

EUSTATHII

THESSALONICENSIS METROPOLITÆ

INTERPRETATIO

HYMNI PENTECOSTALIS DAMASCENI.

MONITUM.

(Ang. Msl, *Spicileg. Rom.*, tom. V, p. 122v.)

Hactenus Eustathii archiepiscopi Thessalouicensis nomen claruerat propter eximios ad utrumque Homeri poema commentarios ; nunc demum sacri quoque poematis interpretes procedit, et quidem in alma Urbe primum impressus, ubi Homericæ quoque ejusdem lucubrationes natalem lucem anno 1550 hauserunt. Inter hymnos qui sancti Joannis Damasceni nomen gerunt nobilis est tum ob theologicæ altitudinem, tum ob metri etiam suavitatem, is qui divinum Spiritum celebrat, et a Græcis pentecostali tempore canitur. Mitte nunc controversiam utrum hic hymnus reapse parentem habeat S. Joannem Damascenum ἔδν πᾶν, an homonymum alium, qua super re Eustathius ipse in Proœmio verba facit, tum etiam in auptera Pentecostarii Græci editione Veneta anni 1837 docte disseritur. Neque enim nos de hymni auctore nunc quaerimus, sed ejus interpretem doctissimum et copiosissimum in litterarum rom publicam lati deducimus. Scripti hujus duo saltem exemplaria innotuerunt, alterum Vindobonense, quod accurate describit Lambecius in B. Vindob. ed. nov. t. V. p. 556, a quo tamen dilaudatus quidem est, non tamen typis commendatus ; alterum Vaticanum 1409, bombycinum, litteris minusculis innumerisq; siglis conscriptum ; quod cum jamdiu deprehendissem, et claustris tamdiu obueratum dolorem, constitui denique in hujus voluminis postrema parte collocare. De quo sane scripto Lambocium, et præsertim Allatum in Prolegomenis Damascenicis, cap. 68-70, apud Lequinium, copiose disputare decuit, ut incognitum scriptum lectoribus revelarent ; mihi vero qui totum, qualis quantusque est, legendum orbi terrarum jam exhibeo, diu loqui non est necesse : sui enim cuique oculi, si modo Græcis litteris sit imbutus, Eustathium hunc pro dignitate ac merito commendabunt. Græca certe Ecclesia post illos primorum sæculorum Patres, parem Eustathio, interpretem vix ullum habet, qui tantam sermonis Græci copiam et theologicæ facultatis rerumque variarum peritiam oræ se ferat.

ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΚΥΡΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΞΗΓΗΘΗΣΟΜΕΝΟΝ ΙΑΜΒΙΚΟΝ ΚΑΝΟΝΑ

Ὁὗ Προοιμίου πρὸς τὸ τέλος κείται καὶ ἡ κατ' ἐκείνον ἀκροστιχίς.

SANCTISSIMI METROPOLITÆ THESSALONICENSIS

D. EUSTATHII

PROŒMIUM IN INTERPRETATIONEM IAMBICI CARMINIS

Cujus proœmii in fine legitur acrostichis huc spectans.

Videris, frater, spiritualem illam postulationem quam jamdiu suspensam tenebas, tempus terens et cautius loquens, remisse autem propter reverentiam, distulisse tandem quantum licebat, ut prodiret et in aperto poneretur, et studium impendisse ut ad finem duceretur. Quare hæc tecum volvens, ut quidam dixit, et paululum debilaterans demissa voce, hodie in lucem emisisti, et voluisti me ad opus difficile provocare, quod est interpretatio et commentatio hymni hodie Spiritui sancto cantati, neglecti quidem ab iis qui talia diligentius sectantur, nullo modo autem digni qui sic contemnatur: ex inspiratione enim cœlesti prodit hic hymnus per supercœlestem Paracletum, quem veneratur poeta celebrando; et auctor illa inspiratione in sublime extollitur, alia quidem pedestri sermone proferens et verecunde incedens, in aliis autem metrica visus sublimitate vehi; cui ros divinas conformans et psallens verbis poeticis; nec re ipsa ita est inferior his qui talibus non assueverunt, quibus simplicitas cordi est, videtur ideo prodiisse imaginis instar divinæ in adorationis actu prostratus, indignæ quidem fucati decoris interpretativi; sic enim, Inquirenti mihi ostenditur commentatorum de tanta pulchritudine æqualitas; nisi forsitan iis placuerit cœlatum hoc sanctum sigillum reservare inconsulto cuilibet; vel aliter, omnem gloriam divini hujus cantici intus relinquere jacentem, non ut tutus sit ab insidiis, sed ob ineffabilem admirationem, ut mysterio stuporem pariat magis quam explicatione tali, quæ festi esset impar solemnitati.

ἀλλὰ πρὸς ἀμύθητον θαυμασιότητα, ἵνα τῷ μυστηριώδει θαυμάζοιτο μᾶλλον ἢ τῇ ἐκφάνσει, οὐχ ὡς τε ὄψη, τῷ μεγαλείῳ τῆ; ἑορτῆς συνεπαίρεσθαι.

At sic quidem, o amice, tanti operis gravamine

Ἔοικας, ὦ ἀδελφε, ἦν πρὸ μακροῦ διέτριβες πνευματικὴν ἀξίωσιν τριημερῶν καὶ λαλῶν προμηθέστερον μὲν, ἥρμα δὲ κατ' εὐλάβειαν, ἐπιτείνει ἀπτόως ὄσων ἐξῆν, ὡς προθέσθαι καὶ εἰς ἐμφανὲς ἀναγκεῖν καὶ σπουδῆν ποιήσασθαι ἀγαγεῖν αὐτὴν εἰς ἐντέλειαν. Διὸ τὴν τοιαύτην γνώμην ὑπὸ σεαυτῷ ἴλλων καθὰ τις ἔφη καὶ ὡς οἶον παραλαλῶν λεπταλέῃ φωνῇ, σήμερον ἐξετράνωσας, καὶ ἠθέλησας εἰς πρᾶγμα δύσεργον ἐμὲ προκαλέσασθαι, ὅπερ ἐστὶν ἐξήγησις ἐστ' οὖν διευκρίνησις ὕμνου μελωδικοῦ τοῦ σήμερον ἀδομένου τῷ ἀγιωτάτῳ Πνεύματι, παρεωραμένου μὲν τοῖς τὰ τοιαῦτα μετελθοῦσιν ἐπιμειλίστερον, οὐ μὴν καὶ εἰς τόδε βαθμοῦ καθεστάσθαι ἀξίῳ πεφυκότος· ὁποθεσέως τε γὰρ οὐρανίας ἔχεται ὁ τοιοῦτος ὕμνος διὰ τὴν ὑπερουράνιον Παράκλητον, ὃν ἀποσεμνύνει περιφθῶν· καὶ αὐτῷ ἐκέλευ ἡ συναξίρεται εἰς ὅσον οἶόν τε, τὰ μὲν περὶ πρῶτων τῆ φράσει, ὡς εἰ καὶ σεμνὰ ἐδάδιζε· τὰ δὲ καὶ ἔποχος μετρικῶ ὕψει διεκφανόμενος· ὃ συσχηματιζόμενος τὰ περὶ τὴν θειοτάτην ἔνοιαν καὶ λέξεις ἐγκροαίνων ποιητικώτερον· ἔστι δὲ οὐ καὶ οὐ πάνυ συνηθέστερον, τοῖς ἀτριβέσι τὰ τοιαῦτα οἷς τὸ ἀφελὲς πεφίληται· δοκεῖ δὲ αὐτῷ εἰς εἰκόνα οἶον θειοτάτην προστάσθαι προθεβλιζμένην μὲν προσκυνητῶς, οὐ μὴν κατηξωμένην καὶ τινο; περιάπτου κάλλους τοῦ ἀπὸ ἐξηγήσεως;· οὕτω γὰρ αἰτιολογῶν παρίσταται μοι τὸ τῶν ἐξηγησαμένων ἀπερίστροφον ἐπὶ τοιφθε καλῶ· εἰ μὴ τε ἀρα ἐκείνοις εὐηρέστητο, τὴν γλαφυρὰν ἀγίαν σφραγίδα ταύτην ἀπαρικήντον ἀφείναι τῷ κατ' αὐτοὺς ἀνεπισκέπτῳ· ἢ καὶ ἄλλω; πᾶσαν τὴν ὁδὸν τοῦ τοιοῦτου θεῖου ἔγματος ἔσω παρεῖσαι κατακεῖσθαι. οὐχ εἰς ἀνεπιβούλευτον,

Ἄλλ' οὕτω μὲν, ὦ φιλότης, ἐπὶ οὕτω μεγάλῃ

πράγματι σήμερον τελεσοφρήσας πρὸς ἕνστασιν ἅπαντων ἐπ' ἡμῖν ἀξίωσιν, φόρτον ἡμῖν ἐπέθου, εἴθε μὴ ἐ; τίλος, βαρύν. Ἐγὼ δὲ χρωσθεὶς οὐκ οἶδα εἴτε ὄρα, εἴτε ἐρυθίματι ἐπ' οἷς ἠξίωμαι· καὶ γὰρ ἅμα αἰδῶς τε καὶ φόβος ὑπέπλησέν με· ἢ μὲν, μὴ ἀπανημένως, σκωζοθήσομαι πολυειδῶς· ὁ δὲ μὴ ποτε κτανεύσας εἰς ἔργον, καὶ οὕτω τοῦ σταδίου γενόμενος, ἀπασυριχθήσομαι κλωζόμενος τοῖς καὶ τοῦτο τὸ καλὸν ἐν τοῖς ἄρτι φιλοτιμουμένοις, εἴπερ τι ἄλλο τῶν διὰ σπουδῆς πολλῆς· ὁμῶς ἑμαυτὸν συμπεύσας, ἔνα μὴ ἐπὶ πλείον εἰλήται περὶ οὐ λογισμὸς ὀρέξεως, θείας μὲν τῷ ὄντι, ὀχληρᾶς δὲ εἰ μηδέποτε ἀποτελεσθεῖη, γίνομαι ἰδοῦ τοῦ σοῦ βελήματος· καὶ ἐπιεὶ πάλαι ἀγίαν ἐπιθυμίαν ἐν ψυχῇ συλλαβόμενος καὶ ὠδινῆσας, ἐξέτακας τὴν σήμερον, ὡς οἶον κειροφυλακῆσας ἐπέτηδες, μαυροσέσθαι ἤκω τὸ ἀποταχθῆναι, καὶ ἐκθρέψασθαι ὡς περιεστὶ μοι τοῦτο εἶναι, καὶ ἀποδοῦναι σοῖ, εὐκ οἶδα μὲν, εἴπερ ἡρωίδια τινὰ γένναν, πιθηκίδα δὲ τινα πάντως ἄν ὄσαν ταῖς ἀπλουστερίοις καὶ αὐτῆν περιβλέψασθαι· κατέγνωμεν γάρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, οὐδὲν τι τῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς βίω πονημάτων πάντῃ πάντως ἐξουθενούσαν ἐπ' ἅπασιν, οὐδὲ τὸ φαυλότατον, καὶ, ὡς εἰπεῖν, οὐδενόσωρον· καὶ ἔστι τὸ πρῶγμα ὁμοίον ὡς εἰ καὶ τῶν ἐκ γῆς ἀναδιδομένων ἄλλοις ἄλλα πρὸς ἀρέσκειαν εὐπρόσιτα ἐκκείνται. Ἀγαπήσω γοῦν καὶ αὐτὸς, εἰ καὶ τισὶ μετρίοις ἀξιωθήσεται εἰς ἐντυχίαν ἔλθειν, ὅπερ ἄρτι ἀγαθόν, κατ' ἐμὲ κρῖνοντα, ἐργάσομαι· καὶ ἔσται λέγειν καὶ ἔμοι δι' ἐκείνου; πρὸς ἔμο; ὄντας, τὸ τοῦ Γλυκίως εἰπόντος ὡς ἄρα καὶ ἐγὼ ἐν τῇ γῇ τις φαίνομαι εἶναι. Εἰ καὶ τούτου διακπεσοῦμαι τοῦ σεμνώματος, ἀρκέσομαι τῇ σῆ καὶ μόνῃ εὐαρεστῆσει· καὶ τὸ λαωφορούμενον θαῦμα μὴ ἔχων, φιλήσω τὸ μνηρῆς, καὶ τῷ τοῦ φίλου καὶ τῆς ὄντως φίλιας ἔρω παραπήξας τὴν ἐνιαίαν ταύτην ἀγάπην, διὰ τὴν ἐντεῦθεν πεπορισμένην μοι εὐχὴν, οὐκ εὐξομαι κλεινεκτεῖσαι ὡς ἐθελήσει πληθυνθῆναι μοι λόγους; εὐφῆμους· οἷα καλλάκις ὑπολαλεῖν κατ' ἑμαυτὸν ἐιωθῶς, ὡς καθὰ σοφὸν βούλευμα ἔν εἰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ, οὕτω καὶ μία εὐχὴ ἀγαθὴ τὸν μυρίων ἐπαινον. Γιγνώμενο; οὖν τοῦ λοιποῦ τῆς σῆς ἀγγαρείας ἐπὶ μιλιαισμοῖς ὅποσοις εὐδῶσαι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκ τῶν ἀδελφῶν σοφῶν ἀφελόμενον χάριν, οἷς ἡ ἀγιωτάτη τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία πέπληθεν, ἐνάρξομαι οὐπερ ἐζήτησας.

Καὶ δὴ ἐν πρώτοις παρασημαίνομαι ὅτι πολλῶν ὀπαγόντων τὸ τοῦ προκειμένου ἡμῖν σκείμεμα κωνίος εἰς τὸν ἐκθέμενον τοῦς δεσποτικούς λαμβέλους, τὸν εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ τὸν εἰς τὸ βάπτισμα, ἐκείνους δὲ αὐθὶς εἰς τὸν πάμμεγαν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, ἐγὼ οὐκ ἔχων γενέσθαι ῥηθίως τοῖσδε γνώμης, διὰ τὸ μὴ ἐξακριβῶσασθαι τούτων τε τὸν κανόνα, τῇ φράσει τακμαιρόμενος ἀποδίστω ἐκείνων τῶν δύο λαμβέκων, καὶ ἄλλον τεχνίτην ἐκείνοις ἰδιάζων ἐτέρω τινὶ τούτων παραπῆγνυμι ὅς τις ἂν καὶ εἴη ἐκεῖνος. Καὶ οὐδὲ ἐκεῖνος τῷ μεγάλῳ Δαμασκηνῷ ἔχω προσνέμειν, κατ' εἰτίαν τοιάνδε· φῶς εἰς τὰς θείας Γραφὰς ἔλθειν ἐκ Θεοῦ καὶ τὸν λαμπρὸν τοῦτον Δαμασκηνὸν λέγω τὴν δὲ σαφῆνειαν αὐτοῦ τίς ἐκμάξεται μιμητάμα-

A grave mihi, utinam non usque in finem, onus imposuisti; ego autem nescio an pallore an rubore, conspicuus sum de iis quæ facere dignus haboor, (pudor enim simul et timor me replent; ille quidem, ne recusans irridear multiformiter; hic autem, ne, annuens operi, et sic stadium ingressus, exsibiliter ab his qui et hoc pulchrum de presentis sectantur, si quidem aliud magni studii materia sit eis): mihi ipsi tamen persuadens, ut non amplius deprehendatur in te ratio petitionis in se quidem diviniæ, molestæ tamen si non periciatur, toam sequor voluntatem; et quoniam quam jamdiu concepisti in mente sanctam cogitationem, et parturisti, hodie peperisti, quasi consulto captans oportunitatem, factum venio obstetricaturus, et quantum in me est educaturus, et redditurus tibi nescio an heroicam prolem, an sinium aliquem qui rudioribus admirationi sit: humanam enim novimus naturam, quæ nullam ægummarum terrestrium parvipendit, et, ut ita dicam, nullius momenti: simile quid est ac si inter fructus terræ alii aliis ad delectationem accessu faciles prostarent. Gratum igitur habeo et ipse si dignum inventum sit in popularium congressum venire quod modo bonum, me iudice, sum facturus; licebit et mihi usurpare inter meos æquales, verbum Glycis dicentis: *Et ego aliquis in terra videor esse.* Si autem ab hoc honore exciderim, contentus ero tua solius satisfactione; et vulgi non habens admirationem, diligam solitudinem; et amici atque amicitie proposito conterminans unicum hanc ambitionem, propter præstitum deinceps mihi votum, non gloriabor quod prævaluerim quasi voluntas adfuerit ut multiplicentur mihi verba laudis; sicut sæpius dicere soleo intra me, quod quemadmodum multas manus vincit unum sapiens consilium, sic et una bona oratio multorum laudes. Angaria: us igitur a te quotquot passuum millibus prosperum iter præbebit Spiritus sanctus, qui a sapientibus fratribus laudem accipit, quibus plena est sanctissima Dei Ecclesia, inde incipiam unde jussisti.

Et hoc in primis annoto quod multi presentem hymnum referant ad auctorem Dominicorum carminum, unius quidem de nativitate Salvatoris Christi, alterius de baptismo, alios rursus magno Joanni Damasceno ascribunt. Ego autem hanc sententiam haud possum sequi, ideo quod non diligenter absolutus est hic canon; et ex stylo conjectans, semoveo duo hæc carmina, et alium auctorem iis tribuens, proprium alium quemdam huic assigno, quisquis ille; nec magno Damasceno tribuere possum, ob eam causam quod lux in Scripturas divinas a Deo venit, et in illustrem hunc Damascenum; et elegantiam ejus quis imitando referet, quam in omnibus scriptis suis profert? A tali autem idea longe abeunt prædicti canones. Si quis

vero dixerit illum in his quos concinnavit iambis A proprium immutasse characterem, audiet primo eundem in omnibus incedere doctum rhetorem, et forsitan invitum, dominante in illo propria in scribendo natura : illumque maxime in versibus talem existere eo quod majorem voluptatem venatur poesis, et sic illecebras maxime præterdat; jucundum enim quod perspicuum est, non autem quod obscurum. Plato quidem cum poetice scribit, dilucidior est et suavior. Audiet postea quod manifestaverit magnus ille vir quid in poesi valeret; non enim paucas tantum versuum paginas reliquit, sed et opus dramaticum scripsit, ut nobis experientia probavit qui drama legitimus compositum in beatæ et castæ Suzannæ historiam, perperam adnotatum ut poema Joannis Mansur; erat autem Mansur cognomen quo maledictus Copronymus maligne loquebatur Irridens eum quasi Syrio ortum genere; et adornabat compositionem hujusce dramatis stylus plane Euripidicus; propriam enim genesologiam texebat Suzanna, et dolebat si tanto malo succumberet in horto, et vim pateretur; tunc paradiso locum assimilans, referebat quomodo malus dæmon rursus decipere tentaret Evam me; sic poesis absque grandiloquentia, et luce perspicuitatis pollens, nec rudī phrasī obscura in illustri Damasceno.

ἀρχέλαχος; δράκων κάλιν πλανῶν Ἰσπευῖς τὴν Ἐβαν ἐμέ · οὕτως ἀστέμφαστος; καὶ ἡ ἔποποιε καὶ φωτὶ σαφηνεῖα; διὰλευχο; καὶ ἀνεπισκόπητος; φράσει σκληρᾷ τῷ λαμπρῷ Δαμασκηνῷ. Hujus ad imitationem in magna Theasalonicæ, C iambos olim texuerunt diaconi, unus quidem indigena, nomine Sumanes, scriinorum præfectus ex ecclesiastica dignitate; alter sapiens Megalopolites, levita sacrarum artium magister, Michael protedicos, qui tandem vexatione diaboli laboravit; et ambo propter hymnum pro sanctissimo urbis præfecto, de suavolenti magno martyre gloriam adepti sunt, cum non vilia dixissent, et luciditate fulgerent. Ante eos autem, eodem suscepto opere de augustissimo Nativitatis Christi festo Joannes Geometres gloriari potuit et ipse quod simili luce gravitatis, et claritatis et suavitatis præfulgeret, nil et ipse asperum habens. Si quis autem contendens dicere malit spiritualem modulatorem alta sapientem, vel aliter dithyrambico igne succensum scripsisse, quod urbanus et doctus Theocritus in methodum redigere statuit, vel ut laudem caperet, vel ut æquaret alios tali poesi nobilitates, etsi quædam non probata dicat, et probabilia tantum edat. Esto tamen, veritatem dixerit; ut enim non arguamur quod ita affirmative locuti simus de his quæ non oportebat, demus ut mutaverit musicus sanctus Damascenus propriam loquelam, quasi vocis dissimulatur, per imitationem non quæ simpliciter a multis exercetur quando opportunitas voluerit, non quæ insigni modo narratur de heroica quadam personâ, sed secundum apostolicam illam

νο; τὴν ἐν ἅπασιν οἷς γράφει; τοιαύτης δὲ ἰδέας οἱ εἰρημένιοι κινύουσιν πάνυ μακρὰν εἶσιν. Εἰ δέ τις εἴποι· ἐκείνον ἐπίτηδες ἀλλάξει τὸν οἰκεῖον χαρακτῆρα ἐν οἷς λαμβάνει, πρῶτα μὲν ἀκούσεται ὅτι σαφῆς ῥήτωρ πανταχοῦ τοιοῦτος ἐκβαίνει, σχεδὸν τι καὶ ἄκων, τυραννοῦσης αὐτὸν τῆς εἰς τὸ γράφειν φύσεως, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ἔπεισι τοιοῦτός ἐστιν ἐκείνος, διὰ τὸ τὴν ποιητικὴν ἡθονῆς πλεον στογάζεσθαι, καὶ οὕτως αὐχεῖν μάλιστα τὸ ἐφοκλῶν· ἴδῃ δὲ τὸ σαφές, οὐ τὸ μὴ σαφές. Ὁ γοῦν Πλάτων ὅτε πρὸς μέτρον γράφει, σαφέστερός ἐστιν ἑαυτοῦ καὶ γλυκύτερος· εἶτα προσεπακούσεται, ὅτι ὁ μέγας ἐκείνος οὐ λήθηεν οὐδὲ ὁποῖος ἦν τὴν ἔποποιαν· οὐ γὰρ ἀπλῶς μετρητὰ; ἀφῆκε σαλίδας ἐκῶν, ἀλλὰ καὶ ἰδραματοῦργησεν· ὧς καὶ ἡμᾶς ἡ πεῖρα εἰδῆσαι περὶ τετυχούσας δράματα ἐκείνου, πεποιημένω μὲν εἰς τὰ κατὰ τὴν μακαρίαν σφῆρανα Σωάνναν, παρασημασμένω δὲ ἐκ πλαγίων ποίημα εἶναι Ἰωάννου Μανσοῦρ (1)· ἦν δὲ ὁ Μανσοῦρ ἐπίνομον, ὃ δὴ ὁ ἐπάρατος Κοκρῶνμος ἐκακολογεῖ σκώπτων ἐκείνον οἷα γένους ὠρημένον συριακοῦ, καὶ ἰσπευῶρει τὴν διδασίαν ἐκείνου τοῦ δράματος εὐριπίδειος αὐτόχρημα μέθοδος· ἔγενεαλόγε; τι γὰρ ἑαυτὴν ἡ Σωάννα καὶ ἀπακλαίετο εἰ περιπέσοι κακῶ τηλικούτῳ ἐντὸς κήπου καὶ βιασθείη· ἐνθα καὶ παραδείσῳ τὸν τόπον εἰκάσασα, ἐν ᾧ ἡ προμήτωρ ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἀπατηθείη, φράζει γλυκείως ὧς ἐ μέ· οὕτως ἀστέμφαστος; καὶ ἡ ἔποποιε καὶ φωτὶ σαφηνεῖα; τῷ λαμπρῷ Δαμασκηνῷ.

Οὐ πρὸς τὴν ὁμοιότητα ἐν τῇ μεγάλῃ Θεσσαλονικῇ εἰσάσαντες ποτε ἐκμύσειαι διάκονοι, ὁ μὲν τις ἐγγώριος, ἐπίκλην Σουμάνης, χαρτοφύλαξ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα, ἕτερος δὲ σοφὸς μεγαλοκλήτης, λευίτης ἀγιοσοφίτης, Μιχαὴλ πρωτεύδικος, ὁ ἐν ὑστέρῳ δυσκλήρησας ἑπηρεῖα δαίμονος, καὶ ἀρφότεροι πρὸς ὕμνον τοῦ ἁγιωτάτου πολιοῦχου κατὰ τὸν μυροδύτην μεγαλομάρτυρα εὐδοκίμησαν, οὗτοι ταπεινὰ φράσαντες καὶ σαφηνεῖα ἠλαμφάμενοι· πρὸ δὲ αὐτῶν εἰ; ὅμοιον ἔργον ποιησάμενος ὁ σοφώτατος Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης ἐπὶ τῇ πανσέτῳ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἑορτῇ, ἔσχεν αὐχῆσαι καὶ αὐτὸς ὁμοίω φωτὶ καὶ σεμνότητι; καὶ σαφηνεῖας καὶ γλυκότητος λαμπρύνασθαι, οὐδὲν τι σκληρυνάμενος οὐδ' αὐτὸς· εἰ δέ τις ἐρίζων εἰδέσθαι εἰπὴν τὸν πνευματικὸν μελωδὸν λυκοφρόνας ἢ ἄλλως διθυραμβικῶς ποιῆσαι, ὁ καὶ ὁ ἀστέμος ἄμα καὶ σοφὸς Θεόκρτος ἐπέκρινε πῶς μεθοδεῦσαι χάρην ἢ φιλοτιμίαν ἢ ἀπλῶς ἐξισώσεως τῆς πρὸς ἕτερον ἀγλαίζομένους ἔποποιε τοιαύτη, ἁμάρτυρα μὲν λαλεῖ καὶ, ὧς εἰπὴν, εἰκοτολογεῖ. Ἔστω δὲ ὁμοῦ ἀληθεῖων. Ἴνα γὰρ μὴ πεισομένην περιπέσειν ἐκλήθωμεν ἐφ' οἷς οὐκ ἐχρῆν, διδάσμεν ἀλλάξει καὶ τὸν ἅγιον Δαμασκηνὸν μελωδὸν, τὸν οἰκεῖον φθόγγον οἷα καὶ τινὰ φωνώμιμον πρὸς μέμησιν οὐ τὴν ἀπλῶς κατὰ τοὺς πολλοὺς μελετωμένην, ὅτε κακρδ; οὐδὲ κατὰ τὸ ἐξαιρέτως ἰστορημένην περὶ τινος ἡρωικοῦ προσώπου, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ μεμελισμένην

(1) De agnomine Mansur, itemque de alio infra legendo, Arcis, Allatus loco prædictæ.

ἀπστολικὴν παλύφθαγγον ἁρμονίαν γλωσσῶν · ἵνα Ἀ πρὸς τέχνην εἴη καὶ αὐτὸς ποικιλόφρωνος, καὶ ἐκ θείας ἐπινοίας πολὺγλωσσος.

Τοῖνυν, ὦ ἀγιώτατε Δαμασκήν, χρεώσῃ χάρι- τας τοῖς παραβρίψασιν ἐπὶ σὲ τοῦ; τοιοῦτους; κα- νόνας, καὶ εἰσπαιθεσάμενος τοῦ; λόγους τούτους ὡς οἷα καὶ γεννησάμενος αὐτούς, καὶ οὕτω πληθύνας τέκνα σου, δέξαι καὶ τρίτον κανόνα τὸν εἰ; τὸ ἀγιώ- τιστον Πνεῦμα. Τί; γὰρ κωλύει ἐπιγράφεσθαι σοὶ καὶ αὐτὸν κατ' ἐκείνους, ἵνα πανάριον ἔ ἔστι; θίθη, ἢ ἄρχλον, εἴτουν κιθώτιον, χαρισώμεθά σοι τῷ με- γάλῳ Ἰωάννῃ τὸ πόνημα τοῦτο, ὡ; φασιν οἱ Ἰζμο- κες, Ἰωάννου Ἀρχλά; οὐδὲ σαμὸν γοῦν τι αὐτοὶ ὄνομα χαριζόμενοι τῷ καὶ φιλοκόμῳ ἐκείνῳ καὶ με- γαλοφῶνῳ φιλοσόφῳ ἀνδρὶ · οὐς ἐγὼ μισῶ, καθὲ B καὶ ἄλλους οἱ καὶ τινα σοφῶν διδάσκαλον παλαιῶν ποιλοῦς καὶ κολλαῶ; ἐν λόγοι; ὁματώφανα, φε- ρόμενοι φθόνῳ Χαιροδοσκῶν ἐκωνόμεσαν · οὐκ ἂν ἐπιθῶν οὕτως ἐαυτὸν δηλοῦντα, ὅτε γράφον ἐχαπα- τριζέ; τὰ οἰκεία · κακόννομοι ἀνδρες ἐκείνοι οὐδὲν ἤτιον ἤπερ οἱ κατὰ τὴν μασσαλιωτικὴν πίσαν Λαί- τω, παρ' οἷς τεθλίθηται ἀναιτίως οὕτω καὶ εἰς οὐδὲν ἄν δυσφημεῖν τοὺς ἐγγχωρίους ἐπιθέτοι; ὀνόμασι, Τὸν μὲν γὰρ ἐκύλον, τὸν δὲ σκλάβον, τὸν δὲ παγά- νον, ἢ ἐκονομάζουσιν ἢ καλοῦσιν · ὡ; αἰρετὸν εἶ- ναι, ἀνώνυμον παρ' ἐκείνοις εἶναι τινα, ὃ τοῖς φυλ- λοῖς τῷ ἔθνει ἐπισυμῆθῆκεν, ἢ οὕτως ἀτίμως ὀνο- μαστὸν, χρόνῳ δὲ ποτε μακρῷ καὶ περιώνυμον · ἄλλὰ τοῦτο μὲν τοιοῦτον ὡς ἐν παρεκδόσει. Ὅσοι C ἐ Χαιροδοσκῶν τὴν τὴν λογίστετα τοσοῦτον σιλλαι- νουσιν, εἰεν ὑπὸ συδῶτῃ ἀγάμενοι · καὶ οἱ τὸν Ἀρ- κλά; δὲ λαλοῦντας, ἀποθήκης τοιαύτης εἰεν ἐπάξιοι, ἐν πλατῶμένῳ τοιαῦτα ἐπιγράφουσιν ἀνδράσι περι- φηνύμοι; · καὶ οὐκ ἀπαγορεύοι; τὸ πᾶν ἄνδρα θετὸν ἐκείνοι, τὰ τε ἄλλα σοφῶν καὶ μουσικῶν ἐπιστήμονα, προθέσθαι, καὶ οὕτως ἁρμόσασθαι τοὺς θεῖους ὁμο- νους πρὸς μέτρον ζήλῳ ἰλλόγῳ · ἐπεὶ τοὶ πολλοὺς οἴαμεν καὶ τοιοῦτους ἐν τε τοῖς παλαιτάτοις καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, οἱ τὰ γραφικὰ μετατιθέμενοι

linguarum harmoniam ab eo diligenter quaesitam ; ut per artem esset et ipse variarum vocum et ex divina inspiratione multarum linguarum peritus.

Nunc ergo, o sanctissime Damascene, gratias age his qui in te hos canones iniecerunt, et cum feceris sermones illos, ut videtur, et generis eoa, et sic multiplicaveris foetus tuos, accipe et ter- tium canonem in Spiritum sanctum. Quid enim vetat quin ascribatur tibi et iste cum aliis, ut canistrum hoc, id est calathum, vel cophinum vel sportam tribuamus tibi, opus, ut aiunt, docti Iuanaus Arcla? Nec honestum illi nomen impo- nentes impigio huic et grandiloquo philosopho; quos ego odi, sicut et alios qui antiquum et doctum magistrum, cuius doctrinis multi et multoties oculati facti sunt, invidia tumentes Chaeoboscum cognominaverunt; non quod ille sic seipsum manifestaverit, quando scribens propria ad vivum exprimebat; famosi hi viri nil minus egerunt quam, iuxta Massiliensium fidem, Latini apud quos usque ulla causa et necessitate, indigenas appositis nominibus sic odiose vocare mos est alium panicum, alium sclavonem, alium paganum cognominant; quasi optandum sit inter eos ignoti nominis esse aliquem, quod plebi cum pulcibus contingit; vel sic foede nominari hominem etiam a multo tempore nobilem. Sed hoc quidem in digressionem; qui autem Chaeoboscum hominem talis doctrina irridens, sub suario degant; et qui Arclam loquuntur, tali domicilio digni essent, si fingentes talia nobilibus ascribant viris. Nec dico hominem omni laude dignum, et de caetero sapientem, et peritum musicum, in publicum edidisse, et sic prudenti zelo versibus conclusisse divinos hymnos; multos enim novimus tales et in antiquis et in recentioribus, qui falso sibi attributa respuebant scripta.

ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, οἱ τὰ γραφικὰ μετατιθέμενοι

Ὁ γοῦν ἐν ἀγίοις πατριάρχῃς ἀοιδίμος Λουκάς, ἔς νεφελὴν χρυσοῦν εὐεργεσίας ἡμῶν ἔβρεξεν, ὅτε ἤμεν ἐν διακόνις τελούντες, ἐνταυτηχῶ; ποιήματι Ἀρχῆνης θαυμαστῶς κατὰ ἔποικοίαν, ἔπερ ἐν ἀσ- σιδί; πὲν ἐτέγραπτο, ἀνέκειτο δὲ εἰς θαῦμα περὶ που τὰ ἐνός τοῦ μεγάλου φροντιστηρίου, ἔπερ ἐδείματο D Στουδίου ὁ Ῥωμαῖος, ἐποίησέ τι καὶ αὐτὸς ὁμοιον, εἰ καὶ μὴ πᾶν ἐν χρῶ; πρὸς ἐγγύτητα · ἦν γὰρ ἀλη- θῶς ἐκείνο τὸ παλαιὸν ἀμίμητον · οὐ τι που παίζων οὐδέμῳσ οὐδὲ ὁ ἔργος γέρων ἐκείνος, ἀλλὰ ἐν τῷ χάσει τὸ σύντανον τοῦ πνευματικῶ; ἀθλεῖν, ποιού- μενος καὶ τὴν ἄδειαν ἔργον, καὶ τὴν ἀνάπαυλαν σπουδῆν τινα, καὶ τὴν ἀνεσιν ἐντασιν εἰς γλυκὺ ἄγαθόν · ἢ τις προσανασχῶν ἔχοι ἂν λέγειν, ὡς οὐδ' οὕτω κακῶς. Πρὸ δὲ ἐκείνου οἴαμεν ἔργον λογικῶν ποιηθὲν ὅτε τὸ Ῥωμαϊκὸν στήπτρον ὄρθου ὁ Κο- μνηνὸς Ἀλέξιος, οὐ τοῦ ἔργου σκοπῶς ἅμα καὶ ἀπο- τίλασμα, στίχους ἠρωϊκοὺς ἐκδέσθαι, κορυφουμένους μὲν εἰς ποδῶν τὸ δοκοῦν τῇ κατ' ἐκείνους μούσῃ · ἐπιρμόμενον δὲ ἕκαστον γράμμασιν ἰσοῖς, ὡς μὴδὲ

Sanctus igitur et nobilis patriarcha Lucas qui aurum nobis beneficentium rorem infudit dum inter diaconos versaremur, occurrens poemati Arcaea quoad poesim admirabili, quoad super clypeum in- scriptum erat, iacebat autem in interiori parte magni monasterii quod exstruxerat Studiosus Bema- nus, fecit et ipse simile aliquid, etsi specie impar, vere enim inimitabile erat vetus illud; nec aliquo modo irridens sanctus senex, sed ut spiritualis emmitionem laboris relaxaret, quietem fecit labo- rem, et otium suavia negotium boni; cui adherens quisque possit dicere non ita malum. Antea autem vidimus methodicum opus exaratum quando Ro- manum acceptum portabat Alexius Comnenus, cu- jus operis scopus et finis erat heroicis deducere versus, terminatos in quantitate poesi illorum con- gruenti, numeratum autem unumquemque litteris paribus, ita ut neque unus vicinum excederet, vel una littera, et erant litterae omnes concatenatae ita ut manifesta esset earum aequalitas; et latitudo

quidem poematis istius sententias referebat laudis A
 plenas imperatoriae. Qui vero legendo percurrerant
 duos versus terminos, litteram litteræ addendo,
 inveniebant a dextris completum heroicum versum,
 et a sinistris similiter alterum; et erant sacrati
 acrostichides, et unusquisque seorsim ab alio, nihil
 fundo poematis adherentes; et scriptum erat in
 tetragono diligenter hoc poema lateribus circum-
 ductum non linearibus sed grammaticis; et diametri
 ipsæ insignitæ erant præclare litteris rubris: nomina
 enim venerabilia quatuor paribus litteris ita dedu-
 cta ut composite ponerentur ostendebant singula
 diametri principia; et aspicienti hæc in mentem
 venit nil impedivisse artificem tetragoni hujus poe-
 matis, et potuisse summis diametris materiam
 cancellare si voluisset; noluit autem; sed cum
 mensurasset primo, et initia reliquisset sibi invi-
 cem adversantia, ita ut menti occurrerent diame-
 tri illæ ad perfectionem, laboravit in medio epopœæ
 suæ, et figuram rhomboidalem ex quatuor litteris
 descripsit; et elegans erat hoc opus, et aliter qui-
 dem, sed et scribendi peritia; et latera universi
 tetragoni et diametrorum initia in nominibus et
 rhombus rubris fulgebat ornata litteris; et resi-
 duum operis consuetis scriptum erat characteribus,
 et erat vere oculorum oblectamentum et scitum
 mentis ornamentum.

αὐτὸ διαγραφῆναι· τὰ μὲν πλευρὰ τοῦ ὄλου τετραγώνου καὶ αἱ τῶν διαμέτρων ἐν ὀνόματι καταρχαί· καὶ ὁ ῥόμβος ἐρυθροῖς ἐγανούντο παραυγάζοντα συνήθως εἶχε τῆς γραφῆς· καὶ ἦν αὐτὸ πανήγυρις

Et solers nobis visus est vir ille; nec colesertiam
 mentilis erat, in veritate dico; visus est autem
 non ex seipso tam pulchrum inchoasse opus, sed
 accepisse illud ex antiqua inventione. Antea enim
 exstabat simile Græcum poema, quoad sententias qui-
 dem omnino diversum; secundum enim ad imi-
 tationem, regias laudes habebat; archetypum autem
 peregrinis constabat substantiis; quædam autem
 fugerunt me; abiit enim volumen aliquo inter La-
 tinos; heu mihi quod meminermi quanta perpes-
 sus fuerim captus et in servitum redactus! Felici-
 tatem autem me quod a Deo vere Salvatore liberatus
 fuerim! Modicum autem recordatus, referre pos-
 sum quomodo exordium unum male deducebat
 Sarapis, dæmonis hoc nomen; reliqua autem tria
 similia, et ipsa litteris paria; rhombum in quadra-
 tum redigebat Ζεὺς in tali figura: Ζ quidem stante
 in medio versus seorsim, σ autem subjectum post
 versus unum, quasi sub vertice positum; in medio
 autem ambarum litterarum istarum erant ε et υ,
 in medio apte verbi vel litterarum, ita ut fierent
 subjecta conjunctio duorum triangulorum rhombi
 congrue descripti; quoniam versus illi non ad den-
 sitatem per litteras coacervabantur, sed concinne
 ad perspicuitatem resolvebantur. Et hæc quidem
 duo in poesim versa a viris quibus otium studium
 erat.

καὶ τοιαῦτα μὲν εἶχεν τὰ δύο κατὰ ἐπιποσίαν πλατέα σπουδή.

ἐν ἔπος ὑπερπλεῖν τὸ προσεχὲς, οὐδὲ γοῦν ἐν στοι-
 χεῖω· καὶ ἐκείντο τὰ στοιχεῖα πάντα καθ' εἰρημὸν,
 ὡς εἶναι δὴλην τὴν ἐν αὐτοῖς ἐξίσωσιν· καὶ τὸ μὲν
 πλάτος· τῆς ἐπιποσίας· ἐκείνης περιεῖχεν ἐνωχίας
 ἀποσεμνουούσας τὴν αὐτοκράτορα. Οἱ δὲ τὰ τῶν στοι-
 χῶν δύο ἄκρα περιερχόμενοι ἀναγνώσκει, καὶ στοι-
 χεῖον στοιχεῖω ἐπιποσίωζοντες, εὐρισκὸν ἐκ δεξιῶν
 ἔπος ἀποτελούμενον ἠρωϊκὸν κατ' ἐξ ἀριστερῶν ὁμοίον
 ἔτερον· καὶ ἦσαν ἰδιάζουσαι ἀκροστιχίδες, κυρίως
 ταῦτα καθ' ἑαυτὰ ἐκάτερα, οὐδὲν τι τοῦ ἑδαφίου
 προσεπτόμεναι· καὶ κατεγράφετο εἰς τετράγωνον
 ἀκριβὲς ἐκεῖνο τὸ ποίημα πλευρὰς περιεχόμενον οὐ
 γραμμικαῖς ἀλλὰ γραμματικαῖς· καὶ αἱ διαμέτροι
 ἀλλὰ καὶ αὐτὰ θαυμαστῶς ἐσημιοῦντο γράμμασιν
 ἐρυθροῖς. Ὄνόματα γὰρ σεμνὰ τέσσαρα ἰσογράμ-
 ματα κατασυσφόμενα ἐν τῷ εὐτάκτως τεθεῖσθαι,
 παρέφαινον ἀρχὰς διαμέτρου ἐκατέρως· καὶ εἶχεν
 ἐνθύμιον ὁ βέλτερον μῆδὲν τι καλῶσεσθαι τὸν τεχνίτην
 τοῦ ποιητικοῦ τετραγώνου ἐκείνου, καὶ ἄκρατοις
 διαμέτροις χιάσαι τὸ ἐμβαδὸν εἰπερ ἤθελεν· οὐκ
 ἤθελεν δὲ ἄρα ἐκεῖνος, ἀλλὰ διαμετρήσας ἀρχικῶς,
 καὶ ἀφ' αἱ τὰς ἀρχὰς ἀντιμετώπου· κείσθαι ἀλλή-
 λους, ὡς ἐνοεῖσθαι διαμέτρους ἐκείνους πρὸς ἐντέ-
 λειαν, ἐξηγᾶσθαι ἐν τῷ μεσαιτέρῳ τῆς ἐπιποσίας
 αὐτοῦ, καὶ σχῆμά τι ῥομβοειδὲς, ἐκ τεσσάρων
 γραμμάτων αὐτὴ διαγράψας. Καὶ ἦν ἀστεῖον ἐκεῖνο
 τὸ πόνημα, καὶ ἄλλως μὲν, καὶ διὰ τοῦ δεξιῶ· ἐκ

B
 τε ὕψους καὶ εὐφρον ἀγαλμα ψυχῆς.

C
 Καὶ ἐβάνη ὁ ἀνθρωπος ἐκείνος ἡμῖν δεξιῶς· ναὶ
 δὲ, οὐδὲ ἐψεύδετο τὴν δεξιότητα πρὸς ἀλήθειαν·
 ἐπιγράθη δὲ οὐ κατὰρξας αὐτὸς τοῦ καλοῦ τοῦδε
 πονήματος, ἀλλὰ παραλαβὼν αὐτὸ ἐξ εὐρέσεως πα-
 λαιᾶ· προέκειτο γὰρ ἐκείνου ἐλληνικὸν τοιοῦτο
 ποίημα, ἐς τὸ πᾶν ἀπαράλλακτον δίχα γε τῶν ἐνο-
 νοιῶν· τὸ μὲν γὰρ πρὸς μίμησιν δευτερεύσαν βα-
 σιλῶς εὐσεβοῦς εἶχετο· τὸ δὲ ἀρχέτυπον ἐξωτερι-
 κῶν ἐνονοῶν ἤρτετο· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐκείνου παρ-
 ἤλαθ' ἐμε· ἔρχετο γὰρ μοι τὸ βιβλίον ἐς που τὴν Λα-
 τίνην. Οἱμοὶ δὲ ὅτι ἀνεμνήσθην οἷα ἐπαθὸν αἰχμα-
 λωτισθεῖς, καὶ οὕτω δουλωθεῖς· εὐ μοι δὲ, ὅτι πρὸς
 τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῷ ὄντι Θεοῦ λέλυμαι. Βραχὺ δὲ τί
 μεμνημένος ἔχω ἀναφέρειν ὡς μίαν μὲν ἀρχὴν δια-
 μέτρου παρέσθην ὁ Σάραπις· δαιμόνιον αὐτὸ ὀνο-
 μα. Τὰς δὲ λοιπὰς τρεῖς ἕτερα ὁμοία ἰσογράμματα

D
 καὶ αὐτὰ· τὸν δὲ ῥόμβον ἐτετραγώνωζεν ὁ Ζεὺς ἐν
 τριᾷδε καταγραφῇ ζ οἷα τοῦ μὲν ζ κειμένου
 μέσον στίχου ἰδίω καθ' ἑαυτό· τοῦ δὲ σ ὑπο-
 θεβλημένου μετὰ ε υ ἐπος ἐν, ὡς οἶον κατὰ τι-
 να κάθετον· ἐν δὲ σ τῷ μέσῳ τούτων ἀμφοῖν
 στίχων παρακειμένων τοῦ ε καὶ υ, συμμέτρῳ μεσο-
 λαβήσει στοιχείου ἢ στοιχείων, ὡς ἂν γίνωνται αὐτὰ
 ὀποτεινούσα κοινῇ τοῖς δυοῖς τριγώνοις τοῦ ῥόμβου
 διαγραφέντος μάλ' εὐκρινῶς· ἐπισηθὲ τὰ ἔπη ἐκεί-
 να οὐ πρὸς πύκνωσιν τοῖς γράμμασιν ἐπιποσίωζον-
 το, ἀλλὰ εὐρύθμως· ἠραίουντο πρὸς εὐδιάρθρωτον·
 τετραμμένα παρὰ ἀνδράσιν οἷς ἦν καὶ ἡ σχολή

Ὁ δὲ μετρήσας ἡμᾶς χρόνος, ἔφηνε καὶ αὐτὸς ἅδρα λευτεῖν δεξιὸν ἐξανύειν λογικὰς ἐγγεῖρησαι, αἷς ἂν ἐπιβῆλοι, Ὀλυνηθὸν τὸ ἐπίκλιν· καὶ εἰδομένον ἴσθην ὃν ἐκείνος ἐξύφανε μετρικῶς, καὶ ἔδωμάσαμεν ἀκούοντες μὲν τὸ τέχνημα καὶ ἐκ παλαιοῦ, οὐπω δὲ περιτετυχηκότας τοιοῦτω μέχρι καὶ ἐς αὐτὸν· ἦν δὲ τὸ ἰστούργημα ἐκεῖνο τοιοῦτον· στιχίδω πρώτῳ ὑπέκειτο ἕτερον ἴμοιον, στοιχείοις γραφικῶς ἐς ἀπαράλειπτον κατ' ἐκεῖνο ποσοῦμενον· καὶ τῷ δευτέρῳ τρίτον ὑπέστρωτο ἑμπερὶς τὰ γε εἰς ἀριθμὸν γραμμῶν καὶ τῷ τρίτῳ τέταρτον, καὶ τοῦτο ἔχομένως, ἕως οὗ ἐκεῖνος εἶπε ἦθειεν εἶπε ἠδύνατο· καὶ τὰ γράμματα κιονηδὸν ὄον διατεταγμένα κατ' εὐκρίνειαν ἐν τῷ ἕκαστον στίχῳ ἐκάστω ἐπικεῖσθαι ἀνακείμενον, ὡς εἰ καὶ ἀλλήλων τὰ στοιχεῖα ἐξήρτητο· ἐφάνταζον στυλίσκους τοὺς μὲν κατὰ πλάτος, τοὺς δὲ κατὰ βάθος ὀρθοῦς ἄπαντας, καὶ συμβιβαζομένων τῶν ἐν ἑκατέρῳ ἔνοιοι ἄναγνωστικῶς ἀκροστιχίδων δίκην· ἐκληροῦντο ἰδίας μὲν ἔνοιας οἱ κατὰ πλάτος ὀρθοῖνοι (1) ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ τελευταίου· ἰδίας δὲ ὡσαύτως οἱ κατὰ βάθος· καὶ ἦν οὐ Πηνελόπης ἴστος ἐκεῖνος καὶ ἰστορούμενος καὶ ἀναγόμενος, ἢ Ἑλένης πέπλος Ἑλληνικοῦ ἀεθλεύμασι καταπάστος, ἀλλὰ ἐμπλοκὴ σοφίας, ἣς ἔργον καλὸν καὶ τὸ πάραργον· ἰστού δὲ τοῦτου στήμονες μὲν, ὄον τὰ κατὰ βάθος ἔπη· κρήνη δὲ, τὰ τοῦ πλάτους· καὶ λογίζεται ἡ μὲν τοῦτου ποιήσις ὑφανσις, ὡς ὄον δὲ ἀνάλυσις, ἢ ἀνάγνωσις, καὶ ὁ στήσας ἐκεῖνον προσφυῶς ἂν ῥηθεῖν λόγον ἐξυφάναι σοφόν· ὡς δὲ δὴσεργον τὸ τοιοῦτον ἐξύφασμα, γνώσεται ὁ πειρασόμενος αὐτὸ διαχειρισσοῦν· σοφὸς μὲν ἐσόμενος εἴπερ αὐτὸ ἀκριβέσταται· οὐ δυνησόμενος δὲ διὰ τέλους οὐδ' αὐτὸς ἐν πολλοῖς εἶναι κατὰ τὸν ὄοντως εἰπόντα σοφόν. Πτέρυγας δὲ γε καὶ ἀξίνας καὶ ὠὰ καὶ βωμοῦς, ἐθύρματα καὶ αὐτὰ μουσῶν σεμνότερον δὲ φάναι ἀγάλματα, θεόκριτος παραδεικνύτω καὶ εἰ τι· ἄλλος τοιοῦτο ἐκφαίνεται· οὐ σπουδαίους ἐκεῖνος λόγοις ἐκδοῦς ἑαυτὸν κατὰ τοὺς ἀδιακρίτους ἐξεταστάς, ἀλλὰ πρὸς οὐ φαύλην σπουδὴν ἀστειζόμενος· Ἐν οἷς ἔστιν εἰπεῖν ὡς ἦν αὐτοῖς ἡ τοιαύτη ἐργασία, κόπος ἄπρονος, μόχθος γλυκὺς, πόνος ἀνάληγτος, ἐμμουσος ἀσχολία, αὐλὸς ἠδονῆ, ἀργία ἐλλόγιος ἐργασίη, θῆξις ψυχῆς εἰς ὀξύτητα, ἐθισμὸς καινοτέρων ἔνοιωτων, καινοτομία λόγου ἔκαινετή, μέθοδος τοῦ μὴ βαίνειν κατ' ἴχνη πολλῶν, ὃ δὴ Καλλιμάχος ὁ σοφὸς ἐπετήδευσεν, ἐφοδος ἐφευρετικῆς καινοτέρας ποιήσεως, ἐνδοξος ἀποφυγὴ ταυτογραφίας, εὐφυίας ἐνδείξις, ἐπίδειξις εὐπορίας νοερᾶς, φιλόκανος· καὶ φιλότιμος μεταχειρισίς λόγου, ἐξηλλαγμένη στολὴ σοφίας, ἀγαθὸν ἀλλόκοτον, πλοῦτου νοεροῦ προχειρισίς, ἐμφασίς δυνάμεως ψυχικῆς, ἐκφανσις ἰσχύος γραφικῆς.

Ἄλλ' ὅπερ ἀνόπιν λόγου φθάσαντες ἐσκαπτόμεθα, εἴπερ πολλοὶ τινες καὶ τῶν ἐν ἡμῖν παλαιτέρων καὶ τῶν προσφάτων καὶ περὶ μέτρα ἐπονήσαντο, ἢ διὰ ῥεστώνην ἔμφορα, ἢ πρὸς χάριν ὀποιανού, καὶ γέ-

(1) Ita cod.

Sed quod mensurat nos tempus, manifestavit et ipsum levitam hominem peritum perficendi rationalia incepta quibus animum intendebat, Olyntion nomine: et vidimus telam quam metrica texuit, et mirati sumus audientes artem hanc antiquam esse, et nondum hucusque tale quid videramus. Erat autem textura talis: Versui primo subiacebat alter similis, elementis graphicis sine intermissione secundum illum conformatus: et secundo tertius substratus erat quod litterarum numerum compar et tertio quartus, et sic deinceps quoadusque textus voluit aut potuit: et littere columnæ iustar ordinatæ ad perspicuam distinctionem, dum singulis versibus singuli subjacentes versarentur, ita ut invicem cohererent elementa; ostendebant columnas et in latitudine et in profunditate, rectas omnes, cum cogmentarentur in singulis sententiæ congrue ad legendum, acrostichidum instar; proprias sortiebantur sententias versus in latitudine ordinati, ab initio usque ad finem; proprias similiter qui in altitudine et erat non Penelopis tela hæc, ab historiis cognita et celebrata; nec Helenæ velum Argivorum camporum certaminibus, sed sapientiæ complexus, cujus pulchrum opus primarium et secundarium, telæ autem hujus stamina sicut et versus, in profundo posita; trama autem in latitudine, et æstimatur textura poesis illa, sed, ut æquum est, explicatio vel positio; et qui constituit eam, congruenter diceretur doctæ textuissæ verba quam difficilis sit talis textura, sciet qui talem instituire tentabit, solers futurum si eam apte perfecit; non poterit autem usque in finem et ipse in multis esse sicut prædictus ingeniosus vir. Alas autem, et secures et ova, et altaria, signa et musarum ornamenta ut decentius appareant, Theocritus canat, vel si quis alius reperitur incomptis dans seipsum auctor sententiis, juxta indoctos inquisitores; sed potius urbanitatem diligentissime sectatur. De quibus dicendum est tale arduum opus ipsi fuisse laborem facilem, molestiam dulcem, fatigationem dolore carentem, concinna cura, immaterialis voluptas, otium sapienter laborans, ingenii acuminis cultus, novarum cogitationum consuetudo, laudabilis verbi innovatio, modus non sequendi viam multorum; Caillimachus philosophus instituit, via inventrix recentioris poeseos, laudabilis fuga tautographias, ingenii ostensio, manifestatis uberis animi, nova et generosa verbi tractatio, divitiarum spiritualium acquisitio, vigoris ingenii argumentum, vis graphicæ exhibitio.

Sed quod antea considerabamus utrum multi ex antiquioribus et ex recentibus poesi operam dedissent, vel propter inditam facilitatem, vel propter causam qualemcunque, et hoc accidit volenti Da-

masceno, illuminatori Ecclesie Dei, qui doctos cœpit A iamibus concinnare; et hoc non secundum propriam naturam quæ, ut ita dicam, homines per Spiritum sanctum lumine replet, sed ad imitationem poetici ingenii, modo quidem sublimis et dulcis, modo autem rigidi et infelicis his quibus loquitur, ut dixerit quidam; secundum quæm characterem et ipse alius videtur ac antea, quasi accessu difficilis: et unde hoc oriatur, affirmatur certissimo modo. Profunde igitur inclinatus, libenter accipio quod affirmatur, reprehensionem accepturus, si senior factus nondum noverim rem tam pulchram; ferens autem, eo quod non ignorem non omnibus omnia dare Deum; et longum tempus per quod statuitur experientia, non omnium peritiam omnibus tribuere; si autem qui affirmaturi sunt et probaturi quæsitum non inveniunt, nihilominus annuo, et multorum sequer opinionem, et de cætero amici injuncta subeo: hoc bene perpendens, illud quod in Ecclesia sancta introductum fuerit, quasi inlejam et manifestatum et probatum et judicatum, et in psalmodia prædicatum, certe in contemptum venire, si non admittatur et beati Patris mente satum; et propterea non despiciendum quasi spurium et interpolatum et ideo rejectitium vel aspicendum; sed potius adoptandum, et in multa habendum æstimatione. Quomodo enim reprehensione dignum non esset, margaritam in fundamento ecclesiastico, vel lapillo, vel illitam calcem non parvi facere, sed revereri ubi occurrerit; et dogma de Trinitate et sermones divina mysteria interpretantes, quibus beati Deum servi collaudant, non eum veneratione dicere et præcinere et rite componere, et nil remittendo et cum luciditate exponere, ita ut sic sanctificentur et oculi et os, et manus et habitus corporis, et anima ipsa?

λως ἐπὶ σαφηνείᾳ ἐρμηνεύεσθαι, ὡς οὕτως ἀγιάζεσθαι καὶ σφραγισμοὺς καὶ στόμα, καὶ χεῖρας, καὶ περιοχὴν ὅλην τοῦ σώματος καὶ ψυχὴν αὐτήν;

Inle ergo incipiendum unde proposueram, et exponendum primo quomodo commentandi operis auctor, quoad styli dispositionem se habeat sive intra talis fuerit, qualem reapse cognitum habemus, sive per imitationem optimis et variis linguis loqui contenderit. Puritatis igitur est luminis quod ad perspicuitatem attinet, tantum scripturæ hujus canonis inest, quantum hiemali nocti sidereæ lucis; tenebrescit enim sic in multis philosophus, tum ob cogitationum profunditatem doctrinæ theologicæ, cum ob miram styli concinnitatem; quandoque autem propter verba haud communia, sed, sicut ipsi aridet, inusitata prorsus aut difficile imitabilia; varios quoque ipse verbis sensus accommodat, quos puristæ non dubitant reprehendere velut quædam sermonis vitia, qui non obtemperant legibus materisæ sublimis ac proinde difficilis, per quam irriti sunt plerisque artis rhetoricæ effectus, quanquam non existiment ipsi ut peregrinum, inconsueta agendi ratione sublime loqui, vel solemnia dictitare verba, vel voces inflare et dicta, et natalitias divinationes

γονεν ἰδεῖσθαι καὶ τῷ ἐκ Δαμασκοῦ φωστῆρι τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, ἀλλαξαμένην τὴν φιλόσοφον διέθεσιν ἰαμβίαι· καὶ τοῦτο οὐ κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν τὴν, ὡς οὕτως εἶπε, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι φασίμβροτον, ἀλλὰ πρὸς ἐπιμῆσιν χαρακτήρος ποιητικοῦ, ἄλλως μὲν κατ' ἐνοσίαν σεμνοτάτου καὶ γλυκυτάτου, οἷς δὲ φράζει αὐστηροῦ εἶτε καὶ ἀτηροῦ, κατὰ τὸν οὕτως ἐρούοντα· καθ' ὃν χαρακτήρα καὶ αὐτὸς ἀλλοίως φαίνεται ἢ πάροθεν ὡς δυσπρόσιτος, καὶ μαρτυρεῖται ποθεν τοῦτο εἰς ἀναμφύμοτον· εἰθιμί βαθεῖαν προσκύνησιν, καὶ δέχομαι πρὸς ὁμολογίαν τὸ μαρτυρηθέν· πισθόμενος μὲν εὐ οἶδα μέμψιν εἰ γέρον ἀνθρώπος εἰς βαθύ, οὕτω ἔμαθον ἱστορήσας πρᾶγμα οὕτω καλόν. Ἀνεξόμοτος δὲ διὰ τὸ μὴ ἀμφιγνοεῖν ὡς οὔτε πᾶσι πάντα δίδωσιν ὁ Θεός· οὐδὲ μὴ ὁ μακρὸς χρόνος δι' οὗ ἀθροίζεται πολυπειρία, πάντων ἅπασιν παῖραν ἐνέθησιν. Ἐάν δὲ οἱ μαρτυρησόντες καὶ πιστωσόμενοι τὸ ζητούμενον οὐχ εὐρίσκοντο, προσκυνῶ καὶ οὕτως, καὶ τίθεσθαι τῇ φήμῃ τῶν πολλῶν, καὶ τοῦ λοιποῦ γίνομαι τοῦ φιλικοῦ ἐπιτάγματος· ἐκεῖνο καλῶς ἐπιλογισάμενος, ὅτι τὸ ἐκκλησιαζόμενον ἱερῶς, ὡς ἴδῃ καὶ ἐμφανισθὲν καὶ δοκιμασθὲν καὶ ἐγχειρῆν καὶ εἰς ψαλμῶδῃαν παρῆρσιαζόμενον, οὐκ ἔστιν ὡσπερ οὐκ ἐξαθερίσαι, οὕτως οὐδὲ ἀμφιβαλεῖν μὴ οὐχὶ ἀγαθοῦ πατρὸς νόος δηλαδὴ ἐκγονον εἶναι· διὸ οὐδὲ χρῆναι παραβλέπεσθαι ὡς νόθον καὶ ὑποβολιμαῖον καὶ δι' αὐτὸ ἐκβλητὸν ἢ ἀπέβλητον, ἀλλὰ εἰσποιεῖσθαι, καὶ ἐν λόγῳ τίθεσθαι πολλῶν. Ἡ πᾶς οὐκ ἔστι εἰς μεμπτόν, μάργαρον μὲν λῖθον κρηπίδος ἐκκλησιαστικῆς, ἢ ψηφίδος ἢ ἐμπλασμα νιάνου μὴ περιορῆν, ὡς παραπεσὶν ὅποι τύχοι, θεολογίας δὲ τριαδικῆς τοιαύτας, καὶ λόγους μυστηρίων θεοσιδωμένων φάντορας, οἷς καὶ ἁγίῳ Θεοῦ θεράποντες ὑμνοῦνται παρακλησόμενοι μὴ προσκυνησῶ; καὶ λαλεῖσθαι καὶ ψάλλεσθαι, καὶ γράφεσθαι εἰς ὄρθον, καὶ ἀνυποπό-

Ἄρκτιον δὲ τὸ ἐντεῦθεν, οὐ προεθέμην, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἐκθετέον οἶον ὁ τοῦ ἐγχειρηθησομένου ἔργου ποιητῆς τὰ ἐξ διέθεσιν γραφικῆν, εἶτε φύσει τοιοῦτός ἐστιν ὁσος εὐρίσκόμενος ἀναγινώσκεται, εἶτε καὶ κατὰ ἐπιμῆσιν, ὡς ἂν τεχνήσαιο καὶ αὐτὸς χρησταῖς διαφόροις γλώσσαις λαλεῖν. Καθ' ὅτῃς μὲν οὖν καὶ φωτὸς τοῦ κατὰ σαφηνείαν εἰς τοσοῦτον μέτεσι τῇ γραφῇ τοῦ κατ' αὐτὸν κανόνος, εἰς ἔσον καὶ νυκτὶ χειμερίῳ ἀστρέφας ἐλλάμψεως. Ἀπεσκόπεται γὰρ οἶον ἐπὶ πολλὰ ὁ σοφός· τὰ μὲν διὰ τὸ τῶν νοημάτων βάθος, θεολογικῶν τῶν πλειόνων ὑπαρχόντων· τὰ δὲ οἷς σχηματίζει σεμνῶς· ἔστι δὲ ὅπου καὶ διὰ τὸ τῶν λέξεων οὐ κατημαξευμένων, ἀλλὰ που καθὰ φιλεῖ διατρέβειν αὐτὸς καὶ παντελῶς ἀτριπτον, ἢ γοῦν ἀλλὰ δυστίθον· ἔχει δὲ τινα; καὶ ἑτεροίας ἐπιτηδύσεις; ὁ λόγος αὐτῶν, ἢ; οἱ περιεργοὶ δκνοῦσι μὴ ψέγειν ὅσα καὶ τινα; κίρως γραφῆς· οὐ περιπεσόντες αὐτοὶ ἐξ ἀνάγκην ὑποβέσεως ὑψηλῆς καὶ οὕτως ἐργώδους δι' ἧς ἀκινεῖζουσι τὰ κατὰ ῥητορίας σκιρτήματα τοῖς πολλοῖς; οὐδὲ ἐνθυμούμενοι ἐκείνοι ὡς ἑτεροῖον μὲν τὸ ἐν πο-

λίττα κομπάζειν, ἢ στωμύλλασθαι πανηγυρικῶς, ἢ στρογγύλιεν προφωνήσεις καὶ λαλιὰς, καὶ γενεθλιαλογεῖν, καὶ τοιαῦτά τινα μετέρχεσθαι. Ἄλλο δὲ τὸ θεολογεῖν καταμένους ἐμμελῶς καὶ μέτρῳ ἔπεσθαι καὶ τοῖς τοῦ μέτρου ὄσα καὶ τιμὴ νομοθέτη. Ἡ γὰρ ἂν εἰ οὕτω οἰκνεῖτο καταθέμενοι τὰς ψήφους, καὶ συναγαγόντες ὅλους ἑαυτοὺς, ἐπλοῦν τὴν εὐθέτως γράφοντα κατὰ τὸ ὑποκείμενον χορηγεῖ· καὶ ὑστερον εἶπου καὶ παραφθίγγει· αἱ τι κατὰ ἀνάγκην ὁ ἀγωνιῶν. Εἰ δὲ καὶ συνθέτοις φανεῖται λίξεσι χίρων ὁ νῦν εἰς τὴν προκειμένην ἑορτὴν μελοποιῶν, συγχωρεῖσθω ποιεῖν ἀφειδέστερον ὅπερ ἐκέρκων· ὡς οἶα τρόπον τινὰ εἰς τοῦτο πεφυκὸς, αἰμνότητα.

Ἄρκουμένων δὴ καὶ τούτων εἰς ἐνδεχομένην σχέψιν θεωρίας, ἐπελευστέον καὶ τὴν παρὰ τοῖς νεωτέροις μελωδικῶς ἐβρημένην ἡμισυμένην ἀκροστιχίδα· ἡμισυμένην δὲ αὐτὴν εἶπον, ὡς μὴ κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἰδίᾳ ἐξ ἀριστερῶν καὶ ἰδίᾳ δεξιῶθεν συναίρουσαν μέτρον ἐκ τῆς τῶν ἐπῶν ὅλων ἐκατέρωθεν ἀκρότητος, τῶν ἀκρων στοιχείων ἐπιστοιχιζομένων ἀλλήλοις ἀρχήθεν μέχρι τέλους· ἀλλὰ τὸ ἡμισυ τῆς σπουδῆς ἐκείνης ἀνύουσαν, ὅπερ ἴσθι τὴν ἐν μόναις καὶ ἐκάστου τῶν στίχων ἐξ ἀριστερῶν κταραχὰς· ὅδ πρὸς ἔμφασιν ἀμυδρὰν καὶ ἥκιστα δυσχερῆ ἐπιεννόηται τοῖς πλείοσι μελωδοῖς ἢ μέχρι καὶ νῦν συντηρουμένη ἐνίοις παρασημεσίαις, μόνης τῆς τῶν τροπαρίων ἐνάρεως· ὧν ἐκάστῳ προσοῦσα ἢ πρώτη τῆ δευτέρα, καὶ αὐτὴ τῆ μετ' αὐτῆν, καὶ αἱ λοιπαὶ τὰς ἐφεξῆς, ἀποτελοῦσιν ἕνα ἱερὸν τὸν ἐκ τοῦ προκαθημένου γράμματος ἐν τῷ πρώτῳ τροπαρίῳ μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου ἀπαρτιζόμενον· εἰ καὶ νῦν παρεώραται καὶ αὐτὴ τοῖς μελωδοῖς ἡμῶν καὶ ἀπῶνοις· οἱ καὶ τὴν ψαλμωδίαν τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι δευτέρας ψῆδος, τὸ γὰρ εἰς ἡμᾶς ἦκον τέλειον παρασταλαμεν, καὶ οὕτω τοὺς κανόνας ἐνεκαίριμους θύτας, ἐξημῶσαμεν εἰρημῶ ἐν ἑκάστῳ, εἰς ὁκτάδα τὴν ἐννεάδα κολοῶσαντες· καὶ κλέμμα τοῦτο ἐξευρηκότες οὐκ ἂν οἶμαι λογισόμενον εἰς ἐκαινετῶς ἱερὸν· εἰ καὶ ὁ ἀοιδίμος ἐν σοφίαις θεοδωρος ὁ Πρόδρομος αἰτιολογεῖ σερμῶς αὐτὸ, κανόνας ἱεροῦς ἐξηγησάμενος. Ἐχόντων δὴ καὶ τούτων οὕτως, ἔπει ὁ ἐξηγηθῆσάμενος μελωδικῶς κωνὸν ἔχει συνήθη τοῖς ὑστερον ἀκροστιχίδα, ἐπισκαπτέον πρὸ τοῦ κανόνας αὐτὴν διακειμένην οὕτως.

Ἡ ἀκροστιχίς.

Θεογενὲς Λόγε, Πνεῦμα παράκλητον πάλιν ἄλλον

Ἐκ γενέτου κόλπων ἦκας ἐπιχθονίοις, Ὡς παρὰ γλώσσησι, φέρον θεότητος ἄβλου

Σῆμα τῆς φύτης καὶ χάριν ὕμνοπλοῖς. Τούτων δὲ τῶν τεσσάρων ἐπῶν τὸ μὲν πρῶτον καὶ τρίτον ἡρώδᾳ εἰσιν· ἐλεγεία δὲ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τέταρτον· ποταπὸν δὲ τὸ ἡρώδων, καὶ οἶον τὸ ἐλεγείον, ἀνακτεῖον ἐκ τῶν ἐξηγητῶν. Ὁ δὲ νοῦς αὐτῶν τοιοῦτος· Ὡς ἐκ Θεοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς Λόγε, ἐκμύχας ἡμῶν τοῖς ἐπιχθονίοις, καὶ διὰ τοῦτο ταπεινοῖς, ὡς ἐν γλώσσησι πυρὸς, καθῶς καὶ ὁ κανὼν

A proferre, et alia similia effutire; aliud autem re divina loqui duntaxat accurate, et mensurae subesse et metri regulis velut magistro; in tali enim casu si, sententias deposuissent, conversi ipsi eam diligenter qui recte scripsisset juxta propositum argumentum: licet quandoque aliquid neglexerit scriptor ex necessitate; si autem rectis videatur gaudere verbis qui propositam canit solemnitate, liceat illi facere negligentius quod judicavit, quasi quodam modo in hoc nato, nec per contemptum agentis, sed ob placitam ei reverentiam.

οὔτε πρὸς φύγον, καὶ πρὸς ἀρέσκουσαν δὲ αὐτῷ

B Sed haec sufficient ad susceptam dissertationem; veniendum nunc ad inventam a recentioribus poesis dimidiatam acrostichidem: dimidiatam dixi eo quod, contra praeceptorum usum, non eorsim a sinistris et eorsim a dextris compleatur metrum ex initis versuum omnium, summis elementis invicem coherentibus ab initio usque ad finem, sed perficiatur dimidium operis hujus, sumptis scilicet initis solummodo singulorum versuum a sinistris positum; unde per imitationem resorata et minime difficilem excogitata est a plerisque poetis: ea quae hucusque a pluribus observatur annotatio initii solum stropharum, quarum singulis adjunctum primum secundo, et illud sequenti, et sic reliqua deinceps, unum efformant iambum, a prima littera in prima strophe usque ad ultimam absolutum: licet nunc negligatur et hoc a nobis venordibus et ignavis, qui psalmodiam secundi inter sacros canones hymni, quem usque ad nos intactum servavit et similiter canones ex novem seriebus constantes, serie una singulos privavimus, in octavum nonarium decurrantes; et furtum illud quod invenimus non arbitror inter res vere sacras deputandum esse: licet illustris inter doctos Theodorus Prodromus hujus causam reddat qui canones sacros interpretatus est. Rebus igitur ita se habentibus quoniam interpretando melodico canonis praestitit respondens sequentibus acrostichis, ante canonem considerandus ipse venit.

D Acrostichis.

O Deigenum Verbum, Spiritum advocatum rursus [alium

Ex genitoris sinibus misisti terrestribus In igneae linguae specie ferentem Deitatis materiae [expertis

Signum tuae generationis, et gratiam centoribus. Horum quatuor versuum primus et tertius heroicis sunt, elegiaci vero secundus et quartus. Qualis autem heroicus, et qualis elegiacus, discendum a commentatoribus; eorum autem sensus hic est: O Verbum ex Deo Patre genitum, misisti nobis in terra degentibus et propter hoc miseris, quasi in igneis linguis, sicut ducebit canon, Spiritum com-

solutio em rursus alterum, secundum videlicet illum postquam tu in cœlum ascendisti; ut postquam consolator venit super nos Filius tuus, consolator iterum veniret e sinu Patris, missus Spiritus sanctus, afferens laudatoribus sanctæ Trinitatis signum immaterialis tuæ divinitatis, id est naturæ ac nativitatæ tuæ, et psallentibus gratiam pro hymnis. Interim verbum *Deigenum* quod ab initio dicitur, ostendit violentum mensuræ in carminibus impedimentum; unde theογενῆ dicit Verbum, cum impossibile sit, ut non proferatur cum diphthongo, sed cum sola littera e, theογενῆ. Manifestum enim quod aliud est θεός, aliud θεῖον: anima scilicet quæ Deus non est, divina est; unde et aliud sit theογενῆς et aliud theογενής: forsitan autem, non per generationem inter duas immutabiles personas Verbum inventum est theογενῆς, sed quia communiter dicitur genitum, quoniam per ipsum, scilicet divinum Verbum, divini et nos et Deo similes efficiuntur. Si quis autem θεῖον non derivative naturæ particeps accipiat, sed Deum ipsum sic cogitans, divinum dicat Verbum ex divino, Deo scilicet, Patre ortum, nescio an inveniat qui facilliter hoc admittat: mihi quidem ita sentire non placet; de Paraclete autem dicenda infra dicentur.

"Ἄλλον autem vel simpliciter dicitur pro ἕτερον, vel ad dogmaticam exactitudinem quam novit qui distinguit ἄλλας et ἄλλοις; cui obsequens, et quasi in luce ambulans, non dixisset diversum missum fuisse Paracletum, sed alterum, juxta præsentem scripturam; genitum autem de quo hic dicitur et genitorem et satorum et Patrem, divina synonyma simul venerabunda colligit; φυτοσπόρος enim communior est: quod autem ex sinu Patris missus fuerit Spiritus sanctus, manifestus docet canon, in quo invenietur rursus vox γλώσσησι, poetica Ionum dialecto; ut poeta enim, molestiam patitur eo quod utatur verbis quibus gaudet poesis; indicium autem naturæ Filii fert Spiritus sanctus non unum, secundum unicam acrostichidis dictionem, sed varia, sicut veritatem docet; veritatem enim dixit magister veritatis Verbum, promittens se missurum Spiritum sanctum veritatis, amorem quem primus habuit in discipulos suos, quos dilexit et Spiritus sanctus, qui et docuit eos ut Spiritus sapientiæ, cujus etiam indicium fuit consubstantialitas Patris et Spiritus, et luminis participatio et sanctitatis, et charitatis, quam inde veniens attulit Spiritus sanctus, sicut tunc et discipulis, et mox initiatoribus populorum, ita et nunc nobis spiritualibus laudatoribus, id est circa hymnos occupatis; quod bonum et in omnes effunditur Dei laudatores, quibus poeta commode se immiscuit pro participatione charitatis. Videndum autem utrum hoc qui fert formam incorruptibilis deitatis possit et verbo accommodari per rectitudinem masculinæ communicationis, ut dicatur Filius dare nobis per Spiritum sanctum formam naturæ suæ.

διδάξει, Πνεῦμα παράκλητον πάλιν ἄλλον, ἕτερον δεύτερον τοῦτον νῦν μετὰ σέ ἀνῆλθόντα εἰς οὐρανὸν· ἵνα Παρακλήτου ἦδη σοῦ τοῦ Υἱοῦ καταβάτος εἰς ἡμᾶς, παράκλητος πάλιν εἴθι δευτερώματος Λόγῳ ἐκ τῶν κόλπων τοῦ Πατρὸς, τὸ ἀπεσταλμένον ἅγιον Πνεῦμα· φέρον αὐτὴ τοῖς ὁμνηταῖς τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ σημεῖον ἁλοῦ θεότητος εἰς φύτλης, ἕτερον τῆς σῆς φύσεως ἢ γενήσεως, καὶ τοῖς ὁμνηταῖς χάριν τὴν ἐπὶ τοῖς ὕμνοις· ἐν τοῦτοις δὲ τὸ μὲν theογενῆς, ἐκ προθύρων, ὁ φασί, διεκρίνεται τὴν μετρικὴν ἐν ἐποποιίαις βίβλια περιολκῆ, δι' ἣν theογενῆ λέγει τὸν Λόγον, δεόν ἀδυνάτως εἶπαι μὴ ἐν διφθόγγῳ, ἀλλ' ἐν μόνῳ τῷ ε στοιχείῳ theογενῆ. Πρόδηλον γὰρ ὡς ἄλλο μὲν θεός, ἄλλο δὲ θεῖον. Ἡ γοῦν ψυχὴ θεός μὴ οὔσα, θεῖόν ἐστιν· ὥστε καὶ ἄλλο μὲν ὁ theογενῆς Λόγος, ἄλλο δὲ ὁ theογενῆς· ἴσως δὲ οὐ παρὰ γέννησιν τὴν ἐν [δυ]σιν ἀμεταβόλοις, Λόγος νῦν εὑρέθη theογενῆς, ἀλλὰ παρὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον γενέσθαι, ἔπει δι' αὐτοῦ ἕτερον τοῦ θεοῦ Λόγου ἡμεῖς; θεοῖο καὶ θεοειδεῖς γινόμεθα. Εἰ δέ τις τὸ θεῖον οὐ παραγώγως μετουσιαστικῶν λαμβάνων, ἀλλὰ τὸν θεόν αὐτὸν οὕτω νοῶν, theογενῆ λέγει τὸν ἐκ θεοῦ ἕτερον ἐκ θεοῦ Πατρὸς Λόγον, οὐκ οὐδα εἴπερ εὑρήσει τὸν ἀπραγμῶνος ἀποδεχόμενον τοῦτο. Ἐπεὶ γοῦν οὐκ οὐκ ἀρέσκει οὕτω νοεῖν· περὶ δὲ Παρακλήτου εἰρήσεται τὸ δεόν ἐν τοῖς ἐξῆς.

Τὸ δὲ ἄλλον ἢ ἀπολιτικῶς ἴσως εἶρηται ἀντὶ τοῦ ἕτερον, ἢ πρὸς ἀκριβείαν dogmaticὴν, ἣν ὁδεὶν ὁ ἀκριβωσάμενος; τὸ ἄλλας, ἀλλ' οὐκ ἄλλοις· ἕπερ ὁ ἀκολουθῶν καὶ ὡς ἐν φωτὶ οὕτω περιπατῶν, οὐκ ἂν εἴποι πεμψῆναι ἄλλοῖον παράκλητον, ἀλλὰ ἄλλον κατὰ τὴν ἐνταῦθα γραφὴν· γενέτην δὲ τὸν ἐνταῦθα βηθέντα καὶ γενέτορα καὶ φύσαντα καὶ πατέρα ἢ θεῖα συνωνυμία εἰς ἐν ἄγει σεμνῶς. Ὁ μὲν τοι φυτοσπόρος κοινώτερος, τὸ δὲ ἐκ κόλπων Πατρὸς πεμψῆναι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὁ κανὼν διδάξει ἐμφανεστερον, ἐν ᾧ εὑρέθησεται πάλιν κείμενον καὶ τὸ γλώσσησι ποιητικῶς Ἰωνῶν διαλέκτου. Οἱ γὰρ ἐποποιῶς, ὀχλεῖται καὶ λέξεται χρῆσθαι ἑποίας οἷα φιλεῖν ἢ ποιῆσαι· σημεῖον δὲ φέρει τῆς τοῦ Υἱοῦ φύτλης τὸ ἅγιον Πνεῦμα, οὐκ ἐν κατὰ τὴν ἐνικήν προσφορὰν τῆς ἀκροστιχίδος, ἀλλὰ διάφορα, εἶον τὴν ἀλήθειαν. Ἠλήθευσε γὰρ ὁ τῆς ἀληθείας χορηγός Λόγος ὑποσχόμενος πέμψαι τὸ τῆς ἀληθείας ἅγιον Πνεῦμα, τὴν φιλίαν ἣν ἐφάσσε σχεῖν ἐπὶ τοῖς μαθηταῖς, οὐ; καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα συνεφίλησε, τὸ καὶ σοφίαν ἐκείνου; ὡς Πνεῦμα σοφίας. Ἐπεὶ σημεῖον οὐ ἐφανε καὶ τὸ συμφῆς; Πατρὶ καὶ Πνεύματι; τὸ συμφωτιστικόν, τὸ συναγιαστικόν, τὸ τῆς χάριτος συμμεταδοτικόν, ἣν ἐκείθεν ἔχει φέρον τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὡς περ τότε τοῖς καὶ μύστασις, καὶ αὐτίκα μυστηπλόις τῶν ἐθνῶν, οὕτω καὶ νῦν ἡμῖν τοῖς πνευματικῶς ὁμνοπόλοις, ὁ ἐστὶν ἀναστρεφόμενος περὶ ὕμνους· τοῦτο δὲ τὸ ἀγαθὸν καὶ εἰς πάντας διαβαίνει τοὺς τοῦ Θεοῦ ὁμνητάς· οἷς ὁ μελωδὸς δεξιῶς ἑαυτὸν ἰδοὺ συμπάρμεξεν ἐπὶ συμμεθέξει τῆς χάριτος; σκοπητέον δὲ εἴπερ τὸ φέρον θεότητος ἁλοῦ σημεῖον, δυνήσεται καὶ τῷ λόγῳ προσαρμόσαι κατὰ εὐθεῖαν ἀρσενος μετοχής, ἵνα λέγηται ὁ Υἱὸς εἶναι οὐκ αὐτοῦ ἁλοῦ Πνεύματος ἡμῖν σημεῖον τῆς ἑαυτοῦ φύσεως.

Ὅτι ἐὶ φύτλη οὐ μόνον ἡ φύσις, ὡς εἴρηται κατὰ Α τὸν ἐξηγητὴν, ἀλλὰ καὶ ἡ γέννησις, φανερόν ἐστι κοινῶς· καὶ ἐστι προσφύης ἡ τοιαύτη σημασία ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ ὡς γωνητοῦ, δι' οὗ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἡμῖν ἐπιφοιτᾷ. Δῆλον δὲ ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης φύτλης, καὶ ὁ διὰ τοῦ υ διχρόνου προφερόμενος, ἐξωτερικῶς παρῆται φυτάλιμος· γινόμενος μὲν καὶ παρὰ τὸ φυτὰ ἄλλεσθαι ποιεῖν, μάλιστα δὲ παρὰ τὴν φύτλην, ἵνα ἢ ἐξ αὐτῆς φυτάλιμος, καὶ μεταθέσει φυτάλιμος· ὡς οἷά τις πατὴρ καὶ οὕτως αἷτιος τοῦ φύεσθαι, ἢ τις ἔννοια καὶ τὸν φυτοσπόρον ὠνόμασεν. Οὕτως δὲ καὶ τῆς ἀκροστιχίδος διεσκευασμένης, ὥρα μέγρις ὧδε καταστῆται τὰ πρὸ τοῦ κανόνος, ἵνα ἐντεῦθεν εἰς ἐκείνον μεταβαίη ὁ λόγος ἡμῖν παρασημασμένοις ὡς πλημμελῶς ἐνιαχοῦ ὁ τοιοῦτος εἶρη κανῶν, διὰ τὸ τῶν ἀντιγράφων ἐκ μακροῦ ἐφάρματον, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς φανεῖται.

Εἰρμὸς τῆς ψῆδης πρώτης.

Ἀρχὴ τῆς τοῦ εἰρημένου κανόνος, ἐξηγήσεως, ἤγου μὲν δυτος τετάρτου τοῦ κατὰ τοὺς ψήδικούς μουσικιστάτου καὶ χοροποιου, μεμελισμένου δὲ πρὸς εἰρμῶς τοὺς ὑποτεταγμένους· οἷς δηλαδὴ ἀκολουθῶν; καὶ τὰ ὄψ' ἐκάστη συνείρονται τροπάρια.

1. Θεῶ καλυφθεῖς ὁ βραδύγλωστος γνόφῃ
Ἐβρόητόρευσε τὸν θεόγραφον νόμον.
Πλὴν γὰρ ἐκτινάξας δῆματος νόου,
Ὅραβ' τὸν ὄντα, καὶ μελεῖται Πνεύματος
Γνώσιν γεραιρῶν ἐνθέοις τοῖς ἄσμασιν.

Ἐρμηνεία.

α'. Κανονικῶς, ὡς εἰπεῖν μεθοδεύσας τὸν παρόντα εἰρμὸν τῆς πρώτης ψῆδης ὁ σοφὸς ποιητὴς Ἰωάννης, ἐς τις ποτ' ἂν καὶ εἴη οὗτος, οὐ μόνον ἐκ τῆς τοῦ ἔσθαι λέξεως χαρακτηρίζει αὐτὸν, ἧς χάριν φιλευμένης τῇ πρώτῃ ψῆδῃ, παρεσιῆται τὸ ἄσμα καίμενον ἐν τῷ, *Γεραιρῶν ἐνθέοις τοῖς ἄσμασιν*, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν νομοθέτην μόνον, ὕλην ποιεῖται τοῦ εἰρημοιστικῶ μέλου; ἄλλως μὲν τοὶ παρὰ τὸ σύνθηες. Οὐ γὰρ τι ἐρυθραῖον ὄλω; ἐνταῦθα ἢ Αἰγυπτιακὸν παραπέχει βαῦμα· τὰ τῆς ἀορτῆς δὲ παρεμβάλων τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀσυμφωνῶς, ἤγουν τὸν θεόγραφον νόμον, ᾧ σύστοιχος καὶ σύμφωνος ὁ ἐκ Σιών ζελευσόμενος νόμος, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς εἰρήσεται· καὶ τὴν τοῦ ὄντως ὄρασιν διὰ πνευματικῆς ἀποκαλύψεως ὅποια καὶ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις σήμερον ἐπαγένοτο, καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος γνώσιν προθεωρηθεῖσαν ἔκτοτε, ὡς μετ' ὀλίγα λέξεται, φιλοσοφεῖ ἐπὶ τῷ προφήτῃ οἷα πνευμαφορήσῃ τὰ καθήκοντα· ἐπὶ δὲ ὁ μέλπει τοιοῦτον· Μωϋσῆς, ὁ μικροῦ λέγειν εἶω, νοῦς θεῖος καὶ τὴν σοφίαν περιττός, ἄλλως μὲν τοῖς βραδύγλωστος, οὐ νεφέλη σιναιτικῆ σκεπασθεῖς ἐπὶ, ἀλλὰ γνόφῃ πυκάζοντι θεῖοι, ἐβρόητόρευσε νόμον ἐκεῖνον τὸν περικλυτὸν διὰ τὸ θεόγραφον, ἀτραπηβολήσας οἷον ἐκεῖθεν τὸν μέχρι καὶ τότε κρυπτόμενον· ἢ καὶ ἄλλως, ἐκφῆνας ὡς· εἰ καὶ ἐκ λίθου κυρίτιδος φῶς αὐτὸς πρώτος ἐφῆγεν, ὁ δὲ λέγεται, ἔφαντον τοῖς μήτε ἰδοῦσι, μήτε εἰδοῦσι αὐτό.

β'. Εἰ δὲ ξενίζον δοκεῖ ἄνθρωπον ὑπογραμματαῦσαι, ἢ ὡς ὁμιλῆσαι τῷ ἀοράτῳ, καὶ ἀναιδεῖν καὶ ἀπροσίτῳ

ΠΑΤΡΟΛ. ΓΑ. CXXXVI.

Quod autem φύτλη non solum natura, ut dictum est secundum interpretem, sed et origo sit, evidens est; et naturalis est hæc significatio de Filio quasi genito, per quem nobis Spiritus sanctus venit. Evidens est autem (quod ex ista voce φύτλη deductum est verbum φυτάλιμος prolatum vulgari modo per anceps; derivatum ex radice quæ significat, facere ut crescant plantæ, maxime a φύτλη, ita ut inde fiat φυτάλιμος et eum transpositione φυτάλιμος; quasi .quis pater sit, et sic causa crescendi, unde venit nomen φυτοσπόρος. Verum sic adornata acrostichide, tempus est ut hic sistant quæ præeunt hymno, ut exinde in eum veniat nobis sermo, qui notavimus mendosumquodque esse hymnum hunc, ex antiquorum culpa librariorum, ut ex sequentibus patebit.

Hirmus primæ oðæ.

Initium interpretationis prædicti hymni, e quarto tono, omnium elegantissimo et choris congruente, modulato pro subordinatis hirmis, quos deinde sequuntur subnexæ singulis strophæ.

Divina tectus tardilinguis nebula,
Elocutus est a Deo scriptam legem:
Materia enim abjecta, oculis mentis
Videre eum qui est discit, Spiritus
Cognitionem laudans divinis cantibus.

Interpretatio.

1. Regulariter, ut ita dicam, tractatam presentem primi hymni strophæ doctus poeta Joannes, quisquis sit, non solum ex verbo ἄδειν insignit, cujus gratia primam strophæ formavit, introductus est cantus his verbis: *laudans divinis cantibus*; sed et ipsum legislatorem solum materiam facit poetici operis, aliter autem quam fert consuetudo. Non enim omnino maris Rubri vel Ægypti miracula hic intexat, sed fortim introducens quæ scato Spiritus sancti congruunt, divinam nempe legem, cui compar et consona est lex ex Sion oriens, sicut postea dicitur, simul et Dei visionem pro revelationem Spiritus, qualis et sanctis apostolis hodie facta est, et Spiritus cognitionem ex tunc præbitam, ut mox dicitur, disserit de propheta quasi a Spiritu edocte quæ docent. Hoc est autem quod præcinit: *Moses* (quod vix dicere necesse est), mens divina, et in sapientia excellens, cæterum lingua tardus, non nebula Sinalitica cooperatus simpliciter, sed circumfusa nube divina, illam promulgavit legem ornatum præclarissimam, quæ a Deo scripta est, fulguribus igneum eam usque ad id temporis incognitam; vel aliter, manifestans quasi ex igneo lapide, lucem quam ipse primus ostendit, quæ dicitur, his qui nec viderunt nec noverunt eam, invisibilis.

2. Si autem inauditum videatur hominem Deum scribam existitisse vel omnino conversatum esse cum

invisibili, formam non habente et inaccessibili A Deo, quando spiritualibus hominis oculis non lignum, vel trabs, vel tale aliud vile corpusculum obiacet ad eripiendam divinam visionem; sed mundanum lutum vitæ humori immistum innngit limi instar animæ intellectum, ita ut omnino non possit per se ipsam pervenire ad visionem Dei. Si igitur non mirum videatur quibusdam, scient non vulgarem hominem fuisse Moysen quando, ut quidam ait, cum Deo loquebatur amici instar familiarissimi, nec humanis utebatur oculis, sed fere angelicis; imo omnino angelicis. Non enim depravabat visionem ejus materia aliena, nec limus qualem diximus, qui oblinere gaudet et obtenebrare animæ lumen, et sic inutilem facere hominum prudentiam; sed cum exprinxisset eum et removisset, ut aptius loquar, cum excussisset de oculo mentis impedimenta, vidit Dominum, et statim initiatus est, sive accepit notitiam ejus qui hodie celebratur Spiritus, qui cum Deo semper est et cognoscitur et cernitur; quem statim et veneratus est, ut videtur, cantibus non vulgaribus, sed vere divinis; superne afflatus sicut et in celebrato exitu. Non enim accidit ei sicut Manoe dicere: Perii-mus, Deum vidimus: sed, Viximus, et vitam produximus, et confirmati sumus; Deo appropinquavimus, Deo collocuti sumus ut discipuli; unde lætari oportet et laudare Deum, et lieta canere, non simpliciter sicut quæ vulgo laudabilia sunt, sed certe divina, per quæ et animæ bonitas demonstratur, et gaudium de bono; Deum enim vel divina laudare, animæ virtus est; cantando autem ea proferre, lætitiæ indicium. cum nullum sit animal triste, cantare volumus.

3. Vide in supracitato hymno, hoc: *divina tectus nebula*, dictum ad distinctionem naturalis nubeculæ densatæ in tempestatem aeriam rutilantem, per quam læduntur aliquando quæ in mundo sunt; adhuc et aliarum nubium quales violenter aspirare lætatur possimus dæmon ad perniciem Ecclesiæ, et dicere possem Christianitatis. Ex multis hisce nubibus repletur historia sacra, quam princeps tenebrarum condensat, nebulas in eos congregans qui contempnunt, insidians quandoque et machinans ut in lucem tonet et fulguret, non valens autem hoc facere usque in finem, et tenebrosus brevi evadens, sicut lumen fulguris simul ac emicat evanescit. Non talis ergo nebula beatum operuit Moysen, sed re ipsa divina; a Deo enim congregata in atrum condensata est, et virum Dei circumfudit, et modo quasi in templo divino ipso vel schola Deus loquebatur ut magister, et scribebat; Moyses autem hæc exinde hauriens promulgavit.

4. Vide *tectus* opportunissimum verbum, et adjacentibus congruens; non enim *coopertus* vel aliud simile fuisset aptius hic Moysi quam *tectus*; et videtur prodire verbum hoc ex aulicis, et iis

Θεῷ, οὗ δὴ ἀπλῶς ἀνθρώπου τοῖς κατὰ νοῦν ὁμμασιν οὐ ξυληφίον, ἢ δοκάριον, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον φαῦλον σωμάτων ἐπικείται εἰς θέαν ὅψιν ἐπιπρῶσθουν· ἀλλὰ χοῦς κοσμικῆ βίου ὑγρότητι ἀνακραμμένη ἐμπλάττει δίχην ἰλύος τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς, ὡς μὴ ἐξικνεῖσθαι ὅλως τὸ κατ' αὐτὴν ἐπικὸν εἰς θέαν Θεοῦ. Εἰ τοίνυν τοῦτο ξενίζον ἐχει πινὰς, ἀλλ' ἴστωσαν ἐκείνοι, ὅτι οὐκουν ὁ τυχὼν ἀνθρώπος ἦν ὁ Μωϋσῆς, ὅτε κατὰ τὸν οὕτως εἰπόντα ὠράριζε τῷ Θεῷ δίχην οικειοτάτου ἐμίλητοῦ, οὐδὲ ὀφθαλμοῖς διωκεῖτο ἀνθρωπικοῖς, ἀλλὰ ἀγγελαιοῖσιν, εἰπεὶν δὲ ὀρθῶς καὶ ἀγγελικοῖς. Οὐ γὰρ ἐκακούργει τὴν ὅψιν αὐτῶ οὔτε ὕλη τις ἄλλοια, οὐδὲ μὴν ἰλύς, ἐπολεῖν εἰπομεν, φιληθοῦσα καταπλάττειν καὶ ἀμαυροῦν τὸ κατὰ ψυχὴν φῶς, καὶ οὕτως ἀχρειοῦν τὸ ἐν ἀνθρώποις νηφάλιον· ἀλλὰ ἐξαλειψας αὐτὴν καὶ ἀπαγαγὼν, καιριώτερον δὲ φάναι, ἐκτινάξας τοῦ κατὰ νοῦν ὀφθαλμοῦ, ὅρῃ τε τὸν κυριότητα ὄντα, καὶ αὐτίκα μυσταῖται εἴτουν μυσταγωγεῖται τὴν γνώσιν τοῦ σήμερον ἐρταζομένου Πνεύματος, τοῦ ἐκείνῳ καὶ ὄντος καὶ γινωσκόμενου καὶ ὁρωμένου· ὅπερ εὐθὺς καὶ ἐγέγραπεν, ὡς εἰκόσ, ἄσματος οὐ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ δηλαδὴ ἐνθέοις, ἐνθεῶν δὴ που κατὰ τὰ ἐν τῇ περιουμνήτῳ ἐξῆδῳ. Οὐ γὰρ ἐπῆλθε καὶ αὐτῷ κατὰ τὸν Μανωὲ λέγων, ὡς Ἀπολώλαμεν, Θεὸν ἐώρακαμεν· ἀλλὰ Ἐζήσαμεν, διεγνώμεθα, συνέστημεν, Θεῷ ἠγγίσαμεν, ὁμίληται Θεῷ χρηματίζομεν. Διὸ καὶ ἀγάλλεσθαι χρῆ, καὶ γεραιρεῖν τὸν Θεὸν, καὶ ἄδειν χαρμόσυνα, οὐχ ἀπλῶς ὅποια τὰ πολιτικῶς ἐπαινετὰ, ἐνθα μὲν τοι, δι' ὧν καὶ χρηστότης ψυχῆς ἐκφαίνεται καὶ χαρμονὴ ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ· τὸ μὲν γὰρ ὕμνειν τὸν Θεὸν ἢ τὰ θεῖα, ψυχῆς ἀρετὴ· τὸ δὲ καὶ ἄσματος αὐτὰ προάγειν, σύμβολον ἡδονῆς· ἐπεὶ μηδὲν ζῶον λυπούμενον, ἄδειν παρελάβομεν.

γ'. Ὅρα δὲ ἐν τῇ ῥηθείᾳ ἐπὶ τὸ *θεῖον καλυφθεὶς γνῶσφι*, ῥῆθην καὶ ἐπὶ διαστολῇ φυσικοῦ τινος γνόφου πυκνωθέντος εἰς ἐκρηξὴν ἀερῖαν πυρῶσαν, δ' ἢς βλάπτονται ποτε τὰ κατὰ κόσμον. Ἐπὶ δὲ καὶ πρὸς ἑτεροίους γνόφους, ὁποίους ἐπαγγίζειν φιλεῖ ὁ ἀρχέκακος δαίμων ἐπὶ βλάβῃ ἐκκλησιαστικῇ, ἐγόμενα δὲ εἰπεῖν, χριστιανικῇ. Καὶ γέμει πολλῶν τοιοῦτων γνόφων ἡ ἀγία Ἱστορία, οὗς ὁ τοῦ σκοτεινοῦ ἀρχων πυκνοί, νεφέλας ἀγέλων κατὰ τῶν μεσούντων αὐτῶ, συσκευαζόμενος· μὲν ποτε καὶ τεχνώμενος, καὶ εἰς φῶς ἐξαστράπτειν, καὶ οὕτως ἐκλάπτειν· οὐκ ἔχων δὲ κατορθοῦν αὐτὸ καὶ εἰς τέλος, ἀλλὰ σκοτιαῖος ταχὺ ἀποβαίνων, ὡς καὶ αἰῶς ἀτραπατῶν ἐκλάμψαν ἀπέσθη· οὐ τοίνυν τοιοῦτος τὸ μακάριον Μωϋσῆν ἀμφεκάλυψε γνόφος, ἀλλὰ τῷ ὄντι θεός· ὑπὸ Θεοῦ τε γὰρ συνηγμένος εἰς μέλαν ἐστεγάνωτο, καὶ Θεοῦ περιελάμβανεν ἀνθρώπων· καὶ ὅσα καὶ περὶ μουσεῖον θεῖον αὐτὸν ἢ διδασκαλείου Θεοῦ μὲν ἐλάλει ἐξάρχων καὶ ἔγραψε, Μωϋσῆς δὲ τὰ ἐκείθεν μεταλαμβάνων ἐῤῥητόρευεν.

δ'. Ὅρα δὲ τὸ *καλυφθεὶς*, καιριωτάτην ταύτην λέξιν καὶ τοῖς προκειμένοις εὐάρμοστον. Ὅτι γὰρ τὸ σκεπασθεῖς, οὔτε ἄλλο τι τοιοῦτον προφύοιτο ἂν τῷ Μωϋσῆ ἔνταῦθα μᾶλλον, ἢ περὶ τὸ *καλυφθεὶς*. Καὶ

ὡς εἰ ὠρμηθῆσαι ἢ λέξις ἐκ τῶν θυρατικῶν καλυμ-
μάτων, καὶ μάλλον τῶν κατὰ τὰς οὐτῶ καλουμένας
νεφέλας, ὅπως πλεπέμεναι δικτυωδῶς καταπε-
τάνονται πετεινῶν, καὶ περιεληφθεὶς κύκλῳ αὐτὰ
κατέχουσιν ἔσω, καὶ οὐκ ἀφίεται ἐκδιδύσκεσθαι τὸ
ἀμφὶ ἄλυστρον. Οὕτω γὰρ πως, κυριολεκτικῶς εἰ-
πεῖν, κάτοχος τῷ Θεῷ γενόμενος ὁ καλυφθεὶς Μωϋ-
σης, ὅλος ἦν ἐκείνου, καὶ πρὸς ἐκεῖνον καὶ δι' ἐκεῖ-
νον ἐνήργει τὰ κελευόμενα· τοιοῦτου δὲ νοήματος
ἡρηται καὶ τὸ κεκαλύφθαι μὲν τὴν Ἐρυθρὰν ὕδατι,
ἀνακαλυφθῆναι δὲ τὰ ἐκείνης θεμέλια ἐν τῇ διαβά-
σει τοῦ Ἰσραήλ. Οὕτω καὶ πόντος ἐκεῖνος τὴν Φα-
ραῶ σὺν τοῖς ἀμπ' αὐτὸν ἐκάλυψε· καὶ τὸ ἀνακαλυμμένον δὲ πρόσωπον, τοιαύτης θεωρίας ἐκκύπτει·
καὶ οἱ ἀποκαλυμμένοι δαιτυτικῶς ὀφθαλμοί, τοιαύτην κατακάλυψιν ἐκδύντες, ἀνεώγασιν βλέπειν
πλατῦ.

ε'. Ὅρα δὲ ὡς γνόφῳ καλυφθεὶς ὁ Μωϋσης, ὅμως
οὐκ ἐσκότῳται ζοφωθεὶς ὁμοίως τῷ καταπεπλασ-
μένῳ ἰλύϊ τὸ ὀπτικὸν τῆς ψυχῆς, ὡς ὁ μελωδὸς φη-
σιν, ἀλλ' εἰς τοῦτο καὶ μόνον περιεχύθη ἔνδον, ὡς
κρυθῆναι τὸν κόσμον καὶ θεωρῆσαι καθ' ἡσυχίαν
τὸν Θεόν, καὶ ἐξαστράψει λόγῳ τε καὶ πράξει, ἐκδύς
τὴν γνόφον ἀστραπηθόλος καὶ ἀπληγαμένος αὐτοῦ,
καθὰ καὶ οὐρανὸς καλύψουσ τῆς ἐκ νεφῶν. Ὅπως
γὰρ ἀίνιγμα ἦν ὁ γνόφος τοῦ καὶ σχολῆς δεῖσθαι τὸν
προφήτην, ἵνα οὕτω γινῶ δαιτυτικῶς, καὶ τοῦ ἀστρά-
ψειν ἐκείθεν πνευματικῶς· ἃ δὴ σύστοιχα τῇ νῦν
ἀγομένη ἐρωτῇ, ἐν ἣ φωτίσμα ἀγίου Πνεύματος,
καὶ φωτοχυσίας φλῆξ καὶ ὑγρότητος ἀγιαστικῆς τῆς
κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωὴλ χορηγεῖται· ἦν ὑγρότητα σκο-
τεινὴ μὲν ὕδωρ ἄλλως ἐν νεφέλαις πνευματικαῖς
κατενόησε διὰ τὸ βάθος τοῦ μυστηρίου ὁ Δαβὶδ· οὐκ
ἂν δὲ μὴ καταλάβετο καὶ πάμφωτον εἶναι τὸ αὐτὸ,
διὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα καὶ τὴν οὕτως ἔνδυσιν τοῦ
ἀληθινοῦ φωτὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ς'. Ὁ δὲ βραδύγλωστος ἀντίκειται μὲν τῷ ταχυ-
γλώσσῳ, οὐ πάνυ δὲ πλείω ψόγον οὕτος ἐκείνου ἔχει.
Ὁ μὲν γὰρ βραδύγλωστος ἔχει ἂν ἀγαθὸν τι ποτὲ, οἷς
διατρίβων τὴν φράσιν καὶ οὕτως ἔστιν ὁ τε ἀναδι-
πλῶν αὐτὴν καὶ οἷον ἐπαναφέρων, ἐγκαθίζει ταῖς
τῶν ἀκροατῶν ψυχαῖς εἰς ἀκριβεστέραν μνήμην καὶ
γνώσιν τῶ λεγόμενον, βάδην τῷ λόγῳ προῶν καὶ
παρακολουθοῦμενος. Ὁ δὲ ταχυλόλος καὶ φύρων
οὕτω τοὺς λόγους εἰς ἀδιάθρητον, ὅλα ἐπίτροχον
γλώσσαν τοῖς λόγοις ἐφιείς, καὶ δυσπαρακολούθη-
τος ἐντρέχων οἷς λέγει γοργότερον ὡς εἰ καὶ βέυματι
κατὰ πρᾶνοῦς ἔχεται, τάχα ἂν παραδράμοι τοὺς
ἀκροαμένους, κενὰ ψοφήσας, καὶ πνευμόνων, ὃ δὲ
λέγεται πόνον παθῶν· ὁποῖους πολλοὺς οἶδαμεν πε-
πειραμένους ὡκυγλώσσους, χυδὴν τοὺς λόγους ἐκφέ-
ροντας· ἐμὲ γοῦν διδάκκαλος λόχοι πλήρης τὴν
γλώσσαν κατὰ τὴν Μωϋσῆν, καὶ μὴ πτερόντας προ-
φέρων λόγους, καὶ οὕτω κενόγλωστος· εἰ μὲν τοι
γλώσσαν ὁ τοιοῦτος πλουτεῖ ἐντρέχουσαν, ὡς οἶα, καὶ
αὐτὸν.

ζ'. Ἐνταῦθα δὲ σημειώτεον, ὡς εἰ καὶ, καθὰ
ἱστορήθη, ἐξ ἐπικαύσεως ἐπῆλθε τῷ μεγάλῳ Μωϋσῆ
τὸ βραδύγλωσσον, ἀλλ' οὐχ οὕτω καὶ τὸ δύσηγον,
ὅπερ ὁ ἀγώτατος ποιητὴς Κοσμάς ἐπιλέγει αὐτῷ
ἐν τῷ, τῷ βραδύγλωσσῳ καὶ δυσήχῳ Μωσεί. Τῷ

maxime quæ similia sic vocatis nebulis, retium
instar implicata, nubibus expanduntur, et in gyrum
circumacta eas intus detinent, nec elabi sibiunt o
reticulo. Sic ergo, ut proprie dicam, a Deo occu-
patus tectus Moyses, totus erat ejus, et pro eo et
per eum jussa perficiebat (tali menti affine est quod
mare Rubrum unda coopertum est, et profunda
ejus detecta sunt in transitu filiorum Israel; sic
et mare illud Pharaonem cum comitibus suis coo-
peruit), et revelata facie tali contemplatione pro-
spicit; et detecti plane oculi, tali velamine exuti,
aperti sunt ut late viderent.

5. Vide porro quomodo nube tectus Moyses non
tamen tenebrescit, caligine circumfusis quasi illi-
tis limo oculis mentis, ut ait poeta; sed in tantum
et solummodo in interiori effusus est, ut abscon-
deretur mundus, et in pace videret Deum, et verbo
fulgeret et actu, nube exutus fulgura coruscans,
et expeditus, sicut cœlum absque velamine nebu-
larum; omnino enim mysterium erat nebula et si-
gnificabat otio indigere prophetam, ut sic aperte
cognosceret, et inde spiritualiter illuminaturum
esse; quæ præsentī congruunt festo in quo il-
luminatio Spiritus sancti et flamma cum diffuso
lumine et pluvia sanctificante ministratur,
juxta sanctum Joel; quam pluviam aliter ad un-
dam tenebrosam in nubibus spiritualibus intellexit
David; non autem intellexisset lucidissimum esse
hoc per sanctum baptismum, in quo sic veram in-
duimus lucem, Jesum Christum.

6. *Tardilinguis* opponitur celeriter loquenti, nec
plus quam iste vituperandus est. *Tardiloquus* enim
hoc boni habet quod phrasim protrahens et sic
locupletans, et quasi repetens, audientium animis
in diligentissima memoria et cognitione inserit
dicta, dum sermone vir pedetentim graditur et
comitatur; qui autem celeriter loquitur et dicta
sic inarticulatum miscet, citatam linguam verbis
impellens, capti difficilis est, et acrius in dicendo
currens ut torrens in præceptis raptus, cito au-
dientes præveniet, inutili facto strepitu, et pectore,
ut aiunt, dolens; ut plures novimus breviloquentes
qui confuse verba proferunt; mihi autem magister
obveniat lingua perfectus sicut Moyses, non qui
alatas proferat voces, et sic inania loquatur; si
autem perniciosam talis locupletetur linguam, beatum
illum dico, sicut et calamum scribæ divina velo-
citer scribentis.

κάλαμον γραμματικῶς ὀξυγράφου· τὰ θεῖα μὴ χαρίζω

7. Notandum hic quod si, ut narratum est, ex
adustione acciderit Moysi tardiloquentia, non æque
ingratus vocis sonus quem ipsi attribuit sanctis-
simus Cosmas poeta dicens; *Tardiloquo et dissono*
Moysi; in ore enim restricta lingua, eorum tan-

tum qui in ipso efformantur sonorum domina est, nec raucitatis, nec gravedinis, nec cæterorum morborum qui male sonantem reddunt vocem causa est, quia non omnibus participat ipsa, sed multi soni non articulosi et qui lingua non indigent, per seipsos in nobis efformantur et somno deditis, vel aliter silentibus, nec plane loquentibus. Phisicum ergo vitium in Moyse gracilis vocis sonus, nec ex adustione provenit; quoad tardiloquentiam autem, notandum quod hic non derisorie adjectivum hoc nomen prophete qui Deum vidit inferatur, sed per singularitatem quamdam dictum sit, cum mirum sit eum qui sic lingua vitiosus erat, non fuisse errabundum in verbis interpretem Dei. Unde illustrissimum non dixit Moysen, sed ex tardiloquentia eum notavit, quasi per excellentem cum articulo demonstrativo conjunctionem, expresse omnino vocari potuerit qui divina loquitur, si ita libuisset. Si enim vulgaris homuncio, et ut ita dicam ultimus, in cantus poetici initio commemorandum habuisset Moysis ipsum nomen dicendo: *Divinitus olim tectus nube Moyses*; vel aliter: *Divina Moyses aliquando tectus nebula*; vel *Divinam Moyses ingressus olim nubem*, quomodo, sublimis poeta videri volens, sic demens fuisset ut tardiloquum proferret, sileret autem inelytum Moysis nomen? Et tale quid hic habemus.

8. Nubes (γνόφος) autem, si oporteat et philologis aliquid præbere quod ipsis gratum sit, non longe distat a νέφος, et νόφος et ζόφος; sic autem construitur. Est verbum absconditum, nec usu clarum νεφώ non fulgeo, unde simplicius deducitur νέφος: solita autem commutatione litteræ s in o, efficitur νόφος; unde consequenter, et medius inter verbum præhabitum νέφω, deducitur νένοφεν, sicut dicitur κέκλοφεν; inusitatum autem verbum νόφος unam ex tribus mediis litteris, hinc γ, inde δ sumens, (quarum communio in πηδῶ et πηγῆ, et in γήπεδον et δάπεδον demonstratur) At γνόφος et δνόφος; γνόφος autem, rejecto hoc et servato quod immutabile est, et assumpto ζ, ζόφος tandem fit; quod et locum habet in μαδός et μαζός, ut aiunt veteres; μαδᾶ enim necessario μαζός. In nube autem, et non aperte luce fulgente, peracta sunt prodigia quæ ad divinam legis scripturam spectant, sicut decet omnium regem Dominum terribilem et hominum amatorem, ut millies docent sacre Scripturæ suaviter agenti in his quæ ad nos sunt, sicut et graviter, et ut ita dicam, regie; ut et superbos homines doceret, et eos præsertim qui in magnis dignitatibus sunt, interesse plerumque et assimilari iis qui sub manu eorum sunt per consensum et concursum in demissione; non obli-viaci autem gravitatis quando necessaria est, ne impune se extollentes subditi, conversi volvantur in insubordinatione, et sic in anarchia, quod ipsis minime commo-dum esset, nec magistratibus. Et

στόματι γὰρ ἐγκολυμῶσα ἡ γλῶσσα, καὶ μόνον τῶν κατ' ἐκεῖνο ποιῶν ἤχων αὐτῆ κυριεύουσα, οὐκ ἦδη καὶ βραγχώματος, καὶ κορυζῆς, καὶ ἄλλων παθῶν ποιούντων δυσήχους τοὺς ἐκφωνοῦντας, αἰτία ἐστίν, ὅτι μὴδὲ συνεπιλαμβάνεται πάντων ἐκεῖνη, ἀλλὰ πολλοὶ ἤχοι ἀναρθροὶ καὶ οὐδὲν τι γλώσσης δεόμενοι, ἐνεργοῦνται ἡμῖν αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ ἀνακειμένοις εἰς ὕπνον, καὶ ἄλλως δὲ σιωπῶσι καὶ μὴ φθεγγομένοις τὸ σύνολον· φωνητικὸν ἄρα πάθημα τὸ δύσῆχον τῷ Μωϋσῆ καὶ οὐκ ἐξ ἐπικαύσεως καὶ αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὸ βραδυγλωσσος, παρασημαντέον καὶ ὅτι οὐ σκωπτικῶς ἐνταῦθα τὸ τοιοῦτον ἐπίθετον τῷ θεόπτη προφήτῃ ἐπέβριβται, ἀλλὰ πρὸς τινὰ παραδοξίαν ἐπιλέλεκται, ὡς καινὸν ἔν, εἴπερ ὁ οὕτω τὴν γλῶσσαν ἡμαρτημένης, οὐκ ἀφαμαρτοειπῆς ἦν θεοβόρητων· διὰ καὶ σιγήσας τὸ ἐπιστημότατον κύριον τὸν Μωϋσέα, ἐκ βραδυγλωσσίας αὐτὸν ἐχαρακτήρισεν, ὡς οἶα ἐξ ἄρματος ὑπεροχικοῦ μετὰ καὶ ἀρθρου γνωριστικοῦ, δυνάμενος πάντως ἐξονομάσαι βῆτῶ; τὸν θεοβόρημον, εἴπερ ἦθελεν. Εἰ γὰρ ἀνθρωπος; εἰκατος, καὶ ὡς οὕτως εἰπεῖν ἤκιστος, ἔχοι ἂν ἐν καταρχῇ τοῦ εἰρμού μνησθῆναι τοῦ προφήτου πρὸς ἄνομα, εἰπὼν θεῶς ὁ Μωϋσῆς πρὶν καλυφθεὶς τῷ γνόφῳ· ἢ καὶ ἄλλως· Θεῖον καλυφθεὶς Μωϋσῆς ποτε γνόφῳ, ἢ καὶ θεῖον περιεσδύ; Μωϋσῆς πάλα γνόφον· πῶς ἂν ὁ μεγαλεπήβολος μελωδός; βουληθεὶς, ἐξτπορήθη ὡς τὸ βραδυγλωσσον μὲν προσενεγκεῖν, σιγήσαι δὲ Μωϋσέα τὸ περίκλυτον ἄνομα; καὶ τοιοῦτον μὲν καὶ τοῦτο.

Π. Ὁ δὲ γνόφος, εἴ τι χρὴ καὶ τοῖς ἐγκυκλίῳ παιδεύσεως ἠμιλοῦσι παραθεῖναι τι σφίσι φίλον, οὐ μακρὰν μὲν ἀπαιροῦνται νέφους καὶ δνόφου καὶ ζόφου. Ἐχει δὲ σκευωρίαν τοιαύτην· ἐστὶ λέξις κρυφαία καὶ οὐ παραυγάζουσα χρῆσιν, νέφω τὸ οὐ λάμπω, ἐξ οὗ ἀπλούστερον μὲν τὸ νέφος; τροπή δὲ συνήθει τοῦ ῥηματικοῦ ε εἰς ὀ.ματικόν ο, νόφος· τῷ ἀκολουθῶ; καὶ μέσος παρακείμενος τοῦ αὐτοῦ ἐνεστω; τοῦ νέφω, παραδίδεται νένοφεν ὡς κέκλοφεν· ὁ δὲ ἀχρηστος νόφος οὕτος; ἐκ τῶν τριῶν μέσων στοιχείων πῆ μὲν τὸ γάρμα, πῆ δὲ τὸ δέλτα προσλαβῶν, ὡν κοινωρία καὶ ἐν τῷ πηδῶ καὶ πηγῆ, καὶ ἐν τῷ γῆ πεδον καὶ δάπεδον, ποιεῖ τὸν γνόφον καὶ ἐν δνόφον. Ὁ μὲν τρι γνόφος ἐκπυρηνόσας, οἷον τὸ ἀμετάβολον, καὶ μεταλαβῶν τὸ φίλον ζῆτα, ζόφος ἀποτελεῖται· ὁ δὲ γίνεται καὶ ἐν τῷ μαδός; καὶ μαζός, ὡς φασὶν οἱ παλαιοί· μαδῆ γὰρ ἀναγκαιῶς ὁ μαζός. Ἐν γνόφῳ δὲ καὶ οὐκ ἀπαρκαλύπτω; ὁ πὸ φωτὶ λάμποντι τὰ κατὰ τὴν θεῖαν νομογραφίαν τερατουργεῖται, καθέτι τὸν παμβασιλέα Κύριον τὸν καὶ φρικτὸν καὶ φιλόανθρωπον, μυριαχοῦ τῆς ἱερῆς Γραφῆς μανθάνομεν, ἰλαρῶς τε προσπερόμενον τοῖς καθ' ἡμᾶς, οὐκ ἤκιστα δὲ καὶ σεμνῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν βασιλικῶς, ἵνα καὶ τοὺς ὑπεροχικοῦς ἀνθρώπου; δεδῆξῃ, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν μεγάλας ἀρχαῖς πραθένεσθαι μὲν τὰ πλείω καὶ ὡς οἷον ἀφομοιοῦσθαι τοῖς ὑπὸ χεῖρα διὰ συγχωρήσεως καὶ συνδρομῆς τῆς διὰ συγκιτῶσας· μὴ λανθάνεσθαι δὲ μὴδὲ τοῦ ἐμδριθοῦς ὅτε χρεῶν· ἵνα μὴ ἐξυπτιάσαντες ἀδεῶς οἱ ὑποταταγμένοι, κατακυλισθῶσιν ἐκτραπέντες εἰς τὸ ἀνυπέκτων

καὶ οὕτως ἀναρχόν· ὡς μὴδὲν ὄν διάφορον αὐτοῖς· καὶ τῷ ἔρχοντι· καὶ μὴν καὶ ἄλλως, ἡσυχίας φιλοσόφου καὶ ἀτρεμείας καὶ ἡρεμίας, καὶ ἐπικρύφειας ἐναρέτου σύμβολον καὶ ὁ ῥηθεὶς μωσαϊκῶς γνόφος· ὡς δέον τοὺς ὀμιλητάς τοῦ Θεοῦ μὴ κατὰ σκότον μὲν ἡλάσκεισθαι (μὴ γίνονται!) πλὴν μὴδὲ ἐν φωτὶ ἀγοραῖῳ καὶ τυρβαστικῷ, σεμνότερον δὲ εἶπειν, πνευματολογικῷ, μετιέναι τὰ θεῖα, ἐν ἀνελαῖ δὲ σχολαστικῇ, καθ' ἣν οἱ σχολάζοντες γινώσκουσι δαυτικῶς τὸν Θεόν. Καὶ ταῦτα μὲν ταῦτα.

8. Τὸ δὲ, ὁ βραδύγλωσσος ἐρήτησε, ἀντιθέτω ἰσικῆ ῥητορικῇ· ἀντίκειται γὰρ πῶς ἡ ῥητορεία καὶ ὁ βραδύγλωσσος. Εἰ γὰρ τις βραδύγλωσσος, πῶς ἀν ῥητορεύει; καὶ αὐτὸ πάλιν εἰ ῥητορεύει, καὶ ταῦτα νόμον θεόγραφον, πῶς ἀν εἴη βραδύς τὴν γλῶσσαν; Καὶ ὁμοῦς ἔχει τὸ ἀσφαλὲς ἡ ἐννοία κατὰ ἰδέαν ὕψους, ὅπερ ἐστὶ σεμνότητος. Τρόπον γὰρ τινα φράζει οὕτως· Ὁ τὴν γλῶσσαν παράκοπος οὐ διὰ μογγίαν, ἀλλ' ὡς οἶον βούγλωσσος καὶ βατταρίζειν σκωπτόμενος ἐρήτησε, οὐχ ὑπουργῶν τῇ ἐπιτυχούσῃ φράσει, ἀλλὰ φθόγγῳ Θεοῦ. Εἰ δὲ σκηνοδοτῶν τις ἐν θεάτρῳ καλῶς ὑπὸ χορηγῶν λαμπρῶν, ἔπεινον πολλὸν ἐπισύρεται, πηλίκος ἀν εἴη ἐς θαῦμα ὁ τῷ χορηγῶ τῆς σοφίας Θεῷ ὑποφητεῦσαν τὰ ἐκείνου ῥητορικῶς καὶ τορῶς; Διὸ τῷ τοιοῦτῳ ἀντιθετικῷ σχήματι καὶ νοήματι συνεξαιρούμενος ὁ μελωδὸς καὶ τὰ ἐξ φράσιν, οὐκ εἶπεν ὡς ὁ βραδύγλωσσος ἐξηκριβώσεν ἡ ἐξετράνωσε τὸν θεόγραφον νόμον, ἀλλὰ τοῦ τροπαριακοῦ γνόφου ὅσα καὶ βροντὴν ἐξέβρηξε τὸν τοῦ ἀμεταδόλου συχρὸν ῥοῖζον, τριπλῶσας αὐτὸν ἐν μιᾷ λέξει πρὸς εὐλογίαν τριαδικὴν, καὶ τὸ σεμνὸν σεμνῶς φράσας ὡς ἔπρεπε· τί δ' ἀλλὰ καὶ χρῆζομεν ἐν τοιοῦτοις Μωυσεῶς τοῦτου στενωποφώνου ῥήτορος. οὐ καὶ τὸ ἰσχυρῶς τῆς λαλιᾶς εἰς οὐρανὸν αὐτὸν ἀναβαίνει ἀκουομένου ὑπὸ Θεοῦ; καὶ στοιχείοις ὑπακοῆν ἐμποιεῖ ἐπὶ ἀλλοιώσει ξένη, καὶ θάλασσαν σχίζει καὶ ἀποκαθιστᾷ, καὶ γῆν δὲ αὐτὴν ῥήγγυσιν ὡς γαίην κατὰ κακότητος, εἰ τῆς ἐννοήσεται τὰ κατὰ τὸν Δαθὲν καὶ τὸν Ἀβειρῶν.

9. Εἰ δὲ καὶ μὴ δυσπραγία φύσεως, ἀλλὰ ἐξ ἐπικαύματος ἀνθρακος, ὃν μετέλαβεν αὐτὸς ἀντὶ στατήρος καὶ αὐτοῦ χρυσέου, τὸ βραδύγλωσσον ὁ γλυκὺς Μωυσῆς ἐκλήρωσας, σεμνότητος καὶ αὐτῆ τῷ θεράποντι τοῦ Θεοῦ μεγίστη, ἐφ' ᾧ καὶ χρυσέου τὴν γλῶσσαν λέγεσθαι, καὶ πυρίνην γλῶσσαν καὶ αὐτὸν λαλεῖν ἀποστολικῶς, καὶ κατὰ τὸν μέγαν Ἠσαΐαν ἀνθρακα φωμισθῆναι προφητικῶς. Εἰ δὲ καὶ κωφοὶ ἐκ γενετῆς τρανοῦνται γλώσσας ὑπὸ Θεοῦ καὶ θαυμάζονται, καὶ μογιλάοι διατρανοῦσι τὸ λάλημα καὶ ὑποκινουσι καὶ αὐτοὶ θαῦμα, πηλίκος ἀν εἴη βραδύγλωσσος οὕτος ῥήτωρ, ὃς Θεοῦ φωνῆν ὑποκρινόμενος, ὅπως ὕπερβαν εὐδοκιμεῖν ἔλαχε; Φράσαι δὲ καὶ ἄλλως τὸ αὐτό· Ἐὰν ἀνθρωπίνῃ συνάσκησις ἐπιμελής θεραπεύσει γλῶσσαν δυσπραγοῦσαν εἰς τὸ λαλεῖν, ὃ δὴ ὁ Παιανιεὺς ῥήτωρ ὡς καλλίστευμα δυσπραγοῦσης φύσεως ἐταχνήσας, πῶς οὐκ ἀνδρῶνεται ὁ παντοδύναμος Κύριος, ὃ τῆς φύσεως δημιουργῶς τὸν ἀδοῦ ῥήτορα θεραπεύσαι, εἰ τὴν γλῶσσαν καχεκτεῖ; Σημεῖωσαι δὲ ὅτι ἄλλως τὸ ἐβ-

aliter quidem, quietis philosophicæ et securitatis, et tranquillitatis, et occultationis virtute præditæ symbolum est dicta Mosaica nubes; quare oportet Dei colloentores non in tenebris vagari, ne fiat ut aliter ad divina accedamus quam in luce non forensi et tumultuaria, et melius dicam vulgari, sed in obscuritate quiete plena, in qua qui otio vacant, Deum intime norunt. Et hæc talia sunt.

9. Quod autem tardiloquus locutus sit, antithesi simillimum est oratoris; opponuntur enim quodam modo eloquentia et tardiloquentia. Si enim quis sit lingua tardus, quomodo eloquatur? Et rursum, si loquatur, et legem proferat a Deo scriptam, quomodo lingua tardus sit? Et tamen certa manet, secundum ideam altitudinis, id est majestatis; quodam enim modo sic loquitur: Qui lingua impeditus erat non quia clara orbatus voce, sed quasi bubulam linguam gerens, et balbutit non euvilibet phrasi obsequens, sed voci Dei. Si autem scenam adiens quis in teatro a nobili magistro edoctus, gloriam multam lucratur: qua in admiratione foret qui sub magistro sapientis Deo interpretaretur verba ejus clare et eleganter? Unde tali antithetica figura et cogitatione sublatus poeta etiam quoad phrasin, non dixit tardiloquum plane calluisse vel explicasse divina legem, sed sicut figurativæ nubis tonitrua, crebrum emisit immutabilis Dei sibilum, triplicans eum in uno verbo ad Trinitatis gloriam, et grandia graviter elocutus, ut decebat; quid autem nobis opus est in his Moysæ illo stentoreæ vocis rhetore, cujus gracillitas vocis in cælum ipsum ascendit sub audiente Deo? Et elementis auditum fecit pro aliena transmutatione, et mare divisit et dimovit, et terram rupit, ita ut adversus pravitatem palosceret, si recogitaveris quæ circa Dathan et Abiron facta sunt.

10. Si autem non ex vitio naturæ, sed ex carbonis adustione, quem sumpsit ipse pro statere auri, tardiloquium miti accidit Moysi, maxima est vero Dei dignitas, post ipsum aureum os dici, et igneam linguam sicut apostoli sortitum esse, et magni instar Isaïæ, carbone propheticæ fuisse tactum. Si autem loquelam et muti a natiuitate clarā a Deo obtinent et admirationi sunt, et balli perspicuam reddunt vocem et ipsi prodigium sentiunt, qualis fuit tardiloquus ille arator qui Dei vocem interpretatus, sic abundantius meruit honorari? sed idem aliter dicendum: Si diligens hominum studium linguam curet in loquendo mali prohibitam, quod et fecit ex Pæana trihin oriundus orator ad vitiosæ emendationem naturæ, quomodo non possit omnipotens Dominus, naturæ creator, proprium interpretem curare, si lingua laboret? Notandum autem quod illud pronuntiarit non necessario sumatur pro perfecte et eleganter protulit, sed significare auctor voluit sincera et ma-

nifesta locutus est, prout faciunt diligenter et generosi oratores, qualis exstitit Moyses non a seipso loquens, nec propria proferens, sed divinitus quæ Dei erant; unde invincibiles sunt et ipsi a Spiritu sancto afflati oratores qui, ut postea canet poeta, illiterati cum essent, Græcorum philosophorum ora clauserunt, non aliter quam verbo; et tales esse Dei prædicatores omnino oportebat.

τοὺς τῶν Ἑλλήνων σοφιστὰς ἐπεστόμιζον, οὐκ ἄλλως θεοβήτορας.

11. *Divina autem lex quam Deus ipse digito scripsit, per quam dæmones pellit, et onera volvit quæ nemo feret unquam, et innumera alia peragit miracula; excogitaret autem hic forsitan aliquis quod, inter cætera, alius sit legis dator, et alius legislator; sed ambo in Deum recidunt; ipse enim legem dat præcipiendo, et fert scribens in corporibus; idem legem et dedit, et tulit; manifeste autem a Deo scripta inventa est lex per Moysen divinitus Israelitis missa, ad supereminentem distinctionem cæterarum legum physicae, gentium, et si quæ alia justa distinguitur omnino ab illa lege; incompositæ enim et incongruæ leges, et crudeles, quales erant Cycloporum et Læsirygonum leges, non sunt hic omnino commemorandæ, quando sermo est de lege a Deo rite scripta; sicut nec leges eorum qui statutis reguntur propriis, vel mulierum, vel tabularum, vel puerorum, et si qui alii tales sunt; nec ipsi enim ob vilitatem memoria digni sunt. Si autem omnis lex politica Dei donum, et sapientium hominum inventio esse dignoscitur, talis certe bona est, et vere accioitur ut a Deo data et lata.*

12. *Limus autem quod sit cœnosa humiditas et per hoc ad illinendum apta, et aliud quam materia simpliciter, jam declaratum est pulchre representans ex conjectura naturalis inter legem collationis et carnem in nobis ex limo conditis, ideam et notionem; unde obtenebrata nostra mentali lucerna quasi ab eo liniretur velut ex limosis tabellis, ut aperte dicam, susceptio deletur et manifestatio luminis in mentibus nostris; nec prius permittitur illuminans esse et lucifera lucerna hæc a Patre luminum accensa, quam primo cœnosam absteresimus interiorem mansiuunculam; quando et videre vel cogitare poterimus illuminatorem Deum, cadente madido cœno, et munita contra impedimenta immissa luce; ut exinde locus qui est in anima nostra illuminans, et excipiat hilarem lucem a Deo, et emittat, adeo ut quomodo quidam ait, eum certissime cernat qui est ultra omnem visionem.*

13. *Verbum excutiens fortitudinem demonstrat, et nobilem facilitatem ob liberationem a malo; sic salvi Israelitæ facti sunt projectis Ægyptiis in mare; sic Paulus mordentem viperam excussit a manu. Usitatum autem hoc verbum, et in psalmis*

ῥητόρευσεν οὐκ ἐξ ἀνάγκης λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ διάτορον ἐκαλλιβήμονησεν, ἀλλὰ δηλοῦν ἐθέλει καὶ τὸ, σπουδαία καὶ ἀναντιβήτορα ἐλάλησε κατὰ τοὺς καὶ ἐναγωνίους καὶ γενναίους ῥήτορας, ὅποιος πέφηνε καὶ ὁ Μωϋσῆς, οὐκ ἀπ' ἑαυτοῦ λαλῶν, οὐδὲ τὸ ἐξυτοῦ, θεῖθεν δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ· δι' οὗ ἀκαταμάχητοι καὶ οἱ κατὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ῥήτορες, οἱ ὡς ἐν τοῖς ἐξῆ; μέλπει ὁ μελωδὸς, ἀγράμματοι! ὄντες, ἀλλὰ λόγι· καὶ ἐχρῆν πάντως τοιοῦτους; εἶναι τοὺς

ια'. Θεόγραφος δὲ νόμος, ὃν Θεὸς αὐτὸς ἔγραψε δικτύλῳ, δι' οὗ καὶ δαιμόνια ἐχβάλλει καὶ φορεῖα μετακινεῖ, ἅπερ οὐκ ἂν φέροι τις, καὶ λοιπὰ δὲ μυρία ἐκτελεῖ τεράστια. Πορίσθηται δ' ἂν τις ἐντεῦθεν, εἰ καὶ ἐπ' ἄλλων διαφόρους εἶναι δοκεῖ κατὰ τὴν τε νομοδότην τὸν τε νομοθέτην, ἀλλ' ἐπὶ Θεοῦ συμβαίνειν ἀμφοτέρω. Ὁ γὰρ αὐτὸς καὶ νόμον δίδωσιν ἐπιτελλόμενος, καὶ τήσῃ γραφῶν ἐν σώμασιν· ὁ αὐτὸς ἄρα καὶ νομοδοτεῖ. Ἄηλον δὲ ὅτι θεόγραφος εὐρέθη νόμος ὁ διὰ Μωϋσεώς θεῖθεν τοῖς Ἰσραηλιταῖς πεμφθεῖς πρὸς ὑπέρσεμον διαστολήν ἑτέρων νόμων, τοῦ φυσικοῦ, τοῦ ἐθνικοῦ, καὶ εἰ τις ἕξις ἀντιδιαστέλλεται ὅλων νόμων τοιοῦτω. Οἱ γὰρ ἀλόγιστοι καὶ ἀπερπεῖς νόμοι, εἰτι δὲ καὶ οἱ θηριώδεις, ὅποιοι καὶ οἱ κυκλώπεω, καὶ οἱ κατὰ Λαιστρυγόνας, οὐδὲ μνημονευτέοι ὅλων ἐνταῦθα, ἐνθα ὁ λόγος περὶ νόμου εὐθέτως γραπτῷ τῷ Θεῷ· καθὰ οὐδὲ οἱ τῶν αὐτονόμων, ἄλλως δὲ οὐδὲ οἱ τῶν γυναικονόμων, καὶ τῶν τραπεζονόμων, καὶ τῶν παιδονόμων, καὶ οἱ τινες ἄλλοι τοιοῦτοι. Οὐδ' αὐτοὶ γὰρ ἐν τοῖς ἄρτι μνήμης ἐπάξιον, διὰ τὸ εὐτελέες. Εἰ δὲ καὶ πᾶς νόμος πολιτικὸς δῶρημα μὲν Θεοῦ, εὐρημα δὲ σοφῶν ἀνδρῶν ἐγνωμάτευται, ἀλλὰ τοιοῦτον ἀγαθὸν ἀμίιστα καὶ κυρίως ἢ διειλημμένη ἐκ Θεοῦ νομοδοσία καὶ νομοθεσία.

ιβ'. Ἡ δὲ ἰλιὸς ὅτι πηλώδης ὑγρότης ἐστὶ, καὶ δι' αὐτὴ ἐμπλαστική, καὶ ἄλλο τὴν παρὰ τὴν ἀπλῶς ὕλην, δεδῆλωται ἡδὴ· σαφῶς ἐρμηνεύουσα ἐξ εἰκασίας προσφουστὸς παραβολῆς νόμου τὸ ἐν ἡμῖν τοῖς ἐκ πηλοῦ σαρκικῶν φρόνημα καὶ νόημα· δι' οὗ ἐπιπροσθούμενον τὸ νοερὸν ἡμῖν φανίον ὡς εἰ καὶ ἐνεπατάτετο ὑπ' αὐτοῦ οἶα καὶ πηλοῦ πλατειῶν δαιτυτικῶς εἰπεῖν, ἀφαντοὶ τὴν τοῦ κατὰ Πνεῦμα φωτὸς καὶ εἰσδοχὴν καὶ ἔκφανσιν· καὶ οὐ πρότερον ἀφίεται φεραυγὲς εἶναι καὶ φωτφόρον ἐμπυρευόμενον ἐκ τοῦ τῶν φῶτων Πατρὸς, εἰ πῆ πρότερον τὴν λιυῶδη ἀπαλείψομεν μεσολάθεισιν· ὅτε καὶ ὄρξιν ἤγουν νοεῖν δυνασόμεθα τὸν φωτοδότην Θεόν, τῆς πλαδῶσης ἰλιός καὶ ἐπιπιπτούσης καὶ στεγανούσης πρὸς κωλύμην φωτὸς ἀπεννηγεμένης· ὡς ἐντεῦθεν τὸ ἐν ἡμῖν φωταγωγῆς χωρίον τὸ κατὰ ψυχὴν, καὶ εἰσδέχεσθαι φῶς ἰλαρὸν θεῖθεν, καὶ προπέμπειν, ὡς ὄξυατα, κατὰ τὸν οὗτω φάμενον, ἐκδέρεσθαι τὸν ἀπίστη; θέας ἐπέκεινα.

ιγ'. Τὸ δὲ ἐκτινάξας γενναίωτητα ἐμφανίζει καὶ εὐγενῆ ῥαστώνην ἐξ ἀπαλλαγῆς κακοῦ· οὕτως ἐξάντεις Ἰσραηλιταῖ τῶν Αἰγυπτίων ἐγένοντο ἐκτινάχθέντων εἰς θάλασσαν· οὕτω Παῦλος τὴν ἐνθακούσαν ἐχιδναν ἐκτινάξας ἀπάγει τῆς χειρὸς· χρεῖσιμον

ὅτι ἐν ταῦθα καὶ ψαλμικὸν τὸ Ἐξετινάθη ὡσεὶ ἄκριδες ὁ ὄμμα δὲ νοῦ, ὡς ἐκ μέρους τούτου τὸν τὸ πάντα διπλοῦν αἰνιτταται ἀνθρωπῶν. Ὡς γὰρ μίθ θυρίδι τοῦ κατ' ἀνθρώπου οἴκου, τῆ κατ' ἀκοὴν αἰσθητικὴν ἀντανέψεν ἢ κατὰ νοῦν, οὕτως καὶ ταῖς λοιπαῖς τέτρασιν αἱ ἀνάλογοι. Εἰ δὲ καὶ χερσὶ χεῖρες, καὶ πόδες ποῖ, καὶ μέσα μέσοις παράκεινται; συνδυασμοῦ λόγῳ, τοῦ κατ' αἴσθησιν καὶ τοῦ κατὰ νοῦν, οὐκ ἂν εἴη ἀναγκαῖον εἰς πλεόν ἐπισημαίνεσθαι παρά γὰ ἀνθρώποις οὐ παραβλέπουσιν, ἀλλὰ ὁρθῶς μεμαθηκόσι θεωρεῖν διπλόην ταύτην ἐπαινετὴν τὴν κατὰ ἀνθρώπων.

13. Τὸ γὰρ, *ὄρα τὸν ὄντα*, διδωσιν ἡμῖν θαυμάζειν, ὅτι ἐν γνώφῳ καθορᾷ ὁ θεοπικώτατος Μωϋσῆς κάλλιον ἢ περὶ οἱ ἀνθρώποι τὰ αἰσθητὰ ἐν φωτὶ καθάρῳ. Αὐτοὶ γὰρ παραβλέποντες, καὶ τὰ μὴ ὄντα ἔστιν οὐ ὡς ὄντα φαντάζονται· θεορῶμων δὲ κυρίως ὁ Μωϋσῆς ὡς Θεὸν τὸν ὄντως ὄντα ὄρων καὶ ἀληθῶς θεωρικώτατος. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ, *ὄρα τὸν ὄντα*, δηλοῖ μὴ ἰνδαλθῆναι ἢ ἄλλως ἀπλῶς οὕτω φαντασιωθῆναι τὸν Μωϋσῆν τηνικαῦτα· αὐτὴν δὲ πάντων τὸν Θεὸν ἰδεῖν ὡς ἀνθρώπων ἐφικτόν· ποῖον θεόν; οὐ κύριον ὡς περ ὄνομα Ὁ ὄν· κατὰ τὸ Ἐγὼ εἰμι ὁ ὄν· ὁ κατ' ἐξοχὴν δηλαδὴ. Εἰ δὲ καὶ τὰ ὄντα εἶδεν ἄλλοτε διὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως εἶδεν τὰ κατὰ τὴν κοσμογένειαν ὁ Μωϋσῆς, οὐκ ἀπλῶς, λόγῳ δὲ φιλοσοφίας καθὼ δηλαδὴ ὄντα· ἀλλὰ νῦν αὐτὸν τὸν ὄντα βλέπει, τὸν δι' οὗ τὰ ὄντα πάντα, καὶ οὗ τῆ δεσποτείας τὰ ὄντα πάντα ὑπόκειται. Ἐν δὲ τῷ *μουστῆται* σημαίνει ὅτι ἔμα εἶδε Μωϋσῆς τὸν ὄντα, καὶ αὐτίκα μουστῆται τὰ τοῦ Πνεύματος, ἐν οἷς ὁ θεόγραφος νόμος, ἵνα ὡς ὁ ἔωρακὼς τὸν Υἱὸν ἔωρακε καὶ τὸν Πατέρα, οὕτως ὁ ἔωρακὼς ὁ ἐστὶ νοήσας, καὶ οὕτω γνοῦς τὸν ὄντα, ἔχοι γινῶσιν αὐτίκα καὶ τοῦ Πνεύματος. Ἀγαθὸν τοῦτο μέγα, τὸ καὶ τοῖς ἀποστόλοις κεχαρισμένον ἀπὸ τῆς σήμερον ἑορτῆς.

14. Τοῦ δὲ μουστῆται λέξιν καιριωτέραν τοῖς τὰ θεῖα τελοῦμένοις οὐκ ἔστιν εὐρέσθαι. Ἐξ αὐτῆς γοῦν παρ' Ἑλλήσι μύσται τὸ πρῶτον οἱ τὰ σφίσι δοκοῦντα θεῖατα κρυφιομυστικῶς παραλαμβάνοντες πρὸς τῶν ἱερᾶσθαι λαχόντων, καὶ οὕτω τελοῦμενοι, καὶ τελεταρχικῶς παιδευόμενοι· ὅποια καὶ τὰ Ἀττικὰ μεγάλα καὶ μικρὰ μυστήρια καὶ τὰ ἐν Τροφονίου καὶ Ἀμμωνο; καὶ λοιπά. Παρῆκται δὲ ἡ λέξις ἢ ἀπὸ τοῦ μύειν, ὃ ἐστὶ συγκλῦσειν τὰ χεῖλη· ἀνάγκη γὰρ ἦν σιγᾶν πάντη καὶ πάντως τοὺς μουστῆτους ἄπερ ἐτέλεσθησαν, ὡς καὶ οἱ Πυθαγορικοὶ μάλιστα δηλοῦσι, καὶ θανάτῳ ἐτιμῶντο οἱ τὰ μυστήρια ποιούμενοι ἔκφορα· ἢ ἀπὸ τοῦ μύειν, ὃ δὴ καὶ καμμύειν φασὲν, διὰ τὸ δεῖν εἶναι τὸν οὕτω μυστηριαζόμενον, εἰς ἑαυτὸν συνῆχθαι καὶ μόνον, κατὰ τὸν ὅλον ἀνθρώπων, καὶ μηδὲν τι τῶν ἑαυτοῦ ἀπολύειν ἔξω βέβησθαι, μηδ' αὐτὸ τὸ τῆς βῆσως ἐξαλλόμενον ὀπτικῶν, μήποτε τι τῶν ἐξωτερικῶν εἰδῶλων, ὃ μύσταις ἐπεισπασάμενοις, ἀποκαταστήσῃ τὴν μύσιν ὡς εἰς ὄνειροπόλησιν· οὐ μὴν οὐδὲ οὕτω καμμύειν τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν μουστῆτον ὡς ἀφυπνοῦν καὶ οὕτω νεκρίζειν· ἀλλ' ὡς πᾶς πύλας τὰ βλέφαρα συγκλῦσειν

notum: «Excussus sum sicut locustæ.» Oculum mentis ex hac parte duplicem totum hominem innuit; ut enim uni portæ domus alicujus quoad intelligentiam sensuum, opposita patet alia in mente, sic in aliis quatuor sensibus. Si autem manibus manus, et pedes pedibus, ex media mediis adjacent, in modum dualismi inter sensus et mentem, nil necesse foret illud demonstrare hominibus non negligentibus, probe autem scientibus videre duplicem gloriam hanc in homine.

14. Verba, *videt eum qui est*, admirandi locum præbent quod Moyses vir maxime perspicuus, melius Deum viderit in nube, quam homines in pura luce sensibilia. Ipsi enim torva tentes, quæ non sunt sibi effermant quasi sint; Moyses autem a Deo affatus, quasi Deum, eum qui vere est vidit, vero oculo. Sciendum autem quod *vidit eum qui est*, ostendat non visum esse, vel aliter, non simpliciter effugit respexisse Moysen; ipsum autem omnino Deum vidisse sicut homini fas est; qualem Deum? Sum Dominum, ejus nomen: Qui est; juxta hæc: Ego sum qui sum, vilicet excellenti modo. Si autem ea quæ sunt intuitus est olim per Deum, et sic vidit ea quæ ad cosmogoniam spectant Moyses, non simpliciter, sed per modum philosophicum ratione nempe eorum existentia: nunc autem et ipsum entem videt, per quem sunt omnia, ejus potestati omnia subsunt. In verbo autem *initiat*, notandum quod simul entem vidit Moyses, et statim novit quæ de Spiritu sunt, in quibus divina lex; unde, sicut qui vidit Filium, vidit et Patrem: ita qui vidit, id est, qui cogitavit et sic novit entem, Spiritus statim cognitionem habet; et magnum illud bonum quod et apostolis concessum est in hodierno festo.

15. Opportunius autem quam μουστῆται verbum istud qui divina peragunt invenire impossibile est: ex hoc enim apud Græcos mystæ primo, qui ea quæ sibi diviniissima videbantur, accipiebant ab his qui sacerdotium sortiti erant, sic initiati et sacra edocti; qualia inter Atticos parva et magna (mysteria, et Trophonii, et Ammonis, et alia; deducitur autem verbum a μύειν, id est labia claudere: necesse enim erat ut omnia omnino quæ perfecta erant silerent initiati, sicut maxime ostendunt Pythagorici; et morte multabantur qui mysteria evulgabant; vel a verbo μύειν quod καμμύειν; quia initiatum, in seipso recollectum esse secandum totum hominem, nec sinere aliquid in se exterius evulgari debet, ne ipsum quidem oculi lotum, ne aliqua exteriori imagine abstractus qui initiat, initiationem faciat quasi somnium; nec sic oculos claudere debet dum initiatum ita ut obdormiat, et sic moriatur; sed quasi portas palpebras claudere si oportuerit, et lucem omnem in mysterium reservare; hujus symbolum, initiationis tempus apud Atticos, et ejus ordinatio; nox enim, erat

tempus illud; cæterum illustrata quoque erat lumine fulgore ex mysticis lampadibus diffuso, quarum usus nocturnus oculos claudi volebat; lampadum autem accensio vigilantiam et doctrinam mysticam initiatis commendabat.

τῶν μουσικῶν δαίδων, ὧν τὸ μὲν νύκτερον τοῦ χρῆναι κάμυτον, ὡς εἴρηται, αἰνίγμα ἦν· τὸ δὲ φωσφῆρον λαμπαδούχημα τοῦ ἀνυστάζοντος ἐν ἐγρηγόρει ἐμβλέπειν καὶ ἀναθεωρεῖν τὰ τῆς μουσικῆς τελετῆς.

16. Mibi quidem videtur metaphorica docti Joannis dulcedo non inconsulto hic subjunxisse divinam nubem spiritualis initiationis, sed ad genuinam metaphoram seu translationem, ut divina nubes illa sit congrua applicationi animæ non in vanis occupatæ caligo divina; initiatio autem consentanea, ea quæ in ipso sit illuminans et sub sole Spiritus sancti initiatio, et vere docta cognitio; quam cognitionem Spiritus dicit per oppositionem cæterarum notionum, sicut tertia strophe docet varias esse, moralem, et physicam, et mathematicam, et excellentiorem theologiam Patris et Filii et Spiritus sancti: hujus meminit divinus poeta, et duas illas significavit; Dei enim lex triplex est; similiter et initiatio cognitionis Spiritus vel Filii vel Patris, communis est sanctæ Trinitati; quod item ex phrasi poetæ intelligi potest. Dicendo enim: *vides eum qui est*, sanctam Trinitatem indigitavit, et initiationem appellans Spiritus, illam nobis supponendam reliquit, sicut colligi potest ex alio poeta qui in nona strophe prosæici hymni dicens apostolos superno afflatu illuminatos, Trinitatem omnem cognovisse, inducit in sequenti strophe illius ævi populos qui cognitioni Trinitatis initiandi erant.

17. Forsitan quis dicat Moysen primum, non solum prophetici, sed Dei gratia et apostolice initiationis fuisse cognitioni celebrati Spiritus, et hoc ex strophes verbis erui. Sic enim per nubem significatur domus in qua inventi sunt discipuli hodie sedentes; divina enim nubes illa nuncupabatur prophetæ, et domus nebule quodammodo adumbrans interiora ejus, nec sinens illum radiis solaribus attingi. Per eloquentiam autem illi inditam, notatur sapientia apostolorum antea rudium; ejus autem tardiloquium quod ignitæ ejus eloquentiæ non nocuit, lingua significavit discipulorum igneas ex inductis a Deo magistro factas; divisionem autem linguarum et eos qui tunc adfuerunt populos lex divina manifestavit; ipsa enim duro populo Israelitico partita est ad directionem, et Christus Spiritum divisit, sicut infra canetur, populo gentili qui erat ipse dura cervice, sicut ostendunt qui ex ipsis aderant festo, et ebrietatem sanctis apostolis exprobraverunt; mox dicendum autem quod spiritus vehementem et in ipso ignem, nubes illa significat; nebulas enim pervadunt tales aeris passiones modo ex casu, modo ex Dei jussu; et tale quid fuit circa cognitionem Spiritus sancti. Posset autem aliter per circumlocutionem idem Spi-

Α εἶγε δεήσει, καὶ τὸ φῶς ἕκαστος οὐτως ἀπασχολεῖν εἰς τὸ μυστήριον. Τοῦτου δὲ σύμβολον καὶ ὁ τοῦ μυστηριασμοῦ καιρὸς παρὰ Ἀττιβοίε, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν διάθεσις· νύξ μὲν γὰρ ὁ χρόνος ἐκεῖνος. Δείκεται δὲ ἄλλω; ἡμεροφῶς; τῆ τῶν φῶτων ἀναλάμψει τῆ ἐκ

Ις'. Ἐμοίγ' οὖν ἡ μεταφορικὴ τοῦ σοφοῦ Ἰωάννου γλυκύτης, οὐ παρέργως ἐνταῦθα δοκεῖ προσθεῖναι τὸν θεῖον γνῶφον, τῆς πνευματικῆς μύησης, ἀλλὰ πρὸς εὐφυῆ μεταφορὰν ἤτοι τροπήν, ἵνα σκότος μὲν εἴη θεῖον πρέπον συστολῆ ψυχῆς ὀρθρεμβάστου ὁ θεῖος ἐκεῖνος γνῶφος· μύησις δὲ ἀνάλογος ἡ ἐν αὐτῷ φωταυγῆς καὶ ὑπὸ ἥλιον τοῦ ἀγιωτάτου Πνεύματος μύησης· καὶ ἀληθῶς γνῶσις ἐπιστημονική· ἦν γνῶσιν Πνεύματος λέγει πρὸς διαστολὴν ἐτέρων γνώσεων, ὅπολιαν καὶ ἡ τρίτη λαλήσει ψῆθι διαφόρους οὐσας, ὧν καὶ ἡ κατ' ἤθος, καὶ ἡ φυσική, καὶ ἡ πρὸς μάθησιν, καὶ τὸ κορυφαῖον ἡ θεολογική, ἡ τοῦ Πατρὸς, ἡ τοῦ Υἱοῦ, ἡ τοῦ ἀγίου Πνεύματος· ἡς ἐνταῦθα μνησθεὶς ὁ θεὸς ποιητῆς καὶ τὰς δύο συνεδήλωσε. Θεοῦ γὰρ νόμος τριαδικὸς ἐστιν· ὁμοίως δὲ καὶ μύησις γνώσεως Πνεύματος ἡ Υἱοῦ, ἡ Πατρὸς κοινή τῆς ἁγίας Τριάδος· ἐστὶ δὲ κατανοήσασθαι αὐτὸ καὶ ἀπὸ τῆς φράσεως τοῦ μελωδοῦ. Εἰπὼν τε γὰρ ὀρᾶ τὸν ὄντα, τὴν ἁγίαν Τριάδα παρεστήσατο· καὶ μύησιν δὲ φάμενος Πνεύματος, τὴν αὐτὴν ἀφήκεν ἡμῖν συνεννοεῖν, ὡς ἐστὶ καταλαβέσθαι καὶ ἀπὸ ἐτέρου μελωδοῦ, ὃς ἐν τῇ ἐννάτῃ ψῆθι τοῦ πεζολογικοῦ κανόνος εἶπών, ὡς οἱ ἀπόστολοι ἐπιπνοία τῇ ἀνωθεν καταλαμφθέντες, τὴν Τριάδα πᾶσαν ἐγνώρισαν, ἐπάγει ἐν τῷ ἑξῆς τροπαρίῳ τοὺς ἐκεῖ τότε λαοὺς τὴν τῆς Τριάδος μνηθῆναι γνῶσιν.

Ις'. Ἐχοι δ' ἂν τις εἰπεῖν ὡς ἐφθῆ οὐ μόνον προφητικῶς, ἀλλὰ Θεοῦ χάριτι καὶ ἀποστολικῶς μνηθῆναι τὴν τοῦ ἑορταζομένου Πνεύματος γνῶσιν ὁ Μωϋσῆς, καὶ διὰ τῶν κειμένων ἐν τῷ εἰρημῷ· οἶον διὰ τοῦ γνῶφου τὸν οἶκον ἐν ᾧ εὐρέθησαν οἱ μαθηταὶ καθήμενοι σήμερον· ὁ θεὸς τε γὰρ ἐκεῖνος γνῶφος οἶκος οἶον ἐχρημάτιζε τῷ προφήτῃ· καὶ οἶκος δὲ γνωφαὶ τρόπον τινὰ σκιάζων τοὺς ἐντὸς αὐτοῦ καὶ μὴ ἀφιεὶς ἀκτίσιν ἡλίου ψάυεσθαι· διὰ δὲ τῆς κατ' αὐτὸν ῥητορίας τὴν τῶν ἀποστόλων ἐξ ἰδιωτῶν σοφίαν· τὸ δὲ κατ' ἐκεῖνον βραδύγλωσσον, ὃ τὴν ἐν αὐτῷ περιπνοῦν ῥητορικὴν οὐδὲν ἐβλαψεν, τὰς τῶν μαθητῶν ἐμύησεν αὐτὸν γλώσσας πυρπνῶδους; ἐξ ἀγραμμάτων διδασκαλικῶς γενομένης· τὴν δὲ διανέμῃσιν τῶν γλωσσῶν καὶ τοὺς τηνικαῦτα παρατρυχόντας λαοὺς ὁ θεὸς γράφος νόμος παρεδήλωσεν· αὐτὸς τε γὰρ σκληρῶ λαῷ τῷ Ἰσραηλιτικῷ διενεμήθη πρὸς διόρθωσιν· καὶ ὁ Χριστὸς ἐνεῖμαν τὸ Πνεῦμα, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς μελωδηθήσεται, ὑπὲρ τοῦ ἑθνικοῦ λαοῦ τοῦ καὶ αὐτοῦ σκληροτραχήλου, ὡς ἐμφαίνουσιν οἱ ἐξ αὐτῶν παρόντες τῇ ἑορτῇ, καὶ μέθην τῶν ἁγίων ἀποστόλων καταλέγοντες· τὴν δὲ γε ῥηθησάμεντην βίασαν πνοὴν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν πυρῶδες, ὁ γνῶφος ἐκεῖνος συνεδήλου. Γνώφον γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐκτρέχουσιν ἀέρια ὄντα παθήματα· ποτὲ μὲν ἐκ

πνεύματος, ποτε δὲ ἐκ θεοῦ καλεῖσματος· καὶ αὐτῶν μὲν τοῦτο περὶ τοῦ μυεῖται Πνεύματος ῥῶσιν. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως περιφράσεως λόγῳ αὐτῶν Πνεῦμα εἶπεῖν καὶ γινῶσιν Πνεύματος τὴν κατὰ νόον ἀνθρώπου· εἰ γὰρ καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ τὴν τοῦ ἀκριβοῦς, εἰ μὴ πρὸς ἐξομοιωθῆ πρὸς αὐτό.

ritus dici et cognitio Spiritus in mento hominis, quoniam in nobis quo ad exteriorem sapientiam, mens non potest doctrinam perfecte capere, nisi aliquo modo assimiletur ei.

ἔξω σοφίαν, ὁ νοῦς οὐκ ἔχει δρᾶσθαι τοῦ γνω-

17. Ἰστέον δὲ ὅτι καὶ ἄλλως ἔστιν εἶπεῖν ὡς ἐμνήθη ὁ Μωϋσῆς τὴν γνώσιν τοῦ Πνεύματος διὰ τοῦ νόμου, ὃν ἐκείθεν δεδίδαχται θεόγραφον εἶναι· ὁσιώτης· μεμύηται καὶ διὰ τῆς ὁράσεως καὶ ἦν εἰς τὸν νοῦτα τοῦ ἀγίου μεσολαβοῦντος Πνεύματος· εἰ δὲ καὶ διὰ τοῦ γνόφου, ᾧ περιελάμβεθθ θεωρητικῆς, ἰναστροφάσεως ἐκείθεν αὐτῷ καταληπτικῆς ἑκείσεως, ἵνα ὡσπερ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν ὑστερον τοῦς μετὰ τοῦ Σατῆρος, οὕτως ἀνέπαυον γνόφου σκία φασφορήθη θειοτάτην Ἰλαμψιν Πνεύματος· ἦν ἐκ τότε, ὡς εἶκός, μνηθεῖς κρυφωδέτερον ὁ προφήτης, ἐθεώρησεν ὑστερον ἐκφαντορικῶς ἐν Θαβῶρ· φωτὶ ἐκείνῳ καὶ τὰς πυρίνας ἄμα γλώσσας ἐνοπτησάμενος θεοπτικώτερον, καὶ οὕτως μέλλας ἁσματικῶς τῷ Θεῷ· δηλώσει δὲ καὶ τὸ τέλος τοῦ ἐφεξῆς τροπαρίου ἐν τῷ, *νεῖμας τὸ Πνεῦμα Χριστός*, ὡς ταῦτόν ἐστι γινῶσιν Πνεύματος εἶπεῖν καὶ νόμον Θεοῦ.

18. Sciendum autem quod dici possit initiatum fuisse Moysen cognitioni Spiritus per legem, quam inde didicit esse divinam; similiter initiatus est per visionem qua illuminatus est spiritualiter, fulgente hinc ei comprehensibili divina mente, ut sicut nubes lucida obumbravit postea eos qui cum Salvatore erant, sic rursus nebulae umbra transmitteret divinissimam Spiritus illuminationem; cui exinde, ut videtur, initiatus obscurus propheta, postea manifestius vidit in Thabor; in luce hac speculatus igneas linguas evidentius et sic Dei laudes cantibus prosecutus; ostendet autem finis sequentis antistrophæ, in his: *dans Spiritum Christus*; nam idem est cognitionem Spiritus dicere, et legem Dei.

18. Τοῦ δὲ *γεραίων*, ὅπερ ἐστὶ γέρας καὶ τιμῆς ἀξίῳ, πρωτόθετόν ἐστι τὸ γέρας· οὕτω δὲ καὶ τοῦ κεραλεῖν, ὃ κεραλεῖν ἄλλοι γράφουσι, τὴ κέρας προῦπόκειται, εἰς ὃ ἐγγέροντες τὸ ποτόν οἱ παλαιοὶ ἐξέσιον τὰ φίλα συμπόσια· ἐνθα δὲ ἄσματα κυρίως ἄπερ ἄδομεν ἐντέδς ἡμῶν τὸ θεῖον ἔχοντες, καὶ δεκσαφθῆσεται ἡ λέξις κάλλιον ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι ἐν τῷ *γεραίων ἐνθέοις τοῖς ἁσμασιν*, ἐκ περισσοῦ κείται τὸ ἄρθρον πρὸς ἀναπόθησιν μέτρον ἀναγκαῖον τῷ μέλει· ἄλλως γὰρ οὐδὲν τι παρασημειοῦται ἡ Ἑλλην φράσις, εἰ τις εἴποι *γεραίων ἐνθέοις ἁσμασιν*· οὕτω δὲ καὶ τὸ ἐν πυρίνω τῷ εἶδει παρὰ τοῖς ἱεροφάταις οὐ πρὸς ἀνάγκην ἔχει τὸ ἄρθρον τῆς δυτικῆς· ἐντελεῖς γὰρ ἦν καὶ τὸ ἐν πυρίνω εἶδει.

19. Verbi porro *γεραίων*, id est, honore et veneratione dignum reputans, radix est *γέρας*; sic ut *κεραλεῖν*, quod alii *κεραλεῖν* scribunt, a voce *κέρας* derivatur, in quo potum effundentes antiqui, sua celebrabant convivia. *Divina* autem *cantica* ea sunt proprie quæ canimus Deum in nobis habentes; et melius explicabitur verbum hoc in sequentibus. Sciendum autem quod in *γεραίων ἐνθέοις τοῖς ἁσμασι*, ex abundantia ponitur articulus, ad complementum mensuræ versusi necessarius; nam nil amplius significat græca phrasis, si quis dicat: *γεραίων ἐνθέοις ἁσμασι*. Sic et illud: ἐν πυρίνω τῷ εἶδει. In sacris scriptoribus, non habet necessario articulum dativo præmissum; sufficiens enim erat: ἐν πυρίνω εἶδει.

Τροπάριον.

II. Ἐφη τὸ σεπτὸν καὶ σεβάσιμον στόμα·
 Νοσφισμὸς ὑμῖν οὐ γενήσεται φίλοις·
 Ἐγὼ γὰρ εἰς πατρῶον ὕψιστον θρόνον
 Συνεδριάζων, ἐκχεῶ τοῦ Πνεύματος
 Λάμψαι ποθοῦσι τὴν χάριν τὴν ἀφθονον.

Antistrophe.

Dixit severum et venerandum os,
 Divisio vobis non fiet, o amici:
 Ego enim ad paternum excelsum thronum
 Considerens effundam Spiritus
 Splendere desiderantibus gratiam infinitam.

20. Μετὰ τὸν εἰρημὸν, πρὸς ὃν εἰδῶμεν ἄδειν τὰ μετ' ἐκείνον τροπάρια, γινόμενος τῶν ἐφεξῆς ἐχόμενα τῆς ἐορτῆς ὁ μελωδός, παραφράζει Δεσποτικῆν ὑπόθεσιν ἐπηγγελμένην τοῖς ἀγιωτάτοις αὐτοῦ μαθηταῖς, οὐ μόνον ἐν τῷ, *Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ἔρφατος*, καὶ ἐν ἄλλοις δὲ πολλοῖς τόποις εὐαγγελικοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ, *Κοιτῆσατε ἐν Ἱερουσαλὴμ ἕως ὃς ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους*· καὶ ἐν πρώτοις τῶν τὸ ἀγιώτατον γασφυλάκιον, ἐξ οὗ προήχθη ὁ ἅγιος θρασυρός, ἡ εἰρημένη ἐπαγγελία, τὸ στόμα δηλαδὴ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· σεπτὸν αὐτὸ καὶ σεβάσιμον λέγει, παραλήλῳ θεῖς τῷ ὀνόματι τοῦτῳ κατὰ μιᾶς ἀμφωσηματία, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἄλλο τι φράσαι προσρῦεστερον καὶ σεμνότερον. Τὸ γὰρ εἶδειν τῷ Θεῷ μόνῳ ἀφώρισται εἰς οἰκείωσιν

20. Post strophem (εἰρημὸν), post quam soliti suinus canere antistrophas sequentes, aggressi sunt statim poeta ea quæ ad festum spectant, explicat promissionem a Deo factam sanctissimis discipulis suis, non solum his verbis: *Non relinquam vos orphanos*, et in aliis multis locis evangelicis; sed et in hoc: *Sedete in Jerusalem, donec induamini virtute ex alto*; et venerans primo sanctissimum gazophylacium unde prodiit sanctus thesaurus dicte promissionis, os scilicet Salvatoris nostri Jesu Christi, *severum illud et venerandum* dicit, simul addens nomini huic duo in unum recidentia verba, eo quod aliud dicendum non habuerit prius et augustius: verbum enim *εἶδειν* reservatum est Deo soli ob congruentiam, apud antiquos, a *εἶδειν*

autem oritur σ:πτόν et σεβάσμον, sicut et σεμνόν. **A** παρά γε τοῖς καλαιτατοῖς· οὐ δὴ σέβειν ἐξώμεται καὶ τὸ σεπτόν καὶ τὸ σεβάσιμον, καθὼ καὶ τὸ σεμνόν· διὸ καὶ τὸν ἐν Ῥωμαίοις ἐπικληθέντα θεόν ὁ διαδεξάμενος ὕψος ὀκνήσας ἀποστερηῆσαι τοῦ κατὰ τὴν τοιαύτην λέξιν ἐπιθέτου, ἀλλῶς αὐτὸν κολακεύσας ὀπηγάγετο, σεβαστὸν ἑαυτὸν ἐπονομάσατο, ἵνα μὴ σεμνὴ ἔννοια θειοτάτη ἑκατέρω, ὡς οἷα καὶ διπλὴ στολὴ ἐφαρμόττουσα ἢ τοῦ θεοῦ, καὶ ἢ τοῦ σεβαστοῦ. συνδιάγοι καὶ τῷ Πατρὶ ζῶντι, καὶ τῷ Ὑψίῳ δὲ συμβιοστεύοι παρ' ὅλην ζωὴν διὰ τὴν ἐκείνου εὐνοίας ὀξέλωμα. Εἰ γὰρ τις πρὸς ἀλήθειαν σεβαστὸς, καὶ θεὸς ἐστίν, ἐπεὶ καὶ ὁ θεὸς σεβαστὸς τῷ ὄντι· ἐκείνῳ δὲ τῷ σεπτῷ σεμνώματα χαρεῖς ἀξιώματα καὶ ὁ ἐν βασιλευσὶν ἄγιοις Ἰσραήλ τοῖς ὁφειλομένοις εὐσταθῆς Κωνσταντίνος, σχοινοτενὲς μὲν τοῖς σεμνολόγημα ἑαυτῷ ἐπιγράφειν ὠκνήσας κατὰ τοὺς μετ' αὐτὸν περιττοῦς. Σεβαστὸν δὲ τοῦτο καὶ μόνον ἤξιον προσονομάζειν ἑαυτὸν, προγράφων τῶν οἰκείων ἐπιστολῶν ἐκεῖνο δὴ καὶ μόνον — Κωνσταντίνος σεβαστὸς τῷ δεῖνι χαίρειν. — Εἰ δὲ νῦν πεπλήθυνται τὸ πλεονασ, καὶ υἱοῦς Ὑψίστου πάντας, καὶ αὐτίκα σεβαστοῦς;

21. Dixit ergo, inquit, venerandum os Domini ac V. rbi incarnati, quando inter nos versaretur; dicens enim propheta os Domini hæc locutum esse, semper innuit os Dei. Ait ergo: O dilecti discipuli, divisio vestri non fiet, id est non relinquam vos, non elongabo, non procul et separatus a vobis ero; quomodo autem hæc perficiam, qui mox tollendus sum a vobis? Secundum speciem quidem corpoream non amplius conversabor vobiscum; brevi in altum conscendens, et æterno Patri assidens, non cessabo esse ubique vobiscum; sed Spiritus mei gratiam vobis immarcescibilem effundam, quam cupitis omnes lucere vobis; non quod ego qui lux v. ni in mundum extinguendus sum, quando tollar a vobis, nec amplius luceam vobis; sed cum sancto Spiritu et ego illuminabo generans vos, sicut et Pater; et promissa fulgida illuminatio non in mente solum, et secundum operationem secururam ex vobis in ultimis temporibus concipietur, sed statim opportuno tempore, clare, evidenter, communiter, et ut ita dicam universaliter cognoscetur, non coram duobus testibus vel tribus, vel quibusdam aliis quos facile numerabit quis, sed coram multitudine magna oculis spectante, et sic admirante, et ore acclamante quæ divina docet Scriptura.

22. Notandum deinde quod in his: *divisio non fiet vobis amicis*, amicos postea solos dicit sanctissimos apostolos; cæterum eorum opera, salutare nuntium in eos venit, nec venire cessabit, qui nimirum apostolice vident, ut idem dicam, et digni Deo. Hoc autem verbum νοσφισμὸς stricte hic sumptum, id est simpliciter et leniter, licet aliter contra communis locutionis consuetudinem: multi enim nunc inter nos νοσφίζεσθαι intelligunt usurpare, et propria sibi facere aliena; et νοσφισμὸν

B 21. Ἐφη τοίνυν, φησί, τὸ πάνσεπτον κυριακὸν στόμα τοῦ θεανθρώπου Λόγου, ὅταν περὶ ἡμᾶς εἰς ἐστρέφετο· ὁ γὰρ εἰπὼν προφήτης, ὅτι τὸ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα, μυστηριάζει ἄλλως τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ. Ἐφη οὖν ἐτι, Ὁ φίλοι μαθηταί, νόσφισμα ὑμῖν οὐ γενήσεται· τούτέστι, οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς, οὐκ ἀποστήσομαι, οὐ νόσφι καὶ χωρὶς ἡμᾶς γενήσομαι· πῶς δὲ τοῦτο ἐξανύσω ὁ μικρὸν ὅσον ἀναληφθησόμενος ἀφ' ὑμῶν; κατὰ τὴν μὲν τὴν ἐν σώματι οὐκ εἰς συναναστραφήσομαι ὑμῖν· μικρὸν δὲ ὅσον ὕψος ἀναβᾶς, καὶ τῷ συνανάρχῳ Πατρὶ συνεδριάσας, οὐ πύσομαι ἰὼν πάντοτε μεθ' ὑμῶν· ἀλλὰ καὶ τοῦ Πνεύματος μου ἐκχωρῶ ὑμῖν χάριν ἀφρονον, ἣν ποθεῖτε πάντως ἐπιλάμψαι ὑμῖν· οὐχ ὅτι ἐγὼ φῶς ἐληλυθὸς εἰς τὸν κόσμον ἀπεσθηκῶς εἶσομαι, ὅτε ἀναληφθῶ, καὶ οὐκ εἰς καταλάμψω ὑμᾶς, ἀλλ' ὅτι σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἐγὼ καταστράψω ζωογονῶν ὑμᾶς, καθὼ καὶ ὁ Πατήρ· καὶ ἡ ὑπεσχημένη ἀσπρακίη λάμψις αὕτη οὐ κατὰ νοῦν μόνον, καὶ τὴν ἐπομένην ἐξ ὑμῶν ἐν ὑστερίοις χρόνοις ἐνέργειαν καταληφθήσεται, ἀλλὰ καὶ αὐτίκα ὥρας ἐναργῶς, καὶ ἐμπανῶς, καὶ κοινῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν, πανδημεί, γνωσθήσεται· οὐκ ἐπὶ μαρτύρων δύο ἢ τριῶν ἢ τινῶν ἄλλων, οὐδὲ βῆρον μετρήσει τις, ἀλλὰ ἐχλοῦ κυρίου ἐφθαιμοῖς τε βλέποντας, καὶ οὕτως θαυμάζοντας, καὶ σεβασμῶν ἀνακράζοντας· ἅπερ ἡ θεία διδάσκει συγγραφῆ.

C 21. Ἐφη τοίνυν, φησί, τὸ πάνσεπτον κυριακὸν στόμα τοῦ θεανθρώπου Λόγου, ὅταν περὶ ἡμᾶς εἰς ἐστρέφετο· ὁ γὰρ εἰπὼν προφήτης, ὅτι τὸ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα, μυστηριάζει ἄλλως τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ. Ἐφη οὖν ἐτι, Ὁ φίλοι μαθηταί, νόσφισμα ὑμῖν οὐ γενήσεται· τούτέστι, οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς, οὐκ ἀποστήσομαι, οὐ νόσφι καὶ χωρὶς ἡμᾶς γενήσομαι· πῶς δὲ τοῦτο ἐξανύσω ὁ μικρὸν ὅσον ἀναληφθησόμενος ἀφ' ὑμῶν; κατὰ τὴν μὲν τὴν ἐν σώματι οὐκ εἰς συναναστραφήσομαι ὑμῖν· μικρὸν δὲ ὅσον ὕψος ἀναβᾶς, καὶ τῷ συνανάρχῳ Πατρὶ συνεδριάσας, οὐ πύσομαι ἰὼν πάντοτε μεθ' ὑμῶν· ἀλλὰ καὶ τοῦ Πνεύματος μου ἐκχωρῶ ὑμῖν χάριν ἀφρονον, ἣν ποθεῖτε πάντως ἐπιλάμψαι ὑμῖν· οὐχ ὅτι ἐγὼ φῶς ἐληλυθὸς εἰς τὸν κόσμον ἀπεσθηκῶς εἶσομαι, ὅτε ἀναληφθῶ, καὶ οὐκ εἰς καταλάμψω ὑμᾶς, ἀλλ' ὅτι σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἐγὼ καταστράψω ζωογονῶν ὑμᾶς, καθὼ καὶ ὁ Πατήρ· καὶ ἡ ὑπεσχημένη ἀσπρακίη λάμψις αὕτη οὐ κατὰ νοῦν μόνον, καὶ τὴν ἐπομένην ἐξ ὑμῶν ἐν ὑστερίοις χρόνοις ἐνέργειαν καταληφθήσεται, ἀλλὰ καὶ αὐτίκα ὥρας ἐναργῶς, καὶ ἐμπανῶς, καὶ κοινῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν, πανδημεί, γνωσθήσεται· οὐκ ἐπὶ μαρτύρων δύο ἢ τριῶν ἢ τινῶν ἄλλων, οὐδὲ βῆρον μετρήσει τις, ἀλλὰ ἐχλοῦ κυρίου ἐφθαιμοῖς τε βλέποντας, καὶ οὕτως θαυμάζοντας, καὶ σεβασμῶν ἀνακράζοντας· ἅπερ ἡ θεία διδάσκει συγγραφῆ.

D 21. Ἐφη τοίνυν, φησί, τὸ πάνσεπτον κυριακὸν στόμα τοῦ θεανθρώπου Λόγου, ὅταν περὶ ἡμᾶς εἰς ἐστρέφετο· ὁ γὰρ εἰπὼν προφήτης, ὅτι τὸ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα, μυστηριάζει ἄλλως τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ. Ἐφη οὖν ἐτι, Ὁ φίλοι μαθηταί, νόσφισμα ὑμῖν οὐ γενήσεται· τούτέστι, οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς, οὐκ ἀποστήσομαι, οὐ νόσφι καὶ χωρὶς ἡμᾶς γενήσομαι· πῶς δὲ τοῦτο ἐξανύσω ὁ μικρὸν ὅσον ἀναληφθησόμενος ἀφ' ὑμῶν; κατὰ τὴν μὲν τὴν ἐν σώματι οὐκ εἰς συναναστραφήσομαι ὑμῖν· μικρὸν δὲ ὅσον ὕψος ἀναβᾶς, καὶ τῷ συνανάρχῳ Πατρὶ συνεδριάσας, οὐ πύσομαι ἰὼν πάντοτε μεθ' ὑμῶν· ἀλλὰ καὶ τοῦ Πνεύματος μου ἐκχωρῶ ὑμῖν χάριν ἀφρονον, ἣν ποθεῖτε πάντως ἐπιλάμψαι ὑμῖν· οὐχ ὅτι ἐγὼ φῶς ἐληλυθὸς εἰς τὸν κόσμον ἀπεσθηκῶς εἶσομαι, ὅτε ἀναληφθῶ, καὶ οὐκ εἰς καταλάμψω ὑμᾶς, ἀλλ' ὅτι σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἐγὼ καταστράψω ζωογονῶν ὑμᾶς, καθὼ καὶ ὁ Πατήρ· καὶ ἡ ὑπεσχημένη ἀσπρακίη λάμψις αὕτη οὐ κατὰ νοῦν μόνον, καὶ τὴν ἐπομένην ἐξ ὑμῶν ἐν ὑστερίοις χρόνοις ἐνέργειαν καταληφθήσεται, ἀλλὰ καὶ αὐτίκα ὥρας ἐναργῶς, καὶ ἐμπανῶς, καὶ κοινῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν, πανδημεί, γνωσθήσεται· οὐκ ἐπὶ μαρτύρων δύο ἢ τριῶν ἢ τινῶν ἄλλων, οὐδὲ βῆρον μετρήσει τις, ἀλλὰ ἐχλοῦ κυρίου ἐφθαιμοῖς τε βλέποντας, καὶ οὕτως θαυμάζοντας, καὶ σεβασμῶν ἀνακράζοντας· ἅπερ ἡ θεία διδάσκει συγγραφῆ.

ζῆσαι τε φασι τὸ σφετερίζεσθαι καὶ ἰδιοποιεῖσθαι· καὶ ἄλλότρια· καὶ νοσφισμὸν τὴν τοιζύτην ἰδιοποίησιν· οὕτω γὰρ καὶ νοσφίζεσθαι τις τὰ τῶν πέλας λέγεται, καὶ νοσφισμὸν ποιεῖσθαι τῶν παρ' ἐτέροις ἔντων καὶ ἔστι τοιοῦτον νοσφίζεσθαι, τὸ νόσφι καὶ χωρὶς τοῦ ἔχοντος· πρᾶγμα τι ποιεῖν διὰ ἐπικτήσεως οὐκ ἐπαινετῆς. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν τοῖς ὕστερον.

κγ'. Ὁ δὲ τῶν παρ' Ἑλλήσι ποιητῶν πρῶτιστος, τὸ νοσφίζεσθαι τίθησιν ἐπὶ ἔννοιαν ὅποιαν· αἶθε καὶ ὁ ἱερὸς οὗτος μελωδός. Νοσφίζεσθαι γὰρ, φησὶν ἐκεῖνος, ἀνδρὸς γυναῖκα καὶ θυγατέρα, ὃ ἔστιν ἰδίᾳ κτεθεθῆναι· καὶ γυναῖκα φονεύσασαν ἀνδρα τὸν ἑαυτῆς νοσφίσασθαι ἐκεῖνου κειμένου καὶ ἐτι ἀσφαλτοῦ· ἐκεῖναις δὲ ταῖς χρήσεσιν ἀκολουθήσας ἀκριβῶς ὁ ἱερῆδος οὗτος, νοσφισμὸν ἔφη τὴν ἀναχώρησιν, ὃ ἔστι τὸν χωρισμὸν, τὸ νόσφι δηλαδὴ γενέσθαι τῶν ὀμιλητῶν· τὸ δὲ ὑμῖν ἀσφαλῶς ἔχει ἂν καὶ διὰ τοῦ ἡ γραφόμενον, ἵνα συνεισάγων καὶ ἑαυτὸν ὁ Σωτῆρ, λέγῃ ὡς· Οὐτε ἐγὼ ὑμῶν ἑμαυτὸν χωρίσω, ὡτε ὑμεῖς ἐμοῦ χωρίσεσθε. Εἰ γὰρ κατὰ τὸν εἰπόντα τὸ διαζευγνὺν τοῦ διεζευγμένου διεζευκται, οὐκ ἂν εἰκόσ εἴη οὐδὲ δυνατὸν, ἐμοῦ μεθ' ὑμῶν ἕντος, μὴ καὶ ὑμᾶς μετ' ἐμοῦ εἶναι, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Αἴτιον δὲ τοῦ τοιοῦτου μὴ νοσφισμοῦ ἢ φιλία· ἐπεὶ γὰρ δι' αὐτὴν ὑμῶν τε ἕκαστος ἄλλος ἔστιν ἐγὼ, καὶ ἐγὼ δὲ ὅπερ ἄλλος ὁ κατ' ἕνα ὑμῶν· οὐδεὶς νοσφισμὸς δι' αἰῶνος.

κδ'. Ὁ δὲ ὕψιστος θρόνος πολλὴν μὲν ἔχει γραφικὴν συγκρότησιν, ὡς οἶα καὶ τινα λαμπρὰν ἀρχιτεκτόνησιν· ἀρκέσει δὲ μόνον παραβέβηαι τὸ αὐτοῦ ὕψος ἐκ τοῦ, ὃ ἐν ὕψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐροῶν. Τῷ γὰρ οὕτω παντεπόπτῃ, καὶ ὕψιστος πάντως ὁ ἀποπεικὸς θρόνος· εἰ δὲ καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι τὰ ὕψηλὰ τῶν ὀρέων σεμνόν· ἔστι, ἀλλ' ἐπέρσεμνα τὰ κατὰ τὸν οὐρανὸν, οὐ αἰ πύλαι κατὰ τὴν ψάλλοντα αἰροῦνται ἀναλαμβανομένου τοῦ Σωτήρος· Χριστοῦ. Ὅρα δὲ ἐνταῦθα τὸ, πατρῶον θρόνον· οὐ γὰρ εἶπεν εἰς οἰκεῖον ὕψιστον θρόνον, τοῦτέστι τὸν ἑμὸν, ἵνα μὴ τις διαίρεσις ἐμφανεῖη αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ὑποσκιασθεῖσα τῷ τοῦ θρόνου δασμῷ. Ἐπέκρινε δὲ πατρῶον θρόνον εἶπεν, ἵνα ὡσπερ μία προσκύνησις τῆς ἁγίας Τριάδος συμπροσκυνουμένη; ἐν μιᾷ προσκυνήσει, οὕτω καὶ θῶκος εἰς καὶ συνεδριασμός· ὣν ὁ μὲν θρόνος τὸ ἐν ἀγαθότητι βασιλικῶς ἔδρατον τῆς ἁγίας Τριάδος· δηλοῖ· ὃ δὲ συνεδριασμός τοῦ κατ' αὐτὴν ἀχωρίστου σύμβολον ἔστι· τὸ δὲ συνεδριάζων ἐκ τοῦ κοινώτερον λεγομένου συνεδρίου παρελκυσται. Ἡ γὰρ ἔδρα ὅπερ ἔστι καθέδρα τρισύλλαβον ῥῆμα παράγει τὸ ἐδράζειν, οὐ μὴν ἐδριάζειν· δικαστικὴ δὲ λέξις τὸ συνεδριάζειν· πρέπουσα Ἰησῷ τῷ καὶ κρίνοντι καὶ συγκρίνοντι τοῖς ἱσίοις τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, καὶ ἐλευσομένῳ κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

κε'. Τὸ δὲ ἐκχεῶ, προφητικὴ λέξις ἔστι, τοῦ Ἰωὴλ δηλονότι, καὶ ἔχεται ἱερωτάτων ἔννοιῶν, ὣν μία καὶ ἢ κατὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα, εἰς ὃ καταδύντες, οὕτω καὶ συναναστάντες σωτηρίου ἰμάτιον ἡμφιέσμεθα, χιτῶνα τοῦτον φωτεινὸν περιέχουμενον ἡμᾶς, καὶ διεμ-

A talem alieni usurpationem boni; sic enim quis dicitur nosφίζεσθαι subtrahere vicinorum bona, et furtum facere eorum quæ cæterorum sunt; et sic nosφίζεσθαι significat aliquid separare, et procul a possessore removere per acquisitionem non laudabilem. Sed hoc in sequentibus.

23. Princeps Græcorum poetarum idem verbum hæc mente accipit, sicut novit sanctus noster auctor; nosφίζεσθαι, ait ille, a viro uxorem et filiam, id est seorsum ponere: et mulierem quæ virum suum interfecerat nosφίζεσθαι, procul removere ab illo jacente et adhuc spirante. Quem sensum apte sequens auctor noster, nosφισμὸν αἰ' secessum, id est separationem, procul a contubernaliibus abesse. Verbum autem ὁμῶν recte diceretur per litteram (ἡμῶν), ut inducens seipsam Salvator dicat: Non meipsum a vobis secerno, nec vos a me separabimini. Si enim, ut quidam ait, dividens a diviso dividitur, non verisimile esset nec possibile, me manente vobiscum, vos mecum non esse et vice versa. Causa autem hujus indivisionis amicitia; quoniam enim per eam unusquisque vestrum, et nemo a seipso dividitur vivens, non proinde separatio vobis erit in æternum.

δὲ ἑαυτοῦ νοσφίζεσθαι ζῶν· οὐδ' ἄρα ὁμῶν ἔστα:

24. *Excelsus vero thronus* magnum habet apparatus descriptionis, quasi sit formosa quædam ædificatio; sufficet autem ejus altitudinem ostendere ex hoc textu: *Qui in altis habitat, et humilia respicit*. Ejus qui sic omnia videt, excelsus omnino visibilis thronus. Si autem quæ hic sunt excelsa montium augustum quid sunt, multo augustiora quæ sunt in cælo, cuius portæ, juxta Psalmistam, elevantur ascendente Salvatore Christo. Vide nunc *paternum thronum*; non enim dixit: in proprium excelsum thronum, id est meum, ne aliqua divisio appareret inter illum et Patrem, duplici adumbrata throno. Maluit enim paternum thronum dicere, ut sicut una est adoratio sanctæ Trinitatis veneratæ simul in una adoratione, sic et unus sit thronus, una sedes; manifeste autem thronus est sedes sanctæ Trinitatis in bonitate: consessio autem symbolum est indivisionis ejus. Verbum autem συνεδριάζων ex voce communiter συνεδρίων trahitur; ἔδρα enim, id est cathedra, verbum trisyllabum producit ἐδράζειν ut et ἐδριάζειν; judiciale autem verbum συνεδριάζειν convenit Filio qui et judicat, et conjudicat cum æqualibus personis Patre et Spiritu sancto, qui venturus est judicare vivos et mortuos.

25. Verbum deinde *effundam* propheticum est, ex Joel videlicet sumptum, et abundat sanctissimis cogitationibus; quarum una ad sanctum lavaerum refertur, in quod descendentes et mox assurgentes, salutis vestem induti sumus, splendidam hanc tuni-

cam circumfusam et ostendentem Spiritum sanctum descendisse sicut in sanctos illius ætatis, ita et in eos qui postea fuerunt, et usque ad nos. Si autem et fluminis undam libet dicere argenteam, simul et pulchram, et candidam, quando leniter fluit quod adjectivum apte apponemus propheticæ huic effusioni a sanctis apostolis desideratæ, juxta sacrum hymnum, huic igni efflammæ, et lumini illuminaturo eos in commune bonum?

26. Notandum porro quod, sicut in sequentibus patet, amat inspiratus noster Joannes liquidus, ut quidam ait, arte facere suos versus, ex sacris talibus textibus; gaudet aspergere hoc scribendi genus ex sacris Scripturis, ex quibus habemus, si nobis opus sit, salientes undas, quales Samaritanam genuerunt; et puteorum aquam quibus antiqua sacra Scriptura referuntur; et flumina evangelica ex abysso sapientiæ divinitus defluentia; et rores et pluvias voluntarias; qualis et mannae pluvia, et procellæ quasi sæpè pacificæ, quas ad salutem vulgo stillat, et pluit, et effundit; et quasi imber descendens in vellus, et quasi stillans super terram, cujus nomen unguentum effusum, sicut accepimus per laudabilem suam evacuationem; superfertur autem nobis nebula salutaris, lucida ipsa, utpote quæ solem intra se inclusit, et pluvia nutrice mundi foeta, quæ exinde subito inclinata, nullo modo cessat mundum verum spiritualem hominem opimare et vivificare.

27. Talibus verbis densatæ sacræ Scripturæ fulcitur quodam modo prædictum verbum *effundo*. Hic in mente habendum quod verbum hoc pro cœlesti rore scriptum est, ut non solum Filius credatur pluvia effusa super vellus hoc purissimum, sed pluvia voluntaria et optata sit et Spiritus sanctus ut olium et postea in sanctos apostolos, ita et nunc in omnem Christianam creaturam effusus. Ex verbo autem *effundo*, ut dictum est, et effusio sapientiæ in dignos missa est, et omnis spiritualis lætitia et gratia inde in labiis sanctis effusæ sunt. Si autem intermiscendum sit aliquid aliud, inde oritur Israeliticus vulgus quando multiplicati in Ægypto sicut arena maris terram totam repleverunt. Talem autem cœlestem effusionem dulcem et lætam et consolatricem habentes et nos, et lætabundi de superna boni concessionem, simul contrario animo versemur, et caveamus, et humiliemur, maxime quando audierimus: Effunde super eos iram tuam, quam hi soli fugient qui effundunt coram Deo deprecationem suam.

28. In hisce notandum est verbum *effundam*, nequum esse et vinculum Salvatoris Christi, per quod non separatur ab amicis suis: dum enim effundit Spiritus gratiam in eos, sic semper inest eis: quod Spiritum autem attinet, continebitur in voce *effundam*, ut dicatur: *De Spiritu meo effundam*. Facile autem intelligitur hoc: Effundam gratiam Spiritus in

Α φαίνοντα ὅτι θεῖον Πνεῦμα ἐκκέχυται ὡς περ εἰς τοὺς τότε ἀγίους, οὕτως καὶ εἰς τοὺς μετ' ἐκείνων καὶ ἕως καὶ εἰς ἡμᾶς· εἰ δὲ ποτάμιον χύμα γιλοῦμεν ἀργύρεον λέγειν, ἐτι δὲ καὶ καλὸν καὶ λευκὸν ὅτε ἡδὺ προῤῥέει, ποῖον ἂν ἐπιθετοῦν προσαρμώσωμεν εἰκαλῶς; τῷ εἰρημένῳ προφητικῷ χεῦματι τῷ ταῖς ἀγίοις ἀποστόλοις ποθητῷ κατὰ τὴν ἱερὰν μελοδίαν, τῷ καὶ πυρὶ, καὶ φλογὶ, καὶ φωτὶ περιλάμψοντι αὐτοὺς εἰς κοινὸν ἀγαθόν;

κς'. Τοῦτόν δὲ οἶτι καθὰ καὶ ἐν τοῖς ἔξης φαίνεται, χαίρει ὁ πνευματικὸς οὗτος Ἰωάννης ὄγρὰ κατὰ τὴν οὕτως εἰπόντα ποιῶν ἐπίτηδες τὰ κατὰ αὐτὸν ἐπι, ἐκ τοιούτων ἱερῶν λέξεων· χαρὰς ὑδραύουσαι τὸν τοιούτον γραφικὸν τρόπον ἐκ τῶν θειοτάτων Γραφῶν, ἐξ ὧν ἔχομεν οἱ χρῆζοντες πηγιμαλὰ τε ὕδατα, ὅποια καὶ τὴν Σαμαρείτην ἐξωογόνησε, καὶ φρεστικαῖα, ὧν ἡ παλαιὰ θειοτάτη Γραφή γέμει· καὶ ποτάμια εὐαγγελικὰ τῆς θεοῦ ἀδύσου σοφίας ἀναπιδύοντα, καὶ δρόσους καὶ βροχὰς ἐκουσίους· ὅποια καὶ ἡ τοῦ μάννα, καὶ οἱ ὡς ἐκάστοτε εἰρηγικὸὶ ἄνθρωποι, οὗς ἐπὶ σωτηρίαν κοινῇ καὶ ψυχᾶς, καὶ οἱ, καὶ καταδράσαι· ὁ καὶ ὡς ὁστέος ἐπὶ πόσιν καταβάς, καὶ ὡς οἶα σταγῶν στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν, οὗ ὄνομα μύρον, ἐκκενωθὲν καθὰ παραδόχον διὰ τὴν αὐτοῦ ἐνδοξὸν κένωσιν· ὑπερφέρεται δὲ ἡμῶν καὶ νεφέλη σωτήριος, φωτεινὴ τε ἐκεῖνη ὡς ἥλιον στέφασα ἐνδον, καὶ ἁμῶν δὲ κοσμοτρόφου ἐγκύμων, ὃς ἐκεῖθεν καθάπαξ ἐκκύψας οὐδέ ποτε ἀνήτη τὸν κυρίως κόσμον τὸν πνευματικὸν ἀνθρώπων πλαινῶν καὶ ζωογονῶν.

κς'. Τοιαύταις οὖν λέξεσι τῆς ἀγιωτάτης πεπικνωμένης γραφῆς, συστοιχεῖ πῶς ἐκεῖναί, καὶ τὸ ὡς εἰρηγίαι ἐκχεῖ· ἐνθα ληπτέον εἰς νοῦν, ὅτι ἡ λέξις αὕτη ὡς ἐπὶ οὐρανίῳ ἁμῶν ἐγράφη, ἵνα μὴ μόνον ὁ Ἰὼδς ὁστέος νοσῶτο βροχθεῖς ἐπὶ πόσιν ἐκείνων καταρῶσατο, ἀλλὰ βροχὴ τις εἴη ἐκουσία καὶ εὐκατα, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὡς περ πάλαι ποτὲ, ὕστερον δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, οὕτω καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσαν σάρκα χριστιανικὴν· τοῦ δὲ ὡς ἐβρέθη ἐκχεῖ, καὶ χύμα σοφίας ἐπὶ τοὺς ἀγίους ἀπεστόλας, καὶ πᾶσα δὲ πνευματικὴ χαρὰ καὶ χάρις ἐκεῖθεν ἐν χειλέσιν ἀγίοις ἐξεκύθησαν. Εἰ δὲ τι παρεμφεῖται χρῆ καὶ ξενίζον ἡρέμα, ἐκεῖθεν καὶ τὸ Ἰσραηλιτικὸν ὥρμηται χυδαῖον, ὅτε δηλαδὴ πληθύνοντο ἐν Αἰγύπτῳ ἐκεῖνοι καθὰ καὶ ἁμῶν χύμα ἢ θαλάσσης χυδαῖοι ἐγίνοντο ἐπὶ τῆς γῆς· τοιούτων δὲ οὐρανίον χεῦμα γλυκὺ καὶ ἱλαρίνον, καὶ παρηγορῶν ἔχοντες καὶ ἡμεῖς, καὶ χαίροντες τῇ ἀνωθεν ἀγαθογοσίᾳ, ὁμοῦς ἐνθυμομέμεθα καὶ ἕτερολα, καὶ αὐτίκα εὐλαβοῦμεθα, καὶ συστολοῦμεθα, καὶ μᾶλλον ὅτε ἀκούομεν τὸ, Ἐκχεῖ ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὄργην σου, ἣν μόνον φερούσινται οἱ ἐκχέοντες ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὴν δέσιν αὐτῶν.

κγ'. Νοητέον δ' ἐν τούτοις τὸ ἐκχεῖ, ἅψιν οἷον τινα καὶ ἀψην τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, δι' ἧς οὐ νοσίζεταί τῶν αὐτοῦ φίλων. Ἐκχέας γὰρ τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν ἐπ' αὐτῶν, καὶ σύνεστιν οὕτως αὐτοῖς εἰσαεῖ· τὸ δὲ τοῦ Πνεύματος, κολληθήσεται μὴ ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὸ ἐκχεῖ, ἵνα λέγῃ ὅτι Ἐκ τῷ Πνεύματός μου ἐκχεῖ· εὐδοῦται δὲ καὶ τὸ ἐκχεῖ,

τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, τοῖς, ὡς εἴρηται, ποδοῦσι A
τὴν αὐτοῦ λάμψιν· ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος χάρις, οὐκ
ἐν ἰδιόζουσα εἶη, ἀλλὰ πάντως Τριαδικῆ. Ἡ γὰρ
ἐξουσία δηλοῖ μὲν καὶ τὴν θαυμασίαν καὶ πολλήν·
καθότι καὶ πολλοὶ οἱ εἰκτιρμοὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ πολὺ τὸ
εἶδος; τῆς αὐτοῦ χρηστότητος· οὐ πίπτει δὲ μακρὰν
σημασίαν τοιαύτης οὐδὲ ἡ ἀφθόνητος.

Troparion secundum primum hymni.

III. Ὁρος βεθlehκῶς ἀτρεκέστατος λόγος
Γαληνόμορφον ἐκτελεῖ τὴν καρδίαν,
Ἔργον γὰρ ἐκπεράνας, εὐφρανεν φίλους,
Πνοῆ βλαστὰ καὶ πυρὸς γλωττήμασι.

Νεῖμας τὸ Πνεῦμα, Χριστὸς ὡς ὑπέσχετο.

χθ'. Ἔοικε γνωμικῶς τινεὶ λόγῳ ἢ καταρχῇ τοῦ
πρόντος τροπαρίου, ἵνα οἱ μὲν πρώτοι κείμενοι δύο B
στίχοι λέγωσιν ἐν τῷ καθόλου, ὅτι ὁ ὄρος ὁ βεθlehκῶς
ἐξουσία ὁ στερέθῳ; καὶ ἀληθῆστατος; λόγος, γαληνῶν
καὶ τὰς καρδίας· ἔχει δὲ οὐχὶ οὕτως ἀπλῶς, ἀλλὰ
χρῆ τὸ Χριστὸς ὄνομα κείμενον πρὸς τῷ τέλει τοῦ
ἐπιπτώου λαμβάνου προσαρμύσαι τοῖς κατέρχεται;
δοσε στίχοις, καὶ εἰπεῖν οὕτω θεολογικῶς· Ὁ Χριστὸς,
ὁ βεθlehκῶς ὄρος ὁ ἀτρεκέστατος Λόγος, γαληνῆς
αἰτίας ἐστὶ τῆ τῶν αὐτοῦ φίλων καρδία. Πόθεν τοῦτο
δὴλον; ἐὰν τὴν παροῦσαν γνώμην καταγαγόντες
ῥητορικῶς εἰς τι μερικὸν πιστωσώμεθα ἐκείνην δι'
αἰσῶ· ἴδοι γὰρ ὡς βεθlehκῶς φησι καὶ στάσιμος
ὄρος, καὶ ὡς Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀψευδὲς,
ὑποσόμενος; ἦδη τοῖς φίλοις μαθηταῖς; ἀκύμαντον
καρδιακῆν γαληνῆν, καὶ εἰς ἔργον προαγαγὼν τὴν
ὑπόσχεσιν, εὐφρανεν αὐτούς. Τί δὲ ἦν τὸ ἔργον ὅπερ C
ἐπαγγελάμενος ἐξεπέληρωσε; τὸ διαμερίσαι αὐτοῖς
τὸ ἅγιον Πνεῦμα οὐκ ἠρέμα καὶ ἡσυχῇ κατὰ τι πα-
ράδοστον καὶ οὕτω τοῖς ἐν κόσμῳ ἀνεπίγνωστον,
ἀλλὰ πρὸς ἐνάργειαν ἐν πνοῇ ἀνέμου βλαστούου, ἣν οὐκ
ἦν λαθεῖν, καὶ γλώτταις πυρὸς, ὅσα γλωσσῶν πυρι-
μύρων, ὡς ὅσον ἐξ οὐρίας πνοῆς τινος, ἐκωθεν
ἐμφανῶς ἐρχομένων ἐπὶ τοὺς μαθητάς, καὶ ἐμπυ-
ρευουσῶν ἐκείνοις ἀοράτως ἀγνώστα νοήματα, καὶ
λαλιάς ὁμοίας· ὡς ἂν καὶ γλώσσαις ἀγγέλων λαλώσι,
καὶ εἰς λειτουργικὰ φλογεῖθι ἐγγράφωνται πνεύ-
ματα.

λ'. Καὶ τοιοῦτο μὲν ὁ τοῦ τροπαρίου νοῦς, ὡς ἐν
συναίρεισι ἐκθέσθαι κατὰ πρώτην ἀ. λουστέρην
ἐπιβολήν. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως αὐτὴν διαθήσασθαι
χαριέστερον Ὁ ῥηθεὶς ὄρος καὶ Λόγος; Χριστὸς εἰδῶς D
τετραγαμῆνος εἶναι τοὺς ἁγίους αὐτοῦ μαθητάς
ὑπὸ δυσελπιστία, ὡς εἰκός, καὶ συννοίας μετὰ τὴν
ἐκείνου ἀνάληψιν, ἐκωσε τὸν τοιοῦτον τάρραχον αὐ-
τοῖς ὡς γαληνῶν. Πῶς δὲ κατέστησε τὸν τάρραχον;
Βλασταν πέμψας πνοήν, ἣ καὶ γλώσσαις πυρὸς ἀναμε-
μυγμένα, θαῦμα εἶχον· καὶ τοῦτο ποιήσας, εὐφρανε
τοὺς ἁγίους ἀποστόλους κατὰ τὴν αὐτοῦ πρὸς ἐκεί-
νους ὑπόσχεσιν· καὶ ἔστι γλυκύτερον οὕτω διατεθὲν
καὶ ἀστειὸν τὸ νόημα, εἰ διὰ πνοῆς βλαστίας γαληνῆν
ἐκπύρρυσον μεθώδευσεν ὁ Θεὸς τοῖς; αὐτοῦ μαθηταῖς.
Οὕτω δὲ καὶ τῆς δευτέρας ἐννοίας τοῦ τροπαρίου
ἐν ἐπιτομῇ καθεσταμένης; πρώτα μὲν ἐπιστημαντέον
ὡς εἰ καὶ ἀνεπισφαλῶς τὸν ὄρον ἔστιν εἰπεῖν ἀτρεκῆ·

eos, ut dictum est, qui cupiant ejus illuminationem ;
Spiritus autem gratia non individua, sed omnino
triplex ; infinita autem, illam ostendit magnificam
et multam ; sicut et multae miserationes Dei, ma-
gnam multitudinem bonitatis ejus, non procul abest
ab hoc sensu invidiae carentia.

Troparium secundum primi hymni.

Terminus perfectus verissimum verbum
Tranquillae formae implet cor :
Opere enim expleto laetificavit amicos,
Flatu violento, et ignis glossematis
Dato Spiritu, Christus ut pollicitus est.

20. Sermoni sententioso simile videtur initium
praesentis strophae, ita ut duo primi versus omnino
enuntient terminum perfectum, stabile scilicet
et verissimum verbum, quieta facere corda. Non
sic autem simpliciter se habet, sed oportet nomen
Christi in fine quinti versus adaptari initialibus
his duobus versibus, et dici sic theologice : Christus
terminus perfectus, verissimum Verbum, tranquil-
litalis causa est suorum corde dilectorum ; unde hoc
patet ? Si praesentem sententiam reducens rhetori-
ce ad aliquid particulare, hinc illam faciamus fide
dignam. Dicit etenim : Perfectus et stabilis termi-
nus, et Verbum Dei et Patris non mentitur, sed
promissa jam dilectis discipulis quieta cordis
tranquillitate, promissa perficiens laetificavit eos.
Quid autem erat quod nuntiatum complevit ? Parti-
turi eis Spiritum sanctum, non sensim et paulatim
quasi intrusum aliquid et sic his qui in mundo
erant incognitum, sed cum evidentia in flatu venti
vehementis qui latere non poterat, et linguis igneis,
ut linguis igni similibus, velut secundo aliquo flatu
ex alto manifeste delapsis in discipulos, et inflam-
mantibus in eis invisibiliter sanctissimas cogita-
tiones et locutiones : quasi linguis angelorum loque-
rentur, et inter ministrantes spiritus igniformes
ascriberentur.

30. Et haec quidem strophae mens, sic compen-
dioso exposita, ex prima et simpliciori conjectura.
Potest autem exponi elegantius : Christus dictus
terminus et Verbum, sciens turbatos esse sanctos
discipulos praedespuratione, et tristitia post disces-
sum suum, tali finem imposuit eorum turbationi ;
ita ut quieti fierent. Quomodo autem turbationem
compressit ? Violenti omnino flatu, cui et linguae ignis
admixtae erant mirum in modum ; quo facto laetifica-
vit sanctos discipulos secundum ipsis datam promi-
sionem. Et est jucundior sic positus, et proprius sen-
sus, si per ventum vehementem tranquillitatem lae-
tam insinuavit Deus apostolis suis. Sic secundae stro-
phes sententia compendioso exposita, ostendendum
primo quomodo certissime terminus dici possit
verus, et Verbum firmum ; simul et pro accurata
diligentia, termini denuntiatur firmitas, et Verbi

veracitas ; deinde discutiendæ veniunt pro luciditate singulæ strophæ partes.

31. Duplicem præbet sensum verbum ὄρος ; enuntiatur enim ὄρος masculino genere, vulgo et usitatissimè terrena circumscriptio, id est (ὄρισμός) quod ab ὄρᾱν deducitur ; talis enim terminus visibile et oculis spectabile facit uniuscujusque prædium, vel vitem, vel hortum, vel quemcunque locum ; locale enim verbum est hic ὄρος, et apte dicitur firmum ; unde proverbialis sententia, oportere ut maneat quisque intra terminum suum, id est non transgrediatur quod justum et sanctum est ; idem autem dicitur ὄριον neutro genere ; unde proverbium exiit, Ne tollas terminos æternos. Ex his autem eruitur ὀρίζω, circumscribo mensurans terram, et inde verbum ἀφορίζω, cujus duplex significatio, sacra una, ut quando dicimus pluviam voluntariam segregare Deum servis suis ; et segregari aliquem ex servis Dei, et Separavit Deus aliquem ad serviendum sibi ; vel quando Separavit per electionem ; idem autem est dicere ὠρίσα, hic enim inutilis est præpositio ἀπό, sicut et in ἀπεμνημόνευσεν pro ἐμνήσθη. Alia autem significatio verbi ἀφορίζω exclusionem ostendit et ejectionem procul a consuetis finibus, juxta quam mentem et ab Ecclesia excluditur quis et a patria, procul scilicet a finibus ejus mittitur, et ostendit hic præpositio semotionem privativam, sicut in verbo ἀπεμήνησεν, id est, iram deposuit pace inita.

32. Dicitur etiam philosophis ὄρος, ratio existentiae cujuslibet personæ et actus ; non proinde latiori sensu hoc sumitur ; sicut qui ait animal esse ens animatum sensibile, terminum aut rationem terminativam ait animalis, et manifestationem essentiae ejus ; plane enim et clare et perspicue et vere indicat quid sit animal. Sic qui dicit hominem esse animal rationale, mortale, mentis et intelligentiæ capax, essentiam hominis dicit esse in hoc verbo ; hoc est enim homo quod ait dicta definitio ; et ideam similiter de cæteris cunctis, de quibus sermo. Dicitur adhuc philosophice ὄρος, pars propositionis, vel quasi simplex vox ; et ut apertius dicam, verbum unum delineans et circumscribens et sic clare ac perfecte manifestans cogitatum quoddam, id est unam simplicem cogitationem ; sic propositio est simplex apprimè et integra, non exquisita et captu facilis ; Socrates philosophatur ; terminus autem ex quibus constat sunt Socrates et philosophatur, quorum uniusquisque φάσις dicitur apud doctos ; exponit enim cogitationem, qua terminatur perfecta et veritas, simplicem, τὸ Socrates, et τὸ philosophatur ; hinc quidem essentiam hominis, inde autem actionem.

33. Talibus autem terminis superior est apprimè syllogismi medius terminus, qui inter duos extremos medius existens cum cadit in medio eorum, sicut tradunt philosophi, facile colligat eos ;

καὶ τὸν λόγον βεδικότα· ἔμω; πρὸς ἀκριβείαν ὄρου μὲν κατηγορεῖται τὸ βεδικός, λόγου δὲ τὸ ἀτρεκέως· εἶτα δὲ διαληπτέον ἐπὶ σαφηνείᾳ καὶ τὰ κατὰ μέρος τοῦ τροπαρίου.

κα'. Ὁ μῶνυμος λέξι; ὁ ὄρος· ὄρος γὰρ λέγεται ἀββεικῶς, κοινῶς μὲν καὶ συνηθέστατα ἢ κατὰ γῆν περιγραφῆ, ὅπερ ἐστὶν ὄρισμός, παρὰ ὄρᾱν αὐτῆ; γενόμενος· εὐόρατον γὰρ ὁ τοιοῦτος ὄρος καὶ εὐλόποτον ποιεῖ τὸ ἐκάστου, ἢ χωράφιον, ἢ ἀμπέλου, ἢ γῆπεδον, ἢ ὄλω; εἰπεῖν τόπιον· τοπικῆ γὰρ τις λέξι; ὁ τοιοῦτος ὄρος, καὶ κυρίως· λεγόμενος βεδικός· ἐξ οὗ παροιμιώδης παραγγελία τὸ χρῆναι μένειν ἕκαστον ἐν τοῦ τοῦ οἰκείου ὄρου, ἦγουν μὴ παρεμβαίνειν τὸ ἦ ὕσιον ἢ δίκαιον. Ὁ δ' αὐτὸς καὶ ὄρος λέγεται οὐδετέρῳ γένει· ἀφ' οὗ παροιμιώσταται· τὸ Μὴ μέταίρα ὄρια αἰώνια· ἐκ δὲ τῶν τοιούτων καὶ ὀρίζω, περιγράφω ἀναμετρῶν γῆν· καὶ ἀπ' αὐτῶν σύνθετον τὸ ἀφορίζω. Διπλῆ δὲ αὐτοῦ σημασία· ἢ ἢ μία, ὡς ὅτε λέγομεν βροχὴν ἐκαύσιον ἀφορίζω τὸν θεὸν τοῖς αὐτοῦ· καὶ ἀφωρίσθη τινα ἐκ παιδῶν τῷ θεῷ· καὶ, Ἀζώρισεν ὁ θεὸς τὸν δεῖτα ὑπηρετεῖν αὐτῷ· ἢ ὡς περιώρισεν κατ' ἐπιλογῆν ταυτὸν δ' εἰπαῖν ὠρίσα, περιτετευσῆς ἐνταῦθα τῆς ἀπὸ προθέσεως, ὡς καὶ ἐν τῷ ἀπεμνημόνευσεν ἀπὸ τοῦ ἐμνήσθη· ἢ δὲ ἐτέρα ἐρμηνεία τοῦ ἀφορίζω, ἐξορισμὸν δηλοῖ καὶ ἀποδιώξιν ἐκ τῶν συνήθων ὄριων· καθ' ἣν ἐνοίαν καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀφορίζεται τις καὶ τῆς πατρίδος, ἦγουν ἀπὸ τῶν ὄριων γίνεται· καὶ δηλοῖ ἐνταῦθα ἢ πρόθεσις ἀπέλασιν τινα στερητικῆν· ὡς καὶ ἐν τῷ ἀπεμήνησεν, ἦγον ἀπέθετο τὴν μῆνην σπειράμενος.

λβ'. Ἐτι ὄρος λέγεται καὶ ὁ λόγος τῆς οὐσίας ἐκάστου προσώπου καὶ πράγματος φιλοσόφως· οὐ μὲν τοι κοινότερον καὶ αὐτὸς, οἶον ὁ εἰπὼν ὅτι ζῶον ἐστὶν οὐσία ἐμφυχος αἰσθητικῆ, ὄρον ἦγον λόγον ὄριστικὸν εἶπε τοῦ ζώου, καὶ δήλωσεν τῆς οὐσίας αὐτοῦ· ἐδήλωσε γὰρ σαφῶς, καὶ ἀκριβῶς, καὶ βεβαίως, καὶ ὡς εἶπειν εὐδοράτως πρὸς ἀλήθειαν, τί ἐστὶ τὸ ζῶον· οὕτω δὲ καὶ ὁ εἰπὼν ὅτι ἀνθρώπος ἐστὶ ζῶον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, οὐσίαν ἐφη τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ τοιοῦτω λόγῳ. τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀνθρώπος, ὅπερ εἶπεν ὁ ῥηθεις ὄρισμός· τὸ δὲ αὐτὸ ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὧν ἂν εἴποι τις· Ἐτι ὄρος λέγεται φιλοσόφως, καὶ μέρος προτάσεως, ἢ ὡς ἀπλή τις φωνῆ· καὶ σαφέστερον εἰπεῖν, λέξις μία ὀρίζουσα καὶ περιγραφουσα καὶ οὕτω σαφῶς καὶ βεδικότως δηλοῦσα νόημα τι ἐν, ἦτοι μίαν ἀπλήν τινα ἐνοίαν· οἶον πρότασις μὲν ἐστὶ ἀπλουστάτη καὶ ἀφελῆ, καὶ ἀπερίεργος, καὶ εὐληπτος, τὸ Σωκράτης φιλοσοφεῖ· ὄροι δὲ αὐτῆς ἐξ ὧν σύγκριται, τὸ Σωκράτης, καὶ τὸ φιλοσοφεῖ· ὧν ἑκατέρα καὶ φάσις λέγεται παρὰ τοῖς σοφάσι· φάσις γὰρ τι νόημα προβεδικῶς ἀληθειαν ὠρισμένον καὶ ἀπλοῦν τὸ Σωκράτης, καὶ τὸ φιλοσοφεῖ· τὸ μὲν οὐσίαν ἀνθρώπου, τὸ δὲ ἐνέργειαν.

λγ'. Τῶν δὲ τοιούτων ὄρων ὑπερτερει μάλιστα ὁ συλλογιστικὸς μέσος ὄρος, ὃς μεσάζων τοὺς δύο ἄκρους, ἐν τῷ πίπτειν μέσος αὐτῶν, καθὰ οἱ φιλοσοφούντες παραδιδάσκει, συναγάγει αὐτοὺς εὐμεθῶς·

ὡς ἐξ ἐκείνων καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς δύο τὸ ἐλάχιστον ἄ
 προτάσεων, ἃς ὁ μέσος ἀπαρτίζει διπλοῦμενος, ἀπο-
 τελεῖσθαι συμπέρασμα βεβηχὸς ὄν καὶ στάσιμον διὰ τὸ ἀληθεύειν, καὶ οὕτως οὐ μὴ ἄλλως περι-
 νεσθαι τὸ διὰ σπουδῆς τῷ κλέκοντι τὸν συλλογισμὸν καὶ
 ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ὄρος προσφύετατος τὰ γε κατὰ τὴν
 εἰκόσ, τῷ μελεθσομένῳ ἐνταῦθα βεβηχὸς ὄν, τῷ
 Μεσσίᾳ Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ ἀκρογωνίᾳ παντίμῳ
 λίθῳ, τῷ τῶν διεστώτων οὐκ εὐλογίστως λογικῶν ἐκ
 τοῦ Θεοῦ συνδετικῷ. Πίπτων γὰρ αὐτὸς μέσος ἡμῶν
 τε τῶν ἐπαμάρτων καὶ τοῦ ὑπεραγίου Πατρὸς αὐτοῦ,
 συναποτελεῖ ὅπερ ἐστὶν αὐτῷ διὰ πολλοῦ σπουδᾶ-
 σματος, τὸ ἐνοποιεῖν ἡμᾶς, καὶ κολλήσας ὀπισφ
 ἐκείνου κατὰ τὸν ἄγιον Δαβὶδ ἀκολουθητικῶς, καὶ
 περιστάειν εἰς πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὄπτανεσθαι καὶ
 οὕτω τὴν σωτηρίαν ἡμῶν οὐχὶ ἀπλῶς περαινεν ἅμα
 τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, ἀλλ' ἀναγκαιῶς συμ-
 περαινεν ἡμῶν, περαιοῦσιν γὰρ καὶ ἡμῶν, περαιοῦ-
 σιν ἡμῶν τὸν τέλος· ἄλλους δὲ ὄκει, ὡς τὰ
 πολλὰ σώζειν ἔκοντας, καὶ ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς
 σαγῆνας ἄγειν τῶν μὴ ἐθελόντων ἐγγίσειν αὐτῷ.
 Οὐ γὰρ οὕτω βιασθὴ ἐστὶν ἡ βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν,
 ὡς ἐλκομένους καὶ τυραννομένους πρὸς βίαν τὴν
 ἄλοθον σώζεσθαι ἡμᾶς· ἢ γὰρ ἂν πρὸ ἡμῶν οἱ δαί-
 μονες τοῦτο ἔπαθον ἂν· οὐκοῦν δικαίως ἐξ ἀνάγκης
 τοῦς, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἑτερογενήτους, καὶ ἀστόμους
 καὶ δυστηγίους ἐν τῷ πάντῃ πάντως ἀποπτύειν τὸν
 ἄπειθοντα χαλινόν, ἀφήσει κατὰ κρημονοῦ φέρε-
 σθαι.

Ἰδ'. Ἐστὶ ὄρος λέγεται θεῖον τρόπον καὶ λόγῳ καὶ
 ἐπὶ ἱερῶν ἀποφάνσεων, καὶ θεῖων κελευσμάτων. Ὅρον
 γοῦν τῆς ἀγίας συνόδου φαμέν τινα, καὶ βασι-
 λικῶς ἐρισμοῦς· ὃ καὶ αὐτὸ, ἄγχιστα κείται τοῦ καὶ
 ὄρος εἰπεῖν· κἀνεῦθεν ὄρισεν, φαμέν, ἡ ἀγία σύν-
 ὄδος, καὶ ὄρισεν ὁ αὐτοκράτωρ. Λαμβάνουσι δὲ
 ἄφορμὴν αὐτὰ εἰς τὸ οὕτως· ὄνομάσθαι ἢ ἀπὸ τοῦ
 κατὰ τὰς γαῖας εἰρημένου ὄρου. Ὁ· γὰρ ἐκεῖνος·
 περιγράφει τὸ ἔξω αὐτοῦ εἰς ἀμετάβατον, οὕτω καὶ
 οἱ ῥηθέντες σεβάσμιοι ὄροι τὸ ὑπ' αὐτῶν κελευσθῆναι,
 καὶ ποιῶσιν ἐκεῖνο βεβηχὸς καὶ ἀπαράβατον, καὶ
 ἀναντίρρητον, καὶ ἀμαχον τοῦ λοιποῦ, καὶ, ὡς εἰπεῖν,
 ἀθήρητον· ὃ δὴ καὶ τοῦ κατὰ τὴν γῆν ὄρου ἀρετὴ
 φαίνεται εἶναι. Ὁ γὰρ ἀκριδῶς περιωρισμένος καθ'
 ὁμολογίαν τόπος οὐκέτι ἀμφιβάλλεται ὅψ' ὄτου
 δεσπάζεται· διὸ οὐδὲ φιλονεικίαν ὑποκινεῖ μάχιμον,
 ὅποιαν πάσχουσιν οἱ, κατὰ τὴν ποιήσιν, ἀμφ' οὐρασι
 θηριῶντες, ἢ γοῦν μαχόμενοι περὶ γῆς ὄρων· ἢ
 τοῖνον ἐκ τοῦ τὰ γῆδία περιγράφοντος ὄρου λαβόντες·
 ὄρος λέγομεν τοῦς, ὡς ἐββῆθη, ἀγίους καὶ θεῖους,
 ἢ ἀπὸ τοῦ φιλοσόφως διασαφούντος τὴν οὐσίαν τοῦ
 ὑποκειμένου, καὶ διδάσκοντος αὐτὴν ἐναργέστατα.
 Ὁς γὰρ ὁ ὄρος ἐκεῖνος καθιστᾷ τὸν νοῦν βεβηχῶς
 ἢ γοῦν βεβαίως εἰς τὸ καταλαβῆσθαι ὃ τί ποτὲ ἐστὶν
 ἐκεῖνο, οὐ τὴν οὐσίαν ζητοῦμεν, οὕτω καὶ οἱ σεβά-
 σμιοι ὄροι τυποῦσιν ἀποφαντικῶς εἰς εὐγνωστον καὶ
 πρὸς βεβαίωσιν ἔμπρακτον ἀναμφίλεκτον, ὅπερ
 ὄρισουσι.

Ἰε'. Τετραχῶς οὖν ἡμῖν ἐνταῦθα, κατὰ τὸ ἐν τοῖς
 παρῶσι χρήσιμον, θεωρουμένου τοῦ ὄρου κατ'
 ἐπιπόρμην· τὸ ὄρος γὰρ οὐδετέρῳ γένει ἐνταῦθα

ita ut ex his propositionibus quæ inter se ad minus
 duo sunt, quas medius duplicans adaptat, perfici-
 ciatur conclusio firma et stabilis quia vera est, et
 sic finem accipiat diligentia textentis syllogismum ;
 et est talis terminus maximæ congruus, ut videtur
 quidem ei qui canitur hic termino perfecto, Messiam
 Jesu Christo, singulari venerando lapidi qui concilia-
 viit rationabiles homines a Deo male divisos ;
 cadens enim medius inter nos peccatores et sanctis-
 simum Patrem suum, perficit quod ipsi maxime
 coræ est, redigens nos in unum, et adjuncios
 post se, juxta sanctum David, constituens in con-
 spectu ejus ut videamur ; et sic salvationem nostram
 non simpliciter perficiens cum Patre et Spiritu,
 imo necessario nobiscum procedens ; volentibus enim
 nobis optatus hic habetur exitus ; alios autem
 plerumque tardat salvare invito, et camo et freno
 eorum maxillas constringere, nolentium accedere ad eum.
 Non enim ita violentum est regnum cælorum, ut tractos et per vim
 aliunde coactos salvet nos ; nec enim pro nobis id
 demones patèrentur ; juste igitur ex necessitate
 eos qui, ut ita dicam, indociles sunt et dura cer-
 vice, et freni impatientes ita, ut omnino dirigens
 eos frenum penitus abjiciant, in abyssum præcipites
 dari sinit.

ἀπειθόντα χαλινόν, ἀφήσει κατὰ κρημονοῦ φέρε-

34. Dicitur quoque ὄρος modo divino et verbo,
 de sacris effatis et divinis unionibus. Dicimus
 item ὄρον sacræ synodi, et βασιλικῶς ἐρισμοῦς
 istud enim idem prope est ac dicere ὄρους ; inde
 definitivisse dicimus sacram synodum, et decrevisse
 imperatorem : ortum autem ducunt hæc, vel a
 termino in terra prænotato. Sicut enim hic cir-
 cumscribit quæ intra se sunt ita ut transgredi non
 possint, sic et prædicta veneranda decreta quod
 ab ipsis imperatur, et faciunt ut illud firmum sit,
 nec possit violari aut contradici aut impugneri,
 aut citra controversiam fiat ; quod videtur esse
 virtus decreti in terra. Qui enim perfecte delimitatur
 per conventionem locus, cujus domini sit non
 ambigitur : unde nullam contentionem susci-
 tat adversam, qualem patiantur qui, juxta poetam,
 circa limites concertant, id est de terræ limitibus
 pugnant, vel limitem prædia dividendam invadunt.
 Definitiones vocamus, ut dictum est, sanctas
 et divinas, vel ab eo qui philosophica constructione
 notam fecit substantiæ essentialiam, et illam optime
 didicit. Sicut enim delimito hæc mentem
 firmiter insuit in intelligendo quid sit hoc
 cujus essentialiam quaerimus ; sic veneranda decreta
 aperte manifestant quod interminant, ita ut bene
 cognitum sit, et cum explorata fide minime dubium.

35. Quadrupliciter igitur nobis secundum præ-
 sentem usum considerato termino, ὄρος enim neutro
 genere hic intrusum fuisse nemo cogitabit, ut

arbitror ; videndum est, utrum apte et congrue Salvatori nostro Jesu Christo accommodentur hi quatuor sensus. Et quidem primum examinemus et dicamus terminum, sicut et Verbum ingeniti Patris Filium dici theologice, ut terminantem eum, et ostendentem, et notum per se facientem. Sicut enim constans in terra terminus, si vocem haberet, diceret quidem ad auditorem quæritantem: Qui me videt scit quid a me limitetur ; sic et Filius ait : Qui videt me, videt et Patrem ; et, Ego in Patre, et Pater in me est. Sic igitur terminus existens maximus et Filius et Deus, habet necessario ex transpositione rerum bene fundatarum vel firmarum firmum esse, id est stabilem, immobilem, inconcussum, inaccessibleem, uni soli pervium, constantem, solidum, immutabilem. Si enim terminus utilis sit quem nemo prætergreditur evellens et immutans, quales novimus eos qui antiquas metas transiliunt, quomodo non esset terminus perfectus qui secundum Patrem immutabilis, et secundum naturam firmissimus summe et immobilis est? Et hæc prima termini commentatio rapida, ex terra sumpti, et notissimi, et apertissimi.

36. Adjungenda venit Salvatori nostro mens definitiva, juxta philosophicum terminum, idque pari celeritate et rectitudine. Si enim terminus est verbum notam faciens, aut ostendens essentiam vel personam, vel qualemvis, esset et Filius, Patris Verbum, terminus ejus quatenus manifestavit his qui erant in mundo et etiam nunc manifestat nomen ejus, substantialiter nimirum, quatenus divinitatem habet Pater. Omnino enim inter philosophos perfectus terminus, firma et stabilis, et essentialiter vera definitio, est nominis subjacentis ad notitiam præbendam substantialis cognitio ; et certo videtur auctor huic sententiæ maxime hæsisse ; unde quasi hinc comminiscens, inducit interpretative vel commutative verissimum Verbum, in unum redigens Patris et Verbum et terminum ; quorum unum quidem adjungitur perfectus, alteri autem verissimum. Existimatur certe terminus, Dei Patris Filius, secundum tertiam termini significationem in propositione, si quis sic sedulo mentem ejus exquirat : Ego, ait, in Patre et Pater in me est ; terminus igitur oblati quasi dualismi hujus sanctissimi et semper commansuri in unitate, est Filius simpliciter existens et cogitatus, mentem habens completam et in seipso perfectam ; sed etsi excogitetur cum Patre coexistens, cum eo unitus, simul agens, et certissime et in absoluta veritate ; quod aliter determinatur, ei qui scit inquirere per hoc quod mediator sit ut in unitate redigat de qua paulo ante, ut licuit disserimus. Sic et hoc breviter et quasi summæ rei et sententiæ signum attigerim.

37. Non multum autem laborabit quis, ut quar-

α παραβουθῆναι οὐδὲ ἐνθυμηθῆσεται τι·, οἶμαι, θεωρητέον ἐν ἐπιπεύσει, ὡς οἶόν τε, εἰ καλῶς καὶ οὐκ ἀπροσφρῶς ἀρμόσουσι τῷ ἡμῶν Σωτῆρι Ἰησοῦ Χριστῷ καὶ οἱ τέσσαρες. Καὶ πρῶτον ἐπιδητήσον τῷ πρῶτῳ· καὶ ῥητέον δτι ὁρος καθὰ καὶ Λόγος τοῦ ἀγεννητοῦ Πατρὸς, ὁ Υἱὸς λέγεται θεολογικῶς, οἷα ὀρίζων ἐκείνον καὶ δεικνύς, καὶ γνωρίζων δι' ἐαυτοῦ. Ὡς γὰρ ὁ περὶ γῆν βεβηκῶς ὄρος εἰπερ ἀνελάβετο φωνήν, εἶπεν ἂν ποτε πρὸς ἀκροατὴν ζητητικόν, δτι Ὅ ἐμὲ βλέπων οἶδες καὶ τὸ περιωρισμένον δι' ἐμοῦ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς λέγει ὡς Ὁ ἐωρακῶς ἐμὲ, ἐώρακε τὸν Πατέρα· καὶ, Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί. Τοιοῦτο δὲ ὢν ὄρος ὁ πάμμεγας καὶ Υἱὸς καὶ Θεὸς, ἔχει ἀναγκαίως ὡς ἐκ μεταφορᾶς τῶν εὐδιεβεβηκῶτων, ἢ βεβηκῶτων, καὶ τὸ βέβαιος εἶναι, ἢ ἡγουν σταθερὸς, ἀμετακίνητος, ἀπαρασάλευτος, ἀνεπιχειρήτος, ἐφ' ἐνὸς βάσιμος, ἐστῶς, ἀσφαλῆς, ἀμετάθετος. Εἰ γὰρ ὄριον εὐχρηστὸν ἐστὶ ὃ οὐδεὶς παρελεύσεται παρασπῶν, καὶ ὀρογλυφῶν, ὀποῖους οἶδαμεν τοὺς ἀρχαῖα ὄρια ὑπερπηδῶντας καὶ ὑπερβαίνοντας, πῶς οὐκ ἂν εἴη ὄρος βεβηκῶς, ὁ κατὰ τὸν Πατέρα ἀναλλοίωτος, καὶ τὴν οὐσίαν εὐπταθέστατος ἐς ἄκρον καὶ ἀμεταποίητος ; καὶ αὕτη μὲν ἐπιβολὴ πρώτη ὄρου ἐπίτροχος, τοῦ γῆθεν δηλονότι καὶ γνωριμωτάτου κοινῶς καὶ σαφεστάτου.

λς'. Ἐστὶ δὲ προσδιδάσκει τῷ ἡμῶν Σωτῆρι νοῦν ὀρικόν καὶ κατὰ φιλοσοφούμενον ὀρισμὸν ὁμοίᾳ γοργόητι καὶ ὀρθότητι. Εἰ γὰρ ὄρος ἡγουν ὀρισμὸς ἐστὶ λόγος γνωρίζων, ἡτοι δηλῶν οὐσίαν ἢ προσώπου ἢ ἀπλῶς οἰανούν, εἴη ἂν καὶ ὁ Υἱὸς, ὁ τοῦ Πατρὸς Λόγος, ὄρος ἐκείνου, καθότι καὶ ἐγνώρισε τοῖς ἐν κόσμῳ καὶ εἰσέει δὲ γνωρίζει τὸ ἐκείνου ὄνομα· οὐσιωδῶς δηλαδὴ καὶ ὡς ἔχει θεότητος, ὁ Πατὴρ. Πάντως γὰρ καὶ ὁ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις βεβηκῶς ὄρος, ἀσφαλῆς καὶ βέβαιος ὀρισμὸς καὶ ὄνομα ἀληθῆς, ὄνοματὸς ἐστὶν ὑποκειμένου εἰς διδασκαλίαν, οὐσιωδῆς γνωριμῆς καὶ δόξου ἂν ὁ μελιχρὸς ἐπαναπαύσασθαι μᾶλλον τῆ τοιαύτῃ ἐννοίᾳ. Διὸ καὶ ὡς οἶον πορισάμενος ἐντεῦθεν, ἐπάγει παραφραστικῶς ἢ μεταποιητικῶς τὸ ἀτρεκέτευτος Λόγος· ἄγων οἶον εἰς ἐν τὸν τοῦ Πατρὸς ὄρον τε καὶ Λόγον· ὢν τῷ μὲν ἐπιτίθειται ὁ βεβηκῶς, τῷ δὲ ὁ ἀτρεχῆς· νοῖστο δὲ ἂν ἀσφάλτως, ὄρος ὁ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς Υἱὸς, καὶ κατὰ τὸ τρίτον σημαίνόμενον τοῦ κατὰ πρότασιν ὄρου, εἰ τις οὕτω μετέλθοι τὸν νοῦν ἐκείνου ἰσχνῶς. Ἐγὼ, φησὶν, ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί. Ὅρος οὖν, οἶον προτεταμένου δυασμοῦ τούτου τοῦ ἀγιωτάτου καὶ ἀεὶ ξυμβιβαζόμενου εἰς ἐνότητα, ὁ Υἱὸς ἀπλῶς καὶ ὢν καὶ νοούμενος, νοῦν ἔχων ὀλοτελῆ καὶ παντέλειον καθ' ἐαυτόν· ἀλλὰ καὶ συννοούμενος τῷ Πατρὶ καὶ συνὸν καὶ συμπροβαλλόμενος, καὶ συμπροτεινὸν τὰ ἐνεργήματα, βεβηκῶτως καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἀσφαλῆ, ἄλλως τε περατουμένην, ὡς ἐκεῖνος οἶδε μεθοδεύειν, καὶ διὰ τοῦ μεσιτεῦειν δὲ ὡς ὑπὸ ἐνότητα συνάγειν ἡμᾶς, ὅποῖαν ὀρικῶς πρὸ βραχέων, ὡς ἐξῆν δεδηλώκαμεν· καὶ οὕτω μὲν καὶ τοῦτο βραχυλογικῶς, καὶ ὡς οἶον ἐφάσασθαι κατὰ τι σημεῖον μεγίστου πράγματος καὶ νοήματος.

λς'. Τὸν δὲ τέταρτον ὄρον τῷ Παμβασιλεὶ προσφ-

μίσει Υἱῷ, οὐ μακρὰν πονήσεται τις, τὸν καὶ ἱερῶ-
 τaton καὶ θεϊότατον καὶ βασιλείῳ ἐπιπρέποντα ἱερα-
 ταύματι· ὄρος γὰρ ἐστὶ τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱός, καὶ ὡς τὸ
 πρὸ αἰώνων βεβουλευμένον καὶ τετυπωμένον καὶ
 ὄρισμένον, αὐτοκρατορικώτατον καὶ ἀγιώτατον θέ-
 λημα αὐτῆς πληρώσας· καὶ πρωταπόστολος τῆς ἡμῶν
 σωτηρίας· γινόμενος, καὶ δακτύλῳ Πατρὸς, ὄρου
 δίκην καὶ λόγου, τόμῳ ἐγγραφῆς ἀγιῶς καθαρῶ-
 τάτῳ παρθενικῷ, καὶ οὕτως εἰς ὄρον θεῖον ἀποτελε-
 σθεὶς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀποδοθεὶς, ἐπὶ ἀγαθῷ
 μεγίστῳ καὶ βεβηκότῳ, καὶ ἀτρεκέστατῳ πρὸς αὐτὴν
 ἀκριβείαν· καὶ οὕτω μὲν ἡμῖν ὁ βεβηκὼς ὄρος, ὡς
 εἶην, ἐπελευσιτικῶς τεθειώρηται· συνεπιδραμοῦσιν
 ἅμα καὶ τὸν μελωδικὸν ἀτρεκέστατον λόγον· περὶ
 οὗ σαφέστερον ἐστὶν εἰπεῖν, καὶ ὅτι σημασίας οὐσης
 καὶ τῷ λόγῳ οὐχ ἀπλής, ἀλλὰ ὑπὸ δεκάδα, καθά
 ἐπιθένται οἱ παλαιοὶ, τὸ ὕψιστον ἐν τῇ τοιαύτῃ
 λέξει σημαίνοντα ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐστὶν ὁ ἐνοῦ-
 σιος, ὁ πρὸ πάσης οὐσίας κτίστης, ὁ αἰτιος καὶ
 αὐτοῦ τοῦ κατὰ ἄνθρωπον λόγου καθ' ὃν ἐκεῖνος
 λογικὸς ὀνομάζεται· οὐ μόνον δηλαδὴ τοῦ προ-
 φορικου τῆς ἰδαιετήτης τοῦ ἀνθρώπου φωνῆς, ἀλλὰ
 καὶ τοῦ ἐνδοιασθέντος, τοῦ αἰδοποιούντος τὸν ἐν τοῖς
 καθ' ἡμῶς ἀνθρώπων· οὐ δὴ λόγῳ ποτὲ μὲν ψευ-
 δος ὑπαγορευόμενος ἢ ἐφαμάρτως ἢ κατὰ τι ἕλως
 παράτυχόν, ποτὲ δὲ πρὸς τῇ ἀληθείᾳ ὄντος, διέ-
 σταλαται ὁ ἐν ἀρχῇ Λόγος διὰ τοῦ μὴ ἀπλῶς ἀτρε-
 κῆς εἶναι, ἀλλὰ ἀτρεκέστατος, ὅ ἐστιν ἀληθέστατος,
 ὅπερ οἱ μὲν παρὰ τὸ στερητικὸν α καὶ τὸ τορὸν, καὶ
 τὸ ἐκάς εἶπον εἶναι· ἵνα εἴη ἀτρεκῆς τὸ μὴ τοῦ τορὸ
 ἐκάς, ἡγουν τὸ μὴ πόρρω τοῦ σαφοῦς καὶ θεθα-
 ρημένου διὰ τὴν ἀλήθειαν· οἱ δὲ παρὰ τὸ α στερητικὸν
 θεῖ· χαίρων οὐ μόνον οὐκ αἰσχύνηται λαλῶν ἐναντίον ὧν ἂν
 λέγοι, ἀλλ' οὐδὲ φοβείται.

λγ'. Ἐνθυμητέον δ' ἐνταῦθα ὅτι καθά ὑπὲρ ἅπα-
 σαν οὐσίαν ἢ οὐσίαν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντα δὲ τὰ
 κατ' αὐτὸν ὑπὲρ ἅπασαν τὰ ἐγκόσμια, οὕτω καὶ ἡ
 αὐτοῦ ἀλήθεια ὑπὲρ ἅπασαν ἀλήθειαν. Ὁ μὲν γὰρ
 ἐν ἡμῖν λόγος ἐκάτερος ὅτε καὶ ἀληθεύσει, οὐκ αὐ-
 τὸς ἐποίησεν ἢ ποιῆσεν τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο περὶ οὗ ἀλη-
 θεύει, ἀλλὰ καταλαβόμενος ἐκφαίνει τὴν ἐπ' ἐκείνῳ
 ἀλήθειαν· ὁ δὲ πανάγιος Λόγος καὶ ὄρος τοῦ Πατρὸς,
 ἡ αὐτοαλήθεια, καὶ τοῖς ἔργοις ἐπαληθεύει, ὡν ἐστὶ
 ποιητῆς καὶ προβολεῦς· οὐ ψευδόμενος τὴν αὐτῶν
 παραγωγὴν ὡς οἱ παραποιῶν ἀτέχνως, ἀλλ' ἐν σο-
 φίᾳ κατασκευάσας ἀβρήτῳ. Διὸ καὶ καλῶς ψάλλομεν
 ἀληθινὰ εἶναι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ πάντα ἐν
 ἀληθείᾳ ποιῆσαι αὐτόν· οὐ κατ' ἄλλην ἐφοδὸν καὶ ὁ
 Λόγος ἀλήθειά ἐστιν. Ἀσφαλέστατα γοῦν καὶ ὑψη-
 λώτατα τὸν τοῦ Πατρὸς Λόγον ἀτρεκέστατον ὁ σοφὸς
 Ἰωάννης ἐμελώδησεν.

λδ'. Ἐνταῦθα δὲ λόγου ἑλθῶν καὶ διαγνοῦς οὐ κατ'
 ἐνθυμον, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ ἔργου, ὅτι τῶν τινες ἢ ἀπλου-
 στέρων καὶ οὕτως ἀβαθεστέρων ἢ καὶ ἄλλως πειρα-
 τικῶν ἀνδρῶν ἐπιφύονται τῷ περὶ γῆν ὄρω, καὶ ὡς
 οἱ γῆς ἀναδασμὲν ἀκριβοῦμενοι, ἀπάγουσι τὸ κατ'
 αὐτὴν ὄριον, τοῦ βεβηκότος ὄρου, καὶ λόγου τοῦ ὑπερ-
 ουσίου Θεοῦ, ὡς μὴ ἐπάξιον ὃν τῷ ὑπερουσίῳ γῆιν ὄν
 τ· καχὺ προσαρμύττειν ὄνομα· σφαδάζω μὲν ἐνθου-
 σῶν πολλὰ λατῆσαι αὐτοῖς, γινώσκων δὲ τὸ πρᾶγμα

tum terminum regio adoptet Filio sacratissimum
 et divinissimum, et regio congruentem sacerdotio.
 Terminus est enim Patris Filius, et quatenus ante
 sæcula volitam et expressam et determinatam, om-
 nipotentem et sanctissimam perfectit ejus volunta-
 tem; et primus præco nostræ salutis factus, et
 digito Patris, termini instar et verbi, volumini
 inscriptus purissimo Virginis, et sic in terminum
 divinum consummatus, et hominibus datus pro
 bono maximo et perfecto et verissimo; et sic
 perfectus terminus transeundo, ut decebat, visus
 est nobis qui simul conversati sumus cum sacra-
 tissimo verissimo Verbo; de quo apertius dicen-
 dum est quod significatione τοῦ verbo non simplici
 existente, sed decuplici, sicut docent antiqui,
 altissima hujus significatio est Dei Verbum substan-
 tiale, ante omnem substantiam creator, auctor
 hujus qui in homine est verbi secundum quod et
 rationabilis vocatur; non solum prolationis pro-
 priæ homini vocis, sed intimi sensus, unde in se
 constituitur homo; non verbi quod errorem pro-
 fert vel culpabiliter, vel ob aliquam circumstan-
 tiam, aliquando autem præter veritatem est; non
 ad hoc assignatum est in principio Verbum, eo
 quod sit non simpliciter verum, sed ἀτρεκέστατον,
 quod alii ab α privativo, et τορὸν, et ἐκάς derivant,
 ita ut sit ἀτρεκῆς τὸ μὴ τοῦ τορὸ ἐκάς, id est,
 non procul a recto et securo per veritatem; alii ab
 α privativa particula, et τρέω; qui enim veritate
 gaudet, non solum non erubescit loquendo coram

quibuslibet, sed nec metuit.

38. In mente porro recondeudum quod sicut
 super omnem essentiam est essentia Dei, et cuncta
 quæ ad eum pertinent super omnia mundana, sic
 et veritas ejus super omnem veritatem. Quod enim
 est in nobis verbum, quando verax est, non ipsum
 fecit vel facit rem illam de qua vera dicit, sed ac-
 ceptam manifestat de ea re veritatem: sanctissi-
 mum autem Verbum et terminus Patris, ipsa veri-
 tas, etiam in operibus verax est quorum est auctor
 et productor; non mentitur eorum creationem.
 quasi imperite assimilans, sed in sapientia dispo-
 nens ineffabili; unde recte psallimus vera esse
 omnia opera ejus, et eum cuncta in veritate fecis-
 se; unde et per aliam expositionem, Verbum est
 veritas: certissime proinde et altissime Verbum
 Patris verissimum cecinit Joannes.

39. Atque in hoc loco constendendum nobis est non
 per cogitatum, sed ex ipsis operibus, quosdam vel
 simpliciores et sic rudiores, ac prædatorios homines
 existere in finibus terræ, et velut partitionem terræ
 probe cognitam habentes, qui terminum ejus pro-
 cul agunt a perfecto termino et Verbo supersubstan-
 tialia Dei, quasi indignum sit supersubstantiali
 terrestre quoddam et crassum adjungere nomen.
 Tripudio quidem ardore flagrans multa eis loquen-

di; sciens autem non opportunam rem esse, verba ita ponderabo ut neque his reprehendendum me præbeam, neque aliis penes quos est iudicium. Et ante omnia, ad iræ nostræ levamen, mensam ipsis instructam, qualem hospitibus præbent, proponam, per quam oblectati, ut arbitror, milites efficiuntur; apponetur autem his quidem ovis, his autem, probabile enim est quosdam Deo sacros præsto futuros, piscis λάβραξ; et si quidem in mensam hæc afferri eligant, ita ut ovem dum viveret devorent cum vellere, cum pelle, carnibus et unguibus et visceribus, et piscem cum squamis et reliquo corporis habitu: cavebo statim ne respondeam eis, non mente considens, sed admiratus, me vidisse homines voraces. Si autem confecerint rite et non ferarum more, et eligentes exquisita et communia comederint, sicut oportet, reliqua autem sicut et cætera inutilia, et quasi superflua abjecerint, tunc considens, conversabor cum eis, et postquam ipsos superaverim, gloriabor dicens me victoriam retulisse.

40. Et exprobrans primo defraudatores esse supra quam oportet erga Deum, homines de quibus præsens mihi sermo, suppliciter efflagitabo ut dentur mihi qui colligant nomina per quæ designatur Deus, ob aliquam ejus actionem, ad æmulam diligentiam, et propriam ipsi veritatem; et si bene cesserit oratio mea, gratias agam eis multas, nec ego solus, sed et omnes quicunque tractatuli illi interfuerint. Sed, antequam omiserim eos ut colligant quæ ego discere cupio, aio dici Filium Dei terminum perfectum, ex terrestri limite, non quod circuitum patiat, et circumagatur qui includit gyrum terræ, qui omnipotens est, et incomprehensibilis, et infinitus; nec quod manibus tangatur qui intratus est; nec quod Patrem circumscribat et coarctet quasi in circuitu, nec aliud quid faciat quasi in patientem Patrem; sed inter tales omnes actiones et voces electo terrestri termino, terminus perfectus omnium Patris Verbum ejus est, secundum prædictam congruam rationem; et hoc pro nobis et per nos qui discere opus habemus, nec aliter discere possumus, quam per solas vires inditas nobis, in quibus Deus inhabitare diceretur, nec per hoc solum quod Dei qualitates in nobis et in circumstantibus rebus sitæ sunt et per medium earum sit in nobis Deus. Si autem recte sapiamus, per hæc sumus et nos in eo, ipsi attributi; et velut sinceri unguentarii, odorifera hæc aromata præparata velut ex odorante materia venerandorum a nobis nominum offerimus, ita ut odoretur Dominus odorem suavitatis, et ipsum acceptabilem, sive e terra ascendat, sive aliunde oriatur.

41. Si autem commentatam terminum, o negotiose et industriæ tenacissime, abicias eo quod verbum

οὐκ εὐκαιρον, μετρήσω τὴν λαλιὰν εἰς ὅσον μὴ πάνυ φόβῳ ἐμαυτὸν ὑποσχεῖν μῆτε παρ' ἐκείνοις μῆτε παρ' ἄλλοις, οἷς ἔστι διάκρισις· καὶ πρό γε τῶν ἄλλων μείλιγμα χόλου τοῦ καθ' ἡμῶν τράπεζαν αὐτοῖς ὅσα καὶ παραβαλοῦσι ξένοις ἐξαρτίσας, ὑποθήσομαι, δι' ἧς, οἶμαι, θελεῖσθε ναὶ παραυθῆσονται· ἔσται δὲ τὸ πρόθεμα, τοῖς μὲν πρόδατον, ἑτέροις δὲ, εἰκὸς γὰρ καὶ Ναζιραϊκοὺς τινὰς παρατυχεῖν, ἰχθὺς λάβραξ ἄδρῆς· καὶ εἰ μὲν ἐκεῖνοι ἔλονται προσενέγκασθαι εἰς τριπέζωμα τὰ τοιαῦτα, ὡς τὸ μὲν βόσκημα καταοὶ νῆσασθαι οὕτως ὡς ἔχει ζωῆς, αὐτῷ μαλλῶ, αὐτῷ δέρματι, κέρασιν αὐτοῖς καὶ δυνεῖ, καὶ τῇ τῶν ἐγκάτων διαθέσει, τὸ δὲ ὄψάριον αὐταῖς λεπίσσι καὶ τῇ λοιπῇ κατὰ σῶμα διατριῇ, στήσομαι τάχα τοῦ ἀνελπίτου αὐτοῖς, οὐκ ἐξαπορηθεὶς πάντως, ἀλλὰ τεθαμνημένος οἷς ἀνθρώπους εἶδον ὠμηστάς. Εἰ δὲ καταργάσονται φρονίμως, οὐ μὴν θηρωδῶς αὐτά· καὶ ἀπολεξάμενοι τὰ μὲν πολιτικά καὶ κοινὰ προσοίσονται, καθὰ χρῆ, τὰ δὲ λοιπὰ ὡς καὶ ἄλλως περιττὰ καὶ ὡς περιττώματα δὲ ἀποπροσποίησονται· τότε ἂν τεθαρρήκως ἐμπλέξομαι αὐτοῖς, καὶ κατανεγκῶν αὐχῆσω εἰπεῖν ὡς νενίκηκα.

μ'. Καὶ πρῶτα τέως ἀποστρατητικοὺς ἐξονείδισαι εἶναι παρὰ τὸ θέον ἐπὶ τῷ θεῷ τοὺς ἀνθρώπους, περὶ ὧν ὁ παρῶν ἐμοὶ λόγος, ποτινῶμαι προσκυνητικῶς παραδοῦναι μοι ἀπανθίσοντας ὄνοματα δι' ὧν χαρακτηρίζεται ὁ θεός· ἐφ' ὁποῖαν οὖν ἐνέργειαν αὐτοῦ πρὸς ἐμπερῆ ἀκριβείαν, καὶ οὐκ ἐπιπέτην αὐτῷ ἀλήθειαν, καὶ πάντως εἴπερ εὐστοχῆσω τῆς αἰτήσεως, ὀφλήσω χάριν αὐτοῖς πολλήν, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες ὁπόσοι τῇ τοιαύτῃ παραδόσει μεθ' ἡμᾶς ἐπιτύχωσι. Καὶ τίνων πρὶν ἢ ἐπιβαλεῖν αὐτοῖς ἀπανθίσεσθαι ἄπερ ἐγὼ μαθεῖν ἐπιποθῶ, λέγω βῆθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ βεβηκότα ὄρον ὡς ἐκ τοῦ κατὰ γῆν ὄρου, οὐχ ὅτι περιέλευσιν πάσχει καὶ περιλαμβάνεται ὁ κατέχων τὸν γύρον τῆς γῆς καὶ ἀπειροδύναμος καὶ ἀπεριληπτός καὶ ἀπεριγραπτός· οὐδ' ὅτι χερσὶ ψάυεται ὁ ἀναψῆς, οὐδ' ὅτι περιορίζει τὸν Πατέρα καὶ στενοχωρεῖ ὡς ἐν περιγραφῇ, οὐδ' ἄλλο τι ποιεῖ ὡς ἐπὶ πάσχοντι τῷ Πατρὶ, ἀλλὰ τῶν τοιούτων πάντων ἐνεργημάτων καὶ ἰδιωμάτων τοῦ γηίνου ὄρου ὑπεξαιρουμένου, ὅρος βεβηκὸς τοῦ πάντων Πατρὸς ὁ πρὸς ἐκεῖνον λόγος ἔστι, κατὰ μόνον τὸ ὡς ἐβρέθη πρέπον γνώρισμα· καὶ αὐτὸ πρὸς ἡμᾶς, καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς δεομένους μαθεῖναι, οὐκ ἔχοντας δὲ ἄλλως μαθεῖν ὅτι μὴ διὰ μόνων τῶν καθ' ἡμᾶς οἷς ἐνοικεῖν ὁ θεός λέγοιτο ἂν καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο, διὸ δηλαδὴ τὰ τοῦ Θεοῦ χαρακτηρηστικά ἡμῖν καὶ τοῖς περὶ ἡμᾶς ἔγκειται, καὶ διὰ μέσων αὐτῶν ἔστι ἐν ἡμῖν ὁ θεός. Εἰ δὲ φρονούμεν ὀρθά, ἐσμὲν διὰ τῶν τοιούτων καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, λογιζόμενοι ἐκεῖνον, καὶ ὡς εἰς καθαρέλους μυρεψοὺς εὐώδη θυμιάματα ταῦτα σκαυαστά ὡς ἐξ εὐδόμου ὕλης τῶν ἐν ἡμῖν τιμίων ὀνομάτων ἀναπέμποντας· ὡς ὀφθαλμῶν τὸν Κύριον ὀσμὴν εὐωδίας, καὶ ταύτην εὐπρόσδεκτον, εἴτε γῆθεν ἀναδιδόμενην εὐκρίμας, εἴτε ἄλλοθεν ὀθενοῦν.

μα'. Εἰ δὲ τὴν διειλημμένην ὄρον, ᾧ πολυπράγμον καὶ γλισχρότατε τὴν ἀκριβείαν, ἀποστρέψῃ,

διὰ τὸ τῆς λέξεως χθαμαλὸν καὶ παχὺ καὶ βαρὺ, καὶ τὸ κατ' αὐτὴν νήμα δογματίζεις μὴ ἂν δύνασθαι ὑφοῦ ἑλαφρῖσθῆναι ὡς ἀρμόττειν τῷ ἀπαχεῖ καὶ ἀβαρεῖ καὶ ὑπερουρανίῳ Θεῷ, ἔξεστί σοι τοῦ λοιποῦ ἀποστρεῖν μὴ μόνον τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ λέξεως ἀπάσης ἐγκοσμίου, ἀλλὰ καὶ τὸν προαιώνιον Πατέρα, καὶ τὸ συνάναρχον Πνεῦμα· οὐκ οὖν ἀπορβῆπιζε τὰ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς πάντα ὀνόματα, ὡς μὴδὲ ἐν αὐτῶν οικειοῦν τῷ ἀκατονομάστῳ Θεῷ, καὶ μᾶλλον τὰ ἐν ἡμῖν ταπεινότηατα, οἷον τὸν δημιουργὸν ὃν χειροτέχνην οἰδαμεν ἐρμηνεύεσθαι, περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα εἰρήσεται τὸν τεχνίτην ὃς οὐδ' αὐτὸς ὑπεροχὴν ἔχει πολλήν· τὸν παντοουργόν, ὃν οὐδὲ ἐν εὐφρόμῳ σημασιῶ τάττουσιν οἱ τὴν ἀρχὴν αὐτὸν ὀνομάσαντες· ἐτι δὲ καὶ τὸν ποιητὴν τὸν εἰς ταυτὸν ἤκοντα τῷ δημιουργῷ, καὶ τὸν κυβερνήτην, ἐμπορικόν γε αὐτὸν ὄντα καὶ οὕτω κερδαλέον, ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἐφ' οἷς οὐ χρὴ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τὸν τάχα οὐδὲ μαιναῖον τὸ εἶμα. Τί δὲ μοι τῶν τοιούτων λέξεων καὶ ὄσαι δὲ ἄλλαι κατ' αὐτὰς ἀπαξιούμεναι οικειοῦσθαι τῷ Θεῷ, κατεπιχειροῦνται ὑπὸ τῆς ἐν σοὶ λεκτικῆς δυνάμεως; Δέδοικα μὴ ὀδῶ προῦν οὐκ εὐδῶ, μελετήσης ἀφελέσθαι τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ αὐτὰ τὰ ἰδιαίτατα χαρακτηριστικά. Οὐτε γὰρ Πατὴρ κληθήσεται κατὰ γε κριτὴν τὸν κατὰ σέ. Πατὴρ μὲν γὰρ ἅπας ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐμπαθῆς, εἰτε παρὰ τὸ σπεῖρειν κατὰ σάρκα οὕτω καλεῖται, εἰτε ἄλλοθεν ὀθενοῦν· καὶ υἱὸς δὲ ἐκ τοῦ κατὰ φυσικὴν οὐ μὴν ὑπερφυῖ ἀκόλουθα φύεσθαι, εἴτουν ὑεσθαι, κατὰ τοὺς σοφοὺς· καὶ πνεῦμα δὲ ἐκ τοῦ ἐπιπνεῖν καὶ ἐμπνεῖν ἡμῖν· τὸ δὲ πνεῖν, ἀστασίαν τινὰ ἔχει. Οὕτως δὲ καὶ ἄλλως, καὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, πολυειδῶς καὶ οὐ κατὰ τινὰ μονομέρειαν, κινούμενον ἢ καὶ ἀντικεινόμενον.

μβ'. Εἰ δὲ οὕτω ἐπιχειρήσεις πρὸς διάλεξιν σοφιστικὴν, ἐψλωσας τὸν Θεὸν ἅπαντος τοῦ ἐξ ἀνθρώπων σεμνώματος, καὶ ἀφῆκας μὲν ἐκείνον ἀνώνυμον, ἰοτέρησας δὲ καὶ ἡμᾶς τῆς πρὸς ἐκείνον κοινωνίας καὶ ἐγγύτητος, καὶ οὐδὲ τὸ, Κύριε, ἐλέησον, καταλειποῦς ἡμῖν εἰς ἀνεπιχειρήτην, διὰ τὸ κατὰ τὸν εἶσον περιπαθεῖς, καὶ οὕτως ἐμπαθῆς, μόνην ἡμῖν ἀφῆκας τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάτασιν τῶν χειρῶν, καὶ τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἄρσιν εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἡμῖν ἤξει ἡ βοήθεια· ἦδη δὲ περὶ καὶ τοὺς στεναγμοὺς καὶ οἶον ὀρυθμοὺς πρὸς ὁμοίωσιν σκύμων τῶν ὄρουμένων καὶ ζιτούντων παρὰ τῷ Θεῷ βρῶσιν ἑαυτοῖς· καὶ μὴ, ἄνθρωπε, καθὰ σὺ αὐτὸς οὐδὲν βοτῶν χερσαῖον, οὐδὲ ἀέριον ζῶον, οὐδὲ θαλάττιον ἀπλῶς οὕτω προσφέρῃ ἐς ἀποδοχὴν καθὰ διὰ τοῦ προδάτου, καὶ τοῦ λάβρακος προῦπηγιζάμεθα, μὴ ἀφορίζων μὲν, ἔσον αὐτοῦ καλὸν εἰς προσφορὰν, ἀπεκλεγόμενος δὲ τὸ μὴ πρόσφορον· οὕτω κατὰ τὴν τῶν ἁγίων Πατέρων τύπωσιν καὶ ἡμεῖς ἐφ' ἐκάστου τῶν ὀνομάτων, ἅπερ ἐξ ἡμῶν λαβόντες τῶν ταπεινοτάτων ἀνατιθέμεν τῷ Θεῷ, μᾶλλον δὲ ὀσιούμεν αὐτῷ τὰ ἐκείνου, ἐξαφαιρούμενοι καὶ μὴδὲ εἰς νοῦν λαμβάνοντες; τὸ ἀνοίκειον τῷ Θεῷ, ὀρθῶς αὐτῷ προσφέρομεν· ὁμοίον ὡς εἰ καὶ ἱερεῖον ἀποδείραντες καὶ εἰς καθάριον ἀποπλύναντες, θύομεν κατὰ τὸ δσιον.

μγ'. Δημιουργὸν γοῦν ἐκείνον καλοῦμεν καὶ τεχνίτην καὶ παντοουργόν καὶ ποιητὴν κατ' οὐδὲν ἄλλο ἢ μόνον ὅτι παράγει ὡσπερ ἐκείνοι ἐπιμελῶς τὰ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ἔργα, οὕτω καὶ αὐτὸς, οὐ δη-

Α sit vile, crassum, pingue, et sensu ejus contendas non posse in altumlevari; ita ut Deo non crasso, nec gravi et supercaelesti aptetur, licet tibi cæteroquin non solum Filium et Verbum Dei verbo omni mundano dirimere, sed et æternum Patrem et correignantem Spiritum. Tolle igitur omnia inter nos usitata nomina, quasi neque unum ex istis proprium sit ineffabilis Dei, sed potius omnia nostra humilia, sicut et mundi creatorem quem fabricatorem novimus exponi, de quo in sequentibus sermo erit; fabricatorem, quod neque ipse magnam excellentiam habeat; omnium factorem, quem neque congrua significatione designant qui principium ipsum vocant; adhuc et creatorem quod est mundi creator; et gubernatorem, mercatorum ac proinde quæstuosum, ut plerumque circa res incongruas versetur; lapidem angularem, quæ æstimatio non satisponderosa est; et quid talia commemorem quæ omnia non judicantur Deo congruere, et tua convelluntur eloquenti potentia? Vereor, ne via incedens invia, illas a sancta Trinitate auferre cogites quæ ipsi propriæ sunt notas; non enim Pater vocabitur, juxta judicem tui similem; Pater enim m omnium communium affectuum particeps, sive a pariendo secundum carnem sic vocatur, sive aliunde; υἱὸς autem, ex verbo in se non supernaturali deducitur φύεσθαι (gigni), vel a verbo ὑεσθαι juxta doctos; πνεῦμα autem ex verbo ἐπιπνεῖν (exsufflare), et ἐμπνεῖν; flare autem quamdam habet inconstantiam. Sic et omne verbum multiformiter nec sub uno tantum respectu movetur, vel ex adversa parte removetur.

Β καὶ ἀντικεινόμενον.

42. Si autem dialecticam sophistarum in auxilium vocas, Deum omni qua apud homines fruitur auctoritate privas; quem ubi nomine spoliasti, nos ipsos a communitate ac familiaritate, quæ nos inter et Deum intercedit, ejicis. Quia enim ne illud quidem, Miserere, Deus, nobis reliquisti, non nisi manuum et oculorum ad montes elevationem permittis, unde nobis auxilium veniet; jam vero etiam leonum more, qui circumeuntes rugiunt et alimenta a Deo efflagitant, gemere nobis ac rugire licebit. Sicut autem tu, homo, nullum animal terrestre, aut aerium, aut marinum, ovis aut lupi marini instar, offers, inter id quod offerendum est, et id quod non est, distinguendo et rejiciendo; sic et nos, secundum Patrum sanctorum exemplum, unumquodque nomen, quæ pro humilitate nostra Deo offerimus aut potius sanctificamus, et rejectis iis quæ Deo indigna sunt, ei sacrificamus.

43. Opificem igitur eum et artificem et fabrum et conditorem appellamus ob id tantum quod, sicut illi, opera sua rite exsequitur. Re vera enim non solum creat et summa arte omnia facit, sed quæ

facit cognovit et in honore habet, imo diligit, amore complectitur et iis providet. Gubernatorem autem Deum nominamus, navigii nempe mundani, sed qui nostram quoque naviculam pro scientia ac voluntate sua per undas dirigit, quanquam aliqui nostrum, spreta illius arte gubernatoria, vitæ undis decumanis agitari malunt, et cum scopulis ac saxis luctantes aquis obruuntur. Dum enim a lapide angulari quidquid superfluum est, rescindimus, id tantum conservamus quod animum versus cœlestia ac divina tollit. Christus enim Salvator, naturarum distantium quasi mœnium mediator factus, illas in unum quasi corpus adunat; quæ cum secundum gentium ac populorum ingenia diversæ apparent, non eodem diriguntur; per Salvatoris autem mediationem, contactum ac adunationem unum quid factæ, communionis spiritualis compotes fiunt, ita ut quæ modo errabant et discordabant, unam fiant.

μεσολαθήσεως και της εκατέρων ἀφ᾽ ἑως και συναγωγῆς ἐνοποιουμένηας, ὡς εὐθυδῶλως πρὸς ὀρθότητα συνίστασθαι: ξυνοικίας πνευματικῆς, τὰ τέως μὲν ἀσύμμετρον.

44. Eadem ratione etiam Pater qui communis omnium Pater, non per instinctum agit, sed qui post mundum creatum nostrum omnium curam agit et gaudet si multiplicamur et crescimus, sicut ipse vult. Eos enim qui ipsius more digni sunt, alit et ditat, et alios patres facit secundum carnem, alios secundum spiritum, et hæreditatem, imo regnum cœlorum, ut pater benevolus, tribuit, atque ita quidem Deus verus Pater est; vult enim patrem quoque carnalem honorari qui, secundum antiquos per alium generat, illumque nostri similem neque inferiorem fieri sustinet.

45. Talis autem Patris cœternus Filius ex eo genitus, ex ipso non humano more, sed divino processit. Pater autem hunc ut sibi consubstantialem amat et duplici glorificatione honorat, una quidem ante mundi creationem, altera post incarnationem quæ mundo salutis fuit et adventum; et cohæredem habet omnium quæ vitam æternam et regnum cœlestis participant, addita Filii hæreditate, quæ non cum morte extincta, sed communionis beneficio immortalis erit, ita ut quæ Pater penes nos habet, ad Filium quoque spectent, et ut quæ Filii sunt, Patris quoque sint, et ut ambo immortales ac cœterni existant. Hic enim Filius filius Patris; sicut Pater nos filios genuit: nos adoptavit, sic ille, concesso nobis hoc privilegio, fratres suos fecit. Quia enim amorem paternum in filios et fratrum in fratres contulit, Filium illum principio carentem Patris, qui sine

υἱός, και ἀδελφικὴν ταύτην πρὸς ἀδελφούς, και ὄρχου συνάναρχοι.

46. Spiritus porro sanctus ob nullam materialem causam ita appellatus apud sanctos Christianos hoc nomine dignus est habitus, quia omnis vitæ

μιουργῶν μόνον και σοφωτάτη τέχνη πάντα ἐργαζόμενος και ποῖων, ἀλλὰ και διὰ τιμῆς ἄγων και συνιστῶν τὰ ἐργασμένα, και φιλῶν, και περιποιούμενος, και προνοίας παντοίας ἀξίῳν. Κυβερνήτην δὲ φαρμεν τὸν αὐτὸν Θεόν, ὡς τοῦ κατὰ κόσμον σκάφους γε, και τῶν καθ' ἡμᾶς δι' ἀλιάδων ἰθυνηθῆρα κατὰ τὴν αὐτοῦ και ἐπιστήμην και θέλησιν· εἰ και τινες ἡμῶν παρανομοῦντες τὴν ἐκεῖθεν οἰκιστικὴν, και βλου κύμασι προαιρούμενοι πλάζεσθαι, χοιράσι και βραχίαι: ἡμᾶς αὐτοὺς προσαρᾶσσομεν εἰς ἀπώλειαν· και λίθου δὲ ὁμοίως ἀκρογώνου τὴν οὐκ εὐχρηστον σκύρον εἴτουν λατύπην ἀποξέοντες; ἀπασαν λιθοβολῶν, ἐκεῖνο και μόνον αὐτοῦ ἀπολαμβάνομεν εἰς ἔνθεον ἀναφοράν· ὅτι μεσίτης ὁ Σωτὴρ Χριστὸς τῶν διεστῶτων φύσεων ὄσα και τινων τοίχων γενόμενος, συνδέει αὐτάς, και εἰς μίαν συνάγει συνέχίαν· γεγωνωμένας μὲν ἄλλως ἰδιότροπα οἰκοδομῆς τῆς κατὰ ἔθνη και λαούς και οὕτω μὴ ἔχουσας τὸ ἰθυενές· διὰ δὲ τῆς αὐτοῦ πλεγιάζοντα, μικρὸν δὲ ὄσον και διαστησόμενα εἰς

μδ'. Τὸν αὐτὸν δὲ λόγον και Πατὴρ ὁ κοινῶς πάντων Πατὴρ, οὐκ ἐμπαθῶς, ἀλλ' ὅτι κηδεταί πάντων ἡμῶν μετὰ τὴν ἐν κόσμῳ γένεσιν και γέννησιν, και εὐφραίνεται εἰπερ ἀξανάμεθα και πληθυνόμεθα ὡς αὐτὸς ἐθέλει, και τρέφει και πλουτίζει τοὺς ἀξίους, και πατέρας ποιεῖ τοὺς μὲν κατὰ σάρκα, τοὺς δὲ πνευματικούς· και κληρονομία πατρικῶς, και δὴ και βασιλείαν τὴν ἐν οὐρανοί: ἀποτίθεται· και οὕτω μὲν Πατὴρ ὁ Θεός· ἐθέλων μὲν τιμᾶσθαι και τὸν σαρκικὸν πατέρα τὸν ἐν ἄλλῳ γεννῶντα κατὰ τοὺς παλαιούς, και θεοσεκελον ἐκεῖνον ἡμῖν λογιζέσθαι, οὐκ ἀνεχόμενος δὲ εἰ τὸ ἐλαττον ἐκεῖνου παρ' ἡμῖν φέρεται.

με'. Υἱὸς δὲ Πατρὸς τοιοῦτου συμπροαιώνιος ὁ ἐκεῖνου ἐκφύς, καθότι ἐξ ἐκεῖνου ἐξετήλυθεν ἀπαθῶς ὅτι και θετικῶς· και φιλεῖ ἐκεῖνος τοῦτον συνομισόμενον αὐτῷ, και δοξάζει ὁδῆν διπλῆν· μὴ μὲν τῇ πρὸ τοῦ εἶναι τὸν κόσμον, ἐτέρῳ δὲ τῇ μετὰ τὴν κοσμοσῶτήριον σάρκωσιν και ἐμφάνειαν· και κληρονόμον δὲ πάντων ἔχει τῶν αὐτοῦ τῇ αἰωνίῳ αὐτοῦ ζωῇ και βασιλείῳ, και τὴν τοῦ Υἱοῦ κληρονομίαν συμπαραμετρῶν· οὐ θανάτῳ ἀπελευσομένην, ἀλλὰ κοινῶν τε συμπαρεκταθησομένην τῇ ἐς ἀθάνατον· ἵνα τοῦτο δὴ τὸ ἐν ἡμῖν μὴ κρατοῦν πάντα και πάντοτε ὄσα ἔχει ὁ Πατὴρ, ἔχη διηνεκῶς ὁ Υἱός, και πάντα τὰ τοῦ Υἱοῦ ἔχη και ὁ Πατὴρ, κοινῶν οὕτοι ἀθάνατοι και ἀδιάδοχοι· ἐτι Υἱὸς ὁστος Πατὴρ ἐκεῖνου ὅτι καθὰ ὁ Πατὴρ εἰς υἱοὺς ἡμᾶς ἐξιδιώσατο γνησιότητος λόγῳ θεοπροπεπός, οὕτως αὐτὸς ἐκχωρήσας ἐκεῖνῳ τῆς προληπτικῆς τοιαύτης μερίδος, εἰς ἀδελφούς ἡμᾶς ἔκχευσατο· εἰς ταῦτον συναγαγὼν ἀγάπης πατρικὴν ἐκεῖνην σχέσιν πρὸς οὕτω μὲν ἐπιτόμως εἰπεῖν και Υἱὸς Πατρὸς προαν-

μς'. Τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα, κατὰ οἰδεμίαν ὑλαίαν αἰτίαν οὕτως ἐπικληθὲν παρὰ τοῖς ἁγίοις Χριστιανῶν, δεδῶξασθαι ὀνομάζεσθαι οὕτως διὰ τὸ συστατι-

κὴν τῆς καθ' ἡμᾶς εἶναι ζωῆς, καὶ πνοῆς ἀπάσης A αἰτίον, καὶ Θεὸν τῶν πνευμάτων ἀναψύχοντα τοὺς ἐν ἡμῖν ἐκλείποντας ὑπὸ κακότητος, ἐπανάγοντα ἐξ ὀλιγοψυχίας, καὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, ζωογόνον καὶ ζωοποιὸν καὶ ζωοδότην ἀληθέστατον· οὐ μόνον γὰρ φυτὰ παντοῖα προάγον συντηρεῖ ὡς τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ συνδημιουργὸν καὶ συμπρονοούμενον καὶ συμπεριέπον καὶ συνιστῶν, ἀλλὰ καὶ ζῶων ἅπαν τῷ θεῖον συνοισιωθέντι κατὰ φύσιν πνεύματι θάλαπαι, καὶ εἰς αἴθρην προάγει, καὶ εἰς τὸ ζῆν συγκρατεῖ· ἴδεν καὶ ἡ φύσις παρωνόμασται, κατὰ τινα σοφὴν καλαίον, ὡς οἶον φύσεως κατὰ τὸ ἀρχέγονον τῆς παραγωγῆς· φυσῆ γὰρ ὡσπερ αὐτῆ καὶ οὕτω δι-ιστῆ, καὶ ἐξογκεῖ τρόπῳ οἰδήσεως, καὶ αἰεῖ τὸ ζωϊκὸν σῶμα, ὡσεὶ ἀσκόν τινα ἐμφυσώμενον· κἀν-τεῦθεν τὰς προσφύσεις διαστάσεις ἔχει τὰ ἐκ γῆς B γενώμενα καὶ τρεφόμενα, καὶ αἰζόμενα· συνεπι-λαβανομένου τοῖς ἐν κόσμῳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ οὐ μόνον τοῦ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὑπερφυσῶς· καὶ ζωογεῖ δὲ ψυχὴν ἀκιοῦσαν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, οὐ κατὰ τὸ ἀέριον, ἀλλ' ὑπὲρ λόγον· καὶ οὕτως ἀναψύχει ἐκείνην εἰς σωτηρίαν, καὶ πυρὶ δὲ ψυχικῷ συντελεῖ ἐνεργεῦντι τὰ καθήκοντα ἐξανάπτει αὐτὸ εἰς φλόγῳσιν ἀγγελικῆν, καὶ τοῖς πνευματικῶς κλέουσι τὸν πρῶτον πλησιείοις χαρίζεται κλοῦν.

μζ'. Οὐκοῦν οὐδεμία τῶν κάτω καὶ περὶ ἡμᾶς; λέγων ὅψοῦ πρὸς Θεὸν ἔχει ἀφραθεῖν, μὴ ἐπεικτικῶς αὐτῷ προσδεχθεῖσα, ἐν τῷ συγκαταβατικῶς καὶ ἀναγκαίως εἰς ὅσον ἐξὸν προσιτῆ διακριτικῶς ἐκεί-νων γενέσθαι καὶ συγγνωμονικῶς παρὰ τὸ μὴ ἔχειν ἄλλως αὐτὸ γενέσθαι· καὶ ὁμοῦται τὸδε τὸ πρᾶγ-μα ὡς εἰ καὶ βασιλεῖς ὑπερίτωμ κλοῦτω κλήθων, C καὶ κολυταλάνας καλλωπισμῶ ἔλλαμπόμενος, ἀνέ-χεται ποτε ἄριστον περιχεῖσθαι τῶν εὐτελεστέρων κατὰ τινα χρεῖαν, οὔτε ἀποπροσκοιούμενος, καὶ ἐπισκομῶν δὲ τὸ οὐ κολυταλὲς περιδύλαμα, οἷς ἐπει-κουσάμενος αὐτὸ περιέθετο. Τί δὲ οὐ ταχύνω λέγειν ὡς χαίρει καὶ ποιμὴν λεγόμενος ὁ Θεός; καὶ αὐτὸς ὄχι ὀκνῶν πᾶνυ σμικρολόγος εἶναι, ὅποτος ὁ κατὰ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον τὰ ἐννεήκοντα ἐννέα πρό-βαρα βόσκεισθαι ἀφεις ὡς εἰ καὶ τρεῖς ψυχῆ αὐτὰ ἐνέμετα, καὶ πονηθεὶς περὶ τὴν τοῦ ἐνδὸς τῶν ἐκατὸν ἀποπλανηθέντος ἀναψηλάφησιν· ἐτι δὲ καὶ οἰκοδό-μος, κατὰ τὸ, 'Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον· ὁ καὶ παιθεύσας ἐπὶ ἀσφαλοῦς καὶ μὴ ἐπὶ ψάμμου οἰκοδομεῖν· καὶ φύλαξ δὲ πόλεως, ἦν αὐτοῦ μὲ φυ-λάσσοντος, εἰς μάτην ἀγρυπνοῦσιν οἱ αὐτῆς φύλα- D κες· καὶ ἀμπελοφυτῶς δὲ, κατὰ τὴν ἐπ' ὄψωμ ἁγίαν θεωρίαν· εὐαγγελικῶς δὲ καὶ οἰκοδοσιότης. Εἰ δὲ μὴ καὶ ἀλιεὺς αὐτόχρημα, ἀλλ' οὖν φιλοαλιεὺς διὰ τοὺς μαθητὰς οἱ τὴν τοιαύτην ἐσχίον ἐν μάλα ἡσχίσαντο· καινὸν δὲ οὐδὲν φιλιώσασθαι αὐτὸν τοῖς κατ' ἀνθρω-πον τὸ φιλοτιμημα τῶν αὐτοῦ χειρῶν, εἰ καὶ λέων καὶ ἀετὸς ἐκλήθη, τὸ μὲν ἐκ τῶν κατὰ γῆν οὐ λο-γικῶν, τὸ δὲ ἐκ τῶν ἀερίων δεξιωσάμενος. Τί δὲ μοι καὶ ταῦτα, εἰ καὶ σκώληξ αὐτῷ εἰς κλησιν οὐκ ἀπήξιπαι; γινώσκαι δὲ ὁ αὐτὸς, καὶ νηδῶν Παρθέ-νου Μητρὸς ὀποδῶς, καὶ βρέφος ἐκείθεν ἐκδῶς, καὶ ἐν φάτην ἀνατεθεῖς, καὶ ἀκόλουθα τῇ κατὰ σάρκα φύσει, τὰ μὲν ποιῆσας; θεοκρατῶς, τὰ δὲ καὶ πα- θῶν, καὶ διὰ πάντων τὴν ἀνθρωπειαν φύσιν κοσμήσας, ὡσπερ ἐν τῷ προσλαβεῖν αὐτὸν τὸν ἐνσμάρ-

et spirationis secundum modum humanum origo est, et quod Deus est spirituum, qui eos qui animi perversitate in peccata lapsi sunt redintegrat et qui pusillanimos consolatur; ut uno verbo dicam, qui reipsa vitæ genitor, conditor datorque existit. Non solum enim plantas varias producens cum Pa- tre ac Filio conservat, amplectitur, curat; sed omne animans habitu qui divinitus datur, fovet, auget, vivificat; unde etiam natura apud antiquum ali- quem philosophum sufflatio audit secundum origi- nem productionis. Sufflat enim ac separat et suf- flando distendit et corpus vividum sicut utrem ia- sufflatum amplificat, et inde, quæ a terra genita aluntur et augetur, cohesionem ac connexionum loco habet, ea lego ut Spiritus sanctus rebus mun- danis adjiciatur non tantum secundum naturam, sed supernaturaliter, et Spiritus quidem sanctus animam abentem captivam facit suprarationaliter, et sic illam ad salutem animat, et igni spirituali ei qui debita præstat officia, angelico more incendit et iis qui cum Spiritu navigant, navigationem secundam largitur.

47. Igitur nulla vocem pedestrium atque huma- narum ad Deum tolli poterit, nisi, quantum fieri potest, inter eum et nos congruenter astruatur. Hæc verò res comparatur regi qui, divitiis abundans et luxu resplendens, vestem induit exiguam ad certum finem. Sed cur non dicam Deum etiam pastorem dici? et quod parvis rebus animam applicuerit, sicut is qui in Evangelio, nonaginta novem ovibus relictis, quasi spiritualiter eas pasceret, ad eam reperendam quæ amissa erat, se accinxit; aut sicut architectus, secundum illud: Nisi Dominus ædificaverit domum; ut doceret in solo firmo, neque vero in arena, ædificandum esse; aut custos urbis quæ sine ipso male custo- diretur; aut vinitor ut in Scriptura sacra legimus; aut sicut paterfamilias, ut ibidem. Si autem non reapse piscator, sed qui pisces capiende de- lectatur propter discipulos qui istam artem strenue exercebant; nec mirum si alios manus ejus hono- rare decuit, sive leo, sive aquila appelletur, e qui- bus ille quidem animal terreste rationis expert, hæc e volatilibus sumpta erat. Quid autem, si vermem elegisset? Hoc autem ipse novit; cum enim in Matris Virginis uterum intraret, cui parti inde oderetur et in præsepri reponeretur, hæc omnia secundum carnem quidem, sed more divino et fecit et tulit. Et sicut naturam humanam pro viribus ac dignitate ornavit, eo nempe temporis momento quo incarnatus est, sic humanis quo- que nominibus ac vocibus appellatus est. Adeo enim pro nobis humiliatus est ad salutem nos- tram, ut post incarnationem peccatum et male- dictio audiret.

τητον ἄνθρωπον, οὕτω καὶ ἐν τῷ καταδέξασθαι λέξεις ὁποῖαι κατ' ἄνθρωπον· καὶ ἐς τοσοῦτον ἐπι σωτηρίᾳ ἡμῶν τεταπεινωμένος, δι' ἣν καὶ ἐσαρκώθη, ὡς καὶ ἁμαρτίαν καὶ κατάραν ἐπικληθῆναι ὄνομα.

48. Qui porro ex istis rebus nomina adeptus est, et qui postremo humanam naturam suscepit, terminam terrestrem nunquam abolebit, ut nec cogitandi facultatem, aut activitatem quæ felici aliqua inventione vitæ tradita est; quæ æqualitatis distributivæ vi mortales justificat, et quæ cuivis homini benigno pacificoque amanter optulatur. Valeat autem iste terminus, quo Spiritus sanctus non per ostentationem nomen suum gerit, sed vaporis et fumi symbolo prophetico nuncupatur; ut brevi dicam, mi frater, cogitationes nostras irreprehensibiles pio animo ad Deum referamus, qui hæc omnia nobis donavit, et cui hoc modo munus datum reddimus.

ἡμῖν οὐκ ἂν ποθεν ἐχόντων μέψιν, αἰχμαλωτίζομεν αὐτό, καὶ οὕτως ἄξιον αὐτῷ ἀντιδίδωσθαι.

49. Quo alio igitur illum nomine appellemus, aut excipiamus cognoscamusve, aut qua ratione aliis docendo tradamus? Num secundum ea quæ Paulus in cælum sublatus mysteria didicit? Humano utique more quæ discere licebat didicit. Homo autem humanum tantum sermonem capiet; igitur res terrestres celestibus hand indignæ videbuntur. Insuper secundum ea quæ Paulo cælitus revelata sunt, Joannem psaltem inspiratum Filium Dei, non terminam aut Verbum appellare oportuit, sed melius aliquid; forte enim verbum non conferetur Christo supersubstantiali ab iis qui omnia ausi sunt; vox enim subito in nihilum abit; sed nec ipse, nec nos de sermonibus celestibus aliquid didicimus. Non enim Paulo sanctissimo ista dicere licuit; quare non prolocutus est.

τάτω ῥημάτων ἐμάθομεν· οὕτε γὰρ ἦν θέμις τῷ ἀγνωστῷ Παύλῳ εἰπεῖν ἐκεῖνα, καὶ ἀκαλοῦτως οὕτε εἶπεν.

50. Age, sodes, et nos quoque sicut omnes cæteræ gentes lingua humana loquamur, postea spirituali idioma res divinas dicturi; virtutem enim et bonum spirituale more divino enantiamus. Age, Deum, ut ipsi comprehendimus, manifestemus, nempe ex nobis superiorem, ex comprehensibilibus incomprehensum, e terrestribus celestem; qui inter res sensibiles immaterialis ac incomprehensibilis est; qui in rerum circumscriptarum numero ubique adest, omnia replet; qui inter res visibiles et limitatas invisibilis et indefinitus est. Quod si nobis hæc tribuis, illius terræ terminus ipse ad præsentem doctrinam non inutilis erit, sensu proprio, ut diximus, adhibitus. Si autem secundum homonymiam tribus aliis terminis logicis circumscribis, hinc fiet ut ipsis quoque tutum aliquid et firmum iniat, non secundum crassam et materialem naturam. Terminus enim super terra fixus aliter sub terra apparet et collibus, arboribus, fructibus, spinis, et interdum multiformis surgit et opportuno loco constitutus. Multi enim termini et lapides milliares columnis politis et abacis marmoreis et diversimode inscriptis insistant. Sed, mi frater

μη'. Οὐ τοίνυν ὁ τοιοῦτος ἐπικύψας εἰς ἀναδοχὴν ὀνόμασι καὶ καταδεξάμενος ἐξ ἐκείνων καλεῖσθαι, τέλος δὲ καὶ αὐτὸν ἀναλαβόμενος τὸν ἄνθρωπον, ἐξουθενώσει τὸν γῆινον ὄρον· ταυτὸν δ' εἰπεῖν τὴν κατ' αὐτὸν ἔννοιαν ἤδη δὲ πως καὶ ἐνέργειαν, τὴν καὶ δι' εὐρέσεως ἀγαθῆς παραδοθεῖσαν τῷ βίῳ, καὶ διανεμητικὴν ἰσότητος, καὶ δικαιοῦσαν τοὺς βιωτικούς, καὶ τῷ δημοτικῷ φιλανθρώπῳ καὶ εἰρηναίῳ, καὶ ἀστασιάζῳ συμπράττουσαν. Χαίροι δὲ ἂν ὄροι τοιοῦτος ἐπινομαζόμενος οὐ πρὸς μεγαλοπρέπειαν, καθὰ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, συμβολογραφούμενος οὐ πάνυ μεγαλειῶς ἀτμίει καὶ καπνῷ προφητικῶς, κεφαλαίωσασθαι δέ μοι τὸν λόγον καὶ ἀπαρτίσαι ταχὺ, εἰ μὴ πᾶν, ὦ ἀδελφε, νόημα τῶν ἐν εὐσεβῶς εἰς τὸν Θεόν, οὗ δῶρον ἐν ἡμῖν καὶ

μη'. Πῶς ἂν ἐκεῖνον καὶ ποθεν ἄλλοθεν ἢ ὀνομάσωμεν, ἢ δεξιωσώμεθα, ἢ γνωσώμεθα, ἢ ἄλλοις ἐς διδασκαλίαν παραδωσώμεθα; ἄρα γε ἀφ' ὧν ὁ Παῦλος ἄρθεις ἄνω καὶ μυθεῖς ἔμαθε; καὶ μὴν ἐκεῖνον μαθὼν ὡς ἐξὸν ἦν ἀνθρώπῳ μαθεῖν ἐμαθεῖς; ἐξῆν δὲ πάντως κατ' ἄνθρωπον· ἄνθρωπος δὲ οὐκ ἂν μάθοι μὴ οὐχὶ κατ' ἀνθρωπίνην διάλεκτον· ἄρα τοίνυν οὐκ ἀπηξίεται ὁδὲ τοῖς οὐράνιοις τὰ γῆινα καὶ καθ' ἡμᾶς ῥήματα· πρὸς τοῦτοις δὲ, εἰ καὶ ἐκ τῶν ἄνω μυσταγωγημένων τῷ Παύλῳ, ἐχρῆν ἐμπνευσθέντα τὸν ἱερῶδον Ἰωάννην ὀνομάσαι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ μὴ ὄρον ἢ λόγον, ἀλλὰ τι κρείττον ἄλλο· τάχα γὰρ καὶ ὁ λόγος οὐ παραδεχθήσεται ψευδῶσθαι τῷ ὑπερουσίῳ Χριστῷ παρὰ τῶν τὰ πάντα τολμώντων, διὰ τὸ τοῦ προφορικῆς ῥησὸς καὶ οὕτως ἀνοῦσιον· ἀλλ' οὕτε αὐτὸς οὐθ' ἡμεῖς οὐδὲν ἐκεῖνον τῶν ἄνω

ν. Ἄφες οὖν, ὦ οὗτος, καὶ ἡμεῖς καθὰ καὶ πᾶν ἄλλο ἔθνος λαλεῖν ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἀνθρωπίνῃ ὀρθῇ γλώττῃ, αὐτίκα καὶ ἀνευματικῇ τὰ τοῦ Θεοῦ ὡς ἐξισχύομεν· ἐπιλεγόμενοι τὴν ἐν λέξεσιν ἀρετὴν καὶ τὸ κατ' αὐτὰς ἀγαθὸν ψυχικόν, καὶ πνευματικόν, καὶ οὕτω θεοκρετῆς· ἄφες διασαφεῖσθαι τὸν Θεὸν ὑφ' ἡμῶν ὡς παρελάβομεν, τὸν ὑπὲρ ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐν ἡμῖν καθ' ἡμᾶς, ἐκ τῶν εὐλήπτων τὸν ἀκατάληπτον, ἐκ τῶν περὶ γῆν τὸν ἐπουράνιον, ἐκ τῶν αἰσθητῶν καὶ παχέων τὸν ὑπὲρ πάσαν αἰσθησιν καὶ αἴθλον, ἐκ τῶν περιγραπτῶν τόπων τὸν πανταχοῦ παρόντα καὶ τὰ πάντα πληροῦντα καὶ ἀπερίγραπτον, καὶ ἐκ τῶν ὄρατῶν καὶ ὠρισμένων τὸν ἀόρατον καὶ ἀπερίοριστον· καὶ εἰπερ οὕτω δώσεις καὶ ἀρῆσεις ἡμῖν, αὐτίκα καὶ ὁ τῆς γῆς ὄρος οὐκ ἔσται ἡμῖν οὐδ' αὐτὸς ἐς τὴν προκατεμένην θεωρίαν ἀσυντελής, κυριακτοῦμενος μὲν αὐτὸς κοινότερος, ὡς προσῆβέθη, ἐπιμεριζόμενος δὲ λογιωτέρος καὶ τοῖς καθ' ὁμωνυμίαν τρισὶν ἄλλοις ὄροις ὡς ἐγχεῖται διὰ τὸ καὶ ἐν αὐτοῖς ἀσφαλῆς καὶ σταθερόν· οὐ μὴν κατὰ τὸ παχυλῶς καὶ σωματωδῶς ἐστῆκός καὶ οὕτω βεβηχός· ὁ γὰρ τοι περὶ γῆν βεβηχῶς ὄρος ἄλλως ἐν ὀρύγματι θεωρεῖται, καὶ

ἐκναστήμασι γηλόφων, καὶ δένδρων, ἢ θάμνων, ἢ ἀκάνθων, καὶ ἐτέρως δὲ πολυειδῶς ἀνέσταται, καὶ οὕτως ἐπιτηδεῖως βέθηκε. Πολλοὶ γὰρ ὄροι καθὰ καὶ μιλίσματα καὶ λίθοι παρασημειοῦνται εἰκαίως ἀνοστήσοι, καὶ κρίσιν εὐ ἀπεξαρμένους καὶ βεθηκόσιν ἐπ' ἀσφαλοῦς, καὶ πλατύτητι ἀβακίων ἐκ μαρμάρων, οἷς καὶ γράμματα ἐντετύπωται. Ἄλλ', ὦ ἀδελφεὲ ὀχληρῆ, ἄφες με ἡσυχάσαι τοῦ λοιποῦ, μὴ καὶ ἀνακάμψας εἰς πλεόν ἐντρέψω σε, φαινόμενον ἀπαξιῶν μὴ ὅτι γε τὸν βεθηκότα ὄρον προσαρμόσκειν τῷ Σωτῆρι Χριστῷ, ἀλλὰ μὴ καὶ ἄλλην ἐξ ἀνθρώπου λέξιν ὕψος ἔχουσαν καὶ σεμνότητα. Ἦν μία μὲν ὁ λόγος, ὃν ὑπὲρ τοῦς ἄλλους· αὐτὸς φαινώσατο, ἐτέρα ὁ Υἱὸς· ἃ δὴ ὀνόματα ἐξ ἀνθρώπων ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὠρμημένα εἴπερ ἐθέλεις μίμψασθαι, εὐ μόνον ἐξώλεσέ σοι φρένας αὐτὸς ὁ Θεός, ἀλλὰ καταγενήσονται σου καὶ οἱ δαίμονες τοιοῦτοις ὀνόμασι σεμνύνοντες δουλικῶς τὸν Θεόν· καὶ οὕτω μὲν ὄρος βεθηκῶς τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς· ἐξ ὄρου τοῦ περὶ γῆν βεθηκότος λέγοιτο ἄν· ἐξ ἧς γῆς καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα τῷ Θεῷ ἀνατίθενται ὡς περ πράγματα, οὕτω καὶ ὀνόματα.

να'. Ἡ δὲ γαληνόμορφος καρδία, ἣν ὁ Σωτὴρ ἐφφραίνει τεταγμένην εἰτε πεφυκυῖαν ἄλλως ἐν τοῖς κεινοῖς ταράσσεσθαι, κέντεῦθεν μὴ γαληνῶν, οὐκ ἔστιν ἄλλου τινὸς ἢ τοῦ θεοφιλοῦς ἀνθρώπου· ὅς ἐφφραϊνόμενος τὴν καρδίαν, γλυκὺ θάλλος προσώπου κατὰ τὸν παροϊμασθὴν προβέβληται· πάντως δὲ γαλήνη καρδίας ἀπαλλαγὴ πασῶν φροντίδων καὶ μεριμνῶν ἄλλοίων τε καὶ ὀπόσας ἐξ ἐπιηριῶν τῶν ἰδεδήποτε πάσχομεν ἀνθρώποι· ἐξ ὧν κορυφόμενα κύματα ἐν ἡμῖν καὶ ταράσσοντα κατὰ τὸ, Τί τεταραγμένοι ἐστὲ διαλογισμῶν ἀναβάσει, ὅσα καὶ κυμάτων ἀνατάσει, καταστορέννυται εἰς πρᾶξιαν γαλήνην, Θεοῦ κελεύοντος καὶ οὕτως ἐφφραϊνοντος ἐν τῷ ὑπὲρ ἡμῶν μεριμνᾶν. Ἀἴθλον δὲ ὡς οὐ ψευδογαλήνην ἐνεαῦθα δηλοῖ ἢ γαληνόμορφος, καθὸ δηλαδὴ μορφαζουσα ἡρεμίαν οὐκ ἔστι γαλήνιος, ἀλλ' ὡς οὕτω φάναι γαληνοειδῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ μάλιστα τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ σώματος ἢ κατ' ἕψιν μορφὴ θάλλουσα καταμηνύει χαίρειν τὸν ἀνθρώπον, καὶ ψυχῆς χαιρούσης ἔνοπτρον τὸ γαληνῶν πρόσωπον, διὰ τοῦτο γαληνόμορφον ἔφη τὴν καρδίαν, ἣς ἢ χερὰ τοῦ προσώπου ἐξανίσσει λάμπουσα, χυμὸν προβαλλομένης φιλίον καὶ παραφαινούσης ἑαυτὴν ὡς εἰς κάλλος πρωϊνὸν ῥοδοδάκτυλον· καὶ ἄλλως δὲ τῆς μορφῆς εἰς φύσιν μεταλαμβανομένης τοῖς ἀγνωστοῖς Πατρᾶσιν· εἰπεῖν δὲ κατ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἀλήθειαν εἴη ἂν καρδία γαληνόμορφος ἢ φύσει καὶ ἀληθῶς γαληνωῖσα διὰ τὸ εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν εὐπροσῶως ἐλλιμενίσασθαι· οὐ ἢ κατ' εὐπροσῶν γαληνότης ἀκατάκλυστος καὶ ἀδιεχθῆς ὡς ὑπὲρ πᾶσαν συνέχαιαν διὰ τε καὶ αἰώνιον αὐτῆς καὶ οὐτως ἀκατάπαυστον· ὡς εἶναι γαληνόμορφον καρδίαν οὐ τὴν μορφαζομένην ὡς εἰς γαλήνην, κατὰ τὸ ἐν τοῖς ἐξῆς πυρσομορφῶν, ἀλλὰ τὴν ἀληθῶς εὐγάληνον διὰ τὸ κατ' αὐτὴν βίβαιον, ἔπερ ἔσχε διὰ τοῦ βεθηκότος ὄρου Χριστοῦ τοῦ καὶ ἀτρεκεστάτου λόγου, τοῦ καὶ ἐπιτάσσοντος τῇ καταγιγίδει στήνῃ, εἰς αὔραν, καὶ ταπεινοῦντος τὰ κύματα· ὡστα συνοχὴ τῆς κατὰ γαληνόμορφον καρδίαν ἐννοίας, ὁ εἰρημένος βεθηκῶς ὄρος, ὁ ἀτρεκῆς λόγος, ὁ καὶ ἐπιτάξας πρὸς ἀλήθειαν καὶ αὐτίκα ποιήσας βεθηκυῖαν γαλήνην εἴτουν σταθεράν, δι' οὐ ἀτρεμίζονται παντοῖα κύματα, ὡς καὶ τῶν ἀνέμων καὶ τῆς θαλάσσης ὑποίους ἂν καὶ αὐτοῦ καὶ ἐκείνην ἐκλάβοιτό τις, ὑπακούοντων αὐτῶν.

ναβ'. Τὸ δὲ ἐκτελεῖ οὐκ ἀπλῶς κέεται ἀντὶ τοῦ ποιεῖ, ὅθεν λαθῶν τις ποιητικώτερον εἶπεν ἂν εὐ ποιεῖ, ἢ καὶ ἄλλως οὐοῖσὶ ἢ ἀρτοῖ· ἀλλὰ δηλον ὅτι ποιεῖ μὲν καρδίαν γαληνόμορφον, πλην οὐκ ἄλλως ἀλλὰ τελεταρχικῶς καὶ κατὰ τινα τελετὴν ἀγίαν

importune, requiescere me sine, ne denuo te exitem, qui terminum Christo Salvatori injungere non vis et sermonem sublimem et severum pronuntiare; e quibus unus est verbum quod ipse suum fecit, alter Filius. Quæ nomina ab hominibus in Dei Filium collata si tu exprobras, non solum Deus te dementavit, sed daemones quoque, qui sub illis denominationibus Deo serviliter subjecti sunt, contra te insurgent; et sic terminus fixus Patris Filius a termino terræ infixo dicendus erit. E terra enim res et nomina plurima offeruntur.

51. Cor serenum quod Salvator tentat et ærumnis objicit ita ut in trepidationem abeat, penes ipsum tantum invenitur; hic enim lætificans animum, secundum Ecclesiasten, vultum serenum monstrat. Certe serenitas cordis curarum et sollicitudinum absentiam quibus mortales vexantur monstrat. Undæ enim quæ corda vestra perturbant et mentem trepidam faciunt, post tempestatem ad tranquillitatem redeunt; Deus enim jubet et curas vestras ex animis vestris eripit. Manifestum est autem quod tranquillitas non tranquillitatis simulacrum exhibet; differt enim inter speciem et realitatem. Quemadmodum enim inter cætera corporis membra vultus serenus hominis lætitiâ ostendit, et quemadmodum facies serenitatis speculum est, sic cor dixit serenum cujus gaudium in vultu resplendet; roseus enim ei color insidet; quæ quidem sanctorum quoque Patrum opinio fuit, quorum veracitati non resistet qui cor serenum habet, et quod in Deo ut tuto portu refugium quaerit. Ea enim vera serenitas non interrupta æterna erit. Cor enim lætum non opus habet ut lætum sistatur et inflammetur. Vera enim tranquillitas e termino Christo et genuino Verbo prodit quod vel tempestatî imperat et undas subigit. Terminus igitur fixus, verbum tutum cordi tranquillitatem largitur. Illud enim serenitatem stabilis, et sic omnes undæ, immobiles redduntur; venti enim ac mare Dei jubentis dicto obediunt.

52. Illud ex te pro poiesi legitur; poetarum enim more sensa exprimere volens melius oüsia aut ἀρτοῖ dixisset. Sed sine dubio cor serenum reddit, seu cum sanctione quæ homines perfectiores reddit. Ubi enim quis serenitatem

52. Illud ex te pro poiesi legitur; poetarum enim more sensa exprimere volens melius oüsia aut ἀρτοῖ dixisset. Sed sine dubio cor serenum reddit, seu cum sanctione quæ homines perfectiores reddit. Ubi enim quis serenitatem

secundum Deum, postea secundum hominem, fieri A dicet, ut hinc perfectum dicit eum qui sancto latatur? Si autem cor non indefinite dicit, sed cum articulo et definitione generali, brevi cor Dei amans revelabitur. Talibus enim hominibus cordis serenitatem imperitur, efficiens quæ promisit. Sed non pro corde ipso misericordia hæc quidem loco accipienda est, sed ad animam ipsam recurrendum est, quod etiam facere vult is qui dicit quod cor et caro ipsius in Deo exsultant; non enim cor ad aliquid quod carnis particeps non est relegat. Patet autem quod per cor variationis ergo spiritus intelligi debet. Quare etiam David postquam dixit spiritum contritum, cor contritum addit. Per hanc enim præcipuam partem, quæ principii loco in nobis est, vita huma-

na et omnis virtus spiritalis et cogitationes spiritalis indignantur.

χικοῦ, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη δηλοῦται ζεῆ ποτε, καὶ ματα.

53. Opus dein perfecturus et nos exhortans ne sermonum sectatores simus, quod quidem homini prudenti minus expedit, ut jam veterum aliquis docuit, id præcipit ut perfectæ amicitiæ adhaereamus; ne sermonibus et vanis spebus illecti ut somniiatores et mendaces vivamus. Tu igitur quod scriptum exstat nota, et quod ad omnipotentem Deum spectat ob oculos pone. Eὐφρανεν autem Attici dicunt, augmentum naturale adhibere satagentes, sicut in εὐλόγησε, εὐδοκίμησε, εὐμολίρησε, εὐμάρισε, εὐρε, εὐτύχησε, εὐκρίνησε, et in aliis. Si quis autem η his vocibus præsignare voluerit, communi dialecto se conformans faciat. Nota autem quod dictio superius prolata, ἔργον γὰρ περάνας εὐφρανε φίλους, duobus in locis falsa est; participium enim æque ac verbum ipsum male se habet. Quando enim quartus pes spondeus est cum finali, et ἔκπεράνας ut τύψας aut λέξας, etc., profertur, quintum quoque pedem brachycatalectum habet contra normam, quasi iambus aut trocheus esset. Itaque non facile est versum secundum commune nostrum iambeium scandere ac metiri. Si quis autem ante critica usus et more ionico scripserit ἔργον γὰρ ἔκπεράνε, aut εἰς πέρας ἤγαγεν εὐφραίνων, aut εὐφράνας φίλους, pes quartus neque nimis longus, neque quintus nimis brevis erit, et sic voci iusti iambi formam dabit. Si autem sic scribendum esse alicui probabimus, jam non errabimus. Quod autem περαίνεν sæpe cum περατοῦν congruit, τὸ τελειοῦν quoque indicat. Quod autem περαίνεν aliud quid valet, id aliunde cognosci potest.

ὕγις λαμβεῖον ἔπος αὐτὸ μεταγάγη. Εἰ δὲ τι ἀπόδομεν οὕτω γρηῖαν γράφειν λέγοντες, ἀλλ' ὅτι παρασημασάμεθα τὸ οὐ πάντη σύνθητες, ἀρμολογήματα εἰς ἀμεμπτον ἔτι δὲ τὸ περαίνεν μὲν, ὡς ἐπὶ πολλοῦ τὸ περατοῦν δηλοῖ καὶ τελειοῦν· τὸ δὲ περαίνεν ἄλλοθεν τι σημαίνει, ἐτέρωθεν ἔστι γινώσκειν.

54. Amicos Christi sanctos apostolos secundum sanctum Evangelium appellat poeta. Quod porro Dei præsentiae et operationum signa et indicia sunt tempestates et ventorum impetus, maris turbines et fervor, aer obscurus, æther violentus, cœli

δι' ἧς ἀνθρωποι τελειούμεθα· τοῦ γὰρ ἂν εἶποι τις τὴν κατὰ Θεὸν εὐφρόσυνον γαλήνην κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ποιῆσθαι, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τετελειωμένον ἀγίως λέγεσθαι τὴν κατ' αὐτὴν εὐφραίνόμενον; Τὴν καρδίαν δὲ εἰπὼν οὐχὶ ἀορίστως, ἀλλ' οἷον μετὰ προσδιορισμοῦ καθολικοῦ διὰ τὸ ἀσθρον, τόξα ἂν πᾶσιν καρδίαν δηλοῖ· θεοφιλεῖ δὲ πάντως ἐκείνην· τὰς τοιαύτας γὰρ ὁ Χριστὸς γαληνομόρους ποιεῖ, ἐργαζόμενος ἄπερ ὑπέσχετο. Οὐ τὸ σπλάγχνον δὲ αὐτὸ καρδίαν νοητέον ἐνταῦθα, ἀλλ' ἀναβατόν ἐξ αὐτῆς συνήθησε εἰς τὴν ψυχὴν· ὁ δὲ βούλεται ποιεῖν καὶ ὅτι τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ τὴν σάρκα ἐνθῆως ἀγαλλιάσθαι φέμενος· οὐ δὲ τὴν γὰρ τὴν καρδίαν εἰς τι ἄσαρκον ἐκείνο ἀπέταξε· ὅλον δ' ὅτι καὶ ταυτέον ἔστι καρδίαν πνεῦμα εἰπεῖν πλοσυμίας λόγῳ διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ εἰπὼν πνεῦμα συντριμμένον, ἐπισυνάπτει καρδίαν συντριμμένην· δι' ἧς καιριωτάτου μορίου ἐν ἡμῖν οὐσης καὶ ἐρπῆσα δύναμις ψυχικῆ, καὶ τὰ ψυχικὰ δὲ φρονή-

γ'. Τὸ δὲ ἔργον γὰρ ἔκπεράνας, καὶ ἐξῆς παιδεύειν ἀριδῆλως ἡμᾶς βούλεται μὴ λόγους φιλεῖν, ἄπερ οὐ στέργει ἀνθρωπος φρονῶν, καθὰ τις φέσας ἐγνωμάτευσε, ἀλλὰ σπαύδειν ἐργάζεσθαι τὰ πρὸς ἐντελεῖ φιλίαν· ἴνα μὴ λόγων μόνων καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἐλπίδων ἀπαιωρούμενοι, ὡς ἐν ἡμῖνοις ζῶμεν, γλυκίως ἐλπιδοκοπούμενοι καὶ τὸ δαιμονικὸν ψεύδος οὕτω παρῆρησιάζοντες· σημαίωσαι δὲ τὸ ἐνταῦθα γραφὴν ἔργον, καὶ τὰ κατ' αὐτὸ θεῶν ἔνεκεν πανταυργὸς ὁ Θεὸς, ὡς ἐν ταῖς ἐξῆς φανέται. Τὸ δὲ εὐφρανε Ἀττικοὶ λέγουσιν, ἀρκούμενοι τῇ κατὰ φύσιν ἀύξησει τῇ τοῦ ἐνεστώτος, καὶ καὶ τὸ εὐλόγησε, καὶ εὐδοκίμησε, καὶ εὐμολίρησε, καὶ εὐμάρισε, καὶ εὐρε, καὶ εὐτύχησε, καὶ εὐκρίνησε, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Εἰ δὲ τις τὸ η προκαθίξει τῶν τοιούτων λέξεων, χειροτονεῖται ἐκείνο ὡς βούλεται χαριζόμενος τῇ κοινότητι· σημαίωσαι δὲ ὅτι τὸ προσεχῶς ἐξηγηθῆναι ἔπος, τὸ, ἔργον γὰρ ἔκπεράνας εὐφρανε φίλους, ἐν δυσὶ τόποις ἐσφαλται, δυσπασθῶν κατὰ τὴν μετοχὴν καὶ τὸ ῥήμα. Ὅταν γὰρ ὁ τέταρτος; ποὺς σπονδαίος ἔστιν ἐκτείνων τὴν λήγουσαν τοῦ ἔκπεράνας κατὰ τὸ τύψας, καὶ λέξας, καὶ τὰ ὅμοια, καὶ τὸν πέμπτον δὲ πίδα βραχυκατάληκτον ἀσυνήθως ἔχει ὡς ἔπερ ἦν λαμβός; ἢ τροχαῖος, καὶ ἔστι διὰ τοῦτο ὑποδύσκολον ἐκθαραπεύσαι τὸν στίχον ὡς μετρηθῆναι κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν ἔστι κοινὴν λαμβεῖον. Εἰ δὲ τις κριτικῶ λόγῳ μεταγράφει αὐτὸ οὕτως, ἔργον γὰρ ἔκπεράνε, ἰωνικῶς; ἔχουν εἰς πέρας ἤγαγεν, εὐφραίνων, ἢ εὐφράνας; φίλους, τὸ τε προκολλίον τοῦ τέταρτου ποδὸς; θεραπεύσαι, καὶ τὸ τοῦ πέμπτου λαγαρόν· καὶ οὕτως εἰς ὕγις λαμβεῖον ἔπος αὐτὸ μεταγάγη. Εἰ δὲ τι ἀπόδομεν οὕτω γρηῖαν γράφειν λέγοντες, ἀλλ' ὅτι παρασημασάμεθα τὸ οὐ πάντη σύνθητες, ἀρμολογήματα εἰς ἀμεμπτον ἔτι δὲ τὸ περαίνεν μὲν, ὡς ἐπὶ πολλοῦ τὸ περατοῦν δηλοῖ καὶ τελειοῦν· τὸ δὲ περαίνεν ἄλλοθεν τι σημαίνει, ἐτέρωθεν ἔστι γινώσκειν.

νδ'. Φίλους δὲ τῷ Χριστῷ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους ἀκολούθως τῷ ἀγίῳ Εὐαγγελίῳ εἶπεν ὁ μελωδός· ὡς δὲ θεῶν παρουσιῶν καὶ ἐνεργειῶν διὰ δῆτα τὰ καὶ ἐνεργειῶν ἐπίσημά εἰσι καὶ παράστημα, αἰγίδας καὶ καταφοραὶ ἀνέμων, ὧν ἀποτέλεσμα καὶ

ἀγρώτης θαλάσσης, καὶ ἀήρ σκοτεινός, καὶ σκυθρω-
πότης αἰθέρος, καὶ ἀχος οὐρανοῦ, καὶ τῶν περι-
γῆν ἀτακίτησις, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Ἐγνωσταὶ δὲ ὁμοίως
καὶ αὐτὴν τὴν κρίσιν συνεκπολεμαῖν τῷ Θεῷ καθ'
ἡμᾶς, ὅτε αὐτὸν εἰς ἀγανάκτησιν ἐραθίσωμεν ἐν-
ταῦθα μέντοι εἰς τοιοῦτον οὐδὲν ὑπουργοῦσι τῷ
Σωτῆρι Χριστῷ ἡ μελωδὴμένη βιαία πνοὴ καὶ τὰ
κατ' αὐτὴν· ἀλλὰ συμπαρομαρτοῦσι τῇ διανομῇ
τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὅσα καὶ βασιλεῖ μεγίστῳ δοῦλα
σώματα, ἤτοι καλεούμενα, ὡς οὐκ ἐξέφηνεν ἐμφα-
νῶς ὡδε ἡ ἁγία Γραφή· ἢ καὶ ἄλλως ἀκλείεστα ὡς
δοῦλα ὑποκινούμενα ὀρεσιετικῶς εὐδοκίᾳ Θεοῦ, καὶ
αὐτὸ ἐπὶ αἰσχύνῃ τῶν λογικῶν ἡμῶν ἀχρηστοδού-
λων, οἱ τῷ κενῷ Δεσποτῇ πρὸς οὐδὲν εὐχρηστού-
μαθα· καὶ ἔστι μυρία ὅσα ἐνταῦθα Γραφικὰ συναγα-
γίσθαι χρῆστὰ πρὸς λόγου πίστωσιν, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ μὴ εἶναι ἐκφωνεῖσθαι, ὡς ὅτι καλεῖται θεῖα
τὰ κατὰ κόσμον φθορὰ ἡμῶν ἐμβριμῶνται, ἢ ἐπιτίθενται, ὡς δοκεῖν καὶ αὐτὰ καθ' αὐτὰ ὅσον ὀ-
φθην ζηλοῦντα βιάπειν, θεῶθεν παραχωρούμενα.

vs. Ἐδραξε μὲν οὖν πῦρ ὁ Κύριος, καὶ ἀπέστει-
λε καταγίβδα· ἐγένοντο δὲ ταῦτα καὶ ἄλλως εἰς
κάκωσιν διχα ἱστορικῆς ἐπιστημάνουσις, εὐδοκί-
μενα σιωπηλῶς· οὕτω καὶ ἐπιθλίβων ἐπὶ τὴν γῆν
καὶ τρέμειν αὐτὴν, ὡς ἐκαίνο· οἶδα καὶ οὗτο
ποιεῖν. Οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα εἴη τοῦ θεοῦ Πνεύμα-
τος τοῦ ἀνωθεν παρακλήτου ἀποστολῆ καὶ ἐναργεῖ
ἐπιροήσῃσι καὶ ἐναργεῖα, παρακαλουθοῦσιν ἀναγ-
καίως καὶ φρικτὰ τινὰ Θεῷ ἐπιτρέποντι· πνοὴ τε,
φῆσι, βιαία καὶ πυρὸς γλωττήματα καὶ πνεύματι
ἀγαθῷ καὶ κραυγῆ τῆς ψυχᾶς ἀνακτωμένων καὶ οὕτως
εὐκταίρ, παρομαρτεῖ πνεῦμα βιαίον, ὡς οἶα φιλο-
τιμώμενον κατακτείνειν καὶ ἡχητικῶς ὑποσαλπίζειν
καὶ παρασημαίνειν ἐνδημίαν ταύτην βασιλικὴν, καὶ
πυρὶ θεοειτέτῳ θάλλοντι μὲν καὶ φωτίζοντι καὶ
ζωογονοῦντι, ἀλλὰ δὴ καὶ ὡς ὅσον ἐργατικῶς τὰ
θεῶθεν ἐκφυλοῦνται, καὶ παράγοντι, καὶ δὴ καὶ ἀφέ-
φονοι τοὺς τῷ πνεύματι ζῶντας καὶ τῇ ἐκείνου
τραπέζῃ προσήκοντας ὅσα καὶ βρῶμα θεῶν καὶ
θυσίαν φλην τῷ Θεῷ· ἄλλως δὲ καὶ καταναλίσκοντι
αὐτὰς ἐπεξελεύσεως ἄξια· συντρέχει καὶ πῦρ ἀέριον
το ἄλλῳ πυρὶ ἐκαίνο καὶ ζωηφόρῳ συνεξαστράπτου
ταῦτο Πνεύματος, φῶς τε καὶ ἐκ τοῦ αἰσθητοῦ οἱ
ὀφθῶν πορίζοντο ἀγαθόν.

vs. Εἰ δὲ καὶ εἰς γλώσσας πυρίνας τὸ ἀέριον
εἶναι πῦρ ἐσχημάτιστο, ἀναμῆξ τῇ βιαίᾳ πνοῇ συμ-
φερόμενον, ἄλλο καὶ τοῦτο θάμβος τοῖς θεαταῖς·
τὸ μὲν οἷς ἐξέπληττε γλωσσοποιούμενον τὸ μὴ πε-
φυκός· οὕτω μεταπλάττεσθαι· τὸ δ' ὅτι ἐπληροφόρει
εἰς ἐπὶ τοὺς Θεοῦ φίλους· ἀποστόλους γλώσσαις χρη-
σασθαι ταῖς· περι γῆν, ἄ· καὶ γλωττοπέδη φυσικὴ
καταργεῖ, καὶ σιδηρὸς ἀπάγει, καὶ φόδος ἐγκλείει,
καὶ ἀπορία κατασιγάσει, ἀλλὰ οὐρανοῖς καὶ οὕτως
ἐνθεῖος καὶ γε ἀπαθέσιν· ἀλλὰ καὶ οἶαις ἐμπιστῶν
πᾶσαν ὑλὴν ἀθείας ὅσα καὶ εὐδέξατον ἀχυρον εἴτε
φρύγανον, καὶ φωτεινοῖς δὲ καὶ λαμπραῖς διὰ τὴν
θεολογικὴν ἐκφάνειν· ἀλλὰ καὶ πανσόφοις ὡς· πυρὸς
μέγας· πνέειν, οὐκ οὖν τοῦ κατὰ ῥητορείαν ἢ λογικὴν
σοφιστείας, τοῦ δὲ κατὰ τὸν ὑπέροσμον Κύριον,
ὡς καὶ τοιοῦτον πῦρ ἦλθε βαλεῖν εἰς τὸν κόσμον·
φῶς αὐτὸς εἰς ἐκαίνο ἄλλως ἐληλυθὼς, καὶ τοὺς

A ira, terræ motus, nemo ignorat. Notum vero
est quod ipsa creatio secundum nos Deo adver-
satur, quando ipsum ad iram lacessimus. Hoc
autem loco Christo Salvatore spiritus violentus, de
quo poeta loquitur, nullatenus inservit, sed Spiritui
sancto, ut regi maximo corpora servilia imperanti
obtemperant, ut Scriptura sacra hoc quidem loco
minus clare indicat, aut alio modo, sicut corpora
serva Dei gloriæ more debito inserviunt, idque
ad confundendos nos servos inutiles, qui communi
Domino nulla in re prosumus; ad quod proban-
dum sexcentos Scripturæ sacræ locos congerere
liceret quibus probaretur, notu divino visionibus
terrificis nobis interminari, ut eas vere a Numine
ipso ad nos castigandos missas credamus.

B 55. Igitur Dominus ignem cœlitus demisit et
tempestat; quæ omnia tacite et quin historia
enarrat, in perniciem induxerunt. In terram enim
respicens, eam tremefacit. Igitur hic quoque Spi-
ritus divini missione ac visitatione necesse est ut
terriculamenta, Deo permittente, subsequantur.
Ventus enim violentus ac linguæ ignitæ Spiritum
optimum et dulcissimum qui animas captivat post
flamina violenta adducit, qui Regis adventum tuba
indicat et igne divino illuminat et vivificat et quæ
necessaria sunt illustrat et spiritu calefactos ad
cibi divini participationem et Deo gratam cœnam
invitat; qui quidem spiritus cœtera consumit et
dissolvit et in nihil reducit quæcumque illo adventu
indigna sunt. Sed ignis quoque acereus et flammis
celens simul descendit ut cum terrore consolatio
quoque appareat, et igne invisibili sancti Spiritus
spectatores ex visibili aliquid assumant et loco
simplicis boni duplex bonum recipiant.

καὶ ἀφανίζονται, καὶ ἀναλύονται ἐς τὸ μηδὲν τὰ τοι-
φλογεροπνύον, ἵνα πρὸς τῷ ἐκφοδεῖν καὶ αεμῶνται
αὐτὸ δουλικῶς· καὶ φωτὶ ἀράται τῷ ἐκ τοῦ ἀγνώ-
θεῶμενοι προσλαμβάνοντο, καὶ πως ἀνεῖ ἀπλοῦ

56. Si autem ignis ille æthereus in linguas igneas
flamine violento divisus est, novum id spectantibus
terriculamentum existit. Linguarum enim ignea-
rum species contra naturam transfuravit et Dei
amicis apostolis facultatem impertivit omnibus
per orbem linguis loquendi, quas ordo naturalis
constringit et ferrum abigit, et metus concludit, et
dubium silere facit. Istæ enim linguæ eæ sunt quæ
D omnem impietatem sicut paleam comburunt, et vi
theologica lucem et claritatem extendunt, imo et
omniscientiæ ignem efflant et doctrinæ fontes re-
cludunt, ipsumque Dominum maximo venerandum
qui venit talem ignem super mundum projecturus.
Ipse lux apparuit et philosophos mundanos, quo-
rum lingua resonuit, in terram vocavit; initiatores
autem cœlestes et divinos ibidem recondidit, nu-
bem igniferam monstrando, et linguas spirituales

ignitas in angelicas transformando quæ humanis linguis superiores essent, quippe quæ Spiritus dactylo tactæ essent, et quæ mundo salutaria essent psallendo resonarent, ut etiam ii qui a sanctis discipulis initiati essent novis linguis loquerentur mirum in modum secundum David, linguis dico quas nunquam didicerunt. His enim linguis opus erat loqui contra vanos, et sic Dei Spiritum testari et cœlestia annuntiare. Si enim atheis a linguis labor et difficultas nascitur, piis e contra dulcedo ut mel accedit, ut linguæ antiquorum populorum, quibus lux immensa accensa est et quæ in aerem ascendit, pessimi regis in auxilium, sunt humiliatæ in miserias vitæ humanæ. Præsentis autem festi linguæ et qui iis illuminati sunt Deo regum Regi se addixerunt. Trinitatis enim ignem continent, qui res exteras non comburit. Quia enim cum vento violento desuper venit, non sicut tonitru et contra legem naturalem in linguas flammeas incidit; sed illuminat et perficit mirum in modum eos qui sic illa luce præditi fuerunt, et tanquam vento violento qui Spiritus sancti virtuti inest, ad Patrem luminum perducit.

καὶ χοῦν συρφετοῦ βιωτικῆς κατέχουσαι· τῆς δὲ νῦν ἑορτῆς αἱ γλώσσαι καὶ ὅσοι δὲ σφίζονται δι' αὐτῶν τῷ πάντῳ ἀγαθοῦ παμβασιλείῳ Θεοῦ πεφύκασιν· οἱ καὶ περὶ πῦρ ἔχουσι τοῦτο στρεφόμενοι Τριτάδων, οὕτε τοὺς ἐντό; αὐτοῦ φλέγον οὕτε πλαγιάζον καὶ ἐκτρέχον εἰς ἐμπρησμόν τῶν πέριξ, οὐ τὸ καινότερον καὶ ὅτι ἀνωθεν κατασκηπτὸν μετὰ βιαίας πνοῆς, οὐ κεραῦνιον ἐπιπίπτει ἀποπάλλον μερισμῶ παραδόξῃ γλώσσαις φλογέας, ἀλλὰ φωτίζει καὶ ἀποτελεῖ θαυμάσιον τὸ τοὺς οὕτω φωτισθέντας δι' αὐτοῦ ἀναρπάξασθαι, ὡς διὰ πνεύματος βιαίου τῆς κατὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα δυνάμεως, εἰς αὐτὸν δὴ τὸν Πάτέρα τῶν φώτων.

57. Restat illis nobisque dicere quomodo dictio symbolica, Deum esse ignem, non a mala phœnice desumptum, non eo usque Dominum omniscium perduxisse, ut missis linguis igneis super discipulos suos vivificam Spiritus sancti virtutem opere visibili et quod mentem supernaturalem denotet, indicaret. Unde cognoscimus sermonem quoque apostolicum igneum evasisse, et quod fulgura ratione spirituali apostolis cœlitus immissa sunt, quæ impie audientes non ad cantum excitarunt. Per fulgura autem non simpliciter tonitrua voces subaudiendæ erunt, quales aliunde cognovimus, sed tonitru filii. Tonitru enim impellente et ipsi et post ipsos magistri locuti sunt; quo quidem sensu et Joannēs tonitru filius, sicut et fulgur divinum istius tonitru effectus est, quia non modo vita Deo digna per virginitatem effulsit, sed etiam theologico sensu. Si autem linguæ secundum gentes linguis opponantur, apostolicæ quoque non, sicut dictum est, ebrietatis effectus fuere, quippe quo spiritualiter et harmonice inter se conspirant. Quare quæ desuper sunt linguæ, igneæ habendæ sunt.

συμφωνοῦσιν ἐκεῖναι πνευματικῶς, καὶ εἰς ἓν ἁρμονίας ἔρχονται· ὅτε καὶ ἦν τινὰς λέγειν, ὡς αἱ μὲν ἀνωθεν γλώσσαι, γλώσσαι πυρρός.

58. Quod vero ipsæ operantur, non ignis, non fulgoris aut verum in mundo ignearum opus sunt, sed lucis spiritualis more angelos symbolice figurat; quam qui habet, non lumen est singulari-

Α μὲν σοφιστὰς τῶν γρῆνων, ὧν ἡ γλῶσσα διήλθε, προσφυῶς εἰπεῖν, ἐπὶ τῆς γῆς ἀτήγαγε· τοὺς οὐρανομύστας δὲ καὶ θεορρήτορας ἀντεισαγαγὼν ἐπαρρησίασε γλωσσόκομον, ὅλον αὐτοῖς παραφῆνας τὸ πυρρίμορφον ἐκείνον ἴεφος, καὶ πνευματοζῶσαις γλώσσαις ὡς ὅλον ἐν πυρὶ τὰς ἐκείνων στομάσας καὶ ἐμπυρεύσας ἀγνώως εἰς ἀγγελικὰς, ὡς ὑπερβάντας γλῶσσαν ἄπασαν τὴν κατ' ἀνθρώπων, ἀγγέλων γλώσσαις λαλεῖν, ψηλαφωμέναις δακτύλῳ Πνεύματος, καὶ ψαλλούσαις καὶ ἀπηχοῦσαις τὰ τῷ κόσμῳ σωτήρια· ἓνα καὶ οἱ διὰ τῶν ἁγίων μαθητῶν μεταγωγούμενοι λαλούντων γλώσσαις καιναῖς, λέγοιεν μετὰ θαύματος ἐκ τῶν τοῦ Δαβὶδ γλώσσαις ἀκούσαι ἅς ἔγνων οὐδέποτε· καὶ ὡς ἐχρῆν κατὰ τῶν λήρων γλωσσαλιῶν γλώσσαις ταύτας ἐνθέους πεμφθῆναι οὐ δυσπραγούσας ἀλαεῖν, ἀλλὰ ταθεραπευμέναις λαχοῦσας λαλεῖν· καὶ ὡς τοῖς μὲν ἀθέοις κόπος καὶ πόνος ὑπὸ ταῖς γλώσσαις, τοῖς δὲ ἐνθέοις ἡδύσμα ὑπὲρ μέλι, καὶ ὡς αἱ μὲν σύμφυλοι τοῖς πάλαι λαοῖς, καὶ ταῖς τότε φυλαῖς γλώσσαι, ὅτε καὶ ἡ μικροῦ δέουσα πεντηκοντάπηγος ἐξανῆπτο φλόξ, καὶ εἰς αἰθέρα ἐπιφλονεῖται ἀναδῆναι, βασιλείας τε ἦσαν κακίστου, καὶ κάτω συρόμεναι καὶ ταπειναί,

καὶ ὅσοι δὲ σφίζονται δι' αὐτῶν τῷ πάντῳ ἀγαθοῦ παμβασιλείῳ Θεοῦ πεφύκασιν· οἱ καὶ περὶ πῦρ ἔχουσι τοῦτο στρεφόμενοι Τριτάδων, οὕτε τοὺς ἐντό; αὐτοῦ φλέγον οὕτε πλαγιάζον καὶ ἐκτρέχον εἰς ἐμπρησμόν τῶν πέριξ, οὐ τὸ καινότερον καὶ ὅτι ἀνωθεν κατασκηπτὸν μετὰ βιαίας πνοῆς, οὐ κεραῦνιον ἐπιπίπτει ἀποπάλλον μερισμῶ παραδόξῃ γλώσσαις φλογέας, ἀλλὰ φωτίζει καὶ ἀποτελεῖ θαυμάσιον τὸ τοὺς οὕτω φωτισθέντας δι' αὐτοῦ ἀναρπάξασθαι, ὡς διὰ πνεύματος βιαίου τῆς κατὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα δυνάμεως, εἰς αὐτὸν δὴ τὸν Πάτέρα τῶν φώτων.

Γ ν', Ἔστι δὲ καὶ ἐκεῖνοις καὶ ἡμῖν λέγειν, καὶ ὡς τὸ συμβολικῶς μὲν γεγραμμένον πῦρ εἶναι τὸν Θεόν, οὐ καλῶς δὲ ἐληφθὲν τῷ κακοσώφῳ φοίνικι, ἐς τοσοῦτον οὐκ ἐνέτρεψε τὸν πάνσοφον Κύριον, ὡς ἰδοὺ καὶ γλώσσαις πυρίναις ταύταις ἐπιπεμπομίναις τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς, τὴν ζωοποιὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος παραδηλοῦν δυνάμιν καὶ ἐνέργειαν αἰσθητῶ σεμνῇ πράγματι παραδηλοῦντι νόημα ὑπερφυές· δι' οὐ καταλαμβάνομεν, καὶ ὡς οἶα πυρίνην λαλιὰν γενήσεσθαι τὴν ἀποστολικήν· καὶ ὡς ἀστραπαὶ νοητῶς πληθυνθῆσονται θεόθεν τοῖς ἱεροῖς ἀποστόλοις, ταρασσουσαι ψαμικῶς τοὺς μὴ ἐνθέως ἀκρωμένους· αἱ δὲ ἀστραπαὶ λέγοντο ἂν οὐ φωναὶ ἀπλῶς βροντῆς, ὅποιαν ἄλλοι ἐγνωμεν, ἀλλὰ βροντῆς ἔχονοι· βροντολάλοι γὰρ καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ μετ'

Δ αὐτοῦ διδάσκαλοι· ὅποιῳ λόγῳ καὶ ὁ θεολογικώτατος Ἰωάννης βροντῆς υἱός, καθότι καὶ ἐνθεὸς ἀστραπὴ τοιαύτης βροντῆς ἔχονος, διὰ τὸ ἐξαστράψαι οὐ μόνον θεοπρεπεῖ φανέτηι βίου διὰ παρθενίας, ἀλλὰ καὶ θεολογικῶς· εἰ δὲ γλώσσαις γλώσσαις αἱ κατὰ ἔθνη ἀντίκεινται, ἀλλὰ αἱ ἀποστολικαί, εἰ καὶ κατὰ τὸν οὕτως εἰπόντα δίχα φρονέουσι τῷ κατὰ δόκησιν μέθης παρακούσματι, ἄλλοις γούν

νῆ'. Ὁ δὲ αὐταὶ ποιοῦσιν, οὐ πυρὸς ἔργον, οὐδὲ ἀστραπῆς, οὐδ' ἄλλων ὁποῖα πυρὰ εἰσιν ἐν τῷ κόσμῳ, φλογὸς δὲ νοερά; ὅποια καὶ τοὺς ἀγγέλους οὐκ οὐκ εἰδοποιεῖ, ἀλλὰ συμβολογραφεῖ, ἦν ὁ ἔργον

ὅτι εἴς ἐστι καταμόνας, οὐτε νοῦς ὁ τυχῶν, ἀλλὰ φωσφόρος νοῦς τοῦ τῶν φώτων Πατρὸς ἀποκαλλόμενος, καὶ τῆ κατ' ἀνθρώπων φωτοφανείᾳ ἐνούμενος, καὶ προσεπαύξων τὴν κατ' αὐτὸν ἐνέργειαν, καὶ ἐξ ἀνθρώπινης μεταποιῶν εἰς θεῖαν καὶ ἀποστολικήν, καὶ εἴαν μὴ φαντάζωιν, ἢ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, ἢ τοὺς ἀποστολικούς εἰς ἐρμάς, ἀλλὰ καὶ εἰς φύσιν Θεοῦ θερμότερον, ἵνα Θεὸς θεῶν οὕτω τῶν ἀποστόλων ὁ Κύριος λέγοιτο, ὁ σὺν τῷ πληθύνειν ὁράσεις ποτὲ σεμνῶς πυροέσσας, ἐμφανίσας νῦν καὶ γλώσσας πυρίνας εἰς μυστήριον, ἐκπλήττειν ἅμα καὶ σοφίζωιν τοὺς ζητητικὸς δυνάμενος· οὐδὲ ἀξιάγαστον ἐπιθεῖν βραχυλογικῶς, οὕτω συμβολογραφεῖται, καθὰ ψάλλει ὁ μελωδός· Πνεύματος μὲν τοῦ ἀγιοτάτου σύμβολον ἡ πνοή· τὸ δὲ κατ' αὐτὴν βίαιον, τὴν ἐκείνου δύναμιν ὑπογράφει ὡς Θεοῦ τῶν δυνάμεων· τὸ δὲ πῦρ τὸ καὶ φλογερὸν ἅμα καὶ φωτιστικὸν τῆς θεότητος· ὧν ἡ προχείρισις πρὸς τὰ ὑποκείμενα, αἱ δὲ γλώσσαι σοφίας ἐδείχθησαν τῆς ἀδύσσου παρὰ τῷ Θεῷ ὑπερκεχυμένης ἄλλως δὲ ἐξαντελεῖν εἰς κοινήν ὠφέλειαν. Ἄλλα ταῦτα

νθ'. Ἡ δὲ βία πνοῆς πρὸς διαστολὴν μὲν εἰρηται μὴ τοιαύτης πνοῆς, ὅποια τις καὶ ἡ καθωμιλημένη αὔρα πραΐα, καὶ τὸ διασυρίζον πνεῦμα τῆς ὁρῶσιν. Ἔστι δὲ οὐχ οὕτω βία, ὡς ἡ τοῦ νότου ἢ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν κατατεμουσα εἰς διαίρεισις, καὶ ἡ τοὺς τέκνοις τοῦ μακαριωτάτου Ἰωὼ οἶκον ἐκκατασείσασα εἰς ἀπώλειαν. Διὸ οὐδὲ καταφορικῶς νῦν τὸ πνοῆς βία εἰρηται, ἀλλ' ἐπὶ σεμνότητι μῆλλον· βία γὰρ ἡ ἰσχυρὰ καὶ ἐνδύναμος, καὶ λέγεται οὕτω παρὰ τὴν βίαν, ἥτις ἦν δύναμις ἐν τοῖς πλάσι, καὶ ἐπαινον εἶχε πολὺν· διὸ καὶ τὸν βίον αὐτῆς παράγει. Ὁ γὰρ ἄλλος ἔχων τοῦ κατὰ κόσμον βίου, ἐκεῖνος καὶ δύναμιν πλουτεῖ πολυειδίῃ· τὴν μὲντοι πρὸς τοὺς ἄρτι λεγομένην βίαν τὴν ἀπάνθρωπον καὶ τυραννικὴν, καὶ δι' αὐτὴν κολαζομένην κατ' ἐκλήκωσιν, ὑπέρβιον ὕβριν οἱ σοφοὶ ἔλεγον· οἶδασι δὲ καὶ οἱ πεζολόγοι ῥήτορες ἐπὶ ἐναρτέσου σημασίας τὸ βίαιον ἐπιχειρήσιν τινα γενναίαν λυστικὴν ἀντιθέσεως τῷ τοῦ βίαιου καλοῦντες ὀνόματι· τὴν δὲ λέξιν τοῦ γλωσσῆματος ὅθεν εἰληφεν ὁ μελωδὸς οὐκ οἶδα. Εἰκὸς δὲ ἐν τῷ μυρίῳ καὶ ἀπεριελεύστω λεκτικῷ χύμῳ, ψιδα παρειαχυθῆσαι που ἡμῖν ἀθεώρητον τὸ γλωσσῆμα γλωσσῆμα· ἐξ οὗ καὶ ἡ γραμματικὴ λέξις τὸ γλωσσῆματικόν. Καταγλωσσῆμα μένοι οἰδωμεν ἐκ τοῦ καταγλωσσῆμα ῥήματος, καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτά τινα, ἐν οἷς καὶ ὁ καταγλωσσῆματός. Εἰ δὲ λάλον ὕδωρ ἐβρέθη που δεξιῶς, εἴποι ἂν τις καὶ λάλον ταῦτὴν τὴν πνοὴν ἐνθῆς τε καὶ οὐδὲ ἀπροσφυῶς, διὰ τὰ εἰρημένα καταγλωσσῆματα μετὰ τῆς διελημμένης πνοῆς.

ξ'. Τὸ δὲ, νεῖμας τὸ Πνεῦμα, ταῦτόν ἐστι τῷ διαμερίσας· μερίζεται δὲ αὐτὸ οὐκ ἄλλως ἀλλ' ἢ κατὰ τὴν ἐκάστην καὶ τότε δεδομένην καὶ μέχρι νῦν δεδομένην χάριν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅς ἄλλοις ἄλλα δίδωσιν ὡς ἐκεῖνος ἐπιπέρι, καὶ οὐδ' ἂν παύσεται ποιῶν τοῦτο διαπαντός. Εἰ δὲ τις ἄλλον τινὰ βλέπων πλεονεκτοῦντα χάρισμασι βιάζεται τὸ ἐκ περισσοῦ, οὐκ ἂν ὀνήσῃ ὁ χαριτοδοτῆς Θεὸς εἰπεῖν καὶ πρὸς ἐκεῖνον, ὡς Ἀρχαὶ σοὶ ἡ χάρις μου· προθέμενος ἴσως καὶ τὸ, Ἡ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖσθαι. Εἰ γὰρ

A ter, neque intellectus, sed mens lucifera e Patre luminum progrediens et illuminationi secundum hominem addita et facultates adaugens, quas ex humanis in divinas et apostolicas, imo in naturam Dei calidiorum transformat, ut Deus eorum sic apostolorum Dominus vocaretur, qui visiones igneas multiplicare, et nunc linguas ignitas in mysteriis manifestare, eos autem qui circa quaestiones versantur permovere et ad mentem reducere valet; cujus miracula, ut breviter dicam, symbolice representantur, ut poeta cantat: Spiritus sancti symbolum ventus; cujus porro vim sicut Dei virtutum exprimit, ignem autem fulminantem et illustrantem divinitatis opus exhibet, cujus praesentia ad res praesentes spectat, et qua in re linguae sapientiam indicant; cujus etiam abyssus apud Deum flumina iis fluunt qui inde bibere et ista ad communem utilitatem exantillare digni sunt. Sed haec haec tenus.

ποταμοὶ ἐξερεῦγονται τοῖς καὶ πίνειν ἀξίοις, καὶ μὲν εἰς τοσούτων καὶ ὕψ' ἡμῶν περιεργασθῶ.

59. Violentus porro ventus ad eo distinguitur qui dulci aura adest et qui vocem agitat. Non est tamen violentia venti qui mare Rubrum in partes divisit, et qui beatissimi Job filios aedificii sub ruina consepelivit. Quare etiam nunc quidem non ob violentiam, sed propter solemnitatem ventus praedicatur. Violentia enim fortis est et a vi derivatur, quae apud antiquos virtus sonat et de quo multus sermo est. Hinc enim vita quoque originem ducit. Qui enim multum vitae humanae habet, is quoque virtute magna pollet. Quae autem apud nostrates vis tyrannica et inhumana audit, quaeque a legislatoribus poenam dat, eam philosophi nimiam insolentiam vocitarunt. Sed pedestres quoque scriptores cum voce βίαιον antithesin conjungunt et hoc sensu adhibent. Unde vero γλωσσῆματος vocem poeta sumpserit ignoro. Forte autem in vocabulorum turba guttula per γλωσσῆμα γλωσσῆμα distillavit, unde etiam apud grammaticos γλωσσῆματικόν. Καταγλωσσῆμα quidem a verbo καταγλωσσῆμα derivatum novimus, ut et alia similia, ut καταγλωσσῆματός. Quod si alicubi aqua loquens legitur, ventum quoque loquentem divinitus et mediante dixerit, ob καταγλωσσῆματα vocem cum vento diviso.

60. Quod deinde νεῖμας Spiritum dicitur, idem est ac διαμερίσας. Distribuitur autem non aliter ac secundum gratiam quae cuique data est a Deo, qui aliis alia distribuit, sicut ille quidem iudicat, et quod facere nunquam cessabit. Si quis autem alium gratia superabundantem videns vim inde patitur, Deus charismatum dator dicere poterit ad eum: « Sufficit tibi gratia mea; » addens illud quoque: « Virtus mea in debilitate perficitur. » — « Si tu enim debilis es, nulla ex me sumpta gratia, ego, inquit,

in virtute mea debilitatem implebo. Sciendum autem quod illud νείμας, quod derivatur a νέμω, unde et νόμος, indicat, quod hodierna Spiritus distributio apostolis et discipulis Christi in legem abierit, ut, distributione rite facta, secundum præceptum nostrum, nobis Israelitis' legislatores facti sunt, qui per ipsos mentes Deum videntes facti sumus.

μενοι καθά ὑπὲρ ἡμῶν ἐνετάλθησαν, καὶ νομοθέται γέγονασιν ἡμῖν τοῖς κυρίως Ἰσραηλίταις, οἱ δηλοῦντι διὰ μέσων αὐτῶν καὶ δι' αὐτοὺς νόες τὸν Θεὸν ὁρῶντες γεγονάμεν.

61. Ὑπέσχετο deinde, quod dicit, syntaxeos normam transgreditur. Illud quoque ἔργον γὰρ ἐκπεράνας omnes operis divini partes superat. Salutanda vero vox ὑπέσχετο ab ὑπέσχεν derivata, qua utimur, humilitatis sub specie, in ὑπέσχεν αὐχένα, τὴν χεῖρα, id est, salutandi formula subiecti se manus distribuenti. Sic enim quodammodo etiam Christus Salvator discipulis suis promisit, per condescendentiam sese communicando, et beneficium pollicendo amicis, qui ipsi ad bonum oblatum se accommodare et gratias referre debebant. Quod si aliter ista verba interpreteris, conjunctivum ὑπέσχετο sensum habet. Patet enim quod is qui aliquid promittit, præcipue autem veris amicis, ab his tenetur et quasi debite obligatur. Cum his autem vocibus ὑπισχνῆσθαι quoque ejusdem naturæ est, sicut et ὑπέσχετο, et alia similia.

δὲ τοῖς τοιοῦταις ῥήμασι καὶ τὸ ὑπισχνῆσθαι· ἀκολουθῶς δὲ καὶ τὸ ὑπέσχετο, καὶ ὁποῖα δὲ ἄλλα τοιοῦτα.

Hirmus tertie odæ.

Effregit ventris sterilis vincula,
Injuriamque intolerabilem fecundæ
Sola oratio prophetissæ olim
Annæ, ferentis spiritum contritum
Ad potentem et Deum scientiarum.

62. Hujus tertii carminis nexus juxta quamdam tenuissimam mentem a festivo subjecto dependens, in cetera ipsius textura rebus sanctæ Annæ prophetissæ componitur: hoc sit ex lege psallendi per nexum quem illius oratio parat tertia carmina dirigentibus. Dicit ergo sacer ille poeta, simul pulchrum christianæ consequentiæ precumque systema, necnon sanctam Annam exornans, rem adeo esse pulchram orare, et a Deo mellora precari, ut insolubiles compedes et vincula non parientis ob sterilitatem ventris Annæ, quam Scriptura declarat prophetissam non quoddam donum, qualia magna fiunt apud homines, sed solo Deo chara, precatio mulieris calamitatem patientis, disrupta, illamque tandem liberam in pace per vitam ob fecunditatem ambulare permiserit. Statim autem eadem oratio simul sustulit et injurias aut exprobrationes quas ex invidiis patiebatur Anna, ac præsertim ex secunda beataque ob prolem Phenenna. Qui nihil aliud valentes maledicere contra castam et Deum timentem prophetissam Annam, ex inepta sterilitatis ratione, quasi ratio criminandi iude penderet, calumniabantur eam ut ma-

καὶ οὐ ἀπονεῖν φησὶ, μὴ λαβὼν ἐξ ἐμοῦ χάριτος ἐπιβολήν, ἀλλ' ἐγὼ, φησί, τῇ ἐν ἐμοὶ δυνάμει ἀναπληρώσω τὴν κατὰ ἀσθένειαν. Ἰστέον δὲ καὶ οἷ τι νείμας, οὐ προκατάρχει τὸ νέμω, ἐξ οὗ ὁ νόμος, ἐμφαίνει καὶ εἰς νόμον γενέσθαι τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις καὶ μαθηταῖς τοῦ Χριστοῦ τὴν σήμερον διανομήν πρὸς αὐτοὺς τοῦ ἀγιωτάτου Πνεύματος, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς φανήσεται· ὥστε ταύτην εὐ διαθέ-

μενοι καθά ὑπὲρ ἡμῶν ἐνετάλθησαν, καὶ νομοθέται γέγονασιν ἡμῖν τοῖς κυρίως Ἰσραηλίταις, οἱ δηλοῦντι διὰ μέσων αὐτῶν καὶ δι' αὐτοὺς νόες τὸν Θεὸν ὁρῶντες γεγονάμεν.

61. Ὑπέσχετο deinde, quod dicit, syntaxeos normam transgreditur. Illud quoque ἔργον γὰρ ἐκπεράνας omnes operis divini partes superat. Salutanda vero vox ὑπέσχετο ab ὑπέσχεν derivata, qua utimur, humilitatis sub specie, in ὑπέσχεν αὐχένα, τὴν χεῖρα, id est, salutandi formula subiecti se manus distribuenti. Sic enim quodammodo etiam Christus Salvator discipulis suis promisit, per condescendentiam sese communicando, et beneficium pollicendo amicis, qui ipsi ad bonum oblatum se accommodare et gratias referre debebant. Quod si aliter ista verba interpreteris, conjunctivum ὑπέσχετο sensum habet. Patet enim quod is qui aliquid promittit, præcipue autem veris amicis, ab his tenetur et quasi debite obligatur. Cum his autem vocibus ὑπισχνῆσθαι quoque ejusdem naturæ est, sicut et ὑπέσχετο, et alia similia.

Ῥόδης τρίτης εἰρμῶς.

IV. Ἐρῥήξε γαστρός ἠτεκνωμένης πέδας,
Ἵδριν τε δυσκάθεκτον εὐτεκνουμένης
Μόνῃ προσευχῇ τῆς προφήτιδος πάλαι
Ἄννης, φερούσης πνεῦμα συντετριμμένον
Πρὸς τὸν δυνάστην καὶ Θεὸν τῶν γνώσεων.

63. Ὁ εἰρμὸς τῆς ἐνταῦθα τρίτης ῥόδης κατὰ πᾶν βραχὺν τινα νῦν παραπτόμενος τῆς ἑορταστικῆς ὑποθέσεως τῷ λοιπῷ αὐτοῦ ὕφει τῶν κατὰ τὴν προφήτιν ἁγίαν Ἄννην ἔχεται, νόμῳ εἰρηολογίας ψαλμωδικῆς, ἣν καὶ ἡ προσευχὴ ἐκείνης ἀρτῦει τοῖς μεταχειριζομένοις τὰς τρίτας ῥόδας. Λέγει οὖν ὁ ἑρμὸς οὗτος ποιητῆς, ἀποσεμνύων ἕμα καὶ τὸ καλὸν χρῆμα τῆς Χριστιανικῆς ἀκολουθίας καὶ εὐχῆς, καὶ τὴν ἁγίαν δὲ Ἄνναν, ὅτι τοσοῦτον καὶ τοιοῦτόν ἐστι καλὸν τὸ προσεύχεσθαι, καὶ αἰτεῖσθαι παρὰ Θεοῦ τὰ κρείττονα, ὥστε τὰς ἀλύτους πέδας καὶ τὰ δεσμὰ τῆς διὰ στεῖρωσιν ἀτεκνούσης γαστρὸς τῆς κατὰ τὴν Ἄνναν τὴν, ὡς ἡ Γραφὴ ἀποδείκνυσσι, προφήτιν, οὐ ὀρωσά τις, ὅποσαι παρ' ἀνθρώποις μεγάλαι, ἀλλὰ μόνῃ φιλῇ Θεῷ προσευχῇ τῆς πασχούσης τὸ κακὸν γυναικὸς διέρρηξε, καὶ ἀπέλυσε λοιπὸν ἐκείνην ἐλευθέραν ἐν εἰρήνῃ κατὰ βίον πορεύεσθαι διὰ τοῦ τεκνοποιήσασθαι. Αὐτίκα δὲ συναπεφόρτισεν ἡ αὐτὴ προσευχὴ καὶ τὰς ὑδρεῖς εἰς τὸν ὄνειδισμὸς, οὗς ἡ Ἄννα ἐκ τῶν ἐπιθεούτων κακοσῆλως ἔπαυσε, καὶ μάλιστα ἐκ τῆς εὐτέκνου Φενάννης, τῆς καὶ πελυτέκνου· οἱ ἄλλοι καταταῖν μὴδὲν ἔχοντες τῆς καθαρᾶς καὶ Θεὸν διοπτευούσης Ἄννης, καὶ διὰ

τοῦτο προφήτιδος, ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἀτεκνίαν οὐκ ἀπέχου αἰτιολογίας, ὡς εἰ καὶ ἐγκλημα ἦν ἐξ αὐτῆς ἐπαγόμενον, ἐκείνην ἐκακολόγουν, οἷα δηλαδὴ ἀμαρτωλὸν οὖσαν, καὶ δι' αὐτὸ καρπὸν κοιλίας ἐκ Θεοῦ μὴ λαμβάνουσαν· λυπησομένην μὲν πάντως καὶ αὐτὴν ἐν τῷ τίκτειν, χαρησούσαν δὲ μετὰ τόκον, ὅτι ἐγενήθη δι' αὐτῆς ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τοῦτο μὴ παραχωρουμένην θεοθεν συλλαβέσθαι καὶ τεκεῖν, ἵνα μὴ χαίρειν αὐτῇ γένετοί ποτε· ἐρράγη δὲ, φησὶν, ὁ τῆς ἀτεκνίας δεσμὸς τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ Ἄννῃ, τεκούση οὐ πολλούς, ἀλλὰ ἵνα μέγαν, τὸν φερωνύμως θεαίτητου Σαμουὴλ διὰ προσευχῆς, οὐ τῆς ἀπλῆς καὶ ὡς ἔτυχε, ἦν οἱ πολλοὶ ἄρτοις μόνους ἐκπνέομεν χεῖλασιν, ἐξοσιούμενοι ἀναπνεῖν ἅμα καὶ εὐχεσθαι, ἀλλὰ ἦν εὐξάτο, προσάγουσα δέησιν μετὰ συντριβῆς ψυχῆς τῷ Θεῷ τῷ πάντα καὶ δυναμῆν καὶ γινώσκοντι. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ ἔννοια τοῦ ὅλου εἰρημοῦ.

ζγ'. Ὁ δὲ εἰς τοὺς ὁ ἐπὶ βραχὺ τῆς πανηγυρισμῆνης, ὡς ἔφαμεν, ἐρωτῆς ἐχόμενος, τὸ συντετριμμένον ἐστὶ πνεῦμα τῆς Ἄννης, ὃ καὶ αὐτὸ χάρισμά ἐστι ἔχον τοὺς ἀγαθὰς ἀνθρώπους θεοθεν, ἦγον ὥσπερ ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, οὕτω καὶ τοῦ ἐρταζομένου ἀγιωτάτου Πνεύματος. Οὕθεν γὰρ ἴσταν ἐν ἡμῖν ἀγαθόν, ὃ μὴ κατῆλθεν ἀνωθεν· τῶν δὲ ἐν τῷ εἰρημῷ λέξεων τὸ μιν ἐρρήξε ἦν γραφῆναι καὶ ἔλυσε· λύονται γὰρ ὥσπερ δεσμά, οὕτω καὶ πέδαι· κατὰ τὸ, *Λύσον τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου*· ὑποδησαί τε γὰρ καὶ δεσμησάι σύστοιχὰ εἰσι, καὶ ἡ πέδη δεσμὸς τις οὖσα, ποδὶ παρουνώμασται· ἐκ ταυτὸν τι πέδας λύσαι, καὶ ἐκ ποδῶν ὑπόδημα λύσαι. Ἐκδήλον δὲ μάλιστα τὸ βῆθαι ἐξ ἐτέρας μελωδίας, ἐν ἧ λέγεται ὁ Θεὸς λύσαι, ταυτὸν δ' ἐπιπνῆσαι τὰ ἅλута τῆς ἀτεκνίας δεσμὰ τῇ μητρὶ τῆς Θεομήτορος. Τοιοῦτον δὲ λόγῳ ἐκ' αὐτῆς ἐλύθη, ὃ ἴσταν ἐρράγη, ὅσα καὶ στερβὸς τις δεσμὸς καὶ ἐρρήκτος ἢ ἀρά τοῦ ἐν λύπαις τίκτειν τὰς μετὰ τὴν ἔβαν· ἐκφαίνεται δὲ ἡ βῆθαισα ἰσοδυναμία τοῦ βῆξαι καὶ λύσαι ἐν τῷ. Τὰ δεσμὰ διαρρήξας τοῦ ἔβου, ἔλυσε τοῦ θανάτου τὸ κατάκριμα· καὶ οὕτω μὲν εἶχε γράφαι ὁ μελωδὸς, ἀντὶ τοῦ ἐρρήξε, ἐδ' ἔλυσε· προσκλήθη δὲ ἐνταῦθα τὸ βῆξαι τοῦ λύσαι, καὶ διὰ τὸ σεμνὸν μὲν ἴσως τῆς φράσεως, καὶ οὕτω φάναι, βουζητικόν· μάλιστα δὲ πρὸς ἔμφασιν καὶ τῆς τοῦ δεσμοῦ στερβότητος, καὶ τῆς ταχυτάτης ἐκλύσεως· ἀκολούθως γὰρ τῷ εἰπόντι δεσμούςς ἐρρήκτους, ἀλύτους· βῆγγυνται μὲν οἱ σιδηροὶ καὶ ὅσοι οὕτω σκληροὶ ὁμοίως αὐτοῖς· ὅποιος καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἀργύρεος, ὃν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐρρήξε κρούσας ξίφει· λύονται δὲ ὅσοι ἀναγνάμπεσθαι δύνανται· δηλοῖ δὲ τὸ σεμνὸν τῆς λέξεως καὶ ἡ παραγωγή αὐτῆς· ἐκ τοῦ βῶ γὰρ τὸ δύναμαι καθὰ ἡ βῶσις, οὕτω καὶ τὸ βῆσσειν παράγεται.

ξδ'. Τὸ δὲ γαστρὸς πέδας, διαστολὴ ἐστὶν ἐπεροίων πολυειδῶν δεσμῶν. Οὐκ ἀδήλον δὲ ὡς ἐπὶ ποδῶν κυρίως ἡ πέδη, ὅθεν καὶ παρῆχθαι φαίνεται· δεσμοὶ δὲ πάντως γαστρὸς πολλοί, ὅθεν διαστολῆς χάριν κεῖται τὸ ἠτεκνωμένης· δοκεῖ γὰρ πεπεδηθῆναι καὶ νηδὺς ἀτεκνος παρὰ τὸ μὴ εὐδρομεῖν δύνασθαι εἰς τὸ εὐαυτῆς ἐνεργεῖν. Εἰ δὲ ζητεῖν ἐθέλει τις τί τὸ

manifestam peccatricem et ideo fructum ventris a Deo non suspicientem : tristitiam enim prorsus etiam in pariendo habuisset ; sed post partum, lætitiā, quod ex ipsa homo genitus esset in mundum ; et idcirco non obtinuerat a Deo concipere et parere, nequando gaudere ipsi daretur. Ruptum est autem, inquit, sterilitatis vinculum illi sanctæ Annæ, quæ peperit non multos, sed unum magnū, cognomine petiitum a Deo, vel Samuel, per orationem, non simplicem, quam plerique summis tantum labiis efflamus, respirare simul et orare sancte studentes, sed quam efflagitabat, supplicans cum contritione cordis Deum, qui cuncta potest et scit. Talis igitur totius nexus sententia.

63. Unus autem ille sensus, ut diximus, a diei solemnitate pendens, contritus est Annæ spiritus, qui et ipse sanctum est charisma bonis hominibus veniens a Deo, seu, quemadmodum a Patre Filioque, sic et a sanctissimo Spiritu cujus factam agimus. Nihil enim in nobis est boni, quod non descendat ab alto. Ex vocibus autem sequentiæ, verbum *rupit* poterat etiam scribi *solvit*. Sicut enim solvuntur vincula, sic et compedes, juxta illud : *Solve calcamentum ex pedibus tuis*. Subligare enim vincireque ejusdem sunt ordinis, et cum vinculum quoddam est compes, a pede cognominatur. Ideo idem est solvere compedes, et ex pedibus calcamentum solvere. Maxime vero quod dicimus manifestum est ex alia melodia, qua legitur Deus solvisse, vel, quod idem est, rupisse insolubilia sterilitatis vincula matris Deiparæ. Simili ratione propter ipsam soluta vel rupta est, quasi solidam quoddam et firmissimum vinculum, maledictio qua in mœrore pariunt post Evam mulieres. Manifestatur autem dicta potestas æqualis verborum *rupisse* et *solvisse*, in hoc : Ruptis inferni vinculis, mortis solvit sententiam. Et ita quidem scribere poterat cantor pro verbo *rupit* verbum *solvit*. Hic autem verbum *ῥῆξαι* verbo *λύσαι* fuit antepositum, quia dictio æque honesta est, et, ut ita dicam, sonora ; sed præsertim ad ostendendam vinculi duritiam et solutionis celeritatem. Congruenter enim dixit : *vineula infragilia et insolubilia ; rumpuntur quidem ferrea et quæ alia sunt similiter illis tūra, quale erat argenteum Ephesi, quod Alexander Magnus ense dirupit ; solvantur autem quæcumque possunt enodari. Ostendit autem etiam dictionis magnificentiam ejus derivatio : ex βῶ namque potens sum, sicut βῶσις, sic etiam βῆσσειν derivatur.*

64. Compes autem ventris est distinctio cæterorum vinculorum quæ multiformia sunt. Non obscuro est pro pedibus esse proprie compedem, unde quoque derivari videtur. Ventris autem vineula cum omnino multa sunt, distinctionis gratia ponitur hoc : *infecundi. Videtur enim compedibus ligari sterilis uterus, eo quod non excurrere*

valet ad eorum quæ sibi propria sunt efficaciam. Si quis autem querere vult quid prophetissam orbarer prole; sicut enim omnino sterilitas feminam sterilem reddit, ut scimus, ex humoribus sterilitatem generantibus, sic etiam quod est sterile a quodam sterilitatis auctore sterile factum est; discet naturæ quidem paralyti, qua multæ afficiuntur matricæ, eam fuisse sterilem factam, sed a Deo sanata per sobolem convaluit.

65. Intolerandam autem injuriam, violentas, ut dictum est, de carentia prolis exprobrationes, intelligendum est: injuriæ siquidem illæ sunt species, maxime cum in cute mordent audientes, in profundum animæ penetrant; et tunc intolerabiles sunt; nam difficile est et exprobrationem passo, dolorem continenti quasique decoquenti non aliquo modo vicissim contristari. Alias autem talis injuria dici potest infrenata, non audienti, sed loquenti: quia cuncti quidem sermones alati sunt, et citi velocesque ex hominum ore volant, et hic etiam manum admovet et convolat diabolus, gaudenti congaudens contumelioso. Sicut enim ei qui irascitur et verbera impingit, ira melle dulcior distillat in pectore, ita etiam ei qui cum ira insultat; ita ut cum Herodoto dicere possimus quod, sicut ubi vinum bibitur verba proferuntur, ita, quando ira melle dulcior in ejus corde liquefit, insultationes prorumpunt. Nota autem quod poeta calumniam infrenatam rhythmo subjicit, quod quidem e secundo versu patet. Postquam eum in primo dixisset, ventris vinculum ruptum, tum opprobrium intolerabile subjicit, et insultationi vocem *rupit* addit, et nos subaudire vult quod sicut quod prius ruptum est, catena fuit, ita etiam quod postea ruptum fuit, eundem sensum habet, et quod sine dubio mæror sæpe hominem pungit, idque sæpe magis quam ferrum.

ἑβρηγμένον ἄμοιον ἔχει λόγον· καὶ οὐκ ἔστιν ἀντιπαῖν ὡς οὐ θλίβει πολλάκις τὰ λυπηρὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ χειρὸν δεσμοῦ.

66. Vox autem *prole felicitis* convenienter specie distinguit injuriam, ut non putemus Annam simpliciter alicunde contumeliam pati, sed præsertim a mulieribus prole felicibus. Attamen ipsis fuerat cogitandum secundam fortunam non esse necessario honorum tantum hominum, sed aliquando et improborum, ut ostendit illud: « Acceptisti, dives, bona tua dum viveres, et Lazarus similiter mala. » Vos igitur, muliere partu felices, vosque, patres prole gaudentes, ne sic incaute invehamini contra eos qui quidem boni sunt, sed orbitate affliguntur, ne, postquam Spiritum sanctum contristaveritis, mutationem in his quæ sunt ad vos sentiat, prout judicabit Deus, qui prolem dat et aufert. Memento autem quod non omnino unius bonæ mulieris injuria contristabat Annam: etenim illine demonstrantur aliarum, nec per istam solum molestari dicitur prophetissa, siquidem multæ ei exprobrabant, Phenennæ fecunditatem, dicentes matrem et ipsam futuram fuisse, si Dei serva, ut ista, fuisset.

ἄτεκνοῦν τὴν προφήτιν· πάντως γὰρ καθὰ τὸ ἀτεκνοῦν ἀτεκνοὶ τίνα, ὡς οὐδαμὲν, ἐκ τῶν ἀτεκνοῦντων ὑδάτων, οὕτω καὶ τὸ ἀτεκνούμενον ὑπὸ τινος ἀτεκνοῦντος ἀτεκνοῦται· μαθήσεται ὡς πῆρωσι μὲν φύσεως ἠτέκνωσεν ἐκείνην, ὅποιας πολλὰς αἱ μήτραι πάσχουσιν· ὁ δὲ Θεὸς ὑγιώσας εἰς εὐτεκνίαν ἐπέβρωσεν.

ἔξ'. Ὅσον δὲ δυσκάθεκτον τοὺς ἐπὶ τῇ ἀτεκνίᾳ, ὡς ἐβρήθη, καταφορικὸς ὄνειδισμὸς νοητέον· ὕβρεως γὰρ τι καὶ αὐτοὶ εἶδος, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν χρεῖ δάκνουσι τοῦ· ἀκούοντας, ἐς βάθους παραδόμενοι ψυχῆς· ὅτε καὶ ἀκάθεκτοί εἰσιν· ὡς δυσχερὲς ὄν τῷ ὄνειδίζομένῳ κατασχόντι τὴν λύπην, καὶ ὡς οἷον καταπέψαντι, μὴ ἀντιλυπησάτωσαν.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως δυσκάθεκτον ὕβριν τὴν τοιαύτην εἶπαι, οὐ τῷ ἀκούοντι, ἀλλὰ τῷ λαλοῦντι· διὸ καὶ πάντας μὲν λόγους πτερόντας εἶναι, καὶ ὄξει καὶ ταχεῖ ἐκπέτεσθαι τοῦ κατ' ἀνθρώπων τῶν ὀδόντων ἔρκους· ἐπιλαμβάνομένου τι κἀνταῦθα καὶ συμπετομένου τοῦ δαίμονος, καὶ χαίροντι τῷ ὕβριστῇ συγχαίροντος· ἵνα, ὡς περ τῷ ὀργιζομένῳ καὶ κλητῶντι γλυκίων μέλιτος ὁ θυμὸς ἐν στήθεσι καταλείβεται, οὕτω καὶ τῷ μετὰ θυμοῦ ὕβριζοντι· καὶ γένηται λέγειν, ὡς περ καθ' Ἡρόδοτον, οἴνου κατιόντος ἀναπλάειν ἔπεα, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνδιαθέτως ὕβριζοντος, ὅτι γλυκίον ἦπερ μέλι καταλειδομένου αὐτῷ θυμοῦ ἐν καρδίᾳ, ὕβρις ἀναπλάουσι. Σημειώσαι δὲ ὅτι δεσμῶ τινι ὁ μελωδὸς ὑπάγει καὶ τὴν

ἀκάθεκτον ὕβριν· καὶ δῆλον αὐτὸ ἐκ τῆς συντέλειαι τοῦ δευτέρου στίχου. Εἰπὼν γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ, Ἐβρήξε γαστρός πέδας, εἶτα ἐπαγαγὼν ὕβριν ἐκ δυσκάθεκτον, καὶ προσαρμόσας κοινῶ καὶ τῇ τοιαύτῃ ὕβρι τὸ ἐβρήξεν, ἀφήκεν ἡμᾶς νοεῖν ὅτι ὡς περ τὸ βραχὺ ἀνωτέρω δεσμὸς ἦν, οὕτω καὶ τὸ κατωτέρω

ἔξ'. Τὸ δὲ εὐτεκνουμένης ἰδικαίει τὴν ὕβριν ἐπιτηθεῖς. ἵνα μὴ ἀπλῶς ὕβριζεσθαι νοῶμεν τὴν Ἄνναν ἀπὸ τῶν τυχόντων, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν εὐτεκνουμένων γυναικῶν· καὶ μὴ ἐχρῆν ἐκείνας ἐνθυμεῖσθαι ὡς οὐκ ἐξ ἀνάγκης αἱ εὐπραγία τῶν ἐναρέτων μόνον προσώπων εἰσιν, ἀλλὰ ποτε καὶ τῶν μὴ τοιούτων, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ, Ἐπέλαθε, ὦ πλοῦσι, τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως κακά. Ὁ γοῦν γυναῖκες εὐτεκνούμεναι, καὶ ὡ πειτέρες εὐτεκνοὶ, μὴ καταπαίρεσθε ἀπραγμόνως οὕτω τῶν φανερώς μὲν ἀγαθῶν, δυσπραγούντων δὲ ἀτεκνίαν, ἵνα μὴ, τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον λυπησάντες, μεταστρέψητε τὰ καθ' ὑμᾶς, ὡς ὁ Θεὸς διακρινεῖ, ὁ καὶ διδοὺς παιδᾶς καὶ ἀφαιρούμενος. Ἰστέον δὲ καὶ ὡς οὐκ ἐξάπαντος μίαις ἀγαθῆς γυναικὸς ὕβρις ἐλύπει τὴν Ἄνναν, ἀλλὰ ἢ ἐκ μέρους ἐκείνης καὶ ἄλλα δηλοῦνται πρόσωπα, ἢ δι' ἐκείνην τὴν μίαν λέγεται ἢ προσηγῆτις βαρύνεσθαι, ὡς πολλῶν προφερόντων εἰς ὄνειδισμὸν αὐτῇ τὸ τῆς Φενάννης εὐτεκνον, καὶ λεγόντων μητέρα καὶ αὐτὴν γενέσθαι ἄν, εἴπερ ἦν ὁσράπεινα Θεοῦ κατ' ἐκείνην.

57. Τὸ δὲ μόνη προσευχὴ τῆς προφητείδος ὑπεξαι-
 ρεῖ τῶν ἄλλων θεῖων προσφορῶν τὴν καθαρὰν προσ-
 ευχὴν, ἣν καὶ αὐτὸ σεμνύνει τὸ κατ' αὐτὴν ὄνομα·
 εὐχὴ γὰρ ὠνόμασται παρὰ τὸ τοῦ εὐ, ἦγουν τοῦ ἀρι-
 στού, ἐχέσθαι. Εὐ δὲ καὶ ἀριστον καὶ τὸ τελικώτα-
 τον ἐν ταῖς ἀρεταῖς, μάλιστα δὲ ὁ Θεός· πρὸς ᾧ γενό-
 μενος ὁ θεοφιλῆς ἄνθρωπος τοῦ κυριωτάτου εὐ ἔχα-
 ται, ἦτοι τοῦ Θεοῦ προσαιμένου τὴν τοιαύτην
 προσευχὴν. Ἰστέον δὲ ὅτι οὐ πάντοτε εἰς ταυτὸν
 σημασίας ἤκουσιν εὐχὴ καὶ προσευχή· ἀλλὰ ὅτε μὲν
 ἕσταται τῆς τοῦ Θεοῦ, ἀνατείνων τὴν ψυχὴν εἰς ἐκεί-
 νον καὶ τρόπον τινὰ περιστάμενος, ἦγουν ἐγγὺς
 ἰστάμενος, προσευχὴ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον, αὐτίκα δὲ
 καὶ εὐχὴ· ὅτε δὲ ἀναπολήσας ἀγαθὰ τὰ ἐκ Θεοῦ
 ὑποσχεῖται ἄπερ ἐναρετῶς ἐθέλει ὡς εἰς ἀντίδοσιν,
 τότε εὐχεται μὲν καὶ εὐχὴν ποιεῖται, οὐ μὴν ἀπλῶς
 προσευχὴν, ἀλλὰ τὴν οὕτω κοινῶς λεγομένην ὑπό-
 σχεσιν, ἐγγίζουσαν πρὸς καὶ αὐτὴν τῇ προσευχῇ,
 καὶ διὰ τοῦτο λεγομένην εὐχὴν. Καὶ ἄλλως δὲ εἰ-
 πείν, ἡ προσευχὴ πλεονεκτεῖν δοκεῖ τὴν εὐχὴν.
 Ἐγεί μὲν γὰρ καὶ τὸ ἐκείνης τὸ ἔπαν· ἐπέκεινα
 δὲ εὐχῆς καὶ τὸ δηλοῦν ἐγγύτητα διὰ προθέσεως,
 δι' ἧς ἐμφαίνει ὡς πρὸς τῷ Θεῷ ἰστάμενος ὁ εὐχό-
 μενος καὶ θαρρῶν, ὡς οἶα καὶ ἐπὶ φίλῳ, ἀναφέρει
 ἐκείνῳ τὰ βουλητὰ· ἐν οἷς πολλάκις καὶ δωρεατικὴ
 τις βούλησις· διὸ ἀυχῆσαι ἂν ὁ τοιοῦτος εἰσαλθεῖν
 τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγγίσει
 τὴν αὐτοῦ δέησιν ἐνώπιον ἐκείνου. Τὸ δὲ μόνη οὐχ
 ἀπλῶς ἐνταῦθα τέθεικεν ὁ μελωδὸς λόγῳ κοινῷ καὶ
 ἀφελεί, ἀλλὰ φιλοσοφώτατῳ. Πρὸς νόησιν γὰρ αὐτὸ
 ἔφη τῶν, ὡς φασι οἱ σοφοί, συζυγούντων τῇ προσ-
 ευχῇ· συζυγοῦσι δὲ αὐτῇ θυμιάματα, σπονδαί, θυ-
 σίαι, ἀναθήματα πολυειδίῃ. Λέγει οὖν ὅτι ἑτεροτύρ-
 ρησε διὰ τοῦ Θεοῦ ἡ τῆς προφητείδος προσευχὴ, οὐ
 μετὰ τινος συζύγου καὶ συστοίχου αὐτῇ, ἀλλὰ μόνη
 αὐτὴ κατ' αὐτὴν, δι' ἧς δικαίως πάντως ἀναφερομένης,
 περιβολῆν, εἴτουν περιττότητα βιωτικῆν.

58. Τὸ δὲ τῆς προφητείδος Ἄγγελος τὴν ἐκ τοῦ
 Θεοῦ τῶν γνώσεων, ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ἀγίας γνώσειν
 ἦτοι πρόγνωσιν δηλοῖ, καὶ τὸ ἐκείθεν εὐελπι. Εὐ γὰρ
 εἰδῖται ὅτι πᾶν ἄλλοι ὡσιν ἄλλως οἱ δεσμοὶ τῆς σται-
 ρώσεως, ὅμως λελύονται αὐτῇ, οὐδὲν ἦτρον ἤπερ
 τῇ μακαρίᾳ Σάρρα, εἰ μετὰ συντετριμμένου πνεύ-
 ματος εὐξεται τῷ Θεῷ, πατοίηκεν οὕτω· καὶ εὐρε τὸ
 ἐξέτιν ἐκβαθῆκος αὐτῇ κατ' ἐλπίδα. Τὸ δὲ φερούσης
 πνεῦμα συντετριμμένον πρὸς τὸν Θεόν, διάλυσιν πέ-
 πονθεν τῆς προσφορᾶς κωνικωτέρως. Ὡς γὰρ τὸ
 ζῶα γράφειν διαλελυμένως βῆθεν, ταυτὸν ἐστὶ συν-
 θέτω τῷ ζωγραφεῖν, οὕτω καὶ τὸ φέρειν πρὸς τὸν
 δεῖνα, εἰς Ἰσον ἔρχεται τῷ προσφέρειν τῷ δεῖναι.
 Πνεῦμα δὲ συντετριμμένον εἶπαι οὐ κατὰ τὸ σημα-
 νόμενον τοῦ συντετριμμένου γραφικῶς καλᾶμου, ἡ
 τῶν ψυχικῶν ὀσῶν, ἀ συντριβῆναι ψάλλοντα· ὑπὸ
 βάρους ἡδονῶν, ἀλλὰ τὴν τεταπεινωμένην ψυχὴν
 κατὰ ἀρετᾶς· ὅτε δηλαδὴ ἀγαθὴ πράττων ἄνθρωπος,
 τὸ μὴδὲν ἑαυτὸν εἶναι λογίζεται· ὀπηνίκα καὶ κάτω
 νεύειν καὶ κατακάμπτεσθαι κλοιοῦ δίκην λέγεται ἡ
 ψυχὴ, καὶ συγκεκυφῆναι, ὡς καὶ ἄλλους ἐξανορθοῦν
 αὐτηρωδῶς, οὐ μὴν πάσχειν κατ' ἐκείνην τὴν

67. Hoc autem sola prophetissæ precatio, se-
 gregat ab aliis divinis oblationibus puram preca-
 tionem, quam ipsum ejus nomen exornat. Eὐχὴ
 namque est vocata ab εὐ ἔχουσα. Hoc autem
 est bene et optimum in virtutibus, et maxime
 Deus : apud quem factus homo pius, bene adhæret
 præstantissimo, sive Deo, qui talem admittit pre-
 cationem. Sciendum est autem non prorsus idem
 significare εὐχὴ et προσευχή. Cum aliquis Deum
 suppliciter rogat, animam ad illum tollens et aliquo
 modo ante faciem ipsius stans, hoc est προσευχή,
 sed simul etiam εὐχὴ. Cum autem divina recogiti-
 tans bona pollicetur ea quæ sibi proponit in retri-
 butionem, tunc votum (εὐχὴν) facit ; jamque non est
 simplex προσευχή, sed illa quæ communiter dici-
 tur promissio, sese quodammodo jungens preca-
 tioni, et ideo dicta εὐχὴ. Aliis autem verbis, preca-
 tio videtur præstare voto : habet enim quiddam
 ad hoc pertinet ; sed insuper gloriam indicandi
 propinquitatem per præpositionem qua declarat
 apud Deum adstare illum qui precatur, et confi-
 dentem tanquam amico, ipsi desideria communi-
 care. In his etiam sæpe quædam est munerabunda
 voluntas ; ideoque talis gloriari posset quod suum
 votum coram Deo venit, sua deprecatio in conspe-
 ctum ejus propinquat. Vocem autem sola non hic
 simpliciter communi tenuique, sed sapientissima
 ratione artifex posuit : ob intellectum enim hoc
 dixit eorum quæ, sicut aiunt philosophi, subjungun-
 tur precatiori. Subjunguntur autem ipsi suffitus, li-
 bamina, victimæ, donaria diversa. Dicit igitur quod
 per Deum prodigia fecit prophetissæ precatio, non
 cum aliquo subjuncto vel affini, sed ipsa sola per
 ipsam ; qua dignè prorsus oblata, salvatur homo, nul-
 lam habens in mundo eminentiam aut præstantiam.

68. Vox prophetissæ Anna, illam scientiarum Dei
 scientiam sive præscientiam et exinde bonam spem
 in anima sanctæ ostendit : bene namque sciens
 sterilitatis vincula, licet insolubilia, tamen fore sol-
 venda sibi, non minus quam beatæ Saræ, si cum
 spiritu contrito precaretur Deum, ita fecit, et
 quod desiderabat citra spem experta est. Illud :
 ferentis ad Deum spiritum contritum, ionico more
 sejunctionem oblationis rubiit. Sicut enim, dictam
 sejunctim, ζῶα γράφειν idem est ac compositum
 ζωγραφεῖν, sic etiam ferre adaliquem idem est ac ei
 offerre. Spiritum autem contritum dixit non juxta
 sensum calami Scripturæ contracti, vel spiritualium
 ossium, quæ conteri voluptatum pondere psallun-
 tur, sed humiliatam secundum virtutem animam
 significavit ; quod fit, cum bene agens homo, nihil
 semetipsum esse putat, necnon quotiescunque deor-
 sum incurvari tanquam collare et inclinari anima
 dicitur, ut alios salutariter erigat, non tamen ut
 afficiatur sicut illa quæ misere corruiit ; atque hu-
 jus rei manifestatio sunt prostrationes et genufle-
 xiones, humiliante se cum anima corpore. Trans-

latae sunt autem ipsa contritio ac humiliatio ab arboribus, quarum multae quidem flectuntur, non paucae vero cremationis causa comminuantur, seu teruntur siccata; quod etiam patiuntur eorum ossa qui Davidico more per Deum humiliati sunt; quasi oporteat in his quae juxta vim errantia sunt, fortia esse conterenda, quoniam facile humiliantur et mollia. Rursum igitur spiritualem sanitatem affectantibus interiora necesse est conteri per humiliationem et ab intensa labilique altitudine demitti, ut, interioribus sanatis, ac restitutis in rectum hominem interiorem, firmus etiam consistat exterior, carnalis et materialis. Sic enim cum arbor curva dextere erigitur, ipse cortex in similes habitus rectitudinem extenditur. Cor igitur contritum, id est, ut interpretatur David, spiritum contritum ac humiliatum qui gerit, his quae sunt a Deo, non frustrabitur.

τετριμμένην, ταυτὸν δ' εἰπεῖν, ὡς ἐρμηνεύει Δαβὶδ, σάμενός· τις οὐκ ἐξουδενωθήσεται τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ.

69. Hic autem etiam alia recogitanda sunt ossa Davidica, quorum nec unum conteretur. Quenam vero sunt? Ea quibus prope est Deus, eo quos humiliata sunt spiritu, sicque digna salute. Qui namque quasi leones sunt, et adeo spiritualibus ossibus fortiter compaginati, ut tanquam ignivomum instrumentum sint istorum contritione contra persequentibus ipsos, non egeant contritione ossium juxta eos qui sic pati sunt digni. Si quis autem reputans animo contrito et humiliato opponi quod rectum est, et in mentem revocans spiritum rectum, praeferre se potius dicat habere rectum spiritum quam spiritum contritum et humiliatum, audiet ipsi dimidiatum esse tale bonum desiderium: oportere enim ipsum dicere se non magis quam spiritum contritum amare rectum, sed aequaliter utrumque. Maxime igitur praestat ipsum scire quod primo conterendum est cor sicut petram montosam et asperam, in praecipitium minantem, respuentemque quod est campestre proindeque humile ac planum vel aequum; deinde studium de recto instruendum procedendumque juxta viam illis charam qui secundum Deum ambulant in vita. Alias enim anima non contrita non recte dirigetur ad bonum, sicut nec saxa scandali, quae non remota ad iter aequandum, viam sequi rectam sinent.

70. Ut autem et aliter nunc sermonem resumam, contere, dilecte, dictam hanc arduam, collis instar, petram et in minuta dissecatam exporta diligenter, et observata operatione opportuna, recogitataque in temetipso aedificatione sancta, sicut divinissima Scriptura praecipit, et materia convenienti aggregata, structuram Domino auspice incipias in nomine Dei, illamque in rectitudinem partim perpendiculari, partim amussi spiritualis artis dirigens, accommoda domum in templum Deo dignum, ut inhabitet ibi spiritus rectus: sic enim et non aliter

αὐτὰ ἐκτὸς συγκόπτουσιν· καὶ τοῦτο παράδειξις καὶ αἱ προσοκνήσεις καὶ αἱ γονυπετήσεις συνταπεινωμένων τῆ ψυχῆ καὶ τοῦ σώματος· καὶ μετῆκται ἡ συντριβὴ αὐτῆ καὶ ἡ κατάκαμψις, ἀπὸ φυτῶν ὧν πολλὰ μὲν κάμπτονται, οὐκ ὅλγα δὲ καὶ ἀποφυγῆναι γράσαντα συντριβόνται, ἤγουν ὁμοῦ τρίβονται τετριμμένα, ὃ πάσχουσι καὶ τὰ ὀστέα τῶν σαυτικῶς τεταπεινωμένων διὰ τὸν Θεόν· ὡς δέον ἔν τὰ κατὰ βίαν ἀμαρτητικὰ στερέμνια θρύπτεσθαι· οἱς βῆρον συνταπεινοῦνται καὶ τὰ μαλακά. Οὐκοῦν ἀνάπαυιν τοῖς ἐκθεραπεύουσιν ἑαυτοὺς εἰς ὑγιαίναν πνευματικῆς, τὰ ἐντὸς χρῆ συντριβεῖν διὰ ταπεινώσεως, καὶ ὑποκαταβιδάξιν τοῦ ἀπεινοῦς καὶ ἐπαμάρτους ὀρθίου, ἵνα τῶν ἐντὸς ὑγιασθέντων καὶ ἀποκαταστάτων εἰς τὸν ὀρθῶς ἀνθρώπων τὸν ἐντὸς, ἀπεινὴς ἐστῆξεται καὶ ὁ ἐκτὸς, ὃ σαρκικὸς καὶ δερμάτινος. Οὕτω γὰρ καὶ στραβῶν φυτῶ ἐξορθωθέντι δεξιῶς, καὶ ὁ φλοιὸς εἰς ὁμοίαν εὐφυλίαν παρεκαθῆσεται· καρδίαν οὖν συνταπεινωμένην καὶ τεταπεινωμένην κτ.

69. Ἐνθυμητέον δ' ἐνταῦθα καὶ ἕτερα ὅσπερ ἀπειτικὰ, ὧν οὐδὲ ἓν συντριβήσεται. Ποία δὲ ἐκεῖνα; Οἱς ἐγγύς ἐστιν ὁ Θεὸς ταπεινοί; οὗσι τῷ πνεύματι, καὶ οὕτω σωτηρίας ἀξίους. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι λίοντες οἶον ὄντες, καὶ εἰς τοσοῦτον ἐστεγανωμένοι στερέβωσι τὰ κατὰ ψυχὴν ὀστέα, ὡς καὶ πυρεκβολῆν τῆ κατ' αὐτὰ συντριβῆι κατὰ τῶν αὐτοῖς ἐγκειμένων, οὐκ ἂν δέοιντο συντριβῆς ὀστέων κατὰ τοὺς οὕτω πάσχειν ἀξίους. Εἰ δὲ τις ἐνταυθιμῆμένος ἀντικεισθῆαι τῷ συνταπεινωμένῳ καὶ κατακακαμμένῳ τῆν ψυχὴν τὸ εὐθὺ, καὶ προσειληφῶς εἰς νοῦν τὸ εὐθὺς πνεῦμα, αἰρεῖσθαι μᾶλλον εἰποι πνεῦμα εὐθὺς ἔχειν ἢ περ συνταπεινωμένην καὶ κατακακαμμένην, ἀκούσοι ἂν ἡμισυθεσθῆαι ἀπὸ τῆν τοιαύτην ἀγαθὴν ἐπιθυμίαν ἐνταῦθα· χρῆναι γὰρ αὐτὸν εἰπεῖν μὴ μᾶλλον τοῦ συνταπεινωμένου πνεύματος ἀγαπῆν τὸ εὐθὺ, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἀμφοτέρω, ἐπειθεὶ καὶ εἰς ἴσον τέλος ἀγαθοῦ ἀποτελευτώσιν ἐκάτερα. Μάλιστα μὲν οὖν κάλλιον ἐστιν εἰδέναι αὐτὸν ὅτι πρῶτον συντριπτῆν τῆν καρδίαν, ὡσεὶ καὶ πέτραν ὀρεινὴν ἀπόκροτον ὄχθους ἐκτραχυνομένην καὶ ἀπαρνούμενην τὸ πειδὸν καὶ οὕτω ταπεινὸν καὶ ὁμαλὸν ἢ ἀγχώμελον. Εἰτα πραγματευτέον τὸ εὐθὺ καὶ ἀνεκπιρόθητον εἰς ἴδην φιλίην τοῖς θεοφιλῶς ὁδοιποροῦσιν ἐν βίᾳ. Ἄλλως γὰρ ἀσυντριπτος ψυχὴ οὐ κατευθυνθήσεται εἰς ἀγαθότητα, ὡς οὐδὲ πέτραι σκανδαλοποιῶ μὴ ἐξαιρεθῆσθαι πρὸς λεωφόρον κατευθύνεσθαι τῆν πορείαν ἀφ' ἑαυτοῦ.

ο'. Ἴνα δὲ καὶ ἄλλως κορυφώσω τὸν λόγον τοῦτον, συντριψόν, ὧ φιλότης, τῆν εἰρημένην ὀρθωτῆ κατ' ἐπαιριν πέτραν, καὶ διατμηθῆς εἰς λεπτά παρακλίμισον ἐπιμελῶς, καὶ φυλαξάμενος ἐργασίαν εὐκαιρον, καὶ λογισάμενος καθ' ἑαυτὸν οἰκοδομῆν ἄγιαν, ὡς ἡ θειοτάτη Γραφὴ ἐγκλεῖσεται, καὶ ὕλην ἐπισωρεύσας ἱκανῆν, ἀρξάι θεοφυλάκτου οἰκοδομῆς ἐν ὀνόματι Θεοῦ, καὶ ἀπευθύνων αὐτῆν εἰς ὀρθότητα πῆ μὲν καθ' ἑτῆν τέχνην πνευματικῆς, πῆ δὲ σάββη ἀπάρτισον τὸν οἶκον εἰς Θεοῦ ναδὸν ἐπιτρέθειον, ὡς ἐνοικῆσαι αὐτῷ πνεῦμα εὐθὺς· οὕτω γὰρ καὶ οὐκ

ἄλλως τὸ πανάγιον Πνεῦμα εἰς τὸν οὐν οἶκον τῆν
καρδίαν εἰσελεύσεται. Τοῦτό σοι κερδήσαντες ἐξ ἐπι-
στημονάρχου τοῦ μεγάλου Δαυὶδ ἰδοὺ παραδεδώκα-
μεν εἰς σφίλειαν, ὃς εἰπὼν, *Καρδίαν καθαρὰν κτί-
σον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς βίου δηλαδὴ*
ἐπάγει, καὶ, Πνεῦμα εὐθὲς ἐγκυλιτισσον ἐν τοῖς
ἐγκάτοις μου. Ἴνα τί ποιῶ; Ἴνα οὕτως ἐστήριγμέ-
νου μου τοῦ ἱεροῦ οἴκου καὶ ἀδολαβοῦς μένοντος ἀνέ-
μων τε καταπνοαῖς καὶ ποταμῶν ἐπιβροαῖς καὶ σει-
σμῶν τινεαγμοῖς, ἡγεμονεύω κατὰ παθῶν, καὶ μὴ
δουλικῶς ὑπ' αὐτοῖς γίνωμαι, ἡγεμονικῶν πνεύματι
σφαιζόμενος διὰ σοῦ. Καφαλαίωσασθαί οὖν τὸ πᾶν
ἐν βραχεί, συντριβῆς πρὸ πάντων χρεῖα, ὡς εἰρηται·
εἶτα οἰκοδομῆς, μεθ' ἣν πνεῦμα εὐθὲς τοῖς ἡμῶν
ἐγκάτοις; ἐγκαινισθῆσεται. Αἰρετὸν οὖν ἐπίσης ὡσπερ
τὸ συντετριμμένον πνεῦμα, οὕτω καὶ τὸ εὐθὲς.

α'. Συντριβὴν δὲ καὶ πάλιν φημι τὴν ἐνάρετον
καθ' ἐκούσιον, ὅποیان μακαρίως πάσχουσι καὶ οἱ
λέγοντες πρώτοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν καὶ σφᾶς
αὐτοῦς κατακρίνοντες. Οἱ γὰρ ἄλλως ἐτέρωθεν συν-
τριβόμενοι καὶ κατακαμπτόμενοι, οὐ μακαρίως
ἔχουσι. Τί γὰρ καλὸν ἔσται πονηρῶ ἀνθρώπων καὶ
ἁμαρτωλῶ συντριβέντι τὸν βριχίονα φάλμικῶς, ἢ
ἐφ' ἰσχυθέντι ἐς παγίδα, καὶ κατακαμφθέντι τὴν ψυ-
χὴν; Ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ ὡς καὶ ἡ τοιαύτη εὐαγε-
σαίτη συντριβὴ διὰ τοῦ Θεοῦ γίνεταί τοῦ προσειμέ-
νου, καὶ μὴ ἐξουθενουμένου; τὸ συντετριμμένον πνεῦ-
μα, ὡς ἄξιον οἰκαιοῦσθαι αὐτῶ. Καὶ εἴη ἂν συντριβὴ
αὕτη λεγομένη διὰ τὸ σὺν ἐτέρῳ τὴν ψυχὴν κατα-
τριβεῖν ἐαυτὴν καὶ συνθλάῃ, καὶ ἐπισχυοῦν τὸ κατ'
αὐτὴν σκληρὸν καὶ ἀπολεπτύνειν εἰς πνεῦμα σώματι
ἀνωδίαστον. Ἡθὸς δὲ ἐκείνος ἕτερος; Ὁ Θεός, οὐ
συνεπιλαμβανόμενος τῷ ἰδίῳ πλάσματι, ὃ; ψυχὴν
μὴν δι' αὐτοῦ ἀνωτατεῖσθαι τὸν σύνθετος ἀνθρώπων
ὃς ἐθέλει συντριβεσθαι εἰς εὐαφῆ ταπεινώσειν τὴν ἐν
θεῷ, ἐξανίσταται βῆεν τὸ τῆς συντριβῆς ἀγαθόν. Ἄλλὰ
ταῦτα μὲν πεπόρισται μεταφορικῶς ἀπὸ συντριβῆς
ἡμα καὶ κατακαμψέως φυσιτικῆς· ἄλλως δὲ καὶ ἡ
καταμύσας τροπικὴ συντριβὴ, ὅσπερ ἐστὶ συντριψίς,
χρησιμὴ φαίνεται εἶναι εἰς τὸ τῆς συντετριμμένην
κατὰ θεὸν ψυχὴν, καὶ οὕτως ἀτράχυντον καὶ ἀσκλη-
ρυντον, καὶ οὐδὲ ἐπηρμένην, κατανοεσθαι φιλῆν
εἶναι τῷ Θεῷ. Βούλεται δὲ καὶ ἄλλως ἢ κατὰ τὴν
συντριβὴν τρέπη, ὃ ἔσται μεταφορὰ, δηλοῦν ἐνταῦθα
τὸ καθ' ὁλόγητα συλληπτικῶς, ὡς εἰπεῖν, τριβέν ἴνα
τὸ συνθλασθὲν πνεῦμα ἐκείνο καὶ συντριβῆται, ὡς οἶον
θραυσθὲν διὰ ταπεινώσεως εἰς παντάλας· καὶ ἄλλως
πολλοὶς ἢ καὶ τινεῖς θεολόγοι ἐνί.

β'. Δυνάστην δὲ γραφικῶς λέγει τὸν παντοδύνα-
μον θεὸν ὁ μελαρῆς, ἢ ὡς ἀπλῶ; ὄρχοντα, ἢ ἀντι τοῦ
ἐκόνουμένου καὶ ἰσχυρὸν, ὅσα τῆς λέξεως τοῦ δυνατοῦ
μήτε κατὰ μέτρον, μήτε κατὰ μέρος, εὐχρηστοῦ
ἐνταῦθα τῷ ποιητῇ ἔντος. Οὐκ ἀεὶ δὲ ἡ τοιαύτη λέξις
ἔπαιον ἔχει παρὰ τοῖς παλαιότεροις, ἀλλ' εἰσὶ τινεὶς
ὁ βλαίων τινα τὸν δυνάστην φασίν, οὐ κυριολεκτοῦν-
τες αὐτοί, ἀλλὰ μέσσην λέξιν, καὶ τὸν δυνάστην,
καὶ καὶ τὸν δυνατὸν, τιθέμενοι. Εὔρηται γὰρ καὶ
ὁ δυνατὸς ἐν τῇ θειοτάτῃ Γραφῇ οὐ μόνον ἐκαινοῦ-
μενος κατὰ τὸ, *Κόριος κραταῖος καὶ δυνατὸς ἐν*

A sanctissimus Spiritus in domum tuam, id est cor,
intrabit. Hoc tibi lucrati ex magistro scientiarum
magno David, tradidimus ad utilitatem; qui dicens:
*Cor mundum crea in me, Deus, tanquam ex vitæ ini-
tatio repetit; et, Spiritum rectum innova in visceribus
meis: ut quid faciam? Ut sic mihi stabilita sacra
domo, immunique manente a ventorum flatibus et a
fluminum fluentis, et a terræ motuum procellis, ego
dux sim adversus passiones, et non illis serviliter sub-
jiciar, spiritu principali per te roboratus. Ut igitur
brevisiter totum summatim repetam, contritione ante
omnia opus est, ut diximus; deinde apta con-
structione, postquam spiritus rectus in visceribus
nostris inhabitabit. Est igitur desiderabilis
sicut spiritus contritus, sic et rectus.*

71. Contritionem rursum dico laudabilem ac vo-
luntariam, quam feliciter experiuntur qui primi
suas culpas dicunt et semetipsos judicant. Qui enim
alias et aliunde conteruntur et humiliantur, non
feliciter afficiuntur. Quid enim erit boni homini
nequam et peccatori juxta psalmos brachio con-
teri, vel illi qui inductus est in laqueum, et anima
humiliatus est? Meminisse vero oportet illam san-
ctissimam contritionem per Deum fieri qui probat
neque rejicit spiritum contritum, ut dignum qui
sibi conjungatur; et ista contritio sic dicitur quia
cum altero anima semetipsam atterit et frangit,
et quod in se durum est, attenuat, et minuit in
spiritum corpori dissociatum. Quinam autem est
ille alter? Deus, quo propriam creaturam adju-
vante, ita ut anima sola per ipsum perficiatur com-
positus homo qui vult in docilem humiliationem,
illam quæ in Deo est, conteri, completur facile con-
tritionis bonum. Hæc autem metaphorice quidem
deducta sunt a contritione et incurvatione planta-
rum: sed aliter seorsim tropica συντριβή, quod
est σύντριψις contribuere videtur, ut anima secun-
dum Deum contrita, et ita nec aspera nec dura,
nec superba, censetur esse Deo chara. Aliter autem
contritionis]tropus, id est metaphora, hic ostendere
vult quod in totum est tritum; ita ut spiritus con-
tribulatus etiam conteratur, quasi per humiliatio-
nem plane fractus; aliis autem verbis, conteritur
quod multis modis, vel uno aliquo majore ab omni
parte teritur.

β' φράσαι, συντριβεται τὸ συνόλωσ τριβέν τρέποις

72. *Dynastam* autem graphice Deum omnipoten-
tem dicit scriptor, vel ut simpliciter dominantem, vel
potentem ac fortem, quatenus vox *potens*, nec juxta
metrum, nec secundum melodiam hic expedit poetæ.
Non autem semper hujusmodi dictione laudem invenit
apud antiquos, sed aliqui sunt qui virum violentum
dynastam vocant, non sensu proprio loquentes, sed
mediam dictionem et *dynastam* potentem ponen-
tes. Invenitur enim et *potens* in divina Scriptura non
tantum cum laude dictus, ut: *Dominus fortis et potens
in prælio; et, Accingere gladium tuum super femur*

inum, o Potens; sed et cum vituperatione; quatenus qui in malitia gloriatur, sic etiam dynasta, ut passim videmus. Hic ergo dynasta Deus est, cujus brachium est potentia munitum: quem autem evertit Altissimus disperit jacens. Sic etiam equi potentia, quod est vigor, laudem habet suam. Ita quoque in homine octoginta annorum vivendi facultates. Non tamen hujusmodi est potentia tyrannica. Quærendum est porro utrum, ut a πειράζω πειραστής, a δοκιμάζω δοκιμαστής, sic etiam ex δυνάζω δυνάστης secundum aliquos derivet qua ex causa non ipso accentu notetur. Forsitan autem confudit poeta, sicut πυραύστης, parvum animal; de quo proverbium est: Sors pyraustæ, de eis qui brevi pereunt ex propria incuria.

73. Deum porro scientiarum ac sapientiæ dicere idem est. Qualium tandem scientiarum? Certe primo earum quæ in ipso Deo sunt, incogitabilem et ineffabilem etiam angelis juxta quas ipse semetipsum cognoscit; deinde quoque earum quæ apud homines sunt, quæque et ipsæ ad Deum pertinent, quatenus exinde ad illos devenerunt. Sermonem vero nobis etiam confirmat magnus Petrus cum dixit: *Domine, tu omnia nosti, tu scis quia amo te*. Si vero quis inter omnes jactator gloriatur quod ipse quamdam artem aut methodum invenerit, frequens autem sapientium hominum turba tradita sit, attamen non est iste Deus hujus scientiæ; sed tantum per inventionem artis procreator ex scientiarum Deo, cuius et solius est proprium ipsum esse Deum et dominum scientiarum, cum aliarum, tum earum quæ pertinent ad diversa specialiter dicta studia, quique studia parat, illi sane solique convenientia. Non enim aliis ista parare dicitur, sed sibi metipsi juxta concinnam sanctæ Annæ theoriam. Hic autem sciendum est quod si secundum sanctissimum Petrum dicentem: *Tu omnia nosti, tu scis quia amo te*, ejusdem sensus est scire et cognoscere, aliquis tamen forte timuerit dicere Deum idearum, sicut scientiarum, veritus ne videretur delirare juxta Platonicas idearum species; et tamen ille veritus quod si juxta rectam sententiam ac opinionem in idem reduceret scientias et cognitiones, non absolum aliquid diceret, ut in sequentibus ex auctore nostro patebit.

74. Quod autem aliis scientiis illa Dei cognitio clare præponitur, quæ proprie vera est et certissima, ex eo quoque manifestum est quod nemo potest mentem Domini novisse, secundi cum sint ab illo qui recte de Deo ratiocinantur, quales erant qui tunc Judæam habitabant, juxta illud: *Notus in Judæa Deus*; ubi prorsus sanctus Israel erant quæ Deum videbant mentes. Ideo egregie David adjecit: *In Israel magnium nomen ejus, ubi quoque psallens ita, Magnificamus et exaltamus nomen Domini*, recte dicebat. Hic enim maxime magnificabatur. Hæc autem hujusmodi cognitio vel scientia

πολέμω· καὶ, *Περιζῶσαι τὴν βομφαλαρ σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, Δυνατὲ*· ἀλλὰ καὶ μωμητός· ὡς καὶ ὁ ἐν κακίᾳ ἰγκαυχώμενος, οὕτω δὲ καὶ ὁ δυναστής, ὡς πολλαχόθεν δηλοῦται. Ὁ μὲν οὖν ἐν ταῦθα δυνάστης· ὁ Θεὸς ἐστίν, οὗ καὶ ὁ βραχίων μετὰ δυναστείας· ὃν δὲ καθαιρεῖ ὁ Ὑψίστος, ἐξολοίτω κελίμενος· οὕτω καὶ δυναστεία μὲν ἵππου, ὃ ἐστὶ βώμη, ἐπαινον ἔχει· ὡς καὶ αἱ κατὰ ὀρθοκροντούτην Ἀθροῶπων δυναστεία τοῦ ζῆν. Οὐ μὴν τοιαύτη καὶ ἡ τυραννική. Ζητητέον δὲ, εἴπερ ὡς πειράζω πειραστής, δοκιμάζω δοκιμαστής, οὕτω καὶ δυνάστης ἐκ τοῦ δυνάζω κατὰ τινὰ γίνεται, πῶς οὐκ ὀξύνεται αὐτός; Ἰσως δὲ ἐξηκολούθησε τῷ ποιητῇ, καὶ τῷ πυραύστης, ζωοφρον δὲ οὕτος, περὶ οὗ παροιμία ἐστὶ, *Πυραύστου μόρος, ἐπὶ τῶν ταχὺ ἀπολλυμένων ἐξ οὐκείας ἀδουλείας*.

οἱ. Θεὸν δὲ γνώσων καὶ σοφίς· εἰπεῖν, εἴη ἂν ταυτόν. Πόλων δὲ γνώσεων; Ἡ πάντως πρῶτον μὲν τῶν παρ' αὐτῷ τῷ Θεῷ, τῶν καὶ ἀκατανόητων καὶ ἀρρήτων καὶ ἀγγέλοις αὐτοῖς, καθ' ἃς καὶ ἐαυτὸν ἐκείνος γινώσκει· εἶτα καὶ τῶν παρ' ἀνθρώποις, αἱ καὶ αὐταὶ τοῦ Θεοῦ εἰσιν, ὡς ἐκεῖθεν πάντως καθήκουσαι εἰς αὐτούς. Πιστοῦται δὲ τὸν λόγον ἡμῖν καὶ ὁ μέγας Πέτρος ἐν οἷς λέγει· *Κύριε, σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις διὰ φιλή σε*. Εἰ δὲ τυχὸν ἀλαζονευόμενός τις τῶν ἀπάντων, αὐτὸς ἐξευραῖν αἰεὶ τέχνην οἰανοῦν ἢ μέθοδον, συγχῶς δὲ σοφῶν ἀνθρώπων τοιοῦτος ὄμιλος παραδέδοται, ἀλλ' οὐκ ἐστὶ θεὸς ἐκείνος τῆς τοιαύτης γνώσεως· προβολαῖς δὲ μόνον κατὰ εὐρεσιν τέχνης ἐκ τοῦ Θεοῦ γνώσεως, οὗ καὶ μόνου ἴδιον τὸ εἶναι αὐτὸν Θεὸν καὶ Κύριον γνώσεων τῶν τε ἄλλων, καὶ τῶν κατὰ τὰ ἴδιως οὕτως ἐργόμενα παντοῖα ἐπιτηδεύματα, ὅς καὶ ἐτοιμάζει ἐπιτηδεύματα, ἐκείνῳ δηλαδὴ καὶ μόνῳ πρόποια. Οὐ γὰρ ἄλλοις αὐτὰ ἐτοιμάζειν εἴρηται, ἀλλὰ ἐπιτῶν κατὰ τὴν τῆς ἀγίας· Ἄννης ἐμμελῆ θεωρίαν. Ἐν ταῦθα δὲ ἰστέον ὡς εἰ καὶ κατὰ τὸν ἀγιώτατον Πέτρον εἰπόντα, *Σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις διὰ φιλή σε*, τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἐστὶ τὸ εἶδέναι καὶ τὸ γινώσκειν, ἕμῳς εὐλαθεθῆσεται τις ἴσως Θεὸν εἰπεῖν εἰδήσεων, ὥσπερ καὶ γνώσεων, δεδιώς μὴ καὶ σκαρβήσεται παραλαβεῖν τὸ Πλατωνικὸν εἰρητικὸν αἴτιον· καὶ μὴ ἐκεῖνος; ὁ οὕτως εὐλαθεθῆς εἰ πρὸς ἔνοιαν καὶ δόξαν ὀρθὴν εἰς ταυτὸν ἄγει τὰς γνώσεις καὶ τὰς εἰδήσεις, οὐκ ἂν ἀπεβδόν τι λαλήσειεν, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς φανήσεται ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μιλῶδου.

οἱ. Ὅτι δὲ τῶν ἄλλων γνώσεων ἢ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξαιρέτων ὑπέρχεται γνώσις, ἢ κυρίως ἀληθῆς καὶ ἐπιστημονική, δηλον καὶ ἐκ τοῦ μηδένα δυνάσται νοῦν γινῶναι Κυρίου, δευτεροῦντων αὐτοῦ τῶν πρὸς ὀρθότητα θεολογούντων, ὅποιοι καὶ οἱ τῆς Ἰουδαίας ἦσαν τότε οἰκήτορες, κατὰ τὸ, *Γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεός, ἐνθα πάντως ὁ ἅγιος Ἰσραὴλ ἦσαν αἱ Θεὸν ὀρῶντες νόες*. Διὸ καλῶς ἐπήγαγεν ὁ Δαβὶδ, ὡς ἐν τῷ Ἰσραὴλ μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ὅπου καὶ ὁ φάλλων, ὡς *Μεγαλόνομον καὶ ὀψοῦμεν τὸ τῷ Κυρίου ὄνομα*, καλῶς ἔλεγεν· ἐκεῖ γὰρ ὑπερίαν ἐμεγαλύνετο. Ἡ δὲ τοιαύτη γνώσις εἴτε εἰδήσις καὶ

ἐκ πάντων ἀπαιτεῖται ἀνθρώπων· Ἴδετε, γάρ, φη- A
 σιν, ὅτι ἐγώ εἰμι Θεός· ὅπερ ἐστὶ, Γνωστε, νοήσατε.
 Ἄλλα πρῶται μὲν αὐται, καὶ δευτέραι γνώσεις· αἱ
 μὲν αὐτοῦ φανερώς οὐσαι Θεοῦ, αἱ δὲ ἡμῖν ἐξ ἐκεί-
 νου ἐλλάμπουσαι. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι παρὰ ταύτας
 γνώσεις Θεοῦ, αἱ τῶν καρδιῶν ἡμῶν καὶ τῶν τριβῶν
 ἡμῶν, εἰς ἃς καὶ αὐτὰς ἡ προφήτις ἀπονεύουσα, ὑπε-
 μνήσκειν δοκεῖ τὸν Θεόν, ὡς καὶ καρδίαν καθαρὰν
 εἶναι αὐτὴν οἶδε, καὶ εὐθυποροῦσαν ἀναρέτως γινώ-
 σκει. Δὲ καὶ ζητεῖ ἐξ ἐκείνου ἀντίχαριν, ὡς ἐτοιμά-
 σει, ἦγουν ἐπιμῶν καὶ ἀπαντεῦθεν αὐτὸν ἐπιτη-
 δεύσασθαι· καὶ τὸ δι' εὐχῆς αὐτῆ· καὶ τοίνυν κείθει
 προσεβήμενη, καὶ ἐπιτυχᾶνει τοῦ ἀφροῦ αἰτήμα-
 το;

ος. Εἰ δὲ καὶ ἑτεροὶ γνώσεις εἰσὶ παρὰ τῶ B
 Ἰψίστῳ μὴ ἂν συνηριθμημέναί ταις ἐκείνῳ φιλαίς,
 καὶ ἐκείνων πάντως αὐτὸς κύριος· μετασκευάζων αὐ-
 τὰς ὅπως ἂν ἐθέλοι, καὶ κατακυριεύειν οὐκ ἀφείς καὶ
 λυμαινᾶσθαι τοῖς αὐτὸν θεραπεύουσιν· ἄλλα καὶ
 ἐκείνας ἀπάγων ἢ ἄλλοιῶν, καὶ τὰς οἰκείας παρεισ-
 ἄγων ἀκαταλήπτῳ χάριτι, ἣν ὁ ἔχων θεολογεῖ κατὰ
 τοὺς προφήτας· καὶ τοῖς μαθητάς τοῦ Χριστοῦ, οὐ
 καταπνέομενος· ποιητοῖς πνεύμασι παρενοχλοῦσι τοῖς
 θεωρητικαῖς, ἀλλὰ σκεπαζόμενος, ὡς ἔσω μόνων
 ἐκπῆς θείας ἢ ἀγίου ναοῦ, τῶν κρείττωνων τοῦ Μω-
 σαϊκοῦ γνόφου, καὶ ὡς, οὕτως εἰπεῖν, θείων ἡσυχασ-
 τριῶν· Σκεπάσω γάρ, φησὶν, αὐτὸν ὅτι ἔγνω τὸ
 βιομά μου. Τοιαύτη δὲ ἡ προφήτις Ἄννα, γινώσκου-
 σα τὸν Θεὸν ἐν τῷ σκεπάσασθαι ὑπ' αὐτοῦ, καὶ οὕ-
 τως· ἐν ἡσυχίᾳ καρδιακῶς αὐτῷ ἐντυχᾶνούσα, καὶ C
 κρητὸν μὲν οὐ κρᾶζουσα καὶ τρανὲς καὶ ἄρδον, ἄλ-
 λως δὲ, καθὰ τὸ ἥγιος Ἰωάννης ἐκ τοῦ κήτους, βεῶσα
 ἐκ συνοχῆς κάρδιας ἐνδόμυχος. Δὲ πανσφῶς καὶ ὁ
 Δαυὶδ μετὰ τὸ σκέπασμα τὸ διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ
 Θεοῦ, ἐπήγαγε τὸ, *Κεκράξεται πρὸς με, καὶ ἐπα-
 κούσομαι αὐτοῦ*· ὅς γε καὶ ἐτι λαλοῦντος τοῦ ἀγα-
 θοῦ ἀνθρώπου, καὶ πρηνῆ δὲ λαλεῖν, κλίνει τὸ οὖς
 καὶ ὑπακούει αὐτοῦ.

ος. Τοῦτων δὲ οὕτως ἐχόντων, καλῶς ἂν ἔχοι εἰ-
 πεῖν ἡμᾶς καὶ ὅτι φθάσασα ἡ θαυμασία προφήτις
 ἐν τῇ κατ' αὐτὴν ὥδῃ ἀποκωλύσαι τοῦς· ὑπ' αὐτῆς
 ἰδασκομένους τῶ ὑψηλὰ εἰς ὑπεροχὴν λαλεῖν, καὶ
 τῆς μεγαλορρήμοσύνης ἣν τῇ καυχῆσει ὀπαδὸν οὐ-
 λαμεν, ὡς ἀνοήτων ὄντων τῶν τοιαῦτα ποιούντων
 καὶ νοῦν μὴ ἐχόντων καὶ γνῶσιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπε-
 στραμμένων τῷ Θεῷ· αὐτίκα φιλοσοφεῖ ὡς αὐτόχρη-
 μα γνῶσις ἐστὶν ὁ Θεός, καὶ Θεὸς γνῶσιων, καὶ φι-
 λῶν τοὺς ὄντως αὐτῷ γνωστοῦς. Δὲ τοιαύτη φιλοσό-
 φη προσεσηκῶς ὁ Θεός· καὶ ὡς εἰς κήρυγμα λογι-
 σάμενος καὶ αὐτὴν καὶ διδάσκαλον, ἀποδίδωσιν αὐ-
 τῇ τὸ δι' εὐχῆς, τὸν ἀγαπητὸν δηλαδὴ τόκον, ὃν
 ἤτιστατο. Ἐπὶ τοῦτοις ἐστι γυργῶς φράσαι ὡς· Θεὸν
 γνῶσιων ἢ μακαριωτάτη Ἄννα εἰποῦσα τὸν Κύριον,
 φιλοσόφως ἀντικίπτει τοῖς βλασφήμῳ; φαμένοις εἰ
 ἐστι γνῶσις ἐν τῷ Ἰψίστῳ· μονονοῦχι λέγουσα ὡς
 ἡμῖς οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἐπιστάματα, καὶ δι' αὐτὸ ὅλα
 γνῶσιν μὴ ἔχοντες ὀφειλομεν καὶ αὐτοὶ λέγειν τὸ,
Τίς ἔγνω νοῦν Κυρίου ὅς πάντα οἶδε καὶ πρὸ γε-

ab omnibus requiritur hominibus : Scitote enim, inquit, quod ego sum Deus : id est, cognoscite, intelligite. Sed aliæ quidem primæ, aliæ vero secundæ sunt cognitiones, siquidem aliæ quidem ipsius Dei manifeste sunt; aliæ vero nobis ex illo illuxerunt. Sunt autem etiam præter illas aliæ Dei cognitiones, cordium inquam nostrorum ac viarum, ad quas ipsas alludens prophetissa, in mentem Dei revocare videtur, quod ipsam esse puro corde novit, et secundum virtutem ambulare cognoscit : ideoque remunerationem ab illo quaerit, ita ut disponat, seu prompte et exinde adducat illum, et hoc per precam, ad curam de ipsa habendam. Et certe precando persuadet et desideratam rem obtinet.

75. Si vero quoque sunt aliæ cognitiones apud Altissimum, quæ connumerari non possent cum illis ipsi charis, istarum etiam ipse prorsus Dominus est, disponens illas sicut vult, nec sinens dominari aut nocere fidelibus servis, sed et illas abducens vel immutans, et proprias introducens ineffabili gratia, qua præditus homo, secundum prophetas et discipulos Christi, de Deo loquitur, non a malignis spiritibus qui speculantes conturbant inspiratas, sed in tuto positus, quasi manens intra divinum tabernaculum seu sanctum templum, quæ Mosaica nube meliora sunt, et, ut ita dicam, divini recessus : Protegam enim, inquit eum, quoniam cognovit nomen meum. Talis autem erat prophetissa Anna, quæ cognoscebat Deum, quod ab ipso protegeretur, et sic in securitate ipsi ex animo inhærebat, non quidem acuto manifestoque clamore clamans, alias autem, sicut sanctus Jonas ex ventre ceti, ex anxietate cordis intrinsecus clamans. Ideo sapientissime David, post « protectionem in cognitione Dei » adjecit : *Clamabit ad me, et exaudiam eum*. Hic enim adhuc loquente bono homine, sed et priusquam loquatur, aurem inclinatur et exaudit eum.

76. Hæc autem cum ita sint, consonum nobis esset dicendum quod, postquam hæc admirabilis prophetissa prævenisset in suo carmine prohibere doctos ab ipsa ne sublimia superbe loquerentur et caverent a jactantia quam gloriationis comitem esse scimus, quantum qui talia agunt insolvi sunt nec mentem nec cognitionem habent, et ideo a Deo avertuntur, statim philosophice docet quod re ipsa scientia Deus est et Deus scientiarum et diligit eos qui ipsi vere noti sunt. Idcirco talem philosophiæ magistram advertens Deus et tanquam præconem ac discipulam reputans, ipsi tradidit quod erat in voto, dilectam nempe Filium, quem poposcerat. Acute præterea dicendum est quod Deum scientiarum sanctissima Anna proclamans Dominum, philosophice obnititur iis qui blasphemando pronuntiant an sit scientia in Excelso : quasi diceret nos homines non esse scientia præditos, et ideo veluti cognitionem non habentes debere et ipsos hoc dicere, Quis novit sensum Domini, qui cuncta scit etiam

antequam eveniant? Ipse namque reipsa sapientissimus est, et summe sapiens, cuncta sciens, et non scientiæ vel scientiarum, sed scientiarum omnium Dominus. Unde colligitur quod nullius iniquitatis ille noxius est: peccatum enim non est cognitio, sed prorsus ignorantia. Porro si peccatum est ignorantia, non ergo sapientiam habet peccator in quantum peccat. Sapientissimus igitur et sanctissimus est scientiarum Dominus. Si vero de numero cognitionum est ea quæ ad laudabile Adam respicit matrimonium quo cognovit Adam uxorem suam quæ et ipsa cognovit illum, et huius cognitionis Deus est Deus. Faciet ergo quoque super istam dignissimum effectum et institutum, assentiens in adimplentionem ejus quod ipsa postulaverat.

77. Hic autem addi potest quod accurate de Deo disserit prophetissa, cum omnium bonorum causam esse prædicat Deum. Est enim, inquit, Deus scientiarum, nulla vero artificiosa cognitio otiosa est apud ipsum, sed omnes in bonum opus abeunt, et hoc omnino compatit huic optimo artifici. Non autem absurdum esset dicere quod copulantur bonæ cognitioni quæ secundum Deum est laudabilis præcognitio, dignoscencia, recognitio, de peccatis antea commissis condemnatio nobilis ignoscencia, circumspicientia, cum spiritualiter inter se circumspicientes disserunt. Talia uamque cognitiones quædam sunt Deo probate. In his autem est notandum quod hic scite et sapienter modulator apposuit dynastæ Deum cognitionum, ostendens quod, sicut hominem perfectum scimus esse verbo et opere conspicuum, sic et Deum nosse convenit dynastiam et cognitorem; maxime vero super omnes huiusmodi, qui talis cum sit et cognoscens et potens quod in Anna faciendum erat hoc, nullo cooperatore fecit.

ὑπὲρ τοιοῦτους ἅπαντας, ὅς τοιοῦτος ὢν καὶ γινώσκων τὸ ἐπὶ τῇ Ἄννῃ κοιητέον, ἅμα δὲ καὶ δυνατὸς ὢν, ἐποίησεν αὐτὸ οὐδενὸς ἄλλου συμπράτοντος προσδεηθείς.

Troparium primum tertie odae.

Incomprehensibilis est divinisimus principatus.
Rhetores enim demonstravit illiteratos,
Satis sophistas mutire faciendo sermone,
Et a profunda nocte extrahendo
Populos infinitos fulgur Spiritus.

78. Ausit aliquis fortasse hic pulchri operis in proposito tropario, non longe fulgens dicere exordium, quod requirit poeta Thebanus antiquissimus. Si enim in quinto versu positum: ἀστραπή τοῦ Πνεύματος non est in dativo, sed nominativo desinit ἀστραπή ordinatque sic aliquis syntaxim: Incomprehensibilis est Spiritus fulgur, non valde laudari posset ob extremam inversionem, et hæc uti quis audaci loqueretur, toto cælo procul distantiam sive juxta altitudinem cæli supra terram, aut saltem quantum de supra cerni possunt quæ sub terra sunt, aut in profundum demergi potest: namque transiens homo simplex et iwers, audite: Incomprehensibilis est divinisima, statim perspicere conatur quænam sit ista, et eum lædet per longum

Α νόσεως; Αὐτὸς γὰρ μόνος τῷ ὄντι σοφώτατος, καὶ καθὰ πάνσοφος, οὐ-τω καὶ παγγνώστης, καὶ οὐ γνώσεως ἢ γινώσεων, ἀλλὰ τῶν γνώσεων πασῶν Κύριος· ἐξ ὧν συνίγεται καὶ ὡς κακίας καὶ οὐδαιμίας ἐπιληνός· ἀτίος. Ἡ γὰρ ἀμαρτία οὐ γνώσις, ἀλλ' ἀποχρημα ἄγνοια. Ἐάν δὲ αὐτὴ ἄγνοια, οὐδὲ σοφίαν ἔρα ὁ ἀμαρτάνων ἔχει καθὸ ἀμαρτάνει· πάνσοφο; ἔρα καὶ ἀγιώτατος ὁ τῶν γνώσεων Κύριος. Εἰ δὲ μὴ τῶν γνώσεων καὶ ἡ κατὰ τὴν Ἀδαμείαν εὐλογητὴν συζυγίαν, καθ' ἣν ἔγνω Ἀδάμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, γινώσκουσαν δὴπου καὶ αὐτὴν ἐκείνον, καὶ ταύτης ἔρα γνώσεως Θεός· ὁ Θεός. Ποιήσει ἔρα καὶ ἐπ' αὐτῇ ἀξιολογώτατον συμπέρασμα, καὶ ἐπιτήθευμα ἐπινοήσας εἰς συμπλήρωσιν οὐ αὐτὴ ἤβητο.

Β ος. Οὐκ ἀνέδεκτον δὲ εἰπεῖν ἐνταῦθα καὶ ὡς θεολογῆι συνεκτυγμένως ἢ προφητικῶς, πάντων τῶν ἀγαθῶν αἰτιον εἶναι δοξάζουσα τὸν Θεόν. Θεός· γὰρ φησι γινώσεων, οὐδέμια δὲ γνώσις δημιουργικὴ ἀργούσας παρ' ἐκείνῃ ἀπόκειται, ἀλλὰ πᾶσαι εἰς ἔργον ἀποτελούνται ἀγαθόν, καὶ αὐτὸ πάντως καὶ πρόπον τοιοῦτον παναγάθῃ δημιουργῶ. Οὐκ ἂν δὲ εἴη κἀργον εἰπεῖν καὶ ὅτι συμπαρακτείνονται τῇ γνώσει τῇ ἀγαθῇ τῇ κατὰ Θεόν, καὶ ἡ ἐπιανητὴ πρόγνωσις, καὶ ἡ θεάγνωσις, καὶ ἡ ἐπίγνωσις, καὶ ἡ ἐπι φθίσσεσι πεπαισμοσι δικαία κατὰ γνώσις, καὶ ἡ ἐλλόγιμος ζύγγνοια φησιν συγγνώμη, καὶ ἡ πολυουνομίας κολουμένη μετάνοια, καὶ μετάνοια, καὶ μετάνοια; φησὶ δὲ ποτε καὶ ἡ ἀμφίγνωια, ὅτε συζητοῦσι πνευματικῶς οἱ ἀμφίγνωσοῦντες. Γνώσις γὰρ τις καὶ τὸ τοιαῦτα θεωρεῖται· ἐν τούτοις δὲ σημειωτέον καὶ διδεχῶς καὶ σοφῶς ὁ μελωδὸς ἐνταῦθα παρῆστο τῷ δυνατῇ τὸν Θεόν τῶν γνώσεων δεικνύς ὡς, καθὸ τὸν τέλειον ἄνθρωπον, δοκίμον οἰδαμεν εἶναι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, οὗτω καὶ τὸν Θεόν εἰδέναι πρέπει καὶ δυνατῆν καὶ γνώστην· μέγιστα δὲ ἐπιρυκτικῶς

καὶ δυνατῆν καὶ γνώστην· μέγιστα δὲ ἐπιρυκτικῶς

Troparion primum tertie odae.

V. Ἄληπτός ἐστιν ἡ θεαρχικωτάτη.
Ῥῆτρας γὰρ ἐξέφηνε τοὺς ἀγραμμάτους,
Ἄλις σοφιστὰς συστομίζοντας λόγῳ.
Καὶ τῆς βαθείας νυχτὸς ἐξαιρουμένους
Λαοὺς ἀπίρους ἀστραπῆ τοῦ Πνεύματος.

Δ ος. Ἔστιν, οἶμαι, τολμησαί τινα εἰπεῖν ἐνταῦθα ἔργου καλοῦ τοῦ κατὰ τὸ ἐκτεθὲν τροπαρίον μὴ πάνου τηλαυγῆς πρόσωπον, ὃ δὴ ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς ἰδὲν καλατάτος λυρωδός. Εἰ μὲν γὰρ ἐν τῷ πέμπτῳ στίχῳ κείμενον τὸ ἀστραπῆ τοῦ Πνεύματος οὐκ ἐστὶ δοτικῆ, ἀλλὰ κατ' εὐθὴ πέπτωκεν ἡ ἀστραπῆ, καὶ συνάξει τις ὅτι ἀληπτός ἐστιν ἡ θεαρχικωτάτη ἀστραπῆ τοῦ Πνεύματος, οὐκ ἂν μάλα ἐπιανητό τις ἀκρας ὑπερβάσεως, καὶ τῆς ὡς ἂν τις τολμηρότερον ὑπερβάλοι, ὅσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίας, διασεάσεως, ἢ κατὰ ὕψος οὐρανοῦ ἀπὸ γῆς, ἢ γοῦν ἀλλὰ ἐς ἔσον ἐξ ὑπερέφου τὸ ὑπὸ γῆν ἰδεῖν, ἢ κατακολλημῶσαι βύθιον. Ὁ γὰρ τῆς παρόδου ἄνθρωπος ὁ ἀπάργμων καὶ ἀφελής, ἀκούσας ὡς ἀληπτός ἐστιν ἡ θεαρχικωτάτη αὐτίκα ἰδεῖν ἐντρανίζει, καὶ τίς ἐκείνη ἐστὶ;

καὶ οὐκ ἐναμένει ἐπὶ μακρὸν τὴν ἀπόδοσιν, καὶ οὕτω μὲν οὐκ ἀναπαύει ἀκοῆν τὸ μακρὸν ὑπερβα-
 τῶν. Εἰ δὲ εἰ ἄλλο νοῆσαι εἰς ἀπὸ κοινοῦ λαβῶν
 ὄνομα κατὰ συνήθειαν παλαιάν, ἀλλὰ τοῦτο ξενίσει
 εἰς μὴ ἐνεριθίως ἀπροσέμενον· εἴχα γὰρ ἔσται εἰπεῖν
 οὐ καθάπερ ἐκ τοῦ βασιλεύειν ῥήματος ὄντος· εὐ-
 ρηταί που ἐλαίμενον κατὰ κοινοῦ ὄνομα τὸ ὀ βασι-
 λεύς, ἢ ὀ βασιλεύων ἐν τῷ, οὐ μὲν γὰρ τι κακὸν
 βασιλευμένον ἀψά τε οἱ, ἤθουν ἐν τῷ βασιλεῖ δῶμ'·
 ἀφενδὸν πάλαι· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῷ δικάσω.
 Ἰθαὶ δὲ ἔσται ἢ ἐκ τοῦ δικάσω δηλαδὴ ὀπακου-
 σθεῖσα δεικν, οὕτω κἀναπαύει ἐκ τοῦ ἐξέφηνε ῥήμα-
 τος παρεισθῆναι τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι ἀληθῆς ἔστι

ὀφ. Εἴποι δ' ἂν τις ὁμοίως βιασάμενος καὶ ὡς ἐκ
 τοῦ ἀληθῆος ὀπονηθῆναι δύναται ἀσφαλῶς ἀπὸ
 κοινοῦ ἢ λήψης ἢ θεαρχικωτάτη, ἣν δηλαδὴ λαμβά-
 νμεν καὶ ὡς λήμμα ἐνοχόησαν οἱ Χριστιανοί, καὶ
 ἀγκοινοῦ δόγμα ἔχομεν· θεαρχικωτάτην καὶ
 παρειληφότες καὶ φυλάσσοντες τὴν τριαδικὴν ἐν ἐνὶ
 θεῷ ὑπερούσιον ἐξουσίαν τὴν τρισυπόστατον· ἥτις
 λήψης εἴσται καθὲ καὶ κατελήψης ἐτέρῳ λόγῳ ἀλη-
 θῆς· ἔστιν, ἔπει καὶ τοῦτο μόνον αὐτῆς ληπτὸν, ἢ
 ἀκατάληψία κατὰ τὸν οὕτω φιλοσοφήσαντα. Δύναται
 δὲ καὶ ἐκ τοῦ θεαρχικωτάτη παρελκυσθῆναι ἢ κατ-
 ἄρρηστα τοῦ τοιοῦτου ὀνόματος θεαρχία, καὶ ἀπο-
 κείσται ἀσφαλῶς καὶ ὀρθῶς ὁμοίαν ὄντασιν. Ἔτε
 τοῖνυν κατὰ τὸν πρῶτον λόγον τὸν κατὰ μακρὸν
 ὀπαρῶν σχῆμα τῆς φραστικῆς τάξιν τοῦ τροπα-
 ρίου μεθοδεύσει· εἴτε κατὰ τοὺς τρεῖς τοὺς ἀπὸ
 κοινοῦ ἐρανισαμένους θηλυκὸν εὐθὺ ὄνομα, οὐ ὀπο-
 νηθέντος δευτικῆ μένει τὸ ἀστραπῆ τοῦ Πνεύματος,
 οὐνοῖαν τὸ πρῶτον τοῦ προκειμένου μελωδικοῦ
 ἔργου ἐμποῖαι τῷ περιτυγχάνοντι, καὶ τὴν ὄψιν ἐς
 αὐτὸ ἐπιβρίπτουσι· ἐκκρινέσθαι οὖν τῷ φιλοθεάμονι
 ἴπλον βούλεται· οἶμαι δὲ ὡς ὁ πρῶτος ἀρέσκει ἂν
 λόγος διὰ τὸ προφανῶς ἀόχλητον.

κ'. Ἐφ' οὗ καὶ θεωρητέον τὴν κατὰ τὸ τροπαρίου
 ἔνοιαν βουλομένην λέγειν ὅτι ἢ θεαρχικωτάτη
 ἀστραπῆ τοῦ Πνεύματος ἀληθῆς ἔστιν, ὅπερ ἔστιν
 ἀκατάληπτος, ἀκατανόητος, μὴ ὀκκαίμενη λαβαῖς,
 ὅ ἔστιν ἀφαῖς, ὡσπερ οὐ ταῖς κατὰ ὄμμα, οὕτως
 οὐδὲ κατὰ νοῦν. Εἰ μὴ ἄρα ἐκεῖνος ἄλλὰ μοιτο
 φλογὶ ἀγγελικῆ, ὡς ἔχειν οὕτω λαβῆσθαι πυρός, καὶ
 φωτὶ φῶς προλαμβάνειν, καὶ τῷ τῶν φώτων οὕτω
 προσπελάζειν Πατρὶ τῷ μεγάλῳ θεῷ· πόθεν τοῦτο
 ὄηλον; Ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ σήμερον θαύματος· βητο-
 ρικῶς γὰρ αὐτίκα δὲ καὶ φιλοσόφως τοὺς ἀγραμ-
 μάτους ἐστόμωσε μαθητῆς, καὶ ἀχρόνως· καὶ ὡς ἐν
 ἀτόμῳ σοφοῦς ἐξέφηνεν ἄλλοις, ὅπερ ἔστιν αὐτάρκως,
 τοὺς ἰδιώτας συστομίζοντας τῷ οικίῳ λόγῳ, τού-
 ἔστιν ἐν τῷ ἐμφράττειν τὰ χεῖλη, ἐπιστομίζοντας
 τὸ παρ' Ἐλλῆσι σοφιστικὸν φῶλον, καὶ τῷ τῆς θείας
 διδασκαλίας ἐξαστρέπτουσι φωτὶ, ἐξίγοντας τοῦ
 κατὰ τὴν ἀγνωσίαν ζῶφου νυκτέρου· ὅπερ ἐν ἔργῳ
 πάντως ἀκατάληπτον ὀμολογησάμενος ἔστω.

κα'. Καθεσταμένης δὲ ὡς τῆς ἐννοίας, τὰ κατὰ

(1) Et ita non moratur auditorem longo hyper-
 bato.

(2) Divinissimam traditione acceptam custodien-

A explicacionem expectare (1). Si vero quis aliud quid
 cogitet, communi juxta morem antiquam sumptio
 nomine, at istud auditorem non asuetum confundit.
 Forte namque dici poterit quod, quemadmodum ex
 regnare, quod est verbum, inventum est derivatum
 commune nomen rex, vel qui regnat, in hoc : « Non
 enim aliquid malum est regnare, et sive in hoc :
 Regi nobil- palatium est ; ita etiam in verbo : Judi-
 cabo. Rectum vero erit ex judicabo, subauditum sane
 judicium, sic et ibi ex verbo ἐξέφηνε occurrit
 menti, quod incomprehensibilis est ἔκφανσις quæ
 illiteratos reddidit oratores.

B 79. Similiter autem aliquis dicere posset, quod
 ex voce *incomprehensibilis* tuto subintelligi potest
 nomine communi apprehensio ἢ θεαρχικωτάτη quam
 certe tanquam lemma celeberrimum nos apprehendimus
 Christiani, et communissimum habemus dogma (2); quæ
 apprehensio, sive acceptio, vel, aliis
 verbis comprehensio, incomprehensibilis est, siquid-
 dem, secundum eum qui sic philosophatur, hoc
 solum istius est comprehensibile, quod incompre-
 hensibilis est. Potest autem etiam ex θεαρχικωτάτη
 derivari vox quæ præest huic nomini θεαρχία,
 complereque tuto recteque similem syntaxim. Sive
 ergo juxta primum modum, de longa scilicet inver-
 sione, orinat quis elocutoriam syntaxim *tropari-
 rii* sive juxta tres altos, derivantes in nominativo
 dative manet ἀστραπῆ Spiritus, frons propositi
 operis melodici sensum præstat occurrenti et oculos
 in ipsum injicienti. Discrimen igitur sit curioso quod-
 libet. Equidem puto quod primus sufficeret modus,
 quia manifeste non avertit difficultatem.

80. Super hoc etiam considerandum est *tropari-
 sententiam* quæ dicere vult quod divinissima ful-
 guratio Spiritus incomprehensibilis est, nempe inap-
 prehensibilis, imperecepta, non subiecta conceptui,
 id est, tactui ut incorporeis sic neque spiritualibus.
 Nisi igitur spiritus iste flamma luceret angelica,
 ita ut posset ignem apprehendere, lumineque
 lumen assumere, et sic Patri luminum, ma-
 gno Deo, propinquare, unde hoc foret manifestum?
 D Ex ipso hujus diei prodigio. Protinus enim orato-
 res et philosophos disertos fecit illiteratos discipu-
 los, et extemplo quasque in instanti sapientes red-
 didit satis, hoc est sufficienter, hos idiotas, obmu-
 tescere proprio sermone facientes, id est, in occlu-
 dendu labia, silere cogentes sophisticam Græco-
 rum tribum; istamque divinæ doctrinæ fulguranti
 lumine educantes ex ignorantæ tenebrosa nocte :
 quæ efficacia prorsus incomprehensibilis censenda
 est.

81. Statuta vero taliter sententia, quæ ad dictio-
 tes trinam in uno Deo supersubstantialem sub-
 stantiam tribus personis constantem.

nes troparli pertinent, sic explicantur : Imprensibilis, ut inventum est, idem significat quod incomprehensibilis, quam capere non est possibile. Ostendit autem ista dictio, quæ homonyma est, etiam irreprehensibilem sive hominem, sive victum, cuius et ipsius, tanquam commendabilis virtute, nihil aliquis incriminandum reperire potest. Videtur autem dictio metaphorice deduci a luctatoribus, qui oleo peruncti et aliunde solertes inclinari, curant ne captum adversarii præbeant. Unde optime *imprensibilis* diceretur castus Joseph, qui dominam Ægyptiam nudus fugit ut comprehendi non posset. Huic autem *imprensibilis*, juxta modum luctatoris, opponitur εύλαβής, quem scilicet facile prehenderes. Vox autem εστιν per consequentiam nexus acuto accensu notatur, ut hoc ἀληπτος εστι, concinat τῷ ἐρρήξε γαστρὸς, secundum vim accentus acuti. Aliunde vero, sicut viri docti volunt, enclitica esse debet. Qui vero hoc audire fastidit, nobis prorsus illasis prætereat.

82. Quæ vero θεαρχικωτάτη dicitur, omnem splendoris intentionem excedit. Superior enim est una altera fulguratio, magis una divina; atque altera quædam principalis, et principalior, et principalissima: sed divina principalissimaque fulguratione Spiritus, et Patris et Filii, non recte dicemus aliquid esse præstantius. Hæc enim summam significat Dei virtutem, sapientiam mundum diversimode docentem et ita salvantem: quo quid præstantius opus Dei esset præter incarnationis œconomiam, ubi cuncta sunt ad nostram salutem et ad impletionem superioris mundi spectant? Est autem theologica vox θεαρχία et quæcumque inde veniunt. Vox autem ῥήτρας per circumflexum pro ῥήτορας, non est valde usitata, sicut neque πάτρας pro πατέρα, μήτρας, pro μητέρα, vel aliud quid simile. Θυγατέρας tamen invenitur cum synoope. Igitur noscit aliquis undecunque dictionis hujus usum, vel remittendum est ad licentiam poeticam vel aliam propter metrum necessitatem. Attamen ῥήτρας cum accentu super penultimam dicimus genere feminino, cum quibusdam conditionibus conventiones; quarum singulare est hoc: Euge, ῥήτρην faciamus, et est istud sicut φρήτην, et similia. Ἐξέφηθεν autem spectat ad fulgurationem, qua manifestantur quæ hucusque in obscuritate erant, quemadmodum et discipuli, qui erant obscuri, manifestati sunt, cum a Spiritu sancto illuminati fuerunt. Et non solum ipsi luxerunt, sed et aliis bonam hanc affectionem dederunt. Illiteratos autem dicit, vel qui prorsus litteras nesciebant, quosque dixerit analphabatos, vel qui paucas sciebant litteras: qua significatione usus est etiam qui scripsit episcopum esse posse illitteratum, sive qui paucis sacrarum litterarum libris operam dat: nam illum qui nihil omnino novit pigeret, puto, sacram lucernam accendere.

83. Vox ἄλις quæ significat sufficienter, tanquam adverbium, venit ex ἀλίω ἀλίω, id est cogo, po-

A. λέξιν τοῦ τροπαρίου ἔχουσιν οὕτως· ἀληπτος μὲν νῦν ὧ· εὐρέθη ἡ ἀκατάσχετος, ἧς οὐκ ἔστι λαβέσθαι δηλοῖ δὲ ποτε ἡ λέξις ὁμώνυμος οὕσα καὶ τὸν ἀμεμπτον, ἢ ἀνθρωπον ἢ βιον, οὐ καὶ αὐτοῦ ὡς ἐναρέτου δρᾶξασθαι τις οὐ δύναται λόγῳ αἰτιάσεως· δοκεῖ δὲ μετεναχθῆναι ἡ λέξις ἐκ παλαιστών τεχνικῶν, οἱ γὰρ ἀλειφόμενοι ἔλαιον, καὶ ἄλλως δὲ ὑποκλίνοντες δεξιῶς ἐπιτηθεύονται μὴ ἐνδιδόναι τοῖς ἀντιπάλοις λαβί· ὅθεν πάνυ γλυκέως ἀληπτος λέγοιτ' ἂν ὁ σώφρων Ἰωσήφ, ὁ τὴν Αἴγυπτίαν δέσποιναν γυμνῶς φυγῆν, ὡς μὴ ληφθῆναι καταδεξάμενος· τῷ δὲ οὕτως ἀληπτω κατὰ λόγον πάλη· ἀντίκειται ὁ εύλαβής, οὐ δηλαδὴ ῥῥον ὁ βουλόμενος λάβοιτο. Τὸ δὲ ἐστιν διὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ εἰρμού ὁξύνεται, ἵνα τὸ ἀληπτός ἐστι, συνάξαι τῷ ἐρρήξε γαστρὸς, κατὰ τὴν ὁξυότην· ἄλλως δὲ, ὡς οἱ τεχνικοὶ βούλονται, ἐγλίνεσθαι ὀφείλει· ὁ δὲ ὀκνῶν ἀκοῦειν τοῦτο, παρακούετω θλίβων ἡμᾶς οὐδέν.

πβ'. Ἡ δὲ θεαρχικωτάτη πᾶσαν ἐπίτασιν ὑπερβαίνει λάμψεως· ὑπερτέρα μὲν γὰρ ἄλλη ἄλλης ἀστραπῆς, καὶ θειοτέρα, καὶ ἀρχικὴ τις ἐτέρα, καὶ ἀρχικωτέρα, καὶ ἀρχικωτάτη· τῆς δὲ θεαρχικωτέρας ἀστραπῆς τοῦ Πνεύματος, αὐτίκα δὲ καὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, οὐκ ἂν ὀρθῶς εἰποιμεν εἶναι τι ὑπέρτερον. Θεοῦ γὰρ αὕτη ἐνέργειαν τελικωτάτην σημαίνει σοφίζουσαν ψόμον πολυειδῶς· καὶ οὕτω σώζουσαν· οὐ τί ἂν ὑπερφέρει ἔργον Θεοῦ μετὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, ἐνθα τὰ πάντα εἰς σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ οὕτως ἀναπλήρωσιν τοῦ ἀνω κόσμου ἀφορᾷ· Θεολογικὴ δὲ λέξις καὶ ἡ θεαρχία καὶ τὰ ἐντεῦθεν παραγόμενα. Τὸ δὲ ῥήτρας προπερισπούμενον, ὁ ἐστὶ ῥήτορας, οὐ τέτριπται εἰς πλατεῖαν χρῆσιν, ὡς οὐδὲ τὸ πατέρα πάτρας, μητέρα μήτρας, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον· θυγατέρας μέντοι εὐρηται συγκακομμένον ἐκ τοῦ ἀπλοῦ· ἤγγουν οἰδέ τις χρῆσιν τῆς λέξεως ἔθενον, ἢ ἄλλὰ ἀναπεμπτόν εἰς ἄδειαν ποιητικὴν καὶ τὴν διὰ μέτρον ταύτην ἀνάγκην. Ἄλλως μέντοι ῥήτρας φαιμέν παροξυτόνως γένει θηλυκῷ, τὰς ἐπὶ τισι ῥητοῖς συνθήκας· ὧν ἐνικόν τὸ, ἀλλ' ἄγε ῥήτρην ποιήσωμεν· καὶ ἐστὶν ἐκεῖνο κατὰ τὴν φρήτην καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ δὲ ἐξέφηθεν οἰκίον πρὸς τὴν ἀστραπὴν, ἧς ἐλλαμψόσης ἐκφαίνεται τὴ τῶς ὄντα ἐν σκότῳ, καθὰ καὶ οἱ μαθηταὶ ἀφανῆς ὄντες, ἐξεφάνθησαν, οἷς ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνελάμφθησαν· καὶ οὐ μόνον αὐτοὶ ἐξέλαμψαν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἔδωκαν τὸ ἀγαθὸν τοῦτο πάθος. Ἄγραμμάτους δὲ ἢ τοὺς μὴ εἰδῶτας ὄλως γράμματα λέγει, οὐ· ἀναλαφθήτους ἔφη τις, ἢ τοὺς ὀλιγογραμμάτους· δι' οὐ σημαינוμένον συνηγορεῖται καὶ ὁ γράψας μὴ κωλύεσθαι εἶναι· καὶ ἀγράμματον ἐπίσκοπον, εἶγγουν ὀλίγοις ἐντριβάντα βιβλίους ἱερῶν γραμμάτων. Ὁ γὰρ καὶ μηδὲν ὄλως εἰδῶς, ὀκνήσοι ἂν, οἶμαι, καὶ ἱερὰ λύχνα ἀνάπτειν.

πγ'. Τὸ δὲ ἄλις, ὃ σημαίνει μὲν τὸ αὐτόρκοις, ὡς ἐπιρρήμα· γίνεται δὲ ἐκ τοῦ ἀλίω, ἀλίω, τὸ ἀθροῖω,

Επει συμφ.δύσασθαι ἀφ'άστως καὶ πρὸς τὸ βῆτρας A καὶ πρὸς τὸ ἀγραμμάτους, καὶ πρὸς τὸ συστομίζοντας. Σοφισταὶ δὲ παρ' Ἑλλήσι διχῶς, καὶ μάλιστα μὲν οἱ πλασματογράφοι βῆτορες· σοφίζοντες ἐκείνοι ἐν τῷ μελετῆν πλαστάς ὑποθέσεις, τοὺς ἐπ' ἀληθείᾳ διηγήτορας. Οὕτω γοῦν σοφιστῆς Λιδανίδης τις καὶ Ἀφθόνιος καὶ λοιποί. Ἦσαν δὲ καὶ φιλόσοφοι σοφισταὶ διαλεκτικοὶ σοφισζόμενοι τεχνικῶς τοὺς αὐτοὺς κοινωνοῦντας, καὶ παραλογίζόμενοι, καὶ ἐν τῷ οὕτω ποιεῖν ἐλεγχόμενοι καὶ ἐλέγχοντες· οὐ ζηλωτοὶ μὲν ἐκείνοι ὡς καὶ προκαθίζεσθαι διδασκαλείων, ποιοῦμενοι δὲ ὁμῶς περὶ τέχνην ταύτην ὀχληράν. Ὅθεν λαθόντες ἡμεῖς, σοφιστὴν κακίας φαρμὴν καὶ πάντα μὲν κακὸν, μάλιστα δὲ τὸν ἀρχέτακον δαίμονα· συστομίζοντας δὲ ἀντὶ τοῦ τὸ στόμα ἐμφράττωτας, καὶ ὡς ἐν ἀνθ' ἐνὸς εἰπεῖν ἐπιστομίζοντας. B Ἐληπτὰ δὲ ἡ λέξις ἀπὸ ἀγγείων βραχυστόμων, καὶ ὡς οἱ παλαιοὶ φασὶ συστόμων· τοιαῦτα δὲ εἰσιν ὧν τὰ στόματα συνῆκται εἰς κομιδῆν στενὴν, ὡς πωμάζεσθαι· ὀλιγίστην δερματίω, ἢ στυπτείω, ἢ ζυληφίω· ἔστι οὖν συστομίζειν τὸ ἀχανῆ ποιεῖν τὸν ἐλεγχόμενον, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι προάγειν ὅλως λόγον τοῦ στόματος· ὡς εἰ καὶ μὴ πλατὺ χαίρειν εἶχεν, ἀλλὰ συνῆκτο τὰ χεῖλη κατὰ βαλάντιον ἢ τινα βίκιον· ὅπερ ἐμάνθανον οἱ τοῖς ἀγιωτάτοις τοῦ Θεοῦ μαθηταί· ἀντικαθεστώμενοι σοφισταί, οὐ φόβω ἢ βίᾳ, λόγῳ δὲ συστομίζόμενοι ἀποστολικῷ τῷ ἐκ τοῦ πανσέφου Θεοῦ.

πῶ. Ἐνταῦθα δὲ οὐ πάντῃ ἀκαιρον καὶ ἀπερίεργον ἱστορῆσαι ὅτι σοφὸς τις δύο φοιτηταὶς παρασκίζόμενος πᾶν αὐτῷ μελομένοισι, ὧν ὁ μὲν εὐχερῶς C καὶ μικροῦ δεῖν ἀχρόνω· ἀναλαμβάνων τὰ διδασκάλια, εἶτα ἐξελανθάνετο τυχῶ, ὁ δὲ μόχθω πολλῷ εἰσδεχόμενος τὸ ἐρμήνευμα παρακατεῖχεν εἰς μνήμην διηνεκῆ στεγόμενον· τὸν μὲν πρῶτον ἐκείνον λαγύμφεικίζεν εὐρυστόμω, βῆρον μὲν πληρουμένη, βῆρον δὲ ἀποκινουμένη· τὸν δὲ δευτέρον ἀγγειδίω συστόμω, βῆρον καὶ εἰσδεχομένω, καὶ ἀποπτύοντι τὸ ὑγρὸν, καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ σύστομον. Βαθεῖαν δὲ τὴν νύκτα λέγει τὴν παλαιτάτην ἐν τοῖς ἐθνικαῖς πλάνη, δι' ἣν ὡς ἐν σκοτίᾳ περιπατοῦντες, οὐκ εἶχον τὸ τῆς διηθείας βλέπειν φῶς, οὐδ' αὐτοὶ Ἑλληνας, οἷς ἡ κατὰ κόσμον σοφία ἐνέλαμπε· καὶ ἦν ἐκείνοισι ἡ εὐξ αὐτῆ καινότροπος· οὐ γὰρ ἥλιος, γῆν ὑποδύς, τῆ ἐκαίθεν σκιᾷ ἀλύπει τὴν κτίσιν· ἀλλ' ὁ μὲν ἥλιος D τῆς ἀληθείας ὁ ὑπερουράνιος ἐπλήρου τὸν κόσμον· ἐκείνοισι δὲ βλέποντες οὐκ ἔβλεπον· ἐμελλε δὲ ἄρα ἐν τῷ ὑστερον ἀνάπαλιν θαύματι τὸ ἐμπαλιν τοῦ πρώτου πάθος ἐγγενέσθαι τοῖς ἔθνεσιν. Ὅτι γὰρ ὁ ἄδυστος ἥλιος οὐρανίθεν κατελθὼν ἐπ' ἡμᾶς ὑπὸ γῆν γένοικτο, τῆνικαῦτα ἐκείνοισι ἡ πρώτη μὲν ἀπηλάθη νύξ, ἐπέλαμψε δὲ φῶς τὸ ἀνέσπερον. Ἰστέον δὲ ὡς βαθεῖα νύξ δηλοῖ μὲν τὴν ἄκρω μέλαιναν, καὶ καθάτις ἐση σκοτομήνιον· τὴν μεταφορὰν δὲ εἰληχεν ἐκ τῶν βαθύων, καὶ φρεάτων, καὶ φαράγγων, καὶ βόθρων, καὶ παλισγῶν καθ' ὧν οὐ δεικνύεται φῶς καθαρόν, ἔπερ ἄνω φορούμενον φύσει, ὀλίγα πέφυκεν ἀσφαιεῖσθαι περὶ τὰ ἡ βαθεία ἢ ἄλλως γωνιούμενα καὶ παράθυστα· ἐνταῦθεν δὲ νοητέον καὶ βαθύ

test referri ad oratores, et illiteratos, et os obturantes. Sophistarum vero apud Græcos duo genera habebantur: præsertim plasmatographi oratores: hi ficta subjecta declamantes, veros efformabant ad sapientiam advocatos. Talis fuit sophistes Libanius, et Aphthonius, et cæteri. Erant porro philosophi sophistæ dialectici, qui secum conversantes argutiis ludebant et sic erant convicti et convincentes; non zelantes ut disciplinis præsesent, laborantes tamen circa istam molestam artem. Unde morem assumpsimus nos, sophistam malitiæ vocandi omnem improbum, præsertim malorum principem dæmonem. Συστομίζοντας autem sumitur pro, obturantes ora; et, ut unum pro altero dicam, ἐπιστομίζοντας. Dicitio vero desumpta est a vasibus tenuis colli, quæ dicuntur ab antiquis σύστομα. Talia sunt ea quorum os in arctam introductionem tenuatur, ut obtrudi possit tenuissima pellicula, vel stuppa, vel lignea particula. Συστομίζω est igitur mutum facere convictum, eo quod omnino nequit ex ore proferre sermonem, et tanquam ad modum erumenæ vel urceoli non potest late hiare, sed contrahuntur labia. Quod didicerunt sanctissimis Dei discipulis adversarii sophistæ, non metu aut violentia, sed apostolico sermone a Deo sapientissimo proveniente, ora obturati.

84. Hic autem non prorsus intempestivum aut superfluum est enarrare quod quidam philosophus duobus auditoribus, quos magna prosequeretur cura, deditus, quorum unus facile ac subito suscipiebat documenta, sed brevi postea obliviscebatur, alter magno labore susceptam explicationem in memoria perpetuo custodiebat, primum quidem assimilabat ore largo lagenæ quæ facile impletur, sed facile et vacuatur; secundum autem angusti oris urcei, tardius recipienti et rejicienti aquam. Tale quidem est verbum, σύστομον. Profundam autem noctem dicit antiquissimum ethnicorum errorem, per quem velut in tenebris ambulantes, non valebant veritatis aspicere lumen, nec ipsimet Græci quibus sapientia secundum mundum illuxerat. Erat autem illis ista vox novi generis. Non enim sol sub terram subiens creaturam exinde contristabat umbra: verum hic quidem celestis mundum replebat sol veritatis; sed illi aspicientes non videbant. Debebat proinde fieri gentibus in ultimo prodigio quiddam huic primæ affectioni contrarium; etenim cum ille sol indeficiens, ad nos ex alto dimissus, sub terram intravisset, statim hæc prima nox evanuit, eisque lumen absque vespere illuxit. Notandum est autem quod dicitio *profunda nox* ostendit illam fuisse summe nigram, illonem ac tenebricosam. Metaphora vero sumpta est de profundis, puteis, barathris, foveis, pelagis, in quæ non penetrat purum lumen; quod natura sursum elevatum, circa profunda vel alias angulata seu furtiva parum est versari natum. Exinde quoque concipien-

dum est illam ad solum usque profundam adoratio-
nem et profundam serenitatem, quam qui non
habet, ex aquis profundis eripi se precatur.

85. Ὡς ἐξαιρουμένους est pro ἐκλαμβάνοντας,
et sic educentes. Dici solet de his quæ ex profun-
do eriguntur, Extrahit igitur aliquis eum qui de-
mergendo suffocatur, aut in profundum cœnnum
lapsus est; vel magis tropice, qui cecidit in capti-
vitatē. Huic autem ἐξαιρῶν ἄσπιν ἄσπιν sunt ἐξελῆσαι
et ἐξελῆναι. Talia vero non sunt ἀναιρεῖσθαι et
ἀνελεῖσθαι: non enim ex profundo suscipientes, sed
lapsum erigentes, aliquem elevamus; et sic indica-
bit istud: ἀνελετο ἐκαίνον. Quod autem τὸ ἐξαι-
ρῶσαι et ὁ ἐξαιρούμενος, ex quibus sunt ὑπεξαιρῶ-
σαι et ὁ ὑπεξαιρούμενος, passivam aliquando
significationem habeant, non est ambigendi locus.
Populos autem immensus solummodo dicit eos
qui fulgore Spiritus illuminati sunt. Licet enim
alias maxime gentilium immensitas pateat, si quis
eos qui etiam nunc in tenebris errorum ambulat,
et nocturno tempore contra nos insidiantur, consi-
deret; at tamen immensi quoque sunt secundum
Deum illuminati: et nobis ante oculos ducantur
omnes sancti, prorsusque mirabimur eorum infi-
nitatem, etsi non proprie sumamus istam. Si
enim nec omnes homines qui ab Adam ad consum-
nationem usque sæculi sunt, coram Deo proprie
dicentur innumerari vel infiniti, quomodo sanctis
ejus et cæteris simul Christianis infinitas compe-
teret? Sunt ergo populi infiniti, quorum multitudo,
licet habeat finem, nobis tamen non est magis nota,
quam quod est proprie infinitum. Si vero quo-
que terra tum esse dicitur immensa, tum habere ter-
minos, observandum est hoc etiam utile præsentibus
futurum. Eidem etiam usui inservit dictum:
« Populis infinitis consentientibus », quod apud
aliam poetam invenitur.

86. Fulguratio vero sancti Spiritus, et præsertim
illa quæ spectat ad hodiernam festivitatem, in qua
sunt spiritus vehemens et ignita lingua, aliquid
supernaturæ additum majestati habet ex naturali cogi-
tatione per quam ad divinissimam speculationem
anagogice ducimur. Scimus enim quod sensibilis
fulguratio sensibilem spiritum, ante propriam ge-
nerationem jam existentem, hancque producentem,
arguit: quo intra nebulam incluso, motuque inflama-
to, atque exitum quærente, tenebrarum violenta
scissura tonitruum efficit, fulgurationem vero quæ
diurnis coloribus aera pingit, spiritus generat. Quæ
porro physica cum sint, in præsentī festivitate sciunt
eum docere qui cupit undique quod pium est lucro-
se querere. Quod autem, sicut noctem ignis illu-
minat, et non dico ignem hunc antiquum Judæis
auxilium præstantem, sed simplicem ignem, sic
etiam fulguratio; quodque sæpe multum juvat et
virescentes et navigatores, et ipsis est salutis, morunt qui
sunt experti, apud quos etiam gratiarum debita,
puto, talibus fulgetris reservantur. Multo vero magis
et omni modo maximas debemus gratias sancti Spi-

προσκύνημα τὸ ἕως ἐδάφους, καὶ βαθεῖαν γαλήνην.
ἦν ὁ μὴ ἔχων, εὐξεται βυθῆναι ἐκ τῶν βαθύων ὕδα-
των.

πῆ'. Τὸ δὲ ἐξαιρουμένους εἴρηται μὲν ἄπει ἀντὶ
τοῦ ἐκλαμβάνοντας καὶ οὕτως; ἐξάγοντας· λέγεσθαι
δὲ εἰσθῆναι ἐπὶ τῶν ἐκ βάθους ἀναλκόντων οὐτιδήποτε.
Ἐξαιρεῖται γοῦν τις τὸν ἐν τῷ κατακοιμηθῆναι
πυγμῶν, καὶ τὸν ἐμπροσθέντα λιύτ βαθεῖν· ἐνταῦθεν
δὲ τροπικώτερον καὶ τὸν ἀιχμαλωσίῃ περ:πεσόντα·
τῷ δὲ τοιοῦτω ἐξαιρεῖν σὺστοιχῶν ἐστὶ καὶ τὸ ἐξελε-
σθαι καὶ ἐξελῆναι· οὐ τοιαῦτα δὲ καὶ ἀναιρεῖσθαι καὶ
ἀνελεῖσθαι. Οὐ γὰρ ἐκ βάθους ἀναλαμβάνοντες τινα,
πεσόντα δὲ ὀρθοῦντες ἀναιρούμεθα, καὶ ὡς τοῦτο
ποιήσαι ἀνελετο ἐκαίνον. Ὅτι δὲ τὸ ἐξαιρεῖσθαι καὶ
ἐξαιρούμενος καὶ παθητικὴν ποτε σημασίαν ἔχου-
σιν, ἐξ ὧν καὶ τὸ ὑπεξαιρεῖσθαι καὶ ὁ ὑπεξαιρούμε-
νος, οὐκ ἐστὶν ἀμυθολογεῖν. Ἀσπὸς δὲ ἀπειρους τοῦς
τῆ ἀστραπῆ καταλαμφθέντας τοῦ Πνεύματος μόνους
ψησίν. Εἰ γὰρ ἄλλως· μάλιστα τῶν ἐθνῶν ἀπειρία
κατακίχεται, εἰ τις τοῦς ἐτι καὶ νυκτεπόρους ἐν τῇ
πλάνῃ, καὶ νυκτελόχους δὲ καθ' ἡμῶν σκέπτεται·
ἀλλ' οὐν ἀπειροὶ καὶ οἱ κατὰ θεῶν παφωτισμένοι,
καὶ προαχθῆσαν ἡμῶν εἰς ἔννοιαν οἱ ἄγιοι πάντες,
καὶ πάντως θαυμάσιμα τὸ ἐν αὐτοῖς ἀπειρον,
οὐ κυριολεκτούμενον οὐδὲ αὐτό. Εἰ γὰρ μηδὲ πάντες
ἄνθρωποι οἱ ἐξ Ἀδάμ καὶ μέχρι συντελείας τοῦ
κόσμου ἀπειροὶ παρὰ τῷ θεῷ κυρίως λεχθήσονται,
πῶς ἂν τοῖς ἄγιοις ἐκείνους; καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκ ὁμοῦ
Χριστιανοῖς ἀπειρία ἐπαληθεύεται; Εἰσὶν οὐν λαοὶ
ἀπειροὶ, ὧν τὸ πλῆθος εἰ καὶ πεπερασται, ἀλλ' ἡμῶν
οὐκ ἐγνωσται ὡς οὐδὲ τὸ κυρίως ἀπειρον. Εἰ δὲ καὶ
γῆ ποτὲ μὲν ἀπειρων εἶναι λέγεται, ποτὲ δὲ πέριτα
ἔχειν, ἐπισκεπτεῖται καὶ ἐκαίνον χρήσιμον τοῖς ἐνταῦθα
ἐσόμενον· ἐνδομητέον δὲ πρὸς ὁμοίαν χρεῖαν καὶ τὸ
λαῶν ἀπειρων συμφωνούντων, ὃ δὴ παρὰ ἐτέρω
καίται μελεθῶν.

πς'. Ἡ δὲ ἀστραπὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ μάλιστα
ἡ κατὰ τὴν σήμερον ἑσπέρην, ἐν ἣ πνοῇ βιαία
καὶ γλώσσαί πύρρος, ἔχει γλυκύτητος; εἰ πρὸς τῷ
σεμνῷ καὶ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἔννοιας, δι' ἣς εἰς
θεωρίαν θειοτάτην ἀναγόμεθα. Οἴδαμεν γὰρ ὡς καὶ
ἡ κατ' ἀσθησὶν ἀστραπὴ πνεῦμα αἰσθητῶν προῦ-
πάρεσαν αἰτιᾶται τῆς οἰκείας γενέσεως· οὐ ἐγκλει-
σθέντος ἔσω νεφέλης καὶ τῇ κινήσει ἐκπυρωθέντος
καὶ ζητούντος ἐκπύρουσιν, ἡ μὲν τοῦ γνόφου πρὸς
βίαν ῥῆξις βροντῆν ἀποτελεῖ, ἀστραπὴν δὲ τὸ Πνεῦμα
ποιεῖ, τὸν ἀέρα χρώζουσαν ἡμεροφαῖδ;· ἃ δὴ φυσικὰ
ὄντα ζορταστικῶς οἶδα νῦν σοφίζεσθαι τὴν ἐθέλοντα
κερδαίνειν πάντοθεν τὸ θεοσεβές· ὅτι ἐκ καὶ καθά-
περ νύκτα τὸ πῦρ φωτίζει, καὶ οὐ λέγει τὸ πάλαι
ποτὲ τοῖς Ἰουδαίοις ἐπικουροῦν, ἀλλὰ καὶ ἃ ἀπλῶς,
οὕτω καὶ ἡ ἀστραπὴ, καὶ οἱ ὠφελῆ πολλὰκις μυρία
καὶ ὀδοιπόρου;· καὶ ὅσοι δὲ νοουτῖλλονται, καὶ σωτη-
ρία αὐτοῖς γίνεται, ἴσασιν οἱ πεπειραμένοι, παρ' οἷς
καὶ ὀφειλά χαρίτων, εἶμαι, ταῖς τοιαύται; ἀστρα-
παῖς ταμειούνται· μυρίως δὲ μάλιστα δὲ τῷ παντὶ
ἠρλημεν ἀπειρους χάριτας τῇ ἀστραπῇ τοῦ ἁγίου
Πνεύματος, δι' ἣς νυκτὸς πολυεῖδῶ; βαθεῖς ἐξαι-

ρούμεθα. Θύ μόνον γάρ τῆς κατὰ ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ βίον, δε μικροῦ καὶ ἀκατάληπτός ἐστιν ἴσα καὶ ὁποῖοις νυκτέροις πλάνοις μετράται.

Τροπάριον δεύτερον τῆς τρίτης ᾠδῆς.

VI. Ἦν ἔκκορευτὸν ἐξ ἀγεννήτου φάους
τὸ πανσθενουργόρωτων ἀφθιτον εἶλας,
οὐ τὴν, δι' Υἱοῦ πατρικῆς ἐξουσίας,
νῦν ἐμφανίζει συμφοῦν φρουκτωρίαν
Πυρώδης ἤχος ἐν Σιών τοῖς ἔθνεσιν.

πγ. Θεολογία ἔλον τὸ παρὸν τροπάριον κοινήν ὡς ἔνομα οὐκ ἐπισυρόμενον· ἑρπαστικῶς δὲ ἀρχεται ὁ μελωδὸς ἀπὸ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπαρέσεως ἐκ τοῦ Πατρὸς· γοργῶς ἔδων καὶ αἰκνῶς ὡς προσῆκε τῷ μέτρῳ· ἡ δὲ ἀρχὴ αὐτῷ κατὰ τὴν τοῦ πρώτου Θεολόγου εὐαγγελιστοῦ ἐσχημάτισται εἰκότως, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος· φησὶ γάρ, ἦν ἔκκορευτὸν, καὶ ἐξῆς· ἐνταῦθα δὲ ἐπισημαντέον ἀνεγκλίως περὶ τῆς ἑρμηνείας, ὅτι μετὰ τοὺς ἐν ἀρχῇ δύο διεστίχους, οἱ ἐπιφερόμενοι γράφονται καὶ οὕτως· — οὐ τὴν δι' Υἱοῦ πατρικῆν ἐξουσίαν — νῦν ἐμφανίζει συμφοῦν φρουκτωρίαν — πυρώδης ἤχος ἐν Σιών — Καὶ περὶ μὲν τῆς γραφῆς ταύτης ὡς καὶ περὶ πρὸ αὐτῆς, εἰρήσεται τὸ ἄνω· τῷ τῶς δὲ ἐπιλητέον τῇ ἐννοίᾳ τοῦ τροπαρίου τοιαύτη οὖση· Ἦν, ὡς ἐβρόθη, ἔκκορευτὸν ἐκ φωτὸς ἀγεννήτου, ἦγον ἐκ τοῦ τῶν φάτων Πατρὸς, τὸ καὶ ἀφθαρτον εἶλας, ἦγον ἅγιον Πνεῦμα, φῶς ἐκ φωτὸς προσληθὸν καὶ παντοδύναμον ἄλλω· τε πολυτρόπως, καὶ ἐν τῷ φωτὸς εἶναι παρεκτικὸν καὶ αὐτὸ· οὐ ἦγον τοῦ εἰρημέτου ἁγίου Πνεύματος τὴν φρουκτωρίαν εἶπον φανότητα, τὴν αὐτῷ συμφοῦν ὡς μεγάλῳ φωτὶ, τὴν γενομένην διὰ τῆς πατρόθεν τοῦ Υἱοῦ ἐξουσίας τῆς κοινῆς τῇ ἁγίᾳ Τριάδι, τοῖς παρατυχοῦσιν ἔθνεσιν ἐμφανίζει νῦν σήμερον αἰσθητῶς καὶ οὕτως ἐμφανῶς· κατὰ τὴν Σιών ἐν τῇ τῆς Πεντηκοστῆς ἑρπῆ τὸ πυρώδες ἀπήχημα· ἦγον ἢ ἐν πυρλίαις, ὡς προσβρόθη γλώσσαις, βία πνοῆ φερομένη ἐκώθεν ἠχητικῶς καὶ ζωοῦσα τοὺς τότε πιστούς· δι' αὐτῶν δὲ καὶ τοὺς ἀκουσομένους ἐξ αὐτῶν τὸ κύρυγμα καὶ τὴν ἀληθεστάτην ἱστορίαν τοῦ θαύματος.

πγ. Σημειώσαι δὲ ὡς ἐν τῷ πρώτῳ ἐπι μυστικῶς, καὶ δι' αὐτὸ οὐ πᾶν σαφῶς, ἀγέννητον φῶς ὁ ὑψίνους μελωδὸς τὸν Πατέρα εἰπὼν πρὸς διαστολήν τοῦ γεννητοῦ φωτὸς τοῦ Υἱοῦ· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σίχῳ τὴν ἁγίαν Τριάδα θεῖς, τὸ μὲν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὄνομα, δι' ἀντωνυμίαν μονοσυλλάβου ἐδήλωσεν· τὸν δὲ Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν ἀριθμῶς ἐξωνόμασεν· οἷς αὐτίκα σημειοῦται καὶ τὸ μυστικὸν εἶλας, τὸ καὶ δι' ἀντωνυμίαν δεδηλωμένον ἁγιον Πνεῦμα. Θαυμαστόν δὲ τοῦ θεωρουμένου τροπαρίου καὶ ὅτι ὁλόφωτον αὐτὸ ἐξέφανεν ὁ μελωδός· καὶ οὕτως εἶπε, λυχνίαν αὐτὸ ἀνήψε μυστικὴν ἐπάρωτον· τὸ μὲν ἀγέννητον φῶς τὸν Πατέρα ἐκφώνησας, τὸ δὲ γεννητὸν τὸν Υἱὸν συνεπινοῦσθαι ἄφελος· οὐ διασέλλων πάντως ἀγέννητον φῶς εἶπε τὸν Πατέρα· τῷ δευτέρῳ σίχῳ φῶς ἐνοθεῖ καὶ σέ-

ritus fulgurationi, per quam e nocte multifarie profanda extrahimur: non solum ex animæ nocte, sed etiam ex nocte victus, qui fere quoque incomprehensibilis est, quot et qualibus nocturnis erroribus mensuram habeat refertam.

Troparium secundum tertiam odam.

Erat procedens ex ingenta loco
Omnipotenter lucificus incorruptusque splendor,
Cujus per Filii paternam substantiam
Nunc manifestat cognatam faciem
Ignita vox in Sion gentibus.

87. Theologia totum est præsens troparium, non omnino vulgarem aliquam post se trahens sententiam. Incipit vero festivaliter poeta a sancti Spiritus ex Patre processione, vivide magnificæque canens ut metro convenit. Initium autem apud ipsum configurationem habet eum initio primi Theologi evangelistæ dicentis: In principio erat Verbum. Dicit enim: Erat procedens, et sequentia. Hic autem ante interpretationem necessario notandum est quod, post duo prima disticha, subsequentia sic etiam scribantur: οὐ τὴν δι' Υἱοῦ Πατρικὴν ἐξουσίαν, νῦν ἐμφανίζει συμφοῦν φρουκτωρίαν πυρώδης ἤχος ἐν Σιών. De Scriptura quidem ita sicut de ea quæ præcedit, dicitur quod necessarium est. Nunc autem in hærendum est troparii sententiæ, quæ sic se habet: Erat, ut dictum est, procedens ex ingento lumine, sive ex Patre lumen, incorruptibile lumen, sive sanctus Spiritus, lumen e lumine proveniens, omnia multifarie facere valens, sed præsertim in eo quod ipsum luminis emissionem habet propriam. Cujus ergo dicti Spiritus sancti pharum seu fulgorem, ipsi tanquam magno lumini proprium, enatum per Filii a Patre potestatem quæ sanctæ Trinitati communis est, occurrentibus gentibus manifestat hodie sensibiliter et ita patenter in Sion in festo Pentecostes ignita resonantia, sive ille in igneis, ut dictum est, linguis spiritus vehemens desuper cum sonitu veniens, et tunc temporis fideles vivificans; per ipsos autem vivificans et illos qui ex ipsis præconium historiamque prodigii verissimam audituri sunt.

88. Notandum est autem quod, cum in primo versu mystice proindeque non omnino clare ingentium lumen excelsæ præditus mente poeta dixit Patrem, ad distinguendum eum a Filio, genito lumine, in tertio autem versu sanctissimam Trinitatem posuit; sancti quidem Spiritus nomen per pronomen monosyllabum ostendit; Patrem vero Filiumque manifesto nominavit; quibuscum protinus et intelligitur mysticus fulgor; qui quoque per pronomen declaratur Spiritus sanctus. Mirandum autem est illud spectati troparii, quod illud omnifulgens exposuit poeta, et ut ita dicam, illud mysticam septem luminibus lucernam accendit: quandoquidem ingentium lumen pronuntiavit Patrem; genitum vero dedit simul intelligi Filium, a quo prorsus accernens, ingentium lumen dixit Pa-

trem ; in secundo autem versu, lumen ac fulgorem posuit ; in tertio vero quamdam exposuit facem et ejusdem ordinis pharum accendit ; in quinto vero et ultimo ignitam resonantiam stridere fecit.

89. De processione vero, quod ipsi et soli decernatur Spiritui sancto sicut Filio generatio passiva, activaque Patri (generat nempe Pater, Filius autem inde generationem habet, et procedit ex eodem Patre Spiritus sanctus), hoc quidem est divinis Scripturis constanter usitatum, probatum et professum ; et sicut ille qui in Creta de animæ immortalitate colloquebatur, magnus sapiens egregie dixit quod immortalis est anima, sic etiam nunc dicere possumus quod dogmatizare, quia sola tria hæc et Patrem generare et Filium a Patre generari, et a Patre procedere Spiritum, characteres sunt illis speciales, cætera vero cuncta divinitatis pariter applicantur tribus sive sanctissimæ Trinitati, verius est quem quod hora quum ista sane proferimus in Scripturam, æstiva serenaque nostra est. Est igitur mihi desiderium ab hac dictione minime desistere, sed solam hanc sinceram semper habere super linguam. Non quod bonum non est etiam productio, juxta quam ratione divinæ polyonymiæ, sanctissimi Patres Spiritum sanctum esse productum dicunt nec non alii quos indicant characteres, sed quod ex Evangelio prototypum est hujus specialitatis hoc nomen et quasi radicem gerit ; et ex ipso, tanquam ex principio quodam theologicæ præstituto, omnis dictio procedendi, juxta sensum evangelicum, erumpit.

90. Coactus igitur Spiritus sancti processionem in exitum accipere, licet hæc ambo ad unum reducantur sensum propter Filium dicentem : Exivi a Patre ; scio quidem a Deo prolata[m] hanc vocem, et ad rectissimam sententiam adaptans amo ; sed tamen ab ipsa processione non desisto. Et ita quidem a Patre procedens est Spiritus sanctus. Lumen autem ad quid Patrem dicit ? Nemo tam mentis visione obtusus est, ut ignoret se non intueri lumen illius tanquam aliquid quod-attingere possumus, nec illius claritatem intelligere. Ingenitum autem hoc lumen ait propter Filium, qui lumen ipse quidem est, sed genitum, ut dictum est ; at quadam ad idem hic polyonymiæ ratione Patri lumen est attributum : aliter enim non apte τὸ ἀγέννητον lumini, nisi tanquam Deo Patri, tribueretur. Dictio vero πανθενουργόφωτον a dicendi tarditate per celeritatem synthesis poetam liberat : quatuor enim voces πᾶν, σθένος, ἔργον, φῶς, tanquam glomeratas in plurium una congregatorum globum, velociter dixit, huic necessario applicatus, metro cogente. Si vero comicis poetis hæc convenire veteres statuunt, rarissimam apud antiquos esse talem synthesim adnotantes, legem sibi met ipsis statuunt, sinentes divinos viros spiritualia spiritualiter loqui, qualitercunque excedant. Significat autem vox prædicta quod πανθενής, id est

λας· τῷ δὲ τριτῷ καὶ φανόν τινα παραυγᾶσας πνευματικὴν διὰ τοῦ ἐμφανίζει βήματος, καὶ φρουκταρίαν σύστοιχον ἐξανάφας· ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ καὶ τελευταίῳ ροιζήσας ἤχον πυρόεντα.

πθ'. Παρὶ δὲ τοῦ ἐκπορεύεσθαι ὅτι αὐτῷ καὶ μόνῳ ἰδίως ἀφώρισται τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, καθὰ καὶ τῷ Υἱῷ τὸ γενᾶσθαι, καὶ τῷ Πατρὶ τὸ γενᾶν· γενᾶ μὲν γὰρ ὁ Πατήρ, γενᾶται δὲ ἐκείθεν ὁ Υἱός· ἐκπορεύεται δὲ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τέτριπται εἰς ἀπλαγίαστον ταῖς θείαις Γραφαῖς, καὶ ἀποδίδεκεται, καὶ οὕτω· ὠμολόγηται, καὶ ὡσπερ ὁ ἐν Κρήτῃ διαλεγόμενος μέγας σοφὸς περὶ ἀθανασίας ψυχῆς, ἔφη γλυκῶς ὡς τὸ τὴν ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι, οὕτω· ἔστι φάναι καὶ νῦν ἡμᾶς ὅτι τὸ δογματίζειν ὡς μᾶνα δὴ ταῦτα τρία καὶ τὸν Πατέρα γενᾶν, τὸ τὸν Υἱὸν γενᾶσθαι ἐκ τοῦ Πατρὸς, καὶ τὸ πατρόθεν ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα, ἰδιάζουσιν ἐκείνοις χαρακτηριστικῶς· τὰ δ' ἄλλα πάντα τῆς θεότητος ἐπίσης· προσαρμόζει τοῖς τρισίν, ἡγουν τῇ ἀγιωτάτῃ Τριάδι, ἀληθέστερόν ἐστι τοῦ νῦν ὅτι δηλαδὴ ταῦτε προφέρομεν εἰς Γραφῆν θερινὴν αἰθριάζουσαν ἡμετέραν εἶναι· καὶ τοίνυν ἐμοὶ θρεξίς μὴ δλωσ ἀφίστασθαι λέξεως, ἀλλὰ μόνην ἀπαραποίητον αὐτῆν δεῖ ἔχειν ἐπὶ γλιότης· οὐχ ὅτι μὴ καλὸν καὶ ἡ προβολὴ καθ' ἣν καὶ προβλητὸν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ὅσα δὲ ἄλλα χαρακτηριστικὰ πολυωνυμίας θείας λόγῳ, οἱ ἀγιώτατοι Πατέρες αὐτὸ ἐπιλέγουσιν, ἀλλ' ὅτι εὐαγγελικῶς πρωτόθετον ἰδιότητος ταύτης ὄνομα τοῦτο, καὶ ὡς εἰπεῖν ῥιζικόν· καὶ ἐξ αὐτοῦ ὅσα καὶ ἐξ ἀρχῆς τίνος προκαταθεσθημένης θεολογικῶς, ὁρμάται λέξις ἅπαντα ἐκπορευτικῆ κατὰ εὐαγγελικὴν ἔνοιαν.

λ'. Συτταλλόμενος γοῦν ἐκλαθέσθαι τὴν ἐκπορευτικὴν ἐπὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς ἐξέλευσιν, εἰ καὶ ἀμφω ταῦτα εἰς νοῦν ἓνα συνέρχονται διὰ τὴν ἐπίπνυτα Υἱόν, Ἐξήλθον ἐκ τοῦ Πατρὸς· καὶ οἶδα μὲν θεόφθογγον ἐκεῖνο τὸ ῥῆμα, καὶ φιλῶ αὐτὸ ἀρμύτιον εἰς ὀρθοτάτην ἔνοιαν· οὐκ ἀφίσταμαι δὲ ὅμως αὐτῆς δὴ τῆς ἐκπορεύσεως· καὶ οὕτω μὲν ἐκπορευτὸν Πατρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα· φῶς δὲ διὰ τὸν Πατέρα λέγει ; Οὐδαίς οὕτω εἰδυσώπητος τὴν κατὰ νοῦν ἔψιν, ὡς ἀγνεῖν μὴ ἐμβλέπων τῷ κατ' ἐκείνον φωτὶ καθὰ ἐφικτὸν, καὶ κατνοοούμενος τὴν φωσφορίαν αὐτοῦ· ἀγέννητον δὲ φῶς ἐκείνόν φησι διὰ τὸν Υἱόν· φῶς μὲν καὶ ἐκείνον ὄντα, γεννητὸν δὲ, ὡς εἴρηται, λόγῳ δὲ τινι πολυωνυμίας εἰς ταυτὸν ἐνταῦθα ἤχται τῷ Πατρὶ τὸ φῶς. Ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν εὐζήλωσ τὸ ἀγέννητον φωτὶ προσαρμόττοιο, εἰ μὴ ὡ ; Θεῷ Πατρὶ· τὸ δὲ πανθενουργόφωτον βραδυγλωσσίας ἀπαλλάττει τὸν μελουργὸν τῇ κατὰ σύνθεσιν γοργότητι. Λέξεις γὰρ τέσσαρας, τὸ πᾶν, τὸ σθένος, τὸ ἔργον, καὶ τὸ φῶς, γογγυλίας οἶον εἰς μίαν συνημμένων ὕψην, γοργῶς ἔφρασεν, ἐπιτηδυσάμενος αὐτὸ ἀναγκαιώς, μέτρον κατεπείγοντος. Εἰ δὲ οἱ παλαιοὶ κωμικοὶ ποιηταὶ ἀρμόττειν τὰ τοιαῦτα νομίζουσι, παρασημειούμενοι σπανίζειν ὅτι μᾶλα παρὰ ταῖς πάλαι τὴν τοιαύτην σύνθεσιν, νομοθετείωσαν ἐαυτοῖς, ἀφίενται ; τοὺς θελοῦς ἄνδρας φράζειν πνευματικῶς τὰ πνευματικὰ, ὅπως ἂν καὶ

εχωροῦντο. Ἀηλοὶ δὲ ἡ βηθεΐσα λέξις, ὅτι πανσθενὲς, ἢ ἔστι παντοδύναμον ὃν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐργάζεσθαι τὰ θεοπρεπή. καὶ φωτὸς εἶναι δύναται ἀποτελεστικὸν ἀφθίτου ὃ σήμερον ἑορτάζομεν· καὶ ἄλλως δὲ σέλας ὁποῖον εἴρηται τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐφη ὁ μελιθὸς κατὰ ἐξαίρετον παράδοξον· οὐδὲ γὰρ ἄλλο σέλας πρὸς τὸ φωτίζειν καὶ πανσθενὲς ἔστι καὶ πανουργόν.

ιβ'. Τὸ δὲ ἀφθίτον εἶποι μὲν ἂν τις ἀσφαλῶς ἴσον δύνασθαι τῷ ἄδύτῳ, ὡς ἐπὶ φωτὸς ἡλιακῷ· ἐπεὶ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἡλιακὴν δύσιν ὥρα φθινὰς ἔστιν. Ἄπὸ τοῦ φθίω δὲ ἡ λέξις γίνεσθαι, ὅθεν καὶ ὁ φθιμενος καὶ ὁ φθιτός· κωλύει δὲ οὐδὲν καὶ ἀπὸ τοῦ φθίω παρῆχθαι. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεῖται τὸ θεματικὸν ἀμετάβολον τῆ τοιαύτῃ λέξει ἵνα ἡ ἀφθίτον, ὡς ἀνάκλιτρον, καινὸν οὐδὲν, ἐπεὶ τοι οὐδὲ ὁ κατάκριτος, οὐδὲ ὁ κριτός, ὡς ἐκ τοῦ κρινω ἐπάγονται τὸ τῷ ἵνεστώτος ὑγρόν. Τοῦ μέντοι πίνω οὕτε τοιοῦτόν τι ἐξεγένετο οὕτε ἄλλοτον· ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἀπόκειται μονῆρες, ἡ δὲ σύστοιχος αὐτῷ λέξις; τὸ ποτὴν ἄλλοθεν ἀπολείβεται, οὕτω δὲ καὶ τὸ πῖσος ἦτοι ὁ ὑγρὸς τόπος, ἐξ οὗ δηλαδὴ ἔστι πιεῖν, ὡς τὸ πῖσσα κωσῆντα. Τοῦ πῖω γὰρ καὶ αὐτὸ ἐξώρμηται, οὗ ῥῆσις μέλλοντος παρὰ τῷ λυρικῷ, ὅθεν καὶ ἡ Ὀλυμπιακὴ Πῖσα, ὡς εἰ τις ἐρεῖ ποτίστρα· ἐκεῖθεν δὲ καὶ φάρμακον πιστόν τὸ πινόμενον, ὡσπερ χρυστόν τὸ χρισόμενον. Ἰστέον δὲ ὅτι πανσθενουργόφωτον σέλας τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰρηθῆσαι φαίνεται ὡς ἀπὸ ἡλίου, τοῦ καὶ πολυσθενούς· καὶ φωσφόρου ἐν τῷ κόσμῳ στοιχείου· διὸ χωρίζων πάντη τὸν ὑπὲρ νοῦν C ἡλίου τοῦ αἰσθητοῦ ὁ μελιθὸς, ἀφθίτον ἐκεῖνον λέγει ὃ ἔστιν ἄδύτον, ὡς τοῦ φθίνειν καὶ ἐπὶ δύσεως ἡλίου λεγομένου, καθὰ εἴρηται.

ιβ'. Τὸ δὲ σέλας ἔχει μὲν διαφορὰν τινα λεπτήν πρὸς τὸ ἀπλῶς· φῶς παρὰ τοὺς ἀρχαίους, νῦν δὲ πολυωνυμίας λόγῳ ἀντὶ φωτὸς εἰληπται. Ἡ δὲ διὰ τῆς πατριχῆς τοῦ Υἱοῦ ἐξουσίας συμφυῆς, ὡς εἴρηται, φρυκτωρία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὗ περιορίζεται τὴν θεϊκὴν ἐξουσίαν εἰς μόνον τὸν Πατέρα οἷα εἰς πεγήν τινα ἡ δεξαμενὴν, ὡς ἐκεῖθεν μὲν αὐτὴν τὸν Υἱὸν, ἀπ' αὐτοῦ δὲ μεταγορευέσθαι καὶ διαβαίνειν εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα· τρισενέργητος δὲ, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἐξουσιαστικὴ κἀνταῦθα φρυκτωρία δηλοῦται Πατρὸς, D Πτοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, ὁμοῦ καὶ ὡσαύτως προβαλλομένη ὑπὸ τῶν τριῶν· μία γὰρ ἐξουσία ἐν τῇ ἁγίᾳ Τριάδι καὶ παντελῶς ἡ αὐτὴ οὐκ ἐπεισερχομένη, οὐ διαπεμπομένη πρὸς ἐνδεῖας ἀναπλήρωσιν, οὐ κατὰ χίρην διαδιδομένη, ἀλλ' αὐτοφωῶς αὐτῇ ἀεὶ προσοῦσα, καὶ προῦσα, καὶ ὁμοτιμῶς ἐνεργοῦσα· εἰ καὶ ἡ καθ' ἑμῶν γλώσσα καὶ φράσις ἀνθρωπίνως ἐρμηνεύουσα τὰ θεϊότατα, καὶ ὑγρῷ πηλῷ τῷ κατὰ στόμα καὶ γλώσσῃ ἐντυπούσα χαρακτῆρας θεϊκοῦς, ἐξακριβῶν οὐ δύναται τὸ ἀόρατον ἐξεικόνισμα. Ἡ γοῦν Πατρικὴ ἐξουσία ἡ αὐτὴ καὶ τοῦ Υἱοῦ ἔστι καὶ ἐν τῷ Υἱῷ ἔστι· καὶ ἡ τοῦ Υἱοῦ δὲ ὡσαύτως ἐν τῷ Πνεύματι. Ἐμφανίζεται δὲ διὰ τῆς πατρῶθεν ἐξουσίας τοῦ Υἱοῦ ἡ συμφυῆς τῷ Πνεύματι φρυκτωρία,

A potentissimus est Spiritus sanctus ad operandum ea quæ Deo competunt, et purissimi luminis quod hodie celebramus, effector est. Aliunde vero fulgorem, qualis Spiritus sanctus dictus est, juxta specialissimam acceptionem declaravit poeta: nullus enim alius fulgor ad illuminandum est omniparens et omnipotens.

91. Vocem vero ἀφθίτον tuto posset aliquis æquipare dicere voci ἄδύτον, tanquam de lumine solis; siquidem solis occumbentis hora desinens (φθινάς) est. A verbo autem φθίω venit, unde quoque sunt φθιμενος et φθιτός. Nihil autem impedit quin ex φθίω derivetur. Si vero non integra radix huic voci inhæreat, ut sit ἀφθίτον, sicut ἀνάκλιτρον, non est mirum; siquidem nec ὁ κατάκριτος nec ὁ κριτός, tanquam ex κρινω, præsentis liquidam assumunt. Ex verbo tamen πίνω nec aliquid tale nec diversum provenit, sed illud quidem reponitur solitarium. Vox autem ejusdem ordinis ποτίων aliunde desumitur, necnon etiam τὸ πῖσος, sive humida loca, unde sane venit πιεῖν, sicut πῖσσα ποτίοντα (loca humida ac florida): ipsum enim eruitur ex πῖω, cujus futurum in usu venit apud lyricum, tanquam aliquis diceret ποτίστρα. Inde pariter venit remedium πιστόν quod potum est, sicuti christum, vel unctum (χριστόν) quod unctum est. Notandum est autem quod πανσθενουργόφωτον lumen Spiritus sanctus dici videtur ex sole qui validissimum et lucidissimum est in mundo principium: id est solem qui supra mentem est a sensibili sole discernens poeta illum dicit incorruptibilem, id est innociduum, quia φθίνειν etiam de solis occasu dicitur, ut notatum est.

92. Σέλας parvam quidem differentiam a simplici lumine (φῶς) apud antiquos habet, nunc autem ratione polyonymiæ pro lumine dicitur. Ille vero per paternam Filii potestatem congeneratus Spiritus sancti fulgor, non circumscribit divinam potestatem ad solum Patrem tanquam ad aliquem fontem aut receptaculum, et exinde quidem eam accipere Filium et ab ipso derivari transireque ad Spiritum sanctum; terreficax autem, ut ita dicam, imperatorius hic fulgor ostenditur Patris, Filii et Spiritus sancti, simul et simili modo a tribus productus. Una nempe potestas est in sancta Trinitate, omninoque eadem, non superveniens, non ad egestatis impletionem transmissa, non secundum gratiam tradita, sed essentialiter ipsi semper astans et inhærens, et æqualiter operans; licet nostra lingua locutioque, diviniſsimam humanitus interpretans, et humido oris et linguæ luto divinos typos exprimens, invisibilem effigiem adamussim adumbrare nequeat. Paterna scilicet potestas eadem Filii est et in Filio est; et hæc Filii potestas pariter est in Spiritu. Manifestatur autem per Filii a Patre potestatem congeneratus Spiritui fulgor, quia secundum illius promissionem, ut dictum est,

talisis manifestatio facta est, non ut a Patre dependentis, sed secundum ejus potentiam operantis illuminationem, non igitur absque consortio tum cooperantis Spiritus tum Patris, cujus nuntium ad discipulos demisit. Verbum autem ἐμφανίζει festivitati, sicut dictum est, convenit, in qua clare manifesteque coram multorum oculis et, ut ait, visibile sancti Spiritus prodigium factum est. Congenitum autem fulgorem juxta sententiam apud antiquum lyricum jacentem simillimam, ingenitum etiam dici potuisset: prorsus autem sacri poetæ verbum pulchrius; quod enim consortii præfert præpositio, trinam evidenter hic positam manifestat illuminationem. Talia porro sunt juxta sensum expositæ prioris scripturæ troparii, in qua congenitum fulgorem in singulari accusativo novimus.

93. Nam est et alia scriptura jam enuntiata quæ dicit quod igneus sonus hodie miraculose proditus manifestat per Filium paternam potestatem sancti Spiritus, hancque claram facit per congenitum ipsi sive genito sono fulgorem; vel ut idem aliter dicam, expandit suo congenito fulgore, qui non est huicque explicatæ faci similis. Videitur enim dicere carmen quod hodiernus sonus ignitus, symbolicus, qui per sanctum Spiritum producit, consecratum sibi talem habet fulgorem. Ignitus enim cum sit, fulgidus etiam est: quod certe sæpius aeri similiter juxta naturam accidit, non tamen juxta quoddam mysterium prodigiumque Deo conveniens, quale nunc istud celebratum. Notandum autem est etiam aliud quid esse præter jubar increatum et omnimode fulgens lumen, hanc igniti sonitus dictam illuminationem: illa namque supernaturalia sunt ac per orbem diffusa: hæc autem in sola Sion nunc circumscribitur ad instar cujusdam lampadis permanentis et semper lucentis. De lampade vero lucernaque necnon similibus in sequentibus dicetur, ubi de πυρσομορφούν erit sermo. Nota vero vocem πυρῶδες indicare non ignem esse reipsa linguas, quas celeberrimas gestat festivitas; sed ignitas: aliud enim prorsus est ignis, et aliud quod derivative dicitur ignitum. Sic autem diverse dicuntur lignum et ligneum, vivum et vineum. Pinguis igitur D herba siccata diceretur lignosa, non autem lignum, et pira quidem vinea, non autem simpliciter vinum. Taliter etiam lingua scorpionis, et fuliginosus, et alia non pauca.

94. Notandum est autem quod πυρῶδες egregie quidem sumitur pro adverbio tanquam æquivalens τῷ πυρῶδως. Cum vero hominibus ante nos ausum est pro neutro sumi ἦχος, ita ut libere melodus dicat τὸ πυρῶδες ἦχος, pro τὸ βρέμον κατὰ πῦρ ἤχημα, quod est, sicut fuit dictum, violentum flammæ, bonum sit est istud, sicuti quibusdam placuit, ὁ θρῆνος myrrhigerorum τὸ θρῆνος dici: nunquam vero poeta hoc συνέμιττε, bene sciens quod aer

A δίδωσι κατὰ τὴν ἐκείνου ὑπάκουσιν, ὡς προείρηται, ἡ τοιαύτη ἐμφάνεια γέγονεν, οὐχ ὑπεξουσίῳ ὄντος τῷ Πατρὶ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκείνου ἐξουσίαν ἐναργήσαντος τὸ φρυκτώρημα· εὐκαιρῶν ἀνεπικουωνήτως τῆ συνεργουόντος Ἡνεύματος, οὗ δὲ τῆ τοῦ Πατρὸς, οὗ τὴν ἐταγγελλαν ἀπέστειλε τοὺς μαθηταίς. Τὸ δὲ ἐμφανίζει πρόκειται τῇ ἐορτῇ, ὡς καὶ προείρηται, καθ' ἣν ἐναργῶς καὶ ἐμπανῶς καὶ ἐνώπιον πολλῶν ὄψεων, καὶ, ὡς εἶπαν, ἐπάξιον τὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος θαῦμα γέγονεν. Τὴν δὲ συμφυῆ δύνασιν μὲν καὶ ἐμφυῆ λεχθῆναι κατὰ τὴν παρὰ τῷ ἀρχαίῳ λυρικῶ κειμένην ὁμοιοσθήμαντον ἔνοιαν· τῷ παντὶ δὲ κάλλιον τὸ τοῦ ἱεροῦ μελωδοῦ· τὸ γὰρ κοινοποιῶν τῆς συμπροθέσεως τριαδικῆν ἀποφαίνει σαφέστατα καὶ τὴν ἐν ταῦθα κειμένην φρυκτωρίαν· ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκτεθειμένης πρώτης τοῦ τροπαρίου γραφῆς, ἐν ᾗ συμφυῆ φρυκτωρίαν κατὰ μένικτην αἰτιατικὴν ἔγνωμεν.

Ἡ γ'. Ἐπει δὲ ἡ ἑτέρα γραφὴ προδηλωμένη καὶ αὐτὴ λέγει ὅτι ὁ πυρῶδης ἦχος ὁ σήμερον θαυματουργηθεὶς, ἐμφανίζει τὴν διὰ τοῦ Υἱοῦ Πατρικῆν ἐξουσίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ φανερὰν ποιεὶ διὰ τῆς συμφυῆς αὐτῶν ἡγῶν τῷ πυρῶδῃ ἡφ φρυκτωρίας, ταυτὸν δ' εἰπεῖν ἐκφαίνει τῇ κατ' αὐτὸν συμφυῆ φρυκτωρίᾳ ἑτεραλῆ οὐσῆ παρὰ τὴν προσεχῶς ἐρμηνευομένην· δοκεῖ γὰρ λέγειν ἡ μελωδία, ὅτι ὁ σήμερον πυρῶδης ἦχος, ὁ συμβολικὸς, ὁ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, συνουσιωμένην ἑαυτῷ τῆς τοιαύτης ἔχει φρυκτωρίαν· πυρῶδης γὰρ ὢν ἡμα καὶ φρυκτοειδῆς ἐστίν· ὁ δὲ πολλάκις καὶ τῷ ἀέρι ἐπισυμβαίνει κατὰ φύσιν μὲν τοι αὐτὸ, οὐ μὴν κατὰ τι μυστηριώδες τῷ Θεῷ πρόπον τεράστιον ὄπον τὸ νῦν ἐορταζόμενον· σημειῶσαι δὲ καὶ ὡς ἑτεροῖον τι παρὰ τὸ ἀγέννητον φῶς καὶ τὸ πανσθενουργόφωνον σέλας, τὸ εἰρημένον φρυκτώρημα τοῦ πυρῶδους ἡχου· ἐκεῖνα μὲν γὰρ καὶ ὑπερκόσμη καὶ παγκόσμη· τοῦτο δὲ τῇ Σιών μόνῃ ἐμπεριώριστα νῦν φρυκτοῦ τινος δίκην παραμονίμου καὶ ἀειλαμπούς. Περὶ δὲ φρυκτοῦ καὶ φανοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτὰ ἐν τοῖς ἐξῆς ῥηθήσεται, ὅπου λόγος ἐστὶ περὶ τοῦ πυρσομορφούν. Τὸ δὲ πυρῶδες σημειῶσαι, δηλοῦν καὶ αὐτὸ οὐ πῦρ αὐτόχημα τὰς γλώσσας εἶναι δὲ περιλαλήτους ἡ ἐορτὴ φέρει, ἀλλὰ πυροειδῆς· ἄλλο γὰρ πάντως τὸ πῦρ, καὶ ἄλλο μετουσιαστικῶς λεγόμενον πυρῶδες. Οὕτω δὲ ἑτεροιοῦνται καὶ τὸ ξύλον καὶ τὸ ξυλώδες, καὶ ὁ οἶνος καὶ τὸ οἰνώδες· βοτάνη γὰν παχέα, κατάξηρος, ξυλώδης μὲν λεχθεῖν ἀν, οὐ μὴν καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτα ξύλον, καὶ ἄπικα οἰνώδεις μὲν, οὐ μὴν ἀκραίφωως οἶνος· τοιοῦτον καὶ ὁ σκορπιώδης τὴν γλώσσαν, καὶ ὁ καπνώδης, καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα.

Ἡ δ'. Ἰστέον δὲ ὡς τὸ πυρῶδες καλὸν μὲν ἀντὶ ἐπιβρέματος λαβεῖν, οἷα ἐξισάζον τῷ πυρῶδως· ἐπει δὲ ἐτολμήθη τοῖς πρὸ ἡμῶν ληφθῆναι ὁ ἦχος ἀντὶ οὐδετέρου, ἵνα λέγη αὐτόνομως ὁ μελωδὸς τὸ πυρῶδες ἦχος, ἀντὶ τοῦ τὸ βρέμον κατὰ πῦρ ἤχημα, ἡ, ὡς ἐβρέθη, βίατα πνοή· ἔστω καλὸν καὶ αὐτὸ καθά τισιν ἤρσσε, καὶ ὁ θρῆνος τῶν μυροφόρων, τὸ θρῆνος λέγεσθαι· μήποτε δὲ οἷα ἀν ὁ μελωδὸς αὐτὸ καταδέχοιτο, εἰ εἰδὼς ἐκεῖνο ὅτι ἀπρ μὲν ἡχῶν καὶ

πνεῦμα βίαιον ἤχηταιν, πυρῶδες καὶ ἐστὶ ποτὲ καιροῦ καὶ λέγεται· ἤχος δὲ πυρῶδης· οὐκ εἰθίσται λέγεσθαι. Οὐ γάρ τις ἔθισται τῷ ἀπήχημα ὡς ἐκπυρῶσθαι, ἀλλὰ σύμβημα οὐσίας· πεφυκυίας δὲ ἐκπυρῶσθαι ποτε καὶ παγοζύσης ἐκπύρωσιν· εἰπαὶν δὲ σαφέστερον καὶ γοργότερον, ποιὰ τις φωνὴ πεπληγῶτος ἀέρος, ὡσπερ ὁ βόμβος, καὶ ὁ θοῦπος, καὶ ὁ κτύπος, οὕτω καὶ ὁ ἤχος· ὡς δὴ ἐκεῖνα οὐκ ἐκπυρῶνται, οὕτως οὐδὲ αὐτός. Καλλίον οὖν ἐπιβήματικῶς πυρῶδες εἰπαὶν ἀντὶ τοῦ πυροειδῶς, καθὰ καὶ ἐν τῇ ἐξῆς τετάρτῃ φῶβῃ καίται ἀτρεκέως καὶ νημερτῆς ἀντὶ τοῦ ἀληθῶς, ὡς ἐκεῖ φαίνεται. Ἰσως δὲ οὐκ ἀπεικῶς νοῆσαι, καὶ ἔτι γοργῶς ἐν δυοῖ κομματίοις παραφράσαι βουληθεὶς ὁ ἀγγέλιος μελωδῆς τὴν προμεμειωμένην πνοὴν βιαίων καὶ τὰ τοῦ πυρὸς γλωσσῆματα, καὶ θέλων εἰπαὶν ὡς ἐμφανισθῆν ἀέριον πυρῶδες καὶ ὁ καιρὸς αὐτὸ ἤχος, ἐκκολούσθη τῷ σφιγκτῷ τοῦ μέτρου, καὶ οὕτως ἔφη ἀσυνδέτως ἐν γοργότητι, κατ' ἴδιαν μὲν τὸ πυρῶδες πρᾶγμα, ἰδίᾳ δὲ τὸν καιρὸν ἰκαίνα ἤχον εἰπὼν βρόμον· ἤχος δὲ ἐναυθὰ ἡ βοὴ καθολικῆς ἀποριστείας λόγῳ, οὐ μὴν καθ' ἣν ἤχεται τίτιξ εἰρηται· τὸ δὲ τοῖς ἔθνεσιν εἰς τοὺς προφῆρηθέντας ἀνακτίον ἀπείρους λαοὺς τοὺς ἐν τῇ Σιών σήμερον.

Ῥοθῆς τετάρτης εἰρμῶς.

VII. Ἄναξ ἀνάκτων, οἷος ἐξ οὐλοῦ μόνος,
 Λόγος προελθὼν Πατρός ἐξ ἀνακτίου,
 Ἰουθεναὶς σου Πνεῦμα τοῖς ἀποστόλοις
 Νημερτῆς ἐξέπεμψας, ὡς εὐεργέτης,
 Ἄδουσι, Δόξα τῷ κράτει σου, Κύριε.

ἰς. Θεολογεῖ ὁ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἰσοτιμίας ἐκποικίως καὶ ἐν τῇ παρούσῃ φῶβῃ, καὶ ἀποτεινάμενος τὸν λόγον πρὸς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, εἰτα μεταβαίνειν εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους καὶ εἰς τὸ καταπεμψθῆν αὐτοῖς ἁγίον Πνεῦμα, τελειοὶ δεξιῶς τὸν εἰρμὸν εἰς ἔννοιαν χαρακτηριστικὴν τῆς τετάρτης φῶβῃς τοῦ ἁγίου Ἀδελφοῦ· ἡς προανάκρουμα τὰ, Δόξα τῇ δυναμεί σου, Κύριε. Ἐν δὲ τοῖς καιάροις δυοῖ στίχοις στρωφῶν τὴν φράσιν, ὡς τοῦ μέτρου μὴ ἀφιμέντος αὐτὸν ἐκκατενεύσθαι πρὸς σαφήναι· καὶ βούλεται μὲν εἰπαὶν ὅτι, Ὁ καμθασιλεύ Δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὅς μονογενῆς Υἱὸς Πατρός ἐξ ἀγεννήτου γέγονας δίχα μητρὸς, ὅπερ ὡς εἰς ἄλλος οὐδὲ ἴσως, ἀλλὰ σὺ μόνος, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐπὶ δὲ ἡ τοῦ μέτρου ἐκλογὴ οὕτω τὴν κλητικὴν πῶσιν ὑποβαλῆ, καὶ τὸ οἷος δὲ ἰσοδυναμοῦν τῷ μόνος, οἷα ταυτέσημον, ἐκικρήνασα ἰδευτέρωσα, καὶ τρίτον συγκατελεξεν αὐτοῖς τὸ μόνον ἐν στίχῳ ἐνί, ἐνευθεν ἐνεπέθησε τῷ εἰρμῷ φράσιν ὁποδύσκαλον.

ἰς. Ἐξ ἀρχῆς γούν αὐτῆς τὸ ἀναξ ἀνάκτων καὶ τὰ ἐξῆς, οὐκλητικῶς, ὡς ἔχρη, ἀλλὰ γραφικῆ ἀνάγκῃ κατ' εὐθείαν φράσας, προάγει ἔννοιαν τοιάνδε· Σὺ ὁ Παμθασιλεύς (τοιούτος γάρ ὁ τῶν ἀνάκτων ἀναξ), οὐ τοῖνον, ἀττιπῶς εἰπαῖς, ὡ καὶ Παντάναξ κατ' Ἄδγε καὶ Ἰπὲ τοῦ Πατρός, ὁ ἐν τοῖς ἀπ' αἰῶνος γεννητοῖς μεμονωμένος τῷ τεραστίῳ τῆς γεννήσεως, ὁ προσελθὼν ἐξ ἀνακτίου ἦτοι ἀνάρχου καὶ ἀγεννήτου Πατρός, ἵνα μὴ γεννηθεῖς Πατὴρ, μηδὲ ἀνάγκην ἔχει γινησῆαι ἀκολουθεῖ φύσεω;· προσελθὼν δὲ ἐκεῖθεν

A quidem resonans et flamen violentum reboans, aliquid quando ignitum est et dicitur, sonitus autem ignitus dici non solet. Non est enim sonus aliqua substantia quæ accendatur, sed accidens substantiæ ad inflammationem aptæ et combustionem patientis; vel ut brevius et clarius dicam, est aliqua vox aeris percussi, sicut bombus et murmur et crepitus, ita et echo: porro sicut illa non accendantur, sic nec ista. Melius est ergo πυρῶδῆς adverbialiter, dicere pro πυροειδῶς, sicut in sequentibus, in carmine quarto, ponitur ἀτρεκέως et νημερτῆς pro ἀληθῶς, ut ibi monstratur. Forte vero non absurde crederes, quod in duabus partialis volens subtilis poeta citius explicare prælibatum thæmen violentum et ignitas linguas, et dicere quod apparuit ignitus aer et illius sonus, angustia metri fuit impeditus, et sic absque conjunctione cito dixit, speciatim quidem rem ignitam, speciatim vero illius sonitum. Echo autem hic indefinite pro sono dicitur, non pro illo qui dictus est ἤχεται τέτιξ. Quoad vero τοῖς ἔθνεσιν, ad predictos innumeris populos in Sion hodie referendum est.

Ἐκτῆς quartæ οἰᾶς.

Rex regum, solus ex solo, solam
 Verbum procedens a Patre causæ experte,
 Equipotentem tuum Spiritum apostolis
 Vere illustrando misisti, ut benefactor,
 Cantantibus potentie tuæ gloriam, o Domine.

95. Theologice agit et in presentis carmine epicus festivitatis sancti Spiritus vates, et sermone ad Filium Dei productio, deinde ad sanctos apostolos et ad inmissum ipsis Spiritum sanctum traductio, scilicet nexum perficit ad characteristicam quartæ carminis sancti Abhacum sententiam, cujus exordium est: Gloria potestati tuæ, Domine. In duobus autem primis versibus locutionem arduam facit, quasi metro non ipsi permittente clarius eam explanare. Vult enim dicere: O potentissimum Dei et Patris Verbum, tu qui unigenitus Filius es Patris, ex ingenito genitus absque matre, sicut nullus unquam fuit alter filius, sed tu solus, et reliqua. Cum autem metri delectus non casum vocativum admittit, vocem autem οἷος equipollentem voci μόνος, et idem sonantem duplicavit, et tertiam ipsis connexuit vocem μόνον in uno versu: exinde nexui dictionem subasperam adscripsit.

96. Cum igitur ex ipso principio dictionem: Vox regum, et sequentia, non vocative, ut oportebat, sed mensuræ necessitate nominative adhibuit, profert sententiam hanc: Tu rex potentissimus; talis enim est Rex regum; tu ergo, ut Attico dicam, ὡ παντάναξ, rex omnipotens et Verbum et Fili Patris, qui in genitis a sæculo, solus et miraculo generationis, procedens ex Patre causam seu principium nesciente et ingenito, ut non genitus Pater nec necessitatem generandi consequentia naturæ

habeat; procedens autem ex indesolatis sive unigenitus, et unus ex uno solo Patre sine matre; o rex omnipotens, tu solus, et, ut ita dicam, solissimus procedens unus ex uno, sicut diximus, Patre; misisti, mentiri nescius, uti promiseras, tuis apostolis, æquiparem tibi et veracem Spiritum: per ipsum enim sicut per te ac Patrem spiramus utraque vita viventes; quatenus etiam communiter benefacit. Quibus autem? Tuis apostolis, istud canentibus propheticum: Gloria potestati tuæ, Domine; sic enim præstat scribere, δόξαν cum littera v. Rex regum verò Salvator est, quo, juxta sapientem paroemiastam, « per ipsum cuncti reges regnant, » pascentes eos qui circa ipsos sunt cum adjutorio baculi et virgæ; « quam dabit illis Deus. » Non vero secundum accuratam locutionem prædicatur rex regum, tanquam obsistente metro: non enim simpliciter rex regum, ille Rex est summus. Mille namque reges in mundo fuerunt et sunt, qui tamen non dicuntur summi reges aut summi duces. Tutius ergo pedestris sacer Psalmista de Deo dixit: « Qui Rex regum est ac Deus. »

97. In hoc autem ολος et in hoc μόνος, differentiam existentem examinemus quod μόνος quidem, cum, ut aiunt sapientes, ad aliquid conjunctum dicitur, sic ad sibi conjunctos omnes alios filios pronuntiatur. Ολος autem ad aliquid unum in se dicitur, quod non habet fratrem juxta similitudinem adjunctum. Si ergo synonymiæ causa idem est dicere, ολος et μόνος, clara tamen interpretatio confusionem inde amovet: dicit enim sacer poeta Dei Verbum solum ipsum ex omnibus filiis generari ολον, sive unum, ex ολω Patre, sive non conjuncto, ideoque solo. Similis est loquendi modus ac si quis speciatim quemdam in laude segregans, ac nolens alium præter ipsum reputari, diceret quod ολος sive unus ille possidet istud laudis genus, solus et non cum alio quocunque. Simili modo melodus voces ολος et μόνος ad Filium Dei consociavit: ολον dicens, quia solus iste Filius, nec alius, unus Filius generatus est solus in genito patrum Patri; significans his quæ præclare dicit, quod mille quidem sunt mille patribus unigeniti; ολος autem vel unus Filius, quod est solus, seu, quod idem est dicere, unigenitus, ex ολω sive uno solo Patre, nullus est alius, nisi tu omnino solus.

98. Memento porro quod si ter vox ολος vel μόνος in nexu esset, eadem sententia pie conservari posset. Solus enim Salvator soli Patri solus Filius generatus est. Sic autem etiam ολος ille ex Patre ολω ολος exivit. Melodus vero locutionem disposuit, alternans, ut metrum dabit. Sciendum etiam quod istud: unum ex uno Patre solum Verbum exiens, non absurde quis diceret antistrophum seu æquipollens huic: Solus unigenitor unigeniti filii Pater. Circa eadem enim ex æquo convertuntur

ολος ητοι μονογενης και εις εξ ουου μονου Πατρος διχα μητρος. Ω γουν τοιουτου Παμβασιλευ, ο μόνος και, ως ούτως ειπειν, μονώτατος προσληθών ολος εξ ουου, ως εφασκεν, Πατρος· εξεπεμφα: ως αφευδη, καθά υπέσχετο τοις σοις αποστόλοις, Ισοθενής σου Πνεύμα και αληθής· δι' αυτού γάρ ως και δια σου και Πατρος πνόμεν ζώντες εκατέραν ζωήν· καθότι και κοινή ευεργετείτε· ποιοις δέ; Αποστόλοις σου, τοις φθουσειν εκείνο προφητικόν τδ, Δόξα τῷ κράτει σου, Κύριε· ούτω γάρ εμεινον γράφειν ηπερ δόξαν μετα του v. Αναξ δε άνάκτων ο Σωτήρ, διότι κατά τον σοφόν παροιμιαστήν δι' αυτού βασιλείς άπαντες βασιλεύουσι, ποιμαίνοντας τους περι αυτούς παρικήσει ράβδου και βακτηρίας όποίαν δώσει εκείνοις ο Θεός. Ου πρός άκριθείαν δε πέφρασαι τδ άναξ άνάκτων, οια προσισταμένου του μέτρου· ου γάρ ο άπλώς άνάκτων άναξ, εκείνος και παμβασιλεύς έστι· μυριοι γουν εν τῷ κόσμῳ άνάκτων και γεγονάσι και εισιν άνακτες, και όπως ου λέγονται παμβασιλείς η παντάνακτες. Ό γουν πεζολογικός Ιεροφάλης ασφαλέστερον ειπεν επί Θεου τδ, Ό των άνάκτων άναξ και Θεός.

ιζ'. Έν δε τῷ ολος και εν τῷ μόνος χρη̄ επισημῆσαι τῇ κατ' αυτά διαφορῃ, και νοῆσαι ότι τδ μὲν μόνος πρός τι συζυγοῦν, ως φασιν οι σοφοι, λεγομενον, ως πρός συζυγοῦντας αὐτῷ φράζεται τοις άλλουσι άπαντας υιοῦς· τδ δε ολος πρός τι θν και αὐτῷ, ουκ έχει σύζυγον άδελφόν κατά τδ εικόσ· ὥστε ει και ταυτὸν έστι συνωνυμίας λόγῳ ολος ειπειν και μόνος, αλλά η σαφής ερμηνεία διευκρινήσει τῶν εν αὐτοῖς σύγγυσιν· λέγει γάρ ο Ιερὸς οὐτος ποιητής τον του Θεου Λόγον μόνον αὐτὸν εκ πάντων γεννηθῆναι υἱὸν ολον, η̄γουν ένα εξ ουου πατρος ητοι άσυνδυάστου και δι' αὐτὸ μόνου· και έστιν όμοιος ο λόγος, ως ει και τις ιδίᾳ μονάζων τινά κατ' εξαίρετον και θνών συνεπινοηθῆναι αὐτῷ και έτερον, ειποι ότι ολος η̄γουν εις οὐτος τότε τι ε̄σχε σμῶν μόνος και ου σὺν τινι έτέρῳ· ὥστε και ο μελωδός τοιούτῳ λόγῳ συνεδάσε τδ ολος και τδ μόνος επί του Υιου του Θεου· ως ολον ειπὸν ότι μόνος οσος Υιός και ουδεις ποτε οὐδαμου άλλος, εις Υιός γέγονε μόνος, άνενητήρ πατέρων Πατρι· ων εν ος γοργῶς φράζει, ότι μονογενής μὲν μυριοι τοις αὐτων τοκαῦσιν· ολος δε ητοι εις υιός, ο έστι μόνος, ταυτὸν δ' ειπειν μονογενής, εξ ουου ητοι άναξ μόνου του Πατρος, ουδεις άλλος ότι μη σὺ μονώτατος.

ιη'. Ιστέον δε ως ει και τρις τδ ολος, η τδ μόνος εν τῷ εἰρημῷ εκειτο, η αὐτῇ έννοια εὐσεβῶς ειχε σῶζεσθαι· μόνος γάρ ο Σωτήρ τῷ Πατρι μόνῳ μόνος Υιός γέγονεν· ούτω δε και ολος αὐτός εκ Πατρος ουου ολος προήλθεν. Ό δε μελωδός διέφυκε τῆν φράσιν, άλλάξας ως τδ μέτρον εἰδίδου. Έτι ιστέον και ότι τδ ολος εξ ουου μόνος, Λόγος προσληθών Πατρος, άντίστοροφον ειποι τις αν ουκ άπροσφυῶς, ε̄στουν ισόστοροφον τῷ, Μόνος μονογενήτορ μονογενοῦ; Υιου Πατήρ. Περι τὰ αὐτὰ γάρ εξ Ισου στρέφοντι ε̄μφω

ωήματα· εἰ καὶ ἐκεῖνο μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀρχάμε-
νον ὡς μόνου μονογεννήτορος εἰς τὸν μονογενῆ κα-
τέληξεν Υἱόν. Τοῦτο δὲ ἀνάκαλιν· διάφορον δὲ
ἄφορον, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐξήρχεσεν ἀσφαλῶς τριπλωθὲν
τὸ μόνος, ἐνταῦθα δὲ ἅπαξ αὐτὸ ἐρρήθη ὡς τοῦ
οἷος τῆ διπλώσει τὸν ἐκείνου τόπον ἀναπληρώσαν-
τος· ὅτι δὲ ψιλοῦται καλῶς τὸ οἷος ὁ μόνος, παρα-
δόξωσιν οἱ παλαιοὶ λέγοντες ὡς ἐκ τοῦ ἰος ἀρσενι-
κὸν μὲν γένος οὐ παρελάβομεν· θηλυκὸν δὲ εὐρηται
ἐὰν ἡ μία· φαίνεται δὲ καὶ οὐδέτερον αὐτοῦ εἶναι
ἰὼν τὸ ἐν, κατὰ τὸν εἰκόνα θανειν τινος ἰψῆματι
ἢ ὡς ἐνί· ὃ περιττώμενον καταφευξέεται εἰς τὴν
ἀναλογίαν τοῦ θηλυκοῦ. Ὡσπερ γὰρ ἐὰ μὲν βαρυ-
τόνωσ, ἢ δὲ γενικῆ ἰδῆ περισπωμένως ὡς μία μιᾶς,
οὕτω καὶ ἰὼν μὲν τὸ ἐν κατὰ βαρυτόνησιν, ἰοῦ δὲ
καὶ ἰψῆ μετὰ περισπωμένης, αἰ πλάγιον.

19. Ἄναίτιον δὲ Πατέρα τὸν ἀγέννητον λέγει, ὡς
μὴ γενόμενον καὶ αὐτὸν αἰτιατὸν ἐν τῷ σχεῖν πα-
τέρα αἰτιον τῆς αὐτοῦ γενέσεως κατὰ τοὺς ἐν τῷ
κόσμῳ. Διὸ αὐτὸς μὲν αἰτιός ἐστιν ὡς Πατὴρ Υἱοῦ
αἰτιατοῦ κατὰ μόνον τὸ γεννηθῆναι. Ἄλλοι δὲ τινε
οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ δὴ τοῦ Πατρὸς αἰτιός· οὐκοῦν ἀναί-
τιος ὁ Πατὴρ λέγεται παρὰ τὸ μὴ ἔχειν Πατέρα
αἰτιον τοῦ εἶναι τοῦτον. Ὅτι δὲ τὸ μὲν αἰτιον τῷ
Πατρὶ προσαρμόττει, τὸ δὲ αἰτιατὸν τῷ Υἱῷ, πα-
ραδέδοται καὶ θεολογικῶς· σημαίωσαι δὲ ὅτι ὁμώ-
νωμος λέξις ὁ ἀναίτιος, ὁ μὴ ἔχων αἰτίαν, ἢ ὡς μὴ
ὑποκείμενος αἰτιάματι, ὃ ἐστὶ μομφῆ τινι, ὅς καὶ
οὐκ αἰτιός λέγεται, ὡς τὸ, *Ὅθει μοι αἰτίη ἐσσι*·
ἢ ὡς οὐκ ἑπάργχει μοι μεμπτία, οὐδὲ ἔχω αἰτιά-
σασθαι σε· καὶ τοῦτο μὲν ἐν σημαίνωμενον τοῦ
ἀναίτιος· ἄλλως δὲ φιλοσόφως ἀναίτιος ἐνταῦθα
Πατὴρ, ὁ μὴ ἔχων αἰτιον γεννήσεως τῆς ἑαυτοῦ,
ἀλλ' αὐτὸς θελαδῆ αἰτιός γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ, αἰτια-
τοῦ θελαδῆ αὐτοῦ ὄντος· τὸ γὰρ αἰτιον αἰεὶ πρὸς
αἰτιατὸν λέγεται, ὡς καὶ αἰτιατὸν πρὸς αἰτιον· καὶ
αἰεὶ αἰτιος μὲν ὁ Πατὴρ πρὸς Υἱὸν, αἰτιατὸς δὲ αὐ-
τὸς πρὸς Πατέρα· καὶ οὕτω μὲν σεμνότερα ὁ Πα-
τὴρ θεός ἀναίτιος λέγεται· ἄλλως δὲ κατὰ τὴν κοι-
νὴν σημασίαν εἰπεῖν αὐτὸν ἀναίτιον ἰδιωτικῶς,
ἀληθὲς μὲν ἐστὶν, οὐ πάνυ δὲ σεμνόν. Τί γὰρ ὑψη-
λὸν ἀναίτιον ἤγουν ἐψογον καὶ ἀμαμπτον εἰπεῖν τὸν
θεόν, καὶ ἐπεὶ ποῖα αἰτιάσαι; ὅπερ οὐδὲ ἐνδοξος ἄν-
θρώπος ἀκούσας ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀποδέξαιτο ἄν ἐς λίαν.

ρ. Ἰστέον δὲ ὅτι τε οὐ ταυτὸν αἰτιατὸς καὶ αἰ-
τιατός, ἀλλὰ ὁ μὲν αἰτιατὸς ἀγαθὴ λέξις, ὁ δὲ αἰ-
τιατός ἐπιψογός· καὶ ὅτι εἰ ἀναίτιος ἐνταῦθα ὁ
Πατὴρ, καθὰ εἴρηται, ἀλλὰ τρόπον ἄλλον αἰτιός ἐστι
πάντων τῶν ὄντων, καὶ οὕτῳ αἰτιώμεθα πάντος
καλοῦ, ἤτοι αἰτιον κρίνομεν πάντων τῶν ἀγαθῶν.
Μηδεὶς δὲ παίζων λεγέτω καὶ τὸ μὴ ὄν καὶ τὸ μη-
δὲν ἀνάττια εἶναι, ὡς μὴ ὄντος τινὸς αἰτιοῦ αὐτῶν.
Τὸ μὲν γὰρ αἰτιον ὄντος τινὸς αἰτιον, εἴτε οὐσία
ἐκεῖνο τὸ ὄν εἴτε συμβεθετικός· τὸ δὲ μὴ ὄν, καὶ τὸ
μηδὲν, οὐσίᾳ μὴ ὄντα, ὡσπερ οὐ τὸ αἰτιον, οὕτως
οὐδὲ τὸ ἀναίτιον ἐξουσι κατηγορούμενον αὐτῶν· εἰ

A tur ambæ sententiæ, licet hæc a Patre incipiens
tanquam solo unigenitore ad Filium unigenitum
desinat, illa vero e contrario. Ambobus autem dis-
crepancia, quod hic sufficit triplicata vox μόνος,
illie vero semel dicta fuit, tanquam voce οἷος
duplicata locum hujus implente. Quod autem re-
cte spiritu tenui notetur οἷος; (solus) tradunt anti-
qui, dicentes nos ex ἰος genus quidem masculi-
num non accepisse, sed femininum inveniri ἐὰν
(sola). Videtur autem etiam ipsius neutrum esse
ἰὼν (unum), secundum dicentem quosdam esse
mortuos ἰψῆ telo seu tanquam uno; quod circum-
flexum aufugiet ad analogiam feminini: sicut
enim ἐὰν quidem gravi tono est, genitivus autem
circumflexo, tanquam μιᾶ μιᾶς; sic etiam ἰὼν qui-
dem (unum), erit cum gravi tono, casus autem
obliqui ἰοῦ et ἰψῆ cum circumflexo.

99. Ἄναίτιον vero Patrem ingentum dicit, non
causam ipsum agnoscentem in habendo patre suæ
generationis causa, secundum eos qui sunt in mun-
do. Ideo ipse quidem est causa ut Pater Filii cau-
sam habentis in solo generationis puncto; alius
autem quis non est Patris principium. Itaque Pa-
ter ideo dicitur ἀναίτιος, quatenus ipse non habet
patrem suæ existentie causam. Quod autem causa
Patri conveniat, causatum vero Filio, theologice
traditum est. Notandum est autem dictionem ἀναί-
τιος (qui non habet causam), esse homonymam,
sive quod iste non subiaceat causæ, id est, culdam
criminationi, et dicitur οὐκ αἰτιός, ut istud: *nihil
mihi causa est*, sive quod dicatur: Tu mihi crimi-
nanda non es, nec ego te accusare habeo: et
hoc quidem est unum vocis ἀναίτιος significatum;
aliter autem hic philosophice dicitur ἀναίτιος; Pater,
qui non habet suæ generationis causam, sed ipse
sane causa est generationis Filii, causam seipsa
habentis. Αἰτιος enim semper ad αἰτιατὸν refer-
tur, velut affectus ad causam; et semper causa
Pater est quoad Filium, causatus autem hic quoad
Patrem. Et ita quidem honorifice Deus Pater ἀναί-
τιος dicitur. Alias autem, juxta communem signi-
ficationem, ipsam privatim ἀναίτιος dicere, verum
quidem est, non autem multum honorabile. Quid
enim sublime ἀναίτιον, sive insonem, sive irrepre-
hensum, dicere Deum, et super quam criminationem
? Quod nec illustris homo de se taliter audiciens
in magnum acciperet.

100. Nota autem idem non esse αἰτιατὸς et αἰ-
τιατός, sed αἰτιατὸς donam esse locutionem, αἰ-
τιατός vituperabilem. Insuper si Pater hic est
ἀναίτιος, ut fuit dictum, at alio modo honorum om-
nium est αἰτιος seu causa, ipsumque eujuslibet
boni facimus auctorem, sive causam omnium bo-
norum judicamus. Nemo vero ludens dicat id quod
non est et id quod est nihil, ἀνάττια esse, qua-
tenus ipsorum non est aliquis auctor; quod enim est
αἰτιον, cum sit alicujus entis causa, id sive sub-
stantia sive accidens est; quod autem non est et
quod est nihil, cum substantiæ non sint, sicut non

αἴτιον sic neque ἀνάτιον de semetipsis habebunt pronuntiatum. Si vero forte quis dicat substantiam illius quod non est vel est nihil, ipsum nihil esse, Iudit ille substantiam et ens affirmans, id quod reipsa non est et est nihil; et verba per quæ contradicit in absurdum abducens sermonem. Adde illum etiam esse αἴτιον seu principium, cum medio dicitur, qui dat impulsus actionis vel passionis, sive irreprehensæ sive reprehensæ. Invenitur autem locutio privatim accepta ad aliquid solitarium et in vituperationem; qualiter αἴτιος; qui scripsit Callimachi causas sive culpandus vel reprehendendus est qui talia scripsit. Nomen proprium Παύλιος, venerabilem videtur habere laudem, philosopho congruentem, causam cuiuslibet rei tradenti debitam: quod positivæ philosophiæ proprium est, vereque divinum et Deo conveniens, apud quem, ut omnium causam, cunctorum sunt principia bonorum, quique cuncta sciens, immittit scientiam illis qui secundum hominem philosophiæ student, aliis quidem cum abundantia, aliis autem aliter, prout vult.

401. Aequali potentem vel ejusdem potentiam dicere Spiritum, eandem vim habet. Idem est dicere de ὁμοθενές, non autem de ὁμοιοθενές: sicut enim dogmatice prohibemur dicere ὁμοιοθεσίον, sic etiam ὁμοιοθενές necnon ὁμοιοδύναμον, in his quæ spectant ad sanctam Trinitatem. Sciendum autem etiam quod si quidem scriberetur: Par tibi potentia, verbum eandem vim haberet nec aliqua explanatione egeret. Si vero alias scribitur: Πνεῦμά σου par potentia, ut legas: spiritus tuus par tibi potentia, sententia remittenda est ad psallentem: Spiritum qui meus est et Patris, mittam, jam alias sufficienter explicatum. Νημερτές autem venit a νη privativo et a verbo ἀμαρτάνειν, et significat verax et infallibilis, quomodoocunque veracitas inter homines exerceri possit et secundum id quod non diceretur homo mendax. Non autem a recto devlaret, qui tanquam adverbium hanc expressionem acciperet, ut prius hoc monstratum est, ita ut poeta dicat: Vere misisti. Non enim erat possibile te mentitum fuisse discentem: promissionem Patris te discipulis fore misurum. Tuus enim sermo veritas est, et te scimus esse veritatem ipsam, non minus ac tuos in sanctitate compares Patrem et Spiritum. Locutio: Misisti apostolis, aliquid habere nunc etiam sanctum Spiritum demonstrat; nec mirum est ita sentire: Paracletus enim sanctus Spiritus apostolis missus est; Salvator autem Christus nunquam nobis a Patre salutaris venit; sicut angelus, qui super omnes angelos est, utpote supersubstantialis. Vox autem beneficus ostendit manifestissime beneficentiam esse quæ a Deo venit charismata, nec omnino tantum in particulari, sed communiter: bonum igitur tunc apostolis missum, ad eos hucusque pervenit et in æternum perveniet. Hoc autem, Gloria potestati tuæ, insinuatio est quod potentes ad imitationem Dei beneficos esse oportet.

δὲ τυχὸν οὐσίαν τοῦ ὄντος καὶ τοῦ μηδενός ἐκεῖ τ.ε εἶναι αὐτὸ τὸ μηδὲν, παίζει καὶ οὗτος, οὐσίαν λέγων καὶ ὄν, τὸ αὐτόχρημα μὴ θν καὶ μηδὲν· καὶ οὕτως εἰς ἀτόπων ἀπάγων τὸν λόγον οἷς ἀντιφάσαι· ἐπιλοτέον καὶ ὅτι αἰτιός· ἐστὶ μὲν, ὅτε λέγεται μέσως, ὁ ἀφορμὴν δούς πρᾶξεως ἢ πάθους τινός· ἢ ἀφόγου ἢ ἐπιφόγου· εὐρηγται δὲ ἡ λέξις ἰδίως ληφθεῖσα κατὰ τι μόνηρες καὶ ἐπιφόγου· οἷον αἰτιος ὁ γράφας αἰτια Καλλιμάχου, ἦτοι αἰτιατός· καὶ κελαστέος ὁ γράφας ἐκεῖνα. Ὁ μέντοι Παναίτιος τὸ κύριον, εὐφημίαν ἔχειν δοκεῖ σεμνήν, φιλοσόφῳ πρέπουσαν, παντός· πρᾶγματος· αἰτια ἀποδιδόντι δέουσιν· ὁ τῆς ἀνυποθέτου φιλοσοφίας ἰδὲν ἐστὶ, καὶ θεῶν αὐτόχρημα, καὶ θεῶν πρέπον, παρ' ἧ πάντων αἰ αἰτια τῶν ἀγαθῶν ὡς πανταίτιος, καὶ ὅς πάντα εἰδώς· διαπέμπει γνῶσιν καὶ τοῖς κατ' ἀνθρώπων φιλοσοφοῦσι, τοῖς μὲν ἐξ ἐπιμέτρου, τοῖς δ' ἄλλως, ὡς βούλεται.

ρα'. Ἰσοθενές δὲ Πνεῦμα εἰπεῖν καὶ ταυτοθενές, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν· ἤδη δὲ καὶ ὁμοθενές, οὐ μὴν καὶ ὁμοιοθενές. Ὡς γὰρ κεκώλυται δογματικῶς τὸ ὁμοιοθεσίον, οὕτω καὶ τὸ ὁμοιοθενές ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, καθά τε τὸ ὁμοιοδύναμον. Ἰστέον δὲ καὶ ὡς εἰ μὲν γράφεται ἰσοθενές σοι, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, οὐ δέεται τινος ἐπιστολαίας τὸ βήτιν· εἰ δ' ἄλλως γράφεται ἰσοθενές σου Πνεῦμα, ἐκ λέγει τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἰσοθενές σοι, ἀνακαμπτόν τὴν ἔνοιαν εἰς τὸν ψάλλοντα, τὸ Πνεῦμα τὸ ἐμὸν καὶ Πνεῦμα ἀποσταλῶ, ἐξηγημένον ἐτέροις ἐκείν. Τὸ δὲ νημερτές γίνεται μὲν ἐκ τοῦ νη σταρητικῶ καὶ τοῦ ἀμαρτάνειν, καὶ δηλοῖ ἀληθῆ καὶ ἀπαιστον ἐν τῷ ὄψει ἀνθρώπινης ἀληθείας· καθ' ὃ καὶ ἀνθρώπος οὐκ ἀμαρταστικῆς ῥηθείη ἐν. Οὐκ ἐν δὲ σφαλεῖ τῷ δέοντος, εἰ τις καὶ ὡς ἐπιβήματα ἐν ταῦθα λέγει τὴν λέξιν ταύτην, καθά καὶ αὐτὸ προδεθήλωται, ἵνα λέγει ὁ Ποιητῆς οὗτος, Ἀψευδῶς ἐξέταρφας. Οὐ γὰρ ἦν ψεύσασθαι σε εἰπόντα ὡς τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς ἐξαποσταλεῖς τοῖς μαθηταῖς. Ὁ γὰρ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι, καθότι καὶ ἀπολήθειάν σε οὐκ ἔλαμιν κατ' Ἰσον τοῖς συναγωγαῖς τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι· τὸ δὲ, Ἐξέταρφας ἀποστόλοις, ἔχειν εἰ ἄρει καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκείν· καὶ καινὸν οὐδὲν ἐστὶν οὕτω νοῆσαι· Παράκλητον γὰρ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τοῖς μαθηταῖς ἀπέσταλται, καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ Χριστὸς ἀπόστολος ἡμῶν πατρῶν ἐπιτήριος ἦλθεν· καθά καὶ ἀγγελος ὁ ὑπὲρ πάντας ἀγγέλους, ὅτι καὶ ὑπερούσιος· τὸ δὲ ὡς εὐαργέτης, δηλοῖ σαφέστατα εὐαργεσίαν εἶναι τὰ θεῶν χάρισματα, καὶ πάντως οὐκ ἀπλῶς ἐν μέρει, ἀλλὰ κοινῶς. Τὸ γοῦν τοῖς ἀποστόλοις παρεθέν ποτε ἀγαθόν, καὶ εἰς ἡμᾶς διαβαίνει μέχρι καὶ νῦν, καὶ εἰς αἰῶνας διαθήσεται· τὸ δὲ, Ἀδέξαι ἐπὶ κρείται σου, ἀληγμά ἐστὶ τοῦ χρῆναι τοὺς ἀραταῶς· τῶν εὐαργετικῶν εἶναι πρὸς θεοῦ μίμησιν.

Τροπάριον πρῶτον τῆς τετάρτης ᾠδῆς. A

VIII. Λουτρὸν τὸ θεῖον τῆς παλιγγενεσίας:

Λόγῳ κεραυνῶς συνθεθειμένη φύσει.

Ὁμβροβλυτεῖς μοι βεῖθρον ἐξ ἀκηράτου

Νευυγμένης σου πλευρᾶς, ὦ Θεοῦ Λόγε,

Ἐπισφραγίζων τῇ ζέσει τοῦ Πνεύματος.

ρβ'. Κορεύων ἐκκλησιαστικῶς ὁ ἱερός οὗτος πνευματιπῶδς, καὶ δαιταλεύων φιλοτήσια καὶ πνευματικῶς τρυφερά, καὶ ἀγλαίζων τὴν ἑορτὴν ἔννοιῶν ποικιλίαις, ὡς ἔξαστιν, ὀχτεῦσαι ἐ; τὴν ἄρτι πνευματικὴν πανήγυριν, καὶ θειοτάτου λουτροῦ χέραςμα, οὐ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι μέτεσσι, τὸ δὲ ἔστι τὸ κατὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα, καὶ διατίθεται τὴν ἔννοιαν τοῦ τροπαρίου γλυκέως ὡς πρὸς ἀκολουθίαν λουτρῶνος ὁποῦς οἱ καθαριώτεροι σκευάζουσι· κεράννυται γὰρ παρ' ἐκείνοις τὸ λούμα, θυμηρεῖς αὐτὸ κατὰ κράτος τε καὶ ὤμων κερασμαμένοις, καὶ βεῖθρον ἑκείνοι χορηγεῖται ἱερὸν ὁποῖόν τι καὶ τὸ δρυμιον· φιλοτιμούνται δ' ἔξαστιν ἐκείνοι ἀγαθύνουσαν. Πρὸς γοῦν τοιαύτην ἰδέαν ἔλκων ὁ μελωδὸς τὴν διάθεσιν τοῦ ἑορταστικοῦ τοῦδε τροπαρίου, ἔννοιαν γράφει τοιαύτην· Ὁ Θεοῦ Λόγε, τὸ θεῖον λουτρὸν τῆς Χριστιανικῆς παλιγγενεσίας κεραυνῶς τῇ κατ' ἀνθρωπον οὐκ ἀπλή, ἀλλὰ συνθεθειμένη φύσει, τῇ ἐκ ψυχῆς ἠλαδῆ ἀθανάτου καὶ φθαρτοῦ σώματος· πῶς δὲ αὐτὸ συκεραυνῶς; λόγῳ δηλαδὴ σφ, τουτέστιν ἠλόγῳ καλεῖσαι καὶ ἀναλογίᾳ περιπούση τῇ κατ' ἀνθρώπων θεοπλαστία· ἢ καὶ ἄλλως, Λόγῳ τῷ διὰ τῶν ἀγνωτάτων ἐκκλησιαστικῶν εὐχῶν, ὀμβροβλυτεῖς μοι ἐπέκεινα τῆς λοιπῆς ἱεροτελεστίας τῆς καὶ σωματικῆς φαινομένης, καὶ ἄλλως δὲ θεωρητικώτερον νοουμένης, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἀκηράτου σου πλευρᾶς βεῖθρον τῆς, γραφικῶς εἰπεῖν, νευυγμένης λόγῳ στρατιωτικῇ, καὶ τῷ τοιοῦτῳ θείῳ λουτρῷ προσεπιβάλλεις φιλοτιμώτερον τὴν ἔνθεον ζέσειν τοῦ Πνεύματος, τὴν διαθερμαίνουσαν τοὺς τῷ Πνεύματι ζέοντας, ἧς προφανῆ σύμβολα καὶ τὰ ἐκ Πατέρων ἁγίων τύπου θιρμᾶ ὕδατα· ὅτι δὲ ἡ τοιαύτη τοῦ ἁγίου Πνεύματος ζέσει, ἡ ζωτικῆ, ἡ ζωογόνος, ἡ θεῖον ζῆλον ἐντέχουσα τῇ ψυχῇ, τὸ τελικώτατον ἔστιν ἁγίων καὶ σκοπιμώτατον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, διότι ὁ μελωδὸς εἰπὼν ἐπισφραγίζεσθαι τὴν τοιαύτην ὄλην ἱεροτελεσίαν τῇ ζέσει τοῦ Πνεύματος. Ἔ; γὰρ ἐπιβουλεύει; θησαυρὸς ὁ ἀσφράγιστος, οὕτως ἀκάθαρτον βάπτισμα, καὶ τοῖς ἐπιβουλοῖς δαίμοσιν εὐπεριφρόνητον τὸ μὴ δι' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὁποῖα τὰ τε ἄλλων αἰρετικῶν καὶ τὰ τῶν ἀναβαπτιστῶν ἡμεροβαπτιστῶν, ὧν ἄπεισι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς μὴ εἶδος ἐκείνουσι εἰ καὶ ἐπικαλοῦντας αὐτὸ. Ἐνθυμητέον δ' ἐνταῦθα λουτρὸν εἶναι θεῖον καὶ τὸ διὰ τῶν δακρύων καὶ τὸ μοναχικόν· οἷς καὶ αὐτοῖς Πνεύματος ἀνθρακεύεται καὶ ἀναλάμπει ζέσει παρὰ τοῖς θερμῶς προσειμένους αὐτά. Προσενθυμητέον δὲ καὶ ὅτι καθὰ τὴν εἰρημένην ζέσειν ἐπισκομεῖ τὸ Πνεῦμα συνεκφωνηθὲν, οὕτω καὶ τὸ θεῖον προστεθειμένον, σίμωνμά ἐστι τοῦ λουτροῦ· καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ τοῦ δευτέρου πύχου προκειμένος κόσμημά ἐστι τῆς ἔννοιας, ὡς καὶ εἴρηται καὶ αὐθι; εἰρήσεται.

PATROL. GR. CXXXVI.

Troparium 1 quartæ ode.

Balneum divinum regenerationis
Verbo miscens compositæ naturæ,
Suppeditas mihi aquam ex incorrupto
Vulnerato tuo latere, o Dei Verbum,
Sigillans fervore Spiritus.

102. Choros duceus ecclesiasticos sacer ille Spiritu plenus, et invitans ad spirituales amabilesque delicias, atque sententiarum varietatibus, ut sit, festivitatem exornans, diducit in præsentem spirituales cœtam etiam divinisimi balnei mistionem, quod cum sancto Spiritu partem habet (hoc est, sancti baptismatis lavacrum), et eximie sententiam strophæ disponit, tanquam ad balnei consecraria, qualia balneatores parant. Miscetur enim ab istis lavacrum, in caput et humeros illud gratum infundentibus, huicque velut imber dulcis diducitur fluentium. Curant autem isti fervorem bonum. Juxta talem igitur hujus strophæ disponens ordinem melodus, hancce scribit sententiam: O Deus. Verbum qui Christianam regenerationis divinum lavacrum miscuisti naturæ humanæ, non simpliciter, sed compositæ, ex anima scilicet immortalis et corruptibilis corpore. Quomodo autem illud commiscuisti? Verbo tuo, id est, rationali ordinatione et analogia ad divinam hominis conformacionem convenienti. Aliis verbis, verbo tuo per sanctissimas Ecclesiæ præces, mihi, ultra cæteram imitationem quæ corporaliter apparet, et aliunde theoretice reputatur, tanquam imbrem infundis fluentem ex purissimo tuo latere, quod, ut expresse loquar, lancea militis est percussum; talique divino lavacro pretiosum Spiritus fervorem divinitus superaddis, qui spiritu viventes calefacit, cujusque manifesta sunt symbola ex sanctorum Patrum typo, fervida aquæ. Quod autem talis Spiritus sancti fervor, vitalis, vivificans, divinum zelum animæ communicans, ultima sis ratio scopusque præcipuus sacri baptismatis, ostendit poeta dicens totam hanc sacram initiationem Spiritus fervore obsignari. Sicut enim non signatus thesaurus insidiantibus facile laceasitur: qualia sunt cæterorum hæreticorum baptismata necnon anabaptistarum quotidie baptizantium, a quibus abest Spiritus sanctus, ut nesciens illos, tametsi ipsum invocent. Hic autem recogitandum est lavacrum esse quoque divinum, illud quod sit per lacrymas, et illud quod monachicum est: his et ipsis Spiritus fervor accenditur et ardet in illis qui fervide suscipiunt ea. In mente vero simul habendum est, quod sicut dictum fervorem exornat Spiritus simul emanatus, sic etiam divinum superadditum est lavacri decoramentum. Verbum autem λόγος, qui secundum versum antegreditur, ornamentum est sententiæ, sicut dictum est et iterum dicitur.

103. Regeneratio autem, apud Græcos initium A sortita, venit ad nos; lapis tunc forte projectus, ultimo vero divinis ædificationi cooperatus, sive ex calculo in lychnitum cum splendore mutatus, vel etiam arbuscula non nobilis ex monte Libani, sic in cedri altitudinem aucta, ut culmini sacre conveniat; præter illas autem locutiones, ex indigno in dignum commutata, et ex profano in sanctissimum. Antiquus quidem et varius sapientia poeta non expressit talem adhibuit locutionem, sed illam tantum indicavit, dicens: Nunc quidem jactator nec sis, nec fias; hoc enim: nec sis nunc vivens, nec fias, in futurum scilicet, regenerationis æquivalenti voci. Post istum autem, discipuli Pythagoræ ei dederunt nomen, καλιγγνεσιαν dicentes iterum atque iterum flori per metempsychosin post mortem, ut isti aiebant, in eo quod a corporibus in corpora transfunderentur sive transmigrarent hominum animæ, sicque periodos percurrerent, quas illi strabis intuentes oculis spectaverant. Et certe taliter hujusmodi transmissionem firmavit, ut non solum greges exteriores talem mortiferam manducarent herbam, sed et quidam ex evili et ante Christiana, inter quos præcipue mirabitur aliquis sapientem Origenem in irrationalium hæresim ita fuisse illapsam, postquam retrorsum a sana mento cecidit.

104. Sanctissima tamen Ecclesia pulcherrimum renovationis nomen sciens pessimæ sententiæ impositum, et inanitatis causa quod in desuetudinem veniret periclitari, illud celebravit, statum post migrationem ex præsentibus in meliora, regenerationem dici statuens, eo quod pro mundi generatione corruptibili sit illic incorruptibilis, et transformationem hujus vitæ in bonum, præsertim cum sacra tonsura pure sanctificamur, eadem honorans appellatione, quasi nunc iterum facti fuerimus in vitam editi. Gratias tibi, o pulchra dictio Christiana, quod ita locutionem hanc, augustam quidem, sed dishonestam sententia, cui servierat, nobiliter liberatam in honestum attulisti donum Deo, qui sanctificatos sibi per poenitentiam purificat, tanquam per desideratum lavacrum, et statim hoc honoris nomen ferre permittit. Notandum est autem quod communem usum et scripturam sequentes καλιγγνεσιαν hic dicimus, in hoc recte agentes. Si vero iambico iuhærodum est metro, et omnino ab illo in præsentibus non est recedendum, καλιγγνεσιαν hic oportet scriptum fuisse, ut antepenultimum ita rectam perficiat mensuram; alias enim claudicat. Et est ille quoque sensus accuratus: Sicut enim hoc sacro lavacro renovamur, sic etiam magis proprie rursus generamur tanquam filii Dei: ita ut bonum sit, quod communius, καλιγγνεσια, necnon καλιγγνεσια, quod ibi metrum requirit.

105. Hoc autem λόγῳ, de quo jam scriptum est, conjungi potest etiam cum composita natura. Verbo

ργ'. Ἡ καλιγγνεσια δὲ ἀπὸ Ἑλληνῶν ἀρχὴν λαβούσα, ἐφ' ἡμᾶς ἔκει, λθὼς παρεβριμένος μὲν εἰπὴ τότε, ὑστερον δὲ οἰκοδομῇ θεῖα παρεντεθεῖς εἰς εὐάρεστον, ἢ καὶ ἀπὸ κάχληκος εἰς λυχνίτην ἐκφανείς, ἢ καὶ ἀπὸ δρου; Λιθάνου φυτᾶριον οὐκ εὐγενές, κεδρωθὲν σεμνότατα ὡς ἐμπρέπειν ὁρόφῳ ἱερῷ· εἶχα δὲ τοιοῦτων φράσεων ἀπὸ ἀναξίου μεταποιηθεῖσα εἰς ἄξιον, καὶ ἀπὸ ἀνίερου εἰς ἀγιώτατον καὶ ὁ μὲν καλαῖδς καὶ ποικίλος τὴν σοφίαν ποιητής οὐκ ἀξεφώνησε ῥητῶς τὴν τοιαύτην λέξιν, ἀλλ' ἐπέφηνε μόνον αὐτὴν εἰπών, Νῦν μὲν δὴ μήτε εἰς βογγάτε, μήτε γένοιο· - τὸ γὰρ μήτε νῦν εἰς ζῶν, μήτε γένοιο, εἰς τὸ μέλλον δηλαδὴ, καλιγγνεσιαν φασὶν αἰνίσσεται· μετ' ἐκείνων δὲ οἱ ἀμφὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν, καλιγγνεσιαν εἰπόντες τὸ πάλιν καὶ πάλιν γίνεσθαι μετεμψυχωμένους μετὰ θάνατον, ὡς εἶπον ἐκεῖνοι, ἐν τῷ μεταγγίεσθαι εἶτον μετεμβιδάεσθαι ἀπὸ σωμάτων εἰς σώματα τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, καὶ περιόδους οὕτως ἐκίττειν ὡς ἐκεῖνοι παραδλίποντες ἐθεώρησαν· καὶ δὴ ἰσπερὶ ὡσεὶ τὴν τοιαύτην ὀπληψιν εἰς τοσοῦτον, ὡς μὴ μόνον τὰ ἐξω βοσκήματα ἐμφαγεῖν τῆς τοιαύτης θλαθρίου βοτάνης, ἀλλὰ καὶ τινὰς τῆς Χριστιανικῆς μάνδρας τε καὶ αὐλῆς, ὧν ἐν τοῖς μᾶλλον τὸν σοφὸν Ὀριγένην θαυμάσει τις οὕτω συναπαχθέντα εἰς ἀλόγιστον αἵρεσιν ἐν τῷ ἀνάπαλιν πεσεῖν τοῦ φρονεῖν ὁρθά.

ρδ'. Ἡ μέντοι ἀγιωτάτη Ἐκκλησία γνοῦσα κάλιστον ὄνομα τὸ τῆς καλιγγνεσιας χειρίστη ἐννοία ἐπιταθειμένον καὶ κινδυνεύον ἀχρεωθῆναι ἀχρηστίας λόγῳ, ἐκλίθειν αὐτὸ τὴν τε μετὰ τὴν ἐκ τῶν ὧδε μετὰστασιν εἰς τὰ κρεῖττονα καλιγγνεσιαν κυρώσασα λέγεσθαι, διὰ τὸ ἀνάπαλιν τῇ κατὰ κόσμον ἐν τοῖς φθαρτοῖς γενέσει ἀφθαρτα εἶναι τὰ ἐκεῖ, καὶ τὴν ἐν ὅσῳ δὲ ζῶμεν μεταποίησιν εἰς τὴ καλὴν, πρῶτα μὲν διὰ κορυφῆς ἀγίας οὐαιθῶμεν ἐκείνῳ καθάρῳ, τῇ αὐτῇ σεμνύνουσα κλήσει, ὡς εἰ καὶ ἔσται πάλιν γηγόντες εἰς βίον προήλθομεν. Χάρις σοι, ὦ καλὴ Χριστιανικὴ λεκτικῆ, ὅτι οὕτω λέξιν ταύτην σεβασμίαν μὲν, ἀτιμούμενην δὲ ὅπῃ ἐννοίας, ἢ κατεδουλώθη, εὐγενέως λυσασμένην προσεκόμισας εἰς δῶρον τιμιον τῷ Θεῷ ἐκκαθαίροντι τοὺς αὐτῷ διὰ μετανοίας οἰκειουμένους, ὅσα καὶ λουτροῦ ἐφετοῦ καὶ αὐτίκα φορεῖν διδόντι τοιοῦτον σεμνότητος ὄνομα· σημεῖωσαι δὲ ὡς τῇ κοινῇ παρακολουθοῦντες χρῆσαι τε καὶ γραφῇ καλιγγνεσιαν ἐνταυθα φάμεν· καλῶς τοῦτό γε ποιοῦντες. Εἰ δὲ γε τῷ ἱαμβικῷ προσεκτίον μέτρῳ, πάντως δὲ χρῆ μὴ ἀποστῆναι αὐτοῦ ἐν τοῖς παροῦσι, καλιγγνεσιαν ἐνταυθα χρῆ γράφαι, ἵνα προπαραλήξον ἐν τῇ τοιαύτῃ λέξει τὸ ἦτα ἐθμετριαν ἀποτελή· ἄλλως γὰρ ἔσφαλται· καὶ ἔστιν ὁ τοιοῦτος νοῦς ἀκριδῆς καὶ αὐτός. Ὡς γὰρ πάλιν γινόμεθα τῷ ἀγίῳ λουτρῷ, οὕτω καὶ ἐτι προσφεύστερον πάλιν γεννώμεθα ὡς υἱοὶ Θεοῦ· ὥστε καλὴν καὶ ἡ καλιγγνεσια κοινώτερον, καὶ ἡ καλιγγνεσια, ἣν ἐνταυθα τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ.

ρε'. Τὸ δὲ λόγῳ, περὶ οὗ καὶ προεγράφη, δύναται κολᾶσθαι καὶ τῇ συνταθειμένῃ φύσει· λόγῳ

γὰρ Θεοῦ συνθεῖσθαι· ὁ ἄνθρωπος διεξοδικωτέρω, καὶ οὕτως κλεινοὶ καὶ ἐνδοξότεροι τῶν πρὸ αὐτοῦ παραχθέντων, ὡς ἔστιν ἐκ τῆς θειοτάτης Γραφῆς ἀναλέσθαι. Καὶ τοίνυν κατὰ τοιαύτην ἰσως ἔννοϊαν συνθεῖσθαι φύσις ἠθικῶς ὁ ἄνθρωπος λέγεται· ἄλλως γὰρ καὶ τὰ ἄλλα σώματα καλύπτει τοῦ Θεοῦ γεγονότα σύνθετά εἰσιν, οὐ δὴπου γὰρ ἀπλᾶ. Τὸ δὲ κεραννός, καλὸν δὲν εἰς τὴν κατὰ τὸ λουτρὸν τροπήν, οὐδὲ εἰς τὴν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἔννοϊαν ἀκαλλῆς ἴσται· καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνον μυστηριωδῶς κεραννύεται, ὡς οὐδὲν οἱ μεμυημένοι κερ' εἰς καὶ τὸ ἁγιώτατον μύρον καὶ τὸ τίμιον ἔλαιον θειότατα μεμυστηρίσται· συμποτικῆ δὲ λέξις οὕσα τὸ κεραννύναί, καὶ παρὰ τὸ κέρας γνομένη, δι' οὗ τὴν πόσιν οἱ παλαιοὶ προσεφῆροντο, μετανήκεται· ἀρτι ἐκεῖθεν θειοτατον θηλοῦν μίγμα τὸ κατὰ τὸ ὄχιον θερμὸν αἶμα καὶ ὕδωρ τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἔστι δὲ λογισασθαι ὅτι πρὸς τὸ κεραννύναί ἴσως ἐπῆκται καὶ ἡ συνθεῖσθαι φύσις ἡ κατ' ἄνθρωπον, ἵνα ἢ ἀρμόστων τὸ πνευματικὸν τοῦτο κέρασμα ἦγουν κέραμα πρὸς τὸ θεόπλαστον σύνθεμα, καὶ ἀναμειχθῆ συ.θίτω τούτω σύνθετον θειότατον καὶ ἐκίνο τὸ ἐκ Θεοῦ. Μάλιστα δὲ λογιστέον ὅτι καὶ ἀνιγμα τῆς φρικτῆς τῶν ἁγιωτάτων μυστηρίων τοῦ Θεοῦ μεταλήψως, ἡ παροῦσα φράσις ἐστὶ· κέραμα γὰρ ἁγιαστικὸν ἐκαὶ αἵματος κυριακοῦ μυστηριάζεται καὶ ὕδατος καὶ ζέσεως πνευματικῆς τῶν ἐκ πλευρᾶς ἀκρήστου δι' ἧς ἀνεκλάσθημεν. Εἰ δὲ τὸ ἐξ ἀκρήστου πρὸς τὸ κεραννός ἐπῆχθη κατὰ τινα, τυχαίαν μὲν, γλυκίαν δὲ εὐκασίαν ῥητορικῆς κερηχίσεως· ὅποια καὶ τοιαῦτα πολλὰ τοῖς γράφουσι παραπίπτουσιν, οὐκ ἀναγκαῖον ἐξακριβώσασθαι· μόνον δὲ παρασημαντέον ὡς τοιοῦτον καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς τῷ, κάμπτει γόνυ γόνυ Πατρός· καὶ ἀλλιχοῦ τὸ, ἐξ ἀλοχεύτου προσλθών, καὶ λογχθεῖς τὴν πλευράν.

ρς'. Τὸ δὲ ὀμβροβλυτεῖς, θαυμασῶς ἔχει πρὸς δὴλωσιν τοῦ κατὰ τὸ ὄχιον αἶμα καὶ ὕδωρ, ὅτι Δεσποτικῆς νυγείσης πλευρᾶς ἐξῆλθεν. Ἄλλως μὲν γὰρ ἀσύμματα εἰς ἓν, ἡ πάντως ἀνωθεν ὀμβροῖς καὶ ἡ κάτωθεν βλύσις· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐν τῷ παντίμω σταυρῷ Θεανθρώπου λόγου ἀξιολογώτατον τὸ ῥῆμα. Ὅ μὲν γὰρ ὀμβρος, τὸ καὶ ὑψόθεν καὶ ἐκ θείας πλευρᾶς τὸ ἁγιαστικὸν αἶμα καὶ ὕδωρ καταλθεῖν σημαίνει· τὸ δὲ βλύειν, τὸ ἀπὸ τῆς γῆθεν προσλήψεως ἐκείνη προβρέυσαι θηλοῖ. Ἀκρήστος δὲ πλευρᾶ ἡ τοῦ Δεσπότου Θεοῦ, διὰ τὸ μὴ παθεῖν κῆρα τὴν κατὰ ἀπλῶς ἄνθρωπον. Εἰ γὰρ καὶ μὴ ἀφθόρτος οὕσα πρὸ θανάτου ἡ Δεσποτικῆ σὰρξ ἐνεκρώθη, ἧς καὶ ἡ πλευρᾶ μέρος, ἀλλ' οὐκ εἶδε διαφθοράν, οὐ μὴν οὐδὲ φθοράν μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἔγερσιν, ὡς διαφωτίζει καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ λαμπρὸς δοδούχος τῶν ἁγίων Γραφῶν. Τὸ δὲ νευυγμένης πλευρᾶς κυριολεπεύεται, ὡς παλαιοὶ θελοῦσι χρῆσεις, ἐν αἷς νόσσειν λέγεται τὸ κεντεῖν· ἄλλως δὲ τροπικῶς νόσσειν λέγεται καὶ τὸ λόγους ἢ ἔργους ἐραθίζεσθαι τινὰ εἰς πρῆξιν οἰανοῦν.

ρς'. Ἡ δὲ ζέσις τοῦ Πνεύματος πεπόρισται μὲν

namque Dei compositus est homo largiore, sicque majore et illustriore quam ea quae ante ipsam producta sunt, ut ex divinissima Scriptura potest intelligi. Itaque juxta talem sententiam composita natura moraliter homo diceretur: aliter enim caetera quoque corpora Dei jussione producta, composita sunt, non sane simplicia. Vox autem κεραννός ad tropum de balneo bona, nec ad sancti baptismatis sententiam est invenusta. Hic enim etiam mystica sit mistio, sicut noverunt initiat, pro quibus sanctissime sanguentum et pretiosum oleum divinissime consecrata sunt. Convivalis autem cum sit dictio τὸ κεραννύναί, et juxta τὸ κέρας facta, quo potum veteres proferebant, nunc calidè derivata est diviniore sane mistura, quae sacro ferventique sanguine necnon aqua constans, ex latere Salvatoris Christi profluxit. Potest vero putari quod ad τὸ κεραννύναί est relata etiam hominis natura composita, ut illa spiritalis mistura sive commistio cum divina compositione sit adoptata; et huic composito divinissimum istud compositum, quod ex Deo est, commistum sit. Maxime vero cogitandum est praesentem dictionem esse tremendam sanctissimorum Dei mysteriorum participationis aenigma: est enim ibi mystice sanctissima commistio Domini sanguinis et aquae, necnon fervoris spiritualis, e purissimo latere, quo plasmati sumus, profluentium. An autem hoc, ἐξ ἀκρήστου, juxta quamdam, fortuitam quidem, sed juncundam rhetoricæ figuræ de sono imitatione speciem, qualis sunt scribentibus elapsa multa, ad τὸ κεραννός relatum sit, non necesse est accurate defini: solum vero notandum tale quoque esse in sequentibus, βεβητὸν γόνυ γόνυ Πατρός; et alibi: ἐξ ἀλοχεύτου procedens, et latere λογχθεῖς.

106. Vox ὀμβροβλυτεῖς, mirabilis est ad significandum sacri sanguinis et aquae fluentum, cum e percusso Domini latere exivit. Non enim alias una congruunt pluvia, quae desursum omnino venit, et effusio, quae ab imo est (ὀμβροῖς et βλύσις); sed de Verbo Theanthropo, venerandissimae cruci affixo, convenientissimum est dictum: pluvia namque (ὀμβρος) desuper et ex divino latere sacratissimum sanguinem et aquam exivisse significat; erumpere (βλύειν) vero ex assumptione terrena ista profluxisse ostendit. Incorruptum est Domini Dei latus, eo quod meri hominis non subierit fatum. Etsi enim, non incorrupta ante mortem, caro Domini mortua est, cujus quoque latus pars erat, non tamen vidit corruptionem, nec ullam alterationem post passionem ac resurrectionem, ut explicat illustris ex Damasco sacrarum Scripturarum lucernarius. Dictio vero νευυγμένης πλευρᾶς, proprie sumitur, ut antiqui ostendunt usum, quibus νόσσειν dicitur τὸ κεντεῖν: alias autem νόσσειν, verbis et operibus aliquem ad quoscunque actum excitare, tropice dicitur.

107. Fervor autem Spiritus postea quidem pra-

statum ex ea de linguis igneis, inflammatione celebrata; spiritualibus autem bellatoribus hujusmodi dictio tanquam arma conspicua utilis est adversus hæresim Hydroparastatarum, quam alius erit temporis circumire, si quædam occurrerit utilitas. Est autem iste fervor vivificans quidem eos qui fervide lavati sunt in Spiritu sancto commiscente, comburens vero sicut ignis prædictos hæreticos aliosque quicumque similes sunt, per calorem sanguinis et aquæ, quæ de sacratissimo latere fluxerunt; quorum meminisse sacratissimus interpres in sua enarratione tonitruum Filium ac Theologum ostendit, ubi scribens in epistola ait: Tres sunt qui testimonium dant, spiritus et aqua et sanguis, et hi tres in unum sunt. Quale hoc unum? secundum unam deitatem, ad quam est satagendum restitui nos per sancti Spiritus fervorem ac perfectionem.

Troparium 2 quartæ odæ.

Flectunt omnia Consolatori genu,
Filioque Patris, Patri cognatissimo.
In personis enim novit tribus substantiam
Vere inaccessibilem, temporis exsortem, unam.
Illuxit enim lumen gratia Spiritus.

108. Cum dixerit sanctissimus Apostolus in nomine Jesu Christi, Salvatoris nostri, omne genu flectendum, cælestium, terrestrium et infernorum, ibi canit poeta hoc jam advenisse, licet alii quidam aliud hujus miraculi tempus interpretentur. Omnia genu flectunt Paraclito, sive, ait, Patris nato Patrique consubstantiale: hæc autem mirabilis et divinissima genuflexio facta est eo quod non simpliciter, sed omnibus illuxit gratia Spiritus, per quam lucem omnia illuminata subjecta sunt, tanquam protinus perfecta scientia a Deo et Domino scientiarum clarificata, cognoscentiaque Dominum omnipotentem, et ipsi prompte submissa. Qualis autem est hujusmodi spiritualis gratia? Sanctæ Trinitatis agnitio. In tribus enim personis, inquit, scienter noverunt omnia, seu mundus, nymphetæ, id est vere, ut paulo ante dictum est, unam substantiam sicut et naturam, quæ sanctissimæ Trinitatis est, Patris ingeniti, geniti Filii, et procedentis Spiritus; quas non prius aliquis trinas dixit, quam in unum conglutinavit et adoravit; nondum autem, ut ita dicam, ad unitatem illis reductis, melodus iterum sanctissimis illis tribus personis, omnia, quotquot habet proferre augusta epitheta, siquidem dives erat graphicum solum, tripliciter prostravit; ob loci tamen angustias, istam unicam substantiam inaccessam et æternam dicere satis habet.

109. Hoc quidem, quod Deus invisibilis est: Deum enim nemo vidit unquam; sed etiam tremendus, non quantum ignis consumens, multo vero magis, et ideo inadibilis. Cui enim accessibilis esset, nisi cum reverentia appropinquanti ad ipsam illuminationem? Accedite enim, inquit, et

τῷ μελωδῷ ἐκ τοῦ ἑορταζομένου κατὰ τὰς πυρίνας γλώσσας φλογώδους· χρησιμαίει δὲ πνευματικοὶς πολεμισταῖς οἷα καὶ ὄπλον ἀξιόλογον ἢ τοιαύτη λέξις, κατὰ τῆς αἰρέσεως τῶν ὑδροπαραστατῶν, ἢ ἄλλου καιροῦ περιελθεῖν εἰ τις παρεμπέσοι χρεῖσι. Ἔστι δὲ ζῆσις αὐτῆ ζωοποιούσα μὲν τοὺς ἐνθέρμως ἐν ἁγίῳ Πνεύματι κεραυνῶντι λελουμένους, καί οὖσα δὲ ὡς οἷα καὶ πῦρ τοὺς εἰρημένους αἰρετικῶς καὶ ὅσοι δὲ ἄλλοι κατ' αὐτοὺς ἢ νοουμένη ἐν τῷ βούσαντι ἐκ τῆς ἀγωνιάτης πλευρᾶς αἵματι καὶ ὕδατι· ὧν μεμνήσθαι παραπήγνυσιν ὁ ἱερώτατος ἐξηγητῆς τῆ κατ' αὐτὸν ἐξηγήσει, καὶ τὸν τε βροντῆς υἱὸν θεολόγον ἐνθα ἐπιστεῖλας λέγει, ὅτι Τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἓν. Ποῖον ἐκεῖνο τὸ ἓν; τὸ κατὰ τὴν μίαν θεότητα, εἰς ἣν παραγραφευτέον ἀποκαταστήσεται ἡμᾶς διὰ τῆς κατὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ζῆσις; καὶ οὕτω τελειώσεως.

Τροπῆριον δευτέρου τῆς δ' ᾠδῆς.

IX. Κάμπτει τὰ Πάντα τῷ Παρακλήτῳ γόνυ,
Γόνυ τε Πατρὸς Πατρὶ συμφυσστάτῳ.
Ἐν γὰρ προσώποις οἶδε τριτοῖς οὐσίαν
Νημερτὲς ἀπρόσιτον, ἀχρονον, μίαν·
Ἐλαμψε φῶς γὰρ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος.

ρη'. Εἰπόντος τοῦ ἀγιωτάτου Ἀποστόλου ὡς ἐν τῷ ὄνόματι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, ψάλλει ἐνταῦθα ὁ μελωδὸς ὅτι ἄρτι ἀπέβη τοῦτο, εἰ καὶ τισιν ἕτερος καιρὸς ἡρμήνευται τοῦ τοιοῦτου θαύματος· καὶ τὰ πάντα κάμπτει γόνυ τῷ Παρακλήτῳ, ἡγουν τῷ καὶ Γόνυ, φησὶ, τοῦ Πατρὸς καὶ συμφυσστάτῳ τῷ Πατρὶ. Γέγονε δὲ ἡ τοιαύτη εὐκαταία καὶ θειοτάτη κατάκαμψις, διότι οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ πᾶσιν ἐλαμψε φῶς; ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, δι' οὗ τὰ πάντα φωτισθέντα ὑποτέτακται, ὡς αὐτίκα καὶ ἐλλαμφθέντα τελείῃ γνώσει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου τῶν γνώσεων, καὶ ἐπιγόνοντα τὸν παντοδύναμον Δεσπότην, καὶ ὑποταγέντα ἐτοίμω; αὐτῷ· εἰς δὲ ἡ τοιαύτη πνευματικὴ χάρις; Ἡ τῆς ἁγίας δηλαδὴ Τριάδος ἐπίγνωσις. Ἐν γὰρ προσώποις, φησὶ, τρισὶν οἶδε γνωστικῶς τὰ πάντα, ἡγουν ὁ κόσμος, νημερτὲς ἦτοι ἀληθῶς, ὡς καὶ πρὸ ὀλίγων ἐβρέθη, οὐσίαν μίαν ὡσπερ καὶ φύσιν τὴν ἐν τῇ ἀγωνιάτῃ Τριάδι, τῇ κατὰ τὸν ἀγέννητον Πατέρα, καὶ τὸν γεννητὸν Υἱὸν, καὶ τὸ ἐκπορευτὸν Πνεῦμα· ἄπερ οὐκ ἐβῆ τις τριαδικῶς εἰπεῖν, καὶ ἅμα εἰς ἓν συνῆψε καὶ συμπροσεκύνησεν· οὕτω δὲ αὐτὰ ἐνίσας, ὡς οὕτως εἰπεῖν, αὐθὺς ἐτρίαξε τούτοις τοῖς τρισὶ προσώποις τοῖς ὑπεραγιωτάτοις μυρία ὅσα προσενεγκεῖν σεμνὰ ἔχων ἐπίθετα ὁ μελωδὸς, εἴπερ ἐπιούρει γραφικὸν πλατὺ ἔδαφος, ὅμοιο δὲ τὸ στενόχωρον ἀρκεῖται τὴν μοναδικὴν ταύτην οὐσίαν ἀπρόσιτον εἰπῶν καὶ ἄχρονον.

ρθ'. Τὸ μὲν, ὅτι καὶ ἀόρατος ὁ Θεός· Θεὸν γὰρ οὐδαὶς εἶώρακε πώποτε· ἀλλὰ καὶ φρικτὸς οὐχ ὅσα καὶ πῦρ καταναλίσκον, ἀλλ' εἰς ὑπέρπλεον, καὶ δ' αὐτὸ ἀκατατόμητος. Τίνι γὰρ γένοιτο προσεῖδος, εἰ μὴ ἄρα τῷ μετ' εὐλαβείας προσιδόντι αὐτῷ ἐπιφωτισμῷ; Προσέλθετε γὰρ, φησὶ, πρὸς αὐτὸν, καὶ φω-

είσθητε, ἵνα θεηλονότι καλοὶ γένησθε· καὶ ἀνακακα-
 λυμένῳ προσώπῳ βλέποντες, Θεὸν ἀγγελουσιδῶς,
 μηδὲν σκοτίου αἰσγους προκάλυμμα προσώπου φέ-
 ροντες. Διὸ καὶ ἐπάγει ὁ Δαβὶδ μετὰ τὸ, Φωτισθήτε,
 τῷ, Καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ κατασχυνοθῆ. Ἄλλ'
 οὖτω μὲν ἀπρόσιτος ἡ ἀγία Τριάς, ὁ εἷς Θεὸς·
 ἕκρονος δὲ, ὅτι αὐτὸς μὴ ὅτι γε χρόνους καὶ και-
 ροὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε. Διὸ οὐδὲ τὴν
 χρόνῳ ὑπέχεσθαι τὸν παντὸς χρόνου ποιητὴν καὶ κύ-
 ριον. Τὸ δὲ, κάμπτετε γόνυ, ὃ ἐστὶ προσκυνεῖν ἐν τῷ
 γονυπετεῖν, ἤγουν ἐπὶ γόνυ πίπτειν καὶ γονυκλι-
 τεῖν, μετῆχται ἀπὸ τεταῶν σωματίων, ἃ ταπεινού-
 μενα κάμπτονται· ὁποῖόν τι καὶ τεταναὶ λεγόμεναί
 τρίχες· ἔστι δὲ ἡ ἐπίτασις τετανοῦ τὸ ἀτενὲς ὡς
 λίαν τεταμένον εἰς ὄρθιον, ἡ στέρσις ὡς μὴ δεόμε-
 νον τάσως πλεῖστος, ἢ ὁ ἀπολέσας κέκαμπται. **B**
 Τοιαῦτα δὲ τὰ μὴ ὄρθια πάντα σώματα, ἐν οἷς αἱ
 οὔλαι τρίχες, καὶ τὰ γναμπτὰ ἀγκίστρα καὶ τὰ
 ἀγκιστροειδῶς περιηγμένα, οὐχ ἤκιστα δὲ καὶ τὰ
 κυρτὰ, ὧν παρωνυμία οἱ ἀλιευτικοὶ κύρτοι. Ὑπο-
 ταγῆς δὲ σύμβολον ἄκρας τὸ κάμπτεν γόνυ· διὸ
 καὶ τοῖς κραταιοῖς βασιλεῦσιν ὅτε που ἔθνος ὑπο-
 ταγῆ, κάμπτεν αὐτῷ γόνυ λέγεται· τὸ δὲ μαλφδι-
 κῶς τὰ πάντα εἰπεῖν, ἡ τὸ πᾶν ἀποστολικῶς, τῆς
 αὐτῆς ἔννοιαις εἰσὶ ἐπὶ τοῖς σοφοῖς· κοσμικὴ γὰρ
 ὁλότης δι' ἑκατέρων σημαίνεται.

ρ'. Παράκλητον δὲ τὸν Υἱὸν πρὸς τὸν Πατέρα λέ-
 γομεν, καθὰ καὶ τὸ Πνεῦμα· οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦ Πα-
 τρός ἀπαξιούντος τὴν πράγμα, ἢ ἄλλως ἀποστερου-
 μένου τοῦ καλεῖσθαι οὕτω· οὐ μόνον ὅτι παρακα-
 λείται καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς οἰκίας φιλανθρωπίας εἰς **C**
 τὰ ὑπὲρ ἡμῶν, ἔτι δὲ καὶ ὅτ' ἡμῶν προκαλουμένων
 τὴν ἐκείθεν βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ ὅτι παρακαλεῖ ἡμᾶς
 ὡς εἰ καὶ κατέψα, καὶ πομπύζων ἐκολάκευε, καὶ
 πάντα τρέπον ἐπήγετο εἰς τὸ καὶ υἱοὺς καὶ κληρο-
 νόμους ἀποτελέσει αὐτοῦ. Εἰ γὰρ μὴ ὁ Πατὴρ ἐθέλει
 καὶ δύναται παρακαλεῖν ἡμᾶς εἰς τὰ κρείττω, τάχα
 ἂν οὐδὲ ὁ Υἱὸς, οὐδὲ τὸ Πνεῦμα ἔξουσι τὸ τοιοῦτον
 σέμνωμα· καὶ ἄλλως δὲ τοῦ ἁγίου Πνεύματος σὺν
 τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ συμπροσκυνουμένου, καὶ δὲ
 καὶ συνδοξαζομένου ἐφ' οἷς τερατουργεῖ, ἀτοκὸν
 ἔστιν ἀποστρεφῖν αὐτοῦ τὴν ἡμῶν παράκλησιν.

ρμ'. Κρῆ γὰρ εἶδέναι ὡς πρὸ πάντων τῶν κατ'
 ἀνθρώπους θεομιμήτως καὶ διδισκαλικῶς οἶονε πα-
 ρακλήτιον, ὁ κυρίως Παράκλητος Πατὴρ καὶ Λόγος **D**
 καὶ Πνεῦμα ἐπὶ τοῖς μακαριωτάτους ἦλθε μαθητὰς,
 καὶ μετ' ἐκείνους ἐπὶ τοῖς δι' ἐκείνων ἐπεγνωκότας
 τὸν Θεόν· ὃς οὐ μόνον λαλοῦντων τῶν αὐτοῦ δεομέ-
 νων, ἀλλὰ καὶ μήπω μηδὲ λαλησάντων, πάρεστιν·
 ὃ δὲ παρακαλεῖν ὁμολογουμένως ἔστι. Παρακαλεῖ
 δὲ, τουτέστιν ἐγγύς αὐτοῦ καλεῖ, πρὸς σωτηρίαν
 τοῖς τὸν λογισμὸν ἔχοντας πρὸς αὐτῷ μυριαχῶς,
 οἷον διὰ τῶν κτισμάτων καλλονῆς, ἃ δι' ἡμᾶς ἐποίησε,
 καὶ τῆς ἐκείθεν παντοδαπῆς ἀμόχθου ἡμῖν ὠφελείας,
 καὶ διὰ τοῦ ἀγ· θὰ μὲν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιμετρεῖν,
 τοῖς δὲ κηκοῖς ἄλλως προσφέρεισθαι· καὶ διὰ τοῦ
 ἐπιφλοσιμῆσασθαι νοῦν καὶ διάνοιαν ἐπιγνωμόνας
 ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ· ὡς τὸ μὲν ἔγκρινεῖν καὶ ἐπι-
 λέγεσθαι. τὸ δὲ ἀποκρίνεῖν καὶ ἐξωθεῖν οἷα τοῦ κατὰ

A illuminamini, ut nempe boni sitis, et revelata
 facie Deum angelice tuentes, nihilque opprobrii
 tenebrosi velamen faciei ferentes. Itaque post :
 Illuminamini, David adjicit : et facies vestrae non
 confundantur. Non solum autem inadibilis est
 sancta Trinitas, unus Deus : est etiam aeternus,
 quod ipse non tantum tempus et saecula, sed et
 aeternitates fecit. Ideo tempori non erat subji-
 cendus, qui cujuslibet temporis est auctor et Dominus.
 Hoc autem : κάμπτετε γόνυ, quod est adorat in
 τῷ γονυπετεῖν, sive in prosternendo se et genu
 flectendo, translatum est ab extentis corporibus,
 quae demissa flectuntur, qualiter etiam extenti
 dicti crines. Est autem tensionis excessus, inflexi-
 bile, ut nimis tensum in rectum, vel priyatío, sicut
 non egens majore tensione; quam qui perdidit
 incurvatur. Talia sunt autem omnia non recta cor-
 pora, in quibus crispí sunt crines, et curvi hami,
 et in hami forma tortae res, sed et maxime curvae
 (κυρτὰ) quorum est derivatio placatoria nassa.
 Summae vero subjectionis symbolum est curvare
 genu : ideoque cum potentibus regibus gens sub-
 jicitur, ipsi curvare genu dicitur. Dicere vero
 cum poeta omnia, vel cum apostolo omnia, pro
 sapientibus ejusdem est sententiae : ab utroque
 enim universitas mundi significatur.

110. Paracletum autem apud Patrem Filium
 dicimus, sicut et Spiritum ; cum re non indignus
 esset ipse Pater, nec aliunde frustrari potest hu-
 jusmodi nomine. Ipse quippe ad res nostras *advoca-*
tur, non solum a sua benignitate propter nos,
 sed etiam a nobis ipsius auxilium ad nos *advocantibus*.
 Insuper advocat nos, quasi nos attreret, et
 sibilandoque leniret, et omni modo nos allicit, ut
 filios et haereditarios suos nos efficiat. Imo nisi Pater
 velit et possit nos ad meliora vocare, contumoso
 neque Filius neque Spiritus hoc decus haberet.
 Aliunde vero ubi sanctus Spiritus cum Patre et
 Filio simul adoratur et conglorificatur pro mira-
 culis quae jatat, absurdum esset advocandi nos
 illum honore privare.

111. Scire enim oportet quod, praeter omnibus qui
 inter homines ad Dei magistrorumque instar sunt
 quasi paracleti, ille qui proprie Paracletus est
 Pater, Verbum et Spiritus ad beatissimos venit
 discipulos, et post illos ad eos qui per ipsos Deum
 cognoverunt ; atque non solum loquentibus, ipsos
 egentibus, sed etiam nondum locutis, adest ; hoc
 est autem, uti constat, παρακαλεῖν : advocat au-
 tem, id est, ad se propius vocat ad salutem eos
 qui secum utuntur ratione multis modis, qualiter
 per creaturarum pulchritudinem, quas propter nos
 fecit, et multiforem exinde nobis absque labore
 utilitatem, et per bonitatem qua bona quidem
 abunde largitur bonis, malis autem alias succurrit,
 necnon per dilectionem qua prosequitur mentem
 et cor quae bonum et malum discernunt ; ut unum
 quidem admittant et eligant, alterum autem re-

probenz et ejiciant, tanquam homine secundum Deum aliquid indignum, Quod si nos affligens, et in memoriam anhibiciens nos ipsius esse servos, ad bene agendum nos inducit, omnino sic etiam ad salutaria nos advocat, tanquam mortificando, et vivificando, pauperem faciendo divitemque reddendo, humiliando et elevando, cæteriisque hujusmodi modis.

112. Quod autem ex omnibus in promptu maxime est ac facillimum, et, uti quis recte diceret, magis obvium ac populare, vereque cunctis commune, advocat etiam per os discipulos et documenta quibuscunque temporibus opportuna; quorum alia quidem circumscribuntur sanctissimo concolusa Evangelio, alia vero prope in infinitum antiquis circumferuntur traditionibus. Paracleti namque, confidenter dico, post Deum, primo quidem in antiqua lege prophetæ salutisque magistri, deinde quotquot, ante celebratam hodie sancti Spiritus in nobis inhalationem, fuerunt apostoli, per argumenta, ut plerumque, perque objuratorem advocantes reformabant populos, juxta illud: Argue, increpa, exhortare. Illorum vero successores apostolici viri, quorum gratia quæ secundum Spiritum sanctum est, ad præsentem usque generationem pervenit, similiter exhortantur et ipsi ad virtutem auditores, maximeque illi qui sunt sacerdotes, quibus expresse populos exhortari præscriptum est.

113. In his autem observandum quod, si paracleti eadem serie respondere scimus Παράκλητον, atque dicitur consolationem a nobis remitti consolatori, nemo tamen ex nobis paracletus vocari posset, sed soli Deo tale nomen attributum est, qui quidem venit ad nos recte advocantes, propinquat egentibus, et nobis inhabitat cum decenter advocatur; aliunde vero dignum censet honorabiliter in throno gloriæ regni sui manere, ne pertingat ipsum aliquid non conveniens. Rationem autem habet advocatorem ex nobis ad altissimum, et iterum advocatorem exhibet erga nos ex nostris duplicatio: supponamus enim aliquem in difficultis exitus locum fuisse lapsam scireque stantem super hunc puteum hominem generosum et amicum quem advocari supplicat ad susceptionem. Si porro capat inclinans isto, amicoque per nomen immittemus appellationem, exhortansque ab imo extendere manum, et auditus corripit manum amicam et ad se trahens terræ matri restituat hominem, ut reponatur ubi stabat ante casum, en advocatus ille ad salvandum hominem, illum vicissim advocavit et salvavit: sic etiam paracletus Dominus, hominem diligens salvari advocantem, illum advocat taliter affici, et ecce ibi quoque duplex advocatio, una quidem Salvatoris paracleti, provocantis egentem, alia vero illius, qui dici posset παρακλητωρ. Ideo pulchre canit qui sic aliquem e Dei sanetis supplicat: Advoco te advocare me.

Θεὸν ἀνθρώπου ἀνάξιον. Εἰ δὲ καὶ θλίβω ἡμᾶς καὶ ἐνθύμιον ὑποβλήλων τοῦ εἶναι δούλους αὐτοῦ, εἰς ἀγαθοπραξίαν ἡμᾶς ἀνάγει, παρακαλεῖ πάντως καὶ οὕτως εἰς τὰ σωτήρια ὥσπερ καὶ διὰ τοῦ θανάτου, καὶ ζωογονεῖν, καὶ πτωχίζειν, καὶ πλουτίζειν, καὶ ταπεινοῦν, καὶ ἀνοψοῦν, καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἕσα τοιαῦτα.

ριβ'. Τὸ δὲ πάντων προχειρότατον καὶ εὐπρόριστον, καὶ ὡς ἂν τις ὀρθῶς εἴποι λεωφορούμενον καὶ θημεκοπούμενον, καὶ ἀληθῶς πάγκοινων, παρακαλεῖ καὶ διὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν τε καὶ μαθητιῶν τῶν ὡς ἐκείνους καιροῦ ὧν αἱ μὲν μεμύτηνται τῷ εὐαγγελίῳ περιειλημμένοι, αἱ δὲ μικροῦ καὶ εἰς ἀπειρίαν κέχονται ταῖς ἀνάγκαις διδοχαῖς. Παράκλητοι γὰρ, θαρρόθως φημι, μετὰ τὸν Θεὸν πρῶτα μὲν οἱ ἐν τῷ παλαιτάτῳ νόμῳ προφήται καὶ διδάσκαλοι τοῦ σώζεσθαι, εἶτα ὀπίσω, πρὸ τῆς εὐταξομένης ἄρτι ἐν ἡμῖν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνθιμας, ἀπόστολοι μετὰ Ἐλεγγον, ὡς τὰ πολλὰ, καὶ ἐπιτιμητικοὶ παρακαλοῦντες διωρθοῦντο τοὺς λαοὺς, κατὰ τὸ, "Ἐλεγγον, ἐπιτιμησον, παρακάλεσον ὅς οἱ μετ' ἐκείνους ἀποστολικοὶ ἄνδρες διαδεξάμενοι, ὧν ἡ κατὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα χάρις μέχρι καὶ εἰς τὴν νῦν γενεάν καθήκει, παρακαλοῦσιν ὁμοίως καὶ αὐτοὶ πρὸς ἀρετὴν τοὺς ἐπικουόντας, καὶ μάλιστα οἱ ἱερεῖς ὅς γραφικῶς ἐντέλλεται παρακαλεῖν τὸν λαόν.

ριγ'. Ἐν τούτοις δὲ σημειῶσαι ὡς εἰ καὶ τῇ παρακλήσει συστοιχοῦντα οἶδαμεν τὸν Παράκλητον, λέγομεν δὲ καὶ παράκλησιν δι' ἡμῶν ἀναπέμπεσθαι τῷ Παράκλητῳ, ἀλλ' οὐκ οὐδὲς ἡμῶν Παράκλητος ἐπιλέγοιτο ἂν ἄλλὰ μόνον τῷ Θεῷ νεμέμηται τὸ εὐοῦσεν νομα εἰς ἐξαιρετόν, ἐρομένῳ μὲν ἐφ' ἡμᾶς παρακαλοῦντας ὀρθῶς, καὶ ἐγγίζοντι θεομένοις, καὶ ἡμῖν ἐσκηνοῦντι ἐν τῷ πρεπόντως πικρακλήσεσθαι ἄλλως δὲ ἀξιοῦντι σεμνῶς ἐπὶ θρόνου θύξης τῆς βασιλείας αὐτοῦ μένειν ὡς μὴ παρφαύειν αὐτοῦ τὰ μὴ πρέποντα. Ἐχει δὲ τὸ εὐλογον ἢ διπλῆ τῆς ἐξ ἡμῶν παρακλήσεως εἰς τὸν ὕψιστον καὶ τῆς ἐκείθεν αὐθις ἐφ' ἡμῖν ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς. Ὑποθετόν γὰρ καταπεσόντα τινα εἰς δυσεπίτητον λάκκον καὶ εἰδὶτα ἐπίστασθαι τῷ βοθύνῳ ἐκείνῳ γενναῖον ἄνδρα φίλον κατακαλεῖσθαι ποτινώμενον εἰς ἀνάληψιν. Εἰ δὲ ἐκεῖνος ἐπιπέψας καὶ τῷ φίλῳ κλήσιν ἐπιπέψας πρὸς νομα αἱ παρακαλέσας ἀνατείνει χεῖρα κάτωθεν καὶ ἀκουσθεῖς ἐράξεται τῆς φίλης χεῖρος, καὶ ἀνεκλύσας ἀποδώσει τῇ μητρὶ γῆ τὸν ἄνθρωπον, ὡς καθεστάναι ὅποι καὶ πρὸ τοῦ πτώματος, ἰδοὺ παρακαλεσθεῖς ἐκεῖνος ἐφ' ᾧ περιώσασθαι ἄνθρωπον, ἀντιπαρακάλεισεν ἐκεῖνον καὶ σέσωκεν ὅτιω δὲ καὶ ὁ Παράκλητος κύριος ἄνθρωπον φίλῳν παρκαλοῦντα σωθῆναι, παρακαλεῖ παθεῖν ἐκεῖνον οὕτω, καὶ ἰδοὺ διπλῆ κἀνταῦθα παρακλήσις, ἡ μὲν τοῦ Σωτήρος παρακλήτου πρὸ κάλουμένου τὸν δέομενον, ἡ δὲ τοῦ, ὡς οὕτως ὀνομάσται, παρακλητόρος. Αἰδὲ καλῶς φέλλει ὁ δυσωπήσας τῶν τινα Θεοῦ ἁγίων ὡς Πιρακαλῶ σε πικραλέσται με.

ρθ'. Περὶ δὲ συμφυίας Τριαδικῆς καθ' ἣν ὁ Χρισ-
τὸς γόνος ἐβρέθη Πατρὶ συμφύστατος, προεγράφη
τι ἐν τῷ συμφυῇ φρυκτωρίῳ. Νῦν δὲ ρητέον ὡς ἡ
λέξις ἐληφται προσφυῶς ἀπὸ κλάδων συμφυῶν καὶ
ὁμοουσιῶν φυτῶν τινι, καὶ ἀπὸ βλαστημάτων προβ-
ρίζων μιᾶς ἀρχῆς ἐξορμημένων· ὁμοίως γάρ τινε
εὐρώπῃ συμφύστατος καὶ ὁμοφυῆς τῷ Πατρὶ ὁ Υἱὸς
καθὰ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν θεότητα καὶ
τῆλλα ὁπόσα δογματίζομεν οἱ Χριστιανοί. Περὶ δὲ
προσώπου οὐσίας τῶν οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς ἠγνοημέ-
νων ἐκκλησιαστικῶν· ἀνδράσιν, ὃ ἐναυθα γράψαι
τι μέλλον ὡς ἐπὶ φιλοτιμίᾳ θεούσης, κρατεῖτω καὶ
κύαθον ὡς μετρήτων δι' αὐτῆς θάλασσαν· ὅμοιον
γὰρ τοσαύτῃ ἀρετῇ φιλοσοφίᾳ ἐπιβαλεῖν τινὰ καὶ
θαλάσσης μετρητῆν γενέσθαι· τοσοῦτον δὲ ρητέον
ἐν στενῷ πρὸς ὑπέμνησιν τοῖς ἀπὸ εἰσαγωγῆς, ὅτι
οὐσία μὲν μία τῆς ἁγίας Τριάδος· μονάζει γὰρ
ἰδιῶς αὐτῇ τὸ εἶναι, καὶ οὐ σχίζεται εἰς διαφορὰς
ἀλλοιούσας ἢ ἑτεροίουσας αὐτήν. Ἄλλὰ εἰς ἑκάστην
θεῶν ἀπλοῦς ἀναλλοίωτος. Εἰ γὰρ ἡμῶν ἑκάστου
αὐτοῦ καθ' αὐτὸν ἀποφάσκειται τὸ πρὸς τοὺς καθ'
ἡμᾶς ἑτεροούσιον τοιούτων ὄντων τὰ ἐς ποικιλίαν
τοιαύτης καὶ συνουσιώσεως καὶ ταυτότητος τὴν
ἁγίαν ἀποστερήσαι Τριάδα καὶ τὸ ἀποστατικῶς ἐν
αὐτῇ θεωρησάσαι ἀγγέλιμαχον διὰ τῆς ἀσυμφουῦς καὶ
ἐμφύτου ἑτεροότητος; Καὶ οὕτω μὲν οὐσία μία τὴν
ἁγίαν Τριάδα συνάπτει ἐποίαν εἰκὸς ἐνθεωρεῖσθαι
τῷ ὑπερουσίῳ Θεῷ; τῷ καὶ ἐπέκεινα πάσης οὐσίας
ὑπερκοσμοῦ τε καὶ ἐγκοσμοῦ καὶ αἰτίῳ.

ρι'. Καὶ τοῦτο περινοησάμενοι καὶ τῶν ἔξω οἱ
σοφώτεροι ἐν εἶναι τὸ κυρίως ὃν ἐπιλοσόφησαν· ἐμ-
μέναντες δὲ τῷ τοιοῦτῳ ἐκείνοι νοήματι ἐφ' ὅσον
ἐμέτρησεν ἢ ἐν αὐτοῖς γνώσει, εἶτα κατέσχεσαν αὐτὸ
εἰς ὁπόσα οὐκ ἂν ἔχοι τις βλάβειν οὐδὲ ἀριθμῆσασθαι
πολυθεῖαν ἐκείνοι δοξάσαντες. Οἱ δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς
πίστεως ἁγίατατοι παραδόται τὴν εἰρημένην θεῖαν
οὐσίαν εἰς τρία διελόντες, Πατέρα λέγω καὶ Υἱὸν
καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τὰ καὶ πᾶσι μὲν Χριστιανοῖς
προσκυνητὰ, οὐκ ἂν δὲ μὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπιστοι
αδάσματα ὁπόσοι δι' αὐτῶν ὁπωσοῦν ἤχοντες ἀκρο-
θιγῶς παραψάβουσι θείας γνώσεως, εἰς Τριάδα
διήγαγον τὴν ἕνα ἐκείνον Θεοῦ, καὶ πρόσωπα τὰ
τοιαῦτα τρία ὠνόμασαν, οὐδὲν τι σεμνότερον ἄλλο
ἔχοντες ἐπιθέσθαι αὐτοῖς εἰς γνώρισμα τιμίον·
ἀλλ' ἐκ τοῦ κατ' ἀνθρώπον τιμιωτάτου μέρους ἂν
κατ' εἰκόνα Θεοῦ ποιήσας ὃ ἐν Τριάδι Θεὸς ἐξ ἐκεί-
νου προσωπικῶς ἐαυτὸν εἰκόνησαν, ἐκείνον χαρακτη-
ρίζαντες. Οἱ δὲ αὐτοὶ ἅγιοι καὶ τὴν εἰς τρία ταύτην
διαίρεσιν φιλοτιμούμενοι συναγαγεῖν πρὸς ὀρθότητα,
οὐκ ἀποδιωκόμενοι εἰς ἀσύμματα, καὶ ἀλλότρια, καὶ
ἀσύμτροχα· διαφορᾶν δὲ ὁμοίως ἐν τοῖς τοιοῦτοις
παραλιθόντες τὴν κατὰ ἰδιότητα εἶσιν χαρακτη-
ρας· καθότι ὁ μὲν Πατὴρ ἀγέννητος, καθὰ προδε-
δήλωται, ὁ δὲ Υἱὸς γεννητός, τὸ δὲ Πνεῦμα τῆλλα
μὲν ταυτιζόμενόν ἐστι τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, ἰδιᾶ
δὲ νοσιζόμενον τὴν πατρῶθεν ἐκπέρευσιν, ἀψίδοι

114. Quoad Trinitatis connexionem juxta quae
Christus Filius dictus est, Patri natura conjunctis-
simus, aliquid praescriptum est in locutionem :
φρυκτωρίαν συμφυῆ. Nunc dicendum quod dictio
convenienter sumpta est a ramis coherentibus et
consubstantialibus arbori, et sarculis radicibus ex
eius principio derivatis. Similiter enim quodam-
modo conjunctissimus et consubstantialis Patri Fi-
lius est, quemadmodum Spiritus sanctus, secundum
divinitatem et caetera quaecunque dogmata tenentur
Christiani. De persona vero substantiaque, de qui-
bus non est dicendum utpote virtis ecclesiasticis
non notis, qui super haec aliquid scribere debet
tanquam ex zelo necessario, vas corripiat quasi
eo mare mensuras. Tali namque se dare philosophiae
non secus est ac mare metiri velle. Breviter hoc
tantum dicendum est tanquam memoriale nuper
initiatum, quod una quidem est substantia sanctae
Trinitatis. Unicum enim esse proprium est ipsi,
nec dividitur in differentias, illam variantes vel
alienantes : verum una est, Deus simplex, incom-
mutabilis. Si enim unoquoque nostrum ipso ma-
nente, negatur erga similes nobis substantiae diver-
sitas, cum, quicumque sumus, tales sumus ad
varietatem, quis auderet tall, ut ita dicam, naturae
cognitione, consubstantialitate et identitate sanctam
privare Trinitatem et in ipsa videre repugnantiam
ex insociabili ingenitaque diversitate? Et ita qui-
dem una substantia sanctam coaptat Trinitatem
C qualem aequum est in superconsubstantiali con-
tueri Deo, qui super omnem substantiam manda-
nam et caelestem est ac principium.

115. Et hoc considerantes inter externos sapientio-
res, unum esse quod ens propria est, philoso-
phati sunt. Cum autem in hac sententia perman-
serunt illi quantum permisit quae in ipsis erat co-
gnitio, postea diviserunt istud in tot entia quot ali-
quis nec facile numerare possit, polytheismum
opinati. Sanctissimi vero fidei nostrae traditores
divinam hanc dictam substantiam ut tria distri-
buentes, Patrem inquam et Filium et Spiritum san-
ctum, quae quidem omnibus Christianis sunt ado-
randa, sed non ita cunctis aliis veneranda, qui
quomodoocunque leviter inter eos venientes, divi-
nam notitiam leviter attigerunt, in Trinitatem hunc
unum Deum traduxerunt, et personas illa tria no-
minaverunt, nihil aliud habentes honorabilibus, quod
illis ad distinctionem auguste imponerent; sed ex
augustissima parte hominis, quem ad imaginem
Dei factum hic in Trinitate Deus personaliter sui
ipsius imaginem dedit, illum charactera distinguen-
tes. Iidem vero sancti talem in tria distributionem
juxta rectitudinem in unum contrahere studentes
non in disparata, nec aliena, nec discordia, separant,
distinctionem tamen eam quae est juxta proprie-
tates seu characteres, in illis assignantes; quate-
nus quidem Pater est ingenitus, uti praemonstra-
tum est, Filius autem genitus, Spiritus vero de cae-
tero idem cum Patre et Filio, proprie tamen per

processionem a Patre distinctus, concedunt alia, quæcumque dicere quis posset, esse communia; ita ut proinde, salutaris nobis omnibus, Trinitas ista, propriis quidem characteribus circumscripta, sed in immensum diffusa supersubstantiali natura potentiarum sanarum in operando atque providendo, nos quoque doceat homines in quamdam multipartitam divinamque communionem informari.

116. Et sic illi quod unum est tria cogitantes, non omitunt quin statim continuoque ac subito ea quæ, sicut dictum est, sunt divisa, ad unum reducant; et hoc citius quam diceret aliquis id unum Trinitatem vel hanc Trinitatem esse monadem. Ideoque distinctionem facientes, sicut mutuo rami consubstantiales et veluti congeneres, simul separantur quantum satis est ut videantur, et statim ad primam cohesionem recurrant, hilem ad mentem humanam ac rationem et spiritum in eodem ordine conflantem et concurrentem, sanctæ Trinitatis conceptum producant; et, adumbrata per huiusmodi pulchram in nobis Trinitatem illa veneranda atque colendissima, nos inducant ad cogitandum, ut possibile, per istam, quomodo sit hæc tria simul et unum. Cum enim in nobis pater animus, et in ipso ratio, et ex ipso et per ipsum spiritus, quæ tria sunt et mensurata, in aliquid unum inseparabiliter conspirant, maximus etiam Pater et sanctissimum ejus Verbum, et sacratissimus Spiritus, aliquo simili modo sane concipiuntur. Unum autem prorsus est ista Trinitas, et tria hæc monas, non juxta quæ sunt in nobis habentia causam producta, facta; omnium vero nostrum et rerum quæ sunt sursum et infra, ipsa certe et sola proprie causa.

117. Et postquam ita propemodum, non secundum homines, sed angelorum linguis, locuti erant sancti, vel potius, auctore Deo, talia constituerant, sicut nobis ex divinis sacrisque Scripturis colligere datur, aliter etiam nobis in mentem eandem philosophiam recte simul ac sapienter inducere studebant. Ponebant quidem, ut aliquam domum, maximum mundum, et tres ibi suspendebant hypothese lampades, sanctam trifulgentem Trinitatem. Has autem lampades contuebantur privatim nitentes et domum illuminantes; exinde vero claritates et radiationes excogitabant mutuo, per se venientes et cooperantes, unum efficere bonum supremum et finale, hospitii administrationem per illuminationem et pragmaticam ostensionem, in cuius gratiam tales accensæ fuerant lampades; et huiusmodi exemplo docebant, unam compositamque sanctæ Trinitatis operationem, ut neque trium per confusionem in ea velaretur, sed manifeste pateret; et operatio, quin esset communis et inconsusa, non impediretur. Sunt quidem sapientissima sublimiaque, præter alia multa, talia documenta, necnon reclarum cogitationum inventa, sed ipsa tamen breviora sunt ac corporalia taliaque quæ

τὰ ἄλλα πάντα κοινὰ εἶναι ὅποια εἴποι τις ἄν· ὡς οὕτω τὴν πάντων ἡμῶν σωστικὴν Τριάδα μεμετρημένην μὲν τοῖς χαρακτηριστικοῖς ἰδιώμασι, κεχρυσμένην δὲ εἰς ἄπειρον τῷ ὑπερουσιασμῷ τῶν κατ' αὐτὴν ἐνεργειῶν, τῶν τε δημιουργικῶν, καὶ προνοητικῶν, καὶ τῶν λοιπῶν παιδεύειν καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους· εἰς τινα τοιαύτην πολυμερῆ κοινωνίαν ἐνθεόν.

ρίζ'. Καὶ οὕτως ἐκεῖνοι· τρία νοοῦντες· τὸ ἐν, οὐκ ἀφίεται μὴ οὐχὶ συντόμως καὶ ἀχρόνος καὶ ἀκαρὲς τὰ, ὡς· εἴρηται, διηρημένα συναρτεῖν· καὶ τοῦτο θάττον ἢ περὶ φράσαι· τις ἄν, ἐνταῦθα τὸ ἐν Τριάδι, ἢ τὴν Τριάδα μονάδα εἶναι. Καὶ τοίνυν διελόντες ὡς εἰ καὶ συμφυεῖς κλάδοι· ἀλλήλων ἐχόμενοι· καὶ ὅλον συμπεφυκότες, ἅμα διασπῶσιν εἰς ὅσον ἰδέσθαι, καὶ αὐτίκα εἰς συμφύαν δραπετοῦνται τὴν πρότερον, οἱ αὐτοὶ καὶ εἰς νοῦν τὸν κατ' ἀνθρώπον καὶ εἰς λόγον τοιοῦτον, καὶ εἰς πνεῦμα στοιχῶ ποιοῦτερ σύμπουν καὶ σύνδρομον, προδιβάξουσι τὴν τῆς ἀγίας· Τριάδος· νόησιν· καὶ ἐξεκιάσαντες τῇ κατ' ἡμᾶς καλῇ Τριάδι ταύτῃ τὴν πάντιμον ἐκείνην καὶ ὑπέριτον, ἐνάγουσι κατανοεῖν ἡμᾶς ὡς δυνατὸν ἐκ ταύτης, πῶς· καὶ ἐκείνη καὶ τρία ἐστὶ καὶ ἐν. Ὅτε γάρ ἐν ἡμῖν πατὴρ νοῦς, καὶ ὁ ἐν αὐτῷ λόγος, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ πνεῦμα, τρία καὶ ἓνα καὶ μετρούμενα εἰς ἐν τι συννεύουσιν ἀχωρίστως, καὶ ὁ μέγιστος Πατὴρ, καὶ ὁ ἀγιώτατος αὐτοῦ Λόγος, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ὁμοίῳ δὲ τινι τρόπῳ καταλαμβάνονται· ἐν δὲ πάντως· ἢ Τριάς αὕτη, καὶ τρία ἢ μονάς, οὐ κατὰ τὰ ἐν ἡμῖν τὰ αἰτιατὰ, τὰ παρηγγμένα, τὰ ποιητὰ· πάντων δὲ καὶ ἡμῶν καὶ τῶν τε ἄνω καὶ τῶν κάτω, αὐτὰ ἢ καὶ μόνα κυρίως αἴτια.

ρίζ'. Καὶ οὕτω πως οἱ ἄγιοι οὐ κατ' ἀνθρώπους λαλήσαντες, ἀλλὰ γλώσσαις ἀγγέλων, μᾶλλον δὲ θεοπαροῦσας τὰ τοιαῦτα καταστήσαντες, ὡς ἔστιν ἡμῖν ἀναλέγεσθαι ἐκ τῶν θείων καὶ ἱερῶν Γραφῶν, ἐφιλοτιμήσαντο ἐμυθίσαι ἡμῖν εἰς νοῦν καὶ ἄλλως τὴν τοιαύτην φιλοσοφίαν εὐθυδῶως ἅμα καὶ σοφῶς· ὡς οἶκον μὲν τινα ὑπερθέμενοι· τὸν μέγιστον κόσμον, λύχνα δὲ ὅλον ὑπανάψαντες ὑποθετικῶς τρία, τὴν τρίφωτον ἁγίαν Τριάδα· καὶ τοὺς μὲν λύχνους ἰδίᾳ θεωροῦντες ἐκλάμποντας καὶ τὸν οἶκον φωτίζοντας· τὰς δὲ ἐκεῖθεν λάμψεις καὶ ἀκτινοβολίας φιλοσοφούντες δι' ἀλλήλων ἠκούσας καὶ συνεργούσας· ἐν ποιεῖν ἀγαθῶν καιριώτατον, καὶ σκοπιμώτατον τελικῶς, τὴν τοῦ ὀσπητίου διοίκησιν διὰ φωτισμοῦ καὶ καθυποδείξεως πραγματικῆς, ἧς χάριν τὰ τοιαῦτα λύχνα ἐξανήθησαν, καὶ διδάσκουσι καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης παραδείξεως, τὸ τῆς ἀγίας Τριάδος μονεργητον συνίργασμα, ὡς· μήτε τὸ τριαδικὸν αὐτῆς ἐστιάσθαι διὰ συγχύσεως, ἀλλὰ φανερώς ἐκφαίνεσθαι· καὶ τὸ ἐνέργημα δὲ κοινωνικῶς καὶ ἀσυγχύτως ἀνεπικώλυτον εἶναι αὐτῇ· καὶ εἰσὶ μὲν πάνσοφα καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς μυρίους ἄλλοις διδασκάλως καὶ ὑψηλὰ, καὶ διανοιῶν εὐθέων εὐρήματα, ταχύτερα δὲ καὶ αὐτὰ ὁμοῦ, καὶ σωματικὰ καὶ οἶα μὴ

ἔχειν κληροφορεῖν ἄνθρωπον πολυπράγμονα πρὸς ἄ
 ἐπιζητησὸν κατάληψιν, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ θεὸς ἀποκα
 λύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἢ ἀμβλυποῦντων ἢ
 ἄλλως δυσωπουμένων τὴν πρὸς τὸν ἥλιον τῆς ἀλη
 θείας ἀνάβλεψιν, αὐτοὺς ἐμφανίσει καὶ διδάξει τὰ
 ὑπὲρ ἀνθρωπικῆν κατανοήσιν. Οὐκοῦν ἵνα μὴ ἀναγ
 κασθῶμεν ἀτόχημα μεταλαμβάνειν τὰ τῶν ἁγίων
 Πατέρων ἐξ ἀντιγράφων ἐραυζόμενοι τὰ καὶ ἡμῶν
 διχα ἐκθλα εἰς ἐνδειξιν φανεράν τοῦ μίαν ἐν τρισὶ
 προσώποις εἶναι τὴν ἀγιοτάτην θεότητα, καὶ εἰκῆ
 φανίσθαι περὶ τὰ πᾶσιν εὐπόριστα, περιωρισθῶ
 ἡμῖν ἕως ὧδε καὶ ὁ τοιοῦτος νοῦς· τὸ δὲ, Ἐλαμψε φῶς
 ἢ χάρις τοῦ Πνεύματος, διχῶς νοητέον· ἢ γὰρ ὅτι
 ἀπετέλεσε λάμψιν φωτίζουσαν ψυχὰς ἢ χάρις τοῦ
 ἱεραζομένου Πνεύματος, ἢ ὅτι σήμερον ἐξέλαμψεν
 ἀνατείλαν φῶς οὐ τὸ σὺνηθεῖς, καὶ πρὸς ἕσθησιν,
 ἀλλὰ ἢ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵνα αὐτοὺς εἴη
 φῶς ἐνταῦθα εἰπεῖν, καὶ χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύ
 ματος.

Τροπάριον τρίτον τῆς 8 φθῆς.

Χ. Τελεσθε πάντες τῇ θεαρχικωτάτῃ
 Ὅσοι λατρευταὶ τῆς τριφυγοῦς οὐσίας·
 Ὑπερφωτὸς τελεῖ γὰρ ὡς εὐεργέτης,
 Καὶ πυρσομοφοῖ Χριστὸς εἰς σωτηρίαν
 Ὅλην πορίζων τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος.

ρη'. Ἡθικαῖεται ὁ μελωδὸς ἅμα παρόντι τρο
 παρίῳ, καὶ τὰ τῆς ἱερατικῆς φιλοσοφίᾳ. Καὶ ἢ μὲν
 πρὸς ἡθος παιδείας λέγει, ὅτι Πάντες ὅσοι ἐστὲ
 λατρευταὶ τῆς τριφυγοῦς οὐσίας τελεσθε, τουτέστι
 μύσται γίνεσθε, τελετὴν ἱερατίζοντες, καὶ οὕτω
 τελειῶσθε τῇ τοιαύτῃ θεαρχικωτάτῃ οὐσίᾳ· ἢ δὲ
 φιλόσοφος θεωρία κληροφορεῖ ὅτι ἢ τοιαύτη οὐσία
 διὰ τοῦ Χριστοῦ, ὃς εὐεργέτης ὄντως ἐστίν, ὑπερ
 φυῶς τε τελεῖ ἡγούν μουεῖ, τουτέστι μυσταγωγεῖ δι
 δάσκων, καὶ παιδεύων καὶ πυρσομοφοῖ οὐ πρὸς
 ἐρύθημα αἰδοῦς εἶτε ἄλλους, ἀλλὰ εἰς σωτηρίαν,
 πορίζων τοῖς μύσταις αὐτοῦ ἕλην τὴν χάριν τοῦ
 Πνεύματος. Οὐ γὰρ ἀτελής ὁ θεὸς, ὥσπερ οὐ τὴν
 κληροστάτην φύσιν αὐτοῦ ἢ ἄλλο τι τῶν κατ' αὐ
 τὸν, καὶ περὶ αὐτὸν, οὕτως οὐδὲ τὴν εὐεργεσίαν καὶ
 τὴν χάριν τὴν ἐξ αὐτοῦ πρὸς τοῦ αὐτοῦ. Εἰ γὰρ
 καὶ πᾶν μικρὰ λαμβάνων προσίσταται ὃς γε καὶ
 προσκυνῆσαι χάρει τῇ κατ' ὀρθότητα καὶ εὐλογίᾳ
 εὐγνώμονι ὧς καὶ ὄντως εὐλογητός, ἀλλ' αὐτὸς
 μεγαλόδωρός ἐστιν, ὅτι καὶ ἀλευθεριότητος ἀπάσης,
 καὶ μεγαλοπρεπειᾶς δεσπότης ἅμα καὶ παραδότης·
 καὶ ὁ τὸν ἀναμάρτητον ἄνθρωπον ἕλον αὐτοὺς ἐκείνῳ
 ἀντιδίδωσιν εἰπερ ἄξιος τούτου γένηται.

ρη'. Ἰστέον δὲ ὅτι προστακτικῆς τε ἐγκλίσεως
 τὸ τελειοθεῖ, καὶ ὅτι μυστικῶς ἄγλα ἢ τοιαύτη λέξις
 σύστοιχος τῇ τελετῇ, καὶ τῇ τελεταρχίᾳ, καὶ τοῖς
 τελεσταῖς τῶν μυστηρίων ἐκφάντορες· τοιοῦτον δὲ
 καὶ τὸ τελεῖ, ὅπερ ἀνωτέρω κεῖται. Ἀποκαρνοῦται
 δὲ, ὁ δὲ τις ἐφη, ταῦτα καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὧν καὶ
 προεμνήσθημεν· σαφῶς δὲ εἰπεῖν κεφαλαιοῦται
 καὶ ἀφορᾷ εἰς τὴν κατ' ἄνθρωπον τελειώσιν, ἣν
 εὐπραγοῦσιν οἱ πρὸς ὀρθὴν ἀλήθειαν καὶ ὀρθότητα,
 οὐ μὴν εἰς κρῖμα ἢ εἰς κατάκρῖμα, τὰ θεῖα μιμού
 μενοι· τάχα δὲ τοιαύτη τις ἔνοια καὶ τοῖς ἐν

convincere nequeant hominem de inscrutabili com
 prehensione curiosum, nisi Deus ipse revelans ocu
 los debilliam et eorum qui alias difficile sustinent
 solis veritatis intuitionem, semetipsum manifestet
 et ea quæ humanam superant intelligentiam doceat.
 Itaque ne reipsa cogamur ex rescriptis eruentes
 explicare dicta sanctorum Patrum, quæ sine nobis
 ad clare demonstrandum in tribus personis unam
 esse sanctissimam Deitatem manifesta sunt, vani
 que videamur circa res omnibus obvias, hucusque
 circumscibatur nobis hæc talis sententia. Hoc
 autem : Ελαμψε φῶς ἢ χάρις τοῦ Πνεύματος, dupli
 citer intelligendum : aut enim, quod claritatem
 animas illuminantem perfecit celebrati Spiritus gra
 tia, vel quod hodie luxit exoriens lumen non as
 suetum, et sensibile, quod tamen est gratia sancti
 Spiritus, ut idem sit lumen hic dicere Spiritusque
 sancti gratiam.

Troparium 3 oda quarta.

Servitis omnes divinissimo principatui,
 Quot servi estis triluminis substantiæ.
 Supernaturaliter enim perficit ut benefactor,
 Et igneam formam Christus dat in salutem,
 Totam porrigens gratiam Spiritus.

118. In præsentī quidem stropha poeta moraliter
 ac philosophice quæ sunt festivitatis tractat. Et qui
 dem moralis instructio dicit : Quicumque substan
 tiæ ter lucentis estis adoratores, initiāmini, id est,
 mystæ sillis mysteria celebrantes, et ita tali omni
 potenti substantiæ consecramini. Philosophica vero
 theoria plenam facit fidem quod talis substantia
 per Christum, qui vere beneficus est, superius
 perficit, id est, initiat et sacris consecrat, docens
 et erudlens, et ignis formam ingerit, non juxta
 ruborem pudoris vel pulchritudinis, sed ad salu
 tem, suis mystis omnem Spiritus gratiam præbens.
 Non est enim imperfectus Deus, sicut nec circa
 perfectissimam ejus naturam, vel aliud quid eorum
 ad ipsum respicientium, sic neque circa beneficen
 tiam et gratiam quæ ex ipso et per ipsum est.
 Etai enim valde parva suscipiens concipiatur, qui
 facta secundum rectitudinem adoratione gaudet
 necnon benevola laude, quasi revera laudatus, ipse
 tamen in donis magnificus est, utpote qui cunctæ
 liberalitatis et magnitudinis est dominus et dator,
 qui que innocentem hominem totum seipsum illi
 vice sua tradit dum ille dignus hoc fiat.

119. Sciendum est autem imperativi modi esse
 vocem τελειοθεῖ; mysticeque sanctam esse hanc
 locutionem quæ ejusdem est generis ac ἢ τελετὴ et
 ἢ τελεταρχία, et οἱ τελεταῖ, qui sunt mysteriorum
 interpretes. Tale est quoque verbum τελεῖ, quod
 superius habemus Ἀποκαρνοῦται autem, ut aliquis
 dixit, hæc aliaque similia, quorum memoriam fe
 cimus : vel, ut clarius loquar, summative dicuntur
 et spectant ad hominis τελειώσιν quam recte faciunt
 qui juxta rectam veritatem et orthodoxam fidem,
 non in judicium et condemnationem, divina imitan

tur. Forte vero talis quædam sententia eos exornat A qui in τέλει, id est in dignitate sunt secundum istud: Illis qui sunt in dignitate (τέλει) constituti, parebo, necnon forsitan bellici ordines hinc (τέλη) dicuntur propter illorum velut initiationem ad bonam compositionem, ob quam etiam de talibus quætionibus liber honorabiliter τακτικὸν dicitur. De voce autem, ἀρχικωτάτη jam scriptum est. Οὐσία vero prorsus juxta communem formam hic sumitur, non ex quadam prævia, sed ex illa quæ in secundo versu posita est.

120. Λατρεύειν olim quidem pro servire sumebatur, et ideo λάτρης servus dicebatur, secundum λα particulam augmentariam, ei τρεῖν quod est vereri: taliter enim ad dominos servile genus affici oportet; siquidem δούλος (servus), secundum τὸ δέους ἔλος appellatur. Qui tamen aliter afficitur servus haud λάτρης, sed ἀτρεύς vocari nobilius vellet, scilicet veritas ne quoque tremens diceretur, secundum illum qui sic ob timorem luditur. Cum autem, o sodes, inveneris quemdam fornicationi vel avaritiæ λατρεύειν scriptum, hominem commiseresce risu dignum ac commiseratione tanquam idololatram sciens, eo quod talibus Iniquitatibus servivit. Sciendum autem expressionem: ὅσοι λατρευταί, evidenter explicare hoc: « In his sanctæ Trinitati initiabuntur, » at segregatim soli omnes ipsius adoratores. Hoc vero: τριφεγγὺς οὐσίας, ex nominativo accentu acuto notato consuetoque dictum est. Sicut πολυφωγγής, sic etiam est τριφωγγής substantia. Invenitur autem etiam alia dictione talis dictio in hoc: τριφωγγον οὐσίαν glorificamus. Hoc autem fecit hiatus evitatio vitandaque asperitas, quæ, nisi sic modularetur, esset futura: τριφωγγος autem ac τριφωγγής congruenter est ἡ τριφωτός: lumen enim ac illuminatio simul est sancta Trinitas, juxta quam lumine videbimus lumen, non autem in tenebris mundano modo. Prorsus inauditum vero est ac supernaturale unam substantiam esse τριφωγγή, trilucentem; eo quod soli Deo, in Trinitate uni, specialiter hoc adjectivum competit.

121. Sciendum est vero quod τριφωγγος et τριφωγγής similitudinem habent ut ἀτερπος et ἀτερπής: quorum unum quidem ponitur apud dicentem: Injucundæ miseræ memoriam non habuisse, alterum autem in, injucundam aulam, seu triste tabernaculum (ἀτέρπου δίκυος ἀτερπέα αὐλήν. Hoc autem: ὑπερφωῶς τελεῖν, tuto dicitur. Quod enim aliquis ad summam artem initiatur, nihil hoc habet supernaturale; quod autem aliquis mystice initiatur, ut non solum ad Deum appropinquet vel accedat, sed et raptus ad Apostoli instar coram Deo sistat in altissimo, hoc supernaturale simul est, ac ineffabile continet beneficium. Ideoque huic: ὑπερφωῶς τελεῖ (supernaturaliter initiat) recte subjectum est: εὐεργέτης, Christus scilicet. Verbum autem πυρομορφοῖ simplicius ponitur pro: similes facit, sicut jam scriptum est, vel lu-

τέλει αεμύνει. ἔστι τοῦς δειωµατικῶς, κατὰ τὸ τοῖς ἐν τέλει βεδῶπι πείσομαι· καὶ τὰ πολεµικὰ δὲ τέγµατα ἰσως ἐνεσῶθεν τέλη λέγονται διὰ τὴν κατ' αὐτὰ ὡσεὶ αὐτὴν μύησιν τὴν ἐπὶ εὐταξίᾳ, δι' ἣν καὶ τὸ περὶ τοιοῦτων ὑποθέσεων βιβλίον σεµνῶς τακτικὸν λέγεται. Περὶ δὲ τοῦ ἀρχικωτάτη προέγγραπται· οὐσία δὲ πάντως αὐτὴ ληφθεῖσα κατὰ τὸ ἀπὸ κοινῶς σχῆµα ἐνταῦθα, οὐκ ἔκ τινος προηγησαµένου, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν τῷ δευτέρῳ εὐτιχῶς κατεµνήνης οὐσίας.

ρξ'. Τὸ δὲ λατρεύειν πάλαι μὲν ποτε ἀντὶ τοῦ δουλεύειν εἰληπεο, διὸ καὶ λάτρης ὁ δούλος; εἰλέγο, παρὰ τὸ λα ἐπιτακτικὸν μόριον καὶ τοῦ τρεῖν ἔστι τὸ φοβεῖσθαι. Οὕτω γὰρ πρὸς τοὺς δεσπότας τὸ δούλον γίνεσθαι διακαλεῖσθαι· χρεῖται· ἐπεὶ τοὶ δὲ δούλος παρὰ τὸ δέους ἔλος; εἶναι ὠνόμασται. Ὁ μὲν τι ἄλλως διακαλεῖσθαι δούλος, οὐ λάτρης ἀλλὰ ἀτρεύς καλεῖσθαι ἂν εὐγενέστερον ἐθίλοι, ὡς οἷα δεδιώ: μὴ καὶ τρέσας κληθεῖ κατὰ τὸν εὐτως ἐπὶ δειλίᾳ κοµµοδούµενον. Ὅτε δὲ, ὡ εὐτος; εὐροις τιὰ γραφόμενον τῇ πορναίᾳ λατρεύειν, ἢ τῇ φιλαργυρίᾳ, οἴκτερε τὴν ἀνθρώπου τοῦ µυκτηρισµοῦ, καὶ τῆς ἐλευσινότητος ὡς εἰ καὶ εἰδωλολάτρην ἦκουσας, οὐ δεδουλωµένῃ κακίαις τοιαύταις. Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι τὸ ὅσοι λατρευταί διασαφητικὸν ἔστιν εὐκρινῶς; τοῦ, τελεσθήσονται τὴ τῆς ἀγίας Τριάδος, ἀλλὰ ἐπιλέγδην μόνου πάντες; οἱ αὐτῆς λατρευταί. Τὸ δὲ τριφωγγὺς οὐσία; ἀπὸ εὐθείας ἐξυτένου ἀνηθούς ἐκλήθη· καὶ ἔστιν ὡς ἡ πολυφωγγής, οὕτω καὶ ἡ τριφωγγής;· εὐρίσκεται δὲ καὶ ἐπιροίας λέξεως ἡ τοιούτῃ λέξις ἐν τῷ, τριφωγγον οὐσίαν δοξάζοµεν. Ἐποίησα δὲ ἐκεῖνο ἡ τῆς χασµωδίας ἀποφυγῆ, καὶ τὸ δυσµελέ; εἰ μὴ οὕτω µεµέριστο· τριφωγγος δὲ καὶ τριφωγγής ὁµολογουµένως ἢ τριφωτός;· φῶς γὰρ ἄµα καὶ φῶτα ἢ ἀγία Τριάς, καθ' ἣν φωτὶ φῶς θεώµεθα, οὐ µὴν ἐν σκότῳ κοσµικώτερον. Παρόδοξον δὲ πάντως καὶ ὑπερφωῶς µίαν οὐσίαν τριφωγγή εἶναι· διὸ καὶ µόνῳ τῷ ἐν Τριάδι ἐνὶ Θεῷ τὸ τοιοῦτον ἰδιαζόντως ὡκεῖσθαι.

ρκα'. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ τριφωγγος καὶ τριφωγγής ὁµοίωτα ἔχει πρὸς τὸ ἀτερπος; καὶ ἀτερπής· ὡν τὸ μὲν κεῖται παρὰ τῷ εἰπόντι· ἀτέρπου δίκυος ἐκτελεσθῆσαι· τὸ δὲ παρὰ τῷ φράσαντι· ἀτερπέα αὐλήν· ἦγονυ λυπηρὰν κατασκήνωσιν. Τὸ δὲ ὑπερφωῶς; τελεῖν, ἀσφαλῶς εἰρηται· µνησθῆναι μὲν γὰρ τινα πρὸς τέχην ἄκραν οὐκ ἔχει τι ὑπερφωῶς; τελεσθῆναι δὲ τινα µυστικῶς, ὡς; οὐ µόνον ἐγγίσει ἢ εἰσαλεῖν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ παρῶσθαι αὐτῷ ὑφῶ ἀποστολικῶς; ἀρθέντα, ὑπερφωῶς; τε εἰς ἔστι καὶ εὐεργεσίαν πλουτεῖ ἀνυπερβλήτου· διὸ τῷ ὑπερφωῶς; τελεῖ, καλῶς ἐπίπτεται τὸ εὐεργέτης, ὁ Χριστὸς δηλαδὴ· τὸ δὲ πυρομορφοῖ ἀπιστούτερον μὲν ἀντὶ τοῦ, ἐξομοιοῖ πυροῦ, καθὰ καὶ προετέραπται; ἢ λαμπρύνει τὴν τοῦ µύστου φύσιν. Μορφή γὰρ, ὡς; προφῆµεν, καὶ ἡ φύσις, ἢ καὶ τὸ πρόσωπον, καθὰ ποτε δεδιόξαστο καὶ Μωυσῆς τῇ κατὰ πρόσωπον

φανότητι, πιστὸν ἐκεῖνο τότε προδείξα· καὶ τὸ τῆς Α μεταμερφώσω; θαῦμα, ἐν ᾧ ὑπὲρ ἥλιον ἔλαμψαν ὁ Χριστός· ἐνθα τηρικαῦτα παρῶν καὶ ἐκεῖνος, ἔμαθεν εἰς πλεον ὅπως ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἔχει διανέμει καὶ τοῖς αὐτὸν θεραπεύουσι. Καὶ ταῦτα μὲν ἀπλούστερον περὶ τοῦ ὠ; ἐρρήθη πυρσομορφῶν. modo cuncta, quæcumque Deus habet, ipsi servientibus distribuat. Et hæc quidem simplicius de verbo, ut dicitur est, πυρσομορφῶν.

οχβ'. Ἄλλως δὲ εἰς σωτηρίαν πυρσομορφοὶ ὁ Θεός· τοὺς ἀληθεῖς αὐτοῦ λατρευτάς, ὡς μορφῶν καὶ εἰδ. ποιῶν αὐτοῦ εἰς πυρσόν, ὅστις φανὸν καὶ φρυκτὸν τῷ ὄντι σωτήριον· ὃς προκαίμενός σου ἢ νῆσος ἢ γῆς παραιγμάλου πατήριος· προλάμπει τοῖς ἢ ἀμφ. γνοῦσιν ὅπου προέρχονται γῆς ἢ θαλάσσης, ἢ πτωμῆν· εἰς κίνδυνον προφανῆ. Τοιοῦτοι δὲ πρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὸν Θεόν, καὶ ἄλλοι μὲν μυρρίοι ἔσονται ἐλεήμονες ἐκεῖνοι τὴν ψυχὴν, καὶ οὐκ ἐπιρμονες, καὶ φιλάδελφοι, καὶ φιλόφθωποι, καὶ πρὸ πάντων φιλόθεοι· μέγιστα δὲ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ προσεχῶς βασιλικοὶ, καὶ οἱ τῶν ἐπιτοκίων δὲ εἰς ὑπέρπλεον· αἳ καὶ ἢ κλησὶς ἐκ τοῦ περιτοκίον, καὶ οὕτω φυλάσσειν χαράρισται· εἰ μήπου, ὅπου μὴ ἰάσῃ, ὦ Κύριε, γίνεσθαι, ἢ σφοδρὰ καταγῆς τὸν λαμπήρα νοῦν αὐτοῦ; ἀποσβέσει καὶ λόγον, ἢ κόνις ἐπαγλύσασα συγγείη τὸ ὄπτικόν ὃ συγκροτεῖ τὸν ἐπίσκοπον. Ὁρθῶ; ὄν οἶμαι καὶ οὕτω πυρσομορφῶν λέγεται ὁ ἐν Τριάδι Θεός εἰς τοὺς ὀρθῶς αὐτῶ λατρεύοντας.

οχγ'. Ἰστὸν δὲ ὁ· ταντὸν φανὸν, καὶ πυρσόν, καὶ φρυκτόν· καὶ ὁ φανὸς μὲν, ὃν καὶ φανὸν ὁ δὲ τοῦ τ γράφεται τῶν τινος παλαιῶν, ἀπὸ τοῦ φαίνω φαῖν, τὸ λάμπω, γίνεται· ὃς ἐκεῖνου δὲ φανίον ἢ πομπιστικῶς τὸ παρ' ἡμῶν φανέριον. Ὁμιωνύμιον δὲ ὄντος τοῦ φαίνω, ἐλέγετο γὰρ φαίνω Ἀττικῶς, καὶ τὸ ἐνδείκνυσθαι, ὅπου ἦν εἶδος κατηγορίας πειτικῶμα φιλοῦν λέγεσθαι δημοτικῆ λαλιῆ, φανὸς ἐσκώπετο τις Ἀθήνησι δικῶν ὑπογραφεὺς, ὡς οἶα φαίνω καὶ οὕτω βλάπτων τινάς· καὶ πῶς ἔφκει ὁ τοιοῦτος τῷ συκοφάντη, ὃ καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ ἐπι συκῶν οὕτω φαίνω ὀνόμασται· καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ φανὸς σωτήριος ὢν ὡς τὰ πάλαι· ὁ δὲ φρυκτὸς φαίνει μὲν καὶ αὐτὸς, ὀνόμασται δὲ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἔργου οὐ ἐπὶ σωτηρίᾳ ποιῆσθαι, ἀλλ' ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς αὐτὸν ὕλης, ἢ περ ἔσθι πεφρυγμένω ξύλα εἶτα καὶ φρύγανα, καὶ παράγεται ἀπὸ θέματος τοῦ φρύγω φρύξω, ἐξ οὗ ῥῆμα πέφρυκται, ὅθεν καὶ φρυκτὸς ὁ βηθία, καὶ φρύκτωρον, καὶ φρυκτωρία ἢ κατὰ τὸν φρυκτὸν φυλακῆ, ὡ; ἀπὸ τοῦ ὄρω τὸ φυλάσσω. Τοιοῦτου δὲ ὄντος καὶ τοῦ φρυκτοῦ, καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ, ὁ πυρσὸς γνωριμώτερον μὲν ἐξωνόμισται, οὐ μὴν κάλλιον ἢ περ ὁ φανός· καὶ ἔστιν εἰπεῖν ὡς κορβώτερον μὲν τοῦ κατὰ τὴν εὐρεσίαν τῶν τριῶν σκοποῦ ὁ φρυκτὸς, ἀπὸ ὕλης ὀνομασθεῖς ὡς προσεχῶς ἐρρήθη· ἐγγύτερον δὲ ὁ πυρσός, ὅσα πῦρ αὐτῶ ὢν ἀποτελεσθῆν ἐκ τῆς τοιαύτης ὕλης· ἔτι δὲ ἐγγιον ὁ φανός, οἶα παρὰ τὸ φαίνω γινόμενος, οὗ ἕνεκεν καὶ τὰ φρύγανα συνήκται καὶ ὁ πυρσὸς ἀνήκται ὡς φαίνεσθαι τοῖς ἀναγκαίως χρηζούσι.

contem' inibiā· naturam reddi: forma namque est, ut ante fuit dietam, vel natura vel facies, si emi olim clarificatus est Moyses, factet illuminatio, credibile jam antea faciens illud et transfigurationis miraculum, in quo plusquam sol illuxit Christus; ibique simul astans ille magis didicit quomodo cuncta, quæcumque Deus habet, ipsi servientibus distribuat. Et hæc quidem simplicius de verbo, ut dicitur est, πυρσομορφῶν.

122. Aliter autem in salutem πυρσομορφῶν Deus veros suos adoratores, ut configurans et specie similians illos ad πυρσόν, quod est, lucernam ac pharum revera salutarem; quæ sita ante insulam vel mariitimam terram salutaris præluet iis qui quo maris vel terræ progrediantur hæsitant vel imminens periculum reformidant. Tales autem sunt a Deo et per Deum, tum quidem mille alii animo misericordes et benigni, et fratrum amatores, et humani, et ante omnia erga Deum pii, sed præsertim reges et propinqui principes et maxime qui de episcopis sunt; quibus nomen ex περιτοκίον et sic custodire gratiose donatum est; si non, quod ne ainas, Domine, fieri, vel violenta tempestas facem fulg. niem ipsis mentem et rationem exstinguet, vel pulvis obscurnans infundetur in oculum qui constituit episcopum. Recte igitur, puto, sic etiam ignis formam dare dicitur Deus, in Trinitate unus, illis qui ipsum recte adorant.

123. Sciendum est porro idem esse φανὸν et πυρσόν et φρυκτόν· ὁ φανός quidem, quem etiam φανὸν perscribunt veterum alii, a φαίνω φανῶ, id est luceo, venit. Ex hoc autem deminutive est φαντόν quod apud nos est φανέριον. Homonymum autem cum sit verbum φαίνω (dicebatur enim Attice φαίνω convincere, quod unum erat accusationis genus, in populari lingua πειτικῶμα dici assuetum), φανός Athenis lusorie dicebatur quidam causarum notarius, veluti clarificans et ita quosdam lædens. Et aliquo modo talis assimilatur sycophante, qui et ipse ex locutione ἐπὶ συκῶν ὄντος φαίνω, appellatus est. Et ita quidem est plerumque φανός σωτήριος· φρυκτὸς etiam ipso φαίνει, sed vocatur non ab opere, ubi salutariter agit, sed ex materia ipsum accedente, quæ est torrefacta ligna (πεφρυγμένα ξύλα) sive cremia (φρύγανα) et deducitur a themate φρύγω φρύξω, ex quo dicitur φρυκτός, et φρύκτωρον, et φρυκτωρία, quæ est secundum observationis faciem custodia, velut ab ὄρω quod est φυλάσσω. Talia cum sint et verbum φρυκτός, et verba quæ ab isto veniunt, ὁ πυρσός sæpius nominatur, non autem pulchrius est quam ὁ φανός. Dicendum autem quod ab inventionis trium scopō, ὁ φρυκτός, a materia nominatus ut proxima vidimas, longius ahest: propius autem est ὁ πυρσός, utriusque qui ignis ipse est, ex huiusmodi materia effectus; proxime vero est ὁ φανός, ut a verbo φαίνω veniens, cuius causa cremia succenduntur et ὁ πυρσός accenditur, ut quibus est opus luceat.

124. Et exinde perficitur quartum et ultimum et maxime necessarium his quibus opus est sive φανῶ sive φρυκτῶ, salus scilicet intentium ad hoc luminare. Quod autem et alias φανός seu fax efficitur absque sicca materia ignisque carbonarii expositione, manifestum est ex constructis tubis et vasculis, in quibus modicæ quædam faces per noctem sive cera sive oleo accenduntur, vitris, tanquam minutis linteaminibus, orbiculatim sanctorum flaminibus, quibus talia lumina extinguuntur. Cum vero fumus per diem sæpe procul idem præstat indicium ac pharus, et ipse saliviscat, φανός aut lucerna dici potest et ille per catachresim, vel homonymiam, non juxta φαίνεω, quod est lucere, sed juxta aliud commune φαίνεω seu iudicare, et ad lucem conducere, quod proprie dictus φανός aut pharus.

125. Considerandum autem est aliunde an istos fumos, salutis per diem locos, vel alio modo signiferos in insulis aut in aliis locis, recte φανούς vel φρυκτούς vel πυρσοῦς; aliquis dicere possit. Forte enim, non invento meliore nomine, nigrum hunc fumum appellare φανόν ausit aliquis ob lucentem ignem, cujus signum fumus cum sit, rem colorat in nigrum elevatus: propter eandem vero causam πυρσόν eundem fumum vocabit, φρυκτόν tamen vel φρυκτῶρον hunc appellare quis verelitur: non enim ex fricta materia necessarie producitur iste fumus, ut apud poetam sunt φρύγανα; sed potius viridi ligno sub ignem aggeratim immisso solet surgere ille fumus. Ast quidem nos velut e fumo, quod dicitur, exeamus ex hoc sermone; sufficienter explicato verbo πυρσομορφοῦ, quod est, informat tanquam in πυρσόν.

126. Sciendum est etiam quod ex voce πῦρ πυρός venit πυρρός duplicata sine mutatione littera ρ, qua in semisonum σίγμα sit πυρός, ex quo verbum πυρσομορφοῦ: non autem obscurum est quod vir πυρρός et mulier πυρρὰ dicuntur, qui sunt etiam a ῥόδῳ ῥόδεα; invenitur et πυρσὴ coma quæ est πυρρὰ. Sic autem etiam proprium nomen Πύρρος cum accentu penultimo ad distinctionem adjectivi cum accentu ultimo historia monstrat. Πορίζεω autem idem est ac præstare, factum vel a voce πόρος, ex qua venit ἔμπορος et consortia verba; vel a πόρος, ex quibus, ut plerumque obscuris, nobis utilia proveniunt; vel a verbo πέρρω, unde quoque est Ἄολιζε πόρσω εἰ πορσύνω. Verbum tamen ἔκπορίζειν quamdam expulsionem ac expensam ostendit. Sic enim ignis in hiemis tempore accedens ad vulvum, tristitiam ἔκπορίζει, id est, eximit, abigit, evacuat. Est ibi metaphora a sudantibus, quorum corporales pori superfluum humorem colant. Sic autem etiam fures arte dicerentur ἔκπορίζειν aliena. Alias autem, ut rem accurate exponamus, quemadmodum apud antiquos ἐξαίτιον εἰ ἐκδύον,

ρῶδ'. Κίντεῦθεν ἀποτελεῖσθαι τὸ τέταρτον, καὶ τελικώτατον, καὶ ἀναγκαιότατον τοῖς δεομένοις τοῦ εἶτε φανοῦ, εἶτε πυρσοῦ, τὴν σωτηρίαν δηλαδὴ τῶν ἀναβλεπόντων εἰς τὸ τοιοῦτον λαμπρόν. Ὅτι δὲ καὶ ἄλλως φανός ἀποτελεῖται διχῆ φρυγανίδου; ὕλης καὶ πυρὸς ἠυθρακωμένου ἐκφάνσεως, δῆλον δὲ ἐκ τῶν οἰκδομητῶν χωρημάτων τε καὶ ἀγγείων, ἐν οἷς μέτριοι φανοὶ τινες νύκτωρ ἀνάπτονται: εἶτε ἀπὸ κηροῦ φανία, εἶτε καὶ ἐλαδίου, ὕλων ὅσα καὶ τινος λεπτῆς ὀδόνης ἀντικειμένων κύκλω ταῖς τῶν ἀνέμων καταπνοαῖς. δι' ὧν τὰ τοιαῦτα φῶτα σβέννυνται. Εἰ δὲ καὶ καπνός ἡμερικῆς πέρρωθεν δηλοῖ πολλὰς ὁπίσα καὶ ὁ πυρσός, καὶ σώζει καὶ αὐτὸς. δύναται φανός καὶ ἐκείνο; ὀνομασθῆναι καταχρηστικῶς λόγῳ, ἢ ὁμοιουσιμίας, οὐ παρὰ τὸ φαίνεω ὃ ἐστὶ λάμπειν, ἀλλὰ παρὰ τὸ κοινῶς ἕτεροῖν φαίνεω, ἡγῶν δεικνύειν καὶ εἰς φῶς προάγειν ἐκεῖνα ὁπίσα καὶ ὁ κατὰ κυριολεξίαν φανός.

ρκε'. Σκοπητέον δὲ καὶ ἄλλως εἰ καὶ τοῦ μὲθ' ἡμέρας σωτηρίου τόπῳς καπνοῦς, ἢ ἄλλον τρόπον σημεῖωδεις; νησιωτικούς τυχόν ἢ καὶ ἐν ἄλλοις; ὡς ἐκδύ; τόποις, συνήθησθαί τις φανούς ὁρθῶς ἢ φρυκτούς ἢ πυρσοῦς εἶπαι. Ἰσως γὰρ ὁ μὴ ἐκ τοῦ προχείρου εὐπορηκῶς κρείττονος ὀνόματος τομῆσθαι ἀν καὶ τὸν μέλανα καπνὸν ἐκείνον φανόν ὀνομάσαι; διὰ τὸ φανόν πῦρ, οὗ σημεῖον ὁ καπνός ὧν, χρώζει τὴν ἀέρα εἰς μελάντερον ἐξαιρούμενο;. Διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν καὶ πυρσόν τὴν αὐτὴν καπνὸν καλέσει φρυκτόν μέντοι ἢ φρυκτῶρον εὐλαθηθήσεται τις ὀνομάσαι αὐτόν. Οὐ γὰρ φρυκτῆς ἐξ ἀνάγκης ὕλης ἐξαναβῆσθαι καπνός τοιοῦτος ἴσως παρὰ τῷ ποιητῆ- κάκων ξύλα - καὶ τὰ ἐπ' ἀληθεία φρύγανα, γλωσσῶ δὲ μᾶλλον ὕλαιου ὑποκειμένου πυρὸς ὄχλουμένου, ἀναθρώσκειν φιλεῖ ὁ χρῆσιμος; ἐκείνο; καπνός. Ἄλλ' ἡμέλις μὲν ὡς ἐκ καπνοῦ, ὃ δὴ λέγεται, ἀπέλωμεν τοῦδε τοῦ λόγου, ἀρκοῦνται; διασκευάσαντες τὸ πυρσομορφοῦ, ὅπερ ἐστὶ, μορφάζει ὡς εἰς πυρσόν.

ρκε'. Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι ἐκ τοῦ πῦρ πυρός γίνεται πυρρός, διπλασιασθέντος τοῦ ἀμεταβόλου ρ, ὡς εἰς ἡμίφωνον τὸ σίγμα γίνεται πυρός, ἐξ οὗ τὸ πυρσομορφοῦ· οὐκ ἄδελον δὲ ὅτι καὶ πυρρός ἀνὴρ καὶ γυνὴ πυρρὰ λέγονται οἱ καὶ ἀπὸ τοῦ ῥόδου ῥόδεα. Εὐρηται δὲ καὶ πυρσὴ θριξὶ ἢ πυρρὰ. Ὡς δὲ καὶ Πύρρος κύριον ὄνομα βαρυτόνωος πρὸς διαστολήν τοῦ ἐπιθέτου ὀφρυγῶνος ἢ ἱστορία δηλοῖ. Τὸ δὲ πορίζεω ταυτὸν ἐστὶ τῷ παρέχειν, γενόμενον ἢ ἀπὸ τοῦ πύρου ἐξ οὗ ὁ ἔμπορος καὶ τὰ κατ' αὐτόν, ἢ ἀπὸ τῶν πόρων, ὧν ἀθήλων ὡς τὰ πολλὰ ὄντων ἐξίενται τὰ χρηστά ἡμῖν, ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ πέρρω βήματος; ἐξ οὗ καὶ τὸ πέρω Διολικόν, καὶ τὸ πορσύνω. Τὸ μὲν τοι ἔκπορίζειν ἐξαγωγήν τινὰ δηλοῖ καὶ δαπάνην. Οὕτω γὰρ πῦρ τῷ γυμνητέοντι προσόν ἐν κλιρῷ χειμῶνος, ἔκπορίζει τὰ λυκοῦντα, τουτέστιν ἐξάγει, ἀπάγει, ἐκκενοῖ· καὶ ἐστὶν ἐνταῦθα ἢ μεταφορῶς ἐκ τῶν ἰδρῶντων, ὧν οἱ κατὰ σῶμα πόροι διεθοῦσι τὸ περιτόν ὑγρόν· οὕτω δὲ καὶ φῶμας λέγοντο ἀν ἄστειως ἔκπορίζειν τὰ ἀλλότρια· ἄλλως δὲ πρὸς ἀκρίβειαν παραδοῦναι, ὡπερ παρὰ τοῖς παλαιῶς μὲν ἐξαίσιον, καὶ ἐκδύον τὸ ἐξω τοῦ αἰσίου καὶ τοῦ

δικαίου, ὡς ὅσον στέρησιν δηλούσης· τῆ· ἐκ προθέσεως· παρὰ δὲ τοῖς ὑστερον ἐξαίσιον κατ' ἐπίτασιν καὶ ἐκδικον τὸ λίαν, πάνυ αἰσιον καὶ δικαιον· οὕτω καὶ ἐκπορίζειν ἦν μὲν δεε τὸ μὴ πορίζειν, ἀλλ' ἀπέχειν· οἱ δὲ ὑστερογενεῖς ῥήτορες εἰς ταυτὸν τὸ πορίζειν ἄγουσι καὶ τὸ ἐκπορίζειν, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ, παρασκευὴν τροφῆς ἐκπορίζει, ὃ ἐστὶ βασιλικῶς χορηγεῖ.

Ῥοδῆς δ' εἰρμός.

ΧΙ. Λουτήριον κάθαρσιν ἀμπλακημάτων
 Πυρίπνοον δέξασθε Πνεύματος ῥόσον,
 Ὅ τέκνα φωτόμορφα τῆς Ἐκκλησίας·
 Νῦν ἐκ Σιών γὰρ ἐξελήλυθε νόμος.
 Ἡ γλωσσοπυρόμορφος Πνεύματος χάρις.

ρλζ'. Πρὸ βραχέων λουτροῦ θείου μνησθεῖς ὁ Β καλῶς· οὕτω· μελωδός, καὶ ἄλιγον ἀποστάς ἐκείνου, ἐκνέταμψεν ὡς οἷά τις φιλόλοφος πάλιν ἐπ' αὐτό· καὶ οὐ διαπετέανυσσι μὲν ὅλην τροπικῶς τὴν εἰσοδόν, ὡς ἐκεῖ ἐνεθάβουνεν, εἰπὼν τὸ, Ὅμβροδλυτεῖς μοῖ βεῖθρον, καὶ ἐξῆς. Προκύψας δὲ ἄλλως εἰς ὅσον ἡρέμα κἀνεαῦθα προσάψασθαι τοῦ ἀγαθοῦ, ἐπιστρέφεται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά τέκνα, καὶ προκαλεῖται αὐτὰ καθήρασθαι, λελουμένα μὲν ἦδη οὕτω καὶ οὕτω φωτόμορφα, δαίμονα δὲ ὕμωσ καὶ εἰσαῖ τῆς αὐτῆς χάριτος, ἣν οὐδέποτε ὀκνήσει ὁ φιλότιμος Χριστιανός· ἐπιτείνεσθαι ζητεῖν ἐκ Θεοῦ. Φησὶν οὖν τοιαῦτα· Ὅ τέκνα φωτόμορφα ἐκκλησιαστικά, δέξασθε κάθαρσιν ἀμπλακημάτων λουτήριον, ἣ γουον ἀπολούουσαν ὡς ὅσον ῥύπον πολλὴν καὶ οὕτω βαρὴν, τὰ C ἐν ἡμῶν ἀμαρτήματα· ἣ δὲ καθάρασι πλυνάμενοι, καὶ ὡσαῖ ἐριον λευκανθήσεσθε, τῆ τοῦ Θεοῦ σκηπῆ χρησιμεύοντες, καὶ ὑπὲρ χιόνα ἧς πολὺ τι καλὸν ταῖς ἐπὶ γῆς τὸ ἀποτέλεσμα ἐν καιρῷ. Ποίαν δὲ λέγω κάθαρσιν; Τὴν τοῦ ἀγίου Πνεύματος πυρίπνοον ῥόσον· ἣν αὐτίκα Σιωνίτην νόμον ἐρμηνεύσει, εἰπὼν· Νῦν γὰρ ἐκ τῆς περικλύτου Σιών, ἧς πλεῖστος λόγος πανταχοῦ τῆς γῆς, ἐξελήλυθε νόμος. Ποῖος ἐκείνος νόμος; Ἡ χάρις τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἣ, ὡς ἐρηται, γλωσσοπυρόμορφος.

ρκη'. Ἰστέον δὲ καὶ δεῖ τοῦ ἐνεαῦθα λουτηρίου παράφρασις εἶναι δοκεῖ τοῦ ἐν τῇ τετάρτῃ φῶδῃ θείου λουτροῦ. Καὶ τοίνυν τὸ μὲν θεῖον ἢ τῶν ἀμπλακημάτων κάθαρσις περιφραστικῶς ἐρμηνεύει· θεῖον δὲ αὐτῆ πάντως· οὕτω λουτρον· τὴν δὲ D ἐκεῖ ζῆσιν τοῦ Πνεύματος, ἣ ἐν τῷ εἰρμῷ τούτῳ λέξις ἐμφανίζει τοῦ πυρίπνοον· ἣ δὲ ῥόσος· τὸν ἐκεῖ ὕμωρον καὶ τὸ βεῖθρον· οὐ γὰρ ἑτερογενῆ ὁ ὕμωρος καὶ ἡ ῥόσος, καθὰ οὐδὲ τὸ βεῖθρον. Τὸ δὲ ἐφεξῆς φῶς καὶ ὁ πυρός τὰ ἐν τῷ τρίτῳ καὶ πέμπτῳ σίγῃ λάμποντα, σεμνύνουσιν ὑπὲρ τὴν φῶδῃ ἐκείνην, τὴν φωτεινὴν κατὰ Πνεῦμα κάθαρσιν, εἰδούσαν ἀπόλουςιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τέκνων· ἅμα δὲ τὴν εἰρημένην ῥόσον τοῦ Πνεύματος λαμα οὕσαν τοῖς τέκνοις τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ χαρακτήρος· τῆς πέμπτης κατὰ τὸν Ἡσαϊαν φῶδῃ ἐνθυμητέον εἶναι· καθὰ καὶ τὸ φῶς ὁ προλάμπει τῶν εἰδόντων ὅσα προστάσει ὁ Θεός· οὐ φῶς τὰ προστάγματα ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ δὲ πυρός· ὁ εἰρημένος ἐν τῷ πυρόμορ-

A quod extra conveniens ac justitiam est, significat, privationem ostendente propositione *ex*; apud recentiores autem *ἐξαίσιον* est cum Intensione et *ἐκδικον* cum amplitudine, quod omnino conveniens et justum est: ita etiam *ἐκπορίζειν* erat olim non præstare, sed abducere; sed posteriores rhetores in unum redigunt *πορίζειν* et *ἐκπορίζειν*, ut illud ostendit: præparationem cibi *ἐκπορίζει*, quod est laute proponit.

Hirmus oda 5.

Solubilem purgationem criminum,
 Ignitum accipite Spiritus rorem,
 O filii luciformes Ecclesiae:
 Nunc enim ex Sion exivit lex,
 Igneæ linguæ forma, Spiritus gratia.

127. Paulo ante divini lavacri mentione facta paululumque præterita bonus poeta noster ut homo balnei cupidus, ad illud iterum redit. Non explicat quidem tropologice totum aditum, sicut illic profunde penetravit dicens: Tanquam imbrem mihi fluentem immittis, et reliqua; sed alias inclinatione facta tanquam ad paululum hujus boni hic etiam delibandum revertitur ad Ecclesiae filios, et illos hortatur ut se purificent, jam lavati et illuminati, sed tamen adhuc in perpetuum eadem egentes gratia, quam fervens Christianus a Deo postulare nunquam pigre curabit. Hæc igitur dicit: O illuminati Ecclesiae filii, purificationem peccatorum accipite, abluentem veluti sordem multam et profundam, quæ sunt in nobis peccata: hac purificatione lavati, sicut lana dealbaminii, Dei tabernaculo servientes, et super nivem, ejus in tempore opportuno effectum est aliquid valde bonum his quæ sunt super terram. Qualem autem dico purificationem? Igniferum sancti Spiritus rorem; quem continuo Sioniticam legem interpretabitur, dicens: Nunc enim ex inclitya Sion, ejus plurimum est ubique terrarum sermo, venit lex. Quænam ista lex? Gratia sancti Spiritus, quæ, sicut dictum est, ignis et linguæ figuram gerit.

128. Sciendum autem etiam est quod ibi λουτηριου paraphrasis esse videtur divini lavacri in quarto carmine commemorati. Itaque verbum *divinum* peccatorum purificatio circumlocutione interpretatur, cum ipsa sit omnino divinum lavacrum. Fervorem autem illic Spiritus, dictio *πυρίπνοον* in hoc nexu demonstrat. Hic ros imbrem illic et fluentum denotat: non enim alieni generis sunt imber et ros, sicut et fluentum. Lumen et fax quæ postea tertio quintoque versus lucent, in illo carmine purificationem secundum Spiritum lucidam, sive hitorum ecclesiasticorum purgationem exornat. Simul autem oportet ut meditemur prædicium Spiritus rorem, qui filiis Ecclesiae remedium est, caractere quinti secundum Isaiam carminis esse; sicut et lumen, quod præluceat videntibus quantum præcipit Deus, ejus lumen sunt præcepta super terram. Dicta vero fax πυρός, in voce *πυρόμορφος* contenta, non absque verisimilitudine dici

potest et ipsa ex eodem carmine eluxisse, faciente memoriam ignis, qui consumit adversantes nobis. Et quidem tale est istud.

129. Dicta vero balnearia purificatio dicitur ad distinctionem ab aliis sanctis purificationibus, quales sunt hæc quæ sit per exomologesim, hæc per pœnitentiam de malefactis, hæc per morales virtutes. Novimus autem et illum qui carbone circa labia spiritualiter purificatus est. Purificabatur etiam aliquis qui zelum habuerat erga Deum, et qui de illo testimonium reddiderat, vel aliud quid simile bonum fecerat. Horum autem omnium principium est balnearius et igne afflatus traditus ros Spiritus sancti. Ros quidem cognominatus, et quod desursum tanquam irrigat ac pinguefacit pulchras paradisi plantas (bonos homines), easque vocat ad fructuum abundantiam; ignellatus autem dicitur, ob renovationem spiritualis potentie per illum et secundum illum factam; quatenus hac potentia aqua consumit ea quæ a Deo præscribuntur, et flamma irrigat quæ salute digna sunt; ita ut sit ideo, juxta poetam, ros ignellatus sancti ros Spiritus, idemque sit roriger ignis cum spiritali fervore, sicque balnearius ad decoram animæ purificationem.

130. Vox ἀμπλάκημα etiam feminine ἀμπλακία, venit a locutione ἀνάπαιιν ηχειν, eo quod non rectam vivendi sequitur viam peccator, sed tanquam retrorsum a rectitudine peccans recedit. Πυρίπνοος synthesis est locutionis πῦρ πνέειν, non flammeeum, quod ex aere inflammato est, ita ut aliq̄is eo plenus, ignem sicut chimæra vel catoblepas spiret, sed quale viros apostolicos angelice inflammavit ad divina mysteria; cuiusque linguæ ignitæ (γλωσσοπυρρόμορφοι) erant symbolum. Nota deinceps quod τὸ περίπνοος et ejus masculinum genus accentu notentur in antepenultima; vox autem per syncopen trisyllaba πυρπνός in penultima habet accentum; sicut et ex illis paulo post ὁ πυρίπνοος et adverbium πυρπνός. Hic autem etiam exoticum vide cogitatum sacro hymnographo traditum ad hymnum spiritualem: dictum enim πῦρ πνέειν (ignem spirare) quod initio fuit adinventum de tauris Colchicis et de chimæra Lyciaca, ut ignem spirantibus traditis, sibi nunc solerter proprium fecit, ignis illius, ut ita dicam, ficti et extranei lampade mystice accensa dicataque sancto Spiritui; per quem balneariam purificationem fidelibus perfecit. Quod si vero posterius aliquis dictus est ob eloquentiam vim ignis spirasse, vel aliquo modo simile est febrî fervens, pro: pathetice locutus est, tropi a sunt ista, quod nec anagogice expressa et excelsa. Hic quoque notandum est quod πυρπνός taurus et πυρπνός; chimæra recte acuto iuno signantur ob actionem quam ostendunt, quemadmodum in hac dictione: mulier πρωτοτόκος; hæc enim primum parit, et illi spirant ignem. Porro πυρίπνοος ros ad passionem resolvitur, sicut et

μορφος οὐκ ἀπεικίτως; καὶ αὐτὸς ῥηθεὶς ἀν τῆς αὐτῆς φόδης ἐκλάμψαι, πυρὸς μεμνημένης; ὁ κατεσθίει τοὺς ὑπεναντίους; ἡμῖν. Καὶ τοῖόνδε μὲν καὶ τόδε.

ρχθ'. Ἡ δὲ εἰρημένη λουτήριος κάθαρος πρὸς διαστολήν ἄλλων εἴρηται ἁγίων καθάρσεων· ἐποία καὶ ἡ δι' ἐξομολογήσεως, καὶ ἡ διὰ μετανοίας τῆς ἐπὶ κακοῖς, καὶ ἡ δι' ἀρετῶν ἠθικῶν. Οἴθαμεν δὲ καὶ τὸν καθηράμενον ἀνθρακι νοητῶς τὰ χεῖλη· ἐκαθήρατο δὲ τις καὶ ζηλώσας ἐπὶ τῷ θεῷ, καὶ ὁ μαρτυρήσας ὑπὲρ ἐκείνου, ἢ ἄλλο τι ποιήσας ἀγαθὸν ὁμοιον. Τούτων δὲ πάντων αἰτία ἡ νῦν παραδεδομένη λουτήριος πυρίπνοος δρόσος τοῦ Πνεύματος· δρόσος μὲν ὀνομασθεῖσα διὰ τὸ ἀνωθεν ὄλον ἐπομβρεῖσθαι καὶ πάλιν τὰ κατὰ τοῦ παραδείσου φυτὰ, τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐκκαλεῖσθαι αὐτὰ εἰς πολυκαρπίαν· πυρίπνοος δὲ διὰ τὸ κατ' αὐτὴν καὶ δι' αὐτῆς καινότερον τῆς πνευματικῆς δυνάμεως· καθ' ἣν ὕδωρ τε φλέγει ἀπὲρ ἐπιτάσσεται θεῖον, καὶ φλόξ δροσίζει τὰ σώζεσθαι ἔξια· ὡς εἶναι διὰ τοῦτο καὶ δρόσος πυρίπνοος τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· κατὰ τὸν μελωδῶν, καὶ πῦρ τὴν αὐτὴν δροσερὸν ἔμαρξαι πνευματικῆ, καὶ οὕτω λουτήριον ἐπὶ καλοποιῶ καθάρσει ψυχῆς.

ρλ'. Τὸ δὲ ἀμπλάκημα καὶ ἀμπλακία λέγεται θηλυκῶς· γίνεται δὲ παρὰ τὸ ἀνάπαιιν ηχειν, ἐκεῖ μὴ εὐθυπορεῖ κατὰ βίον ὁ ἀμαρτωλὸς, ἀλλὰ τῆς ἰσθμῆς ἀμαρτάνων ἀναχωρεῖ ὡς ὄλον ἐμπαιιν. Τὸ δὲ πυρίπνοος σύνθεσις ἐστὶ τοῦ πυρπνέειν, οὐ φλόγειν τὴ ἐξ ἀέρος ἐμπύρου ἵνα τις ἐμπορηθεῖς αὐτοῦ, πῦρ πνέει δίκην χιμαίρας ἢ κατωδλεπος, ἀλλὰ ὅποιον τοῦ; ἀποστόλους, ἀγγελικῶς ἐξεφλόγωσαν εἰς λειτουργίας θείας, ὡπερ αἱ γλωσσοπυρρόμορφοι γλώσσαι σύμβολον. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ μὲν πυρίπνοος καὶ τὸ ἀρσενικὸν αὐτοῦ προπαροξύνεται· τὴ δὲ κατὰ συγκοπὴν τρισύλλαβον ὁ πυρπνός παροξύνεται, ἐκ τούτων δὲ μετ' ὀλίγα ὁ πυρίπνοος, καὶ ἐπίρρημα τὸ πυρπνός. Ὅρα δὲ κἀναυθα νόημα ἐξωτερικὸν παραδεχθὲν τῷ ἁγίῳ μελωδῶ εἰς ὕμνον πνευματικόν. Τὸ γὰρ πῦρ πνέειν τὴν ἀρχὴν ἐπὶ ταύρων Κόλχικῶν, καὶ ἐπὶ χιμαίρας τῆς Λυκιακῆς λογοποιήθη, ἃ δὴ ζῶα πυρπνός παραδέδονται, φρενίστα νῦν δεξιῶ; πυρὸς, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἐκείνου πλαστοῦ ἀλοφύλου ἐναύσας μυτικῶ; λαμπάδα καὶ ἀναθεῖς τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δι' οὗ λουτήριον κάθαριν ἐξήρτισε τοῖς πιστοῖς. Εἰ δὲ ἐν τοῖς ὑστερον μένος πυρὸς πνέειν τοῦ κατὰ ῥητορείαν ἐβρόβη τις, ἢ πυρὸς ζέων ὁμοίον τι ἐπὶ τῷ πάθει ἐλάλησε τροπικὰ ταῦτα, οὐ μὴ ἀναγαγικῶς γραφικὰ καὶ ὑψηλά. Ἐπισημαντέον δὲ ἀναγκαῖως ἐναυθα ὅτι πυρπνός μὲν ταῦρος, καὶ πυρπνός χιμαίρα, ὀρθῶ; ὁζυτονοῦνται δι' ἣν δηλοῦσιν ἐνέργειαν, ἀναλόγω; τῷ, γυνὴ πρωτοτόκος· ἐκείνη τε γὰρ πρώτως τίκτει, καὶ αὐτὰ πυρπνεύσεν. Ἡ μέντοι πυρίπνοος δρόσος εἰς πάθος ἀναλύεται, ὡς καὶ ὁ πρὸ δέο συλλαβῶν ὀξυνόμενος παῖς ἐκ πυρὸς γὰρ αὐτὴ ἀναπνέεται ἀτμιδομένη, καὶ σχεδόν τι δρόσος οὔσα· οὐ γὰρ

παρενοχλεῖ ὡς αὐτοχρημα κύρ, ἀλλὰ θερμαίνει ἅ
παρήγορα ὡς οἶα λουτήριος.

ρλ'. Φωτόμορφα δὲ τέκνα, ἢ τὰ μορφή, ὃ ἔστι
φύσει, ὡς προεβρέθη, καὶ ἀληθῶς φωτεινά, ἢ τὰ
φωτεινὰ· τὸ δὲ τῆς Ἐκκλησίας γλυκέως καίεται ὡς
μητρὸς τῶν εἰρημένων τέκνων, ἵνα λέγῃ αὐτὰ ὁ
μελωδὸς παιδας ἐκκλησιαστικούς, λελουμένους ὑπ'
αὐτῆς· ἐπὶ καθάρσει φωτεινῇ, ἀρτισκουσῆ τῷ Θεῷ.
Ὁ δὲ νῦν ἐξεληλυθὼς νόμος οὐκ ἄλλοθεν ποθεῖν,
ἀλλὰ ἐκ τῆς Σιών ἢ τοῦ Πνεύματος· ἔστι κατὰ τὸν
μελωδὸν χάρις. Καὶ ἐνθυμητέον ἐνταῦθα ὅτι καλῶς
καὶ πρὸ ὁλίγων τὸ νεῖμας τὸ, Πνεῦμα ὡς ὑπέσχετο,
τοιαύτη· ἐννοίας ἐφαμεν εἶναι ἐμφαντικόν. Εἰ γὰρ
μὴ τὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· εἰς νόμος θήσομεν
κυρτεύοντες γλώσσαι· γραφικὰς τὰ σωτήριαι,
σολῆ γ' ἂν νομοθέτας ἐξωτερικούς ἀξιόσομεν
λόγου. Τὸ δὲ, ἐξεληλυθε νόμος, ἄλλως μὲν οὐκ ὀρθῶς
ποδίζεται, διὰ τὸ βραχυκατάληκτον τοῦ ἐξεληλυθε·
πυρρήχιος γὰρ βαίνει ὁ πέμπτος πούς. Ἔχει δὲ
θεραπεῖαν λόγῳ κρινῆς συλλαβῆς, ὅποιαν καὶ ἀορι-
στου λήγουσα ὁμοία ἐν τῷ - Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν
λαχί - τινὲς δὲ ἔγραψαν, ἐξεληλυθε, κατὰ ὑπερσυν-
τελικὸν χρόνον. Ἔστι δὲ ἴσως οὐκ ἀκριβῆς ἢ τοιαύτη
γραφῆ, διὰ τὸ νῦν ἐπιρρόημα τὸ κατάρχον τοῦ ἐπι-
χου ἐπὶ ἐνδείξει Κατιῆς Διαθήκης. Αὐτὸ μὲν γὰρ
ὁμολογουμένως ἐνεστῶτα δηλοῖ, καὶ φικαίεται πα-
ρακαίμεναι καὶ ἐνεστῶται. Ὁ δὲ ὑπερσυντελικὸς ἦδη
φθάσα· χρονικῶς ὑπερσυντετέλεστο· ὅτι δὲ καὶ
ὁ οὗτω γράφας δύναται εἶπαι χρόνον ἀντὶ χρόνου
συνήθως ληφθῆναι· ἢ ὡς ὑπερσυντελικὸν ἀντὶ πα-
ρακαίμενου, καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς τὸν νῦν ἐξεληλυθὸς
νῆμον ὡς ἀρχῆθεν βεβουλευμένον τῷ Θεῷ ὑπερσυν-
τελικῶς ἐξελεθεῖν φράσαι ἠθέλησεν, ἐς τοσοῦτον
διαιρητέον.

ρλβ'. Τὸ δὲ ἐκ Σιών ἐξεληλυθέναι τὸν εἰρημένον
τῷ μελωδῷ νόμον, συμφωνεῖ τῷ ἁγιωτάτῳ Ἐθαγγε-
λίῳ· ἐχρῆν γὰρ καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀρ-
ξῆσθαι, μετανοίας αἰτίων ἡμῶν ἔνεα καὶ ἀφίσεως
ἀμαρτιῶν. Ὅρα δὲ τὸ γλωσσοπυρσόμορφος, ἐθαθε-
ρίζομενον μὲν καὶ αὐτὸ τοῖς εἰς· οὐδὲν δὲιον περιέρ-
γος τὰ γραμματικά, φιλούμενον δὲ τῷ ἱερῷ ποιη-
τῇ, καὶ δι' ἐκεῖνον τοῖς φιλοκάλοις στεργόμενον.
Ἔξιστι γὰρ παντὶ βήτορι, καθὰ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ
καλῷ Ἐνοφῶντι, κατὰ ποσὰ διαστήματα γράφειν
παράσημόν τι φίλον αὐτῷ κατὰ χαρακτηριστῆρα ἴδιον.
Μὴ γοῦν κατακλιζώμεν ἀφρόνως, ἀνδρὸς οὐκ
ἀγνοήσαντος, ἀλλ' ὡς αὐτῷ ἰδοίκε, ἐπικρίναντος τὸ
παρ' ἄλλοις οὐχ ἡδῶ. Θαρρύντω· οὐν, ὡ μελωδῶ,
ἀναφώνησον καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς, καθὰ σὺ φιλεῖς, τὸ
ἀκτιστοσυμπλαστοουργοσύνθρονον, ὅπερ ἡμεῖς μὲν
ἠέως ἀκουσόμεθα ἐπικλείοντες ὅλα, κλειζόντες ὡς
οἶα καὶ νεωδέτην ἀοιδῶν, ὃ δὴ λέγεται. Οἱ δὲ μὴ
ἀρτισκόμενοι βυέτωσαν τὰς ἀκοὰς, ἀλειψάμενοι κη-
ρῶ αὐτὰς, εἴτε πηλῶ, οὐ καὶ εἰσι καταξέιοι.

ρλγ'. Ἰστέον δὲ ὡς δοκεῖ χαίρειν ὁ ἐποποιὸς οὐ-
τε· καὶ τῇ λέξει τῆς μορφῆς, τῆς προσωπικῆς δη-
λοῦν, ὡς οἶα κρῖστικον αὐτὸ τοῦτο λαμβάνων ἐκ-

παῖς acuto notatur accentu pro duabus syllabis : ex
igne scilicet iste spiratur vaporatus, cum adhuc
fere sit ros : non enim obturbat ut ipsemet ignis,
sed calefacit quasi balnearis.

131. Φωτόμορφα dein τέκνα sunt vel forma, id
est, natura, sicut ante dictum est, et vere lucidi
filii, vel lumini similes. Vox autem τῆς Ἐκκλησίας,
commode ponitur quasi de matre dictorum filio-
rum, ut illos dicat poeta filios ecclesiasticos ab illa
lavatos ad purificationem lucidam et Deo gratam.
Lex autem quæ non aliunde venit nisi de Sion,
Spiritus est secundum hymnographum gratia ; et
ibi recogitandum quod pulchre, paulo antea dictio-
nem, « distribuens Spiritum ut promiserat », ta-
lis cogitati diximus esse demonstrativam : nisi
enim quæ sunt Spiritus sancti ponamus in leges
igneis linguæ solitaria demonstrantes, vix legisla-
tores extraneos dignos verbo judicabimus. Hoc ve-
ro : ἐξεληλυθε νόμος, non recto graditur metro pro-
pter syllabam brevem vocis ἐξεληλυθε : pyrrhichius
enim graditur pes quintus : habet autem remedium,
syllabæ communis ratione, quæle similis aoristum
terminans in hoc : Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν λαχί. Qui-
dam scripserunt ἐξεληλυθεῖ plusquamperfecto :
quæ scriptura non videtur accurata propter adver-
bium νῦν incipiens versum de manifestatione Novi
Testamenti. Ipsum enim ex confesso præsens indi-
cat et appropriatur præterito et præsentī : plusquam-
perfectum autem, quod jam tempore præcessit,
ante fuerat elapsum. Quoniam autem illa qui taliter
scripsit dicere potest tempus pro tempore de more
fuisse sumptum, velut plusquamperfectum pro præ-
terito, idemque legem, quæ nunc advenit, tanquam
ab initio Deo beneplacitam, in tempore plusquam-
perfecto venisse voluit indicare, hic discernendi finem
facimus.

132. Ex Sion venisse legem a poeta prædictam
sanctissimo consonat Evangelio : oportebat enim
etiam illam a Jerusalem incipere, tanquam peni-
tentiae peccatorumque remissionis nobis causam.
Vide vero vocem γλωσσοπυρσόμορφος, despectam
illis qui de grammaticis nimis et inutiliter delica-
tiores sunt, sacro autem poetæ charam, et per illum
pulchri amantibus dilectam. Cuilibet enim rhetori,
sicut honesto exotico Xenophonti, licet aliquoties
aliquid non probatum scribere sibi placens juxta
specialem characterem. Non igitur insulse clami-
temus adversus hominem non ignorantem, sed, ut
ipsi videtur, quod apud alios non est acceptum,
eligentem. Confidenter igitur, o poeta, personas etiam
in sequentibus, ut tibi placet, dictum ἀκτιστοσυμ-
πλαστοουργοσύνθρονον, quod nos quidem libenter
audiemus, omnino probantes, celebrantesque re-
centissimum carmen. Qui vero contenti non sunt,
obtinent aures, nunquentes eas cera, vel luto, quo
etiam bene sunt digni.

133. Notandum autem quod etiam gaudere vide-
tur poeta noster dictione τῆς μορφῆς, personalis
sane, tanquam personam hanc sibi prælectam su-

mens. Ideo sæpe linguam admovet. Ad illam, indicantem hic etiam in fine *nexus*, vel quod natura vorum est, vel quod est juxta speciem, ut sit γλωσσοπυρσόμορφος gratia, quæ per rubras linguas configurata est secundum exemplar, et ita *lumen facta similis*, ad divini luminis ostensionem, πυρσῶ simpliciter accepto pro lumine; aliis autem verbis, πυρσόμορφος est ista gratia, quæ πυρῶπός sicque faciem tum imitata, linguas ignitas configurabat; quibus linguis, ignari quidem facti sapientes, sermones bonos et vere sapientes et divinissimos adinvenerunt; philosophi vero, adhærente gutturi cujusque lingua, inania balbutiverunt.

Troparium 1 octæ quintæ.

Sicut dignum voluit sponte sua liberaliter,
Domino carens descendit Spiritus a Patre,
Sapientes faciens in linguis apostolos,
Sigillans in illis vitæferum verbum,
A Patre pariformi, quod Salvator dixit.

134. In hac strophæ sancti Spiritus descensum philosophice tractat poeta, docens quod non serviliter desuper missus est ad apostolos in ethnicorum congregatorum utilitatem, sed, inquit, sicut bene placuit, proprio sane placito communique sanctæ Trinitati, verum etiam sponte sua plenaque voluntate a Patre descendit, siquidem, ut ideum placitum, sic quoque potestas eadem ac idem dominatus est et Patri talem descensum comprobanti, Filioque, ac pariter sancto Spiritui. Descendit autem, inquit, erudiens in linguis, sive per linguas ignitas, quibus significabatur Spiritus sanctus, apostolos, atque docens, seu confirmans salutiferum sermonem, quem Salvator dixit, sive sermonem Salvatoris Christi, veraciter affirmantem venturum esse Paracletum, Spiritum veritatis, in apostolos, et inducitur eos in omnem veritatem. Talem autem Filii sermonem etiam πατροσθενῆ vocat, tanquam exinde vim efficaciam tenentem; et ζύμορφον veritate, sive isti Verbo et Filio, qui est ipsa veritas, sive æquali Patri, loco dictionis συμφυῆ, juxta significatum μορφή, quod naturam indicat; nam omnia quæcumque potest Deus et quæcumque naturalia sunt ei, Filii quoque sunt. Videtur enim sapiens poeta noster vi cogere voluisse quæ sunt Filii, sive virtutem a Patre, id est, potestatem Patri concordem, et quod est cum ipso connaturale, ferventiusque sermoni ab isto sive Filio firmiter promisso ac verissimo condunare. Talis est, quantum nobis intelligere datur, strophæ sensus, juxta traditum ipsius textum.

135. Si quis autem vivificum sermonem ipsam Dei Patris Filium esse putans ad illum referre velit dictionem: πατροσθενῆ et ζύμορφον, non facile poterit, puto, juxta talem sensum illis conjungere dictionem: ὃν Σωτῆρ ἔφη. Melius esset ad facilis sententiæ dispositionem si quis scriberet recto nominativoque casu: πατροσθενῆς ζύμορφος, ut confirmet sanctus Spiritus vivificum verissimum-

λεκεὶν αὐτῶ· διὰ καὶ συχνὰ πρὸς αὐτῆ ἔχει τὴν γλῶσσαν, δηλοῦση καὶ ἐνταῦθα ἐν τῷ τέλει τοῦ εἰρημοῦ, ἢ τὸ φύσει ἀληθές, ἢ τὸ κατὰ εἶδος, ἢ ἐν γλωσσοπυρσόμορφος, ἢ διὰ πυρῶν γλωσσῶν μορφαθεῖσα πρὸς ἰσὺαλμα, ὡς ἔξην, καὶ οὕτω φωτεινῆς πρὸς ἐνδειξίν θειοτάτου φωτός, λαμβανόμενου τοῦ πυρσοῦ ἀπλῶς ἀντι φωτός· καὶ ἄλλως δὲ φράσαι πυρσόμορφος Πνεύματος χάρις, ἢ πυρῶπός καὶ οὕτω πυρσὸν τότε ἰσὺάλλουσα, ἢ τις καὶ γλῶσσα; πυρῖνας ἐμόρφαζε· δι' ὧν γλωσσῶν ἀγράμματα μὲν σοφισθέντες, λόγους ἀγαθοὺς καὶ τῶ ὄντι σοφοὺς καὶ θειοτάτους ἐξηρεύξαντο· φιλόσοφοι δὲ κολληθεῖσες τῷ λάρυγγι τῆς γλώσσης ἐκάστω, κενὰ ἐβατῆρισαν.

Troparium πρῶτον τῆς πέμπτης ὥδης.

B XII. Καθὼς περ εὐδόκησεν αὐτεξουσίως
Ἄδίσποτον κάτεισι Πνεῦμα πατρῶθεν,
Σοφίζον ἐν γλώσσησι τοὺς ἀποστόλους,
Ἐπισφραγίζον τὸν φερέσιον λόγον
Πατροσθενῆ ζύμορφον ὃν Σωτῆρ ἔφη.

ρλδ'. Τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁ μελιχρὸς φιλόσοφαι κάθοδον ἐν τῷ ἀνακειμένῳ τροπαρίῳ, διδάσκων ὅτι οὐ δουλικῶς ἐπέμψθη ἔνοθεν εἰς τοὺς μαθητάς· ἐπ' ὠφέλειαν τῶν συνελεγεμένων ἐθνικῶν, ἀλλὰ καθάπερ, φησὶν, εὐδόκησεν, ἰδίᾳ τε δηλαδὴ εὐδοκίᾳ καὶ κοινῇ δὲ κατὰ τὴν ἁγίαν Τριάδα, ἀλλὰ καὶ αὐτεξουσίως καὶ ἀδίσποτον κατέρχεται πατρῶθεν· ὡς τῆς αὐτῆς καθὰ εὐδοκίᾳς οὕτω καὶ ἐξουσίας καὶ θεοκρατίας οὐσης, καὶ τῷ τὴν τοιαύτην κάθοδον συναποδοχομένῳ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ δὲ ὡσπερ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· κατέρχεται δὲ, φησὶ, σοφίζον ἐν γλώσσησι, ἤγουν διὰ γλωσσῶν πυρῖνων, αἷς τὸ ἄγιον ἐσημαίνετο Πνεῦμα, τοὺς ἀποστόλους καὶ ἐπισφραγίζον ἤτοι βεβαιοῦν τὸν φερέσιον λόγον, ὃν ὁ Σωτῆρ ἔφη, ἤγουν τὸν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὸν ἀληθῶς εἰπόντα ἐλευθεῖσθαι τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἐπὶ τοὺς μαθητάς, καὶ ἀδηγήσειν αὐτοὺς εἰς πᾶσαν ἀληθειαν. Τὸν δὲ τοιοῦτον τοῦ Υἱοῦ λόγον καὶ πατροσθενῆ ὀνομάζει, ὡς ἐκείθεν ἔχοντα τὸ κατ' ἐνέργειαν ὄντος, καὶ ζύμορφον διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἐκείθεν τῷ λόγῳ καὶ Υἱῷ τῆ ἀποστροφῆς, ἢ τῷ ἱσῷ Πατρὶ· ἀντὶ τοῦ συμφυῆ, κατὰ τὸ σημαίνονμενον τῆς μορφή, ὃ τὴν φύσιν δηλοῖ· πάντα γὰρ ὅσα τε σθένει ὁ Πατὴρ καὶ ὅσα συμπέφυκεν αὐτῷ ὡς πανσθενεῖ Θεῶ, καὶ τοῦ Υἱοῦ εἰσι· δοκεῖ γὰρ ἐθελῆσαι βιάσασθαι ὁ σοφὸς μελιχρὸς οὗτος τὰ τοῦ Υἱοῦ, ἤγουν τὸ πατροσθενές, τουτέστιν ἴσσοθενές· τῷ Πατρὶ, καὶ τὸ πρὸς ἐκεῖνον συμφυές, καὶ τῷ ὡς ἐκεῖνου ἤγουν τοῦ Υἱοῦ βεβηχότως ὑπασημένῳ καὶ ἀληθεστάτῳ λόγῳ θερμότερον παρασαρμόσαι· καὶ τοιαύτη, ὅσα γε ἡμᾶς ἐπιβαλεῖν, ἢ ἔνοια τῷ τροπαρίῳ, κατὰ τὴν προσηνεγμένην γραφὴν αὐτοῦ.

ρλε'. Εἰ δὲ τῆς φερέσιον λόγον αὐτὸν τὸν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς νοήσας Υἱὸν, ἐθελῆσαι πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον συμβεβῆσαι τὸ πατροσθενῆ καὶ ζύμορφον, οὐκ ἂν, οἶμαι, δυνήσεται ῥῆσον κολληθεῖσαι αὐτοῖς πρὸς ὃν τοιοῦτον καὶ τὸ, ὃν Σωτῆρ ἔφη. Ἐξὶ δὲ ἂν κάλλιον εἰς ἀπαρτισμὸν εὐδοουμένης ἔνοιας, εἰ τις γράφει κατὰ ὀρθὴν καὶ εὐσίαν πτωσίαν, πατροσθενῆς ζύμορφος, ἢ ἐπισφραγίζῃ τὸ ἄγιον Πνεῦμα, τὸν ζω-

φῶρον καὶ ἀληθέστατον προφορικὸν λόγον, ὃν ὁ Σω-
τήρ Χριστὸς ἔφη, ὁ καὶ πατροσθενῆς ζυμμορφος τῷ
Πατρὶ θελοῦσθ. Τοῦτων δὲ οὐταὶ προσεπιθεσθλημένων,
καὶ καλὸν ἔστι καὶ τὰ κατὰ μέρους ἐπισκεψασθαι τοῦ
τροπῆριου σημήσιως, ἰστέον ὅτι τὸ καθὼς περ, εἰ
καὶ μὴ πάνυ τέτριπται τοῖς πάλαι βήτορσιν, ἀλλὰ
προτιμᾶται αὐτοῦ τὸ καθάπερ, ὡσπερ καὶ τοῦ καθὼς
τὸ καθά, ὅμως ὁ μελωδὸς διὰ τὸ μέτρον καὶ τῆν
πάγκοινον χρῆσιν καὶ ἀγίαν, ἥς τὸ καθὼς ἀπέσταλκέ
με ὁ Πατήρ, προέκρινε τὸ καθὼς περ.

ρλζ'. Τὸ δὲ εὐδόκησεν ἴβαν σεμνὸς εἶπεν · ὕψηλῃ
γὰρ λέξις τὸ εὐδοκεῖν, καὶ Θεῶ καὶ θελοῖς ἀνδράσιν
ἀποκακληρωμένη, ὅποιοι μάλιστα οἱ βασιλεῖς. Ἐχει
δὲ τὸ σεμνὸν διὰ τὸ κατ' ἐπίκρισιν ἀποφαντικῶς ·
οὐ γὰρ εὐδόκησεν φαμέν, οὐδὲ δοκεῖ ἐπὶ τῶν τοιού-
των, ἀλλὰ εὐδόκησε καὶ εὐδοκεῖ · αὐτεξούσιος δὲ κυ-
ριως ὄντι αὐτῶ κρατοῦντι ἑαυτοῦ, διχα ἐπιτάγ-
ματος ἔξεστι ποιεῖν ὅπερ ἐθέλει · καὶ λέγεται ὁ
τοιούτος αὐτεξουσίως ποιεῖν ὅπερ ἂν ποιῆ, ὡς ἐξὸν
ἂν αὐτῶ. Ἀδέσποτον δὲ νῦν μὲν τὸ μὴ τεταγμένον
ὅπο τι δεσπότη. Οἱ δὲ παλαιοὶ βήτορες καὶ βιβλίον
ἀδέσποτον φασὶ τὸ ἀνώνυμον, οὐ μὴ φανερός ὁ ποιη-
τῆς ἢ ὁ δεσπότης · οὕτως δὲ καὶ ζήτησιν ἀδέσποτον,
τὴν ἀνεπίγραφτον καὶ οὕτως ἀδηλον · καὶ φήμην δὲ
ἀδέσποτον τὴν ἀμάρτυρον, ἥς οὐκ οἴσμεν τὸν κατάρ-
ξαντα. Εἰ δὲ πατρόθεν τὸ Πνεῦμα κάτεισιν, ἀλλὰ
καὶ ὁ Υἱὸς ἐπεμφεν αὐτὸ · καὶ αὐτὸ δὲ αὐτεξουσίως
κατήλθεν ἀδέσποτον. Πάντως δὲ οὐ περιγράφεται
τόπως καταφειτῆσαν τῷ ἁγίον Πνεῦμα, καθὰ οὐδὲ ὁ
Υἱὸς οὐτε συγκαταθεσθῆκός, οὐτε ἀνεληλυθὸς · παντα-
χοῦ γὰρ αἰεὶ παρῆσιν ἢ ἁγία Τριάς.

ρλζ'. Σοφίζετον δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ σοφοῦς ποιεῖν,
ὡ θήπου γὰρ τὸ ἐξαπατῆν · τὸ δὲ ἐν γλώσσαις,
γλώσσησιν εἶπεν ἀναγκαιῶς ποιητικῶς ὀνομασμένος · καὶ
ἔστιν ἢ λέξις Ἰωνίων, οἱ καὶ τὸ μούσαις καὶ σφαιραῖς,
μούσῃσι φασὶ καὶ σφαιρησιν · οὐκ ἂν δὲ γλώσσας
ἐνταῦθα μόνως νοοῖμεν ἂν τὰς ἐν εἴδει πυρὸς ἐμ-
φανισθείσας ποτὲ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὰς τῶν ἀλλογε-
νῶν, αἷς ὡς μελωδεῖται καινουργηθέντες ἐσφαιρέθη-
σαν οἱ μεθητά. Εἰ δὲ ὁ Υἱὸς σφραγίς ἰσότηπος
λέγεται· τοῦ Πατρὸς, οὐ μεμπτέον τὸν μελωδὸν εἶ-
πόντα καὶ ὅτι σφραγίζει τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν τοῦ
Υἱοῦ λόγον · οὐδὲν γὰρ τι κωλύει προσαρμόζειν τῇ
ἁγία Τριάδι καὶ τὸ κατὰ τὴν σφραγιδα σεμνόν. Φε-
ρέσιος δὲ λόγος κυρίως καὶ πρώτως, ὁ μὴ κατ' ἀν-
θρώπων τὸν ἀπλῶς, ἀλλὰ ὁ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ
καὶ ἄλλως μὲν σεμνυνομένου τῇ τοιαύτῃ λέξει πολ-
λαχῶς, μάλιστα δὲ ὅτι αὐτὸς λόγος ἦτοι αἰτία ἔστι
πάντων τῶν ὄντων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ζωογόνος καὶ
φερσίσιος, ἦτοι φέρων ἡμῖν βίαν, ἔπερ ἐστὶ ζωὴν
διπλῆν, τῆς κατὰ ψυχὴν ὁμοῦ καὶ σάρκα, καὶ τὴν
κατὰ βίαν, ὃν καὶ αὐτὸν ζωὴν καλεῖ ὁ σεμνύων τὸν
Ἰθακήσιον ἥρως ὅτι ζωὴ αὐτῶ ἦν πολλή · ζωὴν
ἐκείνος λέγων τὴν τε ἄλλην ἐν βίῳ πτῆσιν καὶ τὴν
ζώσις παντοδαπῶς. Ἐκ τοῦ φέρω δὲ φερσίσιος, ὡς
ἔρχω ἀρχέπλουτος, καὶ ὡς φέρω φερσίσιος. Διὰ δὲ
εἰ συχὰ βραχέα φωνήεντα καὶ τὴν ἐνταῦθα κακο-

PATROL. GR. CXXXVI.

que verbalem sermonem, quem dixit Salvator
Christus, qui sane cum Patre virtute formaque
consimilis est. His itaque sic adjectis, quoniam bo-
nium est per partes, ex more, strophæ perspicere
membra, sciendum est quod vox καθὼς περ, eisi
non multum fuerit apud antiquos rhetores usitata,
ipsique præfertur τὸ καθάπερ, ut verbo καθὼς ver-
bum καθά, poeta tamen ob metrum et similem
sanctiumque usum, qui dicitur : καθὼς ἀπέσταλκέ
με ὁ Πατήρ, prætulit καθὼς περ.

136. Verbum autem εὐδόκησεν valde convenien-
ter adhibuit. Excelsa namque est dictio εὐδοκεῖν,
et Deo divinisque viris sorte tributa, quales sunt
præsertim reges. Habet autem majestatem ob elec-
tionis liberam manifestationem : non enim dici-
mus εὐδόκησεν, nec δοκεῖ, erga eos tales, sed εὐδό-
κησεν et εὐδοκεῖ, αὐτεξούσιος autem proprie est
illius cui, sui domino, absque jussione licet facere
quod vult. Et dicitur talis αὐτεξουσίως facere quod
facit tanquam ipsi licitum. Ἀδέσποτον vero est quod
sub aliquo domino non est constitutum. Veteres
autem rhetores ἀδέσποτον quoque vocant librum
anonymum, cujus auctor aut dominus non appareat
sic etiam disquisitionem ἀδέσποτον, illam quæ
titulo caret et non est manifesta ; ἀδέσποτον quo-
que dicimus hanc quæ non habet testem cujusque
nescimus auctorem. Si vero Spiritus a Patre descen-
dit, at Filius Illum etiam misit. Ipse vero quoque
sponte sua libereque descendit. Non autem omnino
circumscribitur loco descendens Spiritus sanctus,
sicut neque Filius, cum ipse descendit aut ascen-
dit : ubique enim semper adest sanctissima Trini-
tas.

137. Σοφίζετον hic etiam sapientes facere, non
sane decipere significat. Hoc vero : ἐν γλώσσαις,
magis poetice necessario dixit γλώσσησιν. Dictio
est Ionica qua pro μούσαις et σφαιραῖς, dicunt
μούσῃσι et σφαιρησιν. Hic autem de linguis cogita-
re debemus, non istis solis, quæ sub ignis specie
apparuerunt, sed præsertim de alienigenarum
linguis, quibus, ut poetæ carmine celebratur,
renovati sapientes facti sunt discipuli. Si vero Fi-
lius æquum Patris dicitur sigillum, non arguendus
est poeta dicens Spiritum sanctum signare Filii
verbum. Nihil enim impedit quin tribuatur sanctæ
Trinitati quod in sigillo venerandum est. Vivificum
autem verbum proprie primumque non est homi-
nis vulgaris verbum, sed Verbum Filii Dei, qui
sæpè tali dictione celebratur, sed ideo præsertim
quod ipse ratio sit (λόγος) sive causa cunctorum
entium ; et idcirco dicitur vivificus et vitalis, seu
nobis ferens vitam, id est, duplicem vitam, eam
quæ simul ad animum et carnem respicit, et illam
quæ juxta victum consideratur, quem etiam vitam
appellat iste celebrans Ithacensem herdem, quod
ipsi multa vita (ζωὴ) erat, vitam vocans reliquarum
victus possessionem et præsertim eam in variis
animalibus stantem. Everbo autem φέρω venit φερ-
σίσιος, sicut ἔρχω ἀρχέπλουτος et φέρω φερσίσιος.

21

Propter multas vero breves vocales et falsam exinde mensuram, additione litteræ σ factum est verbum φερέσιος. Sic quoque θεόδοτος in metro θεόδοτος diceretur. Similis vero ratio littera σ donavit etiam θεσπέσιον, et ex θεοικέλω θέκελον, ποστέα θέκελον.

Troparium secundum odæ quintæ.

Curabat mentes quidem a peccato
Et sibi apparabat apostolorum,
Deus Verbum, omnium princeps, immaculata domo;
Æquabilis roboris autem et consubstantialis,
Nunc informatur Spiritus lumen.

138. Gratias debere magno doctori Christo sanctos apostolos philosophice docet poeta, non minores deinde Spiritui sancto; necnon Ipsi Patri. Supremus enim Dominator Filius, quatenus ratio omnique persecutor amentię, ihto vel ihto peccato ante ascensionem, et curabat animos apostolorum; recte vero sub imperfecti forma verbi ihto, subintelligeres; ihsato autas sive jam tunc curavit. Et hoc agens et perficiens parabat sive paravit autw, sive iautw, cum aspero spiritu, puram domum, seu sanctam habitationem, unumquemque apostolum. Et hoc quidem sapientissimus œconomus Filius Dei jam ante diem hodiernam in sanctos apostolos perfecerat, eos sibi domos affabre divina cura construens: quædam enim artificiosa dictio est κατασκευάζειν; aut, ut idem dicam, architectonica: unde nominatur apud sapientes άνασκευή et κατασκευή. Nunc autem Spiritus-sanctus, ut semper dignam quærens inhabitationem ac permanionem sibi, inventis sanctorum apostolorum animis, id est, intellectualibus domibus, scopolis mundatis et pulchritudine splendentibus, aromatum plenis, et ad illum alliciendum valde idoneis, inhabitavit hujusmodi domibus, utpote qui cum illo ejusdem est virtutis et consubstantialis. Hic etiam Ipsi libertas plena nec ulla senatusconsulti necessitas, ubi nec invidia nec contentio reperitur. Hanc igitur Verbi domum, quæ simul est Patris, hodie Spiritus sanctus ingredietur, vel, ut simplicius dicam, habitat.

139. Verbum ihto poterat etiam dicere ihto, communius per litteram α. Sequens autem, tanquam extraneus, istud, iητρός et iητρών, ionice dictum; et hoc; non oculum ihsεται, nequidem Neptunus; scribit et ipse ihto pro iάτρευς. Pectora vero Christum sanare dicit, non viscera, vel corporalia pectora, quorum derivatio est φρενίτις, sed spiritualia, secundum quæ sensati (φρενήρεις) parentes esse, et non seductionem neque dementiam subire, putamus illa quidquam etiam fuisse cooperata. Istud enim aliquando faciet medicus, timens ne hypochondria curatus morbi perversitate patiatur. Medicus autem animarum, Dei Filius, in apostolicis habitaculum sibi, mentem curat, quæ sapere in hominibus est, seu φρονούν, quod φρένας dicit

μετρίαν, επενθέσει του α γέγονε φερέσιος. ουτο και ο θεόδοτος θεόδοτος εν μέτρω λεγθειη εν· ομοιος δε λόγος εισιγμάτισε και το θεσπέσιον, και το εν θεοικέλου θέκελον, εϊτα θέκελον,

Τροπάριον δεύτερον τῆς πέμπτης φθῆς.

XIII. Ihto τὰς φρένας μὲν ἐξ ἁμαρτίας,
X' αὐτῷ κατεσκευάζει τῶν ἀποστόλων,
Θεὸς Λόγος πάνταρχος ἄχραντον δόμον·
Ἵομοσθενοῦς δὲ, καὶ συνουσιωμένου
Νῦν ἐγκατοικίζοιτο Πνεύματος φάος.

ρλη'. Χάριτας ἱποφείλει τῷ μεγάλῳ διδασκάλῳ Χριστῷ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους φιλοσοφεί ὁ μιλῶδός· ναὶ δὴ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι ἐξάπαντος· δηλον δὲ πάντως ὡς αὐτίκα καὶ τῷ Πατρὶ· ὁ γὰρ πάνταρχος Υἱὸς καθὼ Λόγος καὶ πάσης ἀλογίας διώκτης, ihto, ἤγον ihto ἐξ ἁμαρτίας καὶ θεράπεια πρὸ τῆς ἀναλήψεως τὰς φρένας τῶν ἀποστόλων· ὁρθῶς δὲ ἐν τῷ κατὰ παρατακτὴν σχηματισμῷ τοῦ ihto, συνεπινοήσοιτό τις καὶ τὸ ihsato αὐτάς, ἤγον ἰθεράπευσεν ἑκτοτε. Καὶ τοῦτο ἐξανύων καὶ ἐξανύσας, κατεσκευάζειν ἦτοι κατεσκευάσεν αὐτῷ, ἤγον iautw, κατὰ πνεῦμα δασύ, δόμον ἄχραντον, ἤγον ἄγιον οἶκον ἑκαστον ἀπόστολον· καὶ τοῦτο μὲν ὁ σοφώτατος οἰκοδόμος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἤγασεν ἔφη φθάσαι; πρὸ τῆς σήμερον ἐπὶ τοῖς ἀγίοις μαθηταῖς, οἴκους ἐκείνους iautw συστησάμενος ἐπιστημοναρχικῶς ἐνθῶ σκευωρίῳ· τεκτονικῆ γὰρ τις λέξις τὸ κατασκευάζειν· ταυτὸν δ' εἰπεῖν καὶ οἰκοδομικῆ· C ὅθεν ὠνόμασται καὶ ἡ παρὰ τοῖς σοφοῖς ἀνασκευὴ καὶ κατασκευὴ. Νῦν δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ὡς εἰς ζῆτοῦν ἔβαν ἐνοικιστῆν καὶ παραμονῆν ἑαυτοῦ, εὔρον τὰς τῶν ἀγίων ἀποστόλων ψυχὰς, ὅ ἐστι τοὺς τοιοῦτους νοητοὺς οἴκους αὐτῶν, σεσαρωμένας καὶ εἰς κάλλος λαμπομένας, καὶ ἀποφορὰς εὐώδους τε πλησμένας, καὶ παλὺ τὸ ἐφοκλὸν αὐτοῦ εὐπραγίας, ἐνέφηξε τοῖς τοιοῦτοις οἴκοις τοῦ ἰομοσθενοῦς αὐτῷ καὶ συνουσιωμένου ἀγίου Πνεύματος· αὐτεφούσιον κἀναυθα καὶ προβουλεύματος· οὐ δόμον, ἐνθα οὔτε φθόνος, οὔτε στάσις ἤτισσῶν παρεκρίνεται. Τῷ γοῦν οἴκῳ τοῦ Λόγου, αὐτίκα δὲ καὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ τὸ ἄγιον Πνεῦμα σήμερον ἐγκατοικίζοιτο, ἤγον ἀπλοικῶς εἰπεῖν, ἐνοικεῖ.

ρλθ'. Τὸ δὲ ihto εἶχε μὲν καὶ ihto εἰπεῖν κοινότερον διὰ τοῦ α· ἀκολουθῶν δὲ ὡς οἱ ἐξωτερικῶς τῷ iητρὸς καὶ iητρῶν ἰωνικῶς, καὶ τῷ· οὐκ ὀφθαλμὸν ihsεται, οὐδ' Ἐνοσίχθων· γράφει καὶ αὐτὸς ἐναυθα ihto ἀντὶ τοῦ iάτρευς· φρένας δὲ τὸν Χριστὸν iάσθαι φησιν, οὐ τὸ σκλάβησον, τὰς σωματικὰς δηλαδὴ, ὧν παρώνυμος ἡ φρενίτις; ἀλλὰ τὰς ψυχικὰς, καθ' ἃς φρενήρεις φαινόμενοι εἶναι, καὶ οὔτε φρεναπάτην πάσχειν, οὔτε φρενοδιάθειαν, φρονούμεν συντελούσας τι καὶ αὐτάς. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ iατρὸς ποτε ποιήσει, δεδιῶς μὴ καὶ τὸ ὑπόγονδριον ὁ iατρευόμενος; δυσπαθήσῃ κακοτροπιῇ νόσου· ὁ δὲ τῶν ψυχῶν iατρὸς, ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἐν τοῖς ἀποστόλοις τὸ αὐτῷ οἰκεῖν, τὸν νοῦν θεραπεύει, ὁ; ἐστὶ τὸ ἐν ἀνθρώποις φρονούν, ὃ φρένας εἶπεν ὁ με-

λῡδός· τὸ δὲ ἐξ ἁμαρτίας πρὸς ἀκριβειαν ἔνοιας A
κεῖται· φρενῶν γὰρ ψυχικῶν ἰατρειὰ ὡς καὶ κερ-
δίαι, ἢ τῆς ἁμαρτίας ἐξάλειψις·.

ρμ'. Καὶ σημάτωσαι τὸ ἴητο, ἦγουν ἰάτρειε φρέ-
να· ἐξ ἁμαρτίας· δι' οὗ δηλοῦται ὅτι καθὰ νόσοι
σωμάτων αἰ κατ' ἐκείνο καχεξίαι, οὕτω καὶ φρε-
νῶν αἰ ἁμαρτίαι· καὶ ὅτι ἅμα ἐκείνων ἴασις ἀποτε-
λεῖται, καὶ αὐτίκα δόμος Θεοῦ γίνεται ὁ θεραπευ-
μένος· ὡς δὲ σώματος καθικνούνται νόσοι καὶ δι'
ἁμαρτίας, ἐμαθε καὶ ὁ ἀκούσας τὸ, "Ἴδε ὑγιῆς γέγο-
νας· μηκέτι ἁμάρτανε· καὶ ἔχει εὐλόγως καὶ τοῦτι
τὸ πρῶγμα. Εἰ γὰρ τὸ κατ' ἄνθρωπον ὀργανικὸν σῶ-
μα βιάσκει ψυχὴν καθὰ καὶ τεχνίτην ἄνθρωπον
καὶ ἐπιστήμονα πολλαίς τραυματίζει καὶ ἄλλως
ὡς λυπεῖ τὸ κατ' αὐτὸν ὄργανον, οὐδ' ἐκείνο ἀπαθὲς B
ἀείδν, καλῶς ποτε καὶ αὐτὸ πάσχει ἐν καιρῷ κατὰ
ἐπιπάθειαν. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ μὲν σὺνδέσμος
ἐπιπέθει οὐκ ἀποδέσθεται συνήθως, ἀλλὰ δοκεῖ ἀνα-
κότος εἶναι μερισμὸς ὁποῖός καὶ ἐν τῇ καταρχῇ
κεῖται τοῦ σεβασμίου βιβλίου τῶν Πράξεων τῶν
ἀποστόλων. Εἰ μὴ τις ἄρα δεξιῶς αὐτὸν συνῴησει
ἐν τῷ ὁμοθενοῦς δὲ καὶ συνοουσιωμένου· ἵνα λέγη
ὡς τὰ μὲν πρὸ τούτου δόμον ἄχραντον ὁ Θεὸς Λόγος
κατεσκεύαζε· νῦν δὲ τῷ τοιοῦτῳ οἴκῳ ἅγιον Πνεῦ-
μα ἐγκατοικίζεσκει. Μίετρον δὲ πεισματῖ σφιγγόμενος
ὁ μελωδὸς τὸ καὶ ἐπιπέθω κατεσκεύαζε δόμον, χ' ἀ-
πὸ λέγει, ἀφελόμενος μὲν τὸ κατ' ἀρχὴν εἰς τῆς ἀντω-
νομίας τῆς καὶ οὕτως πάλιν δασυνομένης· τρέψας δὲ
τὸ χ τοῦ καὶ σὺνδέσμου εἰς ἀνέλιθοιχον δασὺ τὸ χ,
μετὰ τὴν λόγῳ συναλοιφῆς ἐκδιψῆν τῆς αἰ διφθόγ-
γου· ἦεις διφθογγος οὕτως ὕπῆλθε κουριθεῖσα C
καὶ ἐν τῷ - "Ἐρχομ' ἔχων ἐπὶ νῆας· - ἔχει δὲ καὶ
ἀρχαίαν χρῆσιν παλαιότητος ὁ μελωδὸς ἐκ τοῦ
τυράνου Οὐδίσποδο, τὸ - χ' αὐτοῦ - ἦτοι καὶ ἑαυτοῦ.

ρμ'. Τὸ δὲ πάνταρχος ἴσον ἐστὶ τῷ παμβασιλεὺς,
καὶ παντάναξ, καὶ ἀναξ ἀνάκτων, καὶ βασιλεὺς
βασιλέων, καὶ κύριος κυριεύοντων, τὸ δὲ μεῖζον
καὶ Θεὸς Θεῶν. Σεμνότερον δὲ πάνταρχος· λέγειν διὰ
τοῦ τ, ὡσπερ καὶ παντάναξ, ἦπερ διὰ μόνου τοῦ ν,
καὶ ἡ αἰτία δῆλη· διὸ καὶ ὁ παντουργὸς προεκριβη
ἐπιλέγεσθαι τῷ Θεῷ, τοῦ πανουργοῦ ἀφορισθέντος
ὡς ἐπιβήτου τὰ πλείω· εἰ καὶ ὁ παροικιστῆς
ἀγαθὴν ἔνοιαν παρεισπρίνει αὐτῷ, ἔνθα ἐπεινῶν
ἐκφαίνεται τὸν πανουργόν. Λόγῳ δὲ ὁμοίῳ καὶ παν-
εἰσία σοφία λέγεται ἢ τοῦ Θεοῦ παρὰ ἐταίρῳ ἁγίῳ D
μελωδῷ, οὐ πρὸς ἀκλουθίαν τοῦ Ἐναντίας κυρίου
ὀνόματος· ὅτι δὲ καὶ διχα τοῦ τ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἢ
αὐτῇ ἔνοια σώζεται ὅποια ἦν ἂν καὶ μετὰ τοῦ τ,
ὄπλον διχα πολλῶν ἄλλων καὶ ἐκ τοῦ πανωλεθρίῳ,
καὶ τοῦ πανόπτῃν κύκλον ἡλίου καλῶ· ταυτὸν δ'
εἰπεῖν τὸν πάντ' ἐφαρῶντα, καὶ ὡς ἂν φαίη τις παν-
επόπτῃν ἄχραντος δὲ δόμος ὁ ἔπερ πᾶν ἀρχικὴν
ὕπερνον, ὁ πέρπων πάντως Θεῷ. Τοιοῦτος δὲ ὁ
ναὸς Θεοῦ ὢν, ἐκεῖνος οἶκος· ὥστε κατὰ τὴν δαυιτι-
κὴν ἱερεῖαν, ἧς προεμνήσθημεν, τὰ ἐνταῦθα γίνε-
ται· κατασκευάζει μὲν γὰρ ὁ Υἱὸς καὶ Θεὸς δόμου
ἄχραντου τοῦ ἀποστόλου, καρδίαν καθαρὰν κτιζῶν
ἐν αὐτοῖς· ἐγκατοικίζεται δὲ κατὰ τὸν μελωδῶν αὐ-
τόθι πνεῦμα εὐθὲς, ἐγκατακτισμοῦ λόγῳ,

poeta. Hoc autem : ἐξ ἁμαρτίας, ad sententiæ ac-
curationem ponitur : pectorum enim spiritalium
sicut et cordis curatio, est culpæ avulsio.

140. Notandum est hoc loco : ἴητο, sive libera-
bat peccatis pectora : hinc demonstratur quod sicut
morbi corporales sunt malæ corporis habitudines,
sic et pectorum culpæ ; quodque, statim ut illo-
rum sanatio completur, continuo domus Dei fit
sanata. Quod autem ad corpus attingant morbi vel
per culpas, ille didicit qui sic audivit : Vide, sanus
factus es ; jam noli peccare. Et hoc quoque ratio-
nabile est. Si enim organicum hominis corpus ani-
mæ lædit quemadmodum artificiosum et perlitum
hominem sæpe sauciat aliasque contristatur ip-
sius instrumentum, quod non est semper impassibi-
le, bene aliquando etiam ipsum cum opportuni-
tate quodammodo patitur antipathiam. Scito autem
quod conjunctio μὲν hic non ex more producitur,
sed videtur esse sine respondente particula, qualis
in initio venerandi Actuum apostolorum libri legi-
tur ; nisi quis eam jungat cum isto : ὁμοθενοῦς
δὲ καὶ συνοουσιωμένου ; ut dicat : quod antea quidem
puram domum Deus Verbum parabat ; nunc autem
in ista domo Spiritus sanctus inhabitat. Metri
vero constrictione pressus poeta, hoc ἐπιπέθω κατε-
σκεύαζε δόμον, - χ' αὐτῷ dicit, dimissa quidem
initiali littera e pronominiis, quod sic etiam aspe-
ro spiritu notatur ; conversa autem conjunctionis
littera x in asperam ejusdem ordinis χ, post elisionem,
per synalæpham, diphthongiαι ; quæ diphthongi-
us sic insinuat elisa in hoc : ἔρχομ' ἔχων ἐπὶ
νῆας. Habet autem exemplum antiquissimum poetæ
ex Œdipo rege locutionem χ' αὐτοῦ, sive καὶ ἑαυ-
τοῦ.

141. Vox πάνταρχος æquivalere voci παμβασιλεὺς,
necnon vocibus παντάναξ, ἀναξ ἀνάκτων, βασιλεὺς
βασιλέων, κύριος κυριεύοντων ; et, quod pius est,
Θεὸς Θεῶν. Satius autem dicere πάνταρχος per τ
sicut παντάναξ, quam per solum ν. Ratio manifesta
est, ideoque ὁ παντουργὸς dicere de Deo præstat,
quam ὁ πανουργός, qui plerumque malo sumitur
sensu. Si Proverbiorum auctor bonam ei tribuit
significationem, hic manifeste videtur laudare τὸν
πανουργόν. Simili ratione πανεἰσία dicitur sapien-
tia Dei apud socium sanctum melodium, non con-
gruenter ad nomen proprium Πανατός. Quod autem
etiam in similibus absque τ servetur eadem senten-
tia qualis esset cum hac littera, patet, præter cæte-
ra, ex πανωλεθρίῳ ; et πανόπτῃν orbem solis voco ;
Id est, cuncta speculantem ; et, quasi dicas, παντε-
κόπτῃν Ἄχραντος deinde est δόμος surgens super
omnem primarium ordinem, et Deo prorsus compe-
teus. Talis vero, quæ templum Dei est, illa domus ;
ut juxta Davidicam supplicationem, de qua men-
tionem fecimus, res ibi sint ; parat enim quidem
Filius ac Deus, in domum immaculatam, apostolos,
cor mundum creans in eis ; inhabitat autem juxta
poetam ibidem spiritus rectus, dedicationis,

142. Vel ut idem dicam, ἐνιδρύσας; ratione. A Sacra vero lectio est ἰδρύσις ex extraneis introrsum in vecta Deoque sacrata. Dicebatur autem apud Græcos ἰδρύειν, primum institucere in templum cum honorifico comitatu a lege statuto, quod apud ipsos undecunque venerandum erat divinum simulacrum aut statua. Notandum vero quod de immaculata seu pura domo sententia ad prædictum lavacrum aliquo modo pertinens converti potest. Valde namque solerter artificioseque sacer melodus, servato lavacri tropo, sicut in locutione: divinum regenerationis lavacrum, sic etiam paulo ante: Lavacrum peccatorum purificationem; purificationis namque convenienter lavacro iubarret; similiter autem ignis, quo eget balneum, præposito vero sensu huic amico sententiæ, isto: τέκνα φωτόμορφα, quod est, filii nivei ac puri; juxta illud: Lavamini, puri estote, purificantes scilicet vestimenta vestra, quod est, exteriorem ac circumpositum vestimentum animæ purgantes et tali lavacro dealbantes. Sic igitur hac metaphora sapiens poeta reete producta, dictam immaculatam domum illi accommodavit; siquidem, ut vestimentum est animæ corpus, ita quoque domus illius est idem corpus. Itaque, sicut oportet tale vestimentum purgare, sic etiam eandem spiritualem domum mundare, quatenus semper in ea maneat inaugurationis gratia vel dedicationis, Spiritus sanctus; ut illa domus et quæ sunt ei similes domus prædictæ Sion legis, gratiæ Spiritus sancti, destructive sicut domorum iniquarum, de quibus igitur apud David, sicut illa spelunca sancta nativitatis Christi speluncarum latronum scholam reprobavit, quæ probum et objurgationem habent in sancto Evangelio.

143. Paris sicut æquæ virtutis est Spiritus cum sanctissimo Filio, necnon, ut dictum est, cum Patre; sed non similis: hoc enim est hæresis. Sic neque similis substantiæ, sed ejusdem substantiæ (οὐδὲ ὁμοιοσύσιον, ἀλλὰ ὁμοούσιον) vel, aliis verbis, consubstantialis. Unde quoque consubstantivum Filio Spiritum ibi dicit. Non autem respuendum dicere συσθενές, vel ταυτοσθενές, vel ταυτούσιον, et recta sunt ista aliaque similia. Evidens autem est impossibile esse Spiritum sanctum, Verbo consubstantivum, non eandem cum illo domum inhabitare. Hoc autem Πνεύματος φάος, ob festivitatis habetur lumen. Per periphrasim vero dictum est: pro Spiritu namque sumptum. Et ibi poetice loquitur poeta: signa namque poetica est periphrasis. Sive autem quis dicat: inhabitat Spiritus, juxta illud: Spiritum rectum innova in visceribus meis; sive Spiritus gratia, sive Spiritus lumen, hæc uni sententiæ consecrantur. Si vero Spiritus lumen dicte domui divine præparatæ insidet, in quam non frustra laboraverunt edificantes, ejusque lucidæ portæ Deo paratæ sunt ad liberam

ρμβ'. Ταυτὸν δ' εἰπεῖν ἐνιδρύσας · ἱερὰ δὲ λέξις καὶ ἡ ἰδρύσις ἐκ τῶν ἔξω παρεκλυσεθεῖσα ἔσω, καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ Θεῷ · ἐλέγεται δὲ ἰδρύειν παρ' Ἑλλήνων τὴν ἀρχὴν καθιστῆν εἰς ναὸν μετὰ τιμίας ἀκολουθίας νενομισμένης, τὸ παρ' αὐτοῖς τιμώμενον ἐξ οἰασοῦν ὅλων θεοσιθῆς ὁμοίωμα εἶπουν ἀφιδρύειν. Ἔτι ἱστέον καὶ ὡς κατὰ τὸν ἔχραντον ἢ ὡς καθαρὸν δόμον ἔννοια δόξοι ἀν τρόπον τινα τοῦ προειρημένου λουτροῦ ἔχρεσθαι · πάντω γὰρ δεξιῶς φυλάξας ὁ ἱερεὺς ἐποποιῆς τὴν κατ' ἐκεῖνο τροπὴν, καὶ τεχνικῶς καθάτι τῷ - λουτροῦ τὸ θεῖον τῆς παλιγγενεσίας · οὕτω καὶ παρὸ ὀλίγου ἐν τῷ - λουτρῶνι κάθαρσιν ἀμπλακημάτων · ἡ κάθαρσις τε γὰρ τῷ λουτρῶνι εὐπρεπῶς παρακολουθεῖ · ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πῦρ οὐ δέεται τὸ λουτρῶνι. Προθέμενος δὲ νοῦν φιλον τοιαύτη ἔννοια καὶ τὸ τέκνα φωτόμορφα, ὅ ἐστι λευκὰ καὶ καθαρὰ, κατὰ τὸ - λούσασθε, καθαρὸν γένεσθε - πλύναντες θηλαθὴ γραρικῶς καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν, ὅ ἐστι τὴν ἔξω καθήραντες καὶ περιέθετον ὅλον ἱματισμὸν τῆς ψυχῆς, καὶ λευκάναντες τῷ τοιοῦτῳ λουτρῶνι. Οὕτω γοῦν τὴν μεταφορὰν ἐκείνην ἀπευθύνας ὁ σοφὸς μείψος, ὑπέκλειψεν ἐκείνην καὶ τὸν εἰρημένον ἔχραντον δόμον · εἴπερ ὡσπερ ἱματισμὸν ψυχῆς τὸ σῶμα οὕτω καὶ οἶκος ἐκείνης τὸ αὐτὸ σῶμα. Διδὸ καθὰ πλύνειν χρὴ τὸ τοιοῦτον ἱμάτιον, οὕτω καὶ τὸν αὐτὸν πνευματικὸν οἶκον σαίρειν, ὡς δέοι μὲν εἶναι ἐνοικισμοῦ χάριν ἐν αὐτῷ, εἶπουν ἔγκλαισμοῦ, τὸ ἅγιον Πνεῦμα · ἵνα οἶκος οὕτος καὶ οἱ κατ' αὐτὸν οἴκοι τοῦ προειρημένου Σιωνίτου νόμου τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθαιρετικοὶ γένωνται οἶκων ἀνομιῶν τῶν παρὰ τῷ Δαβὶδ, καθὰ καὶ σπηλαίων ἁγίων ἐκείνων τὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ σχολῆν κατεβλήφισατο σπηλαίων ληστρικῶν, ἃ ἐν τῷ ἁγίῳ Εὐαγγελίῳ ἔχει μομφὴν καὶ ἔλεγχον.

ρμγ'. Ὅμοσθενές δὲ ὡς καὶ ἰσοσθενές τῷ ἀγατάτῳ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα, οὕτω δὲ καὶ τῷ Πατρὶ καθὰ προεγράφη · οὐ μὴν ὁμοιοσθενές · αἵρεσις γὰρ τοιόγε · οὕτω δὲ οὐδὲ ὁμοιοσύσιον, ἀλλὰ ὁμοούσιον, εἰπεῖν δὲ ἄλλως, συνούσιον · ὅθεν καὶ συνοουσιώμενον ἐνταῦθα τῷ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα φησὶν · οὐκ ἀπόκλητον δὲ καὶ συσθενές εἰπεῖται, καὶ ταυτοσθενές καὶ ταυτούσιον, ἀλλὰ ὀρθὰ πάντα ταῦτα καὶ ὅσα τοιαῦτα. Δῆλον δὲ ὡς ἀδύνατον εἶναι συνοουσιώμενον τῷ ἁγίῳ Πνεύματι μὴ τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ δόμον οἰεῖν · τὸ δὲ Πνεύματος φάος, διὰ μὲν τοῦ φάους ἔχεται τῆς ἑορτῆς · περιπέφραστα δὲ. Ἄντι γὰρ τοῦ Πνεύματος εἰληπταί · καὶ ποιητικεύεται κἀνταῦθα ὁ μολυβδός · σχῆμα γὰρ τι ποιητικὸν καὶ ἡ περιφρασις. Ἐπεὶ δὲ ἔγκαιοικίζεται Πνεῦμα εἴποι τις κατὰ τὸ, Πνεύμα ἐθέσ ἔγκαινισσον ἐν τοῖς ἔγκαιτοῖς μου · εἴτε Πνεύματος χάρις, εἴτε Πνεύματος φάος, μὴ ἔννοια ταῦτα καθὰ γινάσκονται. Εἰ δὲ Πνεύματος φάος τῷ ῥηθέντι θεοσκεύαστῳ δόμῳ ἔγκαιοικίζεται, θεόδομητός τε ἄρα ὁ ταῦτος οἶκος κατὰ τὸν Δαβὶδ, εἰς ἃν οὐ μάλιστα οἰκοδομοῦντες τινες ἐκοπίασαν, καὶ αἱ κατ' αὐτὸν φωταγωγοὶ ὕδραι, Θεῷ ἠσκηγῆται εἰς ἀνώλυτον φωτὸς · εἰσοχῆν, ὅπερ ἐκεῖνος ἀκτινοβολεῖ · καὶ φάους πνευματικῶ

ε τοιούτους λόμους πέπλησται, οὐδὲν οὐκ εἶδε κατα-
καυθῆσθαι.

ρμδ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπεισιν ἡμῖν ἀνα-
δρομοῦσιν, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐξηγημένου τροπαρίου
θεωρεῖται μήποτε οὐκ ἐξ ἀνάγκης; ὁ θεὸς ἰάτω κατὰ
τὴν μελωδίαν φρένας τὰς τῶν ἀποστόλων· οἱ καθά-
παξ ὁλοφύως αὐτῶ ἐνωθέντες καθαροὶ πάντες ἦσαν
κατὰ τὴν ἐκεῖνου λόγον, ὅτι ἐνὸς τοῦ ἐπαράτου
Ἰωάν· ἀλλὰ φρένας; ἐτέρας θυσιαίου ἐν τῷ ἀμαρ-
τάνην, καὶ οὕτως ἐκείνας ἰώμενος ἐαυτῶ κατεσκευά-
ζε δόμον ἀποστόλων, ἦγον ἀποστολικῶν, οὐ οἰκονό-
μοι; δηλαδὴ κατέστησαν οἱ ἀπόστολοι, ὡς καὶ ἐργάται
δοῦλοι πιστοὶ καὶ φίλοι κοινωνοὶ ὑπὸ οἰκοδομητικῆς
τεταγμένοι τῷ Θεῷ. Εἰ δὲ δόμον εἶπεν ἐνικῶς καὶ
οὐ δόμους πληθυντικῶς, οὐ θαυμαστόν ἡμῶς ἐνθυ-
μομένους τὴν μίαν ἀγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολι-
κὴν Ἐκκλησίαν, τὸν τοῦ Θεοῦ δόμον, τὸν διὰ μέσης
τῆς ἐκκλησιαστικῆς λέξεως ἐμπεριεχόμενον τῷ
ἀνωτάτῳ συμβόλῳ τῆς κοσμοσωτηρίου χριστιανικῆς
εἰσόδου.

Ἐπιτομὴ ἑκτῆς εἰρήμους.

XIV. Ἰλασμός ἡμῖν, Χριστέ, καὶ σωτηρία
Ὁ Δεσπότης Ἐλαμψας ἐκ τῆς Παρθένου,
Ἴνα ὡς προφήτην θηρός ἐκ θαλαττίου
Στέρνων Ἰωνᾶν τῆς φθορᾶς διαρπάξης
Ὅλον τὸν Ἀδάμ παγγενῆ πεπτωκότα.

ρμδ. Ἀσυνάρτητος ἡ ἐννοία τοῦδε τοῦ εἰρημοῦ
πρὸς τὴν καμφύτου ἐορτῆς, βραχὺ τι παντελῶς
ἐκείνης θιγγάνουσα κατὰ τὸ, "Ἐλαμψας ἐκ τῆς Παρ-
θένου, δηλαδὴ ἡ προλογιστικὴ τὸν ὑπερφύη τοκετὸν,
εἰδὸς ὡς ἐχρὴν ἀσχολεῖται εἰς τὴν κατὰ τὸν Ἰωνᾶν
εἶρας τὸν συστάτην τῆς ἑκτῆς ψῆδης, πρὸς δὲ παρὰ
θολικῶς εἰκάξει τὰ τοῦ Ἀδάμ, λέγων οὕτω· Χριστέ
ὁ Δεσπότης, Ἰλασμός ἡμῖν καὶ σωτηρία Ἐλαμψας
ἐκ τῆς ἀειπαρθένου θεοτόκου. Διὰ τί; Συγκαταβάς
καὶ ταπεινωθεὶς ἐς τοσοῦτον, ὡς δι' ἡμῶς γενέσθαι
καὶ ἀνθρώπος ὁ ἡμῶν πλάστης, ἵνα δηλονότι καθὰ
τὸν προφήτην Ἰωνᾶν, ὁς προετύπωσε τὴν ἐκ ταφῆς
τριήμερον ἀνάστασιν οὖν, τεραστίως περιεσώσω ἐκ
τῶν στέρνων τοῦ θαλαττίου θηρός· θῆρας γὰρ καὶ τὰ
κίτη· οὕτω καὶ τὸν Ἀδάμ ὅλον διαρπάξης ἐκ τῆς
φθορᾶς, παγγενῆ πεπτωκότα. Ὅλη γὰρ τῷ Ἀδάμ,
ἦγον πάση τῇ ἐξ Ἀδάμ ἀνθρωπίνῃ φύσει, καὶ
ἐπὶ τὴν ψυχὴν, δηλαδὴ ἄλλως καὶ σῶμα, ἐδόθη
τὸ διὰ τὴν ἀδαμιαίαν ἀμαρτίαν ἐπιτίμιον, καὶ πάν-
τες ἐκείθεν φθορᾶ ὑποκείμενοι ἐπανασώθημεν εἰς τὸ
ἀρχαῖον διὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

ρμδ. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ εἰρημοῦ ἐννοία· τινὰ
δὲ ἀνέγραφα ἀντὶ τοῦ Ἰλασμοῦ καὶ σωτηρία, ἰλα-
σμὸν καὶ σωτηρίαν ἔχουσι κατὰ πτωσὶν αἰτιατικῆν,
ἵνα λέγῃ ὁ μελωδὸς ὅτι ἰλασμὸν καὶ σωτηρίαν ἡμῖν
ἰάμψαι πεποίηκε. Σημνοτέρα δὲ ἡ πρώτη γραφή·
αὐτόφλημα γὰρ Ἰλασμός καὶ σωτηρία εἰς τὸν ὁ Χρι-
στός. Ἰλάω δὲ ἐστὶ τὸ θέμα τοῦ Ἰλασμοῦ, ἔθεν καὶ
τὸ ἰλάσθαι· ῥῆμα δὲ οὐκ εὐχρηστον πραχθὲν ἐξ
αὐτοῦ τὸ ἰλάω ὡς ἴστημι, παράγει τὸ ἰλάθαι, καὶ ἰλα-
θαι, καὶ τὸ ἰλήκοις, ἀντὶ τοῦ ἰλαω; εἰς. Ἡ δὲ παρ-
γωγὴ τοῦ ἰλάω καὶ τῶν συστολῶν αὐτῶ περιττῆ

luminis acceptionem, quod ille irradiat; et spiritali
lumine talis repleta est domus, contra quam vox
gloriarum nescit.

144. His igitur ita sese habentibus, nobis oc-
currit redeuntibus ad initium enarratæ strophæ
speculari ne forte non necessario Deus, juxta præ-
tam, apostolorum pectora sanaret; qui semel om-
nino ipsi uniti, puri omnes erant juxta ipsius
verbum, excepto uno traditore Juda, sed alia pec-
tora, a peccato curata difficilia, hæcque sic sanans
sibi præpararet domum apostolorum sive apostoli-
cam, cujus œconomi sane constituti sunt apo-
stoli, tanquam operarii, servi fideles et amici so-
ciati, sub Domino domus ordinati Deo. Si vero
domum singulariter dixit et non domos in plurali
numero, nobis non est mirandum, recogitantibus
unam esse sanctam catholicam et apostolicam
Ecclesiam, Dei domum, quæ mediâ Ecclesiæ dic-
tione, sanctissimo symbolo fidei christianæ, mundi
servatricis, comprehenditur.

Hirmus odæ sextæ.

Propitiatio nobis, Christe, et salus
Præsens illuxisti ex Virgine,
Ut, tanquam prophetam ex feræ marinæ
Pectoribus Jonam, a corruptione eriperes
Totum Adam cum omni genere cadentem.

145. Non cohærens hujus nexus sententiæ cum
reliquis lucidissimæ festivitatis, cum ad hanc om-
nino paululum attigit secundum istud: Luxisti de
virgine; de cujus sane præclara supernaturalique
progenie prolocutus est, statim, ut oportebat, ap-
plicat auctorem sexti carminis ad zonæ prodigium;
juxta quod paraboliçe depingit res Adam, sic di-
cens: Christe dominator, propitiatio salusque nobis
e Deipara semper Virgine luxisti. Quomodo? Des-
cendisti nobiscum et humiliatus es, ut propter nos
et homo fieres, qui noster es creator; ut sane sicut
prophetam Jonam, qui præfiguravit tuam e tumulo
post tres dies resurrectionem, miraculose eri-
puisti de ventre maritimæ feræ; feræ namque sunt
cete; sic etiam totum Adam, universe lapsum, e
perditione subluceres. Toti enim Adam, sive
cunctæ quæ venit ex Adam humanæ naturæ, toti
vero secundum animam et alio sane modo secun-
dum corpus, ultio data est; et omnes exinde cor-
ruptioni subjecti in pristinum statum per Christi
nativitatem redintegrati sumus.

146. Talis est nexus sententiæ; quædam autem
exemplaria pro Ἰλασμός et σωτηρία, ἰλασμὸν et
σωτηρίαν per casum accusativum habent; ut dicat
poeta: propitiationem et salutem nobis lucrere fe-
cisti. Augustior autem prima sententiæ est: propi-
tatio namque reipsa ac salus est Christus. Ἰλάω
vero, unde quoque venit ἰλάσθαι, radix est τοῦ
ἰλασμοῦ. Verbum autem non commisso factum ex
ipsa ἰλάω tanquam ἴστημι, derivatione dat ἰλάθαι,
ei ἰλαθαι, et ἰλήκοις, pro, ἰλαω; εἰς, propitius esto.
Derivatio autem τοῦ ἰλάω ipsiusque consortium hic

superflue nunc exponeretur: ex verbo ἰλάω, ἰλάσω, ἅ ενταῦθα νῦν ἐκτεθῆναι · ἐκ τοῦ ἰλάω, ἰλάσω, κοινότερον ῥῆμα τὸ ἰλάσω γίνεται. Ἐν δὲ τῷ σωτηρία ἰστέον ὅτι καὶ ὁ Σωτήρ, οὗ παρώνυμον ἡ σωτηρία, ἐκ τῶν ἔξω παρεπιλυται εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς θεύματα, καθὰ καὶ ὁ βασιλεὺς. Ἀττικοὶ γὰρ δημοκρατεῖσθαι μὲν προσηρημένοις, οὐκ ἠγνωσμένοι δὲ κρείττω εἶναι τῶν ἄλλων ἀρχῶν τὴν βασιλικήν, ὁ Ζεὺς ἐπακαλεῖτο βασιλεὺς, ὡς μὴ ἄξιον ὄν ἀνθρώπων ἐν αὐτοῖς βασιλέα εἶναι · καὶ σωτήρα αὐτὸν ἐνόμιζον · ἢ καὶ κρατῆρα ἰστων ἐν συμποσίοις ἐπαύνομον · Τὸ δὲ Ἐλαμφεν ὡς ἐπὶ ἡλίου εἶπε · καθ' ὃν οὐρανὸς ἠύπεραγνος θεοτόκος, ἐξ οὗ ὁ τῆς δικαιοσύνης Ἐλαμφεν Ἥλιος. Φράσαι δὲ καὶ ἄλλως, ἐξ ἧς οἷα νεφέλης φωτεινῆς καὶ τοιαύτη σωτήριος; λάμψις γίνεται, καὶ ὁ σωστὸς ἡμῶν δεῖξις ἐξ ἄβυσθου ἐπὶ γῆς · Δὲ καὶ πρὸς κρινε τὴν τοιαύτην λέξιν τοῦ ἔφρανας, ἡ πέφρανας, ἡ ἡσπραφας, αἱ φασιν αὐτὰ εἰσι λέξεις.

Β

147. Hic insuper advertendum nubem modo memoratam non simpliciter etymon habere juxta quaecunque nebula, veluti nigram ac tenebrosam, sed, ut ita dicam, juxta nebula solare, tanquam obumbrantem intra seipsam veritatis ac justitiæ solem. Vox autem ὁ Δεσπότης admirative dicta est, siquidem hic dominator ita illuxit servis, nihil durum ostendens. Dicitio: ex Virgine, cogitare suggerit verbum Ἐλαμφας, non secus ac Incarnatus es e Virgine puritate splendens; sicque lumine salutis nos in peccatorum tenebris jacentes circumfulsisti. Per expressionem vero τῶν στέρνων τοῦ κήτους, ipsius ventrem, ut materno more licebat, significat. Prorsus autem hujusmodi pectoribus ac ventre, quæ sunt inferni figurate cogitanda sunt; unde fuga liberati resurrectionem obtinimus; et aliquo modo dicit: Quoniam e ventre virginali sicut sol illuxisti, dominator ac Salvator Christe, de ventre inferni mortifero eruisti nos, juxta veterem typum prophetæ Jonæ. Scientium autem quod pro στέρνων dicere potuisset σπλάγγων, nisi jam ab alio meliōs præventus esset. Vide vero dictionem: φθορὰς ἀρπάσας, de Salvatore Christo prorsus festivo fiducia literque adhibitam: qui enim prævalentis olli contra nos spolia diripuit, non prætermisit quin etiam Adam e corruptione subriperet: optimus raptor et ipse vocari contentus, qui nos docuit, præter alia salutaria, rapere tempus, quod, sicut aliquis sapiens dixit, pretiosissimus est sumptus. Notum est autem linguæ peritis quod τὸ ἀρπάζειν leonum, leopardorum, aliorumque simillium proprium positum est. Hoc autem: Totum Adam, referri potest ad id: lapsus; ut intelligatur lapsus Adam totus, anima quidem ob peccatum, corpore vero propter condemnationem ad mortem; cujus liberatio non erat nisi per Salvatoris nostri Jesu Christi resurrectionem.

148. Notandum autem quod sanctissimus Damascenus lapsam nostram naturam redintegratam

ρμζ'. Παρασημαντέον δ' ἐνταῦθα τὴν προσεχῶς μνημονευθεῖσαν νεφέλην οὐκ ἀπλῶς ἐτυμολογεῖσθαι κατὰ τὴν φύσιν τὸ προστυχόν, οἷα δυοφερὰν τινα καὶ σκοτίεσσαν, ἀλλ' ὡς οὕτως εἰπεῖν φερωνύμως νεφέλην, οἷα σκιάσαν ἐνδον αὐτοῦ τὸν τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης ἡλίου · τὸ δὲ ὁ δεσπότης θαυμαστικῶς εἰρηται, εἰ ὁ δεσπότης οὕτω λάμπει τοῖς ὀφθαλμοῖς μηδὲν τι παραδεικνύς ἀγριώτατον. Τὸ δὲ ἐκ τῆς Παρθένου νοεῖν ὑποβάλλει τὸ Ἐλαμφας, ὅμοιον τῷ ἐσαρκώθη ἐξ ἀειπαρθένου φωσφορούσης τῆς ἀγγελίας · καὶ οὕτω φωτὶ σωτηρίας ἡμᾶς τοῦ ἐν σκότει ἀμαρτιῶν περιηύγασαι · διὰ τῶν στέρνων δὲ τοῦ κήτους τὴν ἐκείνου κοιλίαν ὡς μητρικῶς ἐνεχόμεν ἡλοῖ. Πάντως δὲ στέρνοις καὶ κοιλίᾳ τοιαύτη τὰ κατὰ τὴν βδοῆν εἰκαστέον · ὅθεν φυγόντες ἐτύχομεν ἀναστάσεως · καὶ πως λέγει ὅτι ἐκ παρθενικῆς κοιλίας λάμψις ὡς Δέσποτα Σῦντερ Χριστὸς ἡλιοειδῶς, ἐκ κοιλίας ἕδου θανάτηρᾶς ἐξέσπασα; ἡμᾶς, κατὰ τὸν πάλαι ποτὲ τύπον τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ στέρνων εἶχε σπλάγγων εἰπεῖν, εἰ μὴ προκατελήφθη ἐτέρω μελωδῶ. Ὅρα δὲ τὸ φθορὰς ἀρπάσας πᾶν ἀστέως λεχθὲν καὶ τεθαβῆρμένως ἐπὶ Σωτήρος Χριστοῦ. Ὁ γὰρ τὰ σῦλα τοῦ καθ' ἡμῶν ποτε δυνατοῦ ἀρπάσας, οὐκ ἐμέλησε καὶ τὸν Ἀδὰμ τῆς φθορᾶς ἀρπάσας · ἀρπαξ ἄριστος εὐδοκῆσαι; κληθῆναι καὶ αὐτός · ὅς καὶ ἡμᾶς ἐδίδαξεν ἄλλα τε ἀρπάζειν σωτήρια καὶ αὐτὸν τὸν καιρὸν, τὸν καθὶ τις ἐφη σοφός, πολυτελέστατον δαπάνημα. Γνωστὸν δὲ τοῖς περὶ λόγους ὅτι τὸ ἀρπάζειν λεόντων, καὶ παρδάλων, καὶ ἄλλων τῶν κατ' αὐτὰ ἴδιον τέθειται · τὸ δὲ ὄλον τὸν Ἀδὰμ δύναται διαθεσασθῆναι καὶ εἰς τὸ, πεπτωκότα · ἵνα νοστῆαι πεπτωκὸς ὁ Ἀδὰμ ὅλος, ψυχῇ μὲν διὰ τὸ ἡμαρτηκέναι, σώματι δὲ διὰ τὸ κατακριθῆναι θάνατον · οὗ λύτρωσις; οὐκ ἦν εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξαναστάσεως.

ρμη'. Σημειῶσαι δὲ ὅτι ὁ μὲν ἀγιώτατος Δαμασκηνός τὴν πεπτωκυῖαν ἡμῶν φύσιν ἀνοικοδομηθῆναι

ναί εἶπεν ἀναστάντος τοῦ, ὡς ὁ Ἰωνᾶς προδιετύπω-
σε, παθόντος καὶ ταφῆ θοθέντος καὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς
γῆς γενομένου Χριστοῦ· ἡ δὲ παρούσα ᾠδὴ σωθῆναι
φησὶν ἀφαρπαγέντα φθορᾶς τὸν Ἀδάμ πεπτωκότα,
Χριστοῦ λάμψαντος ἐκ τῆς Ἀειπαρθένου· δεξιώτα-
τα τῆς μελωδίας ἀνατιθείσης τὸ αὐτὸ καλὸν ἐκεῖ μὲν
τῆ θεοζώμφ ταφῆ τοῦ Χριστοῦ τῆ ἐπισφραγιστικῆ
τῆς ἡμῶν σωτηρίας· ἐνταῦθα δὲ τῆ καταρκτηκῆ
τοῦ σωθῆναι τὸ ἀδαμιαῖον φύραμα γεννήσει ἐκείνου·
ἐν ὧς ταυτὸν ἔστιν ἐκ χόρῳ· εἰπεῖν ἀνοικοδομηθῆναι
τὴν κατ' ἀνθρώπων οὐσίαν, ὅ ἐστι φύσιν κατὰ τὸν
Δαμασκηνόν, καὶ ἐκ φθορᾶς ἀρπαγῆναι τὸν ἔλον
Ἀδάμ· συμβιδάζοντος τοῦ εἰρμού καὶ τὸ κατὰ τὸν
Ἰωνᾶν, εἰς τινα ὁμοίαν ἐκείνῳ ἔνοιαν, ὡς δύναται
διασκευάσαι ὁ τὰ θεῖα σοφός. Δοκεῖ δὲ ἡ μὲν ἐκεῖ
μετὰ πτώσιν ἀνοικοδομηθεῖσα θεῖα οὐσία, πτώμα
χοικὸν δηλοῦν τὸ εἰς αὐτὸν τὸν ἕδον· ὁ δὲ ὡς εἰρη-
ται πεπτωκώς Ἀδάμ, ἐμπτωσιν ὡς εἰς ἕδον τὴν
κοιλίαν τοῦ κήτους· εἰς δὲ τὸ παγγενῆ χρησιμεύει
κατὰ τὴν γραφὴν καὶ κατ' ἔνοιαν ἡ ψαλλομένη παγ-
γενῆς κατὰ τὴν προμήτορος.

Τροπάριον πρῶτον τῆς ἕκτης ᾠδῆς.

XV. Ἰμερτὸν ἡμῖν εὐθὺς ἐν τοῖς ἐγκάτοις

Αἰωνίως ἔξουσι πνεῦμα καινίσους,

Πατροπροβλήτως πάντοτε ζυνημμένον,

Ἰγλης ἀπεχθοῦς καυστικὸς μολυσμάτων,

Ῥύπου τε παντὸς ρυπτικὸν παντοκράτορ.

ρμθ'. Καθαρῶς τὸ παρὲν τροπάριον τὴν τῆς ἐν-
νοίας ἀφορμὴν ἐκ τοῦ πανσόφου ἔχει Δαβὶδ, οὗ θεο-
κλυτήσαντος καρδίαν αὐτῷ καθαρὰν κτιζῆναι, καὶ
πνεῦμα εὐθὺς ἐγκαινισθῆναι τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ·
καθὰ καὶ προεγράψαμεν, παραφράσας ὁ μελωδὸς
ὑπερέχεται εἰς κοινόν, οὕτω πρὸς ἀκολουθίαν ἑορ-
ταστικῆν παραμηνύς καὶ θεολογίαν· Ὁ παντοκρά-
τορ λόγε, καινίσους εἶθε τοῖς ἐγκάτοις ἡμῶν τῶν
χριστιανῶν πνεῦμα ἰμερτὸν καὶ εὐθὺς, ὃ καὶ αἰω-
νίως ἔξοιμεν· ἵνα ὡς τὸ ἅγιον Πνεῦμα συνῆπται σοι
ἀεὶ, οὕτω· ἡ χάρις σου μένη διαπαντός μεθ' ἡμῶν
ἕως συντελείας αἰῶνος, οὐ μεταμολομένου εἰ μὴ
φθάναντες ἡμεῖς πταίσωμεν, οὐδὲ διδόντος πνευμα-
τικῶς πρίσκαίρα. Εἶτα φιλοσοφῶν θεολογικῶς, λέ-
γει πάντοτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ζυνηθῆναι τῷ Υἱῷ
καὶ λόγῳ τοῦ Θεοῦ πατροπροβλήτως, ἐν τῷ ἐκ τοῦ
Πατρὸς δηλαδὴ προβεβλήσθαι καὶ ἐκπορεύεσθαι·
ὡς λόγῳ συνωνυμία· μυστικῆς ἀμφοτέρων τούτων
ταυτοζομένων τῶν λέξεων.

ρν. Πρόδηλον δὲ ὅτι συνῆπται ἀεὶ τὸ Πνεῦμα
καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ ὡς πάντοτε ὁ Πατὴρ ἐν αὐτῷ, οὕ-
τω καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· εἶτα καὶ τὴν ἡμῖν ἐνέρ-
γειν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐν ὀλιγίστῳ διασαφῶν
ὁ μελωδὸς, καὶ παραδεικνύς πῦρ καταναλισκόν εἶ-
ναι αὐτὸ, καυστικὸν εἶναι φησὶ μολυσμάτων ὕλης
ἀπεχθοῦς, καὶ ρυπτικὸν ὃ ἐστὶ καθαριστικὸν ῥύπου
παντὸς, τοῦ κατὰ νοῦν δηλαδὴ, ὃ δηλοῦται ἐν τῷ·
Καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος· ἦν κηλίδα
καὶ ὅν ῥύπον οἱ ἀπλουσάμενοι, καθαροὶ τῆ καρδίᾳ
καὶ οὕτω θεόπται γίνονται, καὶ φῶς Θεῶ φίλον ὡς
ἱμάτιον ἀναβάλλονται. Ἰστέον δὲ ὅτι τε ἐν παλαιοῖς
ἀντιγράφοις· εὐρηται ῥύπου φρενῶν τε ρυπτικόν

A fuisse dixit, resurgente, qui, sicut Jonas prædi-
guravit, passus est et tumulo creditus et in ventre
terræ positus, Christo : præsens autem carmen
lapsum Adam, e corruptione raptum, ait fuisse
salvatum, cum Christus e semper Virgine luxit,
melodia idem bonum commode tribuente illie qui-
dem venerando Christi sepulcro salutis nostræ
sigillo; hic autem læipienti massam Adamiticam
salvare, nativitati ejna : in quibus idem est ex
humo restauratam fuisse substantiam hominis, hoc
est, natram, juxta Damascenum, et ex corru-
ptione fuisse raptum totum Adam juxta nexum,
qui quod ad Jonam attinet, concinit cuidam illi
simili sententiæ, ut concipere potest in divinis
sapient. Videtur autem illic post casum resta-
rata divina substantia, terrestrem casum in ipsum
infernum indicare lapsum : lapsus autem, ut dictum
est, Adam, lapsum, tanquam in infernum, in ceti
ventrem. Huic autem : παγγενῆ, servire potest
quoad scriptum et quoad sensum, psalmis celebrata
παγγενῆς avia maledictio.

Troparium primum odæ sextæ.

Desideratum nobis rectum in interioribus

Æternæ habituris Spiritum innoves,

A Patre procedentem undique copulatum,

Materiæ inimicæ combustilem iniquationem,

Sordisque omnis purgativum, o omnipotens.

149. Puram hujus sententiæ originem præsens
strophe tenet e sapientissimo David, quem, cum
petivisset a Deo sibi cor mundum creari, spiri-
tumque rectum in visceribus suis innovari, quem-
admodum antea scripsimus, commentatus poeta,
ad festivalem continuationem admiscens quoque
theologiam, sic communiter depræcatur : O omni-
potens Verbum, utinam innoves in visceribus nos-
trum Christianorum spiritum desiderabilem ac
rectum, quem in sempiternam habeamus ! ut, sicut
Spiritus sanctus tecum est semper unitus, sic tua
gratia semper nobiscum maneat ad sæculi consu-
mmationem, te non variante nisi prius nos pec-
cemus, nec spiritaliter momentanea dante. Deinde
theologicè philosophans, ait Spiritum sanctum sem-
per conjungi cum Filio Verboque Dei πατροπρο-
βλήτως, in eo quod sane ex Patre producit (προ-
βεβλήσθαι), et procedit, tanquam, mystica syno-
nymia, utraq; dictione idem significante.

150. Manifestum est autem quod etiam cum
Filio semper conjungitur Spiritus; et quemadmo-
dum Pater semper est in ipso, sic etiam Spiritus
sanctus. Deinde nobis etiam sancti Spiritus effica-
ciam brevissimè manifestans hymnographus, ipsum-
que consumentem ignem esse demonstrans, aculem
esse dicit macularum odiosam materiam, eluen-
temque seu purgantem omnes sordes, illas scilicet
quæ spectant ad mentem, quod in hoc demonstra-
tur : Munda nos ab omni macula : qua macula
quaque sorde lavati puri sunt corde sicque Deum
videntes fiunt, lumenque Deo clarum tanquam ve-
stimentum induunt. Sciendum est autem quod in

antiquis exemplaribus, invenitur : ῥύπου φρεσῶν τὴν ῥυπτικῶν παντοκράτορ, quodque strophæ sententia prorumpit eadem ac strophæ paulo superioris in quinto carmine, ubi Dei Verbum sibi præparabat domum, in qua Spiritus lumen inhabitavit. Ut autem accuratius dicam, asseverationem illic positam, in precem hic mutavit poeta, oratione facta ut nos bonum habeamus, quod antea philosophice in secunda illa strophe et in illius continuatione exposuit.

151. Supponendum est autem quod ἐγκατοικίζοιτο, optative dictum illic propter metrum, loco hujus : ἐγκατοικίζεται καὶ ἐνοικεῖ, sacrum poetam ut enthymema duplicantem, induxit ad directe nunc aliquo modo precandum ibique sic dicendum : **O** summe Potens, postquam immaculatam apostolicamque domum tibi metipsi præparasti nos, innova nobis Spiritum sanctum. Non autem incommodè quis dixerit quod ex præcedenti divino lavacro et ex hujus lavacri purificatione deducitur hic odiosarum macularum exustionis sententia spiritualisque purgatio. Cæterum, omissa suppositione quod dictum verbum καυστικὸν fuerit translatum tropice ex Spiritu fervente, ex igneis etiam pendet linguis; et ex hoc : Ignem consumentem esse Spiritum sanctum. Evidens est autem quod magis assatum prorsus τὸ καίεσθαι quam τὸ ῥύπτεσθαι; nec obliviscendum illam exustionem odiosæ macularum materiæ, tanquam de materiis adulterinis in vase fusorio per ignem vehementem liquefactis : omnis enim hujusmodi materia, puris odiosa, post fusionem et exustionem ejus quod illam fœdat, amatur et requiritur : quod etiam egregie patitur ille qui Spiritus igne probatur, et hac maculæ deterzione purificatus exit, ut sit de his quæ sullonica certe vel aliter sordibus absterguntur. Istorum enim non est quamlibet exustionem subire; istis autem similes sunt Davidici, qui lavari bene volunt, non tamen gustare quemlibet ignem.

152. Attendendum autem ibi ne quando quidam ex nobis, sola tantum deterzione sordem deponere valentes, poetam cogamus ad nos in ignis carbonem volvendos, ut sic concremata sorde dealbemur et ad Eucharistiam redeamus. Vidimus enim manutergia ex filis amianti contexta, quem olim dicitur produxisse montana Carystes petra, in quibus, cum profunda insedisset macula, facile evanescebat per ignis combustionem aut alias per deterisionem : ordinandi sunt in hanc purificationem illi qui celeriter ex pura vita, non advertentes, aliquandiu mutati, postea prompte convertuntur si quis in camino fundit ipsis spiritualem constantiam. Et ita sensus hujus strophæ constitutus sit. De recto autem Spiritu parum quidem, sed tamen jam scriptum est. Nunc dicere satis erit omnino quidem recto curvum opponi, alias autem etiam tortuosum. Talia vero nec in spiritualibus ad vitam civilem attinentibus probantur, si bonis utamur moribus. Hinc autem desiderabile festivitatis

παντοκράτορ, καὶ οὗ τραπεζίου ἐξώρμηται ἡ εἰρημένη ἔννοια τοῦ πρὸ βραχέων ἐν τῇ πέμπτῃ ὡδῇ ἐνθα ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος δόμον ἑαυτοῦ κατασκευάζειν, ἢ ἐγκατοικίσθη Πνεύματος φάρος· καὶ ἀκριθέστερον δὲ εἰπεῖν, τὴν ἐκεῖ ἀπόφασιν εἰς εὐχὴν ἐνταῦθα ἤκει· φεν ὁ μελεψδὸς, εὐξάμενος ἔχειν ἡμᾶς ὅπερ ἀγαθὸν· φθάσας ἐφιλοσόφησεν ἐν τῷ δευτέρῳ ἐκείνου τροπαρίου, καὶ ἐν τῷ ἐκείνου εἰρημῷ.

ρνα'. Ἔστι δ' ὑπονοῆσαι καὶ οὗ τὸ ἐγκατοικίζοιτο εὐκτικῶς ἐκεῖ λεχθὲν διὰ τὸ μέτρον, ἀντὶ τοῦ ἐγκατοικίζεται καὶ ἐνοικεῖ, ἐνήγαγε τὴν ἰερὴν μελεψδὴν ὡς οὖν ἐπενοθυμηθέντα εἰς τὸ εἶ ὄρθου νῦν εὐξασθαι πως, καὶ ἐνταῦθα τὴν, Ὡ παντοκράτορ, κατασκευάσας δόμον ἄχραντον ἀποστολικὴν σοὶ αὐτῇ ἡμᾶς, ἐγκαίνισσον ἡμῖν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Οὐκ ἂν δὲ δυστραπέλωσ; εἰποι τις ὅτι καὶ ἐκ τοῦ φθάσαντος θεοῦ λουτροῦ, καὶ τῆς τοῦ λουτηρίου καθάρσεως, παρεκλυσται ὡδε ἡ τῆς καύσεως ἔννοια τῶν ἀπεχθῶν μολυσμῶν, καὶ ἡ πνευματικὴ ῥύψις· ἄλλως δὲ τὸ εἰρημένον καυστικὸν, διὰ γε τοῦ ὑπονοῆσαι μετρητέον τροπικῶς ἐκ Πνεύματος ἐμπύρου, καὶ τῶν πύριων ἔχεται γλωσσῶν· καὶ τοῦ, πῦρ καταναίσκον εἶναι καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ἀἴτιον δὲ οὗ φρυκτότερον πάντως τὸ καίεσθαι τοῦ ῥύπτεσθαι· καὶ νοητέον τὴν μὲν καύσιν τῆς τῶν μολυσμῶν ἀπεχθοῦς ὕλης, ὡς ἐπὶ τῶν ἐν χωνεῖα τῇ διὰ πυρὸς σφοδρῶς τηρομένων κροσθῶν ὕλων. Πᾶσα γὰρ ὕλη τοιαύτη ἀπεχθὴς οὖσα τοῖς καθαρῶσι μετὰ τὸ χωνευθῆναι καὶ καυθῆναι τὸ μολύνον αὐτὴν, στέργεται καὶ ἀμφέπεται· ὁ δὲ πάσχει ἐπαινετικῶς καὶ πῶς ἐπὶ Πνεύματος δοκιμαζόμενος καὶ καθαιρόμενος τῆδε τοῦ ῥύπου ἐκπλυνσιν, ὡς ἐπὶ τῶν σμηγομένων ἢ κναφευτικῶς ἢ ἄλλως ὀπωσοῦν. Τούτων γὰρ ἀπιστι παντοία καύσις· τούτοις δὲ εὐκαταῖν οἱ δαυτικὸι, πλυνεῖσθαι ἀξιούντες, οὐ μὴν πυρὸς τινος γεύσασθαι

ρνη'. Προσεκτέον δὲ ἐνταῦθα μήποτε τινες οἴοι τε δυτες· μόνῃ σμῆγματι ἀποθέσθαι τὴν ῥυπαρίαν ἀναγκάσωμεν τὸν ποιητὴν ἐπ' ἀνθρώπων πυρὸς καταστρέψαι ἡμᾶς· ὡς ἂν οὕτω κατακαυθέντος τοῦ ῥύπου, λευκανθῶσόμεθα καὶ εἰς εὐχαριστίαν ἐπανεέλθωμεν. Ἐθεασάμεθα γὰρ χειρὶ μακτρα μέτρα ἐκ μίτων ἀμιάντου ὕλης ἐξυφανθέντα, ἣν πάλαι ποτὲ λέγεται χορηγεῖν καὶ ἡ κατὰ Κάρυστον ὄρεινὴ πέτρα, οἷς βαθὺς ἐγκαθίσας ῥύπος, ῥῥον ἀπήρχετο διὰ πυρὸς καύσεως ἥπερ ἄλλως διὰ τοῦ ῥύψασθαι. Ταχέον δὲ εἰς τοιαύτην καθαρίσιν τοῦς ἐκ καθαροῦ βίου ταχὺ ἀλλαττομένους ἀνεπαίσθητου κατὰ μικρὸν, εἴτα θάττον μεταβαλλομένους εἰ τις κρινεῖσθαι αὐτοῖς πνευματικὴν ἐμβροθειαν· καὶ οὕτω μὲν ὁ νοῦς καθεστῆτω τοῦδε τοῦ τροπαρίου. Περὶ δὲ εὐθείας Πνεύματος ὀλίγων μέντοι, προγέγραπται δὲ ἑμῶς· νῦν δὲ εἰπὶν ἀρκεσεῖ, ὅτι καθόλου μὲν τῷ εὐθεῖ τὸ κρινεῖσθαι ἀντίκειται, καὶ τὸ ἄλλως δὲ στρεβλόν· τὸ δὲ τοιαῦτα οὐδὲ ἐν τοῖς κατὰ πολιτεῖαν πνευματικῶς παρρησιαζόμενοις εἰπερ εὐνομούμεθα· τῷ δὲ τῆς εὐφ-

τῆς εὐχαρίᾳ Πνεύματι τῷ εὐθυτάτῳ, ἀντιθετεῖ τὸ A
 διμῶνιον· ὁ καὶ τοὺς κύκλῳ, ψαλμικῶς εἶπειν, πε-
 ριπατοῦντας περιάγει, καὶ οὐδὲν ἀγαθὸν πρὸς ἀλή-
 θειαν εὐθύτητα ποιεῖ, ἀλλὰ στρεβλοῖ τὰ πάντα εἰς
 τὸ ἡμῖν ἀσύμφορον, εἰ μὴ τὸ εὐθὲς ἀντιπράττει
 Πνεῦμα βοηθοῦν ἡμῖν· διὰ τῶν ἐγκάτων δὲ τῆς ψυ-
 χῆς καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ποικίλων θεόθεν ἰννοῶν
 αἰνίττεται βάθος, καθ' ὃ σημαίνόμενον καὶ ὁ Δαβὶδ
 ταῖ; αὐτοῦ ἐντὸς; εὐλογεῖν τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπιτέλ-
 λεται· ὅς καὶ ἐκ τοιούτων βαθέων κεκραγῶς τῷ Κυ-
 ρίῳ εἰσακούεται. Χρῆ γὰρ πᾶν ἀγαθὸν ψυχικόν, μὴ
 ἐπιπλοῖαιον προφέρεσθαι, ἀλλ' οἰκουρεῖν ἐν βάθει
 τιμιευτικῶς, θησαυροῦ δίκην, ἧ καὶ ἡ τοῦ καθέκασ-
 στον καρδία σύνεστι κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν. "Οἱ
 δὲ τὸ ἐγκάτοις, ἔγκασιν ἐφη ὁ ἐν τοῖς ἔξω σοφὸς B
 ποιητῆς, δῆλον τοῖς εἰδόσιν· ὅς καὶ τὸ προσωπῶποις
 προσώπασιν ἔγραψεν· ὁμοίως τὸ ἄστροις ἄστρασι, καὶ
 ὄνειροις ὄνειρασι. Τὸ δὲ μόλυσμα ἐκ τοῦ μολύνω παρη-
 γμῆνον ἀναλογεῖ πρὸς τὸ μιαινω μίασμα, καὶ ἡδύνω
 ἡδυσμα· τὸ δὲ αἰωνίως πρὸς τὸ πάντοτε ἀρροστέον,
 ἢ δι' εὐχῆς ἡμῖν εἴη, αἰωνίως ἐν ἡμῖν τὸ ἅγιον
 Πνεῦμα εἶναι τὸ πάντοτε συνημμένον τῷ Παντο-
 κράτῳ. Τὸ δὲ ῥύπου ῥυπτικόν, ἔστι μὲν ἐτυμολο-
 γικοῦ τρόπου, Ἀττικῆς δὲ κοινῆς γλώττης ὤρμη-
 ται· τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ λέγω λόγον, καὶ ὑπῶ ὑπνον,
 καὶ τὰ ὅμοια.

Τροπάριον δευτερον τῆς ἐκτῆς φθῆς.

XVI. Ὅρεκτὸν ἀξίωμα τοῖς ἀποστόλοις·

Σιωνίταις μένουσι σὴν παρουσίαν,
 Γνώρισμα Πνεῦμα πατρογεννητοῦ Λόγου
 Λέσχην ἀπηνῆ τῶν ἐθνῶν ποπυσματῶν
 Ὁκίστα δεικνὺς πυρπνῶς καθιδρούεις.

ργγ. Εὐξώμεθα ἐν τῷ παρόντι τροπαρίῳ περι-
 τυχεῖν ἀντιγράφῳ ἀσφάλτῳ. Οἱς γὰρ ἐνεκύρσαμεν
 οὐκ ἔστι μὲμψιν ἀξίαν ἐπανεγκεῖν· τῷ τέως δὲ γρά-
 ψαντες; πρὸς τὰ παρευρημένα ὅπως ἰσχύσομεν, ὅ-
 τερον ὅτε ὀρθῆ ἐκδόσει περιτευξόμεθα, τότε ἀνα-
 κάμφομεν τὸ οὐκ εὐθὺ. Λέγομεν οὖν ἀφορμὰς εἰλη-
 φότες ἐκ τινος προῦπάξεως, ὅτι δοκεῖ πρὸς τὸ ἅγιον
 ἀπεινώμενος Πνεῦμα ὁ μελωδὸς, λέγειν οὕτω πως·
 Ὁ Πνεῦμα ἅγιον, γνῶρισμα τοῦ ἐξ ἀνάρχου Πα-
 τρός γεννηθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ; γὰρ ὁ Υἱὸς D
 ἡμῖν τὴν Πατέρα γνωρίζει, οὕτω σὺ τὴν Υἱόν· Ὁ
 πᾶν ὄρεκτὸν ἀξίωμα τοῖς ἀποστόλοις τοῖς ἐν Σιών
 καθημένοις καὶ ἀναμένουσι τὴν παρουσίαν σου καθὰ
 παρηγγέλησαν, σὺ ὡς Θεὸς πυρπνός, καὶ δι' αὐτὸ
 φοβερός, δεικνὺς τὴν λέσχην καὶ τὴν ὁμιλίαν τῶν
 κατὰ τὰ ἔθνη τὰ μὴ πιστὰ ποπυσματῶν· ὅτι οὐκ
 ἔστιν ἐκείνη πνευματικῆ, ἀλλὰ ἀπηνῆς ὀκίστα καὶ
 σὺν οὐδενὶ πόνῳ καθιδρούεις τοὺς ἐθνικούς· ἡγοῦν
 ἀπλῶς καθίζεις καὶ οὕτω κατασιγάεις καὶ ἀκινή-
 τίζειν ποιεῖς, ὡς μηκέτι μέθην εἶναι νομίζειν τὴν
 ἀποστολικὴν βῆτορειάν· καὶ τοιοῦτον μὲν ὡς ἐκ τῶν
 παραπεσόντων ἀντιγράφων ἠρανισάμεθα νοῦν δη-
 λούντα, ὡς ἐν ὀλίγῳ φράσαι, ὅτι Ὁ ἅγιον Πνεῦμα
 τὴν ἐθνικὴν φλυαρίαν ταχὺ ὡς Θεὸς παραδειγματι-
 σεις, κατέπαυσας. Εἰ δὲ τὸ πυρπνός ἐπιβρῆμα

spiritui rectissimo, opponitur dæmonium; quod
 hac et illac ambulantes, ut cum Psalmis loquar,
 circumducit, nec ullum bonum juxta veritatem
 rectitudine facit, sed omnia detorquet ad nostrum
 incommodum, nisi spiritus rectus, nobis auxilium
 præstans, obsistat. Per animæ viscera variarum
 ipsius a Deo cogitationum profunditas insinuat,
 juxta quod significatum David hiis quæ intra ipsum
 sunt, ut nomen Domini benedicant, præcipit. Et
 etiam, enim ex talibus profundis clamavit ad Do-
 minum, exauditor. Oportet enim omnia bonum
 animæ non ad superficiem proferri, sed pretiose
 domus in profundo custodiri, sicut thesaurum,
 cui juxta sacram Scripturam, uniuscujusque cor
 apponitur. Quod autem vocem ἐγκάτοις, ἔγκασιν
 dixit sapiens apud æteros poeta, viris docis notum
 est: similiter scripsit προσώπασιν pro προσώποις;
 ἄστρασι pro ἄστροις, et ὄνειρασι pro ὄνειροις. Vox
 autem μόλυσμα e verbo μολύνω derivatur analogice
 cum: μιαινω μίασμα, et ἡδύνω ἡδυσμα. Adver-
 bium αἰωνίως juxta πάντοτε accommodandum est,
 ut nobis sit in voto semper (αἰωνίως) in nobis esse
 Spiritum sanctum, qui summo dominatori semper
 (πάντοτε) conjungitur. Hoc autem ῥύπου ῥυπτικόν,
 est quidem etymologicus tropus, Attica vero com-
 muni lingua formatur. Talia sunt: λέγω λόγον,
 ὑπῶ ὑπνον, et similia.

Troparium secundum odæ sextæ.

C Appetibilis dignitas apostolis:

Sionensibus, expectantibus tuam præsentiam,
 Nota, Spiritus geniti a Patre Verbi,
 Nugas inficetas blanditiarum gentium
 Celeriter monstrans, in illis instar ignis insides.

153. Gloriarī possumus in hac strophe nos
 occurrisse tuto exemplari: his enim quibus obvi-
 fuimus nihil exprobatōne dignum inferri potest.
 Hucusque vero cum secundum inventa, quomodo
 valeremus, scripsimus, postea eum editioni rectæ
 occurremus, tunc quod non est rectum corrigemus.
 Dicimus ergo, exordium ex quibusdam præeuntibus
 mutuati, quod videtur ad sanctum Intentus Spiritu-
 m poeta ita quodammodo dicere: O sancte Spi-
 ritus, Filii Dei, ex Patre principium nesciente
 geniti, revelatio, sicut enim Filius nobis revelat
 Patrem, sic et tu Filium; — O dignatio valde de-
 sirabilis apostolis in Sion sedentibus expectanti-
 busque tuam, ut ipsis est promissa, præsentiam;
 tu tanquam Deus ignifans (πυρπνός) et ideo tre-
 mendus, ostendens relate ad ethnicos non fideles
 seductionem, sermocinationem ac conversationem,
 quod non est spiritualis, sed crudelis, protinus et
 absque ullo labore illos ad terram prosternis, sive
 simpliciter sedere, sicque silere ac sine motu esse
 cogis, ut jam non putent ebrietatem esse apostolo-
 rum eloquentiam. Talem equidem ut ex præter-
 lapsis exemplaribus eruius sensum significantem,
 ut breviter loquar, istud: O sancte Spiritus, ethni-
 cam garrulitatem cito tanquam Deus stigmate no-

tam, continuis. Si vero πυρπινώς adverbium A est, vel δεικνύς aliter scribitur, vel καθιδρύεις secunda persona non est, nec simpliciter sessionem ac quietem significat, sed, ut paulo ante demonstratum est, sacra est dictio, ut in dedicationem vel in solii inaugurationem delerit Deus nos illuminari.

154. Donum autem videri posset sic etiam notavi præsentem strophem : O sancte Spiritus, ut dictum est in tribus ex ordine versibus significatum, tu demonstrans ut Deus sanctis apostolis, sive tanquam doctor manifestans qualia sibilent ethnici, qualia vero theologica doceant discipuli Dei, hoc autem ostendens per linguas igneas et per vehementem flatum, sanctos apostolos constituis, sive consecras, et ita venerandos instituis, tanquam divinas statuas, quæ Dei templis illuceant, et ita venerantur, dignas : ut secundum hanc sententiam, sacra dictio sit verbum ενιδρύειν, quatenus ante scriptum est : Et tale quidem est istud. Verbum autem ἀξίωμα de advocatione quidem intelligere proprium est : sed potius ἀξίωμα dicitur, vel quia apostoli, corde mundo in eis creato, digni erant qui Spiritum sanctum reciperent, vel propter hoc : ex πρώην ἀναξίως ἀξιοί γεγόνασι, (ex hesternâ indignitate digni sunt facti) et revera conspici magnificique propter sancti Spiritus in eos inspirationem. Insuper autem in sermone philosophico cum auctoritate (ἀξίωματικώς) loquebantur velut exinde repleti sapientia. Si enim Pythagora loquente vana, ille qui dubitabat, cum a quodam ex discipulis ejus audierat : Ipse dixit, a quærendo cessabat, quomodo ille qui discipulos spiritu plenos audiebat docentes tam angusta, tam excelsa, tam auctoritate plena, tam Spiritu sancto digna, rebellionem ac contradictionem doctrinæ ostidisset ?

155. Ὀρεκτὸν autem apostolis erat hujusmodi dignatio, sive valde desiderata, et, sicut prædictum est, ἰμερτὸν ; ἰμερῖν enim et ἰμερῆσθαι est ἐπιθυμῆν, et (ὀρέγεσθαι), cuius est derivatio appetitus et appetentia (ὀρεκτὸν et ὄρεξις) ; sive præcellenter a Deo data : verbum enim ὀρέγειν hujusmodi quoque significationi subjacet, ut sic : ὀρεξὸν μοι et manum auxiliatricem, sive porrige, da ; ex quo venit cum accentu penultimo ὄργυια, seu juxta veteres, cum accentu antepenultimo, ὄργυια (πλη) : unde : ὄργυιασθαι extendere nautica vela. Ex hoc autem, ut dictum est, verbo ὀρέγειν, derivatur etiam ἔγχος (lancea) non cominus feriens, sed projecta per manus tensionem. Hoc autem Σιωνίταις est pro Ἱεροσολυμίταις, seu juxta Sion. Vox vero μένουσιν tuto dici potuisset μένουσιν, illius loco : In Sion ἀναμένουσιν (expectantibus) tuam sive tui præsentiam : elegit autem poeta quod magis poeticum erat ; communiter enim μένω dicimus : poetice vero derivatum μένω. Talia sunt τέκω τέκτω, ἔχω ἔχω, et similia. Vox autem πατρογεννήτου compositio est auctori sacro chara.

est, ἢ τὸ δεικνύς ἄλλως γράφεται, ἢ τὸ καθιδρύεις οὐχὶ δευτέρου ἐστὶ προσώπου, οὐδὲ ἀπλῶς κάθισμα καὶ ἀργίαν δηλοῖ, ἀλλὰ ὡς καὶ πρὸς ὀλίγων δεδηλωται, ἰερὰ λέξις ἐστίν, ὡς ἐπὶ ἔγκαινου ἢ ἐνθρονισμοῦ δολεῖ ὁ Θεὸς διαφωτισθῆναι ποθεν ἡμᾶς.

ρνδ'. Δόξιο δὲ ἂν καλὸν εἶναι νοηθῆναι καὶ οὕτω τὸ παρὸν τροπάριον · Ὡς ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἐββίθη ἐν τοῖς τρισὶ καθεξῆς δηλούμενον στίχοις, οὐ δεικνύς ὡς Θεὸς τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, ἤγουν διεσχαλικῶς παραδελῶν ὅποια μὲν τοκπιῶσται οἱ ἔθνικοι, ὅποια δὲ θεολογοῦσιν οἱ τοῦ Θεοῦ μαθηταί, δεικνύς δὲ αὐτὸ διὰ τῶν πυρρινῶν γλωσσῶν καὶ τῆς βιαίας πνοῆς καθιδρύεις τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, ἤγουν ἀγιάζεις, καὶ οὕτω καθιστᾷ ἐνδύμοις, ὡσεὶ καὶ ἀγάλματα θεῖα νοσὶ Θεοῦ ἐμπρέπειν ἀξία, καὶ οὕτω σεβάζεσθαι · ἵνα κατὰ τὴν ἔνωσαν ταύτην, ἰερὰ λέξις εἴη τὸ ἐνιδρύειν, καθὼ καὶ πρὸς τοῦτων γέγραπται · Καὶ τοιόνδε μὲν καὶ τοῦτο. Ἐδὲ ῥήμα ἀξίωμα ἐπὶ παρακλήσεως μὲν νοῆσαι ἰδιωτικὸν ἐστὶ · μάλλον δὲ ἀξίωμα λέγεται, ἢ διότι ἀξιοί τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑποδοχῆς οἱ ἀπόστολοι ἦσαν διὰ τὸ καρδίαν αὐτοῖς καθαρὰν κτισθῆναι, ἢ διὰ τὸ ἐκ πρώην ἀναξίως ἀξιοί γεγόνασι, καὶ ὅντως ἀξίωματικοὶ καὶ μεγαλοὶ διὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς αὐτοὺς ἐπίπνοιαν · καὶ ἀξίωματικῶς δὲ φιλοσόφῳ λόγῳ ἐλάτουν ὡς ἐκείθεν σοφισμένοι πληρέσταται. Εἰ γὰρ Πυθαγόρου κενολογούντος, ὁ ἀπόρων καὶ ἀκούσας πρὸς τίνος τῶν ἐκείνων φοιτῶντων διε αὐτὸς ἔφατο, ἐπαύετο τοῦ ζητεῖν, πῶς ἂν ὁ τοῦ πνευματοφόρου μαθητᾷ ἀκούων διδάσκοντας οὕτω σεμνὰ, καὶ ὑψηλὰ, καὶ ἀξίωματικά, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀξία, ἐνέκοψεν ἂν τὴν διδασκαλίαν ἐνοστατικῶς καὶ ἀντιλογικῶς ;

ρνε'. Ὀρεκτὸν δὲ ἀποστόλοις τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα, ἢ ὡς ἐφετῶς ἐπιθυμητὸν, καὶ ὁ δὲ προεῖρηται, ἰμερτὸν. Ἰμερῖν γὰρ καὶ ἰμερῆσθαι τὸ ἐπιθυμῆν, καὶ ὀρέγεσθαι, οὐ ἐκφοιτησις τὸ ὀρεκτὸν καὶ ἡ ὄρεξις · ἢ τὸ ἐξαιρέτως ἡδὺθεν δοτόν · κεῖται γὰρ τὸ ὀρέγειν καὶ ἐπὶ τοιοῦτου σημαινομένου, ὡς τὸ, Ὀρεξὸν μοι χεῖρα βοηθείας, ἤγουν ἔκτενον, δός · ἐξ οὗ καὶ ἡ παροξυτῶνως ὄργυια, ἢ κατὰ τοὺς παλαιούς παροξυτῶνως ὄργυια · ὅθεν τὸ ὄργυιασθαι τοὺς ναυτικούς φώσωνας · τοῦ δὲ, ὡς ἐββίθη, ὀρέγειν παρῆκται καὶ ἔγχος ὀρεκτὸν, οὐ τὸ ἀγγέμαχον, ἀλλὰ τὸ ἐπαφιμένον διὰ ἐκτάσεως χειρὸς. Ἐδὲ Σιωνίταις ἀντὶ τοῦ Ἱεροσολυμίταις ἤγουν κατὰ τὴν Σιών · τὸ δὲ μένουσιν εἶχεν εἰπεῖν ἀσφάλτως μένουσιν, ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ Σιών ἀναμένουσι τὴν παρουσίαν, ἢ σοῦ παρουσίαν · εἶλετο δὲ ὁ μελωδὸς τὸ ποιητικώτερον, Κοινῶς μὲν γὰρ μένω φασὲν ποιητικῶς δὲ μένω κατὰ παραγωγὴν · ὁμοίως τῷ τέκω τέκτω, ἔχω ἔχω, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἦ δὲ τοῦ πατρογεννήτου σύνθεσις φιλῆ καὶ αὐτὴ τῷ ἱερῶδῳ.

ρως. Λέσχη δὲ νῦν μὲν κοινότερον ἢ μὴ ἀναγκαῖα κίνου, τάχα δὲ καὶ ἀκαίρος πολυλογία καθημένων τινῶν ἀργῶν ἔθνικῶν. Πάλαι δὲ ποτε οἱ ἀργοὶ διὰ πείνας, καὶ μὴ ἔχοντες ἔργου σπουδαίου ἔχεισθαι, ἀθροίζόμενοι περὶ καμίνους βαλανειακὰς χειμῶνος καὶ περὶ χαλκῶνας χάριν ἀλάς, ὃ ἐστὶν ἀλειωρῆς καὶ θερμότητος, καὶ ἀνακείμενοι καὶ λαλοῦντες τὰ ἐκείνους φιλία, καὶ μάτην οὕτω τὴν γλῶσσαν πονοῦμενοι, καὶ κατατρίβοντες ὡς οἶα καὶ γλώσσαλοι, τὴν τῆς λέσχης ὄνομασίαν ἐξέφηναν. Λέσχαι γὰρ ἐκαλοῦντο οἱ τοιοῦτοι τόποι, τάχα μὲν ἀπὸ τοῦ λέγειν ἦτοι λαλεῖν, μάλιστα δὲ ὡς ἀπὸ τοῦ λέγω τὸ κάθημαι, καὶ ἀνάκειμαι, καὶ κοιτάζομαι· ὄθεν λέξω, λέξομαι, τὸ κοιμήσομαι παρακείμενος δὲ τοῦ τοιοῦτου θέματος λέλεχα, ὄθεν οὐ μόνον λέχος καὶ λέκτρον ἢ κοίτη, καὶ γυνὴ λεχώ, ἀλλὰ καὶ ἡ βηθεῖσα λέχη, καὶ πλεονασμῶ τοῦ σ λέσχη· ὄθεν καὶ τὸ ἀδολεσχεῖν, ἦγγουον βασιλῶς λαλεῖν.

156. Λέσχη nunc quidem communiter est non multum utilis, sed etiam forte non opportuna confabulatio hominum otiosorum ethnicorum. Olim autem oī argoī propter paupertatem, et qui non poterant operi strenuo vacare, congregati, circa balnearios hiemis caminos et circa fornaces aerariorum ob calorem (ἀλάς), id est tutelarem et solum, jacentes et confabulantes, sicut frustra linguam exercentes et consumentes veluti loquaces λέσχης nomen propalaverunt: λέσχαι enim vocantur huiusmodi loca, forte a verbo λέγειν seu loqui, sive potius a λέγω recubo, jaceo, dormio; unde λέξω, λέξομαι, requiescam. Assinitatem autem habet cum huiusmodi radice λέλεχα, unde non solum venit λέχος et λέκτρον cubile, et mulier λεχώ (puerpera), sed et dicta vox λέχη, quæ cum expletivo σ ἢ λέσχη. Hinc etiam venit ἀδολεσχεῖν, sive copiose loqui.

ρως. Ἡ ἀπηνής δὲ, καὶ ὁ ἀπηνής, καὶ τὸ ἀπηνές, οὐ μόνον τὸ ἀντικείμενον τῇ πρᾶξί τῃ δηλοῦ, καθ' ἃ σημαίνόμενον τοὺς τυραννικοὺς ἀπηνεῖς λέγομεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄσεμνον παρ' Ἀστικοῖς, ὡς ἀπο αἴνου ἔγγυον μακρὰν ἐπαίνου· τὸ γὰρ μὴ σεμνὸν οὐκ ἔχομεν ἐπαινεῖν· ἀπηνής οὖν λέσχη ἔθνῶν κατ' ἀμφω ταῦτα σημαίνόμενα. Τὸ δὲ κόππυσμα ποῖα λέξις ἐστίν; ὄνοματοποιημένη δηλαδὴ· ἐτυμολογίαν μὲν οὐκ ἔχουσα, πραγματικῶς δὲ γνωρίζομένη τοῖς ἀκούουσιν ὅτι τὰ χεῖλη σφιγμῶ συνάγοντες, ἢ βρέφη προσπνοῦμεν φιλιῶς κολακικώτερον φωνῇ ἀνάδρῳ, ἢ κωλάριαι, ἢ ἄλλοι τι μὴ ἔχον ἐπαιεῖν ἐνάρθρου λαλιᾶς· καὶ ἐστὶ τοῦθ' ὁμοῖον ὡς εἰ καὶ καθὰ κόκκυ κοκκίζω, οὕτως ἦν καὶ κόππυ, ἐξ οὗ τὸ κοκκίζω, ἢ γρῶ γρούζω, καὶ μὴ μύζω· κοκκίσμασι δὲ εἰκάζεις θεξίως ἅμα καὶ ἀστέως τὰς τῶν ἔθνῶν λέσχας, δὲ τὸ ἐν λόγῳ μόνως ἦδὺ καὶ οἷον φιληματικῶς ἐπαγωγὴν τῶν ἐξωτερικῶν φράσεων. Καρπὸν γὰρ ἐκεῖνα ψυχτροφόρον μὴ φέρουσαι, τὸ ἐφοικὸν εἶχον ἄλλως· μυθικολογίας πλάσμασι καὶ τισὶ τοιοῦτοις λήροις, οἷς οἱ χυδαῖοι χαίρουσιν ὡσεὶ καὶ ζῶα κοκκίζόμενα.

157. Voces autem ἡ ἀπηνής, et ὁ ἀπηνής, et τὸ ἀπηνές, non solum quod opponitur mansuetudini significant, quatenus hac significatione tyrannos dicimus ἀπηνεῖς, sed etiam apud antiquos expriment quod indignum est tanquam a laude sive gloria (αἴνου et ἐπαινοῦ) longinquum. Quod enim honorabile non est, laudare non possumus: ἀπηνής igitur erat ethnicorum λέσχη sive confabulatio, secundum utramque significationem. Jam κόππυσμα qualis est vox? Onomatopœia sane. Etymologiam enim non habet, sed effectu noscitur audientibus cum labia stringentes, amice blanduleque inarticulata voce compellamus infantes aut pullos, aut aliud quid locutionem articulatam attendere non valens. Hoc vero non secus est ac si juxta κόκκυ κοκκίζω, sic haberetur κόππυ, unde κοκκίζω, vel γρῶ γρούζω et μὴ μύζω. Sibilantibus autem blandulis vere, et urbane confabulationes ethnicorum assimilant, eo quod in solis verbis constat quod exterarum locutionum dulce quodammodo amanter attractivum est. Fractum enim animæ nutritium istæ non ferentes,

Illecebras aliter habebant ex fabulosis adinventiōibus quibusdamque talibus nugis, quibus vulgus, tanquam animalia sibilis illecta, gaudet.

enim non habet, sed effectu noscitur audientibus cum labia stringentes, amice blanduleque inarticulata voce compellamus infantes aut pullos, aut aliud quid locutionem articulatam attendere non valens. Hoc vero non secus est ac si juxta κόκκυ κοκκίζω, sic haberetur κόππυ, unde κοκκίζω, vel γρῶ γρούζω et μὴ μύζω. Sibilantibus autem blandulis vere, et urbane confabulationes ethnicorum assimilant, eo quod in solis verbis constat quod exterarum locutionum dulce quodammodo amanter attractivum est. Fractum enim animæ nutritium istæ non ferentes,

ρη'. Τὸ δὲ ὄκιστα, οἰκειότατον ἐνεργεῖα Πνεύματος, ἀχρόνω; τὰ οἰκεία ἐνεργούντος, ἐπίτασις δὲ τάχους, ὡσπερ ὡκὺ ὄκιστα. Τὸ δὲ δεικνύς ὡς μὲν πρὸς τὴν φορὰν τοῦ Πνεύματος, δεικνὺν ὠφέλει εἶναι· προενεχθὲν δὲ σὺν τῷ πυρπνώως ἀρσενικῶς ἀτικίζεται πρὸς ὕψισταν ἐννοίαν· Θεὸς γὰρ ἀληθῶς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· διὸ καὶ τὸ δεικνύς ἀρμύεται αὐτῷ· τὸ δὲ πυρπνώως; παράφρασις γοργωτάτη ἐστὶ τοῦ πνοῦ βιαία καὶ πυρρὸς γλωττήμασιν· ὁπαιόν τι καὶ ἡ πυρπνώως πνευματικὴ δρόσος, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ πυρπνώως εἰ μεγεθύνει τὴν ἰήγουσαν ἐπιρροήματι· σὺντακτέον ἐστὶ τῷ δεικνύς· οὕτω γὰρ ἦγγουον πυρπνώως, καθὰ ἐρρήθη, διδρακται· τὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ νῦν ἑορτῇ αὐτοῦ.

158. Hoc autem: ὄκιστα, maxime proprium efficacis Spiritus, qui sua sine tempore operatur, superlativum est τοῦ τάχους, quemadmodum ὡκὺ, ὄκιστα. Δεικνύς; vero, tanquam ad Πνεῦμα relatio, debebat esse δεικνύς; sed verbum hoc prolatum cum πυρπνώως, genus masculinum altice juxta cogitationis valetudinem sequitur. Deus enim vere quoque Spiritus sanctus est, ideoque cum ipso consentit δεικνύς. Vox autem πυρπνώως vivida paraphrasis est illius: πνοῇ βιαία καὶ πυρρὸς γλωττήμασιν; qualiter ἡ πυρπνώως πνευματικὴ δρόσος, et his similia. Sciendum autem quod si τὸ πυρπνώως adverbialiter finalem auget, construendum erit cum τῷ δεικνύς. Sic enim, sive πυρπνώως, ut dictum est, ea quæ sunt sancti Spiritus in hac ipsius presentis festivitate manifestata sunt.

Hirmus octavæ septimæ.

A

Ῥόδης ἐβδόμης εἰρμὸς.

Concors clamavit instrumentorum cantus,
Adorare auream inaninam imaginem.
Paracleti autem lucifera gratia
Magnos facit ut clament, O Trinitas sola,
Æquipotens, sine principio, Benedicta es.

159. Historiæ veteris appositione populum hunc vetustissimum non sapientem melodus opponit festiviter agentibus nunc in Sion, qui sancti Spiritus hodiernum descensum in apostolos celebrant: abjudicat quidem a parte laudatoria turbas illas; ibi vero sistit eos qui, opportuna dictione, spirituales sunt. Habet autem sacer vates historiam ex adulatrice statuz Nabuchodonosor elevatione impiorumque ipsius adoratorum agendi ratione. Dicit quod symphoniaca de Nabuchodonosor melodia sonitusque multiformium illorum instrumentorum, quorum pleraque nota non erant Hellenorum genti, signum dabant, ut adoraretur aurea status, sive inanimum idolum: sed hoc quidem tum erat, cum idololatriæ publice colebatur. Num autem cum ille qui vere Dominus est et Deus deorum agnoscitur, paracleti sancti Spiritus gratia non aperte noscitur in sonitu clangoris, fistulæ, citharæ, sambucæ, psalterii, aliorumque similium; sed sonus extraordinarius vehemens flatus et resonantis ignis, quo percussi sunt hic occurrentes congregati, neminem quidem turbavit, sed σεβασιάζει εἰς σεβασμίως. (veneranter et pie) movet, augustamque venerationem spiritualem inspirat, et anguste resonat ob concordiam personantis flatus deorsum cum cœlestibus melodiis, docens, non ad istam veterem similitudinem, inanimo sicque insensibili sono respondere, sed fiducialiter voce clara dicere ad illum qui prodigia profert, Deum, qui in Trinitate subsistit: O Trinitas, æqua potestate sineque principio constans; sola sane iuxta veritatem es benedicenda; ideoque te solam nos qui tui sumus, benedicimus, tanquam nullum alium Deum præter te solum agnoscentes. Ita verbum σεβασιάζει antihetum est ad verbum ἐβρόση, præsertim autem ad dictum εἶθεῖν τὸ βρέτας; cumque fortassis est licitum ad occasionem necessariam rhetoribus novas invenire dictiones, hoc etiam ibi fecit melodus, ex verbo εἶθεῖν derivans σεβασιάζειν.

160. Vide autem ut solerter sacer ille poeta, dictam Chaldaicam historiam septimi carminis nexui adaptatam, velut aliquid addititium adducens, parallelamque ponens cum his quæ ad celebratum Spiritum sanctum attinent, dexteritatem suam multam manifestavit. Symphoniacæ quippe melodiæ eorum quæ sensus afficiunt instrumentorum, presentem spiritualem symphoniam opposuit: non enim habetur ibi linguarum confusio, sed unio, et ut ita dicam, consensus. Illorum autem inspirationi ac motui, (quædam enim in eis erant inspirata), spiritualem inspirationem in apostolos ex

XVII. Σύμφωνόν ἐβρόσηεν ὄργάνων μέλος
Σεθεῖν τὸ χρυσότευκτον ἀψυχὸν βρέτας,
Ἡ τοῦ Παρακλήτου δι' φωσφόρος χάρις
Σεβασιάζει τοῦ βοῶν· Τριάς μόνη,
Ἰσοσθενής, ἀναρχε, εὐλόγητος εἶ.

ρῶ'. Ἱστορίαν παλαιὰν παραθέσει λαῖν ἐκείνων οὐκ ἔμφορα παλαιάτων· ὁ μείψιδος τοῖς νῦν ἐν τῇ Σιών ἑορτασταῖς ἀντιθεῖς, ὅς καὶ τὴν σήμερον τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐκχυσιν ἐπὶ τοῖς ἀποστόλους πανηγυρίζουσιν· ἀποκρίνει μὲν τῆς ἐπαινετῆς μοίρας τοὺς ὄχλους ἐκείνους, ἐγκαθιστῆ δὲ αὐτῆ τοὺς, καιρῶς εἰπεῖν, πνευματικούς· Ἔστι δὲ ἡ ἱστορία τῷ ἱερῶδῃ ἐκ τῆς κατὰ τὸν Ναβουχοδονόσορ ἀλαζονικῆς εἰκονοστασίας, καὶ τῶν ἐπιτρέπτων τότε προσκυνητῶν ἐκείνης· καὶ λέγει ὅτι τὸ σύμφωνον ἐπὶ Ναβουχοδονόσορ μέλος· καὶ ὁ κατ' ἐκεῖνο θροῦς τῶν πολυειδῶν ἐκείνων ὄργάνων, ὧν τὰ πολλὰ οὐδὲ γνωστὰ τῇ καθ' Ἑλλάδας γενεᾷ, συνθηματίζων ἦν, σέθειν τὸ χρυσότευκτον βρέτας, ἤγουν εἰδωλον τὸ ἀψυχον. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν τότε ὅτε τὰ τῆς εἰδωλολατρίας ἐπαρρησιάζετο· νῦν δὲ τοῦ ἁγίου Κυρίου τοῦ τῶν θεῶν Θεοῦ ἐπεγνωσμένου, ἡ χάρις τοῦ παρακλήτου ἁγίου Πνεύματος ἐμφανῶς ἐγνωσμένη οὐκ ἐν τῷ θαυθεῖν σάλπιγγας, καὶ τύμπανα, καὶ ψαλτήρια, καὶ θαμβούρια, καὶ σαμβύκας, καὶ εἰ τι τοιούτων· ἀλλὰ κατηχηθεὶς παραδόξως πνοῇ βιαίᾳ καὶ βρέμοντι περὶ τοὺς παρευρημένους καὶ συλλετῆναι λαχόντας, ἐβρόση μὲν εὐδένα, σεβασιάζει δὲ ἦτοι σεβασμίως καὶ σεπτῶς ἵπκοινεῖ καὶ εἶθασμα ἐνθεάζει σεμνῶς πνευματικῶν καὶ κατηχεῖ σεπτῶς ἐνκα τοῦ ἀντιδοῦν κάτωθεν ταῖς ἀνωθεν κατηχουμένη πνοῇ, οὐ πρὸς ὁμοιότητα ἐκείνην παλαιὰν ἀψύχῳ καὶ οὕτως ἀναισθητῶ βοῇ ἀντιφθέγγεσθαι, ἀλλὰ θαρσαλέως λέγειν διατόρη βοῇ πρὸς τὸν ἄρτι σημνοφοροῦντα θεόν, τὸν ἐν Τριάδι τὸ Ὁ Τριάς Ἰσοσθενής ἀναρχος· μόνη σὺ εὐλόγητος εἶ πρὸς ἀλήθειαν. Δὴ καὶ μόνη σὲ ἡμεῖς οἱ σοὶ εὐλογοῦμεν, ὡς μὴ εἰδότες θεὸν ἄλλον ὅτι μὴ σὲ καὶ μόνον· ὥστε τὸ σεβασιάζει ἀντιθετόν ἐστι πρὸς τὸ ἐβρόση, μάλιστα δὲ πρὸς τὸ σέθειν τὸ βρέτας· καὶ ἴσως ἐξὴν διὰ τοὺς ῥήτορας ἐστὶν οὗ κατ' ἀνάγκην τινὰ καινουργεῖν λέξεις· ἐποίησε τοῦτο καὶ ὁ μείψιδος νῦν, παραποιήσας ἐκ τοῦ εἶθεῖν τὸ σεβασιάζειν.

ρβ'. Ὅρα δὲ ὡς δεξιῶ· ὁ ἱερὸς οὗτος ποιητῆς τὴν εἰρημένην Χαλδαϊκὴν ἱστορίαν παρεισοδιάσας ἀρμύτουσαν εἰρμῶ ἐβδόμης ῥόδης, καὶ παράλληλον αὐτῇ θεῖς τοῖς κατὰ τὸ ἑορταζόμενον ἁγιον Πνεῦμα, δεξιάτῃ πολλὴν οἰκειαν ἐξέφηνας· τῷ μὲν γὰρ συμφώνῳ μέλει τῶν πρὸς αἰσθησιν ὄργάνων ἐκείνων, τὴν ἄρτι πνευματικὴν συμφωνίαν ἀντιπαρέθετο. Ὁ δὲ γὰρ γλωσσῶν ἐναυθα σύγχους, ἀλλὰ ἐνωσις, καὶ ὡς οὕτως εἰπεῖν συμφρόνησις· τῇ δὲ κατ' ἐκεῖνα ἐμπνοῇ καὶ κινήσει, ἐμπνευστὰ γὰρ τινὰ πάντως ἦσαν ἐν αὐτοῖς, τὴν πνευματικὴν ἐπίνοιαν εἰς τοὺς ἀποστόλους ἀντιτέθεικεν· ὄργανα Θεοῦ αὐτοῦ;

δυνας τὰ ἐκεῖνον μέλιποντα· τοῖς δὲ τότε λαοῖς, καὶ ἄδverso statuit, qui sunt ipsi Dei instrumenta, ipsius laudes melode canentia. Isis autem olim populis et tribubus et linguis, quæ sunt in hac festivitate similia comparat; i' illi vero clamori violenter aera percipienti v' vehementem ibi flatum; illi venerationi digni cui maledicatur inanimi idoli atque adorationi, veri Dei semper viventis et vivificantis agnitionem et adorationem. Una vero cogitandum quod illi Chaldaico igal, hec autem illas servanti tres pueros, figurantes sanctam Trinitatem in una prorsus divinitate, quom symbolice figurabat hic unus qui descendit ad salvandos illos, ignis ibi contra positus est, servans quidem, sub ignearum forma linguarum reddendo sapientes sanctæ Trinitatis cognitores; nonne autem forte consumens in- stabili conscientiæ modo rationesque eos qui tales non sunt, ut jam dictum est? Talis quidem est ibi sapientis auctoris sacri solertia, quantum nos inspicere potuimus. In hoc autem nexu: σύμφωνον μέλος, opportune dictum est, nec erat locutio pulchrior: ubi vide dictionem bonam et symphoniacam, et ideo harmonicam pravo adpartatam operi quod e voluntate tyranni pendebat. Sunt etenim vere, sicut abominabilia detestandaque concilia, qualis erat, juxta psallem David, iniquorum synagoga, illaque qua Attagus cum Numinio congregi proverbium est, sic etiam dæmoniacæ symphonix, quarum pessima fuit quidem ea quæ conclamavit: Tolle, tolle, crucifige enim; et ea quæ, tanquam illi subjecta, non habere regem nisi Cæsarem, affirmabat.

δυνας τὰ ἐκεῖνον μέλιποντα· τοῖς δὲ τότε λαοῖς, καὶ φουλαῖς, καὶ γλώσσαις, τὰ ἐν τῇ νῦν ἐορτῇ ὁμοία· τῇ δὲ βοῇ ἐκείνῃ πρὸς βίαν πληττούση τὸν ἀέρα, τὴν ἐνταῦθα βίαιαν πνοήν· τῷ δὲ ἐκεῖ σεβασμῷ τοῦ ἄξιου κακολογεῖσθαι ἀψύχου εἰδώλου, καὶ τῇ προσκυνήσει, τὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τοῦ ἀεὶ ζῶντος ζωοποιχοῦ ἐπίγνωσιν καὶ προσκύνησιν· συννοητέον ἔτι καὶ ὡς κυρὶ ἐκεῖνῳ Χαλδ. ἰγκῶ φυλάσσονται μὲν τοὺς τὴν ἀγίαν Τριάδα τυποῦντας μακαρίους τρεῖς; πιδας τὴν ἐν μῆ θεότῃ πάντας, ἣν συμβολικῶς ἰδῆλου ὁ εἰς ὁ συγκταβᾶ; ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐκείνους, πῦρ τὸ ἐνταῦθα παρέθετο, σῶζων μὲν σὺν τῷ καὶ κυρίων εἶδει γλωσσῶν σοφίζειν τοὺς τῆς ἀγίας Τριάδος ἐπιγνώμονας· οὐκ ἂν δὲ μὴ καταναλίσκων ἀββήτῳ συνειδήσεως τρέπω καὶ λόγῳ τοὺς μὴ τοιούτους, καθὰ καὶ προσεῖρηται· καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ σοφοῦ ἐροφάτου ἐνταῦθα δεξιότης ἐς ὅσον ἡμᾶς ἐνοπρίσασθαι. Ἐν δὲ τῷ εἰρημῷ τὸ μὲν σύμφωνον μέλος, καιρῶς λέλεκται, καὶ οὐκ ἔστι φράσαι κάλλιον· ἔνθα ὄρα λέξιν ἀγαθὴν καὶ σύμφωνον, καὶ οὕτως ἐναρμόνιον, φαυλοπραξία προσαρμόσασαν τῇ ἐκ θελήματος τυραννικοῦ· καὶ εἰσὶν ἀληθῶς καθὰ συνειδήσεις ἀπυκταίαι καὶ φευκταίαι, ὅποια καὶ ἡ τῶν πονηρευομένων συναγωγῇ, ὡς φάλλει Δαβὶδ, καὶ καθ' ἣν συνελθεῖν Ἀτταγᾶς Νουμηνίῳ πεπαρομιάσται, οὕτω καὶ σύμφωνοι δαιμονιώδεις· ὦν χερῖστη μὲν ἡ συγκράσασα τὸ, Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν· ὕφειμένη δὲ ὡς πρὸς ἐκείνην, ἡ βασιλεύσα μὲν ἔχειν ἀπαρνησαμένη, ἐγκρίνασα δὲ Καλαρα.

ρξα'. Τὸ δὲ ἐθρόησε τραχεῖα λέξις πρέπουσα ἐννοία ἐκφοθητικῇ· ἄλλως δὲ γε ἀστεία, διότι οὐδὲν εἶχεν ἢδὺ τὸ μέλος ἐκεῖνον, ἀλλ' ἡ μόνον ἐθρόει καταροθῶν· ἐπιστήσται δὲ χρῆ ἐνταῦθα μήποτε οὐ τὸ σύμφωνον τῶν ὀργάνων μέλος τὸ μάλιστα θέλω, ἐθρόησε τοὺς παρατετυχηκότας, ἀλλὰ τὸ κήρυγμα τοῦ βασιλικῷ βουλήματος· ὁ κήρυγμα συνεπιλαθόμενον καὶ θροῆσαν, ὁ ἔστιν κλονῆσαν καθ' ἕτερον μελωδῶν, πεποίηκε συνεξακουέσθαι τοῖς ὀργάνοις τὴν θροῆσιν. Ἀληθῶς γὰρ οὐ τὸ μέλος ἐθρόει, ἀλλὰ τὸ κήρυγμα· ἰσως δὲ καὶ διὰ τὸ ὑπερπαλεῖν τὰ τύμπα καὶ τὰ βάρβιτα καὶ τὰ κύμβαλα τῷ τραχυφώνῳ τὴν λεπτὴν ἐμμέλειαν, καὶ θορυθητικὰ μᾶλλον εἶναι ἤπερ θελκτῆρια, ὡς ἐκ μέρους αὐτῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰ κατηγόρησε τὸ θροεῖν τῶν ὀλοργάνων· γίνεται δὲ τὸ θροεῖν ἐκ τοῦ θρόος θροῦς, ὁ ἑληαὶ τὸν θρόουον· δύναται δὲ θροεῖν εἶναι καὶ τὸ ἡχεῖν ἀπλῶς, καὶ τὸ λαλεῖν δὲ θροεῖν φασὶ τινες, οὐ μὴν καζολογικῶς, ἀλλὰ ποιητικῶς τραγικώτερον. Ὀργανα δὲ ἰδίως νῦν τὰ μουσικὰ, οὐ κυριολεκτικῶς, ἀλλὰ κοινώτερον δι' αὐτὴν ἐπ' αὐτοὺς ὀρεξίν τῶν ὡς ἐπὶ πολὺ ἀργότερων, μάλιστα δὲ τῶν ἐν πανηγύρεσιν· ἄλλως μέντοι ὀργανα, καὶ ἐργαλεῖα εἰς ἐν σηματοῖαν ἀποτελευτῶσι· τὰ μὲν παρὰ τὸ ἔργον ὀνομασμένα ὡς ἐργατικῶς ἀφωρισμένα προσώποις· τὰ δὲ παρὰ τὸ ὄρεγῶ τὸ κτείνω, εἰς ἃ χεῖρες ἐργατικαὶ ὀρέγονται ἤγουν ἐκτείνονται.

161. Verbum autem ἐθρόησε dictio est aspera, terrificæ sententiæ convenientis; alias autem urliana, eo quod nihil habebat dulce talis melodia sed tantum personabat ad terrendum. Hic autem advertendum minime symphoniacam instrumentorum melodiam, valde mulcentem, obvios conturbavisse, sed regis voluntatis præconium: quod præconium, simul acceptum et θροῆσαν, id est, juxta melodiam alteram, turbans (κλονῆσαν), exaudiri fecit cum instrumentis terroris sonum: vere namque non melodia, sed præconium conturbabat. Forsitan autem etiam, eo quod tympana, barbytus, et cymbala rauco sono lenem melodiam superabant, ideo magis turbare quam mulcere poterant, ita ut ex parte illorum et ipsis similitum adversus omnia dixerit instrumenta verbum θροεῖν. Venit autem θροεῖν ex voce θρόος θροῦς, quod significat tumultum. Potest autem esse θροεῖν simpliciter ἡχεῖν, resonare, et etiam loqui dicunt aliqui θροεῖν, non quidem in prosa, sed in stylo poetico tragico. Ὀργανα vero speciatim hodie dicuntur instrumenta musica, non propria dictione, sed communī, ob appositum ὀρεξίν in ea plerumque pigritiam maximeque cœcibus panegyricis assuetorum. Alias tamen organa et ἐργαλεῖα in unum quoad significationem designant: una quidem ob ἔργον dicta tanquam ἐργατικῶς sejuncta a speciebus; alia vero propter ὀρέγονται.

ὀρέγῶ tendo, in quæ manus operariæ tenduntur vel ὀρέγονται.

162. Quoad σέβας autem, cujus est derivatio **A** σεβάζειν, unde venit ὁ σεβασμός et σεβασμιάζειν, in prima strophā primī carminis scriptum est. Auream vero statuam illam dicit ex illius parte, quod pretiosius est, ut ibi quoque quodammodo lo tyrannikēn exerceat aurum, alias quidem materias statuæ abscondens, et illa vocatum. Alias enim diversis materiis erat idoli compositio, licet etiam ἀπηνδε ἰσσηνίων ἰδολὰ sint tantum argentum et aurum. Adjectivum autem ἀψυχον ad confusionem dictum adorantium hujusmodi simulacrum, cujus honor species augusta; non solum non habens spiritum in ore ejus, ut juxta David loquar, sed nec aliquid pium in animam suggerens.

163. Vox βρέτας venit quidem a voce; βροτὸς; **B** homo, significatque mortale sive humanum simulacrum ἀνδριάντα scilicet; ἰδύας autem habet terminationes, unam in ας ut γῆρας; et ὕδα; aqua, et οὔδα; pavimentum; et aliam in ος, secundum prædicta: Sicut enim dicimus γῆρος, ex quo venit γηροτροφεῖν, et apud Sophoclem γηροβοσκός, atque etiam ὕδος, cujus dativus est ὕδει et ὕδει tanquam τείχει τείχει; similiter quoque ἔδος, ἔδος ἔδου, ἔδει ἔδει; sic etiam βρέτος, ex quo pluraliter deorum βρέτη ἰδολὰ dicuntur. Poetica vox est βρέτας; etiam pedestribus rhetoribus, Ideo dulcis comicus disyllabam hanc dictionem alicubi deridens, βρετέτας in tribus syllabis dixit. Si vero βρέτας; comice ridetur, quid ergo patietur κεράμβηλον? Similis quidem significationis et ipsum, **C** ausum autem sic dici juxta κέρας et præpositionem ἀνά, et τὸν βῆλον, quod est cæli limen, ut sit κεράμβηλον, cujus κέρας sive potentia, pervenit ad ipsum cælum. Ut breviter autem hæc resumam, veteribus polyonomiæ sunt ista ἡ εἰκὼν, et τὸ εἰδῶλον, et τὸ δείκνηλον, et τὸ βρέτας, et τὸ κεράμβηλον. Ex his autem κεράμβηλον quidem expulsum est et jacet abjectum; βρέτας; autem et δείκνηλον aliquando circumferuntur juxta metri necessitate. Cæterorum vero duorum ἡ quidem εἰκὼν in honorem spectatim venit in hoc: «Ad imaginem Dei,» et similibus; idolum vero gentibus a dæmonibus ductis ablegatum est: «Idola namque gentium, ait, argentum et aurum.»

164. Gratiam paraclitī sancti Spiritus dicit hodiernam gratiosam dispensationem ac viam, juxta quam in hymnis benedicuntur sancta Trinitas. Vide vero quod prorsus verbis fulgidus cum sit melodus, φωσφόρον (fulgidum) hic etiam ait prædictam Spiritus gratiam, propter ignem festivum. Βοῶν autem a recitandæ metri non excessisset melodus siens λέγειν vel λαλεῖν, sed prætulit augustius. Hæc enim ob sonum τοῦ λάμβδα leniora dulcioraque sunt: sed verbi βοῶν emphasis dignitatem subiecto convenientem infert. Cæterum autem, sicut verbo τῷ σέβειν de Nabuchodonosor statua dicto, inseruit spiritualiter τὸ σεβασμιάζειν; sic illa melodia, æonitu turbante, convenientius erga nos dictum

ρῆσ'. Περὶ δὲ τοῦ σεβασμοῦ παράγωγοι τὸ σεβάζειν, ὅθεν ὁ σεβασμός, καὶ τὸ σεβασμιάζειν, ἐν τῷ πρώτῳ γέγραπται τροπαίῳ τῆς πρώτης ψῆδης. Χρυσότευκτον δὲ εἰκόνα ἐκείνην λέγει ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ τιμιωτέρου, ἵνα πῶς κἀνταῦθα τυραννὴ ὁ χρυσεῖ, τὰ; μὲν ἄλλας ὕδας τοῦ ἀνδριάντος ἀποκρύψας ἐκφανηθεὶς δὲ αὐτὸ ἄλλως γὰρ διαφορῶδες ἦν ἡ τοῦ εἰδῶλου σύνθεσις· εἰ καὶ ἄλλως; τὰ εἰδῶλα τῶν ἰθύνων ἀργύριον εἶσι μόνον καὶ χρυσίον μόνον· τὸ δὲ ἀψυχον πρὸς ἐντροπήν εἴρηται τῶν προσκυνοῦντων τοιοῦτον βρέτας; οὗ τὸ τίμιον φαντασία σεμνῆ, οὐ μόνον οὐκ ἔχον πνεῦμα ἐν τῷ σέβματι αὐτοῦ, λαίτικῶς εἰπεῖν, ἀλλ' οὐδὲ συμβαλλόμενόν τι ἐς φυγὴν θεωριῶς.

ρῆσ'. Τὸ δὲ βρέτας γίνεται μὲν ἀπὸ τοῦ βροτὸς ὁ **D** ἀνθρώπος, καὶ δηλοῖ βρότειον εἰδῶλον ἦγον ἀνθρώπινον, ἀνδριάντα δηλαδὴ. Ἔχει δὲ καταλήξεις καὶ αὐτὸ δῦο, τὴν εἰς ας; ὡς γῆρας, καὶ ὕδα; τὸ ὕδωρ, καὶ οὔδα; τὸ ἕδαφος· καὶ τὴν εἰς ος; καθὰ καὶ τὰ βῆθῆντα, Ὡς γὰρ γῆρος λέγομεν ἐξ οὗ τὸ γηροτροφεῖν, καὶ παρὰ Σοφοκλεῖ ὁ γηροβοσκός, ἔτι δὲ καὶ ὕδα; οὗ δοτικῆ τῷ ὕδει καὶ ὕδει, ὡς τείχει τείχει· ὁμοίως καὶ ἔδος, ἔδος; ἔδου, ἔδει ἔδει, οὕτως καὶ βρέτος, ἐξ οὗ πληθυντικῶς θεῶν βρέτη τὰ εἰδῶλα, Ποιητικῆ δὲ λέξι; τὸ βρέτας, καὶ πεζολόγοις ῥήτοροι· διὸ καὶ ὁ γλυκεὺς κωμικὸς καταμωκῶμενός σου τῆς διασπλάθου ταύτης λέξιας, βρετέτας ἐφη ἐν τρισὶν λέξεσιν. Εἰ δὲ τὸ βρέτας; κακωμῶδῆται, τί ἄρα πείσεται τὸ κεράμβηλον; ὁμοίως μὲν ὅν καὶ αὐτὸ σημασίας, τολμηθὲν δὲ οὕτω λεχθῆνα; παρὰ τὸ κέρας καὶ τὴν ἀνά πρόθεσιν καὶ τὸν βῆλον, ὃ ἔστι τὴν βάσιν τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα ἢ κεράμβηλον, οὗ τὸ κέρας ἦγον ἡ δύναμις ἀνήκει ἐς αὐτὸν οὐρανόν. Συναιεῖται δὲ τὰ τοιαῦτα ἐν στενῷ, ταυτὰ πολυωνυμίας, λόγῳ ἐπὶ τοῖς παλαιοῖς, ἡ εἰκὼν, καὶ τὸ εἰδῶλον, καὶ τὸ δείκνηλον, καὶ τὸ βρέτας, καὶ τὸ κεράμβηλον. Τούτων δὲ τὸ μὲν κεράμβηλον ἐκκέρουσαι καὶ κείτω ἀποβρίθιν· τὸ δὲ βρέτας, καὶ τὸ δείκνηλον περιφύρονται ποσὶ διὰ χρείας μέτρον· τῶν δ' ἐπιλοπιῶν δῦο ἡ μὲν εἰκὼν ὑπερτείνεται ἐν τῷ κατ' εἰκόνας θεοῦ καὶ τῶς ὁμοίως. Τὸ δὲ εἰδῶλον τοῦς δαιμονοφορήτοις ἔθνεσιν ἀπονενέμηται· τὰ γὰρ εἰδῶλά φησι τῶν ἰθύνων ἀργύριον καὶ χρυσίον.

ρῆσ'. Χάριν δὲ τοῦ παρακλήτου ἁγίου Πνεύματος λέγει τὴν σημερινὴν χαροποιὸν οἰκονομίαν καὶ μέθεδον, καθ' ἣν ὁμολογικῶς εὐλογεῖται ἡ ἁγία Τριάς. Ὅρα δὲ ὅτι πάνυ φωσφόρος ὡς ὁ μελωδός, φωσφόρον κινταῦθα τὴν εἰρημένην τοῦ Πνεύματος χάριν φησι, διὰ τὸ εὐφραστικὸν πῦρ. Τὸ δὲ βοῶν οὐκ ἂν ἐσφαλῆ τῆς κατὰ μέτρον ὀρθότητος ὁ μελωδός; λέγειν εἰκόνα, ἢ λαλεῖν, προέχρινε δὲ τὸ σεμνότερον· λειότερα μὲν γὰρ ἔκεινα διὰ τὸν τοῦ λάμβδα ἦχον, καὶ γλυκύτερα. Ὅ δὲ τοῦ βοῶν στομασμός σεμνότερα ποιεῖ τῆ νῦν προθέσει πρέπουσαν· ἄλλως δὲ ὡς περ τῷ σέβειν βῆθῆναι ἐπὶ τῆς τοῦ Ναβουχοδονόσορ εἰκόνας, ἐντέθεικε τὸ σεβασμιάζειν πνευματικῶς, οὕτω τοῦ μέλου; ἐκείνου ὑροῦντος, ἐπ' ἡμῶν εἴρηται σεμνότερα

ρον τὸ βοᾶν ὡς χρεῶν ὄν οὕτως ἔδειν γῶ. Θεῶ, A
κατὰ τὸ, ἀνεφώνησε φωνῆ μεγάλη καὶ εἶπε.

ρξ'. Τὸ δὲ ἰσοσθενῆς καὶ ἀναρχος κλητικῶς νο-
οῦμενον, Ἄττικὸς δὲ εἶποι ἀνὴρ ἀντὶ τοῦ Ὡ ἰσο-
σθενῆς καὶ ἀναρχε Ἄθηναῖοι γὰρ ταυτίζουσι τὴν
ἑρῆθην καὶ τὴν κλητικὴν, τὰ εἰ; ἐκφώνησιν καὶ ἡ
εὐλογητὸς δὲ Τριῆς, τῆς αὐτῆς διαλέκτου ἐστὶ, καθὰ
καὶ τὸ ἡ γενναῖος, καὶ τὰ τοιαῦτα ἃ τὸ γὰρ κοινὸν
ἡ εὐλογητῆ. Οὕτω δὲ καὶ τὸ κατάρχον ἐν ἱεραῖς
ἀκολουθίαις τρισάγιον κατὰ κλητικὴν ἔνοιαν ἐκφω-
νεῖται καὶ ἀληθῶς παρακλητικὴν, εἰ καὶ ἄλλως κατ'
εἰδοῖαν πτωσίαν ἐκπαφώνηται. Δηλοῖ δὲ ὅτι ὡσπερ
ἡ δυνάμις καὶ τὰ κατ' αὐτήν, ἔτι δὲ καὶ ἰσχύς καὶ
τὸ κράτος, οὐτως καὶ τὸ σθένος ψικίωται τῷ Θεῶ.
δὸ καὶ ἰσοσθενῆ τὴν ἄγλιαν Ἐφη Τριάδα ἡ δυνατὸς
γὰρ ὁ Θεός, καὶ δυνάστης, καὶ ἰσχυρὸς, καὶ κρα-
ταιὸς, καὶ σθεναρὸς, καὶ πάντα τοιαῦτα, καθ' ὑπέρ-
βειν ἀνυπέβλητον τῆς κατὰ τὴν ἐβδόμην δὲ ψῆθην
χοροποιίας Ἰδίων τὸ εὐλογητὸς εἶ. Διὸ τετράκις αὐτῷ
ἰσπράγισεν ὁ μελωδὸς ἐνταῦθα τὰ τέσσαρα μέλη
αὐτοῦ, τὸν εἰρμὸν καὶ τὰ τρία τροπάρια, ἐπιφθοῦ
δίκην ἐπαγαγὼν αὐτὸ δις μὲν Ἄττικῶς, δις δὲ κοι-
νότερον.

Τροπάριον πρῶτον τῆς ἐβδόμης ψῆθης.

XVIII. Φωνὴν προφητέφθεγχτον ἡγνοηκότας,
Ἐφρασκον οἰνότευκτον ἀφρονες μίθην,
Ῥήσεις ξηνηκούσθησαν ὡς ἀποστόλων.
Οἱ εὐσεβεῖς δὲ σοὶ βοῶμεν ἐνθάλως,
Νεοურγὲ τοῦ σύμπαντος, εὐλογητὸς εἶ.

ρξ'. Τοὺς περιτετυχηκότας τῇ τοῦ ἁγιοτάτου
Πνεύματος ἐνδημίᾳ τότε λαοὺς, καὶ μὴ ἐπιπνοῖα
τοῦ Θεοῦ τῶν γνώσεων, ἐπιγόντας τὴν ἐκείνου θειο-
τάτην δύναμιν, μηδὲ ἐμβαθύναντας διορατικῶς ὅπως
χρηματοῦτος τοῦ Θεοῦ διαφόροις γλώσσαις τὰ ἐκείνου
ὕψουσι οἱ ἀπόστολοι ἐναρμονίως ἐν διαφορᾷ κρου-
μάτων, ἄπειρ ἐνήργει ἐν ταῖς ἐκείνων γλώσσαις τὸ
ἅγιον Πνεῦμα ὡς οἶα καὶ πλῆκτρον δεξιόν. Τοὺς
τοῖσιν τοιούτους λαοὺς παραδειγματίζων ὁ μελωδὸς
ὡς μὴ ἀποδεχόμενος ἐκείνους, ἀφρονὰς τε ἀποκαλεῖ
ὡς ἀλογίᾳ κατόχους, καὶ συνθέναι μὴ ἔχοντας οἶα
καὶ ὅσα δύναται ὁ Θεός, καὶ ὅποια λαλεῖ ἐκείνους καὶ
ποιεῖ διὰ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ καὶ μέμφεται ὅτι
ἔλεγον οἶνω μεθύειν τοὺς ἀποστόλους, ἐπὶ ῥήσεις
ἐκείνων ξέναι, ὅ ἐστι ξενίζουσαι, καὶ ξένως ἦτοι
παραδόξως ἀπηχοῦμενα διὰ τὸ ἑτερόγλωσσον καὶ
οὕτως ἀλλόγλωσσον, ἠκούσθησαν Ἐποῖον δὲ, ἢ μάλ-
λον ἐπασχον τὴν ἀφροσύνην ταύτην οἱ εἰρημένοι,
ὡς ἡγνοηκότας τὴν προδηλωθεῖσαν τοῦ προφήτου
Ἰωὴλ φωνήν καὶ ὡς ἡ ξενίζουσα τῶν γλωσσῶν
ἐκείνη ἐναλλαγὴ τὴν τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας ὑπε-
δύλου ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσιν, οὐκ ἐτι ἀπὸ θρα-
κῶν εἶναι βῆθησασμένην, ἀλλ' ἐκ τοῦ Σωτήρος Χρι-
στοῦ, ὃν σεβόμεθα οἱ χριστιανοί ὅς καὶ πρὸ τῶν
ἁγίων παθῶν αὐτοῦ ὑπέφηνη τῇ ξένη μεταμορφώσει
τὸ αὐτὸ μυστήριον ἄλλοιωσιν θελῶν τὴν ἐν τῷ
παντὶ καὶ σκότους μὲν παγκοσμίω, τοῦ κατὰ τὴν
κλήνην, ἀπέλασιν ἡ φωτὸς δὲ ὀρθοδοξίας ἐκλαμψιν.
ἀλλ' οὕτω μὲν φησιν ἀφρονες ἐκείνοι, μὴ που δὲ καὶ
εἰς τὸ πᾶν ἀσεβεῖς. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἀντιδιηρημένοι

est τὸ βοᾶν; quasi necesse sit ita canere Deo, jux-
ta istud: Clamavit voce magna, et dixit.

165. Voces autem ἰσοσθενῆς et ἀναρχος vocative
sumptas, atticus homo sic diceret pro: Ὡ ἰσοσθενῆς
et ἀναρχε: Athenienses enim nominativum et voca-
tivum in pronuntiatu similiter habent. Εὐλογητὸς
autem Trinitas ejusdem est dialecti; sicut et
ἡ γενναῖος et similia: communiter enim dicitur
ἡ εὐλογητῆ. Sic autem etiam in capite sacram
litaniarum τρισάγιον juxta vocativum sensum et
vere deprecatorium pronuntiat; licet alias pro-
auntari consuevit juxta rectum casum. Patet au-
tem quod quemadmodum potentia ipsiusque con-
sectaria, necnon virtus et imperium, sic etiam
σθένος robur appropriatur Deo: ideoque sanctam
B Trinitatem ait ἰσοσθενῆ. Patens enim est Deus, et
dynastes, et fortis et robustus, et validus, cætera-
que similia, in supremo gradu. Chorici vero cau-
tus proprium est in septimo carmine istud: εὐλο-
γητὸς εἶ: ideo quater obsignavit ipso melodus hic
quatuor melodias suas, nexum et tres strophas.
epodi more producens illud, bis quidem attice, his
autem communiter.

Troparium primum octava septimæ.

Vocem a propheta dictam qui ignorarunt,
Dicebant stulti, factam a vino ebrietatem.
Loquelæ peregrinæ auditæ sunt, ut apostolorum.
Pii autem tibi clamamus divinitus
Novisse universi, benedictus es.

166. Populos tunc forte præsentés ad sanctissi-
mi Spiritus incolatum, nec, Dei scientiarum inspi-
ratione, divinissimam ejus potentiam agnoscentes,
neque perspicaciter intuentes quomodo Deo duce,
variis linguis ipsius verba loquerentur apostoli cœ-
cinne in diversitate sonorum, quos in ipsorum lin-
guis Spiritus sanctus velut dexterum plectrum
producebat; hos igitur ejusmodi populos stigmatē
notans melodus tanquam non approbans illos,
insipientes vocat tanquam amentia correptos nec
intelligere valentes quæ qualiaque possit Deus, et
quæ loquatur et agat ille per suos servos; et
vituperat quod dicerent ebrios esse vino apostolos,
postquam ipsorum verba extranea, id est, mire
prolata, ξένως aut extraordinarie sonantia, pro-
pter loquendi facultatem alienis et sic incognitis
linguis, audita sunt. Agebant seu potius patiebantur
hujusmodi stultitiam prædicti, nescientes ante
manifestatam Joelis prophetæ vocem; nec advertentes
quod novitate percellens ista linguarum com-
mutatio græcæ religionis (θρησκείας) mutationem in
melius indicaret, non jam a Thracis venire dicen-
dam, sed a Salvatore Christo, quem veneramur
Christiani, quique ante sacram ipsius passionem
extranea transformatione ideam mysterium subin-
dicavit: mutationem significans in omnibus, et qui-
dem temborum mundi, quæ spectant ad errores,
expulsionem, luminis autem orthodoxæ fidei reful-
gentiam. Attamen, si veluti melodus ait, taliter erant
imprudentes isti, non erant in omnibus impii. Nos

autem qui cum illis ex adverso positi sumus ut prudentes et pii, tibi non simpliciter, sed divino motu clamamus: Benedictus es, o restaurator universorum, sive mundi renovator. Conventientissime enim illum qui spiritum rectum ad utilitatem mundi in visceribus apostolorum innovavit, vel, ut aliter dicam, mundum iniquitatibus antiquatum, renovavit, universi dicit renovatorem: cum enim æquum est καινὸν et νέον dicere, esset ὁ ἐγκαίνιστής, et ὁ ἀνακαινίσας, quidam καινουργός; et ideo νεουργός.

167. Et ista quidem non superflue ponantur pro simplicioribus. Hujus autem prædictæ melodix artifex forsitan urbane etiam hic, quodam modo, posset hoc audire de se. At est antiquus melodus, qui, velut aliquis diceret, sibi complacet in pulchris, dictiones quidem simplices et ita neglectas, ad terram deponit et ad se non omnino sumit; compositas autem alias eligens, et ornans et multum amans. Etenim in præcedentibus cum dixerit χρυσότευκτον simulacrum, auditoremque sermo non intellexerit gravatum, triplicat quod sibi charum est, hic φωνὴν προφητόφθεγγτον αἰὲς vocem Joelis, et ebrietatem οἰνότευκτον, et sermones ξηνηκούσθησαν, quod quidem superius interpretatum est. Et aliquis urbane diceret quemdam avarum in cogitationibus esse melodum illum, magisque gaudere compositis tanquam de negotiis multum afferentibus lucrum. Istis enim majus est lucrum quam expeditis, et dicitio per compositionem aggregata, tanquam pinguior non composita divitiorque, amanti talia, judicatur. Verbum autem ignorantia, indicat quidem populos istos fuisse propheticorum verborum ignaros; significat autem alias forsitan et alteram ignorantiam, illam quæ venerat ex oblivione, vel ex attentionis defectu ad Joelis verba: præteriti namque temporis usus subindicat jampridem illos ignaros fuisse: ideoque vere imprudentes erant illi qui tunc animum dissipabant, ubi dissipatum colligere decebat.

168. Ebrietatem ex vino proveniente ad distinctionem alterius dixit; siquidem animo quidam ebrius est tunc cum etiam insanire dicitur, et qui patitur amoris furorem, sic ebrius est. Evidens autem est quod qui magna perpetravit, ebrius est gaudio, secundum istud: Talis factorum magnitudine est ebrius. Si quis autem fervens autumius gravem somnum dormienti suggererit, ipso tanquam ebrium illum facit; experientia multum noverunt. Quod autem hordeacea præparatio vinum simulans, quosdam ex vulgo afficit ebrietate, nullus ignorat; et hoc etiam usu receperunt illi, saltem in hoc semibarbari vocare οἰλοβίνας: οὐλὰς quidem intelligere pœtico dantes herdea; βίνουμ vero, latine vinum. Unde quoque διδινον Latini dicunt aliquem lapillum, tanquam xino coloratum. Scribit etiam Parabates heroicos quosdam versus ad hujus vini laudem. Vide autem ut proverbialeni sapientiæ calicem, quem ipsa miscebat vere præ-

καίνιστος ὡς Ἐμφρονες καὶ εὐσεβεῖς, βοῶμέν σοι οὐκ ἀπιῶς, ἀλλὰ ἐνθέρως τὸ εὐλόγητός εἰ, ὡ νεουργὶ τοῦ σύμπαντος, ἤγουν τοῦ κόσμου. Πάνυ γὰρ προσφῶδες τὸν ἐγκαίνισαντα τοῖς ἀποστολικῶς ἐγκάτοις εὐθὺς πνεῦμα ἐπ' ὤφελειά τοῦ κόσμου, καὶ ἄλλως δὲ φάναί πεπλαιωμένον ἀνομίαι; τὸν κόσμον ἀνακαινίσαντα νεουργὸν ἔφη τοῦ σύμπαντος. Ἐπεὶ γὰρ ἴσον καινὸν καὶ νέον εἰπεῖν, εἴη ἂν ὁ ἐγκαίνιστής, καὶ ὁ ἀνακαινίσας καινουργός τις καὶ δι' αὐτὸν νεουργός.

ρξζ', Καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἐν παρεργῇ οὕτω τεθεισθῶ τοῖς ἀπλουστέροις: ὁ δὲ τοῦ προειρημένου μέλους τέχνητης, ἔχει ἂν ἀκούσαι ποθεν ἀπειλῆς κἀναῦθα παραποιητικῶς τὸ ἔστι: δ' ὁ πάλαι μελωδός, ὁ καθὰ τις ἂν εἴποι, φιλοταὸς ἐν καλοῖς, καὶ τὰς μὲν ἀπλάξ, καὶ οὕτως ἀπερίττους λέξεις, παθὶ καθίζων καὶ οὐ πάνυ πρὸς ἑαυτῷ ποιούμενος: τὰς δὲ συνθέτους, ἄλλως ἐξαιρῶν καὶ τημελῶν οὐκ ἂν ὑπερφιλῶν' χρυσότευκτον γὰρ βρέτας ἐν τοῖς πρὸ τούτων εἰπῶν καὶ τὸν ἀκροατὴν τάχῃ που συνιδῶν οὐ βαρυνόμενος, τριπλαζέει τὸ αὐτῷ φιλητὸν, ἐναῦθα φωνὴν προφητόφθεγγτον εἰπῶν τὴν τοῦ Ἰωήλ, καὶ μέθην οἰνότευκτον καὶ βήσεις ξηνηκούσθησαν, ὅπερ ἐξηγηται ἀνωτέρω: καὶ τίς ἀστελεσται φιλοκερῆ τινα ταῖς ἐνομοῖς ὄντα τὸν μελωδὸν τοῦτον, χαίρει ταῖς συνθέτοις ἐπὶ μᾶλλον ὅσα καὶ ἐμπόροις πολυφόροις; ἐκεῖνοις τε γὰρ πλεον τὸ κέρδος ἤπερ τοῖς εὐζώνοις; καὶ λέξεις ἐστοιχασμένη κατὰ σύνθεσιν, παχύτερα τις οἶον καὶ ὀλιωτέρα τῆς ἀσυνθέτου τῷ φιλοποιούτῃ λελογισται: καὶ τὸ δὲ ἠγνοήκότες, ἐμφανέει μὲν καὶ ἀμαθεῖς προφητικῶν βήσεων εἶναι τοῦ; λαοῦ; ἐκεῖνους. Ἀγνοῖ δὲ ἄλλως καὶ ἑτεροῖαν ἀγνοίαν ἴσως, τὴν ἐκ τοῦ ἢ λαθέσθαι ἢ μὴ ἐπιστήσαι τὴν καὶ τῇ βήσει τοῦ Ἰωήλ. Χρόνου δὲ ὅν παρακειμένου ὀποδηλοῖ τότε ὥρας αὐτίκα ἠγνοήκοναι αὐτοῦ; διδ καὶ ἀφρονες ἀληθῶς οἱ τὸν κῶν σκεδάσαντες τὴν καὶ ὅτε καὶ ἐσκορπισμένον ἔκινον ὄντα, ἔδει συναγαγεῖν.

ρξη'. Οἰνότευκτον δὲ μέθην ἔφη πρὸς διστολήν ἐτέρως: εἴ γε καὶ θυμῷ μεθύει τις ὅτε καὶ μαινεσθαι λέγεται: καὶ πάσχων δὲ τις ἐρωμανίαν μεθύει οὕτω. Ἀγνοῖ δ' ἔτι καὶ μεγαλουργῶν τις, μεθύει τῇ χαρῇ, κατὰ τὸ μεθύει τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων ὁ δεινὰ: εἰ δὲ καὶ τις ὀπώρα κάρων ἐμπούσα τῷ κορευσαμένῳ αὐτῆς μεθύσκεισθαι οἶον ἐκείνου τοιεῖ, πείρα οἰδασιν οἱ πολλοί. Ὡς δὲ καὶ σκεύασμα κριθιον οἰνώδες, μεθυστικῶς διατίθεται τινε; ἔθνικους, οὐδέεις ἀγνοεῖ. Ὁ καὶ παρελαθὸν οἱ τοῦτο γε ἡμιθέροισι οὐλοβίνας λέγειν: οὐλὰς μὲν διδόντες τὰς κρετὰς; νοεῖν ποιητικῶς: βίνουμ δὲ λατινῶν τε λέγουσιν, ὡς οἰνόχροον. Καὶ γράφει ὁ Παραβάτης ἐπικινετὰ ἠρῶα ὀλίγα εἰς τοιοῦτον οἶνον. Ὅρα δὲ ὡς τὸν παρεμπιπτόν κρατῆρα τῆς σφραγῆς; ὅν αὐτὴ ἐκίονα τοῖς; ἔμφροσιν ὄντως; ἀποστρότοις μεθ' ὀφλοῦ κρηγματος τοῦ ἀνωθεν, ὃς σύμβολον καὶ ἡ βία πν. ἢ καὶ τὴν ἐμφόρησιν τοῦ οἴνου ὅν ἐκείνη τοῖς; ἀποστ-

τοῖς κεκέρακε, μέθην ἱκανοὶ ἐνόμισον· καὶ ἀφρονες μενοῦντες παρόνομοι, ἐξολοθρευθῆναι αὐτοὶ ἀξιοὶ κατὰ τὴν Δαυϊτικὴν ἀπόφασιν· ἢ γὰρ οὐ τοιοῦτοι ὄσοι μὴ τῶν ἐκ Σιών, ὡς ἐβρέθη, ἐξεληθόντι νόμῳ προσερχέσασιν; ἔν ὁ γυνὸς διάνοιαν ἔχει ὀρθὴν κατὰ τὴν παροιμιαστὴν, καὶ τούτῳ τῶ τρόπῳ ἤ πολλὴν χρίνον προστιθεμένης αὐτῷ ζωῆς πολυτετοῦς διὰ τοῦ κυρίου τῶν γυνώσεων, τοῦ ἀποδεχομένου τὴν περιουσίαν ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ.

cogitationem; istoque modo vivit tempore multo, proposita ipsi longorum annorum vita per Dominum scientiarum, qui recipit in ipsius lege ambulantem.

ῤῥβ'. Ἰστέον δὲ καὶ εἶτι ἀφρονες οὐ τοὺς ἀπίῳ; ἔφη ὁ μελωδὸς, ἀλλὰ τοὺς ἀπίστους· καθὰ δοκεῖ ἐρμηνεύειν ὁ τὴν τότε τοῦ Πνεύματος ἐνέργειαν εἰπόντων μέθην τοῖς ἀπίστοις λογίζεσθαι· καὶ αὐτὸ δὲ οὗτος ὁ μελωδὸς ἐπαγαγὼν ἀντιθετικῶν σχήματι τὸ - Οἱ εὐσεβεῖς δὲ σοὶ βοῶμεν· - ἀσεβεῖς νοεῖν ἀφῆσι τοὺς ἀνομοίους ἡμῖν καὶ διὰ ἀπιστίαν ἀφρονες· καὶ εἶχε μὲν ἂν καὶ αὐτὸς εἰπεῖν, "Ἐφασκον οἰνότευκτον ἀπιστοὶ μέθην. Προέκρινε δὲ οὕτω φράσαι εἰς πικρότερον ὀνειδισμῶν, χειρόνως ἐκείνους μεθύειν ἐμφαίνων ἢ περ τοὺς ἀπίστους· ἐκ μέθης μὲν γὰρ ταχὺ ἀνανίψει τι;. Οὐχ οὕτω δὲ καὶ ἐξ ἀπιστίας, εἰ ἦν εἰ καὶ ἄλλως παρηγγέλωμεθα μὴ μωρὸν ἀποκαλεῖν τὸν ἀδελφόν, ἀλλ' ἐπεὶ ὁ ἀπίστος οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀδελφός, ὀρθῶς ἂν καλοῖμεν αὐτὸν καὶ βραχὺ, καὶ μωρὸν, καὶ ἀφρονα, καὶ ὅσα τοιαῦτα. "Ἐτι ἰστέον καὶ ὅτι τὸ οἰνότευκτον φυλάσσει τὴν εὐ δίφθογγον ἀπὸ τοῦ τεύχῳ ἐνεσώτως, καθὰ καὶ τὸ τεύχος· ἀλλὰ ἐξ ἡμεῖς τοῦ τοιοῦτου ἐξωρμημέναι θέματος ἢ τὸ ἢ μόνον τὸ ἐξ ἐκείνου φυλάσσουν, ὡς τὸ τυκτὴν κακόν, καὶ τὸ εὐτυκτον, καὶ τὸ τυκτίζειν παρὰ τῷ κωμικῷ ἐν Ὀρνίσι, καὶ ἡ τύχη, καὶ τὸ τυκάνιον· ἢ μόνον τὸ ε, ὡς ἡ τέχνη καὶ τέκτων, ἦδη δὲ καὶ τὸ τίμη καὶ τὸ τέκνον.

ῤῥδ'. Τοῦ δὲ ξενηκούσθησαν ὁμοιότης ἐν τοῖς ἐξῆς εὑρεθήσεται τις εἰς τὸ πατρακουσθέν. Τὸ δὲ ὡς ἀποστόλων ἀναστρεπτόν, ἵνα ἢ τρόπος ἀναστροφῆς· λέγει γὰρ ὁ μελωδὸς ὅτι ἔλεγον οἱ ἀφρονες ὅπερ ἔλεγον, ὡς ἠκούσθησαν αἱ ξενίζουσαι βήσεις τῶν ἀποστόλων, ἦγγον ἐπειδὴ ἠκούσθησαν. Τὸ δὲ ἐνθέως βοῶν διαστολὴν ἔχει παντοίας ἀλλῆς βοῆς· ἔστι δὲ βοῆ ἐνθεῶ; ἢ κατὰ τὸ ἁγίον Εὐαγγέλιον ἀναφωνοῦσα φωνῆ μεγάλη καὶ λαλοῦσα τὰ τῷ Θεῷ ἀρέσκοντα, ὡς καὶ περιεβήλωται. Ἦν δὲ γνωστὸν τι καὶ τοῖς Ἑλλησι τὸ ἐνθέως· βοῶν, ὃ καὶ ἐνθεάζειν ἐκείνοι καὶ βαρχεύειν ἔλεγον. Εὐλόγητός δὲ κυριώτατα μόνος; ὁ ἐν Τριᾷδι Θεός, ἐν εὐλογοῦσι καὶ ὕμνοῦσι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ· τῶν ἄλλων δὲ ἀπάντων οὕτινι προταρμύττει οὕτως ἢ τοιαύτη λέξις, ὅτι μὴδὲ κοσμοποιεῖ ἄλλος ἢ μόνος Θεός.

Τροπάριον δεύτερον τῆς ἑβδομῆς ψῆδης.

XIX. Θεῶν κατεβρόντησεν ὁ βλέπων ὅπα
Ἐνθεῶ; Ἰωὴλ τοῦ θεαρχικωτάτου,
Οἱ ἐκχῶ, φήσαντος, οἷάπερ Λόγῳ
PATROL. GR. CXXXVI.

A dentibus apostolis, cum excelso præconio, desuper veniente, cuius quoque symbolum erat vehemens status, infusionemque vini, quod illa miscuerat apostolis, ebrietatem idonei putabant iudices, qui manebant insipientes et iniqui, digni qui juxta Davidicam sententiam ipsi funditus perderentur. Nonne enim tales erant, qui legem ex Sion, ut dictum est, venientem, in votis non habuerunt? Quam qui novit, juxta Paræmisten, reclam habet

169. Sciendum autem quod insipientes ait melodus non eos qui tales sunt simpliciter, sed infideles; sicut videtur interpretari qui dicit tunc Spiritus efficaciam infidelibus ebrietatem fuisse reputatam. Idem quoque suggerit ille melodus sub antitheti forma, subjungens: Nos autem pii tibi clamamus: impios intelligere nobis relinquit dispare, et propter incredulitatem insipientes. Poterat quidem etiam ipse dicere: Aiebant vino factam ebrietatem infideles: prætulit autem sic loqui in amarulus convicium, illos deterius inebriari significans quam infideles. Etenim ex ebrietate quidem aliquid mentis sanitatem recepit; non autem sic ex infidelitate, propter quam, licet aliunde jussi sumus non fatuum appellare fratrem, quoniam tamen infidelis, non est nobis frater, recte vocamus eum et raca, et fatuum, et insipientem, et quæcunque similia. Adhuc autem sciendum quod vox οἰνότευκτον servat diphthongum εὐ ex verbis præsentis tempore τεύχῳ, sicut et τὸ τεύχος: aliæ vero dictiones ex eadem exortæ radice, vel τὸ ἢ tantum servant, veluti τυκτὸν malum, et τὸ εὐτυκτον, et, apud comicum in Avibus, τὸ τυκτίζειν, et ἡ τύχη, et τὸ τυκάνιον vel solum τὸ ε, sicut ἡ τέχνη, et τέκτων, necnon τὸ τέκω et τὸ τέκνον.

170. Hujus autem verbi ξενηκούσθησαν aliqua reperietur in sequentibus similitudo circa τὸ πατρακουσθέν. Hoc vero ὡς ἀποστόλων invertendum est, ut sit inversionis tropus. Dicit enim melodus quod dicerent insipientes quod dicebant, cum audite sunt extraneæ voces apostolorum, sive postquam audite fuerunt. Hoc autem ἐνθέως βοῶν differentiam habet ab alio quocunque clamore. Est autem divinus clamor ille qui juxta sanctum Evangelium magna voce profertur et quæ Deo placent loquitur, sicuti monstratum est. Erat autem quodammodo Græci notatum ἐνθέως βοῶν, quod etiam illi ἐνθεάζειν et βαρχεύειν dicebant. Benedicendum autem proprie solus in Trinitate Deus, quem benedicunt hymnisque celebrant omnia opera ejus. Aliorum autem quorumcunque nemini sic competit hujusmodi dictio, quoniam non est alius auctor mundi nisi solus Deus.

Troparium secundum odæ septimæ.

Vaticinantem pertouit videns vocem
Deo plenus Joel divinissimi principatus:
Quibus effundam, aiebat, tanquam Verbum,

De Spiritu meo, una clamabunt : O natura Triplici splendore luocens, benedicta es.

171. Non præluet quidem hujus strophæ perspicuitas : est autem alias accessibilis ob sententiæ uniformitatem et velocitatem. Exponit enim breviter unam sententiam a Deo prophetæ suggestam circa Spiritus sancti descensum, et ait quod Joel, intuens ut propheta, motus inspiratione, fulminavit, id est, clare elocutus est prophetica vocem, sive divinam vocem ejus qui, sicut dictum est, excellenter est θαρχικώτατος, Deus ac pater; ejus qui dixit et prænuntiavit istud : Homines, quibus de Spiritu meo dederim, conclamabunt, sive voce con corde clamabunt juxta divinam cognitionem, hoc ipsum sane : Tu, o Deus, ter lucidissima essentia, benedictus es, ut antea scriptum est. Et quidem est hoc simplicius. Si vero juxta exemplaria quædam scribitur : Tibi clamabunt; adaptabitur etiam a præferentibus eam æqualiter hujusmodi scriptura; sed, puto, non facile. Si quis autem, prædictam immutare volens sententiam, ita construxerit : Fulminavit propheta vocem diviniissime potentis Verbi, sive Filii, qui dixit, οὐάπερ sive ὠσανὲ articulado verbo, hoc et hoc, hominum more, attentionem fortassis et ipse inveniet.

172. Interea tamen juxta præordinatam strophæ scripturam hic etiam vide congeriem verbi, τρισσοφεγγόφωτος, non volente melodo discedere quodammodo de longis dictionibus, quas amat sicut Libanus longas cedros, et aliquis alter quercuum congregationes excelsas, aut cupressos magnas. Eviscerari mallet quam hujusmodi solvere congestas dictiones, et simplicius eas dispergere; sic igitur, optime, scribe, quæque vis dicens fac etiam quæ nobis salutaria sunt; divitem, inquam, doxologiam sanctæ Trinitatis, quam ille qui revera benedictus est Deus accipit. Vox autem φέγγος, etsi solari lumini ponatur æquivalens, multis tamen φάους ἔγγυ; esse videtur. Dicius ergo fulguris φέγγος; ex hoc autem etiam φθόγγος; de sermone qui sententias velut in tenebris absconditas illuminat, ut sit quoque φθέγγεσθαι hoc φάει ἔγγιζειν. Dicta vero θέσις, divina vox interpretata, semisono redundat sicut φρέσιον et θεσπέσιον, et similia. Reipsa namque θέσις est pro ὑπὸ Θεοῦ ἔπεσθαι a Deo venire seu theologice dici. Tale quoque est ὁ θεσπέσιος λόγος. Res tamen aliter est θεσπέσιος, tanquam in nos a Deo lapsa. Ex hac autem etymologia venit etiam apud antiquos trisyllaba vox θέσιος; (puer) in oraculo, sive divinus juvenis. Est autem etiam proprium nomen ὁ Θεσις, tragicus poeta. Simili redundautia gaudet et ὁ θεσμός; qui deberet esse θεμός; juxta θέμιν, a qua venit etiam ἐθέμωσε.

173. Verbum autem κατεβρόντησε magnifice dictum est. Non enim solum significat quod clare, sicut dictum est, et perspicue locutus est propheta, sed etiam quod desuper ipsi demon-

Τοῦ Πνεύματος μου, συμβοήσουσι· Φύσι; Ἡ τρισσοφεγγόφωτος, εὐλόγητός εἰ.

ροα'. Οὐ προλάμπει μὲν οὐδέ τοῦ παρόντος τροπαρίου σαφηνεῖα· ἔστι δὲ ἄλλως εὐπρόσιτον διότιν αὐτὸ διὰ τὸ κατ' ἔνοιαν μονοειδές καὶ γοργόν. Ἐκτίθεται γὰρ ἐν βραχεὶ ἔνοιαν μίαν προφητικὴν θεόθεν περὶ τῆς καθόδου τοῦ ἁγίου Πνεύματος, λέγων ὅτι ὁ Ἰωὴλ ὁ βλέπων οἶα προφήτης, ἔνθους γενόμενος, κατεβρόντησεν, ἤγουν τρανώ; ἐξείπεν, ἔπα θέσις, ἤγουν θεῖαν φωνὴν τοῦ ὠ; καὶ προσρόβη θαρχικώτατου κατ' ἐξαιρετικὸν Θεοῦ καὶ Πατρὸς; φήσαντος καὶ προειπόντος, εἰ Οἱ ἄνθρωποι οἷς ἐκτιῶ τοῦ Πνεύματος μου, ἐκείνοι συμβοήσουσιν, ἤγουν βοῆ συμφώνῳ κεκράζοντα κατὰ θεῖαν ἐπίγνωσιν, αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ· Σὺ, ὦ Θεός; ἡ τρισσοφεγγόφωτος φύσις, εὐλόγητό; εἰς ὠ; προέγγραπται. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἀπλοῦστερον. Εἰ δὲ γράφεται κατὰ τιὰ τῶν ἀντιγράφων, σοὶ βοήσουσι, συμβιβασθήσεται μὲν ἰσως καὶ ἡ τοιαύτη γραφὴ πρὸς τῶν αἰρουμένων αὐτῆν· οὐκ ἂν δὲ εὐκλόω; οἶμαι. Εἰ δὲ τις τὴν βηθεῖσαν ἔνοιαν ἐθαλῆσας ἀλλοιωσάι, συντάξει ὅτι κατεβρόντησεν ὁ προφήτης ἔπα τοῦ θαρχικώτατου Δόγου, ἤγουν τοῦ Ἰησοῦ φήσαντος, οὐάπερ, ἤγουν ὠσανὲ ἐνάβρωφ λόγῳ εἰπόντος τὸ καὶ τὸ ἀνθρωπικώτερον, εὐρήσει προσοχὴν ποθεν καὶ αὐτός.

ροβ'. Τῷ τίως μέντοι κατὰ τὴν ἀνασταγμένην τοῦ τροπαρίου γραφὴν δρα κἀνεκῶθα τὴν στοιδίην τοῦ τρισσοφεγγόφωτος, οὐκ ἔθελοντος τοῦ μελωδοῦ ἀπαλλάττεσθαι ὡςπερ οὐδέ τῆς μακρολεξίας, ἢ φιλεῖ καθὰ καὶ ὁ Αἰθάνος τὰς μακρὰς κέδρους; καὶ τις ἄλλος δρυμῶν αἰγείρους μακεδνός; ἢ κυπαρίσσους μηκεδανός; καὶ ἂν εἰλοῖτο καταχρῶεσθαι αὐτός; ἢ τοιαύτας διαλύσαι σεσωρευμένα; λέξει, καὶ διασκεδάσαι αὐτὰς εἰς ἀπλότητα, καὶ γράβε οὕτω; ὦ ἄριστε, καὶ λέγων ἄπερ ἐθέλεις ποιεῖ καὶ τὰ ἡμῖν σωτήρια· τὴν σαφιλῆ φημι δοξολογίαν τῆς ἁγίας Τριάδος, ἣν ὁ οὕτως εὐλόγητός Θεός; ἀποδέχεται· τὸ δὲ φέγγος; εἰ καὶ εἰς Ἰσον ἐθέεται ἠλιακῶ φωτῇ, ἀλλὰ πολλοὶς φάους ἔγγυ; εἶναι δοκεῖ, φέγγος οὐν φημι ἀστραπῆς, ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ φθόγγος; εἰ λόγος φωτίζοντος; τὰ ὠ; ἐν σκότῳ κρυφαῖα νοήματα, ἵνα ἡ καὶ φθέγγεσθαι τὸ φάει ἔγγιζειν· ἢ δὲ βηθεῖσα θέσις, φωνὴ θεῖα ἐρμηνευομένη, κατὰ τὸ φερέσθαι πλεονάζει τῷ ἡμιφώνῳ, καθὰ καὶ τὸ θεσπέσιον, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ γὰρ ἐντελές θέσις ἐστὶ, διὰ τὸ ὑπὸ Θεοῦ πεσθαι, ἤγουν λέγεσθαι θεολογικώτερον. Ὅμοιον δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος λόγος· πρᾶγμα μέντοι ἄλλως θεσπέσιον, ὡς ἀπὸ Θεοῦ πεσον εἰς ἡμᾶς· ἐκ δὲ τοιαύτης παραγωγῆς καὶ ὁ παρὰ τοῖς παλαιοῖς τρισυλλάδω; θέσιος; κούρος ἐν χρησμῷ, ἤτοι θεός; νέος; ἐστὶ δὲ καὶ κύριον ὄνομα ὁ Θεσις τραγικῶς ποιητής; ἐκείνος; ὁμοίου δὲ πλεονασμοῦ καὶ ὁ θεσμός; θεμός; ἀφελῶν εἶναι κατὰ τὴν θέμιν, ἀφ' ἧς καὶ τὸ ἐθέμωσε.

ρογ'. Τὸ δὲ κατεβρόντησε σεμνῶς εἰρηται ὡ μόνον γὰρ δηλοῖ τὸ τρανώ; ὡ; ἐρρόβη, καὶ τορὶς ἐλάλησεν ὁ προφήτης; ἀλλὰ καὶ ὅτι ἄνωθεν ἐκφαθέν αὐτῷ Θεοῦ θέλημα ἐξέφώνησεν· ὁ δὲ νόημα βροντῆν

είπεν ἐξηγηθεῖσιν ὡς οὐρανὸν καὶ ἀκουσθεῖσαν ἅμω τῷ προφήτῃ κάτω. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν σεμνότητός ἐστι τροπικῆς. Ὁ δὲ προφητικὸς νοῦς οὐκ ἂν ἀνεμνεν λυσσιώμενος κάτω, δέξασθαι τὴν ἐκ τῶν ἄνω θεῖαν βροντὴν, ἀλλὰ τῷ θεῷ καὶ αὐτὸς ἐγγίσας, ἤκουσεν ὅπερ ἐπεὶ ἐνετάλλῃ μὴ ἐπικρύψαι, ἐξήγγειλέ τε ἄλλως καὶ ἰγγραμῶς παρόδοτο. Ἔστι δὲ νοῆσαι, καὶ ὅτι ὡς τὸ προηγησάμενον τροπάριον ἐξφωνήθη τοῦτο δεξιῶς, ὑψηλότερον μέντοι τὴν μὲν γὰρ ἐκαὶ συμφωνίαν συμβόησιν ἐνταῦθα εἶπε· τὸ δὲ, καὶ ἐθρόησεν, ἐθρόνησεν ἔφη· τὸ δὲ ὄργάνων μέλος ὅσα τοῦ θεαρχικωτάτου· τὸ δὲ σέβειν καὶ τὴ σεβασμιάζειν διὰ τοῦ θέσπιν ἐνέφηνε· ταυτὴν γὰρ ὅσα σεπτὴν εἶπεν καὶ θέσπιν. Ὁ βλέπων δὲ προφητικὸν ἐπίθετον, οὐ μόνον τῷ Ἰωὴλ καὶ τῷ Σαμουὴλ ἐπιπρέπον, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατ' αὐτοὺς ὄλοις, ὡς θεοπτικωτάτοις, καὶ ὅπως τὸν ὄντα καὶ τὰ ὄντα βλέπουσι, καὶ οὕτω πρὸς ἀλήθειαν θεωρητικοῖς. τίτους, et recipere illum qui est et ea quæ sunt libus.

ροῦ. Ἐνθους δὲ ἀντὶ ὡσανεὶ ἐνθεος· εἰκομεν δὲ τὴ ὡσανεὶ πρὸς ἀκριβείαν· σεμνότερον γὰρ τὸ ἐνθεος τοῦ ἐνθους· ἐνθεος μὲν γὰρ ὁ ἐνθον ἑαυτοῦ θεὸν ἔχον, καὶ δι' ἑκείνου ἢ ἄλλως ἐνεργῶν ἢ λαλῶν τοιούτων τι πάσαι τὸ κατὰ τὰς βράχιας, ἃς ἔφη τις ἐνθεὸς γυναῖκα. Ὁμοῖον καὶ τὸ κατὰ τὰς ἀποφοιταζούσας πνεύματι Πύθωνο· ἐνθεος δὲ καὶ ὁ κατὰ τὰς μαντικὰς· Σιδύλλας ἐνθάδε ἐλέγχο· καὶ ῥήμα ἐκ τῆς παύτης λέξεως ὑψηλὸν τὸ ἐνθεάζειν. Ὅτε δὲ ὁ ἐνθεος κατὰ συναίρεσιν ἐνθους· λαχθεῖη, οὐκ ἐπισημασίαν ὁμοίαν ἔχει, ἀλλ' ὡς μετουσιαστικῶς καὶ μετοχικῶς τῷ ἐνθουσιῶντι μέτεστι τοῦ ἐνθέου· ἱερατικῶς τις γὰρ μετὰ καὶ χαρᾶς ὁ ἐνθεος ἐστὶ καὶ δοκεῖ, διὰ τὸ χαίρειν τοῖς ὑποκειμένοις, ἀκάθετος εἶναι εἶ· τὸ ἢ πανηγυρίζειν ἢ ἄλλο τι πρᾶττειν ἡδύ· καὶ θελοῖ τὸ λαχόμενον ὑφ' ἡθονῆς ἐνθους· καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ῥήμα τὸ ἐνθουσιῶν οὐ ταυτὸν δὲ τῷ ἐνθεάζειν. Ὁ δὲ μετρικὸς οὗτος μελωδὸς, ἀναγκάτως διὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἐνθεος· Ἐλλήνων δὲ λέξις ὁ ἐνθεος, ὣν οἱ θεοὶ, Δαιμονικῶς εἶπεν, τὰ δαιμόνια· διὰ καὶ τοὺς δαιμονοφορήτους ἐκείνοι ἐνθεὸς ἔλεγον. Οἱ μέντοι ἀγαθοὶ Χριστιανοὶ μετέλαβον αὐτὴν εἰς θεοῦ ἀρίσκειαν.

ροῦ. Τὸ δὲ ἐκχεῶ λέξιν ταύτην ἐξ ὕγρου ληφθεῖσαν αἰνιττομένην τὸ ἅγιον βάπτισμα, δι' οὗ ἐξαλείφεται καὶ ἀπάγεται ὡς βυπτικῶ ἄγιωτάτου ὕδατος, καὶ πρᾶσσεται πᾶν ἀνόμημα, οὐ καὶ ὁ δαδὶ κατεύχεται, διεσάφην ἡδὴ ὁ μελωδὸς διὰ δρόσου καὶ λουτροῦ, καὶ λουτηρίου, καὶ ὀμβροβλυτήσεως, καὶ ἐτέρων λέξεων· τὸ δὲ οἰάπερ λόγον πρὸς τε ἀναπλήρωσιν καὶ τοῦ σίγῃ, καὶ πρὸς σαφήνειαν τῆς προηγησάμενης λέξεως, ἥτις ἦν τὸ φήσαντος· ἦν ἐρμηνεύων ἐπάγει τὸ οἰάπερ λόγον. Ὡς γὰρ ὁ Μωϋσῆς ἐν τῷ, εἶπεν ὁ θεός, Γενηθήτω ὕδωρ, εἶπεν, ἐρμηνευτικῶς εἶπεν, ἄπερ ἦθελεν, ὅτι εἶπεν ὁ θεός ὡς οἶα διὰ λόγου ἀνθρωπικοῦ, Γενηθήτω ὕδωρ, οὕτω καὶ ὁ μελωδὸς εἶπε τὸ φήσαντος, οἰάπερ λόγον ἐγγράμματον, φάμενος ὡσανεὶ λόγον τὴν θεοῦ ἐν τῷ

stratam Dei voluntatem enuntiavit. Cogitatum hoc porro tonitru dixit, utpote quod e coslo resonuerat et soli prophetæ deorsum erat auditum. Hoc tamen est figuratæ magnificentiæ. Mens enim prophetæ non poterat permanere super terram repens, ad accipiendum ex altissimis divinum tonitru : sed ipsa Deo facta propior, audivit quod postquam jussa est non abscondere, nuntiavit et etiam scripto tradidit. Est autem observandum, quod, sicut præcedens strophe, hæc solerter, excelsius tamen, declarata est. Illic enim symphoniam, hic conclamationem dixit. Hoc autem ἐθρόησεν, ait ἐθρόνησεν ; organorum melodiam, vocem divine potentissimi ; σέβειν et σεβασμιάζειν per vocem θέσπιν expressit ; idem enim est dicere ὅσα σεπτὴν et θέσπιν. Videntis autem propheticum est epithetum, non solum Joeli et Samueli competens, sed et cæteris illorum similibus, tanquam θεοπτικω- videntibus, et ita secundum veritatem specular-

174. Ἐνθους autem est quasi pro ἐνθεος. Dici- mus vero quasi ad accuratorem : augustius enim est verbum ἐνθεος quam ἐνθους. Ἐνθεος enim quidem est ille qui intra se Deum habet, et per ipsum vel agit vel loquitur. Tale quid fuit olim relative ad Bacchas quas aliquis dixit ἐνθεὸς mulieres. Simile quoque fuit erga repletas spiritu Pithonis, oracula dantes. Verbum etiam ex hac dictione venit excelsum τὸ ἐνθεάζειν. Cum autem ὁ ἐνθεος per contractionem ἐνθους dictus est, non jam similem habet significationem, sed tanquam participatione ac derivatione ὁ ἐνθουσιῶν cum τῷ ἐν-θέω partem habet. Aliquis enim irruens cum gaudio ὁ ἐνθους est ; et, cum subjectis gaudet, videtur contineri non posse, sive laudandum sive quid aliud jucundi faciendum habeat. Et dictum significat ὄφ' ἡθονῆς ἐνθους ; necnon ex ipso verbum ἐνθουσιῶν, quod non idem est ac ἐνθεάζειν. Metricus autem ille melodus necessario dixit consequenter τῷ ἐνθους. Græcorum est ista vox ὁ ἐν-θεος, quorum dii, juxta Davidica verba, sunt dæmonia. Ideoque illi a dæmonibus inspiratos ἐνθεὸς αἰεabant. Boni tamen Christiani hanc dictionem ad Dei placitum receperunt.

175. Illam autem dictionem ἐκχεῶ, ex liquido sumptam, sacrum baptisma subindicantem, per quod abluitur, et abducitur, et extergitur, tanquam aqua sanctissima purificante, omnis iniquitas, contra quam David deprecatur, jam elucidavit melodus per rōrem et lavacrum, et lavationem, et Imbris fluentium, cæterasque dictiones. Hoc autem οἰάπερ λόγον ponitur et ad versus impletionem, et ad præcedentis elucidationem dictionis, quæ est φήσαντος, et quam interpretans adjicit τὸ οἰάπερ λόγον. Sicut enim Moyses in hoc : Dixit Deus : Fiat istud, poterat, si voluisset, tanquam interpretando dicere : Dixit Deus, quasi per humanum sermonem : Hæc sicut ; sic et melodus dixit τὸ φήσαντος, οἰάπερ λόγον ἐγγράμματον, aiens quasi sermonem hanc

a Deo prophetæ factam inspirationem et revelationem. Si vero scribitur ad dativum casum, servatur sic etiam eadem sententia, ut dicat: Elocuto Deo tanquam λόγῳ sermone enuntiativo. Superiori autem significatum est quod etiam λόγου scribitur ad genitivum casum.

Troparium tertium odæ septimæ.

Tertia quidem nacta est horarum gratiam,

Ut demonstraret, tres substantias

Adorare in simplicitate potestatis:

Sed in una nunc dierum domina,

Filius, Pater, et Spiritus, benedictus es.

176. Cum Spiritus sanctissimus, ut accipimus, hora tertia super apostolos descendit, idcirco tempore isto, divinissimam cæremoniam adimplemus in spem firmam desiderabilis Spiritus adventus. Ex illa sententia, mysterioque secundum illam symbolice expresso strophæ præsens exposita est. Et quidem illius sententia clare breviterque est directa. Dicit enim quod hora tertia Spiritus prodigium habuit; ut symbolice tres sanctæ Trinitatis personas subindicet, quas tertia hora adumbravit. Hodie vero non celebramus in ænigmate, nec subindicantes, sed aperte benedicentes Filium, Patrem et Spiritum, sanctam Trinitatem, unum Deum. Talis quidem est proposita sententia, quam progrediens sermo magis planam necessario faciet. Scriptura vero strophes, etsi non habet ex initio τρίτη per unum τ, cum accentu penultimo, sed τρίτη per duplicem τ, cum accentu ultimo, nec tonum habet, neque juxta τδ σύμφωνον μέλος nexus, neque juxta τδ θέσπιν κατεδρόντησεν δπα, sed juxta τδ φωνῆν προφητόφθεγκτον, ideo melius scribitur τρίτη cum accentu penultimo per unum τ. Qui vero contradicere voluerit, scribat et dicat quoque τρίτη, sicut ἡ φωνή.

177. Hoc autem εὐμοίρησεν, ejus Atticum est, ut prædictum fuit, augmentum, ex omnium confesso præter communem syntaxim hic assumptum est. Nemo enim Græce loquerdo scriberet εὐμοίρησε τὴν χάριν, sed τῆς χάριτος. Attamen melodus metro angustatus, pro trisyllaba voce χάριτος adhibuit χάριν, excipiens verbum εὐμοίρησε pro simplici ἔλαχεν et ἔσχεν. Hujusmodi vero dicitio non hanc sortem (μοίραν) quæ fato juxta Græcos assignatur, sed illam quæ dicitur μερίς, amplectitur. Ideo recte τδ εὐμοίρησεν in τδ ἔλαχεν interpretatur: nam εὐμοίρειν est bene habere de μοίρᾳ, sive de μερίδι, id est, λάχσι: licet enim synonyma sunt. Hoc autem τρίτη ὥρων diurnarum sane, melodi placito sic pluraliter positum est: poterat enim dicere juxta nominativum casum ὥρα, ut esset: τρίτη ὥρα vel τρίτη invenit et obtinuit sanctissimam hanc Spiritus gratiam, ut, inquit, theologice speculantibus subindicaret, sive repræsentationem quasi specularum cogitationemque juxta consilium introductorium daret, quod adorentur res personæ unius Dei in simplicitate substantiæ, id est, unitate essentiæ, sicut demonstrabitur. At il-

προφήτῃ δοθείσαν ἐπίνοιαν καὶ ἀποκάλυψιν. Εἰ δὲ γράφεται λόγῳ κατὰ πτώσιν δοτικῆν, σώζεται καὶ οὕτως ἢ αὐτῇ ἔννοια, ἵνα λέγῃ, φήσαντος τοῦ θεοῦ ὡς οἶα καὶ λόγῳ προφορικῶ· ἀνωτέρω δὲ παρεσημάνθη ὅτι καὶ λόγου γράφεται κατὰ πτώσιν γενικῆν.

Τροπᾶριον τρίτον τῆς ἑβδόμης ᾠδῆς.

XX. Τρίτη μὲν εὐμοίρησεν ὥρων τὴν χάριν,

Ὅπως ὑπεμφήνειε τρεῖς ὑποστάσεις

Σάβειν ἐν ἀπλότῃ τῆς ἐξουσίας·

Ἄλλ' ἐν μιᾷ ὧν ἡμερῶν τῇ κυρίᾳ

Υἱὸς, Πατήρ, καὶ Πνεῦμα, εὐλογητὸς εἰ.

ρος'. Τοῦ ἀγιωτάτου Πνεύματος περὶ τὴν τρίτην ὥραν καταπεμφθέντος τοῖς ἀγίοις μαθηταῖς, ὡς παρελάβομεν, διὰ καιρῶ τοιοῦτο καὶ ἡμεῖς τὴν θεοτάτην ἀγίτητα ἐπιτελοῦμεν ἐπὶ σταθερᾷ ἐπιδοσιαύτῃ ἀξιεράστου πνευματικῆς ἐπελεύσεως· ἐκ τῆς τοιαύτης ἔννοιας, καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν συμβολογραφουμένου μυστηρίου τὸ παρὸν τροπᾶριον ἐκτίθεται· καὶ ἡ μὲν ἔννοια τοῦτου ἐστὶ καὶ σαφῆς εὐθουομένη καὶ βραχυλογικῶς. Λέγει γὰρ ὅτι τρίτη ὥρα τὸ πνευματικὸν θαυμάσιον ἔσχεν· ἵνα συμβολικῶς ὑποφῆνῃ τρεῖς ὑποστάσεις τῆς ἁγίας Τριάδος, ἃς ἡ τρίτη ὥρα ἠνίκατο. Σήμερον δὲ οὐκ ἐν αὐγίματι πανηγυρίζομεν, οὐδὲ ὑπεμφαίνοντες, ἀλλὰ ἐμφανῶς εὐλογοῦντες Υἱὸν, Πατέρα, καὶ Πνεῦμα, τὴν ἁγίαν Τριάδα, τὸν ἕνα Θεόν. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ προκειμένη ἔννοια, ἣν προῖων ὁ λόγος διασαφῆσαι ἀναγκαίως πλατύτερον· ἡ δὲ γραφὴ τοῦ τροπᾶριου, εἴπερ οὐκ ἔχει ἐξ ἀρχῆς τρίτη βαρυτόνωσ δι' ἐνὸς ταῦ, ἀλλὰ τρίτη ὀξύτόνωσ ἐν διπλότῃ τοῦ ταῦ, οὕτε πρὸς τὸ σύμφωνον μέλος τοῦ εἰρημοῦ τονοῦται, οὕτε πρὸς τὸ θέσπιν κατεδρόντησεν δπα, ἀλλὰ πρὸς τὸ φωνῆν προφητόφθεγκτον· διὸ νικᾷ γράφασθαι τρίτη βαρυτόνωσ δι' ἐνὸς ταῦ· ὁ δὲ θέλων ἐπίστασθαι γραφέτω καὶ λέγῃτω καὶ τρίτη, ὡς ἡ φωνή.

ρος'. Τὸ δὲ εὐμοίρησεν, οὐ Ἀττικόν, ὡς προεῖρηται, τὸ ἀναούρητον, ὁμολογουμένως παρὰ τὴν κοινὴν σύνταξιν ἐναυθῆα εἰληται· οὐδεὶς γὰρ Ἑλληνικῶν γράφοι ἀν εὐμοίρησε τὴν χάριν, ἀλλὰ τῆς χάριτος· καὶ ὁμοῦ ὁ μελωδὸς ὑπὸ τοῦ μέτρου στενοῦμενος, ἀντὶ τρισυλλάβου χάριτος χάριν παρέλαθον, ἐκλαθόμενος· τὸ εὐμοίρησεν ἀντὶ τοῦ ἔλαχεν ἀπλῶς καὶ ἔσχεν. Οὐ μοίραν δὲ ἡ τοιαύτη λέξις περιέχει τὴν καθ' Ἑλλήνας εἰμαρμένην, ἀλλὰ τὴν λεγομένην μερίδα· διὸ καλῶς τὸ εὐμοίρησεν εἰς τὸ ἔλαχεν μεταλαμβάνεται. Εὐμοίρειν γὰρ τὸ εὐ ἔχειν μοίρα, ἣγουν μερίδος, τοῦτέστι λάχους· συνώνυμα γὰρ καὶ ταῦτα. Τὸ δὲ τρίτη ὥρων ἡμερινῶν δηλαδὴ, θελήσει καὶ αὐτὸ τοῦ μελωδοῦ οὕτως ἐτέθη πληθυντικῶς· ἡδύνατο γὰρ ὥρα κατ' εὐθείαν πτώσιν εἶπεν, ἵνα ἦν ὅτι τρίτη ὥρα ἡ τρίτη εὔρα καὶ ἔλαχε τὴν ἀγιωτάτην ἐκείνην χάριν τοῦ Πνεύματος, ὅπως, φησὶν, ὑπεμφῆνῃ τοῖς θεολογικῶς ἐπιβάλλουσιν, ἣγουν ἔμφασιν δώσει ὡς οἶον ἐνοπηρικῆν καὶ ὑπόνοιαν κατὰ ἐναγωγὴν εἰσαγωγικῆν, σάβειν τρεῖς ὑποστάσεις τοῦ ἐνὸς θεοῦ ἐν ἀπλότῃ ἐξουσίας, ὅ ἐστι μονάδι οὐσίας, ὡς δηλωθήσεται. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν τότε πρῶτον ἐν τῇ Σιών· ἐν δὲ τῇ καθ' ἡμᾶς σήμερον ἑορταστικῇ

τοῦ θαύματος ἐκείνου ἀθροίσει ἐν μιᾷ ἡμερῶν κυρία A
οὐκ ἐμφανικῶς καὶ ἐνοπερικῶς νοούμεν τὴν τρισυπόστατον θεότητα. Ἄλλὰ καταλαβόμενοι ἐκεῖνο τὸ τρίωρον κατ' ἐμφασιν αἰνίγμα πρὸς ἀκριβεστάτην καὶ ἀφαιρενεστάτην καὶ οὕτως ἐμφανεστάτην ἀληθειαν καὶ ὁρᾶν ὀφθαλμοφανῶς δοκοῦντες ἐπὶ τὸν ἐν τρισὶ προσώποις ἓνα Θεόν, τὸν Υἱόν, καὶ Πατέρα, καὶ Πνεῦμα, λέγομεν καὶ βοῶμεν καὶ ψάλλομέν σοι τὸ, Εὐλογητὸς εἶ.

ροη'. Καὶ ὅρα τὸ ἐν μιᾷ ἡμερῶν συνηγοροῦν τῷ τρίτῃ ὥρων, ὡς ἀναγεγραπται· εἰ μὴ τις τὸ ἡμερῶν τῇ κυρίᾳ συνάξει κολλήσας, καθότι ἡ παρ' ἡμῶν τοιαύτη ἐορταστικὴ κυρία ἐστὶ καὶ αὐτῆ τῶν ἐφεξῆς ἡμερῶν δι' ὧν ἀπαρτίζεται ἡ ἐβδομάς. Τὴν δὲ χάριν εἰπὼν μετὰ ἄρθρου, κατ' ἐξαιρετον ἐδήλωσε τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν σχήματι ἐξοχῆς· ἦν χάριν ὃ ἔχων πέπλησται τῶν κρειτόνων, καὶ οὕτως αὐτάρκως ἔχει, κἂν μυρία θλίβηται, ὡς τοῦ Θεοῦ παντοῦς ἐπισκαπτομένου αὐτόν· καὶ τοῦτο δηλοῖ ὃ ἐκείθεν ἐφ' οἷς εἶδετο μαθῶν τὸ, Ἄρκει σοι ἡ χάρις μου· ἡ δὲ ἀπλότης ἐνταῦθα οὐ τὴν συνήθη δηλοῖ, καθ' ἣν ἀπλοῦς τις πεπλάσθαι φησιν, ἀλλὰ τὸ μονήρες καὶ ἀσύνθετον καὶ ἀποίκιον τῆς ἁγίας Τριαδικῆς ἐξουσίας. Ἡ δὲ ἐξουσία ἐν τοῦτοις οὐκ ἐπὶ δυνάμει ἀπλῶς κυριολεκτεῖται, ὡς εἰθισμαθα, ἀλλὰ μάλιστα οὐσίαν δηλοῖ ἐξοχωτάτην ὑπερούσιον, ἥπερ ἐστὶν ὁ Θεός, τῆς δὲ προθέσεως καὶ νῦν ἐπιτετικὴν δηλώσεως ὑπεροχῆν, ὡς καὶ ἐν τῷ, ἐξώγκωται, καὶ ἐν τῷ Ἐκδικος ὁ ἄγαν δίκαιος, καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις, περὶ ὧν προγέγραπται. Τὸ δὲ ἐν μιᾷ πρὸς τὸ τρίτῃ ἀφορᾷ, ἵνα νοώμεν ὡς τότε μὲν αἱ τρεῖς ὥραι τὸ τρισυπόστατον ὑπεσημαίνον τῆς θεότητος, νῦν δὲ παρ' ἡμῶν ἐν μιᾷ Κυριακῇ τὸ ἀπλοῦν καὶ ἐνιαῖον τῆς εἰρημένης ἐξουσίας δηλοῦται.

Trinitatem, nunc vero apud nos ἐν μιᾷ Κυριακῇ (una dierum Dominica) simplicitatem et unitatem dicte præcellentis substantiæ demonstrari.

ροθ'. Ἐγὼ δὲ τῷ, Υἱός, Πατήρ, καὶ Πνεῦμα εὐλογητὸς εἶ, νοητέον μὲν Ἀττικῶς, Ὡ Υἱέ, ὦ Πάτερ, ὦ Πνεῦμα· συνηθητέον δὲ καὶ ὅτι τὸ, Εὐλογητὸς εἶ, ἐπινηχθῆ ἐνικῶς τοῖς τρισὶν, ὡς εἶπερ εἶπεν, Εὐλογητοὶ ἐστε, πρὸς δὴλωσιν τοῦ κατ' οὐσίαν ἐνιαῖου αὐτῶν. Μίαν γὰρ τριπρόσωπον φύσιν καὶ ἡ τοιοῦτος δηλοῖ σχηματισμός. Μὴ θαυμαστόν δὲ εἰ προτέτακται· Υἱός ἐνταῦθα τοῦ Πατρὸς διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀπροστιχίδος. Εἰ γὰρ καὶ εἰώθαμεν εὐαγγελικῶς Πατέρα λέγειν, εἶτα Υἱόν, καὶ τρίτον τὸ Πνεῦμα, κατὰ τὸ, Βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὁμῶς κωλύει οὐδὲν κατὰ τὰς τῶν Πατέρων παραδόσεις καὶ τὸν Υἱόν προτάσσειν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὀρθότῃ ἐννοιακῇ, διὰ τὸ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐφ' ἑπάσιν ὁμοίμων, καὶ οὐδέ τι φθόνου ἐπισυρόμενον οὐδέ ἐν ταῖς ταισὺται· κατ' ὄνομα προταγαί· ὃ μῆτε ὑπονοεῖν, μῆτε λέγειν ἀνδρὶ χριστιανῷ γένοιτο, εὖ εἶδῃτε μὴ ὅτι γε τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἀγαθοῦ ἀνδρὸς ἐξόριστον εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ φθόνου.

lud quidem tam primum in Sion factum est. In hac autem nostra congregatione, quæ fit in una dierum Dominica, ad celebrandum hoc prodigium non tanquam in representatione et in speculo divinitatem in tribus personis, cogitamus; sed hoc trium horarum representativum ænigma juxta purissimam, accuratissimam et ita manifestissimam veritatem intelleximus; et existimantes visibilliter intueri te in tribus personis unum Deum Filium, et Patrem, et Spiritum; dicimus et clamamus et psallimus tibi: Benedictus es.

178. Et vide locutionem, in una dierum congregarit, dictione τρίτη ὥρων fuisse delineatam; nisi quis τὸ ἡμερῶν τῇ κυρίᾳ syntaxi conjungat, quatenus apud nos dies hujusmodi festiva κυρία ἐστὶ (domina est) ipsa subsequentiū dioram, quibus hebdomada componitur. Cum autem τὴν χάρις cum articulo dixerit, eximie gratiam Spiritus in supremo gradu significavit; quam gratiam habens melioribus repletur, et sic, licet mille tribulationes sustineat, tanquam Deo omnimodo eum visitante satis habet. Et hoc demonstrat ille qui exinde, ubi deerant multa, didicit: Sufficit tibi gratia mea. Hic autem simplicitas non hanc significat communem, juxta quam aliquis simplex dicitur esse fectus, sed sanctæ Trinitatis substantiæ unitatem, absque compositione et varietate. In his autem ἡ ἐξουσία non simpliciter juxta morem de potentia proprie dicitur, sed potius substantiam indicat præstantissimam et supersubstantialiam, quæ Deus est, proposita particula ἐξ etiam nunc ordinativam significante superiorem dignitatem, sicut in hoc: ἐξώγκωται, et in hoc: Ἐκδικος (qui nimis justus) et in similibus, de quibus ante scriptum est. Hoc autem, ἐν μιᾷ, ad hoc τρίτη, respicit, ut intelligamus tunc quidem tribus horis innuī Divinitatis (una dierum Dominica) simplicitatem et unitatem

179. In hoc autem: Filius, Pater, et Spiritus, Υἱός, Πατήρ, καὶ Πνεῦμα, εὐλογητὸς εἶ, Attice quidem cogitandum est Ὡ Υἱέ, ὦ Πάτερ, ὦ Πνεῦμα: simul autem est intelligendum quod id: εὐλογητὸς εἶ, ad tres singulariter prolatum est, quasi dixerit: εὐλογητοὶ ἐστε, benedicti estis, ad ostendendam eorum substantiæ unitatem: unam enim in tribus personis naturam talis forma demonstrat. Non vero mirandum si Filius hic prior Patre ponatur, ob acrostichidis sequelam: si enim secundum evangelium consuevimus dicere Patrem, deinde Filium et tertio Spiritum, juxta istud: Baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, nihil tamen obstat juxta Patrum traditiones, quin, salva recta fide, prius ordine ponatur Filius et Spiritus sanctus, quia quod ad sanctam Trinitatem attinet ejusdem est dignitatis in omnibus, et ex his nominum præpositionibus nihil invidiosè consequitur quod neque suspicari, neque dicere contingat homini christiano, bene scienti quod non solum a Deo, sed ab omni homine probo procul abest invidia passio.

Hirmus. oda octava.

Solvit vincula, et rorat flammam
Terno lumine principatus forma.
Laudant pueri, laudate vero solum
Salvatorem, et conditorem omnium, et benefa-
Creata universa creatura. [ctorem.

180. Iste nexus e prodigio puerorum regalissimæ sanctæ Trinitati numero parium per sequelam octavi carminis clarissime continuatus, separatim quidem non meminit celebrati sancti Spiritus; sed in divina Trinitatis potestate sub memoriam et ipsum comprehendit, dicens: quod typus ille antiquus, qui secundum alium quidem melodum olim pingebat et præfigurabat Domini matrem; secundum autem hodiernæ festivitatis epicam poetam tñν θαρχίαν, a qua voce derivatum est præscriptum θαρχικώτατον, subindicat etiam terlucidus, ὁ τρισσοφεγγής; ita ut iterum melodus charo lumine splendens hic etiam divina celebret; ille protade typus supremæ divinæque potestatis quæ mundo salutaria postremum administravit, puerorum vincula solvit (non enim soluti, sed compediti missi sunt in fornacem); et circumdantem ipsos flammam irroravit. Hæc enim: λύσις et θροσίζει, pro: ἔλυσε et ἐθρόσισε, consueta rhetorum regula, posita sunt. Postquam autem sic prorsus vivide prodigium illud melodus expressit, absque conjunctione per modum admirationis, adjicit quod hymnum canunt pueri illi primum; non enim adhuc tunc et alii; benedicit autem communiter Deum facta creatura, sive omnia opera ejus; hunc enim ut talem ipsi consistuntur animæ perditores demones, veluti sanctum tradit Evangelium; ita ut cum pueris illis concinant omnes in mundo, sicut moverunt, et hymni consortium habeant. Et sic quidem nihil aperte videtur continere de festo præsens ille nexus octavi carminis; alias tamen innuit ænigmatè sicut festivitas amat, et per verbum θροσίζει et per τὸ φέγγος, quod continetur in τρισσοφεγγεὶ θαρχίᾳ; et per trium sanctorum puerorum prodigium, et per hoc, quod in igne, posteriores igneas linguas symbolice figurante, desuper et isti facti sunt sapientes, et philosophiam velut ignitam emisserunt, novis linguis et ipsi πυρπνῶς ἀφίπτερον cantantes, quæ sapientes musici non in carminibus imitentur, necnon per trinam hanc prædictam lucem, eo quod præsens festivitas etiam habuit luciferum ignem, qui tales linguas manifestavit; perque humidum sieque liquidum et fluidum rorem, quo sibilantem concipimus septimi carminis Spiritum, id est: *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem.* Si vero quomque verbum διασυρρίζειν, ut dictum est, proloquamur, ad boiliernum vehementem flatum facile referemus, tale verbum διασυρρίζειν exornantes, ex eo quod hodiernam apostolorum continentiam subindicat, et tamen ad illa præterita spiritaliter extendatur, quando regales fistulæ psalteriaque inflabantur. Et ita quidem ista constituta sunt.

A

Εἰρμὸς φθῆς ὁ; θόης.

XXI. Λύσις τὰ δεσμὰ καὶ θροσίζει τὴν φλόγα
'Ο τρισσοφεγγῆς τῆς θαρχίας τύπος.
'Υμνοῦσι παῖδας, εὐλογεῖ δέ τε τὸν μόνον
Σωτήρα καὶ παντοῦργον, ὡς εὐεργέτην,
'Η δημιουργηθεῖσα σύμπασα κτίσις.

ρπ'. 'Ο εἰρμὸς οὗτος ἐκ τῆς κατὰ τοὺς ἰσαριθμοὺς τῆ βασιλικωτάτῃ ἀγίᾳ Τριάδι παιδῶν θαυματουργίας γοργότατα συνειρμῶνος διὰ τὴν τῆς ὁθόης φθῆς ἀκολουθίαν καταμόνος μὴν οὐ μέμνηται τοῦ ἰορταζομένου ἀγίου Πνεύματος· τῆ δὲ Τριαδικῆ θαρχίᾳ συμπεριλαμβάνει εἰς μνήμην καὶ αὐτὸν, λέγων ὅτι 'Ο τύπος ὁ πάλαι κατὰ τὴν ἴπτερον μελωδὸν τυπῶν καὶ προεικονίζων τὴν τοῦ Κυρίου μητέρα, κατὰ δὲ τὸν ἰποκοιδὸν τῆς σήμερον ἑορτῆς, καὶ τὴν θαρχίαν ὑποδηλῶν ἀφ' ἧς παρῆκται τὸ προγραφὲν θαρχικώτατον ὁ τρισσοφεγγῆς, ὁ ἐστὶ κἀναπαῦθα τρίφωτος, ἵνα καὶ πάλιν ὁ μελωδὸς φωτὶ λαμπρόμενος φιλῶ μελέτη τὰ θεῖα. Ἐκεῖνος τοίνυν ὁ τύπος τῆς ὑστερον διοικονομησαμένης θαρχίας· τὰ τῷ κόσμῳ σωτήρια ἔλυσε τὰ τῶν παιδῶν δεσμὰ οὐ γὰρ ἀνετοί, ἀλλὰ πεθῆται εἰς τὴν πυρὰν ἐνεθλίθησαν, καὶ τὴν περισσοῦσαν αὐτοῦ φλόγα ἐθρόσισε. Τὸ γὰρ λύει καὶ θροσίζει ἀνεὶ τοῦ ἔλυσε καὶ ἐθρόσισε τίθειται συνῆθει νόμῳ ρητορικῷ. Οὕτω δὲ πᾶν γοργῶς ὁ μελωδὸς τὸ θαῦμα ἐκεῖνο φρίσας ἐπάγει ἀσυνδέτως θαυμαστικῶν σχήματι, ὅτι ὀνομοῖ παῖδας ἐκεῖνοι πρῶτως. Οὐ δὲ ποῦ γὰρ τότε καὶ ἄλλοι· εὐλογεῖ δὲ κοινῶς τὸν Θεὸν καὶ ἡ δημιουργηθεῖσα κτίσις, ἤγουν πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὃν καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι τοιοῦτον οἱ ψυχλοθεροὶ δαιμονες, καθὰ τὸ ἄγον παραδίδωσιν Ἐδαγγέλιον· ὡς τοῖς παισὶν ἐκεῖνοις καὶ τοῦς τοῦ κόσμου συμμέλπειν ἔλους, ὡς οἰδαμεν, καὶ τοῦ ἔμνου συνεπιλαβάνεσθαι· καὶ οὕτω μὲν οὐδὲν τι πέφηνε περιέχων ἐνεργῶς ἰορταστικῶν ὁ προκαίμενος εἰρμὸς τῆς ὁθόης φθῆς· ἄλλως μέντοι ἀντίτεται ὡς ἡ ἑορτῆ φιλεῖ διὰ τε τοῦ θροσίζει, καὶ διὰ τοῦ φέγγους, ἔπερ ἔγκαιται τῆ τρισσοφεγγεὶ θαρχίᾳ, καὶ διὰ τοῦ κατὰ τοῦς ἀγίους τρεῖς παῖδας θεύματος· καὶ διὰ τοῦτο μὲν ὅτι ἐν πυρὶ συμβολογραφοῦνται τὰς ὑστερον πυρίνας γλώσσας, καὶ ἐκεῖνοι ἐσοφίθησαν ἀνωθεν, καὶ ἀνιβάλλοντο φιλοσοφίαν ὡς ἐμπύριον, καιναῖς γλώσσαις μέλλοντες· καὶ αὐτοὶ πυρπνῶς, ἔπερ οὐδ' ἂν σοφοὶ μουσικοὶ ἐνευκαιροῦντες ἄτμασι· διὰ δὲ τοῦ εἰρημένου Τριαδικοῦ φέγγους, ὅτι καὶ ἡ νῦν ἑορτῆ πῦρ φεγγοδδὸν ἔσχεν, ὁ τοιαύτας γλώσσας ἐνέφηνε· διὰ δὲ τῆς ὑγρᾶς καὶ οὕτω χυτῆς καὶ ρυτῆς ὀρσοῦ, ἧ καὶ τὸ διασυρρίζον Πνεῦμα συνενθυμοῦμεθα τῆς ἐθθόμης φθῆς τῶν, Ἐκχεῖ τοῦ Πνεύματος μου καὶ ἐπὶ πᾶσαν σάρκα. Εἰ δὲ καὶ τὸ ὡς ἐθθόθη διασυρρίζειν προλογοῖσθεθα, πρὸς τὸ σήμερον βίαιον Πνεῦμα ἡρέμα συμβιάσμενον ἐκεῖνο, σεμνύοντες τὸ τοιοῦτον διασυρρίζειν, καὶ ἐκ τοῦ τὴν σήμερον ἀποσταλικὴν ἐμμέλειαν εἰνίττεσθαι, καὶ πρὸς τὰ τότε ἀποτείνεσθαι πνευματικῶς μέντοι, ὅτι καὶ σύριγγες ἐνηγοῦντο βασιλικαὶ καὶ ψαλτήρια. Καὶ οὕτω μὲν καὶ ταῦτα καθίσταται.

B

C

D

ρα'. Τὸν δὲ Θεὸν Σωτήρᾳ τε λέγει ὁ εἰρημὸς οὐκ ἄνθρωπον κοινῶς, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ ἔχομένως· τοῦ κατὰ τοὺς ἁγίους παιδα· θαύματος· καὶ παντοῦργον δὲ, ὡς ἐνταῦθεν ὀφειλέτας εἶναι τοὺς περὶ σύμπασαν κτίσιν τοῦ αὐτῶν ἕμειν ὡς καὶ εὐεργετικώτατον· τοιοῦτο γὰρ ὑπερβαλλόντως· ὁ καὶ κοινὸς Σωτήρ καὶ Δημιουργός. Τὸ δὲ λύειν δεσμῶν, ὁ καὶ διαλύειν λέγεται, ὅτι διάφορόν ἐστι πρὸς τὸ ῥήσσειν ἐφάνη ἐν τῷ ἔρρηξε πέδας γαστρὸς. Βίαιον μὲν γὰρ τὸ ῥήσσειν, γαλήνην δὲ τὸ λύειν, καὶ μᾶλλον ἐνταῦθα λόγου· τίγα γὰρ τὰ δεσμὰ τῶν ἁγίων παιδῶν οὐδὲ ἀπλῶς εἴπεν ἢ καμιναιὰ φλόξ ἔκαϊνη σιδηρᾶ ὄντα· μενούγγε τήξασα εἰς· τὸ πρῶην ἀνέλυσε μέταλλον, εὐφρογόμενον τῶν παιδῶν, ἀλλὰ θροισζομένον παραβέξως τῇ φλογί· καὶ ἔστιν εἰκάσαι προσφῶς δεῖ καθὰ τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρὸς, τοιοῦτω ἄρπυ καὶ τὰ δεσμὰ τῶν ἁγίων ἔκαϊνον παιδῶν ἀπέρρῳη ἐν τῷ πυρί· ἀπονηεὶ διακτεσόντα ὡς οὐδὲ εἰπερ ὁ ποδῆματα ἐλύθη αὐτοῖς ἐκ ποδῶν. Ὅτι δὲ τὸ διαλύειν διαφέρει τοῦ λύειν, δῆλον ἐκ τοῦ συναλλατικῶς διαλύεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἄλλως δὲ φυσικῶς κατὰ τὸ, Διαλύεσθαι πᾶς ἄνθρωπος. Φανερόν δὲ ἐστὶ γένος λύσεως τε καὶ ῥήξεως τῶν ἀντιδιηρημένων ἢ ἀπλῶς λύσις. Διὸ ἢ μὲν ῥῆξι· καὶ λύσις τις λέγοι ἂν ἀναγκαίως, ἢ δὲ λύσις τὸ γένος, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ῥῆξις, οὐδὲ ἢ λύσις τὸ εἶδος· τοῦ δὲ εἶναι γενικὴν λέξιν τὴν λύειν, δεῖγμα ἢ τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἀντιθεσίς. Οὗ γὰρ παρελθόντων δεσμεῖν καὶ ῥήσσειν, ἀλλὰ Πάντα ὅσα ἂν λύσῃτε κάτω ἢ δῆσῃτε, λελυμένα ἢ δεδεμένα ἔσται ἄνω. Πολλάκις μέντοι ὡς πολυώνυμα τὸ λύειν καὶ τὸ ῥήσσειν ταυτίζονται. Ῥῆγγυται γοῦν καταπέτασμα, καὶ λύεται κρήδεμνα πόλεως· ἔτι δὲ ῥῆγγυται ἔθου δεσμὰ, καὶ καταλύεται σταυρῶ θάνατος. Εἰσὶ δὲ τινες λύσεις ὧν προῦπαρχει δεσμὸς, αἷς οὐκ ἔστι προσαρμόσαι ῥῆξιν, ὡς τῇ τοῦ, Ἐξ ὀδοῦ καταλύοντο εἰς ἀνάπτυλαν καὶ τοῦ, Ἀλύοντο χρέος ἢ πλόκαμον, ἢ λυομένου αἰχμαλώτου, ἢ ἐκαλύοντο χρησμόν· καὶ ὁ εἰπὼν δὲ ἐστὶ οὐδέν τι τέλη λύσει ἀντὶ τοῦ λυσιτελεῖ, οὐκ ἔχει ἀντιθεῖναι τῇ λύσει ταύτῃ ῥῆξιν τινα. Ἀλύονται δὲ οὕτω καὶ αἰνίγματα καὶ ζητήματα· ὁμοίᾳ δὲ λόγῳ καὶ πηδῶν δεσμὰ· εἰπεῖν γὰρ αὐτὰ βραχύναι, ἀκνήσει τις. Φαίνεται δὲ διαφορὰ ἐνσωμάτων λύσεως καὶ ῥήξεως, καθότι τὰ μὴ δυνάμενα λύεσθαι ῥήσσονται· τὰ δεσμὰ δὲ μεταπέπλαστα ἀπὸ γένους ἄρρέονος εἰς οὐδέτερον κατὰ τοὺς παλαιούς. Ὡς γὰρ ὁ ζυγὸς τὸ ζυγὸν ὀξυτόνως, καὶ ὁ σταθμὸς τὸ σταθμὸν, οὕτω καὶ ὁ δεσμὸς τὸ δεσμὸν, ὅθεν τὰ δεσμὰ.

ρπβ'. Τὸ δὲ θροισζει τὴν φλόγα ἰκανῶς ἔρρητόρευται τοῖς πάλαι ἁγίοις· ἀκόλουθον δὲ τῇ συμβολογραφίᾳ τῆς κατὰ τοὺς ἁγίους τρεῖς παιδῶν ἱστορίας, οὗς ἠκάμενος ὅσα καὶ ζωογόνος ἄηρ οὐ κατέκαυσεν· ἀλλὰ ζωογόνον θάλψασα περιεαῶσατο μόνον τὸ φωσφόρον αὐτῆς καὶ φαιενδὸν ἀποσυλῆσαι κατὰ νοῦν ἡμᾶς καὶ ἐκμάξασθαι· οὐ μὲν τὸ καυστικὸν συνεπινοῆσαι καὶ καταναλίσκον καὶ παμφάγον, ἀλλὰ τῷ αἰσθητῷ πυρὶ ἀφείναι αὐτά. Δὲ οὐδὲ εἶπεν ὡς

181. Quam autem Salvatorem ait nexus non solum communiter, sed speciatim propter sanctorum puerorum miraculum; et omnium factorem, ut exinde debeant omnes qui totam componunt creationem, illum tanquam beneficentissimum hymnis celebrare. Taliter enim est superabundanter communis Salvator et Creator. Hoc autem: λύειν δεσμὰ, quod etiam dicitur διαλύειν, a verbo ῥήσσειν differre monstratum est in hoc: ἔρρηξε πέδας γαστρὸς: violentam enim quidem est τὸ ῥήσσειν, tranquillam autem τὸ λύειν, et praesertim ibi sermonis: forte enim sanctorum puerorum vincula, cum essent ferrea, nec simpliciter solvit fornacis flamma; imo vero liquefactum in primum statum resolvit metallum, non adustus pueris, sed flamma mirabiliter irrigatis. Et est apte conjiendum quod sicut fluit cera a facie ignis, ita sanctorum quoque puerorum vincula proflexerunt in igne. Quod autem διαλύειν et λύειν inter se differant, patet ex hoc: συναλλατικῶς διαλύεσθαι, et ex ejusdem verbi physiologico usu in hoc: διαλύεται ὁμοίως homo. Manifestum est autem quod genus λύσεως et ῥήξεως oppositorum, est simplex solutio λύσις. Ideo ῥῆξις etiam quaedam λύσις solutio necessario sonat; λύσις autem, genus, non est necessario ῥῆξις neque λύσις species. Quod vero vox generis sit λύσις, argumentum est τοῦ δεσμεῖν et λύειν antithetum: non enim traditione receperimus δεσμεῖν et ῥήσσειν, sed: quaecumque solveritis (λύσῃτε) infra, vel ligaveritis (ῥῆσῃτε), soluta vel ligata sursum erunt: saepe tamen ut polyonyma verba λύειν et ῥήσσειν assimilantur: ῥῆγγυται proinde auleum, et λύεται urbis pinnarum decus. Adhuc autem ῥῆγγυται inferni vincula, et καταλύεται cruce mors. Sunt autem quaedam λύσεις, quas praecesserunt vincula et quibus non est adaptare ῥῆξιν, qualis haec: Ex itinere solvebantur in requiem; et ἰθα: λύοντο debitum vel cincinnus; vel λυομένου αἰχμαλώτου (solutio captivo), vel ἐκαλύοντο χρησμόν (solvebant oraculum) et qui dixit quod οὐδέν τι τέλη λύσει pro: λυσιτελεῖ, non habet huius solutionis tινὰ ῥῆξιν supponere. Sic autem etiam solvantur aenigmata et quaesita, similiter vero quoque pedum vincula: haec namque dicere rumpi (ραγγῆναι) aliquis non auderet. Videtur autem differre corporalis λύσις ac ῥῆξις, quatenus ea quae solvi nequeunt rumpuntur. Vincula vero commutata sunt Graece ex masculino genere in neutrum juxta veteres. Sicut enim ὁ ζυγός, sic etiam ὁ δεσμὸς τὸ δεσμὸν, unde τὰ δεσμὰ.

182. Hoc autem: θροισζει τὴν φλόγα, valde rhoticati sunt veteres sancti, sed consequenter ad symbolicum sensum historiae trium sanctorum puerorum quos missus quasi vividus aer non combussit, dum ipsa calefaciens vivificat tantum remansit ut quod in ipsa luciferum et lucidum erat, nos juxta mentem auferremus et exprimeremus; nec quidem adhuc cogitaremus aliquid causticum, consumens et devorans, sed ista: sensibili igni relinqueremus. Ideo

non dixit: Solvit vincula irroratque flammam ὁ πυρσοειδής τῆς θεαρχίας τύπος, vel aliud quid simile, sed ὁ τρισσοφεγγής, pulchre componens et ibi dictionem istam, ut est sibi charum: φέγγος enim non urit, sed illuminat. Observandum est autem in talibus, quod si typus ille ter lucidæ potestatis divinæ hæc portentose fecit, quanta miraculose possit operari typo figurata θεαρχία, cujus typus talia valet. Quoniam autem ipse typus mysterio pariter incarnationis apertum relate ad augustissimam Virginem Matrem, quæ quidem recepti divinitatis ignem, nec tamen fuit consumpta, cogitandum est etiam de præfigurata sancta Deipara, qualis est nobis et qualis erit perpetuum in salutem, passionum flammam exstinguens, et omne vinculum compedemque ac cæteram constrictionem lethiferam animæ solvens.

185. Hoc vero: Omnis creatura a Deo condita benedicit illum qui solus est Salvator, et reliquis, interpretatio est locutionis: Benedictus Deus, non a talibus scilicet et talibus, sed ab omni creatura, sive ab omnibus operibus Domini, sicut nona psallit ode, multum vivide disponens eorum partes, ubi sunt ipsius sacerdotes et servi, familiares amici sancti apostoli sacerdotales ipsi ministrantes, et ita facti liturgici spiritus, prævia visione noti magno David, qui spiritus speculatur angelos Dei et flammam ignis ipsi ministrantes: quæ certe conveniunt intelligentibus recta. Prævia autem eorum indicia erant, ex melodo sanctorum puerorum, secundum nonam oden, chore, fulgura et nubes, quæ canebant illi camino clusi, prævidentes symbolicum hodie celebratum statum et ignicoloram visionem linguarum, quarum symbolum erant nubes, opportuno spirituum matres, et flammifera fulgura.

184. Hæc sunt odes nonæ; quibus conjungendæ sunt ibi celebratæ lux et tenebræ; per quas significatur quod apostolici viri aliquando quoque Mosaisco more obscurantur, ut prima ode canonis docuit, et iterum resplendent, ut ipse copiose tradidit. Opportunum autem est nobis hic dicere id quod in apostolis æthereum est ac spirituale, aeris elevatione subindicari: juxta quam sublimi volatu tanquam aquilæ surgentes illi, in prædictum augustissimæ Deiparæ tabernaculum requieverunt. Dictum vero τὸν μόνον Σωτῆρα, multum accurate scriptum est: sicut enim unus est Deus qui Deus deorum est, unusque Dominus qui dominorum est Dominus, sic etiam unus est Salvator, qui saluatorum Salvator est. Reliqui vero ex ipse per communicationem sunt salvatōres, si tantum est quod salvent. Dat autem mihi sic dicendi rationem, qui tradidit non esse confidendum in principibus, in filiis hominum in quibus non est salus. Quod autem ex Græcorum spinis hanc salutarem rosam collegerimus, ante scriptum est. Attici namque primi Jovem excellenter salvatorem inscripserunt.

185. Ὁ παντουργός, apud recentes quidem, ex

Δ λύσει δεσμά καὶ θροσειζει φλόγα ὁ πυρσοειδής τῆς θεαρχίας τύπος, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἀλλὰ ὁ τρισσοφεγγής· συνθεῖς καλῶς κἀναυθα τὴν λέξιν, ὡς φλὸν αὐτῶν· φέγγος γὰρ οὐ καίει, ἀλλὰ φωτίζει· ἐπιστῆσαι δὲ χρῆ ἐν τούτοις ὡς κἀν τύπος· ἐκεῖνος τῆς τρισσοφεγγούς θεαρχίας τοιαῦτα ἐθαυματούργησεν, ἥλιχα ἔχει· τερατοῦργεῖν ἢ τυκομένην θεαρχία, ἥς ὁ τύπος τοιαῦτα ἰσχύει. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸ τύπωμα καὶ τῶ μυστηρίῳ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀρμόττεται τῶ κατὰ τὴν πάναγον Μητροπάρθενον, δεξαμένην μὲν τὸ τῆς θεότητος πῦρ, οὐ μὴν καταφλεχθεῖσαν, συννοητέον καὶ τὴν προτετυπωμένην ἁγίαν Θεοτόκον, ὅποια καὶ ἔστιν ἡμῖν καὶ ἔσται δι' αἰῶνος εἰς σωτηρίαν, φλόγας τε παθημάτων ἀποσθενῦσα, καὶ κλοιδν πάντα, καὶ ποδοκάρην, καὶ λοιπὸν σφιγμὸν ψυχλῆθρον λύουσα.

ρπγ'. Τὸ δὲ· Ἡ δὴμπασα κτίσις ἡ δημιουργηθεῖσα εὐλογεῖ τὸν μόνον Σωτῆρα καὶ ἐξῆς, ἐρμηνεῖα ἐστὶ τοῦ, Εὐλογητὸς ὁ Θεός, οὐχ ὑπὸ τῶνδε ἢ τῶνδε δηλαδὴ, ἀλλ' ὑπὸ πάσης κτίσεως, ἡγουν ὑπὸ πάντων τῶν τοῦ Κυρίου ἔργων, ὡς ἡ ὀγδὴν ψάλλει ᾠδὴ· ὦν τὰ κατὰ μέρος αὐτῆ διασκευάζει πᾶν γοργῶς· ἐν οἷς οἱ αὐτοῦ ἱερεῖς καὶ δοῦλοι, καὶ οἰκειακοὶ φίλοι ἄγιοι ἀπόστολοι, λειτουργοῦντες αὐτῶ ἱερατικῶς, καὶ οὕτω λειτουργικὰ ὄντες πνεύματα, γινωσκόμενα προορατικῶς καὶ τῶ μεγάλῳ Δαβὶδ, ὅς πνεύματα θεωρεῖ τοὺς τοῦ Θεοῦ ἀγγέλους, καὶ φλόγα πυρὸς τοὺς λειτουργοῦντας αὐτῶ. Ἄ δὴ ἐπιπρέπει τοῖς νοοῦσιν ὀρθά· προμήνυμα δὲ τούτων ἐκ τῆς κατὰ τὴν ὀγδὴν ᾠδὴν ἐμμελοῦς τῶν ἁγίων παιδων χορείας, καὶ ἀστρακαὶ καὶ νεφέλαι, ἃς ἐκεῖνοι καμινεῦόμενοι ἐψάλλον, προορώμενοι τὴν ἄρτι πανηγυριζομένην συμβολικὴν πνοὴν καὶ τὴν πυρσοειδῆ θείαν τῶν γλωσσῶν, ὧν σύμβολον νεφέλαι μητέρες πνευμάτων ἐν καιρῶ, καὶ φλογωποὶ ἀστρακαί.

ρπδ'. Ταῦτα δὴ τῆς ὀγδὴς ᾠδῆς· οἷς κολλεῖσθαι καὶ τὸ μελεθούμενον ἐκεῖ φῶς καὶ σκότος· ἐπεὶ ται καὶ γνόφῳ μὲν σύστοιχον τὸ σκοτῶδες, ἀστρατῆς δὲ ἀρετῆ τὸ φῶς· δι' ὧν δηλοῦται ὡς οἱ ἀποστολικοὶ ἄδρες καὶ γνοφῶνται ποτε Μωσαικῶς, ὡς ἡ πρώτη ᾠδὴ τοῦ κανόνος εἰδίδαξε, καὶ φωσφοροῦσιν αὐτῶς ὡς αὐτὸς πλατικῶς παρέδοτο. Εὐχαιρον δὲ ἡμῖν εἰπεῖν ἐναυθα καὶ δεῖ τὸ συμβολικῶς πνευματικόν, καὶ αἰθέριον τῶν ἀποστόλων, καὶ ἡ ἀερία συγκροτῆ ἐπαρσι· ἦν ἐκεῖνοι μετάρσιοι πετόμενοι ὡσεὶ καὶ ἀστοί, ἐπὶ τὸ τῆς πανάγου σήνημα προκείμενον Θεομήτορος ἀνεπαυσαν. Τὸ δὲ, Τὸν μόνον Σωτῆρα, πᾶν συντετηρημένως γέγραπται. Ὡς γὰρ μόνος Θεὸς ὁ τῶν θεῶν Θεός, καὶ Κύριος ὁ τῶν κυρίων Κύριος, οὐκ καὶ Σωτῆρ μόνος ὁ τῶν σωτήρων Σωτῆρ· οἱ γὰρ λοιποὶ ἐξ αὐτοῦ σωτήρες κατὰ μέταδοσιν, εἰ τῶς καὶ σώζουσι. Δίδωσι δὲ μοι τοῦτο λέγειν ὁ παραδοὺς μὴ πεποιθῆναι ἐπ' ἀρχοντας ἐπιυιοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία· ὡς δὲ ἐξ Ἑλληνικῶν ἀκανθῶν καὶ τὸ σωτήριον τοῦτο ῥέδον ἀπολέλεκται, προγέγραπται· Ἄττικοι γὰρ πρώτοι κατ' ἐξαιρετον Δία σωτῆρα ἐπεγράφοντο.

ρπε'. Ὁ δὲ παντουργός παρὰ μὲν τοῖς ὑστερον

ἀγία λέξις ἐστὶν ὁμολογουμένη· μόνος γὰρ παν- A
 τουργός ὁ θεὸς παρ' ἡμῖν εὐσεβῶς. Οἱ δὲ καθ'
 Ἑλληνας τῆς αὐτῆς εἰχον σημασίας τὸν παντουργόν,
 ὦ; καὶ προσεδήλωται, τὸν καὶ ἐφ' οἷς οὐ χρῆ
 μεργότατον καὶ οὕτω καχοεργόν· οὐ παντὶ ἔργῳ τῷ
 κατ' ἀνθρώπων ἐναρέτως ἐπιβάλλοντα, ἐγχειροῦντα
 δὲ καὶ οἷς οὐκ ἐχρῆν· ὃ δὴ καὶ τῶν τριῶν παλαιότατων
 σοφῶν κατηγορηθεὶς ἐβλάδη ὦ; διαστρέφων τοὺς
 μαθητευομένους ἐν τῷ ἀναγινώσκειν αὐτοῖς τὸ,
 Ἔργον δ' οὐδὲν θνεῖδος, οὐ πρὸς ὀρθόν, λόγον ὡς ὁ
 κατηγορὸς ἔφη· ἀλλ' ὅτι ἔργον οὐδὲν θνεῖδος ἐστίν,
 ἦγον οὐδὲ μία ἐργασία πρὸς θνεῖδισμοῦ γένοιτ' ἂν
 τῷ ἀποκληροῦντι αὐτήν· ὃς δὴ λόγος ἀτοπος ἐξεφαί-
 νωτο, εἰ παιδεύοι μὴ θνεῖδισμὸν τινα ἔχειν τὰ ἐφά-
 μαρτα ἔργα, ἐπαινετὸν δὲ εἶναι καὶ τὸν ἅπαντα ἐρ-
 γάζόμενον καὶ οὕτω παντουργόν· διὸ εἰς ἀπόβλητον
 ἀπερρίπτεται τοῖς τότε ὁ παντουργός· ὕστερον μέν-
 ται τοῦ ἔργου ἀποκριθέντος εἰς ἐρμηγίαν πράξιως
 ἀγαθῆς, καὶ ἰδιάσαντος εἰς ἐπαινετὸν καὶ κρέπον
 βίῃ πολιτικῷ, καὶ ἐργάτου λεγομένου τοῦ εὐεργοῦ
 καὶ ενεργοῦς· ἐπὶ καλῷ, πολιτικῶν ἡμᾶς ὁ παντουρ-
 γός ἀπὸ χθονὸς εὐρουοδείης εἰς Ὀλυμπον ἀναβέβηκε,
 τῷ θεῷ εἰς ἐπινυμίαν οἰκωσόμενος, καὶ τὸν παν-
 οὔργον καταλέλοιπεν εἰλεῖσθαι περὶ ἡμᾶς· οὕτω
 καὶ θαυματουργός πάλοι μὲν ποτε ὁ παιγνίαν τὴν
 ἦν ἀποπλαδῶμεν ὅποια τὰ περιβόδιμα Σωκράτους
 εἶναι, καὶ ἄλλα δὲ τινα ὧν κατέπαιξεν Ὀριγῆνης
 ἀπελέγξας αὐτά, θαύματα μωροῖς ἐκαίνα κατὰ τὸν
 οὕτω φάμενον· ὕστερον μέντοι ὁ θαυματουργός
 θεοτάτη λέξις ἐστὶ, Θεοῦ θαυμαστοῦντος· τὴν ἐκαί-
 νου τοιαύτην χάριν ἔχοντα.

ρπς'. Ὁ δὲ εὐεργέτης καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ,
 Πτολεμαῖος δὲ ἦν ἐκαίνος, ἐπώνυμον ἐπεκρίθη
 γενέσθαι, διὰ τὸ ἐνθιῶς ἀγαθὸν τοῦ εὐεργετῆν, εἰ
 τι μεμνημέθα, βασιλέως παλαιῷ φαιμένου ὅτι Σῆ-
 μερον οὐκ ἐθασιλευσα, οὐ γὰρ εὐεργέτησα· καὶ αὐ
 πάλιν ἐτέρου μὴ τοιοῦτου, περὶ οὗ σοφός τις ἐρω-
 τηθεὶς ἐν τῷ τοῦ ἀρχείου ἐξείναι, τί ὁ βασιλεὺς
 ποιῆ, Πτωχοῦς, ἔφη· σκώπων ἐκαίνος τὸν ἄρχοντα
 ὡς μὴ εὐεργετῆς· καὶ τῷ ὅντι βασιλεὺς φειδόμενος
 θησαυρῶν καὶ δι' αὐτὸ χρυσοφυλακῶν μύρμηξ ἂν
 εἴη χρυσοφυλῶν, ὃς ἐνθυμείσθαι καὶ τοὺς ἱστορου-
 μένους μύας εἰς οὐδὲν δέον φιλεῖν τὸν χρυσοῦν. Οὕτω
 δὲ καὶ πᾶς πλούσιος τῇ γῆ πιστευῶν τὰ χρήματα ἢ
 τοῖς παραβῶν εἰς νοῦν λαμβανέτω μὴ ἂν πρᾶ- D
 πάντως ταφῆσθαι, εἴπερ αὐτὸς θάπτει τὰ μὴ ἄξια
 κατακρύψαι, ἀλλὰ διαδόσει· τῆς πρὸς τοὺς ἀδελ-
 φούς. Ὁ δ' αὐτὸς ἐνοείσθαι καὶ ὅτι ἅμα χρήματα
 ἐκρύβησεν, καὶ ὁ θεὸς τοὺς οἰκτιρμούς αὐτοῦ συνέ-
 στείλα, λέγων οἴοντι ὅτι, Δὸς, ὦ πλούσιε, καὶ δώσω,
 εὐεργέτησον, καὶ εὐεργετήσῃ, καὶ οὕτως ἔσομαι σοι
 οἰκ ἀποδότης καὶ βραβεύτης χάριτος· ἀλλὰ δώσω
 σοι ὀφειλετικῶς ὄξιον ἀνταπέδομα. Ὅρα δὲ ὅτι τὸ
 εὐεργετῆν, ὃ ἐστὶν εὐποιεῖν, εἴτουν εὐ ποιεῖν, ἢ
 μετάδοσις ἐξιδιώτατο ἀποκληρωτικῶς κατ' ἐξαιρετον
 διὰ τὸ θεομίμητον· εἰς ὃ μαρτυρεῖ ὁ γνωματευόμε-
 νος τὸν εὐεργετοῦντα μιμητὴν εἶναι τοῦ θεοῦ.

ρπς'. Τὸ δὲ δημιουργεῖν, εἴπερ ὁ πάντων ποιητῆς
 καὶ θεὸς ἀνίχεται ἀνατίθεσθαι εἰς ἐπινυμίαν αὐτῷ

A omnium confesso, sacra dictio est : solus enim
 Deus apud nos pie dicitur παντουργός. Auctores
 autem Græci, sicut præmonstratum est, ejusdem
 significationis habebant τὸν παντουργόν, illum qui
 valde operarius est in quibus non oportet, et sic
 malefactor est ; qui non omni se dat operi humano
 laudabiliter, sed manum ingerit ubi non oportet ;
 de quo unus ex antiquissimis sapientibus accusatus
 punitus fuit ut pervertens discipulos ipsis persuaden-
 do quod nullum opus probrum est. Non ad rectam
 rationem, ut accusator dixit, sed quod nullum opus
 probrum est, seu nulla actio probro esse potest,
 adimplenti illam : qui sane sermo videbatur absur-
 dus, si doceret nullum probrum habere peccatoria
 opera, laudabilem vero esse cuncta operantem et
 ita παντουργόν. Ideo contemptui tradatur homini-
 bus hujus ævi ὁ παντουργός. Posterius tamen, opere
 in interpretationem actionis bonæ æstimato, prop-
 prieque pertinente ad id quod laudatur et competis
 homini politico, et operario dicto illo qui bene vi-
 riliterque agit in bono, derelinquens nos ὁ παντουρ-
 γός ἀπὸ χθονὸς εὐρουοδείης in Olympum ascendit,
 in cognomen Deo proprius, et τὸν παντουργόν circa
 nos versari relinquit. Sic etiam olim θαυματουργός ille
 quidem erat qui jocosâ specie seductorie fingebat, qua-
 lia sunt quæ celebrantur esse Socratis et alia quedam
 de quibus confutatis risit Origenes : hæc autem juxta
 nomen erant miranda stultis. Posterius tamen ὁ θαυ-
 ματουργός divinissima vox facta est, Deo mirum
 C faciente illum qui talem exinde gratiam habet.

186. Vox autem ὁ εὐεργέτης boni regis, et hic
 quidem erat Ptolemæus, cognomen veri judicata
 est, eo quod divinitus bonum est benefacere, si
 meminerimus veteris illius regis, aientis : Hodie
 non regnavi ; non enim benefeci ; et alterius hanc
 similis, de quo sapiens quidam in palatii exitu in-
 terrogatus quid rex faceret, Pauperes, inquit, con-
 siderans iste principem ut non beneficium. Et revera
 princeps thesauris parcens, et ideo auricustos, for-
 mica quedam esset infodiens aurum ; hic in men-
 tem revocet traditos memoriæ mures in nullam
 utilitatem aurum diligentes. Sic autem etiam om-
 nis dives terræ fidens divitias aut muris inserens,
 mente concipiat se non forte decenter esse tumu-
 landum, etsi tumulet ipse res absconsione non dignas,
 sed potius erga fratres largitione. Ipse vero quoque
 recogitet quod, ubi thesaurus abscondit, simul et
 Deus misericordiam conclusit in eum, quodammodo
 dicens : Da, dives, et dabo, benefac et benefaciam ;
 et sic ero tibi non gratiæ largitor et redditor, sed
 tibi debitam dignamque retributionem dabo. Vide
 ergo quod τὸ εὐεργετῆν, id est benefacere, sibi tan-
 quam hæreditatem excellenter appropriat ob imita-
 tionem Dei bonorum communicatio : quod testatur
 sententia illius qui dixit, beneficium imitatoreum
 esse Dei.

187. Hoc autem δημιουργεῖν, si quidem omnium
 factor et Deus consentis accipere sibi cognomen

a nobis, maxima est gratia. Quid enim est ad illum hujusmodi dictio: Quomodo δημιουργός est hic universi mundi creator? δημιουργόν norunt antiqui illum qui publica agit, qui civilia operatur, qui, ut ita dicam, laboriosæ multitudinis est homo. Et tamen ille qui propter nos peccatum et maledictio vocatus est et sustinuit, sustinet, sicut viduam ipsi tanquam pauperi quosdam obolos porrigentem, sic et nos ipsum cognominantes juxta quamdam omnino bonitatem, ex qua partiaria licet et particulari, transit ad aliquid excelsius is qui mente transcendit. Sic etiam gubernator, qui mundum dirigit, et plastes, qui summe sapiens est et artifex, vocari gaudet. Vox σύμπασα nihil eorum quæ sunt in mundo, neque mortale, neque immortale sine Deo esse demonstrat; κτίσις autem a Dei opificio subtrahit malitiam: peccatum enim ipse secundum nullam hujus sententiæ significationem creavit aut fecit. Simul autem seipsum increatum esse solum ostendit.

Troparium primum odæ octavæ.

Memoriam Christus verborum quibus mortales Quæ a Patre audivit, apostolis dixit, Spiritus præparat linguarum ignearum spectaculo Insidens, benedictum, assimilata: Alienata vero laudat te creatio.

188. Scimus Salvatorem Christum præveniendo promississe discipulis: Cum Paraclitius venerit, docebit vos omnem veritatem et suggeret vobis quæcunque dixi. Novimus etiam quod nihil est apud Patrem, quod non sit etiam apud Filium; et quæ audivit a Patre, discipulis nota fecit. Tales igitur sententias componens melodus ait quod Christus ταύχει, id est, parat et facit sibi consubstantialem et supremum dominium; Spiritum sanctum, μνήμην, id est, memoriale recordationemque τῶν βροτοσώων ἐπιών, salutarium, sermonum, quos πατρακουσθεῖς, sive a Patre audiens, tanquam ex hinc illos accipiens, sicut et ex ipso et Spiritu sancto, apostolis dixit, sicut doctor illos tradens. In memoriam igitur revocavit ipsis Spiritus sanctus juxta dictam promissionem, et apud eos mansit sedens benedictus, id est, insidens et, sicut post Davidicam dedicationem, modo stabili et immutabili in loco constitutus. Quomodo vero discipulis venit Spiritus sanctus in recordationem, ad instar, ut aliquis diceret, memorantis et recordationem suggerentis? In visione γλωσσοपुरसेύτω, sive in specie flammearum ignearumve linguarum. Hoc autem facto, hisque ab ista die exorsis omnes docero et baptizare idololatras gentes, vindicata tibi, Christe, tandem creatura tibi per idololatriam errorem quondam aliena, μέλπει, id est, cum melodia te celebrat: μέλπειν enim non est simpliciter laudare, sed, uti demonstratum est, cum cantu, secundum etymologiam ἐπεσθαι μέλει.

189. Quod memoriam ibi recordationem dicat, evidens est: doctrina namque prævia, oblivione postea ut par est insculta, supervenit recordatio,

παρ' ἡμῶν, μεγίστη χάρις. Τί γάρ πρὸς αὐτὸν ἡ τοιαύτη λέξις; πῶς δὲ δημιουργός ὁ τοῦ κόσμου σύμπαντος ποιητής; δημιουργὸν οἶδασιν οἱ παλαιοὶ τὸν τὰ δῆμια ἐργαζόμενον τὸν πολιτικὸν, χειρῶνακτα, τὸν, ὡς εὐτως εἶπειν, τῆς χειρομάχου πληθῆος ἀνθρώπου. Καὶ ὁμοίως ὁ δι' ἡμᾶς ἁμαρτία καὶ κατὰρ ὀνομασθεῖς καὶ ἀνασχόμενος, ἀνέχεται καθὰ χίρα; οἷα καὶ πάντα αὐτῷ πορίζουσις ὀβολοῦς τινας, οὕτω καὶ ἡμῶν ἐκονομαζόντων αὐτὸν κατὰ τινα ὄως χρηστότητα, ἐξ ἧς μερικῆς εὐσις καὶ ἰδιωτισμοῦς, μεταχωρεῖ πρὸς τὸ ὑψηλότερον ὁ τὸν νοῦν διαβατικός· οὕτω καὶ κυβερνήτης ὁ τὸν κόσμον παραγωγῶν χαίρει ἀκούων, καὶ πλάστης ὁ καὶ παντεχνημῶν καὶ πάνσοφος. Τὸ δὲ σύμπασα οὐδὲν τι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ δίχα Θεοῦ γενέσθαι παραδηλοῖ, οὕτε θνητῶν, οὕτε ἀθάνατων· τὸ δὲ κτίσις ὑπεξάγει τῆς κατὰ Θεὸν δημιουργίας τὴν κακίαν· ἁμαρτίαν γὰρ αὐτὸς κατ' οὐδὲν σημαινόμενον ἐννοίας τοιαύτης ἔκτισεν, εἴτουν ἐποίησεν· ἅμα δὲ καὶ ἄκτιστον αὐτὸν εἶναι μόνον παραδηλοῖ.

Τροπῆριον πρῶτον τῆς ὀρθῆς φθῆς.

XXII. Μνήμην ὁ Χριστὸς τῶν βροτοσώων ἐπιών, Ἄ πατρακουσθεῖς τοῖς ἀποστόλοις ἔφη, Τὸ Πνεῦμα ταύχει γλωσσοपुरसेύτω θέξ, Ἐφίξον, εὐλογητῶν οικειουμένη, Ἠλλοτριωμένη δὲ μέλει σε κτίσις.

ρηγ'. Οἶδαμιν φθάσαι τοῖς μαθηταῖς ὑποσχετικῶ; τὸν Σωτῆρα Χριστὸν δεῖ, Ὁ Παράκλητος; ἐλθὼν διδάξει ἡμᾶς πάντα, καὶ ὑπομνήσει· ἃ εἶπον ὁμῖν· ὡσὺτω; οἶδαμιν καὶ ὅτι οὐδὲν τι παρὰ τῷ Πατρὶ ἐστὶν ὁ μὴ καὶ παρὰ Υἱῷ· καὶ ὅτι ἃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἤκουσεν, ἐγνώρισε τοῖς μαθηταῖς. Τὰς τοιαύτας οὖν ἐννοίας ἐνταῦθα συνάφας ὁ μελωδὸς, φησὶν, δεῖ ὁ Χριστὸς ταύχει, ὁ ἐστὶ κατασκευάζει καὶ ποιεῖ τὸ ὁμοούσιον, καὶ συναδέσποτον ἄγιον Πνεῦμα, μνήμην ὁ ἐστὶ μνημόσυνον, καὶ ἀνάμνησιν τῶν βροτοσώων ἐπιών, ἤγουν τῶν σωτηριῶν λογίων, ἃ πατρακουσθεῖς, ἤγουν πατρῶθεν ἀκούσας, ὡς ἐκείθεν αὐτὰ λαβὼν, καθὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῶ; ἀποστόλοις ἔφη, παραδοῦς ἐκεῖνα διδασκαλικῶ; καὶ τοῖνυν ἀνάμνησεν αὐτοῦ; τὸ ἄγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν εἰρημένην ἐπαγγελίαν, καὶ παρέμεινεν αὐτοῖ; ἐφίξον εὐλογητῶν, ὁ ἐστὶν ἐπικαθήμενον καὶ ὡ; οἷον μετὰ ἐγκαινισμῶν Δαυιτικῶν ἐνιδρυθὲν εἰς ἀμετάβητον καὶ ἀμετάστατον. Πῶ; δὲ ἐπῆ;θε τοῖς μαθηταῖ; τὸ ἄγιον Πνεῦμα εἰς ἀνάμνησιν, δίκην ὡσανεὶ, εἴποι τις μνήμονος, ἤγουν ὑπομνησκοντος; Ἐν θέῃ γλωσσοपुरसेύτω, ἤγουν ἐν εἶδει πυρῶν γλωσσῶν ἤτοι πυρίνων. Τοῦτου δὲ οὕτω γενομένου, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἀρετῆ ἀρξαμένων καὶ μαθητευσάντων πάντα τὰ εἰδωλοτροπῶντα ἔθνη καὶ βαπτισάντων, οικειουμένη σοι, ὦ Χριστὲ, τοῦ λοιποῦ ἡ κτίσις; ἡ ἠλλοτριωμένη πρῶν ἀπὸ σοῦ διὰ τὴν εἰδωλικὴν πλάνην, μέλπει σε, ὁ ἐστὶν ὕμνει σε μετὰ μέλου;· μέλπειν γὰρ οὐχ ἀπλῶ; τὸ ἐπαινεῖν, ἀλλ' ὡ; καὶ προδοθῆλωται, τὸ μετὰ ξοματος, παρὰ τὸ ἐπεσθαι μέλει.

ρηγ'. Ὅτι δὲ μνήμην ἐνταῦθα τὴν ἀνάμνησιν λῖγει, δῆλον· διδασκαλίας γὰρ προὑπαρξάσης, εἴτα λῖβη;ς ὡ; εἰκὸς ἐγγυνομένης, ἐπισείρχεται ἀνάμνη-

αι, ἀναπόλησι; οὐσα μνήμης ἐκείνης, καὶ μνήμη A
 μὲν καὶ αὐτὴ λεγομένη, κυριώτερον δὲ ἀνάμνησις.
 Τῷ δὲ βροτοσώων ἐπῶν, δηλοῖ μὲν τοὺς τῶν βροτῶν
 σωστικούς λόγους τοῦ Θεοῦ· παραλήγεται δὲ τῷ με-
 γάλῳ ω, ὡς ἀπὸ τοῦ σώω τὸ σώζω. οὐ παράγωγον
 τὴ σῶεσκω καὶ σῶεσκον, ὡς τὸ ζῶω, ζῶεσκω καὶ
 ζῶεσκον. Εἰ δὲ καὶ διὰ τοῦ ο μικροῦ γράφει τις αὐ-
 τὴν παραλήγουσαν, οὐ σφαλῆσεται. Εἰ γὰρ σός; ὁ
 ὕγις παρ' Ὀμήρῳ ἀπὸ τοῦ σέω τὸ ὄρμῳ, καὶ ἐκεῖ-
 θεν λαοσσός θηλυκῶς ἢ σωστικὴ τοῦ λαοῦ, δύναται
 εἶναι καὶ λαοσσά ἐπη τὰ θεῖα, δι' ὧν ὕγις ἔχει
 ἀρεταίων ὁ ἄνθρωπος. Εἰ δὲ τις ἐρεῖ λαοσσόν εἶναι
 Ὑμηρικῶς τὴν σόουσαν, ἤγουν κινουσαν τὸν λαὸν εἰς
 πόλεμον, ᾧ δὴ ὁμοιον καὶ τὸ δορυσσός, καλῶς μὲν
 λέγει καὶ ἐκεῖνος, οὐκ ἀνατρέπει δὲ τὸ παρ' ἡμῶν B
 βῆθην, ἀσφάλτως γὰρ εἴρηται. Τάχα δὲ καὶ κατὰ
 τοιοῦτον σημαίνουσαν βροτοσῶα ἐπη τὰ τοῦ Θεοῦ
 λέγονται, οἷα σέοντα ἤτοι σέβοντα, καὶ παρακινουῦντα
 τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀγαθοπραξίαν· ἀληθῶς; γὰρ διχα
 διδασκαλίαι θείας καὶ ἐπιπνοίας τῆς ἐκ Θεοῦ καὶ
 συνάρσεως ἀκινήτιζι; τὰ εἰς ἀγαθοουργίαν ὁ ἄνθρω-
 πος· ποιητικῶς δὲ τὸ βροτοσῶων διπλάζει τὸ σ·
 κατὰ καὶ τὸ δορυσσός, καὶ λαοσσός.

ρβ'. Τὸ δὲ ἐπῶν εὔτονον μὲν ἦν ἐὰν εἴπε λόγων
 κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ εἰρμού· οἱ δὲ ἢ προδεδη-
 λωμένη τοῦ κανόνος ἀκροστιχίς ἀπαίτει τὸν ἐνταῦθα
 δεύτερον στίχον τοῦ τροπαρίου μὴ ἄλλοθεν ἀρξα-
 σθαι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἄλφα, μεταλαθὼν ὁ μελωδὸς τὸ
 ἐπῶν οὐδέτερον πληθυντικῶν, ἐπάγει, "Α παρακουσθεῖς C
 ἐπη, τουτέστι τὰ ἐπη. Τὸ δὲ παρακουσθεῖς ὁμοιάζον
 τῇ προφορᾷ πρὸς τὸ ξενηκούσθησαν, προπαρεση-
 μάνθη· καὶ ἐστὶ καὶ αὐτὸ χαρτὸν τῷ μελωδῷ· προ-
 παραλήγεται δὲ τὸ ἄλφα ὡς ἀναύξητον· ὁ δὲ πείσ-
 ται καὶ τὸ ξενηκούσθησαν ἐν τῷ ξενακουσθεῖς, εἴ
 ποτε τις αὐτὸ εἴπη. Τὸ δὲ τεύχει ὡς ποιητικώτερον
 ἐπιλέγεται· ἄλλως γὰρ καὶ τὸ πέμπαι οὐκ ἀπροσφύε-
 ῖν ἐνταῦθα, ὡς καὶ προδεδήλωται. Ἡ δὲ γλωσσο-
 πύραυτος θέα οὐκ ἀφίησι τὸν συνετὸν ἀκροατὴν
 οὐδὲ ὑπολαβεῖν μὴ οἱ γε νοῆσαι, οἱ τὸ ἅγιον Πνεῦ-
 μα εἰς πνεῦμα βλαῖον καὶ γλώσσας πυρσά; ἤγουν
 πυρίνας μεταδεδημένον, ἐπῆλθε τοῖς μαθηταῖς·
 ἀλλὰ τοῖς ὡς ἐξῆν βλέπουσιν ἐθεάθη οὕτως. Πῶς
 οὕτως; Ἰωματοειδῶς, ὡς φασιν οἱ ἅγιοι, ὅπερ ἐστὶν D
 ἐν εἶδει πυρὸς, καὶ ὡς ἐν εἶδει γλωσσῶν· δι' ὧν ἢ
 αὐτοσοφία τὴν δοθησομένην τοῖς ἀποστόλοις σοφωτά-
 την λεκτικὴν ἐδήλωσε, διὰ τὸ μὴ δυνατόν εἶναι ἄλ-
 λως τοὺς θεατὰς κατ' ὄψιν σαρκίνην ἀντιλαβέ-
 σθαι τοῦ ἀοράτου φωτὸς καὶ πυρὸς τοῦ ἁγίου Πνεύ-
 ματος.

ρβ'. Δύναται δὲ ἢ θέα ἐνταῦθα πρὸς; τῇ καὶ κατ'
 αἰσθησὶν ὄψι; καὶ θεωρίαν δηλοῦν φιλόσοφον· ἢ ἐνε-
 χάθονον, ὡς εἰκός, οἱ σοφοὶ τὰ πνευματικὰ· θεωρία
 γὰρ τις πάντως καὶ τὸ νοῆσαι ὡς αἱ πυρσὰ γλώσσαί
 τὰς ἀποστολικὰς αἰνέσσονται, λαλοῦσα; καὶνὰ φωναῖ;
 ἀλλογενεῖσι, καὶ δηλοῦσαι οὕτως; ἐγκαινισμὸν οὐ νῆ-
 συν, οὐδὲ χώρας τῆσδε ἢ ἐκείνης, ἀλλὰ πάσης οἰκου-
 μένης; καὶ οἱ οὐκ ἐκ τῆς χαμαιγαλοῦ σοφίας, ἀλλ'

quæ quodammodo memoriam illam remendit, di-
 cta quidem et ipsa memoria, proprius tamen re-
 cordatio. Hoc autem βροτοσῶων ἐπῶν significat
 quidem Dei sermones mortalium servatores. Pen-
 ultimum autem habet longum ω, tanquam a ver-
 bo σώω pro σώζω, cujus derivatio est τὸ σῶεσκω et
 σῶεσκον, sicut τὸ ζῶω ζῶεσκω et ζῶεσκον. Si quis
 vero per brevem ο scribat istam penultimam, nul-
 lum incurret periculum: si enim σός; apud Ho-
 merum a σέω irruo pro ὁ ὕγις habetur, et exinde
 λαοσσά feminine dicitur populi servatrix, possunt
 etiam esse λαοσσά verba divina, per quæ sensus
 efficitur virtute præditus homo. Si quis autem di-
 cat apud Homerum esse λαοσσόν eam quæ est
 σόουσα, sive populum movens ad bellum, non secus
 ac verbum δορυσσός; pulchre quidem et ille dicit,
 sed a nobis dictum non evertit: tuto namque di-
 ctum est; sed forte juxta talem significationem Dei
 verba βροτοσῶα dicuntur, tanquam σέοντα sive
 σέβοντα moventiaque hominem ad bene agendum:
 semotis enim divina doctrina et inspiratione qua
 ex Deo est et unione non ad bonum agendum mo-
 vetur homo. Poetico more autem τὸ βροτοσῶων
 σ duplicat, sicut et δορυσσός; et λαοσσός;.

190. Hoc autem ἐπῶν bene quidem esset ten-
 sum, si dixisset λόγων juxta nexus sequelam, quon-
 iam autem præmonstrata canonis acrostichis hic
 repositi secundum strophæ versum non aliter inci-
 pi, quam per α, sumpto verbo ἐπῶν ad plurale
 neutrum adjicit melodus: "Α πατρακουσθεῖς ἐφη,
 id est τὰ ἐπη (verba). Hoc vero πατρακουσθεῖς
 ad τὸ ξενηκούσθησαν enuntiatione simile prius ex-
 positum est: et est hoc ipsum melodo jucundum.
 Alpha vero propter augmenti remotionem habetur
 antepenultima: quod sane pateretur etiam τὸ
 ξενηκούσθησαν in τῷ ξενακουσθεῖς, si quando quis
 hoc diceret. Hoc autem τεύχει; ut magis poeticum
 eligitur: aliter enim verbum πέμπαι; non esset hic
 incommodum, uti prius demonstratum est. Ἡ γλωσ-
 σοπύραυτος; autem visio; non sinit intelligentem
 auditorem nec suspicari, nec a fortiori cogitare
 quod Spiritus sanctus in spiritum vehementem et
 linguas rufas sive igneas transmutatus super discipu-
 los venit: attamen videntibus, ut licebat, sic visus
 est. Quomodo sic? Corporali specie, ut aiunt sancti, id
 est sub ignis imagine, et sub linguarum specie; per
 quas ipsamet sapientia dandam apostolis sapientissi-
 mam eloquentiam manifestavit, eo quod possibi-
 le non est aliter spectatores in carnalibus oculis
 invisibile lumen et ignem Spiritus sancti appre-
 hendere,

191. Potest autem hic ἢ θέα præter sensibilem visum
 etiam speculationem philosophicam significare, in
 quam penetrarunt, ut par est, spiritualibus sapientes.
 Quædam enim prorsus est theoria cogitare quod
 igneæ linguæ linguas apostolicas ænigmatice pro-
 dant, nova linguis alienis loquentes, et sic ostenden-
 tes renovationem non insularum neque regionis hu-
 jus aut illius, sed orbis universi, et quod non ex

sapientia terrestri, sed desuper, ea quæ nunc dicuntur et quæ spiritualiter in posterum sunt dicenda, Dei homines linguis exprimunt. Diceret etiam sapiens iste melodus quod sicut visæ sub ignis specie linguæ, non absque acria spiratione apparuerunt, sic neque apostolorum linguæ sine divina motione per Spiritum sanctum activæ fuerunt.

192. Hoc autem ἐφίζον velut thronos Spiritus sancti subindicat apostolos; quibus tanquam spiritiferis insidens ille similes istos facit divinisimis circa Deum thronis uni supercoelestium sacerdotum ordinum, ut didicimus. Et hic etiam dicitio τοῦ ἐφίζειν emphatice significat ingredi Spiritum sanctum in apostolos tanquam in propriam domum nuper dedicatam, ut antea dictum est; et tanquam rectum et firmum permanere, sive juxta locutionem magis evangelicam, mansionem apud illos facere, et tanquam supersedere, in unumquemque eorum firmiter requiescentem et in finem sæculi super sedem istam gloriæ regni ejus. Si autem hic dici potest quod etiam velut in curros in apostolos ἐφίζειν pronuntiatus est Spiritus sanctus, recogitandum quod non τὸ ἐφίζειν, sed τὸ ἐπιθαίνειν hujusmodi sententiæ convenit tanquam: Conscendisti, Domine, equites apostolos tuos, etc., ut connectit alter melodus.

193. Hoc autem εὐλογητόν hic commode positum est ad mentem hujus octavi carminis; ejus præloquium: Benedicite Dominum, hæc et ista, pervenit ad illud: Benedicite, spiritus justorum, quibus sanæ gaudet Spiritus sanctus: suaviter autem post: insidentem, ponitur hoc: benedictum. Non enim sicut mundanum pondus gravat Spiritus sanctus insidens, ubi sibi placuerit, sed de consensu benedicitur; quoniam bonum est sanctæ Trinitatis jugum et onus ejus leve. Ideo bonus Christianus precatur ut ad se veniat et insideat Spiritus sanctus, et acquiescentem benedicit, et superlaudat et superexaltat, cognoscens taliter posse se propinquitatem ad Deum habere; sancti namque pueri benedictum et superlaudabilem et superexaltatum psallentes Dominum, quod est, quod fuit, et quod in æternum erit, exprimebant. Οἰκειουμένη vero creatura juxta communem dialectum dicta est: quos enim diligimus, propinquos facimus, et isti nobis propinqui et familiares dicuntur. In hoc sensu reperiebantur apud Persas intimi sermonis principes, ut Amaseus geographus refert, et istud seu sermonis intimi (οἰκείου λόγου) denominatio usque nunc in lingua ecclesiastica servatur.

194. Vox autem ἡλλοτριωμένη expresse dicta est. Alienos enim sacra Scriptura dicit impios, et illos qui recta fide non sunt ad Deum. Tales sunt alieni filii, quos audimus a semitis suis claudicasse, peccatoresque qui ab utero alienati sunt. Cæterum autem alienos dicere extraneos commune est: ad sensum vero sententiæ proprium, alienatam dixit creaturam in tempore plusquam perfecto; propin-

Α ἄνωθεν τὰ τε νῦν λαλούμενα, καὶ τὰ ὑστερον πνευματικῶς λαληθησόμενα οἱ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι γλωττηματίζονται. Ἐφοί ἂν ὁ σοφὸς οὗτος μελωδὸς, καὶ ὅτι ὡς περ αἱ δραβείσαι πυροειδεῖς γλωσσαι οὐ δίχα πνοῆς ἀερίαι; ἐφάνησαν, οὕτως οὐδὲ αἱ γλωσσαι τῶν ἀποστόλων ἐνήργησαν μὴ θεοκινήτως διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ρβ'. Τὸ δὲ ἐφίζον καὶ ὡς θρόνους ὑπεμφαίνει τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοὺς μαθητὰς· οἷς οἷα πνευματοφόροις ἐκεῖνο ἐπικαθήμενον, ἀντιμίμους αὐτοὺς ποιεῖ τοῖς θειοτάτοις περὶ Θεοῦ θρόνοις τῶ ἐν τῶν ὑπερουρανίων ἁγίων ταγματῶν, ὡς ἐμάθομεν· καὶ ἔστιν ἐνταῦθα ἡ λέξις τοῦ ἐφίζειν ἐμφατικῆ τοῦ εἰσελθεῖν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς εἰς οἶκον ἴδιον τοὺς ἀποστόλους προσφάτως ἐγκαίνισθέντα, καθὰ προγράφεται· καὶ ὡς εὐθὺς καὶ εὐσταθῆς παραμεῖναι, εἰπεῖν δὲ μάλιστα εὐαγγελικῶς, μόνην παρ' αὐτοῖς ποιῆσθαι, καὶ οἶον ἐπικαθεσθῆναι, εἰς ἕνα ἕκαστον ἐκεῖνων ἐπαπαυσάμενον ἐδραῖως, καὶ μέλλον εἰς τέλος καθῆσθαι ὡς ἐπὶ θρόνον τοῦτου δόξης τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἔστιν εἰπεῖν ἐνταῦθα ὅτι καὶ ὡς ἐπὶ ἀρμάτων τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐφίζειν ἐρρέθη τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐνθυμητέον ὅτι οὐ τὸ ἐφίζειν ἀλλὰ τὸ ἐπιθαίνειν τῇ τοιαύτῃ ἀρμότητι ἐννοεῖται, ὡς τὸ, 'Ἐπίδης ἐφίππους τοῦς ἀποστόλους σου, Κύριε, καὶ ἐξῆς, ὡς εἰρμποιεῖ ἕτερος μελωδός.

ργ'. Τὸ δὲ εὐλογητόν ἐπίτηδες ἐνταῦθα τεθῆναι πρὸς ἐνθύμιον ὁδόξως ταύτης ψόδης· ἥς προκατάρχον τὸ, εὐλογεῖτε τὸν Κύριον τάδε καὶ τάδε, καθῆκει καὶ εἰς τὸ, εὐλογεῖτε πνεύματα δικαίων, δηλαδὴ ὅποιοις χαίρει τὸ ἅγιον Πνεῦμα· γλυκῶς δὲ μετὰ τὸ ἐφίζον κεῖται τὸ εὐλογητόν. Οὐ γὰρ κατὰ βριθοσύνην κοσμηκὴν βεβρῦνει τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐφίζον, ὅπου ἂν εὐδοκῆσθῃ, ἀλλὰ εὐλογεῖται τῆς ἰδρύσεως· ἐπεὶ καὶ χρηστός ὁ τῆς ἁγίας Τριάδος ζυγός, καὶ ἐλαφρὸν τὴ φορτίον αὐτῆς· διδ καὶ εὐχεται ὁ καλὸς Χριστιανὸς εἰσελθεῖν ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐφίξειν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ὑπακοῦσαν ὑπερευλογεῖ, καὶ ὑπερυμνεῖ αὐτὸ καὶ ὑπερψοῖ, γινώσκων δύνασθαι οὕτως οἰκειοῦσθαι πρὸς τὸν Θεόν. Οἱ γὰρ ψάλαντες ἅγιοι παῖδες εὐλογημένοι καὶ ὑπερύμνητον καὶ ὑπερυψούμενον εἶναι τὸν Κύριον τὸ ὃν αὐτὸ εἶπον, τὸ καὶ γινόμενον, καὶ εἰς αἰῶνας γενησόμενον· οἰκειουμένη δὲ κτίσις κατὰ κοινήν διάλεκτον πέφρασται· οὐς γὰρ φιλοῦμεν, οἰκειούμεθα, καὶ οἰκεῖοι λέγονται ἡμῖν ἐκεῖνοι καὶ οἰκειακοί. Τοιαύτης δὲ ἐννοίας καὶ οἱ παρὰ Πέρσας τοῦ οἰκείου λόγου βασιλικοί, ὡς ὁ Ἀμασεύς γεωγράφος ἰστορεῖ, καὶ φυλάσσεται τοῦτο, ἦγγον ἡ τοῦ οἰκείου λόγου κλήσις μέχρι καὶ νῦν ἐκκλησιαστικῶς.

ρδ'. Ἡ δὲ ἡλλοτριωμένη γραφικῶς ἐρρέθη· ἀλλοτριούς γὰρ ἡ ἁγία Γραφή τοὺς ἄθεοις λέγει, καὶ μὴ ἁρθοῦς τὴν εἰς Θεὸν πίστιν· τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἀλλοτριοὶ υἱοί, οὐς χωλᾶναι ἀκούομεν ἀπὸ τῶν τριῶν αὐτῶν, καὶ οἱ ἀπαλλοτριωθέντες ἐκ μητρὸς ἁμαρτωλοῖ· ἀλλοτρίους δὲ ἄλλως τοὺς ξένους λέγειν κοινῶς ἔστι· πρὸς ἀκρίβειαν δὲ ἐννοίας ἡλλοτριωμένην ἐφη κτίσις κατὰ χρόνον ὑπερσυντελικὸν· οἰκειουμένης

ἐε κατὰ ἐνεστῶτα · ἡλυτρίωθη μὲν γὰρ ἀφ' ἰκανοῦ ἀρεστηκῆται τοῦ Θεοῦ ἢ κτίσις · οἰκειούται δὲ μετὰ τὴν κοσμοσωτήριον ἐνανθρώπησιν. Ἔστι δὲ καιρὸς ὅτε παντελῶς ψκραιωμένη τῷ Θεῷ κληθήσεται · καὶ ἔτι Θεοῦ χάριτι καὶ ἔστιν ὁ τοιοῦτος καιρὸς κατὰ τὴν μελωδίαν τοῦ, Κάμπει τὰ πάντα τῷ Παρακλητῶ γόνῳ· τῆ δὲ, Μέλπει σε εἶχεν ἄλλως εἰπεῖν καὶ Μέλπει σοὶ ὁ μελωδός · ἀρέσαν δὲ αὐτῷ ἀφύγωγος εἰλετο συντάξει οὕτως. Τὸ δὲ κτίσις γοργότητος λόγῳ δείκνυσι καὶ τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ τὰλλα πάντα μέλπειν τὸν Κύριον κατὰ τὴν ἀναφώνησιν τοῦ παγκοίνου μέλους τῆς ὀδοῦς ὠδῆς· μέρη γὰρ καὶ ἐκεῖνα τῆς κτίσεως· ὡς εἶναι λοιπὸν ἀνοήτους καὶ ἀθέους τοὺς ἐκεῖνοις ὡς θεοὶ προσανέχονται.

Τροπάριον δευτέρον τῆς ὀδοῦς ὠδῆς.

XXIII. Σωτηριωδῶς αὐτοδεσπότης ἰδὼν

Φῶς αὐτολαμπές, καὶ παρεκτικὸν φάους

Ἐπάρχον ἤκας ἐμφοροῦν ἀποστόλους;

Τιμῆν ὡς ἄγμα τοῖς σοῖς οἰκέταις

Λελιπαρημένον τε Πνεῦμα προσνέμεις.

ρλε. Ἀπλοικώτερον καὶ σαφέστερον πρὸς τὴν Σωτήρα Χριστὸν ὁ μελωδὸς διηγηματικὸν λόγον ποιούμενος, αὐτὸ τοῦτο καὶ μόνον φράζει ἐν τῷ κερνῶτι τροπαρίῳ, ὅτι πῖ Ἐσωτήριά κοινῇ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τοῖς σοῖς ἀποστόλοις ἐστειλας· λέγει οὖν ἐπισωτηριωδῶς, Ὡ δηλαδὴ Σῶτερ, ἤκας, ἤγουν ἀφῆκας καὶ ἐπεμφας φῶς αὐτολαμπές ὑπάρχον, καὶ παρεκτικὸν φάους, οὐ κελυσσθὲν δουλικῶς, ἀλλὰ αὐτοδεσπότης ἑλθὼν· φῶς ἐκ φωτὸς προῦν, καὶ αὐτὸ ἐκ ἀμυδρῶν λόγῳ φειδοῦς ἢ τινος ἄλλου πάθους ἐπὶ ἅπαντα τῆς θεϊκῆς ἀπύκτισται φύσεως, ἀλλὰ ἐμφοροῦν τοὺς ἀποστόλους. Ἐπεμφας δὲ, φησὶν, οὕτῳ, οὐχ ὡς μηδένα τῶν ἀπάντων αἰσθέσθαι, ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς σοῖς ἁγίοις ποιεῖς ὡς ἐκάστοτε, ἀλλ' ἵνα γνωστὴν λαοῖς γενόμενον μαρτυρηθῆται καὶ πρὸ τῶν ἐπακολουθοῦντων σημειῶν πιστεῦνται. Καθὰ γὰρ τιμῆν ἄγμα, ἤγουν πνεῦμα, τοῖς αὐτοῖς σοῖς οἰκέταις ἀποστόλοις αὐτὸ ἐξάκουστον μετὰ βιαίας πνοῆς ἀφῆκας, καὶ τοῦτο ποιήσας λελιπαρημένον Πνεῦμα προσνέμεις καὶ τοῖς ἀποστόλοις μὲν καὶ τῷ κόσμῳ δὲ θηλονότι παντὶ ὁπόσοι τοῦ τοιοῦτου καλοῦ ὀλοψύχως ἐφίενται οἰκέται σου ὄντες· ὡστε τὸ, τοῖς σοῖς οἰκέταις, τρισὶν ἀρμόττει προσεῖναι τόποις· τιμῆν τε γὰρ τοῖς σοῖς οἰκέταις ὀρθῶς λέγεται, καὶ λελιπαρημένον τοῖς αὐτοῖς, καὶ προσνέμεται δὲ αὐτοῖς.

ρλς. Ἔστι δὲ Πνεῦμα λελιπαρημένον ἢ τὸ παρακλητευθὲν ὡστε δοθῆναι καὶ αὐτὸ παράκλητον ἡμῖν· λιπαρεῖν γὰρ τὸ δυσωπεῖν· ἢ τὸ παραμόνον, καὶ ὡς πρὸ ἄλλων ἐρρέθη, ἐφίξον· λιπαρεῖν γὰρ καὶ τὸ προσμένειν, καὶ ἀγκαρτερεῖν, παρὰ τὸ λίαν παρεῖναι· ὁδὸν καὶ λιπαρῆς ἐκεία ἢ πολὺωρος, ἢ πολυχρόνιος, ἢ διηνεχῆς· κλινομένη λιπαροῦς, καὶ ἔχουσα οὐδέτερον τὸ λιπαρῆς. Καὶ οὕτω μὲν διατίθεται τὸ ῥῆθην τροπάριον κατὰ προτιτωθείσαν ἔνοιαν. Εἰ δὲ τὸ ἤκας ἢ γράφεται ἤκας διὰ τοῦ ε κατὰ τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἀνεὶ τοῦ ἡλθεῖς, οὐκ ἔστιν ὄλιγος νοῆται τὸ ῥῆθην τροπάριον πρὸς τὸν Ἰδὼν λεχθὲν περὶ

A quam autem factam in praesenti. A longo namque tempore fuerat alienata procul a Deo creatura; propinqua vero facta est post salutarem mundo incarnationem. Tempus autem erit cum omnino Deo proxima propriaque vocalitur; et tamen Dei gratia est etiam tale tempus juxta melodiam dicti: Paracleto curvant omnia genu. Hoc vero μέλπει σε poterat aliter dicere μέλπει σοὶ melodus; sed illi sibi placentem syntaxim irreprehensibiliter elegit. Vox autem κτίσις citissime significat et solem et lunam et elementa, aliaque cuncta, melode celebrare Dominum juxta conclamationem melodiam communis octavi carminis: partes enim sunt ista creationis; ita ut de caetero stulti sint et impii qui talibus ut diis addicuntur.

B

Troparium secundum odam octavam.

Salutari ratione sua potestate iens

Lux a te splendida, et datrix luminis

Existens, venisti ut impleres apostolos,

Honoratum tanquam habitum tuis servis,

Illustremque Spiritum distribuis.

195. Simpliciter ac evidenter ad Salvatorem Christum enarrativum texens sermonem melodus, hoc ipsum et solum in praesenti stropha dicit, quod ad communem salutem Spiritum sanctum suis apostolis misit. At ergo: Salutariter, o manifeste Salvator, ἤκας sive ἀφῆκας misisti lumen quod proprio nitore luces, suppediit atque jubat, jussu non serviliter accepto, sed motu proprio veniens: lumen procedens, et haec non subobscurum propter parvimoniam aut quamdam aliam passionem, cuncta quae divinae naturae sunt aliena, sed inebrians apostolos. Misisti autem illud, inquit, non taliter ut omnium nemo sentiat quod certe pro sanctis tuis continuo facis, sed ut notum populis factam testes habeat et sequentibus signis fide teneatur: sicut enim pretiosum flatum seu spiritum, eisdem apostolis familiaribus tuis, illud cum vehementi flatu sensibile misisti, et hoc facto, advocatum Spiritum tribuis et apostolis quidem, et universo mundo, quotquot hujusmodi bonum ex toto corde desiderant utpote familiares tui: ita ut dictis: τοῖς σοῖς οἰκέταις, tribus concipiendi modis conveniat: τιμῆν enim τοῖς σοῖς οἰκέταις recte dicitur, et λελιπαρημένον αὐτοῖς, et προσνέμεται αὐτοῖς.

D

196. Est autem Spiritus λελιπαρημένος, sive advocatus, ut ipse nobis Paraclitus donetur; λιπαρεῖν enim est supplicare; sive permanens incola atque ut paulo ante dictum est, insidens: λιπαρεῖν enim est etiam permanere et persistere, ex τῷ λίαν παρεῖναι. Unde ἐκεία λιπαρῆς est oratio longa, diuturna, permanens. Et sic quidem exponitur dicta strophe juxta praescriptam sententiam. Si vero ἤκας scribatur ἤκας per e juxta quaedam exemplaria pro ἡλθεῖς, non potest omnino praesens intelligi strophe tanquam ad Filium de Spiritu sancto juxta expositionem dicta, sed ad ipsum Spiritum sanctum

directa : ubi de cætero non est expressa Salvatoris Christi mentio in strophæ, deprecatoria illum in communi introducimus in eam. Dicit igitur melodus ex hac secunda scriptura τοῦ ἤκας : Salutariter tu, o sancte Spiritus, ex temetipso libere lens, etc., venisti tanquam quoddam flamen implens apostolos; et distribuis, pro distribuisti, eis Spiritum non alium ac te, sed a te, et Filio, et Patre; gratiam istam spiritualem infusam in eos, ut ante scriptum est. Si vero optative scribatur νέμοις, hoc etiam utriusque sententiæ convenit.

197. Quod autem αὐτοδίσκοτος sit Spiritus sanctus, præcedenter dixit melodus. Simili vero prorsus modo αὐτολαμπής est: non enim ex alio incensus lucet: non solum non accipit aliunde lucere, sed etiam mirifice volentes ex corde illuminat. Pulchre vero τὸ αὐτοδεδότωις hic cum τῷ σωτηριωδῶι conjungit, significans ex psalmistæ paraphrasi quosdam esse dominatores seu principes in quibus non est salus, et ideo non in eis esse confidendum. Dominus igitur est omnipotens, ex seipso potentiam habens, omnium dominator; verus imperator salutariter simul et ex ipso potenter faciens quod solus agit, Deus Spiritus sanctus, Filius et Patris cui, juxta sacrum poetam, τὸ ὑπάρχον convenit; quod non solum significat quod est, sed etiam quod fuit ab initio, quodque futurum est in sæcula: tale quippe est juxta veterum accuratiores τὸ ὑπάρχον. Aiunt igitur: talis ὑπῆρξεν ειρήνης; vel ὑπάρχει μάχης; (initium pacis sumpsit, vel suscepit certamen), quod etiam ἀρχαῖν et κατάρχειν dicitur, ita ut dicere: Hoc aliquid tale ὑπάρχει, idem sic ac: Tale est; sed aliquid majus tamen significat, et isto sensus hic prorsus obvius est: dicit enim τὸ ὑπάρχον, ut dictum est, Pneuma, nunc hodie venire discipulos implens.

198. Verbum autem ἤκας per ε, a radice venit ἤκω, cujus tertia persona est ἤκων πρὸς ἤλθε. Verbi vero ἤκας quod etiam in primo ἀπροστυχίδος distichō facere visum est; præsens quidem est ἔημι ex quo ἀφῆμι et ἐφῆμι; ipsam vero non præteritum sed aoristus esse judicatur, et ex ipso provenisse ἡκάμην: unde juxta, προηκάμην pro verbis: προέπεμψα, προέδωκα, sic etiam προσηκάμην pro: προσεδεξάμην, cujus radix est προσῆμι. Verbum autem ἐμφοροῦν, ex quo, paulo post, os propheticum πνευματέμφορον, divina quædam hic videtur esse dictio secundum τὸ ἐνθεον: qui enim Spiritu sancto repletur (ἐμφορούμενος) simul etiam est divine inspiratus (ἐνθεος), tanquam intra se φορῶν sive φέρων(portans) Deum qui cuncta replet, et reipso divinitatem secum gerens (θεοφόρον). Scio vero quod verbum φορεῖν quod non est multum in usu, cum aliis et aliis præpositionibus, diversam præstat significationem: hoc patet ex verbo εἰσφορεῖν, quod significat introducere et importare; et ex verbo ἐκφορεῖν sive ejicere: unde quoque

τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἐξήγησιν. ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ δὴ τὸ ἅγιον Πνεῦμα · ὅπου γε καὶ ἄλλως μὴ ἐκπεφωνημένου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐν τῷ τροπαρίῳ, αἰτηματικῶς ἀπὸ κοινοῦ ἐκαίνοιν εἰσάγομεν ἐπ' αὐτό. Φησὶ γοῦν ὁ μελωδὸς τὴν δευτέραν γραφὴν τὴν τοῦ ἤκας. Σωτηριωδῶς σὺ, ὦ ἅγιον Πνεῦμα, αὐτοδεδότωις ἰδὼν καὶ ἐξῆς, ἦλθες ὡς οἶα πνοή τις ἐμφοροῦσα τοὺς ἀποστόλους · καὶ νέμεις, ἀντὶ τοῦ ἐνεϊμας αὐτοῖς, Πνεῦμα οὐχ ἕτερον παρὰ σέ, ἀλλὰ ἐδ' ἀπὸ σοῦ καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πατρὸς · χάριν ταύτην πνευματικὴν ἐκχυθεῖσθαι ἐπ' αὐτοῦ, ὡς προγέγραπται. Εἰ δὲ καὶ εὐκτικῶς γράφει νέμοις, ἀρμόττει ἀμφοτέραις ταῖς ἐννοίαις καὶ αὐτά.

ρλζ'. Ὡς δὲ αὐτόδεδόκτον ἐστὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ φθάσας εἶπεν ὁ μελωδὸς · πάντως δὲ ὁμοίῳ λόγῳ καὶ αὐτολαμπής ἐστίν. Οὐ γὰρ ἄλλοθεν ἐμπυρευόμενον λάμπει · οὐ μόνον οὐ προσλαμβάνον τὸ φαίνειν ἄλλοθεν, ἀλλὰ καὶ φωτίζειν ὑπερφωῖς τοὺς ἀλύφουχος βουλομένους · καλῶς δὲ ἐνταῦθα τὸ αὐτοδεδότωις συνεδύσατο τῷ σωτηριωδῶι · δηλῶν ἐκ παραφράσεως ψαλμικῆς, ὡς εἰσὶ τινες δεσπότες, εἰσὺν ἀρχοντας, οἳς οὐκ ἐστὶ σωτηρία. Διὸ οὐδὲ πεποιθῆναι αὐτοῖς χρῆ. Δεσπότης οὖν παγκρατῆς καὶ αὐτοκρατῆς, καὶ κράτωρ πάντων, καὶ ἀληθῶς αὐτοκράτωρ σωτηριωδῶς ἕμα καὶ αὐτοδεδότωις ποιῶν ὅσα ποιῆθεὶς μόνος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁ Υἱὸς, καὶ ὁ Πατήρ · ὃ προσαρμόζει τὸ ὑπάρχον κατὰ τὴν ἱερὴν ἐπιποίησιν · ὅπερ οὐχ ἀπῶς οὕτω δηλοῖ τὸ δν, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὸ αἰώνων · τοιοῦτον γὰρ τὰς τῶν παλαιῶν ἀκριβεστέρας τὸ ὑπάρχον. Φησὶ γοῦν ὡς ὁ δεινα ὑπῆρξεν ειρήνης, ἡ ὑπάρχει μάχης, ὃ καὶ ἀρχαῖν καὶ κατάρχειν λέγεται · ὥστε καὶ τὸ εἶπῆν ὡς τότε τι τοῖονδε ὑπάρχει, λαμβάνεται μὲν ἀντὶ τοῦ ἐστὶ · δηλοῖ δὲ τι καὶ κλεινὸν αὐτοῦ, καὶ εὐδοῦται πάνυ ὁ νοῦς οὗτος ἐνταῦθα · λέγει γὰρ τὸ ὑπάρχον, ὡς ἐβρέθη, Πνεῦμα ἐλθεῖν ἔρτι σημερον ἐμφορεῖν τοὺς μαθητάς

ρλη'. Τὸ δὲ ἤκας δὲ καὶ τὸ ε ἀπὸ τοῦ θέματος ὀρμίζεται τοῦ ἤκω, οὐ τρίτον τὸ ἤκων ἀντὶ τοῦ ἦλθε · τὸ δὲ γε ἤκας, ὃ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἐλεγείῳ τῆς ἀπροστυχίδος πέφηνε κελθεῖν, ὃ μὲν ἐνεστώδης ἔημι, ἐξ οὗ τὸ ἀφῆμι, καὶ ἐφῆμι · αὐτὸ δὲ οὐ παρακείμενος ἀλλὰ ἀόριστος εὐδραστεῖται εἶναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ κεινῆσθαι τὸ ἡκάμην · ὅθεν κατὰ τὸ προηκάμην ἀντὶ τοῦ προέπεμψα προέδωκα · οὕτω καὶ προσηκάμην ἀντὶ τοῦ προσεδεξάμην, οὗ τὸ θέμα προσῆμι · τὸ δὲ ἐμφοροῦν ἐξ οὗ μετ' ὀλίγα στόμα πνευματέμφορον τὸ προφητικόν, θεῖα τις ἐνταῦθα φαίνεται εἶναι λέξις κατὰ τὸ ἐνθεον. Ὁ γὰρ ἐμφορούμενος ἁγίου Πνεύματος ἕμα καὶ ἐνθεός ἐστίν ὡς ἐνθον ἑαυτοῦ φορῶν ἦτοι φέρων τὸν τὰ πάντα πληροῦντα Θεόν, καὶ αὐτίχρονημα θεοφόρον. Ἴσθι δὲ ὅτι τὸ φορεῖν οὐ χρῆσις πολλῆ παρὰ πολλοῖς, μετὰ προθέσεων ἄλλων καὶ ἄλλων, ἀλλοίως ἀποτελεῖ σημασίαν · ὡς δῆλον ἐκ τοῦ εἰσφορεῖν, ὃ δηλοῖ τὸ εἰσάγειν καὶ εἰσκαμίζειν, καὶ τοῦ ἐκφορεῖν ἦτοι ἐκβάλλειν · ὅθεν καὶ ἐκφορον μυστήριον, καὶ τοῦ συμφορεῖν · συναφόρησι γὰρ φασιν κατηγορίας καὶ φλυαρίας πολλὰς · καὶ τοῦ ἐπι-

φορεῖν ἦτοι ἐπιβάλλειν, καὶ τοῦ προφορεῖσθαι ὃ ἐστὶ δάξασθαι· καὶ τοῦ διεφόρησε, διαφορεῖται γοῦν ἔγκρα ζώου ἐκχεόμενα τῆς κοιλίας. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐν οἷς καὶ τὸ ἀνωφορεῖσθαι, καὶ τὸ περιφορεῖν, ὅθεν καὶ ὁ περιφόρητος. Πρωτόθεν τοῦ δὲ πάλαι ποτὲ τὸ ἐκφορεῖν ἐπὶ νηὸς πληρουμένης, ᾧ ἀντίκειται τὸ ἐμφορεῖν. Εἰ δὲ ταυτὸν ἐμφορεῖν εἰπεῖν καὶ ἐμπικλῆν κατὰ τὸ, Ἐπλήσθη Πνεύματος ἁγίου, εἴτουν ἐνεφορήθη, καὶ ἦν καὶ τὸ μέτρον δεκτικὸν τούτου· ἀλλὰ προετιμήσατο καλῶς ὁ μελωδὸς τὸ ἐμφοροῦν ἤπερ τὸ ἐμπικλῶν.

τιμῆν δὲ ἐνεφορήθη; et versus alterutrum recipere poterat, autamen pulchre melodus τὸ ἐμφοροῦν τῷ ἐμπικλῶν πρᾶξιλλί.

ρ.β'. Σκοπητέον δὲ μήποτε τὸ Ἐμφοροῦν τοὺς ἀποστόλους· ἄγμα τιμῆν, παρελλοχταί ἀπὸ ἐξωτερικοῦ ἔκρου τοῦ, Ἐκρησε δ' ἄνεμος ἰστίων μέσον, εἰταίρος ἐκείνος ὀνομασθεὶς καὶ δι' αὐτὸ τίμιος· καὶ εἴη ἀνὸς τῶς ὁ μελωδὸς λέγων ὅτι ἐνεφορήσεν, ἤγουν ἐκρησε, τοῦτέστιν ἐπλήρωσεν οἶα φίλον τίμιον πνεῦμα ὅσα καὶ τινα ἰστία πλευστικά τοὺς ἀποστόλους, ἵνα οὕτως πλησίστοι ἐξωρίας ταύτης πνοῆς φερόμενοι, τὰς ἐθνικὰς θαλάσσας περιέρχοντο· νήσους τε προφητικῶς ἐγκαινίζοντας τῷ Θεῷ, καὶ τοῖς ἐν ταῖς χέρσιν παρακομίζοντας ἐμπορίας τρόπων τὰ εἰς σωτηρίαν ἐνδέοντα. Ἄγμα δὲ τὸ πνεῦμα, ὡς ἀπὸ τοῦ ἀγίου ἀήσω, ἐξ οὗ καὶ παρατατικός· Μῆνα δ' ἄληκτον ἀει νότος· οὗ σημασία μὲν τὸ ἐπνεε· κινήσις δὲ κατὰ τὸ ἐτίθειν, ἐτίθεις, ἐτίθει· ἰστίαι δὲ καὶ μετοχὴ τοῦ ἀγίου, ἀεὶς ἀέντος, ὡς τιθεὶς τιθέντας· οὐ γυνικὴ πληθυντικὴ ἀέντων, ὡς τὸ Ἄνεμων μένος ὑγρὸν ἀέντων· ἐκείθεν δὲ ἀήτης ὁ ἀνεμος· ὡς δὲ ἐκ τοῦ ἀγίου τὸ ἀγμα, οὕτως ἐκ τοῦ τίθημι ἐπίθημα, τὸ πῶμα τῆς χηλοῦ· καὶ ἀνάθημα καὶ σύνθημα.

σ'. Τιμῆν δὲ τὸ εἰρημένον ἀγμα, ἤγουν ἡ βίατα πνοῆ, διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ᾧ ἐκείνη ὡς οἶον παρηκολούθησεν· οὐκ ἀπεικὸς δὲ τὸν ἀκούσαντά που νέφος θυόεν τὸ οἶονε τεθυμαμένον τοιοῦτον ὑπονοῆσαι τε καὶ οὕτω τίμιον καὶ τὸ νῦν ῥηθὲν ἀέριον· καὶ ἄλλως δὲ τὸ τιμῆν συντεχθὲν τοῖς οἰκέταις ἄλλως ἂν ἔχοι· τίμιον γὰρ ἦν τοῖς ἀποστόλοις, ὡς αὐτίκα εἰρήσεται, τοῖς καὶ μόνις ἐπεγνώκασιν τὴν ἐν τῷ συμβόλῳ θειοτάτην σοφίαν, καὶ διακρίνασιν τὴν ἤχον τῆς βιαίας, πνοῆς· ταυτὸν δ' εἰπεῖν τοῦ βιαίου ἀγματος, μῆνυμα εἶναι τῆς τοῦ ἁγιοτάτου Πνεύματος ἐπελεύσεως. Εἰ δὲ τὸ τοιοῦτον πνεῦμα οὐκ ἐφριξαν, ἀλλὰ ἐτίμησαν χαρίεντες, ὡς εἰκός, οἷους νομίσωμεν τοὺς πιστοὺς οἰκέτας τούτους εἶναι τὰ εἰς χαρὰν ἐφ' οἷς ἐνήργουν ὑπερὸν ἐμφορηθέντες τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Εἰ δὲ κατετάχθησαν ἡδὴ εἰς φίλους τῷ δεσπότῃ Χριστῷ, καθὰ ἐκεῖνος εὐαγγελικῶς διέθετο, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐκφεύζονται τὸ μὴ θῦλοι εἶναι φύσει, καὶ δὲ καὶ δουλείκδοιοι.

σα'. Ἰστίον δὲ ὅτι τε ὅθεν τὸ ἀγμα, ἐκείθεν καὶ ὁ ἀνεμος· ἀνεμὸς τις ὢν καὶ πλεονασμῷ τοῦ νῦ, ἀνεμο;· καὶ ὅτι χρῆσις ἀγματος καὶ ἐπὶ τῷ εἰπόντι

A venit exfortunum mysterium; et ex fortunam: dici-mus enim: συνεφόρησε con-gessit accusationes et nugas multas; et ex ἐπιφορεῖ, quod est injicere et ex προφορεῖσθαι, sive ordiri: et ex διεφόρησε, διαφορεῖται enim (dispurguntur) animalis viscera ex ventre effusa. Sunt etiam hujusmodi alia, in quibus τὸ ἀνωφορεῖσθαι et τὸ περιφορεῖν unde ὁ περιφόρητος huc illuc versatus. Primitiva autem erat olim forma ἐκφορεῖν de navi impleta, cui opponitur ἐμφορεῖν. Si vero idem est dicere: ἐμφορεῖν et ἐμπικλῆν, juxta istud: ἐπλήσθη repletus est Spiritu sancto, sive ἐνεφορήθη; et versus alterutrum recipere poterat, autamen pulchre melodus τὸ ἐμφοροῦν τῷ ἐμπικλῶν πρᾶξιλλί.

199. Videndum autem ne forte dictio: Repletus apostolos venerandum flamen, eruta sit ex hoc externo dicto: Ἐκρησε δ' ἄνεμος ἰστίων μέσον, inflavit ventus medium velum, amicus iste dictus et ideo pretiosus seu venerandus. Et sic melodus diceret: ἐνεφόρησε sive ἐκρησε, id est, replevit, uti venerandum amicumque flamen, tanquam quaedam navalia vela, apostolos, ut ita repleti per faustam hanc spirationem lati, ethnica maria circumirent; insulas prophetico modo dedicantes Deo, et ad illos qui terram solidam habitant, veluti negotiando, ea quæ ad salutem necessaria sunt, importantes. Spiritus autem est ἀγμα, velut ab ἀγμῖ ἀήσω, ex quo imperfectum: Μῆνα δ' ἄληκτον ἀει νότος, interminato mense spirabat notus; cujus significatio quidem est ut ἐπνεε: motio vero sit juxta τὸ ἐτίθειν, ἐτίθεις, ἐτίθει. Est autem etiam participium τοῦ ἀγμῖ, ἀεὶς ἀέντος, sicut τιθεὶς τιθέντας; cujus pluralis genitivus est ἀέντων, ut in hoc: Ἄνεμων μένος ὑγρὸν ἀέντων, ventorum motus variabilis spirantium. Exinde quoque venit ἀήτης ὁ ἀνεμος. Sicut autem ex τῷ ἀγμῖ τὸ ἀγμα, sic ex τῷ τίθημι ἐπίθημα, opereculum capsulæ; et ἀνάθημα et σύνθημα.

200. Venerandum autem est prædictum flamen sive spiratio fortis, ob Spiritum sanctum, cui quodammodo comiti prævia fuit. Non autem contra verisimilitudinem est cum qui quopiam audivit nubem odoriferam sive suffitam, tale suspicari aliqui et ita pretiosum, præsentem dictum aerium. Alias autem τὸ τιμῆν conjunctum cum τοῖς οἰκέταις, aliter haberetur: pretiosum enim erat apostolicum, ut continuo dicitur, qui soli divitissimam sapientiam agnovenerant in symbolo sonumque vehementis flatus vel quod idem est, fortis ἀγματος dijudicaverunt indictum esse sanctissimi Spiritus adventantis. Si vero talem spiritum non reformidaverunt, sed honoraverunt lætantes, ut est verisimile, quales putabimus fideles istos familiares esse in gaudio, super his, quæ postea fortiter operabantur Spiritu sancto repleti? Si autem jam ordinati sunt amici Christo Domino, sicut iste disposuit in Evangelio, non tamen cessaverunt esse natura servi, quin imo servorum filii.

201. Sciendum autem quod unde venit ἀγμα, unde quoque ἀνεμος qui velut ἀνεμος quidam, additione ν, sit ἀνεμος et quod ἀγματος usus etiam est

in locutione : ἄημα πνευμάτων et quod ἄημα dicere prætulit melodus τὴν πνοήν, quam πνεῦμα, veritus ne concursus ex homonymia feret, eoquod continuo dicere deberet λελιπαρημένον πνεῦμα spiritualement Dei gratiam, sanctis apostolis dispertitam et quod prædictam vehementem spirationem hic evidenter honestavit τιμήσσαν dicens ad ostendum ibi τὸ βλαίον non esse vituperationis dictum ; et quod τιμῆν ἄημα spiritualibus domesticis dixit ad locutionis accuratationem : fidelibus enim Spiritus sancti domesticis venerandum ex confesso istud flamen erat, sed non omnibus quotquot aderant : qui enim spiritualement energiam apostolorum divinitus inspiratorum ebrietatem judicabant, non ut fideles servi istud honorabant flamen, cui quoque linguarum ignis mixtus erat, ut venerando quidem Spiritus sancti flamine, id quod exinde refrigerans ac vivificans est, pateret ; ignis autem specie, id quod aptum est omnem peccandi materiam ac dispositionem consumere ; linguarum vero forma, docendi peritia divinitus inspiratorum, quando Spiritus insidet et requiescens super apostolos, illos eiocet.

202. Vide vero quoque quod τὸ σοὶ οἰκέταις potens melodus prius ponere in hoc : ἐμποροῦν ἀποστόλους ; valebat enim dicere ἐμποροῦν σοὺς οἰκέτας meliorem hic adoptavit ordinem, apostolos quidem splendoris ac luminis proximitate honoris causa, dignitus, domesticos autem flaminis reverentia : quiddam enim servile est quod agitur reverentia, non apostolicum. Manifestum est autem quod ad αὐτοδέσποτον spectat hoc : τοὺς σοὺς οἰκέτας : domesticorum enim dominus est ὁ δεσπότης dominus, qualescunque dicat quis illos, sive servos, sive liberos ; οἰκέτης enim et οἰκέυς apud antiquos unus de alio mutuo dicebantur. Videtur autem liberior οἰκέτης (famillaris) ad idem significationis venire cum οικιακῷ domestico. De verbo λελιπαρημένῳ, sicut dictum est, intellectu velut stabiliter manente, testimonium est illud : Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Sciendum est autem quod hujus strophæ juxta possibile, a nobis sedulo expositæ quintus versus in quo jacet τὸ λελιπαρημένον Πνεῦμα, velut summarius aliquis epilógus, complectitur longe prolatam in quatuor versibus sententiam, sive quoad hoc : ἦκας φῶς pro ἦλθες ; sive quoad istud : ἦκας φῶς pro ἔπεμφας. Hanc quidem scripturam, ubi verbum ἦκας scribitur per α, sic resumit : dicebat illa diffusius, quod, Misisti, Salvator, hujusmodi Spiritum apostolis.

203. Finalis autem versus, eadem cogitatione resumpti, repetitione dicit quod etiam una cum dicto lumine tribuit ac dispertitis, Salvator, Spiritum sanctum, ut dictum est, λελιπαρημένον : tanquam idem sit illud dicere lumen, et istum Spiritum. Et sic quidem hanc primam scripturam, in qua jacet ἦκας, quintus versiculus in repetitionem brevem recollectit. Secundam vero scripturam sic

ἄημα πνευμάτων· καὶ ὅτι προέκρινεν ἡ μελωδὸς ἄημα εἰπεῖν τὴν πνοὴν ἥπερ πνεῦμα, εὐλαβοῦμενος τὴν ἐξ ὁμωνυμίας συνέμπτωσιν διὰ τὸ προσεχῶς μέλλειν εἰπεῖν λελιπαρημένον πνεῦμα τὴν πνευματικὴν θεῖαν χάριν τὴν διανεμηθεῖσαν τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις· καὶ ὅτι τὴν προειρημένην βλαίαν πνοὴν σαφῶς ἐνταῦθα ἐπέμνυε τιμήσσαν εἰπὼν πρὸς ἐνδειξιν τοῦ μηδὲ ἐκεῖ τὸ βλαίον ἐπὶ φόγῳ βριθῆναι· καὶ ὅτι τιμῆν ἄημα τοῖς πνευματικαῖς οἰκέταις ἐξη πρὸς ἀκριθεῖαν φράσειως· τοὺς γὰρ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πιστοὺς οἰκέταις τιμῆν αὐτὸ ἦν ὁμολογουμένως, οὐ μὴν καὶ τοῖς ὄλοις ὅσοι περιῆσαν· οἱ γὰρ τὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν τῶν θεοπνευστῶν ἀποστόλων μέθην κρίναντες οὐκ ἂν ἐτίμων δουλικῶς ἐκεῖνο τὸ ἄημα, ᾧ καὶ πῦρ τὸ κατὰ τὰς γλώσσας συναναμέμικτο, ἵνα τῷ μὲν τιμῆντι ἀήματι τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ ἐκείθεν ἀναψύχον ἐμφαίνοντο καὶ ζωογόνον, τῷ δὲ πυρόντι τὸ καὶ ἀναλωτικὸν πάσης ἁμαρτητικῆς ὕλης καὶ διαθέσεως, τῷ δὲ γλωσσοειδῆ τὸ διδασκαλικὸν τῶν ἐμπνεομένων θεϊκῶς ὅτε τὸ Πνεῦμα ἐπιζῶν καὶ ἀπαναπαυόμενον τοῖς ἀποστολικοῖς, σοφίζει αὐτούς.

σβ'. Ὅρα δὲ καὶ ὅτι τὸ, σοὶ οἰκέταις, δυνάμενος ὁ μελωδὸς θείναι προτέρως ἐν τῷ, ἐμποροῦν ἀποστόλου· εἶχε γὰρ εἰπεῖν ἐμποροῦν σοὺς οἰκέτας, ἐταμιεύσατο ἐνταῦθα ὡς μᾶλλον ἐχρήν· τοὺς μὲν ἀποστόλους δικαιοῦσας τῇ παραθέσει τῆς λάμπσεως, καὶ τοῦ φάους, λόγῳ σεμνότητος, τοὺς δὲ οἰκέτας τῇ τιμῇ τοῦ ἀήματος· δουλικὸν γὰρ τὴν τιμῆς ἔργον, οὐ μὴν ἀποστολικόν. Ἄηλον δὲ καὶ ὅτι πρὸς τὸ αὐτοδέσποτον ἀφορᾷ τὸ, τοὺς σοὺς οἰκέτας· οἰκετῶν γὰρ δεσπότης ὁ δεσπότης, ὅποιοις ἂν τούτους εἴποι τις ; εἴτε δούλους εἴτε ἐλευθέρους· οἰκέτης γὰρ καὶ οἰκέυς παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐπ' ἀμφοτέρων ἐλέγοντο· δοκεῖ δὲ ὁ ἐλεῖθερος οἰκέτης εἰς ταυτὸν σημασίας ἦκειν τῷ οικιακῷ· περὶ δὲ τοῦ λελιπαρημένου ὡς εἰρητι νοουμένου καὶ τοῦ μονίμως παρόντος μαρτυρία ἐστὶ τὸ· Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ἰστὸν δὲ ὅτι ὁ πέμπτος στίχος τοῦ ὡς δυνατὸν ἡμῖν προσεχῶς ἐξηγημένου τροπαρίου ἐν ᾧ κεῖται τὸ λελιπαρημένον Πνεῦμα, περιέχει ὡς οἶα καὶ τις ἐπινομῆς κεφαλαιωδῶς τὴν μακρολογικῶς προανεχθεῖσαν τετραστιχὸν ἐννοιαν, τὴν τε κατὰ τὸ, ἦκας φῶς, ἀπὸ τοῦ ἔπεμφας, καὶ τὴν κατὰ τὸ, ἦκας φῶς, ἀπὸ τοῦ ἦλθες· καὶ τὴν μὲν πρώτην γραφὴν τὴν κατὰ τὸ ἦκας διὰ τοῦ ἄλφα συντέμνει οὕτως· Ἐλεγεν ἐκεῖνη διεξοδικώτερον, ὅτι, Ἐπέμφας, ὦ Σῶτερ, Πνεῦμα τοιόνδε τοῖς ἀποστόλοις.

σγ'. Ὁ δὲ τελευταῖος στίχος τὸ αὐτὸ νόημα στρογγύλως λέγει ταυτολογικῶς ὅτι καὶ αὐτίκα τῷ εἰρημένῳ φωτὶ συνέμεις καὶ συμμερίζεις τὸ, ὡς ἐβρέθη, λελιπαρημένον ἅγιον Πνεῦμα· ὡς ταυτὸν ἐν φῶς ἐκεῖνο εἰπεῖν, καὶ Πνεῦμα τοῦτο· καὶ οὕτω μὲν τὴν πρώτην γραφὴν τὴν ἐν τῷ ἦκας συνέστρεψε τὸ πέμπτον ἔπος εἰς κομιδὴν βραχύ· τὴν δὲ ἑτέραν οὕτω διοικονομεῖται βραχυλογικῶς· Ὁ αὐτοδέσποτον καὶ

αὐτολαμπές· φῶς καὶ φωτὸς μεταδοτικῶν, ἀρχέγονον ἦτοι πρόκαινον, ἡλῶς τοῖς ἀποστόλοις ἄρτι· καὶ τοῦτο μὲν τὸ ἐν τοῖς τέσσασι στίχοις δευτέρου πλάτυ νόημα· ὁ δὲ πέμπτος ἔμα καὶ σφίγξας ἐκείνη, καὶ διασαφῆσας λέγει· ὅτι καὶ νέμεις ἔχουν χάριζή Πνεῦμα παράκλητον, ἔχουν οὐ αὐτὸ καὶ τὴν ἀπὸ σοῦ ἐμφοιτήσαν θειοτάτην χάριν· καὶ οὐχ ἀπλῶς νέμεις, ἀλλὰ κατ' ἐκβολὴν τινα περισσεΐα· λόγῳ τοιούτων γὰρ τι τὸ προσνέμεις· καλοὶ μὲν γὰρ καὶ πρὸ τούτου ἀπόστολοι, ἐκ τῆς σήμερον δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μέχρι τέλους καλλίονες ἔσονται καὶ ἀγαθότεροι, διὰ τὸ ἐνδύσασθαι δύναμιν ὑψόθεν ἐκ τοῦ θυνάστου καὶ Θεοῦ Σαβαώθ, ἔχουν Κυρίου δυνάμεων πολλῶν· ὥστε τὴν ἐν τοῖς τέσσαρι ἐπεσιν κατὰ διττὴν γραφὴν τοῦ ἤχας καὶ ἡχας περιειλημμένην θεολογίαν, ἰδίᾳ ὁ πέμπτος ἔχει στίχος ἀπολαβόν· ὁ δὲ δύναμιν τοῦ μελωδοῦ νεεῖαν πολλὴν καὶ ἐν τῷ φράζειν ἐνδείκνυται.

Τροπᾶριον τρίτον τῆς ὁρθῆς φῶδης.

XIV. Ἦσε προφητῶν πνευματέμφορον στόμα
Σὴν σωματωδῶς, ὦ Μέδων, ἐνδημίαν·
Καὶ Πνεῦμα κόλπων πατρικῶν προηγμένον,
Ἄχτιστοσυμπλαστουργοσύνηρον σέθεν
Ἰεὺς ἐνανθρωπήσεως πιστοῖς σέλας.

σδ'. Ἀποίχιον γὰρ τὸ τρίτον τοῦτο τροπᾶριον, διπλῶν μέντοι ἔχον καὶ αὐτὸ πλεονα τοῦ προσεχῶς εἰρημένου· λέγει γὰρ ἡ στιχὸς, ὦ μέδων, ὁ ἐστὶ βασιλεὺς Σωτὴρ Χριστὲ, ἦσεν ὁ ἐστὶν ἔλαξεν, ὡς ἐκ τοῦ ἔδω ἔσω, τὴν σὴν σωματωδῶς ἐνδημίαν τὸ στόμα τῶν προφητῶν, τὸ ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου τροπαρίῳ εἴρηται πνευματέμφορον· ἢ καὶ ἄλλως τὸ στόμα τῶν πνευματοφόρων προφητῶν· ὁμοίως δὲ ἔμαλψε τὴν αὐτὴν ἐνδημίαν σου, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα προηγμένον τῶν πατρικῶν σου κόλπων, οὐχὶ αὐτὸ ἔδον, ἀλλ' ἐνεργοῦν ἐν τοῖς προφητεύουσι καὶ οὕτως ἔδουσι· καὶ, ὡς οἱ ἅγιοι Πατέρες φασί, λαλοῦν διὰ τῶν προφητῶν τὰ καθολικῶς καὶ ἀποστολικῶς ἐκκλησιαστικά· καὶ ἐστὶν ὁ τρίτος στίχος ἐνταῦθα διασαφητικῶς τοῦ πρώτου ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἐνοιᾳ· λέγων ὅτι οὐχ ἀπλῶς τὰ κατὰ σέ, ὦ παμβασιλεῦ, τὸ τῶν προφητῶν στόμα ἐλάλησε πληρωθὲν ἁγίου Πνεύματος τότε τοῦ νῦν συμβολογραφέντος διὰ τῆς φερομένης βιαίας κνοῆς, καὶ δι' αὐτὸ κληθὲν πνευματοφόρον ἢ πνευματέμφορον· ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὴν λαλῶν ἡρμόσατο ἐκείνου τοῦ στόματος· οἶονεὶ ἐγκλεισμένον ἐκάστῳ τῶν προφητῶν, Πλάτουνον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσει αὐτό· καὶ Ἄνοιξον τὸ στόμα σου, καὶ ἐλάλησεις με· ὥσπερ μέλλει καὶ ἐν τοῖς μαθηταῖς ποιεῖν, ὡν πολλοὶ καὶ προφητεύουσι. Καὶ ἄλλως δὲ λέγοι ἂν τὸ τροπᾶριον, ὅτι ὦ Μέδων Σωτὴρ, ὥσπερ σὲ μέλλοντα σαρκωθῆναι ἦσαν ἔχουν προκατήγγειλε τὸ προφητικὸν στόμα ἀριδιήλως, οὕτως καὶ τὴν ἑορταζομένην παρουσίαν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος.

σε'. Ὁ δὲ πέμπτος ἐνταῦθα στίχος ἔχων οὕτως — ἰεὺς ἐνανθρωπήσεως πιστοῖς σέλας — συντάσσεται μὲν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ἀποδιδόμενος πρὸς τὸ, ὦ μέδων, καὶ συγκροτῶν τὴν δευτέραν ἐννοιαν· καταλή-

ΠΑΤΡΟΙ. ΓΑ. CXXXVI.

A summam repetit : O summe Domine, lunen ex temetipso fulgens, ac lucem communicans, primum sive principale, apostolis hodie venisti. Et haec quidem est in quatuor versibus expressa prolixè secunda sententia. Quintus autem versus illam simul stringens et elucidans, ait : Tribuis sive gratificaris Spiritum paracletum, seu coisumum, et a te digressam divinis gratiam. Et non simpliciter tribuis, sed, abundantiae causa, cum quadam additione : tale enim aliquid est verbum προσνέμεις. Boni scilicet erant jam prius apostoli ; ex hac vero die et deinceps et usque in finem, meliores et mirabiliores erunt, eo quod induti sunt virtute ex alto, a Domino Deoque Sabaoth, id est, multarum potentiarum Domino. Ita ut involutam in quatuor versibus, juxta duplicem scripturam ἤχας et ἡχας, theologiam, quintus versus, propria sibi faciens, amplectatur : quod potentiam multam postea, tum in cogitando, tum in eloquentiando, ostendit.

Troparium tertium octavae.

Cecinit prophetarum Spiritu plenum os.
Tuum corporaliter, o Domine, adventum,
Et Spiritum sinibus paternis productum
Increatum, confactorem, consessorem tuum,
Quem misisti incarnationis fidelibus celebrandum.

204. Simplex illa tertia strophe sicut praecedens, sensum tamen magis duplicatum habet. Dicit enim : ὦ Μέδων, id est, rex salvator Christe! Cecinit sive dixit, tanquam ex ἔδω ἔσω, tuam inter nos corporalem praesentiam os prophetarum ; quod, ut dictum est in praecedenti strophe, erat πνευματέμφορον, Spiritu plenum. Vel aliter, os plenorum Spiritu prophetarum. Similiter autem cecinit eundem iacolatium tuum Spiritus sanctus qui de Patris tui sinu procedit, non ipse canens, sed virtutum prophetantibus et illa canentibus infundens, et, sicut aiunt sancti Patres, quae sunt Ecclesiae catholicae et apostolicae, loquens per prophetas. Et est tertius versus super eandem sententiam, primi explanatorius, dicens : Non tantum quae ad te spectant, o Rex omnipotens, locutum est os prophetarum, tunc repletum Spiritu sancto qui nunc symbolice figuratur per latam vehementem spirationem, et ideo vocatum πνευματοφόρον vel πνευματέμφορον, quasi spiritiferum ; sed etiam ipse Spiritus sanctus ejus oris loquelam adaptabat, tanquam jussum fuisset unicuique prophetarum : Dilata os tuum et implebo illud ; et : Aperi os tuum et attrahes me : quemadmodum in discipulis etiam facturus est, quorum multi quoque prophetabunt. Aliter autem aliquis stropham dicere posset : O Rex Salvator, sicut te velut incarnandum cecinit seu praenuntiavit conspiciens propheticum os, sic etiam celebratum tui sanctissimi Spiritus praesentiam.

205. Quintus autem hic versus, qui sic habet : ἰεὺς ἐνανθρωπήσεως πιστοῖς σέλας, ordinatur quidem ad secundum versum, respiciens ad hoc : ὦ μέδων, et secundam sententiam resumens. De-

sinit autem ad σέλας, sive lumen Incarnationis et hodiernae festivitatis commune bonum : lumen autem dico, non istud quod secundum stellam est et ideo juxta linguarum ignem, sed lumen gratiae juxta quam sanctissima Virgo, Ave, gratia plena, sibi dicere audivit. Tanquam solem vero speculatus poeta Regem Christum, dictum protulit versum ; extollens ineffabilem hunc ex Virgine partum, eo quod non solum tunc temporis nam misericordiam erga mundam miram effecit, sed etiam nunc misericordiam exercet, illuminans nos Christiane, et usque in finem bonum istud extendet. Et quidem talia sunt in hoc versu quinto comprehensa, qui clarius sic exponitur : O Rex, ut dictum est, qui elicis et mittis seu misisti Spiritum tuum sanctum, incarnationis tuae jubar, illustrans atque manifestansque ac revelans incomprehensibilem incarnationem tuam ; o Rex igitur Christe, celebraverunt et prophetæ tuam inter nos inhabitationem, sed ante eos Spiritus sanctus inspirans eos et suggerens velut oribus divinitus loquentibus quæ nobis salutaria sunt.

206. Hoc autem de quinto versu sic observato, quartus qui præcedit et cujus est textus : Ἀκτιστοσυμπλαστουργοσύνηρον σέθεν, non est ambigendi locus quin extollat valde Spiritum sanctum, eo quod eadem cum Patre participat, ut pote cum illo increatum, et creatorem, et throni consensorem, ut confessum est. Videretur autem curavisse poeta, talem fasciculum dictionum, ut tibi placet, astruens, jam hujusmodi dilectioni sua valedicere : jamjam enim non ita conspicue componet in sequentibus. Neglectus, ut ita dicam, et inordinatus est hujusmodi versus, duobus tantum roboratus acerbis tonis, et sic præter harmoniam dispositus ; et hæc spectant ad duas præcedentes strophas et ad nexum, aliunde tonis apte constitutus. Talia vero omnino sunt carmina ad fletar tabulæ extensa, quale est istud apud quemdam : ἡ ψευδοσεμνοκομπομυθοπλαστία.

207. Hoc autem, ἦσε, melodiam vocem, acrostichis quidem necessario præstitit ; diceret autem aliquis quod a propheticeissimo poeta David, velut a parte dignissima, amanter inhæret etiam aliis prophetis poeta, tanquam ipsis etiam concinentibus, et ita lyricos quoque cogitat eos propter David, qui desuper, quod est in principio Verbum sic advocans : Inclina cœlos et descende, etiam Filium hominis evangelice prævidit, ipsumque dixit a Patre fuisse roboratum, et nobis visum ut electum ejus, et ipsius iter in gentibus omnibus esse notam, spectatasque esse semitas ejus utique in terra ; de Spiritu autem sancto passim theologicè locutus est, ut in psalmo quinquagesimo, videns etiam ipse factus, secundum Joelem. Sciendum autem est quod ἦσε non solum æquum est verbo ἐμελεψεν, at etiam τῷ εἰπεῖν. Ex verbo enim ἔπω formatum est εἶπεν, ex quo etiam ἔπος et ἐννεπε, voces quoque poeticæ.

γαι δὲ εἰς σέλας ἦτοι φῶς κοινὸν τῆς τε ἐνανθρωπήσεως καὶ τῆς νῦν ἑορτῆς· φῶς δὲ φημι οὐ τὸ κατὰ τὸν ἀστέρα ἐκεῖ, καὶ ὧδε τὸ κατὰ τὸ πῦρ τῶν γλωσσῶν, ἀλλὰ τὸ τῆς χάριτος καθ' ἣν καὶ ἡ παναγωγία Παρθένου τοῦ Χαίρε, κεχαριτωμένη, ἤκουσε· ὡς ἦλιον δὲ θεωρήσας ὁ μελωδὸς τὴν βασιλέα Χριστὸν, προήνεγκε τὸν εἰρημένον στίχον· ἑμνύμων τὸν ἀρρήτων ἐκεῖνον ἐκ Παρθένου τόχου, οἷς οὐ τότε μόνον ἐθαμάστωσε τὸ κατὰ κόσμον ἔλεος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μέχρι νῦν ἐλεεῖ φωτίζων ἡμᾶς Χριστιανικῶς· καὶ εἰς τέλος δὲ τὸ αὐτὸ ἀγαθὸν παρατενεῖ· καὶ τοιαῦτα μὲν τοῦ πέμπτου ἔπους· ὁ σαφέστερον οὕτως ἐρμηνευθήσεται· Ὡ Μέδων, ὡς εἰρηται, ὁ εἰς καὶ κίμων ἦτοι πέμψας τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα, σέλας τῆς ἀρρήτου σαρκώσεώς σου, τῆ ἐκφαντορικῶν καὶ διασφατικῶν δηλαδὴ, καὶ ἀνακαλυπτικῶν τῆς ἀκατανόητου ἐνανθρωπήσεώς σου· ὧ τοῖνυν Μέδων Χριστὲ, ὕμνησαν καὶ οἱ προφήται τὴν σὴν εἰς ἡμᾶς ἐντομίαν· πρὸ δὲ αὐτῶν, τὸ αὐτοῦ ἐμφοροῦν ἄγον Πνεῦμα, καὶ ἐμπνέον ὡς αὐτοῖς θεοφόδογγοῖς τὰ ἡμῖν σωτήριζα.

σς'. Οὕτω δὲ καὶ τοῦτου ἐπὶ τῷ πέμπτῳ στίχῳ θεωρημένου, ὃ πρὸ αὐτοῦ τέταρτος οὐ ὕψος· τὸ ἀκτιστοσυμπλαστουργοσύνηρον σέθεν, οὐκ ἔστιν ἀμφιβολεῖν ὅτι σεμνύνει ἴσον πάντων τὸ ἅγιον Πνεῦμα, οἷς ἐπικοινωνεῖ τῶν αὐτῶν τῷ Πατρὶ, ἀκτιστόν τε ὄν κατ' ἐκεῖνον καὶ συμπλαστουργὸν ἐκεῖνον, καὶ σύνηρον καθὰ ὠμολογῆται· ὁδοῖ δὲ ἂν φιλοτιμησασθαι ὁ μελωδὸς θέμενος ἐνταῦθα φάκελλον τοῦτον λέξεων καθὰ φιλεῖ αὐτὸ, ἥδη συντάσσασθαι τῷ τοιοῦτῳ φιλήματι αὐτοῦ· ἡρέμα γὰρ οὐχ οὕτως ἐμφανῶς συνθήσει ἐν τοῖς ἐξῆς· ἀμελεῖς δὲ, ὡς οὕτως εἶπεῖν, καὶ ἀρρυθμον τὸ τοιοῦτόν ἐστιν ἔπος, δυσὸ μόναις βωννύμενον ὀξείαις, καὶ οὕτω πρὸς ἐμμέλειαν ἀρμοττόμενον· καὶ ταῦτα τῶν πρὸ αὐτοῦ δύο τροπαρίων καὶ τοῦ εἰρμῶ ἄλλως διοικουμένων τοῖς τόνοις ἐμμελῶς· τοιαῦτα δὲ πάντως τὰ πινακῆδὸν ἀποτεινόμενα ἔπη, ὅποσον παρὰ τινι καὶ ἡ ψευδοσεμνοκομπομυθοπλαστία.

σς'. Τὸ δὲ ἦσε τὴν μελωδικὴν λέξιν ἡ ἀκροστιχῆς μὲν ἀναγκαῖως ἐπορίσατο· εἶποι δὲ ἂν τις, ὅτι ἀπὸ τοῦ προφητικωτάτου μελωδοῦ τοῦ Δαβὶδ, ὡς ἐκ μέρους ἀξιολογωτάτου, φιλητικῶς ἔχει καὶ τοῖς ἄλλοις προφήταις ὁ μελωδὸς οἷα καὶ αὐτοῖς ἔδουσι, καὶ οὕτως ἄσματικὸς καὶ ἐκείνους νοεῖ διὰ τὸν Δαβὶδ, ὃς ὑφόθεν τὸν ἐν ἀρχῇ ὄντα λόγον κατακλέσας ἐν τῷ — Κλίνον τοῦς οὐρανοῦς καὶ κατέβηθι — καὶ Ἰδὸν ἀνθρώπου αὐτὸν προθεώρησεν εὐαγγελικῶς, καὶ κραταιωθῆναι εἶπεν αὐτὸν τῷ Πατρὶ, καὶ θεαθῆναι ἡμῖν ὡς ἐκλεκτὸν αὐτοῦ, καὶ γνωσθῆναι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐν πάσιν ἔθνεσι, καὶ θεωρηθῆναι τὰς πορείας αὐτοῦ ἐν γῆ δηλαδὴ· καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος δὲ θεολόγησε πλλαχού ὡς καὶ ἐν τῷ πεντηκωστῷ ψαλμῷ, βλέπων ὦν καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν Ἰωηλ. Ἰστέον δὲ ὡς τὸ ἦσαν οὐ μόνον ἴσον ἐστὶ τῷ ἐμελεψεν, ἀλλὰ καὶ τῷ εἶπεν· ἐκ τοῦ ἔπω γὰρ κεκίνηται τὸ εἶπεν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἔπος, καὶ τὸ ἐννεπε, λέξεις καὶ αὐταὶ ποιητικαί.

ση'. Τοὺς δὲ πνευματεμόρους καὶ πνευματοφό- **A**
 ρου· φαινὸν, ὡς ἄηλον ἐκ τοῦ — Πνευματοφόροις
 μαθηταῖς νῦν συγχορευόμεν — οὐ ἀναλογία κατὰ
 τὸ σημειοφόρος καὶ τροπαιοφόρος· ὦν τοῦ μὲν ἀνέ-
 λυσις ἱερὰ τὸ σημεῖον θεότητος φέρον, τοῦ δὲ ἑτέρου
 ἐξωτερικὴ τὸ — Εἰσήλθε Τραϊανός, ἐπὶ τῶν ὤμων
 φέρων τὰ τρόπαια — τὸ δὲ στόμα τῶν προφητῶν
 καθολικὸν τι ἐν ὡς προσηγορικόν, ἀντὶ πληθυντικοῦ
 εἰληπται· καὶ λέγει οὕτως· Ἐλεξαν οἱ πνευματέμφοροι
 προφῆται, Σῶτερ, τὴν παρουσίαν σου. Ἰστέον δὲ ὡς
 ἐκ τῶν ἐξω εἰσωδιάσθη τοῖς ἁγίοις· καὶ ὁ πνευματέμ-
 φορος· πνεῦμα γὰρ ὑπόγειον ἐν Δελφοῖς ἀνέρον
 διὰ τοῦ μαντικοῦ τρίποδος, ᾧ ἐπακάθητο ἡ Πυθία
 προφῆτις, ἐναφορεῖτο ἐκείνου καὶ οὕτω καινῶς ἐν-
 θεάζουσα ἐξελάλει χρησμούς.

ση'. Τὸ δὲ σωματωδῶς ἀντὶ τοῦ σαρκικῶς· οὐ
 προσλογιστέον γὰρ ἐνταῦθα τὸ τῆς λέξεως μετουσι-
 στικόν, ὡς ἐντεῦθεν δῆθεν μὴ ταυτὸν εἶναι σωματω-
 δῶς εἰπεῖν καὶ σωματικῶς· ἀλλὰ τῆ τοῦ μέτρου
 εἰκειν κίναυθθα βία δοτέον τῷ μελικῷ· τὸ δὲ, ὡ μέ-
 δων, μετοχή ἐστιν, οὐ μὴν μετοχικόν κατὰ τὸ ὁ λέων
 τοῦ λέοντος, καὶ δράκων, καὶ ὁ θεράπων, καὶ ὁ οὐκ
 ἀλέγων τοῦ οὐκ ἀλέγοντος, καὶ ὁ εὐέλθων τοῦ εὐελθόν-
 το· διὸ καὶ φυλάσσει τὸ ὡ τῆς εὐθείας ἐν τῇ κλητι-
 κῇ· εἰ δὲ καὶ κύριον ὄνομα εὐρηται τις Μέδων, οὐ-
 ἐν ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ παρόν· γίνεται δὲ ὁ κατ' ἀν-
 θρωπον Μέδων, ἐκ τοῦ μήδω τὸ βουλευόμεαι συστο· ἢ
 τοῦ η εἰς ε· βουλευτικὸν γὰρ πάντως καὶ βουλευτὴν **C**
 καὶ τὸν βασιλέα εἶναι μάλιστα εἶναι χρεῶν.

σι'. Ἡ δὲ ἐνδημία οὐ δῆμον ἕνα δηλοῖ ὡς ἐπὶ κο-
 σμοῦ μέδοντος γίνεται, ἀλλὰ δῆμους ἐννόμους ὅσοι
 τὴν κόμην ἀπαρτίζουσιν, οὐ μέδων ὁ παμβασιλεύς
 θεός. Εἰ δὲ δῆμόν φαμεν τὴν Χριστιανικὴν λαὸν, οὐ
 βασιλεύει ὁ θεός, καινὸν οὐδέν· οὐ γὰρ δημοκρατίαν
 ἐντεῦθεν ἐξ ἀνάγκης εἰσάγομεν, ἧς ὁ παντάναξ μί-
 νναρχος ἀπεστιν, ἀλλὰ τὸ αὐτεξούσιον δηλοῦμεν· οὐ
 καλῶς φυλαττομένου ἐν ἡμῖν, οὐδέν τι πολυπραγμα-
 νόμηθα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Θεοῦ, ἀλλὰ φιλάται αὐ-
 τῷ ἐγκρινόμεθα· καὶ οὕτω βασιλεία καὶ δῆμος ἐν
 ἡμῖν πρὸς μακαριστὸν διεκφάνεται, κρατοῦντος
 ἀριστα ἡμῶν τοῦ λογιστικοῦ, ὅτε τῆ ἀντιλήψει τῆς
 ἀρχικωτάτης ἁγίας Τριάδος, καὶ τὰς τρεῖς περι-σώ- **D**
 ζομεν ἐπαινετὰς ἀρχάς, τὴν τε βασιλικὴν, καὶ δι'
 αὐτῆς τὴν ἐν ἀριστοκρατίᾳ, καθ' ἣν καὶ ὁ ἀδελφικὸς
 δῆμος ἐμφρόνως ἐφορθούται εἰς ἀγαθόν· ὁ μόνος
 ἀρετὴ σκιαγραφεῖται, ὡς ἐγγυρεῖ τοῖς πάλαι μὲν
 ποτε κατ' Εὐκράτην Ἐνετοῖς, νῦν δὲ Οὐενέτοις
 εἰσὺν Βενέτοις, ὧν ἡ χώρα Οὐενετία, εἰς Βενετῶν
 τετραμμένη κοινῶς, παρ' οἷς τὸ μὲν μοναρχικὸν σώ-
 ζεται, διὰ τοῦ ἐν αὐτοῖς ὑπερχαθμένου Δουκός·
 διὰ δὲ τῶν κονσούλων, οἵπερ εἰσὶν ἐπιλεκτοὶ σύμ-
 βουλοι, τὸ ἀριστοκρατικόν· οἱ δὲ παρ' αὐτοὺς καὶ
 μετ' αὐτοῦ, τὸ δημοτικὸν συμπληροῦσι φύλον· καὶ
 τριπλόκω σχεῖν τούτων εὐχρηστῶ διαπελεγμένω
 εἰς ἀρόηκτον, τὴν κατ' αὐτοὺς κληροδοσίαν συνέ-
 χουσι.

208. Τοὺς πνευματεμόρους uicimus etiam πνευ-
 ματοφόρους, ut patet ex hoc : Πνευματοφόροις dis-
 cipulis nunc assentiamur; ejus analogia est cum
 σημειοφόρος et τροπαιοφόρος, quorum analysi
 sacra, quod ad primum attinet, est signum dei-
 tatis ferens; et, quoad secundum, profana, sic
 habetur : Intravit Trajanus, super humeros ferens
 tropaea. Os autem prophetarum, quod est aliquid
 universale tanquam prolotionis instrumentum,
 pluralis loco sumptum est. Et dicit : Locuti sunt
 πνευματέμφοροι προφῆται. Salvator, tuam praesen-
 tiam. Sciendum autem quod ex exteris inter sanctos
 venit etiam ὁ πνευματέμφορος. In Delphis enim
 subterraneus spiritus per vaticinium tripodem
 sarsum repens, ubi sedebat Pythia prophetissa,
B implebat illam, et ita recenter inspirata oracula
 dabat.

209. Istud autem σωματωδῶς est pro σαρκικῶς.
 Non enim hic praemittendum est dictionis deriva-
 tionem, tanquam exinde sane non idem esset σωμα-
 τωδῶς et σωματικῶς dicere; sed concedendum hic
 poetæ metri necessitati acquiescere. Hoc autem,
 ὡ μέδων, participium est, non tamen cum vi parti-
 cipii juxta illud : ὁ λέων τοῦ λέοντος, et ὁ δράκων,
 et ὁ θεράπων, et ὁ οὐκ ἀλέγων τοῦ οὐκ ἀλέγοντος,
 et ὁ εὐέλθων τοῦ εὐελθόντος. Ideo servat ὡ nomi-
 nativi in vocativo. Si vero nomen proprium etiam
 inveniatur Μέδων, nihil nostri refert ad praesens.
 Qui vero secundum hominem est Μέδων, sic dicitur
 ex μέδω, delibero, contractione litteræ η in ι :
C consiliosum enim et consiliatorem esse quam
 maxime regem oportet.

210. Ἡ vero ἐνδημία non unum populum indi-
 cat, ut de mundano rege sit, sed populos (δῆμους)
 subjectos legi quotquot partiuntur mundum, cujus
 est dominator supremus rex, Deus. Si vero dici-
 mus rempublicam (δῆμον) Christianum populum,
 (ἀν) super quem regnat Deus, nihil mirum :
 non enim exinde necessario democratiam intro-
 ducimus, a qua summus abest monarcha, sed libe-
 ram significamus potestatem; qua fideliter in nobis
 custodita, minime negotiis fatigabimur sub rege
 Deo, sed ipsi dilectissimi judicabimur. Et sic in
 nobis regia democraticaque potestas ostenditur ad
 beatitudinem, optime dominante nobis ratione,
 quando receptione principalissimæ sanctæ Trini-
 tatis, et tres conservamus laudabiles potestates, et
 regiam, et per hanc illam quæ sedit in aristocra-
 tia, juxta quam fraternus etiam popularis status
 prudenter dirigitur ad bonum : quod solis nunc,
 ut licet, adumbratur populis, olim dictis, secun-
 dum Europam, Enetis, hodie vero Venetis sive
 Benetis, quorum est regio Venetia, communiter
 in Benetiam usu mutata, apud quos regimen mon-
 archicum quidem servatur per ducem super alios
 constitutum; aristocraticum autem per consules,
 qui sunt electi consiliarii; popularem vero tribum
 complent qui sunt apud illos et post illos. Et hoc
 triplici funiculo in infractum plexo hæreditatem
 sibi sortitam continent.

211. Hoc autem : κόλπων πατρικῶν, periphrasis est patris : abundantius quidem est dictum, similiter tamen interpretatum : æquum enim est dicere Spiritum ex sinu Patris procedentem. Qui vero curiosius inspicere voluerit hujus Patris sinus, e quibus ad accurationem perfectam Filius quidem exit, Spiritus autem procedit, illos leviter et hæsitans, manibus impositis, palpabit. Ex ineffabili namque sinu metaphoricè dicitur Spiritus sanctus processisse, sicut e suo corde Verbum bonum idem absque principio Pater eructavit. Sinum autem maris de ipso metaphoricè loqui aulemus, quando honorum ex ipso profluentiam, misericordiæ, sapientiæ et cæterorum, ut possumus, immensitatem consideramus, naviculam humanam in hoc immensum pelagus immittentes.

212. Vide autem quod pro : ἐκπορευόμενον, προηγμένον sine periculo dixit. Quoniam igitur æqualiter cum his expressionibus venit etiam τὸ προβεβλημένον, capiendum est quod, sicut dicitur Pater Spiritum ἐκπορεύειν, sic etiam προάγειν et προβάλλειν. In quarto autem versu, in quo jacet manifestata satis compositio in unum coalescens, pulchre et solerter per compositionem ejecta est immutabilis finalis ex vocibus : ἀκτιστον et συμπλαστουργόν, ne simul cum malo metro lector offendens linguam contra talium finalium successione immutabilium nimis laboret. Vox autem cæthem poetica, sicut et σέο, quod ipsius prototypus est. Sumitur ultimumque pro σοῦ. Similiter ex pronomine soluto ἐμοῦ fit ἐμέο, et exinde ἐμέθεν; et ex οὗ εἶο atque εἶθεν pro αὐτοῦ. Ἴεις autem ex verbo paulo ante dicto ἴημι venit, cujus imperfectum est ἴην et participium ἴεις ἴέντος, quod cum præpositione ἀπὸ dicitur ἀφίεις ἀφίέντος. Ex sole autem, velut in arcum curvato secundum veteres, sumptum est : ἴναί σε ἴεας, emittere lumen ad instar τοῦ cujusdam sive jaculi. Quod enim desuper ille radiet in terram, hoc sagittarum jactui urbane illi assimilabant; unde quoque ἴησον in quatuor syllabis allegorice vocabant eum. Vocibus autem ἐνανθρωπήσεως et τοῦ ἐνανθρωπεῖν non est de salutifera Christi Salvatoris œconomia vividiorē proprioremque dictionem invenire.

Hirmus odæ nonæ.

Salve, Regina, matrivirginalis gloria,
Omne enim bene volubile, bene loquens os
Rhetorica arte non potest te laudare digno.
Caligat autem mens omnis ad tuum partum
Cognoscendum, unde te cum desiderio glorificamus.

215. In aliis quidem carminibus præcedentibus venerabilis quem tractamus lyricus, alias interponerat sententias et historias, ex antiquissimis sacris et præcipuis carminibus, juxta quæ strophas expositas concinuit : sed nomam hanc odam, augustissimæ Deiparæ sacratam, implevit, ut licebat, sententiis ad eam pertinentibus. Et hic quidem nexus pure specialimque, consueta sequela, celebrat eam. Strophæ vero quæ sequitur

σιν'. Τὸ δὲ κόλπων πατρικῶν περιφρασίς ἐστι τοῦ πατρὸς· περιετότερον μὲν ἐκεῖνου φρασθέν, ὠσαύτως δὲ ἐρμηνευόμενον· ὁμοίον γὰρ Πνεῦμα εἶπεν κόλπων ἐκ Πατρὸς προηγμένον. Ὁ δὲ περιεργασζόμενος κόλπους Πατρὸς τούτου ὧν ὁ μὲν Ἰῆς πρέσει, τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκπορεύεται πρὸς ἀκρίθειαν ἐντελεῖ, τότε τοὺς τοιοῦτους κόλπους ψηλαφήσει τῶ χεῖρε καθίεις ἐπ' αὐτοῦς· ἀρρήτου γὰρ κόλπου μεταφορικῶς προῆχθαι τὸ ἔργον Πνεῦμα λέγεται, ὡς καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ καρδίας λόγον ἀγαθὸν ὁ αὐτὸς ἀναρχὸς Πατὴρ ἐξηρεῦξάτο· κόλπον δὲ θαλάσσης ἐπ' αὐτοῦ μετανεγκεῖν τροπικῶς ἐγχειροῦμεν, ὅτε τὸ ἄπειρον τῶν ἀγαθοῦσι αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἰλέους, καὶ τῆς σοφίας, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὡς δυνατὸν σκαπτόμεθα, ἐκαφίεντες ἀπλήρῳ πελάγει τούτῳ ἀλιάδα τὴν κατ' ἀνθρώπων.

σιβ'. Ὅρα δὲ ὅτι, ἀντὶ τοῦ ἐκπορευόμενον, προηγμένον εἶπεν ἀσφαλῶς. Ἐπει οὖν εἰς Ἰσον τούτοις ἔρχεται καὶ τὸ προβεβλημένον, ληπτέον ὅτι ὡσπερ ἐκπορεύειν ὁ Πατὴρ τὸ Πνεῦμα λέγεται, οὕτω καὶ προάγειν καὶ προβάλλειν· ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ στίχῳ ἐν ἧ ἡ δεδηλωμένη σύνθεσις ἐπίτηδες ἢ κατὰ τὴν ὕψην, κάλῳς καὶ τεχνικῶς· ἐξῴσηθ' διὰ τῆς συνθέσεως τὸ τελικὸν ἀμετάβολον ἐκ τοῦ ἀκτιστον καὶ συμπλαστουργόν, ἵνα μὴ σὺν τῇ κακομετρίᾳ καὶ ὁ ἀναγνώστης ποιῆται προσπειλῶν τὴν γλῶτταν τῆ τῶν τοιούτων ἀμεταβόλων ἐπαλληλίᾳ. Τὸ δὲ σέθεν ποιητικὸν ἔστιν, ὡσπερ καὶ τὸ σέο τὸ πρωτότυπον αὐτοῦ· λαμβάνονται δὲ ἀμφω ἀντὶ τοῦ σοῦ· οὕτω καὶ ἐκ τῆς ἐμοῦ ἀντινυμίας διαλελυμένης τὸ ἐμοῦ γίνεται, καὶ ἐκείθεν τὸ ἐμέθεν, καὶ ἐκ τοῦ οὗ τὸ εἶο, καὶ εἶθεν ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ. Τὸ δὲ ἴεις ἐκ τοῦ πρὸ ἰλιγῶν ῥηθέντος ἴημι γίνεται, οὗ παρατατικῶς ἴην, καὶ ἡ μετοχή ἴεις ἴέντος, ὃ μετὰ τῆς ἀπὸ προπίσεως ἀφίεις ἀφίέντος λέγεται· ἐξ ἡλίου δὲ ὡς οἶα τοξότου κατὰ τοὺς παλαιούς· εἰληπται τὸ ἴναί σε ἴεας τοῦ τινος θικτῆν ὃ ἔστιν ὀστοῦ· τὸ γὰρ ἀκτινοβολεῖν ἀκθεῖν ἐκεῖνον εἰς γῆν, τοξεία εἰσάξον ἐκεῖνοι ἀστειζόμενοι. Ὅθεν καὶ ἴησον ἀλληγορικῶς ἐν τέσσαρσι συλλαβαῖς ἐκάλουν αὐτόν· τῆς δὲ ἐνανθρωπήσεως καὶ τοῦ ἐνανθρωπεῖν οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῆς κοσμοσωτηρίου οἰκονομίας ἀναργεστέραν καὶ κυρωτέραν λέξιν εὑρεσθαι.

Ῥθῆς ἐννάτης εἰρμῶς.

XXV. Χαίροις, ἀνασσα, μητροκάρθανον κλέος,
Ἄπαν γὰρ εὐδίνητον, εὐλαλον στόμα
Ῥητρεῦον, οὐ σ' ἐνεῖ σε μέλπειν ἀξίως·
Ἰλιγγιᾶ δὲ νοῦς ἀπας σου τὸν τόκον
Νοεῖν· ὅθεν σε σὺν πόθῳ δοξάζομεν.

σιγ'. Ἐν μὲν ταῖς πρὸ ταύτης μολπαῖς· ὁ ἀνά χεῖρας ἡμῖν τίμιος ἐποποιὸς· ἄλλως παρεπιθεῖ ἐννοίας καὶ ἱστορίας ἐκ τῶν παλαιάτων ἀγίων κορυφαίων ὁδῶν, πρὸς ἃς ἐμελεῖ τὰ ἐκτεθειμένα τριπάρια· τὴν δὲ ἐνάτην ταύτην ὁδὴν, ὡσιωμένην τῇ πανάγῳ Θεομήτορι, ἐμέστωσεν ὡς ἐξῆν ἐννοίας ταῖς· εἰς ἐκεῖνην· καὶ ὁ μὲν εἰρμὸς· ἀκράτως καὶ καταμόνας ἐκεῖνην εὐφημῆν ἀκολουθεῖ συνῆθει· τῷ δὲ μετ' ἐκεῖνον τροπαρίῳ παραμύγνυσι πρὸς τῷ τέλει

βραχύ τι πνευματικὴν, πρὸς ὄνομα μόνον μνησθεὶς ἅ ἱστοραζομένου Θεοῦ· τὸ δὲ γὰρ λοιπὸν τροπάριον ἐξ ὁρθοῦ ἐστὶ τριαδικόν· ἀνακλόμενον οὖν τοῦτο τῆ ἁρμονίᾳ τῶν ἄλλων κανόνων ἐν οἷς τὰ τριαδικὰ τῶν θεολογίων πρόκεινται.

αὐθ'. Ἐννοεῖα δὲ τὸν ἐνταῦθα εἰρμὸν ἀπαρτίζει τοιαύτη· Χαίροις, ὦ Ἄνασσα, μητροπάρθενον κλέος, ἵπερ ἐστὶ περιφραστικῶς μὲν, μήτηρ καὶ παρθένε, ἄλλως δὲ, κλέος μητέρων τε καὶ παρθένων· τῶν μὲν δὲ τὸν γεννηθέντα Θεὸν ἀνωδύτως καὶ ἀλύπως διὰ τὸ δίχα ὠδίνων καὶ τῶν ἐντεῦθεν ὄδυνων τεκεῖν· καθότι καὶ ἀνευ ἡδονῆς συνέλαθε τὸν αὐτὸν Θεόν, καὶ ἀνευ θελήματος σαρκικοῦ, ὣν οὐδὲν ταῖς ἄλλαις μητέρας ἐνθεωρεῖται· καὶ οὕτω μὲν ἢ ὑπὲρ φύσιν τεκούσα, μητέρον κλέος τῶν καὶ ἐν λύπαις τικτουσῶν τέκνα καὶ τὴν λοιπὴν ἐπισυρομένω ἐμπάθειαν, ἐπόση φυσικῶς ταῖς τοιαύταις παρομαρτεῖ· παρθένων ἢ κλέος ἢ αὐτὴ διὰ τὸ προτιμηθῆναι καὶ ὑπερεῖθῆναι τοῦ ἄλλως μητρικοῦ αὐχμήματος τὸ παρθενικόν· στάχυς τε γὰρ ἀρχέγονος ἐκεῖνος ὁ ὄσπαρτος καὶ γῆ ἀνήροτος, ἢ ἐκθρεψαμένη ἐκεῖνον, ἐς ἴσαν πάντων πλέον θαυμάζονται τῶν ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀκολουθίας καὶ γενέσεως, καὶ γῆ αἰτη ἀστειδῆς, καὶ ἀπότητος, καὶ εἰς τὸ πᾶν ἀγεώργητος τὰ ἐς φύσιν· εἰ καὶ ἄλλως ἐξ ἀρετῆς εἰς ἀποδοχὴν Θεοῦ ἦν εὐθετος· καὶ ζωῆς δὲ στάχυς ὁ ἐξ αὐτῆς, δι' ὅπερ ἡμῖν ὁ οὐράνιος ἄρτος καὶ ἐφάνη καὶ ἐδόθη, καὶ παραμένει ζῶν καὶ ζωοποιός, οὐκ ἔστι κλέος ὅπερ οὐκ ἂν ὑπερβαίνονεν.

β'. Ἐστὶ δὲ κλέος μητέρων καὶ παρθένων ἢ αὐτὴ μητρανδρος ἢ κατ' ἐξαιρέτην ἀειπαρθένος καὶ ἀεικέρη, ἵπειρ ἂν σώας ἔχουσι φρένας καὶ πρὸς ἐκείνην μετροῦσαι ὡς δυνατὸν παρεξάγωσιν ἑαυτάς· αἱ μὲν θυμούμεναι ὡς ἡξίωται μητέρες εἶναι, καὶ ἀόκωι πράγματος τούτου καὶ ὀνόματος ἐπιτυγχάνουσαι καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ· αἱ δὲ παρθενίας ἔχουσαι κτήμα ὅπερ ὁ Θεὸς ἀγαπήσας ὤκειώσατο, ἐκλείπειν ἑαυτάς· ἐντεῦθεν περιποιῶνται θαυμαστήν. Χαίροις οὖν, ὦ Βασίλεια, κλέος ὣν εἰσομεν γυναικῶν. Διὰ τί δὲ χαίροις ἂν; Τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Γαβριὴλ ἦν ὅτε ἀγαλλίων προσφώνημα· διότι πᾶν ἐγκώμιον ὑπεραναθέθηκας διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀρετῆς, καθ' ἣν καὶ τῶν οὐρανίων ταγμαμάτων ὑπέρκεισαι· ἅπαν γὰρ στόμα βρῶτειον εὐδίνητον, ἦγον ἐυστροφον καὶ εὐλαον, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ῥητορεῖον, ἦτοι ῥητορεῖον, οὐκ ἔχει ἀξίως μέλπειν σε· τοῦτο δὲ γίνεται παρὰ τὸν χορηγὸν τῆς ῥητορείας νῦν. Ἐπει γὰρ ἅπας νοῦς λιγγυῖα νοεῖν σου τὸν τόπον, πῶς ἂν τὸ στόμα ῥητορεῖον ἐπ' αὐτῆρ δύναιτο; Διὸ ἀμχανοῦντες πλατυλογεῖν μόνον τὸ Δέξα σοι, ἀναθῶμεν, οὐ πρὸς ἀφοσίωσιν καὶ μόνην, ἣν καὶ προσποιήθηον ἐν πολλοῖς ὠτρυν γίνεσθαι, ἀλλὰ σὺν πόθῳ πρέπω. τε.

γ'. Ἰστέον δὲ ὅτι στόμα μὲν εἰπεῖν εὐλαον κυριολεκτικόν ἔστιν· εὐδίνητον δὲ αὐτὸ φάναι οὐ κυριολεκτεῖται· ἀλλὰ ὡς ἀπὸ μέρους τῆς γλώσσης διανοημένης ὅτε λαλοῦμεν εὐδίνητον καὶ τὸ στόμα

A istum, ad nomen, aliquid breve de Spiritu commiscuit, solo nomine celebrati Dei memoriam ponens. Cætera vero strophe recte de Trinitate est. Hoc igitur non cohæret cum harmonia aliorum canonum, in quibus quæ de Trinitate sunt, ea quæ a Deo exeunt antegrediantur.

214. Hunc autem præsentem nexum talis sententia partitur : Salve, Regina, μητροπάρθενον κλέος, quod est per circumlocutionem, mater et virgo, cæterumque matrum ac virginum decus; aliarum quidem propter illum quem genuit Deum suaviter et læte, eo quod absque partus angustiis et mœroribus exinde peperit; quatenus eundem Deum sine voluptate sineque voluntate carnali concepit; quod in aliis matribus nullo modo reperitur; atque B ita quidem, cum supra naturam peperit, decus est matrum, quæ filios in mœroribus pariunt, cæterosque turbidos secum trahunt affectus, qui natura comites hujusmodi matribus adsunt. Virginum autem decus eadem est, eo quod prætulit ac præposuit maternæ gloriationi virgineam. Spicus enim ille primigenius sine semine, terraque non arata quæ nutrit illum, multo magis quam illi qui naturalem generationem consequuntur, mirationem movent. Et ista terra non calcata, non trita, non omnino culta, licet ex virtute Deo recipiendo bene disposita, vitæque spicus ex ea surgens, per quem nobis panis cœlestis visus et datus est, permanetque vivens et vivificans, non est decus C quod superare nequeant.

215. Adhuc autem matrum ac virginum est decus eadem mater excellenter semper virgo semperque puella, dummodo sanas habeant mentes, et secundum illam, ut est possibile, sese mensurantes perambulent; aliæ quidem recordantes quod meruerunt esse matres, hujus officii nominisque pulchri ac boni factæ participes; aliæ vero virginitalis sortitæ thesaurum, quem Deus, ipsius amore captus, proprium sibi fecit, miram exinde gloriam sibi acquirunt. Salve ergo, Regina, mulierum quas diximus, decus. Cur autem hoc salve tibi? ut quid hoc gaudeas? Hac certe fuit olim exsuktans Gabriæ salutatio, quoniam super omnem laudem es exaltata propter excellentiam virtutis, juxta quam cælestes ordines transgressa es; omnem namque os humanum volubile, sive promptum, et loquax, non simpliciter, sed disertum et fecundum, non te digne celebrare potest: hoc autem mentem eloquentiæ ducem superat. Cum enim omnis mens stupet et hæsitat cogitare tuum partum, quomodo super illum os eloquens esse poterit? Ideo non valentes te laudare multum, solum hoc: Tibi gloria, clamamus, non ad solam absolutionem officii, quam simulatam in multis esse novimus, sed cum desiderio convenienti.

216. Sciendum autem quod os quidem εὐλαον dicere, propria dictio est: illud autem εὐδίνητον pronuntiare, non proprie dicitur: sed velut ex parto linguæ quæ movetur quando loquitur, os etiam mobile

fertur vel εὐδίνητον. Εὐδίνητος autem ea est lingua, quæ convenienter est ad volutandum. Talis est quæ non, ut urbane loquar, est gracilis κατ' ἑλλησφιν æquæ derelictione : hæc enim ad motum egeret vecte, alia vero ligamine vel alio retinaculo. Potest autem εὐδίνητον dici στόμα, rursum, quod clare acycteque loquitur, atque, ut ita dicam, εὐτορον est, in eo quod lingua bene volvitur, et labia concinne moventur. Et venit huiusmodi verbum εὐδίνη, id est, τόρω, seu τήρω, ex quo etiam τορεύειν et τορεία, quæ sit apud Latinos cavatura, quam cælant cavatores. Τοῦ δίνου autem, qui etiam apud veteres rotationem cœlestem significat, derivatio est δίνη, de sustollendis aquis dicta, quales multæ sunt per repulsam in mari et in fluviis. Ab huiusmodi δίνη venit etiam locutio ἀργυροδίναι ποτάμοι, fluvii fluctus argenteos volventes.

217. Hoc autem εὐλαλον simpliciter ut commune quidem, etiam pulchre cogitatur : melius est vero cogitare tale os, illud quod Christianum est et bene loquitur velut orthodoxum. Talia namque concinunt Deiparam, etsi non juxta dignitatem hoc facere queant ; non tamen illa, quæ quidem bene versata sunt et diserta, sed non recte sciunt, unum in Trinitate Deum et dilectissimi Filii descensum apud nos, et ex virgine, ipsi conveniente, generationem. Syncopæ vero τοῦ ῥητρεύειν conformis est illa respiciens ad ῥήτρας ἐξέφηνεν, ut dictum est, illitteratos. Verbum autem μέλπειν se cum accusativo hic construitur, eo quod sumitur pro ὕμνεϊν, et sic ἔπαινεϊν. Ἀξίως vero securitatis causa præpositum est. Quis enim non Deiparæ laudes in carmine celebrat ? Attamen etsi omnes hoc facere studemus, juxta dignitatem attingere quod convenit, non possumus, licet aliunde dignius eam celebremus quam cæteros sanctos, quia dignum et justum est ita fieri. Ut autem aliter præviousque idem dicam, conantur quidem multi, cumctique gestiunt laudabilissimam ac beatissimam celebrare : ad hoc autem quod dignum est pertinere nemo valet nec valebit.

218. Hoc vero ἡλιγγίαν non significat vorticis desiderium ad instar τοῦ μαθητιᾶν et τυραννιᾶν et similibus ; sed passio cum sit corporalis et quidem aliter menti non conveniat, metaphorice tamen ad animam et mentem et cogitationem transfertur. Quod autem corporalis passio sit vertigo, non est ambigendum, siquidem plerumque supervenit et illis qui frequenter voluntur, unde quoque nomen habet, venit enim a τῷ εἰλεῖσθαι, ὁ ἡλιγγος, et eis qui ab excelso præruptoque loco in profunditatem magnam despiciunt ; quibus etiam genua metu commoventur et flectuntur, non solum quando visio præsentem agit, sed etiam quando post experientiam celsitudinem atque profunditatem recordantur. Ex necessitate vero τῷ ἡλιγγίῳ hic ponitur, sicut et in sequenti strophæ βδεῖν pro ὕμνεϊν ; quia talium versuum initia, vi ærostaticidibus, unum quidem iota, alterum autem ypsilon requirunt.

λέγεται. Εὐδίνητος ; δὲ γλῶσσα ἢ συμμέτρως ; ἔχουσα τοῦ δινεῖσθαι τοιαύτη δὲ ἢ μήτε, Ἀττικῶς εἰπεῖν, λίσπη κατ' ἑλλησφιν ἢ μὲν γὰρ μοχλοῦ ἂν δεῖτο κινήσασθαι, ἢ δὲ γλωττοπέδης ἢ ἑτεροῖα ; ἐποχῆς ; δύναται δὲ εὐδίνητον λέγεσθαι στόμα, καὶ τὸ φθειγόμενον τορῶς καὶ σαφῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν εὐτορον ἐν τῷ καὶ τὴν γλῶσσαν εὐ στρέφεσθαι, καὶ τὰ χεῖλη ἑναρμονίως κινεῖσθαι · καὶ γίνεται τὸ τοιοῦτον ἀπὸ τοῦ δίνου ὃ ἐστὶ τόρου τοῦ καὶ τήρου, ἐξ οὗ καὶ τορεύειν, καὶ τορεία ἢ καὶ καθατοῦρα παρὰ Ῥωμαίοις, ἣν διαχειρίζονται οἱ καθατόωρες τοῦ δὲ δίνου, ὃς καὶ τὴν οὐράνιον στροφὴν σημαίνει ἐπὶ τοῖς πηλοῖς, παράγωγον ἢ δίνη λεγομένη ἐπὶ ὑδάτων οὐστροφῆς, ὅποια πολλὰ κατ' ἀντίκρουσιν καὶ ἐν θαλάσῃ καὶ ἐν ποταμοῖς γίνονται · ἀπὸ δὲ τῆς τοιαύτης δίνης καὶ οἱ ἀργυροδίναι ποταμοί.

σ:ζ'. Τὸ δὲ εὐλαλον καὶ ἀπολικῶς μὲν καινότερον, καλῶς νοεῖται· κάλλιον δὲ νοῆται στόμα τοιοῦτον, τὸ Χριστιανικὸν καὶ εὐ λαλοῦν ὡς ὀρθόδοξον· τὰ γὰρ τοιαῦτα μέλπουσι τὴν Θεοτόκον, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἀξίαν τοῦτο ποιεῖν δύνανται· οὐ μὴν τὰ ἀπλῶς μὲν εὐστροφα καὶ ῥητορικά, μὴ εἶδῶτα δὲ ὀρθῶς τὸν ἐν Τριάδι ἕνα Θεὸν καὶ τὴν τοῦ ἀγιωτάτου Υἱοῦ καθόδον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐκ παρθένου περιούσης αὐτῆς γέννησιν. Τῇ δὲ τοῦ ῥητρεύειν συγκοπῇ σύστοιχος καὶ ἡ κατὰ τὸ ῥήτρας ἐξέφηνεν, ὡς ἐβρέθη, τοῦς ἀγραμμάτους. Τὸ δὲ μέλπειν σε μετὰ αἰτιατικῆς κήνταῦθα τέτακται διὰ τὸ λαμβάνεσθαι ἀντὶ τοῦ ὕμνεϊν, καὶ οὕτως ἔπαινεϊν. Τὸ δὲ ὀξίως ἀσφαλείας χάριν προτίθεται. Τίς γὰρ οὐ μέλπει τῇ Θεοτόκῃ τὰ εἰς ἔπαινον ; Πλὴν εἰ καὶ πάντες ἐπιβάλλομεν οἷτω ποιεῖν, ἀλλὰ πρὸς ἀξίαν ἐπιτυχάνειν τοῦ δέοντος οὐ δυνάμεθα, εἰ καὶ ἄλλως ἀξίως αὐτὴν μέλομεν ἢ περ τοῦς ἄλλους ἁγίους, διὰ τὸ ἄξιον καὶ δικαίον εἶναι οὕτω γινεσθαι· καὶ ἑτέρως δὲ τὸ αὐτὸ φράσαι γρηγορότερον σθένουσι μὲν πολλοὶ, πάντες τε ἐπιβάλλουσι μέλπειν τὴν πανύμνητον καὶ παμμικτήριστον τοῦ πρὸς ἀξίαν δὲ οὐδεὶς ἐφικέσθαι, οὕτε δύναται οὕτε δυνησεται.

σιη'. Τὸ δὲ ἡλιγγίαν οὐ θελοῖ βρεξιν ἡλιγγου πρὸς ἀναλογίαν τοῦ μαθητιᾶν καὶ τυραννιᾶν καὶ τῶν ὁμοίων, ἀλλὰ πάθος ἐν σωματικῶν, ἄλλως μὲν οὐ προσφύεται τῷ νῷ, τροπικῶς δὲ μεταφέρεται καὶ εἰς ψυχὴν καὶ εἰς νοῦν καὶ εἰς διάνοιαν· ὅτι δὲ σωματικῶν πάθος ὁ ἡλιγγος, οὐκ ἂν εἴη ἀμφιβαλεῖν ἐπιγινόμενος αὐτὸς ὡς μάλιστα τοῖς τε συχνὰ εἰλουμένοις, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔχει· παρὰ τὸ εἰλεῖσθαι γὰρ ὁ ἡλιγγος, καὶ τοῖς ἀφ' ὕψηλου καὶ κρημνώδους τόπου εἰς βάθος· πολὺ καταβλέπουσιν· εἰς φέδω καὶ τὰ γόνατα καταστέονται, οὐ μόνον ὅτε ἡ θέα ἐνεργεῖται, ἀλλὰ καὶ ὅτε μετὰ τὴν κελίαν τὸ ὕψος ἐκείνο καὶ τὸ βάθος ἀναπολήσουσιν· ἀναγκαστικῶς δὲ καὶ τὸ ἡλιγγίαν κήνταῦθα κείται, καθὰ καὶ ἐν τῷ ἐφεξῆς τροπαρίῳ τὸ βδεῖν ἀντὶ τοῦ ὕμνεϊν· διότι αἱ τῶν τοιοῦτων στίχων καταρχαί, τῇ τῆς ἀπροστυχίδος βίβλ, ἢ μὲν τὸ ἰῶτα, ἢ δὲ τὸ ὑ ἀπαιτοῦσιν.

σω. Ἵστέον δὲ ὡς οἱ λοιποὶ σοφοὶ δεξιῶς καὶ εὐμε-
 ῥδῶς καὶ, τὸ ὄλον εἰπεῖν, διδασκαλικῶς ὑποδεικνύ-
 ντες τοῖς φοιτηταῖς, τὸν κατὰ σῶμα Πιγγον γίνεσθαι
 κατὰ συστροφὴν ὕγρου, τοῦ μὲν περὶ τὴν κεφαλὴν
 ὡς ὄλον λιμνάζοντος, τοῦ δὲ ἀναδιδομένου ὡς εἰς
 ἐπιβολὴν, τὰς ἀνωτέρω βηθείσας δίνας τῶν ὕδατων
 οὐκ ἔγραψαν μὲν, ἄλλως δὲ ἀγράφως παρέδοσαν,
 Πιγγας ἔρμηνεύοντες ἰδιωτικῶς λέγεσθαι τύπων θη-
 λυκῶ, πρὸς θήλωνιν τοῦ καὶ τὸν Πιγγον κατὰ τινα
 τοιαύτην εἰλεῖσθαι δίνησιν· καὶ κατὰ σπουδὴν μὲν
 οὐδεὶς μὴ χυδαίξειν προθέμενος τοιαύτην λέξιν ἐρεῖ·
 σοφὸς δὲ τις οὐ πρὸ πάντων μακροῦ, ᾧ καὶ ἡμεῖς
 ἐφοιτήσασμέν ποτε, ἀσειζόμενος ἐπὶ τινι βήτορι
 ἀγλευκεῖ τότε καιροῦ, σκηπτουχὸν τὸν Περικλέα
 φημένῳ ἔγγράφως διὰ τὸν σκηπτῶν, ὃς ἐμπροσθὶν τῇ
 ἐκείνου οἰκίᾳ, χιλίας ἀπεκάλυψε πανοπλίας, ὧν ἕνα-
 κεν τυραννίδα μελετᾶν ἐκείνος ἐπεκλήθη· διὰ τοῦ
 τοιοῦτου ἰλιγγου ἐπαίξεν εἰς τὸν Σφαλτὸν σκηπτου-
 χον· οὗτος ἀνέπλεε διὰ τοῦ Βυζαντινοῦ πορθμοῦ,
 λουστόμενος εἰ πού εὐρήσει γλυκέα θερμὰ· καὶ ὡς
 εἶδε περὶ τοὺς αἰγιάλους· εἰλουμένας δίνας, ὅποια
 μυρία περὶ τοὺς τοιοῦτους δινοῦνται στρεφόμεναι,
 ἄκτυλον ἀπευθύνας ὡς ἐπιστρέψαι τοὺς ἀκροατὰς
 πρὸς τὴν καθ' ὕδατος ἐκαίτην εἰλησιν, εἶπεν ὡς·
 Εἴπερ ὁ δεῖνα παρῆν ἐνταῦθα, ἰλιγγίᾳν εἶπεν ἂν
 τοῦτ' ἐδῶκεν. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ὄλον ἡδυσμὰ τι
 πανηγυρικῆς ἐννοίας παρενεθεσθῶ τῇ ψῶδῃ ταύτῃ,
 κατὰ συγγνώμην ἀγαπητικὴν τὴν ἐν Θεῷ· ἐπεὶ τοι·
 καὶ οἱ τὰ θεῖα ἐσορᾶζοντες ἐν σεμνοτάταις ἐννοίαις,
 κόπου περιεληλυθότες αὐτοὺς, ὡς καὶ ὀκλάζειν κα-
 θιζήσαντες ἐπὶ βραχῦ, καὶ οὕτως παραμυθησάμενοι
 τὴν κίπρον ἐν τῷ καὶ ἄλλοις μέλη παρεισχρήθησαν,
 ὧν οὐκ ὀλίγα καὶ ἡ σεμνὴ θυμέλη παρενοσφίσαστο,
 αὐτὴς ἐξαναστάντες, τῆς ἀρχῆθεν σπουδῆς γίνονται,
 ὅποια τις ἐνταῦθα καὶ ἡμῖν πρόκειται.

honestas scena, rursus assurgente primitivam resumunt diligentiam, qualis hic etiam nobis pro-

219. Sciendum autem quod ceteri sapientes
 solerter et compendioso, et, ut totum dicam, di-
 dascalice subindicantes discipulis corporis verti-
 ginem fieri per volutationem humidi, alius quidem
 circa caput veluti stagnantis, alius autem sicut
 ad irruptionem assurgentis, superius dictas aquarum
 volutationes non scripserunt quidem, sed alias
 sine scripto tradiderunt, Πιγγας (vortices), expli-
 cantes idiotice dici genere feminino, ad ostenden-
 dum τὸν Πιγγον (vertiginem) juxta quosdam hu-
 jusmodi volutationem versari, et sedulus quidem
 nemo, vulgare loqui non præferens, hujusmodi
 dictionem usurpabit. Sapiens autem quidam, non
 longum tempus abest, cui nos etiam fuimus assi-
 dui, urbane loquens de quodam rhetore insipido
 hujus temporis, σκηπτουχὸν loquendo per scriptum
 Periclem, ob τὸν σκηπτῶν (fulmen), quod lapsum,
 in ipsius domum mille revelavit universas arma-
 ras, quarum causa tyrannidem affectare dictus
 est, per hujusmodi ἰλιγγον, hunc Deceptorem
 σκηπτουχὸν irrisit. Hic e portu recedebat per
 Byzantium fretum, ad se lavandum, sicubi cal-
 ces inveniret aquas calidas; et cum vidisset ad-
 littora volutos vortices, quales apud ista mille
 volutati gyranur, digito significans ut auditores
 verteret ad talem aquæ gyranur motum, ait:
 Si talis ille quidam hic adesset, ἰλιγγίᾳν, vertigine
 laborare, diceret hanc aquam. Sed hoc quidem
 veluti condimentum aliquod panegyricæ sententiæ
 interponatur huic odæ, cum charitatis in Deo
 venia, siquidem et illi qui divina sententiis majore
 state plena celebrant, labore circumveniente illos,
 ut paulisper in genua succumbere cogat, postquam
 ita laborem demulserunt quædam interponendo
 diversa carmina, quorum non pauca subripuit

220. Hoc autem: νοῦς ἄπας ἰλιγγίᾳ τὸν τόκον σου νοεῖν, non immerito dicatur etiam comprehendere spiritus circa Deum stantes, quos etiam ineffabilis Salvatoris Christi incarnatio latere tradita est: nec enim quidem isti mysterii profunditatem penetrare possunt. Deus qui prorsus initio absconditus ipsis erat, semetipsum illis revelavit; qui etiam detexit oculos roganti progenitori prophetæ et poetæ, ut medicaretur illius mirabilia. Sciendum autem quod poeta non dicit nullam mentem posse Salvatoris cogitare partum, sed ad hujusmodi cogitatum vertigine capi. Non enim ex necessitate vertigo tollit ab homine cogitandi facultatem. Licet vero talem demus vertiginem virtutem in nos, ut ipsa prorsus inertem faciat hominis mentem ad concipiendam Salvatoris Christi generationem humanam, non tamen sic vera loquitur qui dicit minime comprehendi dictum supra naturam partum. Multum enim illum sancti Patres minute discussurunt; et præsertim in hoc quod ipsius causam in salutem nostram exposuerunt.

σ'. Τὸ δὲ, νοῦς ἄπας ἰλιγγίᾳ τὸν τόκον σου νοεῖν, οὐκ ἂν ἀπεικῶτως λέγοιτο συμπεριλαμβάνειν καὶ τοὺς περὶ Θεὸν νόας, οὓς καὶ ἡ ἀκατανόητος ἐνανθρώπησις τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ λαθεῖν παραδέδοται· οὐκ ἂν γὰρ οὐδὲ ἐκείνοι προκύπτειν ἐς τὸ βάθος τοῦ μυστηρίου δύνανται. Ὁ Θεὸς πάντως ὁ τὴν ἀρχὴν κρυβεῖς αὐτοὺς, ἀνεκάλυψεν ἐκείνοις· ὁ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποκαλύψας αἰτησαμένῳ τῷ προπάτορι προφήτῃ καὶ μελωδῷ, ἐφ' ᾧ κατανοήσασθαι τὰ ἐκείνου θαυμάσια. Ἵστέον δὲ καὶ ὅτι οὐ λέγει ὁ μελωδὸς μηδένα νοῦν δυναθῆναι ἂν τὸν τοῦ Σωτῆρος νοεῖν τόκον, ἀλλὰ ἰλιγγίᾳν εἰς τὴν ἐκείνου φησι κατανόησιν· οὐκ ἐξ ἀνάγκης γὰρ ὁ Πιγγος ἀπάγει τοῦ ἀνθρώπου τὸ νοεῖν. Εἰ δὲ καὶ δώσωμεν τῷ ἰλιγγῷ τοιαύτην ἰσχὺν ἐφ' ἡμῶν ὡς ποιεῖν αὐτὸν ἀπράκτειν παντὸς νοῦν ἀνθρώπου εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ κατὰ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν τοκετοῦ, ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἀληθεύει ὁ λέξων μηδὲως κατανοήσασθαι τὸν εἰρημένον ὑπὲρ φύσιν τόκον· πᾶν γὰρ αὐτὸν οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐλεπτολόγησαν· καὶ μάλιστα ἐν οἷς τὴν αἰτίαν αὐτοῦ ἐξέθεον τὴν ἐπὶ σωτηρίᾳ ἡμῶν.

221. Si vero modum illius pertinentes maxime A mirandum, ut ex immaculata virgine seminis experie, renuerunt per totum τὸ quomodo scrutari, non est hoc ignorantia neque cogitandi privatio, sed prædicta vertigo; quam oculorum tenebrationem dicunt interpretes. Qui enim didicerunt et noverunt melius quam nos quod in hominis puri generatione non materia spermatica humida efficit illum foetum, qui primo quidem, juxta magnum David, non est elaboratus, postea vero bene articulatus est, et promittit ultimum hominem, sed quod juxta locutionem ipsorum, spermatica ratio intellectuales et invisibiles foetus formationem perficit; quidam adhuc etiam magis mysteriosum ac divinum scrutari, quomodo dicerentur non attendisse modo divini incarnationis illi ab ipso Deo incitati, divinis initiati, et ita super hominem sapientes facti? Hic autem officiosius observandum quomodo vertigine laboret omnis spiritus considerando ineffabilem Filii Dei partum ex virgine. Et interea præsumendum quod ex verbo εἰλασθαί et ex hujusmodi vortice quadamque volutatione, dicta est vox λιγγος vertigo. Postea præcidendum quod mens humana, postquam vertit et tanquam in semetipsam gyravit, multaque et longa curavit, multaque sollicite peregit, an forte ex hac volutatione posset idem vel aliquid simile invenire, in cogitationem reversa, necnon accuratam adepta comprehensionem quod nihil aliquid tale fuit aut unquam futurum est, exinde vertiginem subit intelligentem soporemque prudentem; et sic retenta a tali studio, remittit ab Inquisitione, et glorificat omnipotentem Filium et illam quæ præter opinionem eum genuit.

222. Hoc autem: cum amore glorificamus, tanquam aliquid extraordinarium melodus adscripsit. Qui enim ex toto corde glorificant Deum ipsiusque sanctissimam Matrem atque sanctos, juxta quemdam mirum stuporem hoc faciunt, continuo clamantes ex more: Gloria. Non autem idem est, procul dubio, stupor et amor, nec simul ex necessitate cunctis stupentibus supervenit illa desiderare per quæ sit stupor. Multi namque sola miratione percussi, constiterunt nihil inde desiderantes, et aliquando multum odio tenentes. Nos autem, inquit, o summa Regina, te cum amore glorificamus; tanquam amor mirationem vinceret, ipsiusque locum occuparet; vel potius uterque maneret simul apud nos, eodemque modo nobiscum existeret ac concordiam haberet: una quippe desiderio mirationeque capimur. Ideo te cum amore glorificamus. In his autem τὸ ὄθεν causativum est, ut sensus quinti versus talis sit: Quoniam omnis eloquentia a te superatur, augustissima Deipara, et omnis meus vertigine laborat tuum cogitando partum, ideo nos glorificamus te, non multiloquio sicque operi supra virtutem addicti, sed vel hoc ipsum: Gloria tibi, vel aliud quid venerabile, vel saltem hoc angelicæ salutationis: Ave, seu salve, cantantes.

ρχα'. Et δὲ τὸν τρόπον ἐκεῖνου περιερχομενοὶ τὸν παραδοξότατον τὸν ἐκ παρθένου ἀφθόρου καὶ ἀσπύρου, ἀπηγήναντο ἐπιζητεῖν διὰ τέλους τὸ πῶς, οὐκ ἔστιν ἀγνοια τοῦτο εἶπαι στέρησις τοῦ νοεῖν, ἀλλὰ λιγγος ὁ προρόρηθεις· ὃν σκοποδίνην φασὶν οἱ ἐρμηνεύοντες· οἱ γὰρ μαθόντες καὶ εἰδότες κάλλιον ἢ περ ἡμεῖς, ὡς καὶ ἐν τῇ γενέσει τῇ κατ' ἀνθρώπων τὸν ἀπ' ὧς, οὐ τὸ ὕδατον σπερματικὸν ὕγρὸν ἀποτελεῖ τὸ τοῦ ἐμβρύου, πρῶτα μὲν ἀκατέργαστον, κατὰ τὸν μέγαν Δαβὶδ, εἶτα εὐδιόρθρωτον, ὃ ἐπαγγέλλεται τὸν ὑστερον ἀνθρώπον· ἀλλὰ ὁ, κατ' ἐκεῖνους εἰπεῖν, σπερματικὸς λόγος ὁ νοητὸς καὶ ἀόρατος τὴν ἐμβρυοπλαστικὴν ἐκτελεῖ· καὶ μυστικώτερον ἐστὶ ἐκβαθύναντες καὶ θεϊότερον, πῶς λεχθεῖεν ἂν μὴ ἐπιβαλεῖν τῷ τρόπῳ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως ὑπ' αὐτοῦ Θεοῦ ἐναγόμενοι καὶ τὰ θεῖα μουόμενοι καὶ οὕτως ὑπὲρ ἀνθρώπων σοφισζόμενοι; Ἐνταῦθα δὲ θεωρητέον πραγματικώτερον, πῶς λιγγίφ' ἡμεῖς ἅπας νοεῖν τὸν ἐκ Παρθένου ἀβήρον τόκον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ τέως προληπτέον ὡς ἐκ τοῦ εἰλασθαί καὶ τοιαύτης εἰνῆς καὶ στροφῆς τινος, εἰρηται ὁ λιγγος· μεθ' ὃ ἐπιτητέον ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς συστρέφας, καὶ ὄσον εἰς ἑαυτὸν εἰληθεῖς, καὶ πολλὰ καὶ μακρὰ μελετήσας, καὶ πολλὰ μεριμνήσας εἰποι τοιαύτης εἰλήσεως; δυνηθεῖς ἐξευρεῖν ἢ ταυτὸν ἢ ἀλλὰ ὁμοίον τι, ἐπανακάμψας εἰς νόησιν καὶ κατάληψιν ἀκριθεῖ τὴν τοῦ μηδὲν τι ἄλλο τοιοῦτον ἢ γενέσθαι ποτὲ ἢ γενήσεσθαι ἂν, πάσχει ἐκεῖσιν λιγγον ἐννοῦν· καὶ κάρων ἐμφρονα· καὶ ἀνεθεῖ; τοῦ οὕτω σπουδάζειν, παρτεται τῆς ζητήσεως, καὶ δοξάζει τὸν ἀπειροδύναμον Κύριον, καὶ τὴν παραδόξως τεκοῦσαν αὐτόν.

σπβ'. Τὸ δὲ, σὺν πόθῳ δοξάζομεν, ὡς παρτίλοξόν τι ὁ μελωδὸς παρεσημήνατο· οἱ γὰρ ὀλοφύχως δοξάζοντες τὸν Θεόν, καὶ τὴν ἀγιωτάτην αὐτοῦ μητέρα καὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, κατὰ τινὰ τεραστικὴν ἐκπληξιν τοῦτο ποιοῦσιν, ἀναβώμενοι αὐτίκα καὶ τὸ Δόξα κατὰ τὸ σὺνηθεῖς· οὐτε δὲ ταυτὸν ἀναντιβήτως τῇ ἐκπληξίᾳ ὁ πόθος, οὐτε συμπάρεσιν ἐξ ἀνάγκης ἅπασιν τοῖς ἐκπληττομένοις τὸ καὶ ποθεῖν ἐκεῖνα εἰ· ὧν ἡ ἐκπληξὶς γίνεται· πολλοὶ γὰρ ἐκπλαγέντες μόνον, ἐπαύσαντο μηδὲν τι ποθήσαντες· ἔστι δὲ οὐ καὶ μισήσαντες λίαν πάνυ. Ἡμεῖς δὲ, φησὶν, ὧ παντάνασσα, σὺν πόθῳ δοξάζομεν σε· ὡς τοῦ πόθου τὴν ἐκπληξιν ἐκνικησάντος, καὶ ἀντεισαχθέντος ἐκεῖνου, μάλιστα μὲν οὖν σὺν ἐκείνῳ μένοντος παρ' ἡμῖν καὶ συζυγούντος ἐν τῷ συνδυάζεσθαι· ἅμα γὰρ καὶ ποθοῦμεν, καὶ ἐκπληττόμεθα· διὰ καὶ σὺν πόθῳ σε δοξάζομεν ἐν τούτοις δὲ τὸ ὄθεν αιτιολογικὸν ἔστιν, ἵνα ὁ νοῦς τοῦ πέμπτου ἔπους εἴη τοιοῦτος· Ἐπειδὴ ἅπαντα ῥητορεία ἡτιῶται σου, ὧ πάντα γε Θεοτόκε, καὶ νοῦς δὲ ἅπας λιγγίφ' τὸν τόκον σου νοεῖν, διὰ τοῦτο ἡμεῖς δοξάζομεν σε, οὐ πολυλογούντες, καὶ οὕτως ἔχειροῦντες τοῖς ὑπὲρ δύναμιν, ἀλλὰ ἡ αὐτὸ τοῦτο αναφθεγγόμενοι τὸ, Δόξα σοι, ἢ ἄλλο τι γεραρὸν, ἢ ἀλλὰ αὐτὸ τὸ Καίροις; ἢ Καίρε, τὸ ἀγγελικὸν προσφῶ· ἡμα.

Τροπάριον πρῶτον τῆς ἐννάτης ᾠδῆς.

A

Troparium primum oda nona.

XCVI. Ὑδεῖν εἰσὶε τὴν φυσίζων κόρην ·
Μόνη γὰρ ἐν δίνῃσι κεκρύφει Λόγον,
Νοσοῦσαν ἀλθαίνοντα τὴν βροτῶν φύσιν,
Ὅς δεξιῶς κλισμοῖσι νῦν ἰδρυμένος
Πατὴρς πέπομφε τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος.

Cantare decet naturam vivificantem puellam :
Sola enim in profundis occultavit Verbum,
Ægrotanti medeus mortalium naturæ:]
Quod dextris selibus nunc sedens
Patris, misit gratiam Spiritus.

σγ'. Ἐς τὴν πανύμνητον Θεοτόκον ἀκονεῦον καὶ ἐν παρὼν τροπάριον, ὡς ἐβρέθη ἐν τοῖς παρὶ τοῦ εἰρημοῦ, ἐπικρίνει δέον εἶναι ὑμνεῖσθαι αὐτὴν ὡς μόνη ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν ἐμφορηθεῖσαν Θεοῦ, καὶ ἀγαπηθεῖσαν αὐτῷ· καὶ ἔνθεον καὶ θεοδόχον οὐ κατὰ διαγωγὴν ἐνάρετον, ἢ κατὰ τὸν πρεσβυτάτον καὶ ἀγιώτατον Συμεῶν, ἀλλὰ ὡς ἀληθῶς ἐν γαστρὶ δεξαμένην ἐκείνου, ὃ ἔστι κυοφορήσασαν· φοῖσε γὰρ, φησὶν, ἦγουν πρέπει, οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων ση- μσιῶν τοῦ εἰσικεν ἀρροστέα ἐνταῦθα, ὑδεῖν ἦτοι ᾄδειν καὶ ὑμνεῖν ὡς καὶ προεγράφη, τὴν φυσίζων κόρην, ἦγουν τὴν μητροπάρθενον, ὡς μετ' ὀλίγα εἰρησεται· μόνη γὰρ κεκρύφει ἦγουν ἐκρυψεν ἐν ταῖς, ὡς ὁ προηγησάμενος τὴν ἐξηγησὶν λέγει, λα- γύσαν αὐτῆς, ἃς δίνας, φησὶν, ὀνομάζει ὁ ποιητὴς, λόγον τὸν κυρίως, τὸν ἐνυπόστατον, τὸν τῷ Πατρὶ συγκαθήμενον, τὸν ἀλθαίνοντα ἦτοι θεραπεύοντα, καὶ ἰατροῦντα τὴν καὶ νοσήσασαν τῶν ἀνθρώπων φύσιν καὶ νοσοῦσαν καὶ οὐδὲν παυσομένην νοσεῖν, ἔω; τὰς ἀμαρτητικὰς καχεξίας κακῶς ποιοῦσα, κρῖσεται καὶ εἰσοικίζεται.

B

C

D

σδ'. Ἐνθα σημαῖωσαι ὡς ἐπεὶ ἐν τῷ νόμῳ ἐν εἰρησι κεκρύφει Λόγον, οὐκ ἐδήλωσεν ὡς Λόγον ἐφη τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἐπήγαγε μὲν σαφηνείας χάριν ἐν αὐτῇ ἀλθαίνειν θεραπευτικῶς ἡμᾶς νοσοῦντας, οὐα φυσῶν καὶ σωμάτων ἰατρον. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλως λόγος θεῖος ἰώνται ἀνθρώποι, διὰ τοῦτο, πρὸς πλείω καὶ εἰλικρινεστάτην σαφηνείαν, ἐπάγει καὶ ταῦτα· Ὅ; ἦγουν ὁ βῆθελς Λόγος ἰδρυμένος νῦν ἐν δεξιῶς κλισμῶς ὃ ἔστι θρόνους μεγαλωσύνης τοῦ Πατρός, κατὰ τὸ, Ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, πέπομφε τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, οὐ τὴν ἑορτὴν σήμερον ἀγο- μεν. Καὶ τὸ μὲν ὀλικὸν ἀγαθὸν τῆς τροπικῆς ἐννοίας, τοῦτον τῶν δὲ κατὰ λέξιν τὸ μὲν ὑδεῖν ἦν μὲν εἰπεῖν κοινότερον ὑμνεῖν ἀλυμάντως τῇ ἀκροστιχίδι· ὃ δὲ παροξύτονος μελωδικὸς τόνος τοῦ, Χαίροις, Ἄνασ- σι, τὸ ὑμνεῖν ἀπαγαγόν, τὸ ὑδεῖν ἀντεισήγαγεν· ἔπαρ ἀπὸ τοῦ ᾄδειν παρῆχθαι κατὰ τινα γλῶσσαν·

223. Ad laudabilissimam Deiparam respiciens et ista strophe, sicut in his quæ spectant ad nexum fuit dictum, oportere decernit illam celebrare veluti solam ex omnibus generationibus Deo repletam ipsique dilectissimam; et a Deo allatam ac visitatam non secundum vitam virtute prælitam, nec secundum venerabilem sanctissimumque senem Simeonem, sed velut eam quæ suscepit illum in ventre vel in utero tulit. Ἐοικε, decet enim, inquit, sive convenit, nulla siquidem ex aliis significacionibus τοῦ εἰσικεν hic aptatur, ὑδεῖν sive ᾄδειν, exaltare celebrare hymnisque, sicut dictum est, cantare, φυσίζων κόρην, sive virginem matrem, ut paulo post docetur: sola quippe κεκρύφει sive ἐκρυψεν, abscondit, sicut lux interpretationis dicit, in ilibus suis, quæ δίνας (vortices) vocat poeta, illum qui proprie est Verbum, consubstantialium ac consessorem Patri, τὸν ἀλθαίνοντα, sive qui curat ac sanat ægrotatam et ægrotantem, et nunquam ab ægrotatione cessaturam hominum nature, dum peccatorias dispositiones male habens, accipitur et in novam habitationem eligitur.

224. Hic observandum quod, quoniam in locutione: νόμῳ ἐν δίνῃσι κεκρύφει Λόγον, non clare significavit se dicere Verbum Filium Dei, adjecit quidem evidentiæ causa illum curite nos ægrotantes sanare, tanquam animarum ac corporum medicum; quoniam autem aliunde divinis verbis sanantur homines, ideo propter majorem nitidioremque evidentiæm adjecit et ista: Qui dictus Verbum, nunc constitutus in dexteris κλισμῶς; (sedilibus) seu thronis magnitudinis Patris, secum illud hoc: Sedit ad dexteram Dei, misit gratiam Spiritus, cujus hodie festum celebramus. Et quidem tale est universum tropicæ sententiæ bonum. Quoad autem dictionem, verbum quidem ὑδεῖν communius fuisset dicendum ὑμνεῖν acrostichide kalva; sed melodus tonus super penultimam dicti, Χαίροις, Ἄνασσα, removens verbum ὑμνεῖν, τὸ ὑδεῖν in ejus locum adduxit; quod a verbo ᾄδειν esse derivatum iusta quamdam doricam linguam sicut veteres.

225. Ἡ δὲ φυσίζω; κόρη, sic componet, ut dictum est, virginem matrem: hoc quidem φύσαι, quod est genuisse, matri aptatur; istud autem κόρη ad idem redit ac virgo. Prorsus autem illa quæ genuit, talis virgo permanens, virginem matrem significat. Hoc autem φυσίζω;ς, Græcus ille suavis poeta quidem epithetum terræ novit, quæ sic dicitur, vel quia generat zeas (φύει ζεῖας), ut sit terra, tanquam ex parte ζεῶν, φυσίζω;ς, sive πάνσπερμος; unde πανσπερμία derivatur; vel aliter φυσίζω;ς, quæ res ad vitam (ζωὴν) necessarias generat. Scribitur autem apud hunc poetam

σε'. Ἡ δὲ φυσίζω;ς κόρη, οὕτως ἂν συνθήσει τὴν ὡς ἐβρέθη μητροπάρθενον· τοῦ μὲν φύσαι ὃ ἔστι γενῆσαι, τῇ μητρὶ ἀρροστομένου· τῆ; δὲ κόρη; εἰς ταυτὸν λούσης τῇ παρβένῳ· πάντως δὲ ἡ φύσασα ἐν τῷ μένειν τοιαύτη κόρη, τὴν μητροπάρθενον σημαίνει· τὸ δὲ φυσίζω;ς ὃ μὲν Ἑλληνικῶς γλυκὺς ποιητῆς γῆ; ἐπιθέτον εἶδα, λεγομένης οὕτω ἢ παρὰ τὸ φύσιν ζεῖας, ἵνα ἢ φυσίζω;ς γῆ ὡς ἀπὸ μέρους τῶν ζεῶν ἦτοι πάνσπερμος; ὅθεν ἡ πανσπερμία παράγεται· ἢ ἄλλως φυσίζω;ς ἢ φύουσα τὰ πρὸς ζωὴν γράφεται δὲ παρ' ἐκείνῳ τῷ ποιητῇ διὰ τοῦ μικροῦ ἢ παραλή;ουσα τῆς παρ' αὐτῷ φυσίζού;ς,

per o breve penultima vocis φυσίζου juxta dacty-
li dispositionem; et ex hujus ordinatione brevis
scripturæ ratio quaerenda est. Et ita quidem est
illa Græca φυσίζου. Deipara vero φυσίζου signi-
ficatur esse mater vitæ, quæ ante omnia est, et quæ
in omnibus participatur Dei, cujus in nomine,
sicut scriptum est, vitam habemus.

226. Somnus autem dominicus φυσίζου, in
carmine beatissimi melodi Marci positus, magnam
poscit mirationem, non habens, puto, in universo
mundo, vel aliud simile verbum conjuge, vel alias
comparari potens, et in æquilibrium poni divini,
jucundi, suavis et divinitus afflati successus. Mihi
certe recordanti nunc illum φυσίζου somnum
supervenit requiescere et tanquam dormire voluptate
captus; pectusque sentiebam impetu latum ad
exeundum pectoribus ut apud dominum istum Mar-
cum essemus, vel illum ad nos alliciendo, vel
saltem apud illum manendo. Jaceat ille somnus
φυσίζου, et repositum corpus, cui cogitatio illius
inhæret, jam satis curati ab his qui secundum
istum vitæ cupidus sunt, φιλέζουσι, ut ita dicam, et
ideo pulchritudinis amantes, statim autem honesti
quoque expertes homines.

227. In universum autem est κόρη quælibet virgo,
vel a κορῶ, quod est exorno; naturaliter enim in
ornamenti curam est prona hujusmodi puella;
ut ostendit ille qui reprehendit hominem aurum
gestantem in hoc: Ad bellum venit aurum gestans
ut puella; vel tanquam pura, a κορῶ, id est, puri-
ficio, ex quo venit νεωκόρος, ille qui templum puri-
ficat et dicitur etiam σηκοκόρος propter eandem
rationem. Aliunde vero puella quoque talis dicitur
ad respectum cum illa quæ vocatur oculi pupilla
nobisque dilectissima est: dilecta nempe cuncta
puella virgo est et his qui genuerunt et his qui se
gerunt ut amatores; et custodia judicaria digna,
aliquatenus apud nos in thalamo servata puella,
sicut intra palpebras ista pupilla: hæc, quæ fre-
quenter clauduntur et aperiantur, proprie per
ascensionem ac demissionem pupillas custodiunt
adversus insidias exteriorum corporum, quæ tre-
menda sunt, sive percussoria, sive aliter læden-
tia, cum introducuntur: sic etiam pupillas virgines
servat thalamus intra portas ocludentes eas ut
difficile conspiciantur. Ideo sanctissimæ pupillæ
procum, sanctum Joseph, aliquis vivide simul ac suaviter celebravit, ipsum custodire virginem, ut pu-
pillam oculi, concidens.

228. Hoc autem, μόνη γὰρ ἐντὸς κεκρύφει λόγον,
intelligi potest veluti pro: illa una; sed potius
pro, seclusa a conjuge, sive viro; ut secundum
istud: solius unigenitor unigeniti Filii Pater, sicut
ante scriptum est, accommodetur ibi etiam hoc:
solius unigenitrix unigeniti Filii mater. Hoc vero:
ἐν δίνῃσι, si quis non juxta dictam veterem inter-
pretationem in feminino genere scribat, sed potius,
ἐν δίνουσι, quod idem est ac viscera sive intestina,
ionice poeticum est, sicut antea τὸ ἐν γλώσσησιν
aut γλώσσαις; et inferius: κλισροῖσιν αὐτὴ κλισμοῦς.

κατὰ δακτύλου ἀπρητισμένον· καὶ τὴν αἰτίαν τῆς
τοιαύτης μικρογραφίας ζητητέον ἐν τοῖς ἐκείνου·
καὶ οὕτω μὲν ἡ Ἑλληνικὴ ἐκείνη ἔχει φυσίζου· ἡ
δὲ φυσίζου θεοτόκος ζωῆς μήτηρ δηλοῦται εἶναι
τῆς πρὸ πάντων, καὶ μεταδοτικῶς ἐν πᾶσι τοῦ θεοῦ,
οὗ ἐν τῷ ὀνόματι, καθὰ γέγραπται, ζωὴν ἔχομεν.

σκι'. Ὁ δὲ φυσίζου ὕπνος ὁ κυριακός, ὁ κείμε-
νο; ἐν ἄσματι τοῦ μακαριωτάτου μελωδοῦ Μάρκου,
θαῦμα ἐθέλει πολὺ, οὐκ ἔχων ἐκεῖνος ἐν ὄλω, οἶμαι,
τῷ κόσμῳ ἢ συζυγοῦν ἄλλο ῥῆμα τοιοῦτον ἢ ἄλλως
ἀντιπαρατεθῆναι δυνάμενον, καὶ ταλαντευθῆναι εἰς
ἀντιστήκωσιν ἐπιτυχίας θείας καὶ ἀστείας, καὶ γλυ-
κείας, καὶ ἐνθεαστικῆς· ἐμοιγ' οὖν ἐνθεσμημάτων
ἄρτι τὸν φυσίζου ἐκεῖνον ὕπνον, ἐπῆλθεν ἀνεῖσθαι
καὶ ὡς οἶον ὕπνου ὕψ' ἠδονῆς· καὶ τὸ στήθος ἡσθί-
μην ὀρμώμενον ἐκθρόσκειν στηθῶν ὡς πρὸς τῷ
κυρίῳ ἐκείνῳ Μάρκῳ γενέσθαι, καὶ ἡ ἐφελκυσσῆσθαι
αὐτὴν πρὸς ἡμᾶς, ἢ ἀλλὰ παρ' ἐκεῖνον μέναι· καὶ
κεῖσθαι ὕπνο; ἐκεῖνος ὁ φυσίζου, καὶ τὸ λεκτικὸν
σῶμα, ᾧ ἡ καρ' ἐκεῖνου ἐνοια ἐγκέται, ἰκανῶς ἤδη
τημεληθῆντα ὑπὸ τῶν καρ' αὐτὸν φιλοζῶων, ὡς οὐ-
τως εἰπεῖν, καὶ δι' αὐτὸ φιλοκάλων, αὐτίκα δὲ καὶ
ἀπειροκάλων ἀνδρῶν.

σκι'. Κόρη δὲ καθόλου πᾶσα παρθένος, ἢ παρὰ τὸ
κορῶ τὸ καλλωπιζῶ· ἐπιβρέπης γὰρ φύσει ἐς ἐπι-
μειλιαν καλλωπιτισμοῦ ἢ τοιαύτης κόρης, ὡς δηλοῖ καὶ
ὁ ψέγων ἄνδρα χρυσοφόρον ἐν τῷ - Ἦλθεν εἰς πόλε-
μον χρυσοῦν ἔχων ἦτε κούρη· - ἢ ὡς καθαρὰ παρὰ
τοῦ κορῶ τὸ καθαίρω, ἐξ οὗ καὶ νεωκόρος ὁ τὸν
ναὸν καθαίρων ὁ δ' αὐτὸς καὶ σηκοκόρος; διὰ τὸν
αὐτὸν λόγον· καὶ ἄλλως δὲ κόρη ἢ τοιαύτη κατα-
ἀναφορὰν τὴν πρὸς κόρην ὀφθαλμοῦ, τὴν φιλιότητα
ἡμῖν· φίλη γὰρ καὶ πᾶσα παρθένος κόρη τοῖς τε
γεννησαμένοις, καὶ τοῖς περὶ ἔρωτα; καὶ φυλακῆς;
δὲ ἀξιοῦται, καθὰ καὶ παρ' ἡμῖν ἢ κόρη, θαλαμῶ-
μένη ἐκείνη ὡσπερ καὶ αὐτὴ ἐντὸς τῶν βλεφάρων·
ἄπερ συχνὰ κλειόμενα καὶ ἀνοιγόμενα κυρίως τῇ
ἀναβάσει καὶ καταβάσει τὰς κόρας συντηροῦσιν
ἀνεπιβουλεύτους τοῖς ἐξῴθεν φοβεροῖς, ἢ πληκτικοῖς,
ἢ ἄλλως λυμαινομένοις ἐν τῷ παρεισδύεσθαι· καθὰ
συντηρεῖ καὶ τὰς κόρας παρθένους ἢ θαλάμους;
ἔσω θυρῶν ἐγκλειουσῶν αὐτάς; εἰς δυσόρατον· διὸ
θαυμασιῶς τὸν τῆς ἀγιωτάτης κόρης μνηστῆρα τὸν
ἄγιον Ἰωσήφ, ἐμπεψέ τις γοργῶς ἄμα καὶ γλυκείως,
φυλάξει τὴν παρθένον ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ.

σκη'. Τὸ δὲ - μόνη γὰρ ἐντὸς κεκρύφει λόγον· νοῖτο
μὲν ἂν καὶ ἀντὶ τοῦ μία αὐτῆ, μάλιστα δὲ ἀντὶ τοῦ
μεμονωμένη τοῦ συζυγοῦντος, ὅς ἐστιν ἀνὴρ· ἵνα
κατὰ τὸ, μόνου μονογεννήτορ μονογενοῦς Υἱοῦ Πέ-
τερ, ὡς καὶ προγέγραπται, προσαρμύση καὶ ὡς τὸ,
μόνου μονογεννήτρια μονογενοῦς Υἱοῦ μήτηρ· τὸ
δὲ, ἐν δίνῃσι, εἰ τις οὐ κατὰ τὴν εἰρημένην καλαὴν
ἐξήγησιν ἐν γένει γράφει θεληκῶ, ἀλλὰ μάλλον ἐν-
δίνουσι, ὃ ταυτὸν ἐστὶ τῷ σπλάγγουσι ἢ ἐγκάτοι, πο-
ητικόν ἐστὶν ἰωνικῶς· καθὰ πρὸ αὐτοῦ τὸ, ἐν
γλώσσησιν ἤγουν γλώσσαις, καὶ κατωτέρω τὸ κλι-

αμοίσιον ἔχουν κλιμαξ· οὐδετέρου δὲ γένους τὸ ἐνδίνωσιον, οὗ εὐθεία τὸ ἐνδίνον, τοῦ ἐνδίνου· ἐνδίνω δὲ τινὲς μὲν τὰ ἐντερα εἶπον, ὡς οἶον ἐνδον ἴνας, ἀπὸ τοῦ αὐτὰ νευρώδης· οἱ δὲ ἀκριδέστεροι ἀπλῶς τὰ ἐντόσθια, ὧν καὶ ἡ νηδὺς καὶ ἡ γαστήρ καὶ ἡ μήτρα· ἡ δὲ χρῆσις τῆς λέξεως ταύτης ἐπὶ τῷ ἐν Ἑλλήσι σοφῶ ποιητῇ ἐν τῷ - δὲ δὲ ψαύσει ἐνδίνων- ἔχουν ὅστις ἀνοκτίσας· ψαύσει τῶν ἐγκλίτων, διελθῶν ἕως ἐκεῖ τὸ δόρυ.

σθ'. Τὸ δὲ κεκρύφει Ἀττικῶς ἐγράφη μετὰ μίδης αὐξήσεως, ὡς εἰ τις εἶποι τετύφει· τὸ δὲ κοινῶς ἐπιτελεῖ ἐκεκρύφει καθὰ καὶ ἐτετύφει· εἰ δὲ ἐκ τοῦ τοιούτου κεκρύφει ὁ κεκρύφαλος γίνεται γυναικεῖος κόσμος, οὐδὲν αὐτὸ πρὸς τὰ παρόντα. Ἀλθαίνειν δὲ λέγεται τὸ θεραπεύειν, ἀπ' οὗ καὶ ἡ καναλθῆς τὸ καλὸν φάρμακον· γίνεται δὲ παρὰ τὸ ἄλλεσθαι. Ταῖς μὲν γὰρ νοσοῦσι τηκόμενον τὸ σῶμα συμπιπτει· τὰ δὲ τῶν ὑγιαίνωντων ἐξάλλεται ὡς αὐξήματα καὶ ἐξαιρούμενα ζωογόνῳ πνεύματι φυσικῶ· διὸ ἀστέως οἱ παλαιοὶ σοφοί, καθὰ καὶ προσηρῆται, τὴν φύσιν παρὰ τὸ φυσῶν ἀξιοῦσι παρηχθῆαι· οὗτοι δὲ τὸ ἀλθαίνειν καὶ ἄλλεσθαι λέγεται, ὅθεν καὶ ἀλθαία τὸ φυτὸν, καὶ κύριον δὲ ὄνομα, δηλοῖ καὶ ὁ γράψας τὸ, ἀλθητος δὲ χεῖρ. Χρῆ δὲ παρασημήνασθαι νῦν ὅτι ἀλθαίνει τὴν βροταίαν φύσιν ὁ Κύριος, καὶ ἄλλως μὲν, μάλιστα δὲ εἴπερ αὐτῇ θεραπεύεσθαι σπεύδει, ὅτι καὶ καναλθὲς αὐτῇ φάρμακον ἐκαίνε ἔστιν.

οἱ. Ἰστέον δὲ ὅτι κρύφει τὴν παρθένον εἰπὼν ἐν δίνωσι λόγον, διερμηνεύει ἐνταῦθα τίνα φησὶ λόγον· οὗτε γοῦν λόγον τὸν κοινῶς προαγόμενον ἢ ἄλλον τινὰ ὅμοιον αὐτῷ εἰπεῖν ἔστιν, ὡς οὐδὲ ἐν τῷ, Πνεῦμα ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις, κοινόν τι νοεῖται πνεῦμα, οὐδὲ μὴν τὸν κατὰ γένεσιν σπερματικόν, ὃν οἱ φυσικοὶ κατέλαβον, ἀλλὰ τὸν τοῦ Πατρὸς θεοῦ τὸν ὑπερούσιον ὃ ἐργον καὶ τὸ νοσοῦσαν ἀλθαίνειν τὴν φύσιν ἡμῶν· ἀλθαίνειν δὲ, προσφυῶς αὐτῷ· προσφυῆς δὲ ἐκείνῳ, τὸ καθὼς ἀκούει, οὕτω καὶ ἰατρεύειν· ἀκούει δὲ τουτέστιν ὀνομάζεται λόγος· οὐκοῦν λόγῳ καὶ ἰατρεύει· ὡς ἐθάβρησεν ὁ φάμενος τὸ - Ἐπὶ λόγον, καὶ ἰαθήσεται ὁ νοσῶν - καὶ ὡς ἐπειράθη ὁ παράλυτος, καὶ ὡς ἀνέστη κληθεὶς ὁ Αἰζαρος· ἴσται δὲ ὁ Σωτὴρ πάγκοινο; ἰατρὸς οὐ τοῦδε ἢ ἐκείνου, ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπίνην ὅλην φύσιν· εἰς δὲ τὸ, Καθὼς ἀκούει οὕτω καὶ ἰατρεύει, ἐνθυμητέον τὸ, Καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἐξῆς. Ἀκούω δὲ δίκαιος, δικαίως· ἔρα κρίνω· καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστὶ· δηλον δὲ ὡς τὸ ἀλθαίνειν τὴν τῶν βροτῶν φύσιν πρὸς διαστολήν ἐβρήθη τῶν μερικῶς θεραπευόντων.

οἱα'. Περὶ δὲ θρόνου θεοῦ δεξιῷ ἀρκούντως ἐπιλοζώφισαν οἱ ἄγιοι· ἐξ ὧν καὶ αὐτῶν ἔχουσαν φιλητὰ μὲν εὐαγγελικῶς τὰ δεξιὰ εἶναι, ἀνάπαλιν δὲ τὰ ἀριστερὰ ὅθεν λαϊκὸς τις καὶ ἐπαρίστερος ἐσκωπταί· εἰ δὲ ἀποδεκτὰ εἶναι μᾶλλον τὰ δεξιὰ, χρῆσιμον ἐκ τῶν παλαιῶν, καὶ τὸ, Ἐπλήγη τ' ἐπιπέδια, ἔχουσαν τὰ καιρία μέρη τοῦ σώματος· καὶ τὸ - Ἐπίπνοισι γε οἱ δεξιοί· - Εἰ δὲ τι χρῆ ἐνταῦθα καὶ χεῖρα ἐκείνῳ,

A Neutralis vero generis est τὸ ἐνδίνωσιον, cuius nominativus est ἐνδίνον, genit. ἐνδίνου. Ἐνδίνω vero quidam τὰ ἐντερα dixerunt, tanquam ἐνδον ἴνας, eo quod nervosa sunt; accuratiores autem simpliciter τὰ ἐντόσθια, quorum sunt venter, uterus et matrix. Hujus autem dictionis usus habetur apud poetam in Græcis sapientem in hoc: δὲ δὲ ψαύσει ἐνδίνων, sive quicumque jaculans attingerit viscera, hucusque lanceam indigens.

229. Hoc autem κεκρύφει Attice scriptum est cum uno augmento, tanquam si quis diceret τετύφει: forma vero communis integra est ἐκεκρύφει sicut ἐτετύφει. Quod si vero ex hujusmodi κεκρύφει, venit κεκρύφαλος, muliebri ornamentum, nihil ad præsens hoc attinet. Curare vero dicitur ἀλθαίνειν, a quo venit ἡ καναλθῆς, id est, bonum medicamentum. Derivatur autem ex ἄλλεσθαι: ægrotantibus enim tanquam maceratum concidit corpus; quæ vero sanorum sunt exsiliunt tanquam accreta physicoque spiritu vivifico elata. Ideo festive sapientes antiqui, sicut dictum est, τὴν φύσιν a verbis φυσῶν (inflare) derivatam existimant. Quod autem τὸ ἀλθαίνειν etiam ἄλλεσθαι dicitur, unde est ἀλθαία, genus plantarum, et proprium nomen, ostendit ille qui scripsit: ἀλθητος δὲ χεῖρ. Nunc autem est præterea notandum quod ἀλθαίνει (sanat) mortalem naturam Dominus, etiam alias, sed maxime cum ipsa, quando medicamen istud optimum ipsi datur, sanari festinat.

230. Sciendum autem quod virginem in visceribus Verbum abscondisse dicens, interpretatur quod ibi Verbum dicat. Non dicendum est igitur esse verbum commune vel aliud ipsi simile, tanquam in hoc: Spiritum innova in visceribus, non aliquis communis spiritus intelligitur; nec etiam illius generationis spermaticum, quod physici cogitaverunt, sed Verbum Dei Patris supersubstantiale; cuius opus est ægrotam sanare naturam nostram, et sanare prout ipsi naturale est. Naturale autem est ei, sicut audit, sic et sanare; audit autem, id est nominatur Verbum: igitur verbo quoque medetur, sicut fidenter tenuit ille qui dixit: Dic verbum, et sanabitur ægrotans; et sicut expertus est paralyticus, et sicut surrexit vocatus Lazarus. Sanat autem Salvator, medicus omnibus communis, non hos vel illos, sed humanam naturam totam. Relate vero ad hoc: Sicut au lit, sic sanat; recogitandum est istud: Sicut audio, iudico, etc. Audio vero justus; iuste proinde iudico, et iudicium meum justum est. Evidens autem est quod curare mortalium naturam ad distinctionem eorum qui partim medentur fuit dictum.

231. De divino autem dextero throno sufficienter disseruerunt sancti; ex quibus ipsis etiam tenemus dilecta quidem secundum Evangelium esse dextera, e contrario autem esse sinistra: unde lævus quidam etiam ἐπαρίστερος; iocose dictus est. An autem magis acceptabilia sint dextera, prodesse potest id antiquorum: Ad dexteram percussus est, sive præcipuis in partibus corporis; et istud: Laboriosi

sunt dexteri. Si vero quoque hic oportet considerare dexteram manum illam misericordem, cujus opes nesciet sinistra, non est solum dicendum quod jam ab alio sapiente scite cum symbolo dictum est: Utraque manu misericordiam fac et exhauri divitias: non enim ita sciet tua sinistra quod dextera tua facit; sed etiam: Eleemosyna donetur sola dextera, operaria, virili, symbolice divinam operationem exprimente, ab ipsa natura, sicut speculantur physici sapientes, honorata, naturaliter ad operandam commode disposita, et, quod vividius est, illa quæ ad recipiendum bene probatur. Sinistram autem sinas omittere quæ sunt ad eleemosynam, cui opus est diligentia, festinatione multa, concitatione sive contentione, atque, ut omne opportune dicam, dexteritate, quibus orbatur sinistra, nata quidem et ipsa fieri dextera, sero autem forsitan hujusmodi prosperans in bono, ut ambidexterum perficiat hominem: tardescit enim cognis læva, impeditque dexteram a bono, et in aliis actionibus quibus non apte viret, et in eleemosynæ actu quem cum pompa et ostentatione pharisæice splendescere gestit.

232. Omnino vero non in bonum veteribus sinistrum habebatur. Quod malum augurium reputarint læva, quid oportet dicere? Manu vero manum sinistram tangere, abominandum erat: amabatur autem maxime dextera. In pactis sicut in juramentis dexteram dexteris fiducialiter jungebant; et usque ad hodiernum diem fidentes homines sibi mutuo dexteram porrigunt. Bene vero operans natura, quæ dextera quoque scribendi functionem assignavit, paucas sinistras honestare solet hujusmodi bono. Bonum est mercatoris navibus dexter paries inclinat; et hunc seligit proverbium volentibus salvare. Magnum autem dexteritatis est etiam decus, quod orientales mundi partes dexteram esse statuunt sapientes. Si vero laudibus oportet superexaltare dexteram, vide mihi dextera Excelsi mutationem, et dextera Dei virum, quem in regia potestate confirmavit sibi, dexteramque manum Domini, quæ glorificata est in virtute, quæ vulneravit inimicos, quæque, ad abundantiam gloriæ suæ, contrivit adversarios.

233. Si vero quoque repugnantes Domini dextera cogitemus, a quibus se cuti idiri, magnus David precatur, ipsosque sinistros ponamus, ut consecutio poscit, quis a sinistris esse vellet aut ordinem et constitutionem ita sinistram laudare? Fidem autem et ipsa faciet apostolica piscatio, non esse fructum a sinistris, siquidem apostoli, cum a dexteris, jussu Domini, laxavissent rete, copiosa captura mirationeque multa repleti sunt. Si vero exornata læva, fucata et cerussata bonis verbis, quibus dextera sinistra quidem ex dextera vocata est; ex particula autem eum nominata est eudonymos, ad solem extollatur, recogitandum est nam fellis, et botrum amaritudinis, et sepulcrum dealbatum, et gustus dulcimaros, et barathra floribus circumfusa; tali-

Α ελεφμονα δεξιαν σκεψασθαι, ης το εργον ουκ επιγνωσεται η αριστερα, ου μόνον εστιν ειπειν το φθασαν εσφυως ηδη παρ' αλλου σοφου ρηθηναι συμβολικως, ουι Αμφοτεροις ελεει και εξαντλει τον πλουτον ουτω γαρ ουκ αν αριστερα σου επιγνοη ο τι ποτε η δεξια σου ποιει Αλλα και οτι Μονη τη δεξιη μεταδιδοτω η ελεημοσυνη, τη εργατικη, τη ανδρικη, τη συμβολογραφουση θειαν πραξιν, τη υπο της φρεως αυτης τετιμημενη, ως θεωρουσιν οι φυσικοι σοφοι, τη πεφυκια δρην ευμαρω, και θερμότερον, τη και δεκτικη, ευαποδεκτω την δε λαϊν αφες απρατειν τα γε εις ελεημοσυνην, η χρεια σπουδης και συντομιας πολλης και συντονιας εκτου συντασσεως, και το παν καιριως ειπειν, δεξιότητος, των αποστέρειται η λαϊα, πεφυκια μὲν δεξια γινεσθαι και αυτη, οψι δὲ ποτε τοιουτον επραγουσα καλον, ως αμφιδειξον αποτελειν τον ανθρωπον καθρευεται γαρ οκνοσα η αριστερα, και αποκωλυει την δεξιαν του καλου εν τε αλλαις πραξεσι καθ' ος αφυως ενεργει, και οτι δε την ελεημοσυνην εκφαλνει θριαμβευουσα και φιλενδεικτειν ποιουσα φαρισαϊκως.

σβ'. Οπως δε ου προς αγαθου τοις παλαισι το αριστερον τιθετο και ως μὲν δυσωμνιστα ενουμιζοντο τα λαϊα, τι χρη και λεγειν; Χειρι δε χειρης αφασθα αριστερα, απωμοτον ην επιλειτο δε μαλιστα η δεξια και οι δεξιουμενοι εν συνθηκαι; οσα και ορκος επεποιθησαν τα; δεξιου και μεχρι και εσθρι πιστουμενοι ανθρωποι, δεξιας αλληλοις εμβαλλουσιν. εϋ δε ποιουσα η φυσικη και το γραφειν αποκληρωσασα τη δεξιη, ολιγας αριστερας τοιουτω καλω αποσεμνυνει θελει και καλον δε πλοιοις εμπροκοις τοιχοις ο δεξιου και η παροιμια τον τοιουτον επιλεγεται τοις εθελουσιν σωζεσθαι. Μεγα δε φιλοτιμημα δεξιότητος, και οτι τα του κοσμου ανατολικα δεξια τιθενται ειναι οι σοφοι. ει δε υπερυψωσαι την δεξιαν χρη επαινετικως, θεωρει μοι δεξιας Υψιστου αλλοιωσιν, και ανδρα δεξιας Θεου εν κεινω βασιλικως εκραταλωσιν εαυτω και δεξιαν χειρα Κυριου δεδοξασμενην εν Ισχυι και θραυουσαν εχθρο; και τω πληθει της δοξης; αυτου συνερθουσαν τοι; υπεραντιους.

σγ'. Ει δε και του; ανθεστηκοτας τη του Κυριου δεξιη εννοησόμεθα, εξ των φυλαχθηναι υπ' αυτου ο μεγας Δαδιδ ευχεται, και αριστερους αυτου; οαμ:θα ως η των προς τι απαιτει ακολουθια, τις αν ελοιτο αριστερα ειναι, η ταξιν και θεσιν ουτω; αριστεραν επαινειν; Πιστωσεται δε και αποστολικη αγρα εν εν τοις αριστεροις ακαρπωτον, οι εν δεξιοις δεσποτικη κελευσει χαλκισαντες, αγρας τε σαφλου; και θαυματος πολλου επιλησθησαν. Ει δε κομμωτικω; εστα; μενη πεφυκιωμενη τε η λαϊα, και εψιμωθωμενη αγαθοις ρημασιν ος αριστερα μιν εκ του αριτου εκληθη; εκ δε του εϋ ονομασθη εϋνομο; ανατελινεται εις εξαρμα, ενδυμητεον ασφαλην χολης, και βοτρυν πικριας, και ταφον κεκοιμημενον, και γεϋσεις γλυκυπικρους, και βραθρα περιηθημενω;

καὶ παραβλητέον τοῖς τοιοῦτοις τὰς ἀγαθωνόμους ἅ τῃν ἀριστεράν, καὶ τὴν ἐκείθεν εὐωνομον. Ὁκνῶ γὰρ καὶ ἑτερείας παραθεῖναι λέξεις, ὡν τοῦνομα μὲν ἦδύ, τὸ πρᾶγμα πικρὸν, καὶ ἡ προγραφή μὲν ζωὴ, θάνατος δὲ τὰ ἐντός· ὡν μία καὶ τὸ κατὰ κοινὴν συνήθειαν ἔλεος τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῖς πολλοῖς· ἢ τὴν θεοῦ ἐργίαν διὰ χαλᾶς, καὶ ὅσα δὲ τοιαῦτα, Θεοῦ φασιν ἔλεος, εὐφημότερον· οἶδασι δὲ καὶ τράχηλοι ἀνθρώπων ὑγρότητα πικραίνουσαν ἀλγῆμασι κατὰ τι πάθος, ὃ καλοῦσι γλυκύ· καὶ οἶδα μὲν τὴν Σολομώντειον σοφίαν ἀγαθὰ φέρουσαν, ἀλλὰ μὲν ἐν τῇ δεξιᾷ μεγάλα ἐκείνα, ἑτεροῖα δὲ τινα ἐν τῇ ἀριστερᾷ· ὀκνῶν δὲ πολυπραγμοῦν ἐπὶ πλέον τὸ τοιοῦτον κεφάλαιον, καθιστῶ ἕως ὧδε τὸ φιλοδέξιον σέμμα, γινόμενος τῶν ἐφεξῆς ἑορταστικῶν μελῶν.

οὐδ'. Καὶ δὴ λέγω ὡς ὁ κλισμὸς, ἐν θρόνον εἰπομεν, εἰς ἀνάκλιτρον μᾶλλον κυριολεκτικῶς ἑρμηνεύεται, ὃ γίνεται ἐκ τοῦ ἀνακλίνειν. Εἰ δὲ γινόμενος ὁ κλισμὸς ἐκ τοῦ κλίνω, διὰ τοῦ σ προφέρεται, νοητέον ὡς οὕτω καὶ ἐκ τοῦ μολύνω γίνεται μολυσμός. Ὅρα δὲ ὅτι ἐπικρίνας ὁ μελωδὸς εἰπεῖν ἐν καταρχῇ τοῦ τρόπαριου ποιητικώτερον ὕδειν τὸ ὑμνεῖν, διέγνω χρῆναι καὶ ἄλλας παρασπείρει λέξεις ἐν αὐτῷ ποιητικᾷ· οὐκοῦν ἐπήγαγε τοιοῦτον ὄνομα σεμνὸν τὴν φυσίξων, καὶ τὰ ἐνδία, καὶ τὸ ἀλθλίειν. Ἰδοὺ δὲ καὶ τοὺς κλισμοὺς· εὖ εἰδῶς αὐτὸς ὅπως ἐνδέχεται διαχειρίζεσθαι τὰ μελικὰ ὡς κοινοῖς μὲν ἀναπληροῦν τὰ κοινὰ, τοῖς δὲ μὴ τοιοῦτοις τὰ κρήκοντα.

οὐε'. Ἰδρυμένος δὲ καὶ ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ἀπλῶς καθήμενος· καὶ μετῆνεκται ἡ λέξις ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς εἰς τὸν Θεόν· προσαχθεῖσα ὑπ' ἐκείνου καθὰ καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐκ τῶν ἡμετέρων προσήχθησαν αὐτῷ· ἵνα καὶ ἐντεῦθεν ἠθικῶς παιδευόμεθα ἐξιδουῖσθαι καὶ ἡμᾶς τὰ ἐκείνου θεομιμητῶς καὶ φιλοθέως, καθάπερ ἐκεῖνος τὰ ἡμέτερα· εἰπεῖν δὲ μᾶλλον ἀκριδῶς, εἴπερ ἄλλοθι που ἱερὰ λέξις τὸ ἱδρῶσθαι, καθὰ καὶ προεδήλωται, ὧδε μάλιστα τοιαύτη ἐστὶ κατ' ἐπίτασιν ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Τὸ δὲ νῦν οὐκ ἀφετόν συντετάχθαι τῷ Ἰδρυμένω, ἀλλὰ μεθελκυστέον εἰς τὴν πέπομφεν, ἵνα ἦ ὅτι Νῦν πέπομφεν ὁ Σωτὴρ Χριστὸς τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, οὐκ ἰδιάζων χωρὶς, ἀλλὰ συνεδριάζων τῷ Πατρὶ· πάντως δὲ νῦν πέμψας, ὅτε καὶ ἑορτάζομεν, καὶ πρὸ τούτου ἀεὶ ὡσαύτω; ἔπεμπε τὴν αὐτὴν χάριν τοῖς ἀξίοις αὐτῆς· καὶ οὐδὲ εἰς τὸ ἐξῆς παύσεται ποτε οὕτω ποιῶν, ἵνα προσαρμόση καὶ τῇ τοιαύτῃ θείᾳ δωρεᾷ τὸ νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

οὐε'. Τὸ δὲ πέπομφε χαρακτηρὰ ἔχει διπλοῦν ὀριστικοῦ παρακειμένου, ἐνεργητικοῦ τε δηλαδὴ καὶ μέσου· ἐνεργητικοῦ μὲν διὰ τὸ φῖ τὸ ἐκ τοῦ πέμψω πέμψω. Εἰ γὰρ, φασιν, ὁ μέλλον διὰ τοῦ φῖ, ὃ παρακείμενος διὰ τοῦ φῖ· μέσου δὲ διὰ τὸ ο' τὸ μικρὸν, ὃ παραλήγεται μέσος παρακείμενος ὁ ἔχων δισύλλαβον μέλλοντα παραλήγόμενον τῷ ε· εἰ γὰρ ἐν δισύλλαβῳ, φασί, μέλλοντι τὸ ε εὐρεθῆ, εἰς ὁ αὐτὸ τρέπει ὁ μέσος παρακείμενος· ὅσον σπερῶ ἔσπορα· κατὰ

busque conferendum est bonas sinistrae famae et dictionem exinde euvonum. Omittit enim caeteras comparare dictiones, quarum nomen est quidem dulce, res autem amara, et programma quidem vita, mors autem interiora : quarum una quidem est iuxta communem morem Dei misericordia apud multos, qui divinam iram in gaudio, et quaecumque caetera hujusmodi, Dei misericordiam pie dicunt. Sciunt autem etiam hominum colla humiditatem exasperare dolores ad quamdam attinentes passionem, quam dulcem vocant. Scio quoque Salomonis sapientiam bona ferentem, sed alia quidem in dextera magna, diversa vero quaedam in sinistra. Nolens autem hujusmodi caput diutius explorare, hucusque sisto dexterae amicam inquisitionem, et ad sequentes festivitatis melodias redeo.

234. Jam vero dico quod ὁ κλισμὸς, quem thronum diximus, in ἀνάκλιτρον (torum reclinatorium) magis proprie exponitur, quo venit a verbo ἀνακλίνειν. Si vero veniens ὁ κλισμὸς a verbo κλίνω, cum σ profertur, cogitandum est quod similiter ex μολύνω fit μολυσμός. Vide autem quod, si melodus in initio strophæ magis poetice dicere ὕδειν verbum ὑμνεῖν, selegit, scite judicavit oportere quoque alias dictiones in ea spargere poeticas : ideo introduxit hujusmodi venerandum nomen τὴν φυσίξων, et τὰ ἐνδία, et τὸ ἀλθαλίειν, necnon et τοὺς κλισμοὺς, bene sciens quomodo conveniat administrare meloda, ut communibus quidem impleantur communis, non autem talibus quæ diversa requirunt.

235. Ἰδρυμένος autem hic sumitur pro simpliciter sedente. Transfertur autem dictio ex nostris ad Deum, admissa ab illo, sicut et alia quaecumque ex nostris ipsi applicantur ; ut exinde quoque moraliter discamus nobis appropriare quæ sunt illius per imitationem ac pietatem, sicut ille nostra sibi propria facit. Ut autem accuratius loquar, si quopiam alibi sacra dictio est τὸ ἱδρῶσθαι, uti præmonstratum est, hic maxime cum intentione talis est erga Dei Filium. Adverbium autem νῦν usinendum est ordinari cum verbo ἱδρυμένος, sed transferendum ad τὸ πέπομφεν ; ut sensus sit : Nunc misit Spiritus gratiam Salvator Christus, non separationem agens, sed considerans Patri. Profsus autem nunc, quando festum agimus, missa gratia, semper etiam antea similiter eandem gratiam merentibus misit ; nec in futurum sic agens unquam cessabit, ut hujusmodi divinæ largitioni conveniat nunc et semper et in sæcula.

236. Verbum autem πέπομφε duplicem habet characterem indicativi perfecti ; activi scilicet et medii : activi quidem per τὸ φῖ, quod est e verbo πέμψω πέμψω ; si enim, inquirunt, futurum formatum per φῖ, perfectum per φῖ ; medii vero, per ὀ breve, quod in penultima tenet medium perfectum habens disyllabum futurum cum penultima ε : si enim, aiunt, in disyllabo futuro littera ε inventa fuerit, ipsam in ὀ vertet medium perfectum ; veluti

σπερὼ ἔσπορα. Secundum igitur duas hujusmodi regulas, cum duo sint ex κέμπω, indicativi perfectas, quorum primum quidem, activum, est πέπεμα per ε, medium autem πέπομα per ο; perfectum igitur πέπομα characterem habet duorum, activi quidem per φί, medii vero per ο breve. Tale autem est κέκλοφα ex πρᾶσente κλέπω, cujus etiam, cum naturaliter duo sint perfecta, activum κέκλοφα, et medium κέκλοπα, activi quidem est τὸ φί, medii autem τὸ ο. His autem prorsus simile est etiam τέτροφεν. In alio autem ordine verborum habetur quoque εἰδὸς Ionice et Attice εἰσικεν, εἰσικε λέλογχε et ἐνήνοχε. Est autem alio modo media dicere talia perfecta, quia medium enuntiatione tenent inter activa proprie dicta, et media. Ἡ χάρις autem Spiritus ex τῷ χαίρειν derivatur, et ex τῇ χαρῆ, qua gaudent spirituales, cum desideratum possident, et ideo merentur a Deo secundum Evangelium audire : gaudete : sicut enim dicitur κίθαρα κίθαρις, sic etiam χαρὰ χάρις.

Troparium 2 odæ nonæ.

Quoscumque inspiravit deiflua gratia,
Splendentes, fulgurantes, permutati,
Externam permutationem, decentissimam,
Æquipotentem, indivisibilem cognoscentes, [camus.
Sapientem triplicis splendoris substantiam glorifi-

237. Strophe, præsens est mixtura, theologice recordationisque Trinitatis hymni, in quem moraliter desinit ab altissimo incipiens : dicit enim : Quibuscumque spiravit a Deo fluens gratia, ad lucendum et fulgendam et ὀνείταν sive extraneam mutationem et convenientissimam operandum, glorificamus, et omnino glorificare debemus sapientem irilucentem substantiam, Trinitatem scilicet, indivisibilem scientes illam, quatenus dissecari non omnino potest, ut ab invicem personæ separentur ; sed in unum solum credantur et intelligantur et doceantur tres unus Deitatis personæ. In his autem potest verbum δοξάζομεν consulte cogitari : si vero non extendit penultimam, hoc Iouicæ indifference est. Quoad autem reipsa indivisibilem in tribus personis substantiam, et dictum de ipsa sensum, recogitandum est magnum sanctum qui dixit simul ac sciuntur, etiam atomis coalescere, sive non esse sectos sectura dividente, qualem dicimus, quaingeretur deitas in substantia trius, vel in trina deitate substantia. Et ita quidem recte ponitur hujusmodi sententia strophæ.

238. Sed ad melius adhuc attendendum est : honorabilem sui ipsius prædicationem ibi poeta exponit, in communionem commode latitantem. Sermone namque laudans eos qui sanctam Trinitatem glorificant, in commune sese prorsus immiscet tanquam qui melode et magnificenter illam celebravit et ita glorificavit. Dicit ergo : Quibuscumque ex nobis spiravit Spiritus gratia, ipsi prorsus, hujusmodi gratia lucentes, et extraneæ mutati, et æqualem sanctæ Trinitatis potentiam

αὐτὸν τοὺς τοιοῦτους δύο κανόνας ὀριστικῶν παρακαίμενων δύο γανομένων ἐκ τοῦ πέμπω· ὧν ὁ μὲν πρῶτος καὶ ἐνεργητικὸς πέπεμα διὰ τοῦ ε, ὁ δὲ μέσος πέπομα διὰ τοῦ ο· ἄρα ὁ πέπομα παρακαίμενος τὸν χαρακτῆρα ἔχει τῶν δύο, τὸν μὲν τοῦ ἐνεργητικοῦ διὰ τὸ φί, τὸν δὲ τοῦ μέσου διὰ τὸ ο μικρόν. Τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ κέκλοφα ἐκ τοῦ κλέπω ἐνεστώτος, οὗ καὶ αὐτοῦ δύο φύσει παρακαίμενων ὄντων τοῦ κέκλοφα ἐνεργητικοῦ καὶ μέσου τοῦ κέκλοπα, τοῦ ἐνεργητικοῦ μὲν ἔστι τὸ φί, τοῦ μέσου δὲ τὸ ο· ὁμοίον δὲ τούτοις ἀπαραλλάκτως καὶ τὸ τέτροφεν· ἐν ἀλλῇ δὲ συζυγίᾳ ῥηματικῇ καὶ τὸ εἰδὸς Ἰωνικῶς, καὶ τὸ εἰσικεν Ἀττικῶς, καὶ τὸ λέλογχε, καὶ τὸ ἐνήνοχε· καὶ ἔστιν εἰπεῖν τρόπον ἄλλον μέσους τοὺς τοιοῦτους παρακαίμενους, ὡς μεταξὺ πῶς ὄντες τῇ προφορᾷ, τῶν ἰδίως ἐνεργητικῶν λεγομένων, εἰ δὲ καὶ τῶν μέσων. Ἡ χάρις δὲ τοῦ Πνεύματος ἐκ τοῦ χαίρειν παρῆται, καὶ τῆς χαρᾶς ἦν χαίρουσιν οἱ πνευματικοί, τὸ ἐρετὸν ἔχοντες, καὶ δι' αὐτὸ ἤξωμένοι θεοθεν εὐαγγελικῶς ἀκούειν τὸ, χαίrete· ὡς γὰρ φασι κίθαρα κίθαρις, οὕτω καὶ χαρὰ χάρις.

Troparium secundum τῆς ἐννάτης φθῆς.

XXVII. Ὅσοις ἐπνευσεν ἡ θεοβόρυτος χάρις,
Λάμποντες, ἀστράπτοντες, ἠλλοιωμένοι,
Ἵθνεῖαν ἀλλοίωσιν, εὐπρεπεστάτην,
Ἰσοθενοῦσαν, τὴν ἀτμητον εἰδότες,
Σοφὴν τριφεγγον οὐσίαν δοξάζομεν.

σλζ. Θεολογίας κρῆμα τὸ παρὸν τροπάριον καὶ ὑπομνήσεως ὕμνον τριαδικῶν, εἰς ὃν καταλήγει ἠθικῶς ἐκ τοῦ ὑψηλοτάτου ἀρξάμενον· λέγει γὰρ ὅτι ὅσοις ἐπνευσεν ἡ θεοβόρυτος χάρις, ὡς λάμπειν καὶ ἀστράπτειν καὶ ἠλλοιωθῆναι ὀνείταν ἔχουσαν ξένην ἀλλοίωσιν εὐπρεπεστάτην δοξάζομεν, καὶ δοξάζωμεν πάντως ὀφειλομένην τὴν σοφὴν τριφεγγον οὐσίαν, τὴν τριαδικὴν δηλαδὴ, ἀτμητον εἰδότες αὐτὴν κατὰ τὸ μὴ τέμνεσθαι διαμπλῆ ὡς καὶ χωρίζεσθαι ἀλλήλων· ἀλλὰ εἰς μόνον ὅσον πιστώσασθαι καὶ νοῆσαι, καὶ διδῆσαι τὰ τρία πρότωπα τῆς μιᾶς θεότητος· ἐν τούτοις δὲ δύναται τὸ δοξάζομεν καὶ συμβουλευτικῶς νοεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ ἐκτείνει τὴν παραλήγουσαν, ἰωνικῆς τοῦτο ἀδιαφορίας ἐστίν. Εἰς δὲ τὴν ὄντως ἀτμητον τριπρόσωπον οὐσίαν, καὶ τὸν εἰρημένον ἐπ' αὐτῇ νοῦν, ἐνθυμητέον καὶ τὸν μέγαν ἅγιον δὲ ἔφη, ἄμα τῷ ταμεῖν, ἐπισυνάπτειν τὰ άτομα, ἔχουσαν τὰ μὴ τεμνόμενα τομῇ διαιρητικῇ, ὅποیان ἐφαμεν, δι' ἧς ἐριούσιος φαντάζοιτο ἄν θεότης ἢ οὐσία τριθεῖας· καὶ οὕτω μὲν ἐρῶς διακείται ἡ τοιαύτη τοῦ τροπαρίου ἔννοια.

σλγ. Ἐπιβαλεῖν δὲ εἰσέτι κάλλιον· σμνήν περὶ αὐτολογίαν ὃ μελωδὸς ἐνταῦθα ἐκτίθησι λυθάνουσαν εὐμεθέδως διὰ κοινοποιήσεως. Σεμνολογῶν γὰρ τοὺς τὴν ἁγίαν Τριάδα δοξάζοντας, συνασάγει πάντως ἐν τῷ κοινῷ καὶ ἐκυστὸν, ὡς ἐμμέτρως αὐτῇ καὶ μεγαλειῶς ὕμνολογήσαντα καὶ οὕτω δοξάζαντα. Λέγει ὃν δὲ ὅσοις ἐξ ἡμῶν ἐπνευσεν ἅγιον Πνεῦμα· ἡ χάρις, αὐτοὶ πάντως λαμπρυνθέντες τῇ τοιαύτῃ χάριτι καὶ ξένως ἠλλοιωμένοι, καὶ τὸ τῆς ἁγίας Τριάδος ἰσοθενῆς εἰδότες, ταυτὸν δ' εἰπεῖν,

ἐγνωότε· ὡς ἐν τῷ εἰρημῷ τῆς τρίτης φθῆς δεδή-
λωται· ἥτις ἅγια Τριάς οὐχ ἀπλῶς οὐσία ἐστίν, οὐδὲ
ἀπλῶς τρίφεγγος, ἀλλὰ κατὰ τινα τρίαξιν ἐπιθέτων,
σοφῆ τρίφεγγος οὐσία· αὐτοὶ τοίνυν οὕτω λαμπροὶ
ὄντες καὶ τὰ θεῖα σοφοί, δεόντως καὶ δοξάζομεν.
Καλῶς δὲ ἄρα καὶ ἀποστολικῆ μεθόδῳ, ἐν Κυρίῳ
κρυπταὶ ὁ θεὸς οὗτος μελωδὸς παποιδῶς ἀληθεύειν·
καὶ γε ἀληθεύει Θεοῦ χάριτι· οὐχ ἀπορητέον δὲ
πῶς ὁ μελωδὸς ἠρξέσθῃ, οὐσίαν εἰπὼν τὴν ὑπὲρ
πᾶσαν οὐσίαν ἁγίαν Τριάδα· ἀλλ' ἐνθυμητέον ὅτι
κἂν μὴ ὑπερούσιον ῥητῶς εἶπεν αὐτήν, ἀλλὰ τρόπον
ἄλλον τὴν αὐτὴν ἔνοιαν ὑπεκρούσατο ἀσφαλῶς·
οὐσία γὰρ σοφῆ τρίφεγγος, ἡ ἀγιωτάτη μόνη καὶ
ἁνωτέρω ἐβρέθη Τριάς.

sententiam iulo subiudicavit : substantia namque sapiens, trilu-
cida est.

αὐτ'. Ὅρα δὲ τὸ ἐπνευσεν, σεμνότερον ὄν τοῦ
ἔφανε καὶ ἔλαμψε καὶ πάντων τῶν τοιούτων, καὶ
οἰκειότερον τῷ ἔορταζομένῳ ἁγίῳ Πνεύματι· οὐ τὴν
χάριν θεόρρυθτον ἐξ ὑγρᾶς κἀναυῦθα τροπῆς ἐφη ὡς
καὶ ὀμβρουμένην ἀνωθεν ἐπὶ ἀναφυχῆ τῶν πιστῶν,
καὶ πλύνουσαν ἁγίῳ τε βαπτίσματι καὶ λοιποῖς
θεοῖς καθαρσίοις, καὶ ἀρδύουσαν ἀβλακας θείας,
καὶ ἀβύουσαν πνευματικὰ σπέρματα, καὶ κατακλύ-
ζουσαν ἀμαρτίας· καὶ ὅλως ἀνωθεν ἐκχεομένην προ-
φητικῶς ἐπ' ἀγαθῶ τῶν τοιούτου Πνεύματος
ἁγίων ψυχῶν· τοιούτοις δὲ λόγοις χυτὴ ἀν εἶη ἀνω-
θεν μεταφορικῶς ἡ θεῖα πνευματικὴ χάρις, καὶ
ὀμβρητὴ καὶ ῥυτὴ, ἥδη δὲ ὑγρὸν πνεύουσα πνευμα-
τικῶς, εἴ τι χρὴ καὶ οὕτω φράσαι ἀρχαϊκῶς, ὥστε
προσφωῶς τὸ ἐπνευσεν ἐπὶ τῆς θεορρύτου χάριτος
εἶπεν ὁ μελωδὸς· καὶ ἄλλως δὲ τὸ αὐτὸ σεμνῶσαι,
ὡς περ ἔρπει πρὸς τινα τὸ ἔρπειν, καὶ βαδίζει τὸ
ποδῶν, καὶ ἐπιπετάνονται τὸ πτηνόν, καὶ νήχεται
ποῦ τὸ νηκτόν, οὕτω πάντως πνέει καὶ ἀερία πνοή,
φυσικὴ μὲν αὕτη, συμβολογραφουσα δὲ ὡς οὐχ ἂν
ἀντισητὴς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὁ καὶ ἐκ τοῦ πνέειν
καὶ τῆς κατ' αὐτὸ πνοῆς ὠνόμασται.

σμ'. Πνοὴν δὲ φημι ἐνταῦθα, οὕτε τὴν ἀπόγειον
ὅποις πολλὰ περὶ ἡμᾶς πνέουσιν ἀήματα, οὕτε τὴν
ἐκ καπνῶδους ἀτμοῦ, καὶ οὕτω ξηρᾶν· ἀλλὰ τὴν
ἀφ' ὕψους καὶ φύσει ἐνικμον καὶ ὑγρᾶν· τοιαύτη
γὰρ νῦν χρησιμεύει τῷ μελωδῷ τροπικῶς, ἵνα δι'
αὐτῆς φιλοσοφῆσῃ θεολογικῶς· διὸ καὶ δυνάμενος
εἰπεῖν ὅσους ἐπνευσεν ἢ θεόδλυτον χάριν ἔφρασεν·
γῆθεν γὰρ τὸ βρῦον καὶ τὸ βλύον, εἰ καὶ γενικῶς
ῥητὰ εἰσι καὶ αὐτά. Προέκρινε δὲ τὸ θεόρρυθτος χάρις,
ἵνα ἐκ τοῦ ἐπνευσε καὶ ἐκ τοῦ θεόρρυθτος ὡς ἐκ
πνευματώδους ἐνύγρου νέφους ὕψηλοῦ κορίσσηται
καὶ ἀστραπαλὴν ἔνοιαν τὴν ἐν τοῖς πνευματικῶς
ἀστράπτουσι πιστοῖς, καὶ νόημα λαμπηδόνας τὸ ἐν
τοῖς λάμπουσι μαθηταῖς, κοινὸν ὑπάρχον αὐτὸ καὶ
ἀστραπῆς λαμπύσης καὶ ὑγρότητος ὀμβρηρᾶς ἀπο-
πλουούσης καὶ λευκανούσης καὶ ποιούσης οὕτω λάμ-
πειν· καὶ κείσθω καὶ ἡ τοιαύτη σχέψις ἐπὶ σεμνώ-
ματι τοῦ ἐπνευσε καὶ ἐξῆς· ἐνθα ἔνοια; παρέφρασαν
ἢ φράσας ἀπὸ τοιούτων μεταφορῶν ἐμελώδησε,
ἕξου ὧν οὕτω ποικιλλεσθαι μεταφοραῖς καὶ παρα-

A scientes, sive cognoscentes, ut in carminis tertii
nexu monstratum est; quæ sancta Trinitas non
simpliciter substantia est, nec simpliciter trilucens,
sed juxta quamdam triaxim epithetorum, sapiens
triluclida substantia; ipsi proinde sic fulgentes et
in divinis sapientes facti, ut oportet, etiam glorifi-
camus. Pulchre quidem igitur apostolica methodo,
in Domino gloriatur divinus ille melodus, in veritate
se esse confidens. Et certe gratia Dei vera loquitur.
Non autem est ambigendum quomodo melodus
contentus sit substantiam, illam quæ super
omnem substantiam est, sanctam Trinitatem; sed
recogitandum quod etsi non verbis dixerit eam
supersubstantialem, alio modo tamen eandem sen-

B 239. Vide autem verbum ἐπνευσεν, ut præstantius
verbis ἔφανε et ἔλαμψε, et omnibus similibus, con-
venientiusque celebrato Spiritui sancto; cujus
gratiam ex humiditatis figura fluentem a Deo dixit
tanquam imbrem desuper manantem ac fideles
refrigerantem, sanctoque baptismate ac cæteris
divinis purificationibus lavantem, et divinos sulcos
irrigantem, et spiritualibus seminibus incrementum
dantem, atque culpas abluentem; uno verbo, juxta
prophetica verba, effusum in bonum animarum
hujusmodi Spiritus gratia dignarum. Talibus autem
rationibus divina Spiritus gratia metaphorice dico-
tur desuper fusilis, utque imber fluens et decur-
rens, jamque spiritualiter humidum spirans, si
oportet ita quoque prisco more loqui; ita ut natu-
raliter de gratia divinitus manante verbum ἐπνευσε
dixerit melodus; sed ut aliter idem honestemus,
quemadmodum ad aliqua repit repens, et graditur
pedestre et volat pennatum, et natat natatile, sic
prorsus spirat aëria spiratio, quæ quidem physica
est, sed symbolice, sicut nemo contradicere potest,
effingit Spiritum sanctum, qui ex spirare et ex
ipsius derivata spiratione nomen habet.

240. Spirationem autem hic dico, non terre-
strem, qualiter multa circa nos spirant flamina,
nec illam ex exhalatione fumi simili surgentem et sic
aridam: sed illam quæ venit ab alto naturaque humi-
da atque madida est. Talis nunc enim tropice melodo
deservit, ut per ipsam theologicæ philosophet. Ideo
cum dicere posset: ὅσους ἐπνευσεν aut ἔφρασε (sugges-
sit) θεόδλυτον gratiam: de terra namque sunt βρῦον
et βλύον, licet in genere sint ipsa (fluente) ῥητὰ; ma-
luit tamen hoc: θεόρρυθτος; χάρις, ut ex verbo ἐπνευ-
σεν et adjectivo θεόρρυθτος, tanquam ex humido et ex-
celso et spiritiformi nebulo, deduceret fulguris sen-
tentiam, in fidelibus qui spiritaliter fulgurant, et
splendoris cogitatum, In discipulis splendidibus,
cum sit hoc commune fulguri lucenti et
humiditati pluviesæ quæ lavat et dealbat et ita
lucere facit. Et ita jaceat talis inquisitio de con-
venientia verbi ἐπνευσεν et sequentium. Ibi sen-
tentias circumlocutus est quas præcedenter abs-
que circumlocutione cecinit; solers ita varietatem

inducere per metaphoras et paraphrases, quibus cogitationum repetitio diversam induit formam.

241. Sciendum autem quod conveniens dictio est ἡ χάρις; et aliquo modo ῥυτή est etiam ipsa scorsim dicta, sine adjectivo θεοῦ ῥυτός, et quod est et quodammodo χυτή; siquidem ex χέω venit χάρειν, unde quoque χάρις, quæ χαρᾶ per derivationem affinis est. Quædam enim effusio est ἡ χαρᾶ (lætitia) et ἡ χάρις (gratia), quemadmodum σύγχυσις est quod ipsis opponitur. Ideo quoque parabola quedam convenienter huic sententiæ causam lacrymarum exquiri: partim quidem ab extrema voluptate, partim autem ab afflictione prorumpentes, spongiam in similitudinem adducunt; concludens humidum, hinc quidem explicata, ad satietatem ac αὐτοῦ ῥυτός (spontefluentes) promittit sine pressura fusas; illinc autem necessario stricta: sic et anima tum arefacta per lætitiam, et sic per expansionem emittit lacrymas, tum vero afflicta, sive, quod idem est, pressa; evidens est enim quod idem sunt afflictio et pressura. Sciendum autem quod antiquorum divinis dictionibus consociantium gratiam, audacissimi divinam fecerunt illam, et in triadem ordinaverunt, tres rationabiles effingentes gratias, et augusta nomina eis imponentes. Quod autem honestissimum illius est, nemo nec aliorum sapientium, nec sanctorum Patrum, dedignatus est in Deum huiusmodi dictionem; sed omnes judicaverunt in ipsum illam adaptari. Licet igitur dicere gratiam, vel χαριτώσωμον, vel χαριτωμένην vel aliud quid simile, et negligere prorsus quod dictum est. Ideo ὁ χαρίσιος, sive placenta foret, sive homo, honestabatur huiusmodi dictione. Pulchram autem illam inveniens et ipse sapiens ille Joannes, multiplicavit, ut oportebat, ipsa, tanquam varietate florum, melodum pepalum conspergens.

242. Liberalius tamen tanquam margaritas, dictiones, ut ita dicam, fulgidas, utpote proprias et accommodatas maxime sanctæ Trinitati, in variegatum texturæ decus, apposuit. Dictiones autem dico luminis, splendoris, facis, et derivatorum, præter dictiones torridi, ignis, fulguris, jubaris, nominique splendoris analogorum; ita ut exinde sit huic voce sonora melodo spiritualis psalmodia quasi tota lucida. Et propter hæc in elogium ei tribuendum est canonis, id est carminis expansionem, non solum lapidibus pretiosis conspersam in cogitatis de suavi gratia, sed etiam ex fulgidis margaritis, ut dictum est, clarissime fulgurantem.

243. Decus autem etiam est gratiæ tanquam ipsi cohærens, quod adoratio in spiritu et veritate, in spiritu et gratia dicitur adoratio; quodque canonica apostolorum signa sanctissimi Spiritus gratia signat; et quod ille qui in Domino gloriatur, hoc gratia Dei facere se dicens, contentus est; et quod ad idem redit, Dei donum et gratiam fari, et quod ad salutem pertinere dicitur Dei gratia misericordique ac humanitas; et quod huius gratiæ parti-

Α φράσεις, δι' ὧν ἡ τῶν νοημάτων ταυτέτης ἐξαιλλασταται.

σµα'. Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι σεμνὴ λέξις ἡ χάρις· καὶ πως ῥυτή καὶ αὐτὴ καθ' αὐτὴν μονήρης λεγμένη διχα τοῦ θεοῦ ῥυτός καθότι καὶ χυτὴ τῶν τινά· εἴπερ ἐκ τοῦ χέω γίνεσθαι χάρειν, ὅθεν καὶ ἡ χάρις ἢ τῇ χαρᾶ παρίουσι· διάχυσις γάρ τις καὶ ἡ χαρᾶ καὶ ἡ χάρις, καθὰ σύγχυσις τὸ ἐναντίον αὐταῖς· διὸ καὶ τις παραβολὴ προσφωῶς τῇ τοιαύτη ἐννοίᾳ αἰτιολογούσα τὸ δάκρυον· πῆ μὲν ὑψ' ἡδονῆς προῦν ἄκρας, πῆ δὲ ὑπὸ θλίψεως, τὸν σπύγγον προφέρει ἐς ὁμοιότητα, ὅς ὑγρὸν στέγων, πῆ μὲν ἀναπεπταμένος εἰς πλῆσμιον αὐτοῦ ῥυτός ἐκείνο προάγει χεόμενον διχα πιεσμοῦ, πῆ δὲ δι' ἐνδειαν σφιγγόμενος· ὡς καὶ ψυχὴ, πῆ μὲν ἠραιωμένη ἐν τῷ χάρειν καὶ οὕτως ἀναπεπτάσθαι, προῖσι δίκρυον, πῆ δὲ θλιβομένη, ταυτὸν δὲ φάναι, πιεζομένη· δῆλον γὰρ ὡς ταυτίζεται ἡ θλίψις καὶ ὁ πιεσμός. Ἰστέον δὲ ὅτι τῶν παλαιῶν θελαῖς λέξεσιν ἐντασόντων τὴν χάριν, οἱ τολμηρότεροι καὶ θεοποίησαν αὐτὴν, καὶ εἰς Τριάδα περιέστησαν, τρεῖς; ἐλλόγως ἀνακλάσσοντες χάριτας, καὶ ὀνόματα σεμνὰ ἐπιτιθέντες αὐταῖς. Σεμνότερον δὲ αὐτῆς ἐκείνῳ ἐστίν, ὅτι οὐδεὶς οὕτε τῶν ἄλλων σοφῶν, οὕτε τῶν ἁγίων Πατέρων, ἀπηξίωσαν ἐπὶ Θεοῦ τὴν τοιαύτην λέξιν, ἀλλὰ πάντες ἀνέκριναν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ταυτὴν ἀρμότισθαι· οὐκ οὐκ ἐστίν εἰπεῖν χάριν ἢ χαριτώσωμον ἢ κεχαριτωμένην ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, καὶ ἐξαθερίσαι ὧλιος τὸ λεχθέν· διὸ καὶ ὁ χαρίσιος εἶτε πλακοῦς ἐκείνος; εἶτε ἄνθρωπος ἐσεμνύνετο τῇ τοιαύτῃ λέξει· καλὴν δὲ αὐτὴν οὕσαν ἐδρών καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης οὕτως, ἐπλεόνασεν, ὡς ἐχρήν, καταπάσας αὐτῇ τὴν μελωδικὸν πέπλον ὅσα καὶ ποικιλιατὶ ἀνήρηψ.

σµβ'. Ἀφαιδέστερον μὲντοι ὅσα καὶ μαργάρους, τὰς ὡς οὕτως; εἰπεῖν φωσφόρους λέξεις, ὅτι οἰκιοτέρας καὶ προσφωστέρας τῇ ἁγίᾳ Τριάδι. ἐνθετο εἰς κάλλινα τοῦ ὑφους ποικιλίον· λέγω δὲ τὰς τοῦ φωτός, καὶ τοῦ φέγγους, καὶ τοῦ φάους, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν, διχα γε τῶν τοῦ φρυκτοῦ, καὶ τοῦ πυρός, καὶ τῆς ἀστραπῆς, καὶ τοῦ σέλαος, καὶ τῶν κατὰ τὸ ὄνομα τῆς λάμψεως, ὡς ἐντεῦθεν ὀλίγωτον σχεδόν τι τὴν πνευματικὴν ψαλμωδίαν εἶναι τῷ ὑψηλοφώνῳ μελωδῷ· καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα καὶ εἰς λογίον αὐτῷ ἐλλογεῖσθαι τὸ τοῦ κανόνος ἔκλωμα· οὐ λίθος μόνον καταστρωμένον τιμίαις τοῖς κατὰ τὴν γυκαίαν χάριν νοήμασιν, ἀλλὰ καὶ μαργάρων φαινεῶν ἐξαστράπτων, ὡς ἐρρέθη, φαινεότατα.

σµγ'. Σέμνωμα δὲ χάριτος καὶ σύννασι· ὅσα αὐτῇ καὶ τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρίαν, ἐν πνεύματι καὶ χάριτι λέγεσθαι, καὶ ὅτι τὰς κανονικῶς; ἀποστολικὰς σφραγίδας, ἢ τοῦ πανογιῶ στυμμοῖ Πνεύματος χάρις; καὶ ὅτι ὁ ἐν Κυρίῳ καυχώμενος, ἀρκεῖται εἰπὼν Θεοῦ χάριτι ποιεῖν αὐτός; καὶ ὅτι ἐς ταυτὸν ἔχει Θεοῦ δωρεάν καὶ χάριν εἰπεῖν· καὶ ὅτι σωτηριώδες, χάριν καὶ οἰκτιρμούς; καὶ φιλανθρωπίαν συνεκφωνήσσει Θεοῦ· καὶ ὅτι ὁ

μὴν ἔσω ταύτης καὶ μέτοχος, ἤδως ὅτι μάλα ὁ δὲ τοῦ καλοῦ ἐκπρωτος τοῦδε, οὐδέν τι τοιοῦτος δοκεῖ ὡς ὁ ἄχαρις καὶ ὁ ἀχαρίστερος δόρυπος ἢ λόγος· καὶ τὸ ἀχαρίστατον ἦγουν ἀηδέστατον καὶ πᾶν ἄχαρι, καὶ μάλιστα ὁ ἐπάρατος ἀχάριστος. Ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ ραῖς ὀφηλαῖς ἐφίλησεν ὁ μελωδὸς ἐγκραοαίνειν λέξει λόγῳ ἐπιμονῆς, εὐχρηστοῖς καὶ ὀφηλαῖς· εἰ καὶ μὴ κατὰ τὰς εἰρημνάς λέξεις τὴν χάριν καὶ τὰς ἐκ τοῦ φωτός, καὶ τῶν κατ' αὐτὸ, ἢ περιοχῇ τοῦ κανόνος δηλοῖ τοῖς περιερχομένοις αὐτόν.

σμεδ'. Ἄλλα γὰρ ἐς τοσοῦτον συμμετρῶς τὴν χάριν περιεργασάμενοι, καὶ εὐξάμενοι τῷ Θεῷ μὴ ἀποστερεῖν ἡμᾶς αὐτῆς, λέγομεν καὶ ὅτι τὸ λάμποντες ἀστράπτοντες ἠλλοιωμένοι ἀσυνδέτως προσχθέντα, γοργῶς καὶ γλυκῶς πέφρασαι· τῇ πνευματικῇ δὲ φωσφορίᾳ ἐκείνῳ πάντως καὶ τὸ λάμπειν καὶ τὸ ἀστράπτειν. Ἔστι δὲ τούτων τὸ μὲν ἐφετὸν φύσει, τὸ δ' οὐ τοιοῦτον· διὸ διαρὸν μὲν ἢ λαμπράς, διὰ τὸ κατ' αὐτὴν γλυκὸν φῶς· φρικτὸν δὲ ὡς πυρόεν, ἢ ἀστραπή· ἀπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ νοοῦντες ἡμεῖς, εἴπερ φρονούντες, καὶ φοβερὸν μὲν εἶναι τὸν Θεὸν λογιζόμενοι, καὶ ὅσον μὴ ἐξευρήσειν τὸν ἀντιστησόμενον τῇ δικαίᾳ αὐτοῦ ὀργῇ, ἀλλως δὲ καὶ φιλιανθρωπότερον αὐτὸν εἶναι συννοούμενοι, φυλαξώμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς ἢ μὴ ἀμαρτάνειν ἀπαρκαλύπτως; αὐτῶ καὶ ἀλογίστως ἐπὶ κληρονομίᾳ δαίμονος, ἢ ἀλλὰ καὶ ἡμαρτηχότες ταχὺ ἐπιστρέφασθαι, τὴν καλὴν ἠλλοιωθέντες ἠλλοίωσιν, ἥς ἐνεαῦθα ἐμνήσθη ὁ μελωδὸς παρελκυσας αὐτὴν ἐκ τῶν τῆς ἑορτῆς·

σμε'. Ἔστι γὰρ νοῆσαι ἡμᾶς, ὅτι τὴν κατὰ νοῦν λάμψιν καὶ τὴν ἀστραπήν καὶ τὴν ἐδπρεπῆ ὀνειαν ἠλλοίωσιν, ἣν παραγγέλλει ὁ σοφὸς οὗτος ἑποποιός, καὶ ἐπιμάρτυρεται ἡμῖν ὡς λατρευταῖς τῆς ἀγίας Τριάδος, τοῖς μαθηταῖς πρώτοις ἐνεθώρησε. Τί γὰρ ἀπαισιον ἢ ἀπόφθιμον ἢ ἀνακόλουθον τῇ ἑορτῇ, καὶ τοιαύτην χάριν ἀνωθεν πεμφθῆναι τοῖς θεοκλήρυσιν, ἵνα τοῦ περιέχοντος λαμπρομένου πύραυς γλώσσας καὶ τῇ ἐκείθεν φανόρητι, καὶ τὰ μαθητικά πρόσωπα φρεσὶ λάμποντο, καὶ θείαν οὕτως κλουτοῖαν ἠλλοίωσιν; οὐ γὰρ ἂν εἴποι εἰς πρέπειν τὸν μὲν ἐκεῖ ἀερα λάμπασθαι, κατενώπιον δὲ τοῦ Θεοῦ ἀποστῶλων ζῶγον εἶναι, ὡς νυκτὶ εἰκέναι σφίσι τὰ ὑπώπια ὤρηφ βεβαμμένα τῷ ἐκ φόβου καὶ συστολῆς, τοῦ πρὸς δόξασθῃ τὸ πρόσωπον ἦν ὅτε ἐκ Θεοῦ καθὰ πρέπον, οἱ δὲ μαθηταὶ οὐκ ἦσαν ἄξιοι καλῶ τοιοῦτω ἠλλάμψασθαι; καὶ τυχεῖν ὀμαδικῶς ἀγαθοῦ ὁποῦο ἐν τῷ θαδῶρ ἐπειράθησαν τρεῖς ἐκεῖνοι ἐπίλεκτοι μαθηταί, ὡς καὶ αὐτοὺς ὁ νῦν ἀποστολικὸς περιέχει σὺλλογος, χαίροντας πάντως ὅτι τὸ ἰδιάσαν πρὸ τοῦ πάθους καλὴν τὸ ἀρῆτον ἐκεῖνο φῶς, ἔκονώσαντο ἀρτι πάντες ἀδελφικῶς διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ὡς αὐτὸ ἐπεμήτησε.

σμεζ'. Διὸ ἐστι νοῆσαι καὶ εἰπεῖν ὀρθῶς, ὡς οἱ λάμποντες οὕτω καὶ ἀστράπτοντες διὰ τὸ θεοθεν λάμπασθαι καὶ ἀστράπτεισθαι, καὶ πυρίναις δὲ γλώσσαις ψαυόμεναι θυγγανούσαις ὅσον τῆς ἐκάστου

PATROL. GR. CXXXVI.

A eeps, quam maxime jucundus est; qui vero boni illius est expers, nihil talis esse videtur; veluti ὁ ἄχαρις et ὁ ἀχαρίστερος; δόρυπος; sive λόγος, et, id quod ingrattissimum seu injucundissimum et prorsus insulsum est, et præsertim detestabilis, ingratus. Quod autem etiam aliis excelsis dictionibus amavit cum perseverantia poeta lyræ percutere, et si non secundum has dictas locutiones, gratiam, cæterasque ex lumine et derivatis ortas, commodis et excelsis, hujus carminis argumentum ostendit percurrentibus illud.

214. At vero sic de gratia sufficienter habito sermone, Deum, ne nos orbet illa, deprecati, dicimus quod verba λάμποντες, ἀστράπτοντες, ἠλλοιωμένοι, sine conjunctione prolata vivide jucundeque dicta sunt. Spirituali vero lucidationi prorsus appropriantur τὸ λάμπειν et τὸ ἀστράπτειν. Ex his autem unum quidem natura est desiderabile, aliud vero minime ita: quoniam jucundum quidem est lucerna, propter dulcem ipsius lucem; tremendum autem veluti ignium, fulgur. Quæ nos etiam de Deo cogitantes, dummodo prudentes simus reputantesque tremendum esse Deum ac talem qui non inveniat ipsius iræ justæ quemquam obstantem, alias autem illum esse benignissimum intelligentes, nos ipsos custodiamus, ne vel imprudenter ac irrationabiliter in dæmonis hæreditate flamus peccantes, vel saltem etiam lapsi brevi convertamur hac pulchra transmutati mutatione, cujus hic meminit poeta ex his ad festum attentibus illam deducens.

215. Nobis enim cogitandum quod hunc mentis splendorem ac fulgurationem convenientemque extraneam mutationem, quam sapiens ille cantor nuntiat, et nobis ut sanctæ Trinitatis cultoribus attribuit, in primis discipulis speculatus est. Quid enim sinistri vel infausti vel repugnantis festivitati quod talis gratia desuper etiam nitteretur Dei præconibus, ut, capite linguis igneis et exinde splendoribus fulgente, discipulorum vultus etiam lumine fulgerent, et sic divina mutatione ditarentur. Non enim quis dicere posset convenire illic quidem æera fulgere, sed coram Deo apostolorum tenebras esse, ita ut nocti similes ipsis essent facies, pallore ex metu et animi contractione, dum in pulchritudinem sanguis rubefacit unctæ. Nunquid Moysis quidem vultus olim a Deo convenienter glorificatus est, discipuli vero digni non essent qui tali splendore fulgerent, parique jure bonum obtinerent, quale super Thabor experti sunt illi tres electi discipuli, quos et ipsos præsens apostolicus complectitur coctus, omnino gaudentes quod speciatim concessum ante occasionem bonum illud ineffabile lumen, nunc omnes fraternæ per Spiritum sanctum, ut illud supererogaverit, in communi participant?

216. Idcirco recte cogitandum et dicendum, quod ita fulgentes ac fulgurantes, eo quod a Deo lucerent ac fulgurarent, igneisque tacti linguis tanquam uniuscujusque linguam attingentibus, et ita dulcem

cognitionis flammam, ut Dei angeli, accedentibus, convenientia sane concinerent, etsi circumstantes ethnici male comprehenderent illos et aliquo modo secundum illos e medio ignis Deum benedicentes et hymnis celebrantes et populum idololatriam circumstantem obstupescientes, sacros pueros, et ipsi agerent. Non igitur absimile nec dubium specie lucidissimos etiam apostolos fuisse, cum sub ignis specie desuper illis venit Spiritus illuminatio, ut interiori lumine lumen etiam vultus haberent; illaque tria ex æthere lucerent ipsi lumina, unum quidem ex igneis linguis, aliud inherens menti, et tertium quod ipsis faciem ad gloriam sanctæ Trinitatis splendescere solet.

247. Hoc autem ita cum sit, potest aliquis locutionem: «Extranea convenientissima mutatione ipsos commutari,» ad huiusmodi splendorem ac fulgurationem urbane referre, dicereque quod ibi sacer poeta alludit ad veterem apud Græcos vultus immutationem, quæ superveniebat heroicæ personæ, de qua factum est istud: Alius mihi, peregrine, recens vel antea visus es. Dicitur enim tunc heros vir et reliquis corporis et facie recenter fuisse mutatus. Erat etiam illius extranea mutatio, non quidem aliquatenus conveniens, sed aspectu deformissimum illum demonstrans ruga nempe circumdabat eum, et pellis sicut lignum arefacta erat, et oculi caligaverant, nisi pejus adhuc esset hæc mutatio.

248. Hic autem dicere posset poeta quod, dextera Dei mutante apostolos, sic mutati sunt ut alienus esset eis sicut et cuilibet alii personæ fulgurans isto splendor, sed convenientissimus, utpote blandus et alliciens ipsum intendentes. Non enim, ut in Thabor, lumine super solem coruscante, veluti fulgure, percellerantur, sed sicut tunc linguarum ignis urere non valebat, sic nec exinde lumen excæcare intuentes: in bonum enim hæc in festivitate facta est mutatio, non autem ad lædendum neque discipulos nec alium quemquam. Et ita quidem in exemplum apostolis per recordationem adductis sapiens melodus Joannes hunc splendorem in nos spiritualiter declinare vult per rectam sanctæ Trinitatis adorationem.

249. Hanc vero dictam mutationem poeta dixit *ὄθνεϊαν*, sive extraneam, ut dictum est, et extraordinariam, usus tropo qui dicitur apud antiquos *metalepticus*, sive juxta *metalepsin*, non hanc quam adhibent pedestres rhetores, sed illam quæ poetis est in usu. Sic supponatur dicitio requirens interpretationem ad claritatem; et explicetur illa per *ὄθνεϊαν* homonymam sive ad minus *ὄθνεϊον*, id est duas habentem a se diversas significationes, quarum una quidem est maxime propria, sicut videtur, ad afferendam subjectæ dictioni claritatem; alia vero vi trahitur ad istam interpretationem, auditore *εὐαγία* transferre suam mentem a naturali

γλώσσης, καὶ οὕτω γνώσεως πράξειαν φλόγα ἑμπροσούσαι; ὡς Θεοῦ ἀγγέλοις, ἐμπελον ἂν τὰ εἰκότα, καὶ οἱ περιεστῶτες ἔθνηκοι παρενοῦν αὐτούς; καὶ πως κατὰ τοὺς ἐκ φλογὸς μέσης τὸν Θεὸν εὐλογοῦντας καὶ ὑμνοῦντας ἀγίους παῖδας ἐκείνους, καὶ τὸν περίεξ λαὸν τὸν εἰδωλολάτρητον ἐκπλήττοντας, διετθεῖναι καὶ αὐτοί; Ὑβικον ἀπεικὸς οὐδὲ ἀμφιλεκτον λαμπροτάτους εἶναι καὶ τὴν μορφήν τοῦ ἀποστόλους ὅτε πυροσμορφως αὐτοῖς ἦλθεν ἡ ζωὴν τοῦ Πνεύματος ἑλλαμψίς, ἵνα φωτὶ τῷ ἐντὸς φῶς ἔχοιεν καὶ προσωπικόν· καὶ τρία ταῦτα φῶτα ἐναίθριαζοι αὐτοῖς τὸ ἐκ τῶν πυρίνων γλωσσῶν, καὶ τὸ κατὰ ψυχὴν· καὶ τρίτον ὅπερ αὐτοῖς τὴν ἕψιν εἰς δόξαν τῆς ἁγίας Τριάδος ἠγλαίξεν.

σμ'. Εἰ δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει, δύναται τις καὶ τὴν ὄθνεϊαν ἀλλοίωσιν εὐπεπεσάτην ἠλλοιωθῆαι αὐτοὺς συμδιδάσαι ἀστείως πρὸς τοιαύτην λάμψιν καὶ ἀστραπήν, καὶ εἰπεῖν ὅτι μυκτηρίζει ἐνταῦθα ὁ ἅγιος μελωδὸς παλαιῶν ἐν Ἑλληνισμῷ κατ' ἕψιν ἀλλοίωσιν, ἐπιγενομένην ἡρωικῶν προσώπων περὶ οὐ πεποιηται τὸ - Ἄλλοτός μοι ξεῖν' ἐφάνης νέον ἢ παροῖθεν - λέγεται γὰρ ποτε ἤρωας ἀνὴρ ἠλλοιωθῆναι καινῶς τὰ τε ἄλλα τοῦ σώματος, καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἦν ἡ ἀλλοίωσις ὄθνεϊα ἐκείνου, καὶ οὐδὲ βραχὺ τι γοῦν εὐπεπέτης, ἀλλὰ εἰδεχθέστατον ἐκείνον διαδεικνύσα· ρυτίς τε γὰρ ἐκείνον περιέστατε, καὶ ὁ χροῦς ὡσεὶ καὶ κάρφος ἀπεξήρανον, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκχυζώθησαν, ὅτι μηδὲ ἦν ἡ ἀλλοίωσις ἐκείνη ἐκ τοῦ κρείττονος.

σμῆ'. Ἐνταῦθα δὲ εἶποι ἂν ὁ μελωδὸς ὅτι τῆς δεξιᾶς τοῦ Θεοῦ ἀλλοιούσης τοὺς ἀποστόλους, οὕτως ἠλλοιώθησαν ὡς ὄθνεϊαν τε αὐτῶν καθὰ καὶ παντὸς ἄλλου προσώπου εἶναι τὴν ἀστραπαλίαν ταύτην λάμψιν, ἀλλὰ καὶ εὐπεπεσάτην οἶα καὶ ἐπαγωγὴν καὶ ἐφοκδὸν τῶν ἐντρανιζόντων αὐτῆ. Οὐ γὰρ ὡς ἐν τῷ θαθῶρ ὑπὲρ ἡλιον τοῦ φωτὸς ἐνεργούτους, ὑπερηνυγάζοντο καταστραπτόμενοι, ἀλλὰ ὡπερ τὸ τμηκαῦτα πῦρ τῶν γλωσσῶν οὐκ ἤθελε καλεῖν, οὕτως οὐδὲ τὸ ἐκείθεν φῶς ἐκτυφλοῦν τοὺς βλέποντας ἐπ' ἀγαθῶν γὰρ ἐκαιουρηγῆθαι ταῦτα ἐν τῇ ἐορτῇ, οὐ μὴν ὡστε βλαθῆναι μὴ ὅτι γε τοὺς μαθητὰς, ἀλλ' οὐδὲ ἑτερόν τινα· καὶ οὕτω μὲν εἰς παράδειγμα τοὺς ἀποστόλους ὑποστήσας διὰ ἀναμνήσεως ὁ σοφὸς μελικὸς Ἰωάννης, τὴν ἐκείνην λάμψιν ἐθέλει μετακλίνειν νοητικῶς εἰς ἡμᾶς, ἐν τῷ λατρεύειν τῇ ἁγίᾳ Τριάδι ὀρθῶς.

σμβ'. Τὴν δὲ ῥηθεῖσαν ἀλλοίωσιν ὄθνεϊαν ὁ μελωδὸς εἶπεν, ἦγον ξένην, ὡς ἐρρήθη, καὶ παράδοξον, τρώπῳ τῷ παρὰ τοῖς παλαιῶν λεγομένῳ μεταληπτικῶν, ἦγον τῷ κατὰ μεταληψιν, οὐ τὴν παρὰ τοῖς πεζολόγοις ῥήτορσιν, ἀλλὰ τὴν παρὰ τοῖς ποιηταῖς γενομένην. Οὕτως ὑποκεισθῶ λέξις δεομένη ἐρμηνείας εἰς διασάφην, καὶ ἐρμηνευθῆτω ἐκείνη διὰ λέξεως ὁμωνύμου, ἦγον τὸ ἐλάχιστον, διασάφην, ὁ ἔστιν ἐχούσης δύο σημασίας ἐτεροιομένης ἀλλήλων, ὧν ἡ μὲν μία οικειοτάτη, ὡς εἰκὸς αὐτῶν ἐστὶ τῇ ὑποκειμένῃ εἰς διασάφην· ἡ δὲ ἑτέρα βιαίως ἐλκεται εἰς ἐρμηνείαν ἐκείνην, ἐξωθουμένου τοῦ ἀκρατοῦ μεταγαγεῖν τὸν αὐτοῦ νοῦν ἀπὸ τῆς

προσφωῶς ἐρμηνείας εἰς τὴν ἄλλην τὴν ἐξ ὁμωνυμίας ἀντιπαρακειμένην, καὶ προσαρμόσαι αὐτὴν εἰς ἐρμηνείαν τῆς προκειμένης λέξεως· ὡς ἔστι δομένη ἐρμηνείας λέξις ἡ γλήνη ἐν τῷ· Ἐρῶ, κακὴ γλήνη· - καὶ ἐρμηνευτέον αὐτὴν διὰ τοῦ κόρη. Ἐπὶ οὖν κόρη μὲν καὶ ἡ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν, κόρη δὲ ὁμωνύμως κατὰ ἕτερον σημασίαν καὶ τὸ νεαρὸν γυναικίριον, ὃ μὲν προσάφασ τῆ γλήνη τὴν πρώτην κόρη τὴν κατ' ὄψιν, ἵνα λέγῃ οἷ· Ἐρῶ, κακὴ θέα, ἦγον ἄνερ μὴ ἀξιοθέατος, οἰκείως ἤρμηθευσεν, εἶπον προσφωῶς· ὃ δὲ μεταλαβῶν ἦγον ἀλλάξας τὴν θέαν καὶ εἰκῶν μεταληπτικῶς, Ἐρῶ, κακὸν κοράσιον, ἦγον ἡ γυναικία καὶ δειλοτάτος ἄνερ, οὐ καλῶς μὲν ἤρμηθευσε· δοκεῖ δὲ βιαίως ἀναγκάζεσθαι, ὡς ὅταν ἐναπαιτήσῃ, οἷ ἐπὶ γλήνην ἐφῆς τὴν κόρη· κόρη δὲ καὶ τὸ κοράσιον, κατὰδεξαι εἰπεῖν ἐρμηνευτικῶς καὶ τὸ· Ἐρῶ, κακὴ γλήνη, - ἀντὶ τοῦ φθάρθῃ ὡ γυναικίανερ διὰ δειλίαν. Τοιοῦτον δὲ τινι λόγῳ καὶ ὁ μελωδὸς ἐγγράφας τῆ ψυχῆ, ξένη ἀλλοίωσιν εἰπεῖν τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐν τῷ λαβείν Ἰωσὺς αὐτὸ ἐκ τοῦ· Ἄλλοίός μοι, ξέν', ἐφάνης νέον ἢ ἐπάροθεν· - καὶ εἰδὼς ξένην λέγεσθαι οὐ μόνον τὴν ξενίζουσαν καὶ παράδοξον, ὅπερ ἀληθῶς ἀρμόττει ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὴν ὀθνεῖαν ἦγον ἀλλοίωσιν, ἀπητήθη ἀναγκαστικῶς ὑπὸ τῆς μετρικῆς ἀκροστιχίδος· ξενίζουσαν μὲν μὴ εἰπεῖν· ὀθνεῖαν δὲ ἐξ ἀνάγκης, διότι ἡ ξένη ἀλλοίωσις ἐμοσίμως ὡσπερ τὴν παράδοξον οὕτω καὶ τὴν ὀθνεῖαν ἐδήλου.

σν'. Καὶ τοῖνον ποιεῖ τοῦτο ἄκων· εὐ μὲν εἰδὼς παραποιεῖν τὸ τοῖς προκειμένοις ἀκόλουθον· ἀνατιθεὶς δὲ αὐτὸ γρίφου δίκην παρὰ εὐγνώμοσι κριτικοῖς· τῆ ἔστιν ὅτε κατ' ἀνάγκην διουραμῶδες μεταχειρίσει τῆς ποιήσεως, ἀλλαξάμενος τῆς καὶ ἐρμηνείαν προσεχοῦς λέξεως τὴν πορρωτέρω, παραδοξίας χάριν καὶ γλαφυρότητος· δι' ἣν καὶ ἀλλοίως ἐν ἑτέροις παραδοξοφωνίας ἐμάθομεν· ὥστε ὀθνεῖα νῦν ἀλλοίωσις, ἡ ξένη καὶ παρηλλαγμένη, φρασεῖσα οὕτω ποιητικῶ μεταληπτικῶ τρόπῳ δεδομένη τοῖς ἐποποιῶς· καὶ ἄλλως δὲ διασαφῆσαι τὸ τοιοῦτον καινόσημον, φαίνεται ἡ ὡς ἐβρέθη ὀθνεῖα ἦγον ξένη ἀλλοίωσις, προήχθαι κατὰ τὸ νόημα σοφιστικὸν μὲν, καὶ οὐχ ὀγιῶς, δοκοῦν δὲ εἶναι συλλογιστικὸν τοιοῦτον τὸ ὀθνεῖον, ξένον δηλοῖ· ξένον δὲ τὸ παράδοξον· ὀθνεῖον δὲ τὸ παράδοξον· καὶ ἐκεῖθεν ἀλλοίωσις ὀθνεῖα ἡ παράδοξος· οὕτω καὶ γλήνη ἡ κόρη· κόρη δὲ ἀπαλή τις γυνή, καὶ ἡ γλήνη δὲ κόριον.

σνα'. Τοῦτων δὲ ἀρκούντως οὕτω ῥηθέντων, εἴ τις ἀλλοίωσιν ὀθνεῖαν ἐνταῦθα λέγει τὴν ἐξ ὀρθοῦ ἀλλοίωσιν, οὐκ ἂν εὐρήσει ῥηδίως οὕτω καὶ ἀπραγμῶνως ποθὲν προσοχῆν. Πῶς γὰρ ἀλλοίωσις ἡ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι νῦν μεταβολὴ καὶ ἀλλοίωσις ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κακίας καὶ ἁμαρτίας εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἀναμαρτησίαν καὶ ἀρετὴν, εἴτε κατὰ τὸ κοινὸν σημαίνμενον τῆς εἰρημένης λέξεως, καὶ ἦν ὀθνεῖον λέγει τις καὶ ἀλλότριον, ἦγον μὴ οἰκείον, εἴτε

A interpretatione ad aliam, quæ ex homonymia est, diversam, et adaptare istam ad interpretationem subjectæ dictionis. In exemplum sit egeus interpretatione dictio ἡ γλήνη in hoc: Abi, mala γλήνη; et interpretatio fiat per vocem κόρη. Cum igitur est quidem κόρη oculi pupilla, κόρη vero per homonymiam est etiam cum alia significatione juvenis mulier, ille quidem qui τῆ γλήνη adaptavit priorem κόρην ad oculum respicientem, ut dicat: abi, mala visio, sive homo visu indigne; proprie seu naturaliter interpretatus est. Ille vero qui, transfrens aive commutans visionem, per metalepsim dixit: abi, κακὸν κοράσιον, seu o muliercula et ignavissime homo, non bene quidem interpretatus est; sed videtur vi cogi, tanquam petitione, cur ad γλήνην dixisti τὴν κόρην? κόρη vero dicitur esse τὸ κοράσιον, ostendere interpretatione ut dixisse istud: Ἐρῶ, κακὴ γλήνη, pro hoc: pereas, homo muliercula propter ignaviam. Porro, simili quadam ratione, poeta, postquam in animo inserpserat ξένην mutationem dicere, quæ sit ex Spiritu sancto, hoc forte sumens ex isto: Ἄλλοίός μοι ξέν' ἐφάνης νέον ἢ ἐπάροθεν: Alius mihi, amice, nuper vel antea visus es; sciens quæ ξένην dici non solum extraneam visu et extraordinariam, quod hic vere convenit, sed τὴν ὀθνεῖαν, sive alienam, necessitate coactus est acrostichidis metro, ξενίζουσαν quidem non dicere, sed ὀθνεῖαν, quoniam ἡ ξένη ἀλλοίωσις pariter sicut extraordinariam, sic etiam alienam significabat.

250. Et tamen facit hoc invitus; bene quidem sciens alienare quod subjectis est adjunctam; applicans autem illud ad modum ænigmati coram benevolis criticis; tali modo quandoque ex necessitate in dithyrambica poeseos tractatione, dictionem interpretationi propinquam cum longinqua, mirationis et elegantiae causa, mutans; ubi alias in aliis extraordinarias voces didicimus; ita ut ὀθνεῖα sit nunc mutatio, quæ extranea sive extraordinaria est, sic poetico metalepsis tropo lyricis concessio dicta. Ad aliter autem etiam explicandum novam hujusmodi formam, videtur ista, sicut dictum est, ὀθνεῖα sive extranea mutatio prolata fuisse juxta quoddam conceptum, sophisticum quidem et non sanum, sed visum hujusmodi aylogisticum: τὸ ὀθνεῖον, extraneum significat; extraneum autem est quod est extraordinarium: unde ὀθνεῖα est mutatio quæ extraordinaria est. Sic etiam: γλήνη ἡ κόρη; κόρη vero est quedam mulier tenella; ergo ἡ γλήνη est etiam puella.

251. His autem sufficienter ita dictis, si quis ἀλλοίωσιν ὀθνεῖαν hic dicit illam quæ ex recto est aliena, non ita facile commodeque sibi conciliabit attentionem· quomodo enim aliena esset præsens in Spiritu sancto mutatio etque transformatio ex malitia et culpa contra naturam, in justitiam et virtutem juxta naturam, sive secundum communem memoratæ vocis significationem, juxta quam ὀθνεῖον dicit etiam aliquis ἀλλότριον, seu non pro-

prium, sive secundum scriptionem qua ἀλλόφυλοι dicti sunt οἱ ἀλλότριοι? non est enim nobis impropria in bonum ex malo mutatio, nec a Deo alienat eos qui secundum ipsam mutantur: unde non est epithetum huiusmodi conversionis ἡ ὀθνεῖα sive ξένη tanquam ἀλλοτρία; et ita quidem subinvisiblem est ἀλλοτρίαν (alienam) τὴν ὀθνεῖαν (extraneam) interpretari.

252. Si quis autem dicat illius ævi sanctos spiritualiter mutatos fuisse ξένη ἀλλοιώσει, quæ ὀθνεῖα sive ἀλλοτρία erat usque ad ipsos, vel a qua prius ipsi alienati atque disjuncti fuerant, est quidem violenti quoddam hæc expressio; benevolis autem auditoribus accipietur; ὁ ὀθνεῖος vero masculinum, ex quo ἡ ὀθνεῖα, e voce νόθος derivatur; a qua sicut Κάδμος καδμείος, sic νόθος νοθείος, et litteræ transpositione ὀθνεῖος; et forte hoc est quod etiam ibi fecit de ὀθνεῖξ mutatione ambiguitatem. Cum enim νόθος proprie quidem est filius qui non est germanus et legitimus generatori, prævenit autem illa dictio poni de rebus simpliciter extraneis et sic alienis; deinde vero deducta sunt etiam verba ὁ ὀθνεῖος et cætera derivata, propriæ dictionis illius immutatio commutavit etiam concepta in quibus illæ voces spargebantur, et præsertim in dispositione poetica.

253. Laudandus porro poeta est quod, necessitatem habens in tertio versu jam tractati initium ab o brevi ponendi, talem in metri necessitate dictionem invenit. Considerandum est autem an forte non sit melius scribere mutationem ὀθνεῖον ab æticio nominativo ἡ ὀθνεῖος. Dicere nempe τὴν ὀθνεῖαν in communibus iambis non est consuetum; tanquam spondeo, ex regula grammatica, evadente secundo pede, propter longam vocis finalium ἡ ὀθνεῖα. Sicut enim ex τοῦ θεῖου τὴν θεῖαν communiter extendimus, sic etiam ex τοῦ ὀθνεῖου τὴν ὀθνεῖαν. Si vero forte poeta recordatus iam: τῆ μακρᾷ πάμπτη μακρὸν ὕμνον ἐξάδω, secundum hunc iambum mensus est quoque præsentem, non inutiliter hic contradicimus, sed in memoriam revocamus quod similiter fecit sanctus ille Iohannes et in hoc: ἐπισφραγίζων τῆ ζέσει τοῦ Πνεύματος. Nam verbi σφραγίζων initialis est extensa, sicut vocis σφραγίδος, ut non est ambigendum homini grammatico. Quod autem heroiei nomina quoque talia nomina feminina in alpha desinentia ex genitivis per longam terminatis contrahunt, non est contradicendum constanter, si quis expertus sit. Vocem vero εὐπρεπεστάτην pro καλήν usurpavit melodus, bene quoque ibi locutus: si enim juxta quemdam dicentem, pulchra est mutatio dexteræ Excelsi, etiam convenientissima esset. Hoc autem demonstrat τὴν ὀθνεῖαν intelligendum esse non alienam, sed extraordinariam: talis enim est hæc mutatio, diceret aliquis, amphibudinem hic etiam ostendente præpositione. Communius tamen sicque notius est ἡ εὐπρεπεστάτη. Non ignotum est autem quod pulchritu-

κατὰ τὸ γραφικὸν ἐν ψ ἀλλόφυλοι ἐβρέθησαν οἱ ἀλλότριοι; οὗτε γὰρ ἀνοίκειος ἡμῖν ἡ ἐκ κακοῦ εἰς καλὸν μεταβολή, οὗτε τοῦ Θεοῦ ἀλλοτριοὶ τοὺς κατ' αὐτὴν ἀλλοιούμενους. ὥστε οὐδὲ ἐστὶν ἐπιθετὸν ἀλλοιώσεως τοιαύτης ἡ ὀθνεῖα ἡγουν ξένη ὡς ἀλλοτρία. καὶ οὕτω μὲν ὑποθισκοῦν τὸ ἐρμηνεύσαι ἀλλοτρίαν τὴν ὀθνεῖαν.

σβ'. Εἰ δέ τις εἴποι τοὺς τότε ἀγίους ἡλλοιωμένους πνευματικῶς ξένην ἀλλοίωσιν, καὶ ὀθνεῖαν ἤτοι ἀλλοτρίαν μέχρι καὶ τότε αὐτῶν, ἡγουν ἡς πρὶν αὐτοὶ ἀπεξένωντο καὶ ἡλλοτρίωντο, ἐστὶ μὲν βιαστόν τι τοῦτ' ἐδ' ὄνομα. προσθεχθήσεται δὲ ἀκροαταῖς εὐγνώμοσιν. ὁ ὀθνεῖος δὲ ἀρσενικὸν ἐξ οὗ ἡ ὀθνεῖα ἐκ τοῦ νόθος παρήχεται. ἀφ' οὗ ὡσπερ Κάδμος καδμείος, οὕτω νόθος νοθείος, καὶ μεταθέσει στοιχείου ὀθνεῖος. καὶ τάχα τοῦτό ἐστι τὸ καὶ ἐνταῦθα πεποιηκὸς τὴν ἐπὶ τῆ ὀθνεῖα ἀλλοίωσι στραβιολογίαν. Ἐπεὶ γὰρ νόθος μὲν κυρίως υἱὸς ὁ μὴ γνήσιος καὶ ἔνομος τῷ γεννησαμένῳ. ἐβῆ δὲ ἡ λέξις τεθῆναι καὶ ἐπὶ τῶν ἀπλῶς ξένων καὶ οὕτως ἀλλοτρίων. ἐκείθεν δὲ κεινῆται καὶ ὁ ὀθνεῖος καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ, ἡ τῆς κυριολεξίας ἐκείνης ἐκτροπή συναξέστρεψε, καὶ τὰ νοήματα ἐν οἷς τοιαῦται λέξεις κατεσπάρησαν, καὶ κάλλιστα ἐν διαθέσει ποιητικῆ.

σγ'. Ἐπαινετέον δὲ τὸν μελωδὸν ὅτι ἀνάγκη ἔχων ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ τοῦ προχειρισμένου ἀπὸ τοῦ ο' μικροῦ θέσθαι ἀρχὴν, ἐξεῦρε τοιαύτην λέξιν ἐν ἀνάγκῃ μετρικῆ. Σκοπητέον δὲ μήποτε κάλλιον ἐστὶ γράψαι ὀθνεῖον ἀλλοίωσιν, ἀπὸ εὐθείας Ἀτεκῆς τῆς ἡ ὀθνεῖος. τὴν ὀθνεῖαν γὰρ εἶπειν οὐ συνήθες ἐν λαμβείois κοινός. οἷα σπονδείου κανὸν γραμματικῶ ἀπεκβαίνοντος τοῦ δευτέρου ποδός, διὰ τὴν λήγουσαν τοῦ ἡ ὀθνεῖα. Ὡς γὰρ ἐκ τοῦ θεῖου τὴν θεῖαν ἐκτεινομεν κοινόντερον, οὕτω; καὶ ἐκ τοῦ ὀθνεῖου τὴν ὀθνεῖαν. Εἰ δὲ ἴσως ὁ μελωδὸς ἐνθυμηθεὶς τὸ τῆ μακρᾷ πέμπτη μακρὸν ὕμνον ἐξάδω, πρὸς ἐκεῖνο τὸ λαμβεῖον ἐπόδισε καὶ τὸ παρὸν, οὐκ ἀντιπίπτομεν εἰς οὐδὲν δέον, ὑπομιμνήσκομεν δὲ ὡς ὅμοιον πεποίηκεν ὁ ἱερὸς Ἰωάννης οὗτος, καὶ ἐν τῷ ἐπισφραγίζων τῆ ζέσει τοῦ Πνεύματος. Τοῦ γὰρ σφραγίζων ἐκτέταται ἡ ἀρχουσα, καθὰ καὶ ἡ τῆς σφραγίδος, ὡς οὐκ ἐστὶν ἀμφιβαλεῖν ἀνδρα γραμματικόν. Ὅτι δὲ ἠρωτίζοντες πολλὰ καὶ τοιαῦτα θηλυκὰ ὀνόματα εἰς ἄλφα λήγοντα ἐκ μακροκαταλήκτων γενικῶν συστέλλουσιν, οὐκ ἐστὶν ἀνεπιεῖν σταθερῶς, εἰ τις πεπειραται. Τὸ δὲ εὐπρεπεστάτην ἀντὶ τοῦ καλήν εἶλαθεν ὁ μελωδὸς, εὖ καὶ ἐνταῦθα λαλῶν. εἰ γὰρ κατὰ τὸν εἰπόντα καλή ἀλλοίωσις ἡ τῆς δεξιᾶς τοῦ Ἰψίστου, καὶ εὐπρεπεστάτη ἀν εἴη. τοῦτο δὲ διασφαητικόν ἐστὶ τοῦ τὴν ὀθνεῖαν μὴ ἀλλοτρίαν χρῆναι δ' ὑπονοεῖσθαι, ἀλλὰ ξενίζουσαν. ἡ τοιαύτη γὰρ ἀλλοίωσις λέγοι τις ἂν, ἐπίτασιν κἀνταῦθα δηλοῦσης τῆς προθέσεως. κοινότερον μὲν τοῦ καὶ οὕτω γνωριμώτερόν ἐστιν ἡ εὐπρεπεστάτη. οὐκ ἄδηλον δὲ ὅτι καλλοῦν τινα σημαίνει καὶ τὸ πρέπον, καὶ ὁ εὐπρεπῆς, καὶ ὁ ἐκπρεπῆς, καὶ τὸ ἐπιπρέπειν, καὶ ἡ ἐπιπρέπεια. γίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ

περίπειν· τὰ γὰρ τοιαῦτα ὡς καλὰ περιέπονται.

σθ'. Σημειῶσαι δὲ καὶ ὅτι ἐπιλογικῶς οἷον τὸ ὄλον θαῦμα τῆς ἄρτι ἐορτῆς ὁ μελωδὸς ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίως αὐτο τροπαρίῳ. Τὸ μὲν γὰρ ἐπνευσε διὰ τὴν βιαίαν ἐβρέθη πνοήν· ἡ δὲ θεόβρυτος χάρις διὰ τὸ ἐπχῶ· ἔνθα ἐπίτασιν ἡ πρόθεσις δαλαῖ, ὡς δοκαὶ ἐρμηγνύειν ἕτερος μελωδὸς εἰπών, Πλουσιῶς ἐξέχας· ἐκ τοῦ Πνεύματος μὲν χέας, ὡς φησιν Ἰωήλ· ἄλλως δὲ ἐκχέας εἰς ἀμέτρητον· τὰ δὲ λάμποντες, ἀστράπτοντες, κεφαλαίως ἐστὶ τῆς ἀναμμιγμένης τῆ πνοῆ καὶ ἐλλαμπούσης πυρώσεως· καὶ ἦν ἡ γλῶσσα πυρῶδεις ἐλέγοντο ἂν αἱ τότε, ἡ πυρὰ ἐκεῖνα γλωσσοειδῆ· τὸ δὲ ἠλλοιωμένοι τὴν ἀποστολικὴν κεφαλαίῳ μεταβολὴν εἰς θειοτέραν ἢ περὶ πρότερον· τὸ δὲ ὀθνεῖαν ἀνάμνησιν ποιεῖται τῆς ἐν ξέναις γλώσσαις λαλιᾶς· τὸ δὲ εὐπρεπεστάτην ἰνάγει τὸν ψάλλοντα μὴ ἐπ' ἄλλοτριᾶς νοεῖν τὴν ὀθνεῖαν ταύτην· ἐκεῖνη γὰρ εὐπρεπής. Τὸ δὲ σοφὴν οὐσίαν τοῦ σοφισθῆναι τοὺς ἀποστόλους τηνικαῦτα κεία ἐστὶ· τὸ δὲ ἰσοσθενοῦσαν, προέγινεται ἐν τῷ ἰσοσθενὸς πνεῦμα. Ὁθεὶ δὲ προδεδήλωται καὶ περὶ τοῦ, Σοφῆ τριφεγγῆς οὐσία καὶ ὡς ἡ τριφεγγὸς καὶ τριφεγγῆς λέγεται. Ἡ δὲ, ὡς ἐβρέθη, ἑτημοτος οὐσία κατακαίμενον αὐτῆ ἔχουσα τὸ ἰσοσθενοῦσαν, ἐμφαίνει καὶ τὸ ὑπερλίαν κραταιὸν τῆς ἁγίας Τριάδος· ἡ γὰρ ἀτμητὸς τεμονομένη τριφεγγῆς οὐσία, πανθενιστάτη πάντως ἐστίν, ὡς ἀρχὴ μεγίστη μηδέποτε μεριζομένη ἐφ' ἑαυτὴν καὶ οὕτω ἀκαταπύνητος. Τὸ δὲ εἰδότες θεοὶ μὲν γινώσκιν τὴν οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ θειοστάτην καὶ ἀληθεστάτην εἰπουν ἐπιστημονικὴν, ὡς που καὶ παρρησιμάνθη, καθὰ δῆλον καὶ ἐκ τοῦ· εἰδότες ὅτι ὁ Κύριός ἐστιν.

significat quidem cognitionem non simplicem sed

alicubi monstratum est, sicut evidens est etiam ex hoc: εἰδότες quoniam Dominus est.

σνε'. Αἰσχύνει δὲ ἡμᾶς ψάλλοντας, εἰπερ ὁμολογούντες εἰδέναι τὴν ἁγιωτάτην Τριαδικὴν οὐσίαν, ἵποιν ἐν τῷ παρόντι ὅλη κανόνι ἐμελψάμεν, εἰτα λυπούμεν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλοφρονούντες, καὶ σοφὸν ἐπιστάμενον τὸν Θεὸν καὶ σοφίζοντα ἡμᾶς μεταδοτικῶς διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, καθιστώμεν ἑαυτοὺς ἀσόφους καὶ ἀσυνείτους καὶ ἄφρονες, ὡς ἀνεπιγνώμονες τοῦ καλοῦ· ἡ μᾶλλον ἐπιγνώμονες μὲν, ἀμελεῖται δὲ, οἷς οὐδὲ μία χάρις, οὐδὲ εἰ δὲ ἐξομίζομεν τὸν Θεὸν, οὕτω φαῦλοι ὄντες, καὶ χεῖλαι μὲν τιμῶντες καὶ ἐγγιζόντες, τῇ δὲ καρδίᾳ πρόβρω ἀπέχοντες ἀπ' αὐτοῦ· καὶ δι' αὐτὸ τῆς μὲν καθ' ἑαυτὴν καὶ προεγράφη τριφεγγῆς ἡ ἄλλως τριφεγγῆς οὐσίας ἀφορίζομενοι, τῷ δὲ ἀπεκταίῳ αἰωνίῳ σκότῳ παραπικρόμενοι, ὧν εἷς καὶ ἐγὼ αὐτὸς, ὁ δὲ τοσοῦτου μὲν φωτὸς ἄρτι κλῶν, σκοταστος δὲ ὧν ὄλος καὶ ταῖς ἐκεῖθεν προσήκων κολάσεσιν. Ἀλλὰ μὴ ἐμὲ, Κύρια, μὴ ἐμὲ, ἀλλὰ τὸν μὴ πεποιθότα ἐπὶ σέ, καὶ μόνον, ἄφες ἐκπασεῖν ἀπὸ σοῦ.

Ἦνυσσα, ὦ φίλος, τὸ ἔργον ὡς ἐπέταξας· καὶ γένοιτο ἀρέσκον αὐτὸ φαῖναι, ἵνα μισθὸν ἄριστον λήψομαι, τὴν σὴν ἁγίαν εὐχὴν· ἦν καὶ εἰη ἐκπληρῶν ὁ Θεός, ὁ ὧν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

A dinem quamdam significat τὸ περίπειν, et ὁ εὐπρεπής, et ὁ ἐκπρεπής, et τὸ ἐπιπρέπειν, et ἡ εὐπρέπεια: venit autem a περιέπειν: talia namque sicut bona περιέπονται (curantur).

254. Notandum est autem quod velut epilogo totum hujus festivitatis prodigium melodus in praesenti strophe summam resumpsit. Verbum enim ἐπνευσε per βιαίαν πνοὴν dictum est; ἡ θεόβρυτος gratia per verbum ἐπχῶ; ubi amplitudinem praepositio demonstrat, ut videtur alter melodus interpretari, dicens: Πλουσιῶς ἐξέχας (diligissime fudisti) de Spiritu quidem fudisti, sicut ait Joel; alias autem in immensum effudisti. Hoc autem: lucentes fulgurantes, est summa illius spirationi mixtae fulgentisque incensionis; secundum quae illae linguae dici poterant igniformes, et ignes illi. linguarum formam exprimentes. Vox ἠλλοιωμένοι resumit apostolicam transformationem in divinitorem quam antea. Dicitio ὀθνεῖαν in memoriam revocat in linguis extraneis locutionem; vox autem εὐπρεπεστάτην, inducit psallentem ut in alienam non reputet hanc ὀθνεῖαν: hoc enim est convenientissima. Σοφὴν autem οὐσίαν, quod tunc apostoli sapientia repleti sunt, est commemoratio: hoc vero ἰσοσθενοῦσαν, jam cognitum est in hoc: ἰσοσθενὸς πνεῦμα. Sic autem ante monstratum est de hoc: Σοφῆ τριφεγγῆς οὐσία, et quomodo ἡ τριφεγγῆς et τριφεγγῆς dicitur. Haec autem, ut dictum est, ἀτμητος οὐσία (indivisa substantia) quae verbum ἰσοσθενοῦσαν appositum ipsa habet, summam sanctae Trinitatis potestatem expandit: illa nempe substantia quae sine divisione τριφεγγῆς distinguitur, omnipotentissima prorsus est, tanquam maximum principium, quod in seipsum nunquam dividitur et sic est invincibile. Hoc autem εἰδότες

divinissimam verissimamque sive certissimam, ut

255. Pudet autem nos psallentes, siquidem necesse confitentes sanctissimam Trinitatem, qualem in toto praesenti carmine celebravimus, deinde constristamur Spiritum sanctum aliena cogitantes; sapientemque esse Deum communicantemque nobis bonitate sua sapientiam noscentes, nos ipsos reddimus insipientes, et amentes, et imprudentes, tanquam bonum ignoremus: vel potius, illius quidem sumus cognitores, sed non memores, eo quod non est ulla gratia, licet glorificemus Deum, ita facti viles, labiis quidem honorantes et propinquantes, sed ab illis cor procul habentes; et ideo ab hac, sicut dictum est, τριφεγγῆς aut alias τριφεγγῆς substantia segregati, horribili vero tenebrarum saeculo relegati; quorum unus ego sum, qui per tantam quidem lucem nunc veni, totus autem tenebrosus sum, et exinde punitionibus obnoxius. Attamen non me, Domine, non me, sed in te non confidentem solum a te sinas excidere.

Finivi, dilecte, opus, ut jussisti: utinam hoc placens appareat, ut mercedem convenientem accipiam, tuas sanctas preces; quas adimpleat Deus, qui benedictus est in saecula. Amen.